GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2026

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 1 / 11 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

2026 yılı tamamlanmamıştır; bu bölüm kesit tarihine kadar yayımlanmış 2026 karar tarihli kayıtları içerir.

İçindekiler

001 2020/13281 06.01.2026
YILMAZ ANDİÇ VE DİĞERLERİ

002 2020/16199 06.01.2026
B.E. VE DİĞERLERİ

003 2020/24097 06.01.2026
M.G. VE DİĞERLERİ

004 2020/30222 06.01.2026
İBRAHİM SÜMER

005 2021/3777 06.01.2026
ORHAN ÇAĞLIYAN VE DİĞERLERİ

006 2021/14941 06.01.2026
DEVRİM ÖZ VE SOLJENİTSİN RUS DİL VE KÜLTÜR DERNEĞİ

007 2021/18355 06.01.2026
ERDOĞAN ÇİÇEK

008 2021/20255 06.01.2026
MEHMET ŞİRİN ABAK

009 2021/28429 06.01.2026
GÖKHAN GÜNDÜZ (12)

010 2021/37483 06.01.2026
RAMAZAN SEÇEN

011 2022/5263 06.01.2026
NİMET ALTÜRK

012 2022/9803 06.01.2026
ÖZGÜR CAN

013 2022/20005 06.01.2026
İSMAİL KARAKAŞ

014 2022/20047 06.01.2026
SAMNAR FOOD STUFF TİCARET LTD. ŞTİ. (2)

015 2022/29432 06.01.2026
ERHAN ÖZAL

016 2022/29963 06.01.2026
GÜLCAN ÇELİK

017 2022/68933 06.01.2026
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ (3)

İçindekiler - devam

018 2022/72101 06.01.2026
DUYGU ÇAM

019 2022/82224 06.01.2026
İLYAS ARGUNHAN

020 2022/93576 06.01.2026
OĞUZHAN TEKİN

021 2023/16601 06.01.2026
AKIN ÜÇOK

022 2023/38564 06.01.2026
MEHMET AŞKER VE ESM ENERJİ SANAYİ VE MADEN KAMU EMEKÇİLERİ SENDİKASI

023 2023/42923 06.01.2026
HARUN ASLAN

024 2023/54015 06.01.2026
BÜLENT ARSLAN

025 2023/65349 06.01.2026
MUSTAFA ŞAHİN

026 2023/71476 06.01.2026
RAMAZAN YILDIRIM

027 2023/108404 06.01.2026
ADEM ŞİMŞEK VE DİĞERLERİ

028 2024/6640 06.01.2026
MESUT TOKDEMİR

029 2024/19895 06.01.2026
TUĞBA GEYİK

030 2024/21397 06.01.2026
MEHMET ERİK

031 2020/11424 07.01.2026
HASAN BİRLİK VE DİĞERLERİ

032 2020/19902 07.01.2026
İHSAN ULUCA

033 2020/32781 07.01.2026
VELİ ÖZDEMİR (2)

034 2020/34798 07.01.2026
ŞABAN UMUT VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

035 2020/38834 07.01.2026
ESKİGÜNLER TARIM AKARYAKIT İTHALAT İHRACAT SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

036 2020/40146 07.01.2026
ELMAS KARA

037 2021/5664 07.01.2026
BİRSEN KIRAR VE DİĞERLERİ

038 2021/8919 07.01.2026
HASAN KORKUTATA

039 2021/16092 07.01.2026
FATMA YANMAZ

040 2021/35599 07.01.2026
FADİME ERGÜL VE DİĞERLERİ

041 2021/38147 07.01.2026
ABDULLAH CEYLAN VE DİĞERLERİ

042 2021/38436 07.01.2026
NURTEKİN SÖKMEN VE DİĞERLERİ

043 2021/39962 07.01.2026
MAHMUT MENDANLIOĞLU VE DİĞERLERİ

044 2021/45380 07.01.2026
HEDİYE HATUN SEVİM VE DİĞERLERİ (2)

045 2021/55852 07.01.2026
O.H.Z.M

046 2021/58592 07.01.2026
RAUF DEMİRCİ

047 2021/59130 07.01.2026
MURAT ŞEN

048 2021/62686 07.01.2026
SABAHİTTİN PİŞKİNBAŞ

049 2021/63673 07.01.2026
EKREM KARA

050 2021/64455 07.01.2026
MUHARREM CANİKLİ (2)

051 2022/15791 07.01.2026
MUHARREM ESİNA

İçindekiler - devam

052 2022/33388 07.01.2026
İBRAHİM ASALIOĞLU

053 2022/51310 07.01.2026
HÜSEYİN İMİR

054 2022/55895 07.01.2026
MUSTAFA KARAYURT

055 2022/61118 07.01.2026
İLTERİŞ KARGILI

056 2022/66465 07.01.2026
İLHAN BARUT

057 2022/67384 07.01.2026
SERHAN ARSLAN

058 2022/75251 07.01.2026
FESİH AYDIN

059 2022/92364 07.01.2026
SANTES MAKİNA TESİSAT İMALAT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

060 2022/109266 07.01.2026
EYÜP ERDEM

061 2023/5433 07.01.2026
HAYRULLAH ALTUN

062 2023/5880 07.01.2026
EGE ENERJİ ENTEGRE TARIM VE GIDA SANAYİ TİCARET A.Ş.

063 2023/11036 07.01.2026
TÜLAY UÇ

064 2023/13772 07.01.2026
MARIA ONOFREY

065 2023/17717 07.01.2026
MUSTAFA ÜNAL

066 2023/18192 07.01.2026
ÖZGÜR AYHAN

067 2023/61713 07.01.2026
SEDEF KABAŞ

068 2023/68522 07.01.2026
HİKMET KALE (4)

İçindekiler - devam

069 2023/92474 07.01.2026
CENK TURAN

070 2021/56755 08.01.2026
MAHMUT KAÇAN

071 2022/81860 08.01.2026
ÇAĞLAR YILMAZ

072 2023/91027 08.01.2026
H.A.

073 2015/17546 13.01.2026
KESKİN KALEM YAYINCILIK VE TİCARET A.Ş. VE DİĞERLERİ (2)

074 2020/232 13.01.2026
AYDIN TOP VE FATİH TOP

075 2020/33874 13.01.2026
EKREM İNEDİ VE DİĞERLERİ

076 2020/35114 13.01.2026
ALİ SUAT ERTOSUN (17)

077 2020/36893 13.01.2026
AHMET AYDEMİR VE DİĞERLERİ

078 2020/38432 13.01.2026
MUHAMMET ALPARSLAN (2)

079 2021/2869 13.01.2026
HÜSEYİN DEĞİRMEN (2)

080 2021/5642 13.01.2026
YILMAZ YAKAR

081 2021/22087 13.01.2026
B.H. VE DİĞERLERİ

082 2021/28148 13.01.2026
HAKAN TURĞUL

083 2021/37084 13.01.2026
SEFA AZİM

084 2021/41112 13.01.2026
MÜRSEL KAYA

085 2021/62793 13.01.2026
BAYRAM TURHAN

İçindekiler - devam

086 2022/6674 13.01.2026
ALİ SUNAR

087 2022/9116 13.01.2026
SEVİNÇ SERPİL TATLI

088 2022/28626 13.01.2026
İSA COŞKUN VE PAKİZER COŞKUN

089 2022/32592 13.01.2026
SAMET SOMUNCU

090 2022/33267 13.01.2026
TUNCAY KAPLICA

091 2022/44676 13.01.2026
BALANS TURİZM GIDA ORG. YAYINCILIK SAN. VE TİC. A.Ş.

092 2022/52106 13.01.2026
ŞENDOĞAN YAZICI

093 2022/56189 13.01.2026
İLHAN BOYACIOĞLU

094 2022/71937 13.01.2026
İZMİR ÖZEL ÇAĞDAŞ EĞİTİM HİZMETLERİ TİCARET A.Ş.

095 2022/76279 13.01.2026
ÖZLEM KOÇHAN

096 2022/94380 13.01.2026
HALİT BAYKARA (2)

097 2022/101839 13.01.2026
REŞAT ARDIL

098 2023/24616 13.01.2026
V.C.

099 2023/29200 13.01.2026
HALİL AHMETOĞLU VE DİĞERLERİ

100 2025/48792 13.01.2026
H.H.

YILMAZ ANDİÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/13281 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/13281

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILMAZ ANDİÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/13281)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Yılmaz ANDİÇ 2. Hülya ANDİÇ 3. Ayşen ANDİÇ

Vekili : Av. Halit SALDAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; davanın ispatı için sunulan sözleşmenin kaybedilmesi sonucunda ispat imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular muris M.A.nın mirasçılarıdır. M.A.; S.I., S.İ. ve G.A. aleyhine 11/2/2014 tarihinde itirazın iptali talebiyle dava açmış, M.A.nın aynı davalılar aleyhine açtığı başka bir itirazın iptali davası bu dava ile birleştirilmiştir. Davacı M.A. asıl davada davalıların murisi K.A.nın kendisine ait işyerinde aylık 650 TL bedelle kiracı olarak kaldığını, kiracılık süresinin devamı sırasında vefat ettiğini, K.A.nın 2013 yılının Eylül ayına ait 650 TL kira borcunu ödemediğini, mirasçıları olan davalılar hakkında Eskişehir 1. İcra Müdürlüğünde (İcra Müdürlüğü) takip başlattığını ve davalıların takibe haksız itiraz ettiklerini belirterek itirazın iptali ile alacağın %20'si oranında icra inkâr tazminatının davalılardan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir. Birleşen davada İcra Müdürlüğünün başka bir dosyasında ise 2011 yılının Temmuz ayı ile 2013 yılının Ağustos ayı arasında ödenmeyen 16.900 TL kira alacağının tahsili için icra takibi başlattığını ve davalıların takibe haksız itiraz ettiklerini

belirterek itirazın iptali ile alacağın %20'si oranında icra inkâr tazminatının davalılardan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir. Davalılar ise kira sözleşmesi altındaki imzanın murislerine ait olmadığını belirterek asıl ve birleşen davaların reddini savunmuştur.

3. Davayı inceleyen Eskişehir 1. Sulh Hukuk Mahkemesince (Sulh Hukuk Mahkemesi) kira sözleşmesindeki imzaya itiraz edilmiş olması nedeniyle bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Emniyet Kriminal Laboratuvarında görevli bilirkişi tarafından düzenlenen 25/11/2014 tarihli raporda sözleşmedeki imzanın mevcut örnek imzalarına atfen davalıların murisi K.A.nın eli ürünü olduğunun kabulünün mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından bilirkişi incelemesi sonucunda kira sözleşmesindeki imzanın davalıların murisine ait olmadığının belirlendiği gerekçesiyle 20/1/2015 tarihinde asıl ve birleşen davalar reddedilmiştir.

4. Yapılan temyiz talebini inceleyen Yargıtay 6. Hukuk Dairesi (6. Hukuk Dairesi) kararı kısmen bozmuştur. 6. Hukuk Dairesi asıl davanın değerinin temyiz sınırının altında kalması nedeniyle kararın kesin olduğunu belirterek asıl davaya yönelik temyiz isteminin reddine karar vermiştir. Birleşen davada ise davalılardan S.I. ve G.A.nın icra takibine süresinde itiraz etmediklerini, icra takibinin bu davalılar yönünden kesinleştiğini ve davacının bu davalılar yönünden itirazın iptalini istemesinde hukuki yararı bulunmadığını belirterek birleşen davanın bu gerekçeyle davalılardan S.I. ve G.A. yönünden reddine karar verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Birleşen davada diğer davalı S.İ. yönünden yapılan temyiz incelemesinde ise 1/1/2003 tarihli beş yıl süreli kira sözleşmesinde davacı ve davalılar murisinin adının yazdığını, kiralananın oto tamirhanesi olarak ifade edildiğini, davalıların icra takibine yaptıkları itirazları ve davadaki savunmalarında murisin kiralananda kiracı olmadığına yönelik beyanlarının bulunmadığını, sadece sözleşmedeki imzaya itirazda bulunduklarını ve ön yüz ile arka yüzde tahrifat yapıldığını ileri sürdüklerini belirtmiştir. Bu nedenle davalıların dolaylı olarak kira ilişkisinin varlığını kabul ettiklerini ifade etmiştir. Buna göre Sulh Hukuk Mahkemesince 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 333. maddesinde (22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 265. maddesi) kiracının ölümü ile sözleşmenin kendiliğinden sona ermeyeceği hususunun dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca kira bedellerinin ödenmesine ilişkin murisin ölüm tarihine kadar olan geçmişe yönelik tüm banka kayıtlarının getirtilerek murisin kira bedellerine ilişkin ödemesi olup olmadığı üzerinde durulması, davalıların sözleşmede tahrifat yapıldığı, ön yüz ile arka yüzde uyuşmazlık olduğu ve murisin isminin altındaki imzanın kendisine ait olmadığına ilişkin itiraz yönünden dosyanın bir kez de Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Fizik İhtisas Dairesine (Adli Tıp Kurumu) gönderilerek tahrifat ve imza incelemesi yönünden rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

5. Davalıların yaptığı karar düzeltme talebini inceleyen 6. Hukuk Dairesi, 24/11/2016 tarihinde bozma ilamında birleşen davaya ilişkin S.I. ve G.A. yönünden verilen bozma kararının kaldırılmasına karar vermiştir.

6. Bozmaya uyan Sulh Hukuk Mahkemesi, bozma kararı doğrultusunda davacı yanın beyan ettiği bankaya müzekkere yazmış ve tarafların murisleri arasında ödeme bulunup bulunmadığını araştırmıştır. Sunulan müzekkere cevabına göre hesap hareketlerinde taraflar arasında herhangi bir ödeme bilgisi tespit edilmemiştir. Ayrıca Sulh Hukuk Mahkemesi, 6/7/2017 tarihli celsede dosyanın Adli Tıp Kurumuna gönderilerek davalıların murisi K.A. ile düzenlendiği belirtilen 1/1/2003 başlangıç tarihli kira sözleşmesindeki imzanın davalılar murisi K.A.nın eli ürünü olup olmadığı ve kira sözleşmesinin ön yüzü ile

arka yüzünde tahrifat yapılıp yapılmadığı hususlarında rapor düzenlenmesine karar vermiştir. Davacı vekili 10/7/2017 tarihli dilekçesinde sözleşme aslını 18/3/2014 tarihinde birleşen dosyaya sunduğunu ifade etmiş ve teslim edildiğine ilişkin yazıyı da ekte sunduğunu belirtmiştir. Davacı vekilince sunulan belge incelendiğinde sunulan delil listesi üzerine kira sözleşmesinin yazı işleri müdürlüğü kasasına teslim edilmek üzere teslim alındığının yazıldığı ve mahkeme personeli sicil numarası yazılmak suretiyle imza edildiği anlaşılmıştır. Sulh Hukuk Mahkemesi; mahkeme kaleminde araştırma yapmak, istinabe yapılan yer mahkemesi ile temyiz merciine müzekkere yazmak suretiyle kira sözleşmesi aslını bulmaya çalışmış ancak tüm aramalara rağmen sözleşme aslını bulamamıştır.

7. Yargılama sırasında davalılar; duruşmaya gelerek murisleri K.A.nın 2011 yılında vefat ettiğini, davacı ile aralarında kira ilişkisi olmadığını ve sözleşmedeki el yazısı ile imzanın muris babalarına ait olmadığını beyan etmiştir. Son celsede davacı vekili, sözleşmenin aslını daha önce sunduklarını ve kaybolmasının kendi sorumluluklarında olmadığını, daha evvel bildirdikleri banka dışında kiraların ödendiğine ilişkin başka bir banka kaydı olmadığını, dosyanın bu hâliyle tekemmül etmediğini ve Yargıtay ilamı doğrultusunda bilirkişi incelemesi yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca son celsede davalılar vekili, sözleşme üzerinde daha önce bir inceleme yapıldığını ve imzanın murise ait olmadığının görüldüğünü, davalıların muris babalarından kalma herhangi bir işyeri işletmediklerini ve işyerinden haberdar olmadıklarını, sunulan banka kayıtlarında da müteveffa adına herhangi bir ödeme görünmediğini, ellerinde sözleşme olmadığını ve kira akdinin kurulduğuna ilişkin herhangi bir delil ortaya konulamadığını belirterek davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

8. Sulh Hukuk Mahkemesince 28/3/2019 tarihinde dava reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde özetle;

i. Davanın konut ve çatılı işyeri hükümlerine tabi olduğu ve bu tür davalarda sözleşmenin varlığının ve kira miktarının ispat külfetinin davacı tarafta, kira ödemesinin ispat külfetinin ise davalı kiracıda olduğu ifade edilmiştir. Somut olayda davacı tarafın kira sözleşmesine dayanarak kira ilişkisi ve miktarını bu sözleşmeyle ispat etmek istediği ancak temyiz incelemesi için Yargıtaya gönderilen sözleşme aslının 6. Hukuk Dairesinin kapatılıp Yargıtay 3. Hukuk Dairesine (3. Hukuk Dairesi) devri sırasında kaybolduğu, bozma sonrası dosyanın 20/6/2017 tarihinde 6. Hukuk Dairesince bozularak gönderildiği, dosyaya konu kira sözleşmesi aslının ise Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığının 2015/4943 soruşturma sayılı dosyasındaki incelemesi tamamlandıktan sonra 27/6/2016 tarihinde 6. Hukuk Dairesine iade edildiği ancak 6. Hukuk Dairesine gönderilen kira sözleşmesinin dosya arasına alınmadığı, kira sözleşmesinin gönderilmesi için birçok kez yazı yazıldığı, 3. Hukuk Dairesince verilen cevapta 6. Hukuk Dairesinin kapatıldığı, Dairenin arşivinde yapılan araştırma neticesinde bahse konu kira sözleşmesi aslının olmadığının bildirildiği,

ii. Taraflardan da kira sözleşmesinin temin edilemediği, kira ödemeleri için Ş. Banka yazılan yazı cevabından herhangi bir ödemeye rastlanmadığının anlaşıldığı ve davacı tarafça başka bir bankanın bildirilmediği,

iii. Davanın temelini oluşturan kira ilişkisi hususunda davalı asillerin isticvap edildiği ve her üçünün de miras bırakan babaları ile davacı arasında herhangi bir kira ilişkisi olmadığını, davacı tarafından sunulan sözleşmedeki imzanın babalarına ait olmadığını beyan ettikleri,

iv. Başvuruculaların murisi olan davacının kira ilişkisinin ve kira miktarının varlığını ispat külfetini yerine getirmediği belirtilmiştir.

9. Başvurucuların temyiz talebini inceleyen 3. Hukuk Dairesi 31/10/2019 tarihinde kararı onamıştır.

10. Başvurucular nihai kararı 13/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 6/4/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyonca 2020/13289 ve 2020/13292 numaralı başvuruların 2020/13281 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve başvuruya 2020/13281 numaralı dosya üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucular, yargılamanın uzun sürdüğünden şikâyet etmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Başvurucular açısından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkı ile Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucular, davalıların murisi ile imzalanan kira sözleşmesine istinaden ödenmeyen kira alacaklarının tahsili için başlatılan icra takibine davalıların itirazı üzerine açılan ve birleştirilen itirazın iptali davasında, Sulh Hukuk Mahkemesinin delilleri toplamadan ve kira sözleşmesindeki imzanın davalıların murisine ait olup olmadığına ilişkin Adli Tıp Kurumundan rapor almadan karar verdiğini ve bu kararın 6. Hukuk Dairesince Adli Tıp Kurumundan rapor alınması gerektiği gerekçesiyle bozulduğunu belirtmiştir. Ancak sözleşme aslının dosyanın temyiz incelemesi sırasında kaybolduğunu ve bu nedenle belge üzerinde inceleme yapılamadığını, daha sonrasında ise belgenin kaybolmasına ilişkin sorumluluğun Yargıtaydan alınması için bozma ilamı hiçe sayılarak davanın gerekçesiz şekilde reddedildiğini ve bu kararın kanuna aykırı şekilde onandığını ileri sürmüştür. Verilen karar nedeniyle 75.000 TL'lik alacaklarının tahsil imkânından mahrum kaldıklarını ve adil yargılanma hakkı, mülkiyet hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

17. Başvurucuların şikâyetlerinin özünün davanın ispatı için sunulan sözleşmenin kaybedilmesi sonucunda ispat imkânının ortadan kaldırılmasına ilişkin olduğu

anlaşıldığından şikâyetlerinin Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Somut olayda uyulmasına karar verilen bozma ilamında, davalıların icra takibine yaptıkları itirazları ve davadaki savunmalarında murislerinin kiralananda kiracı olmadığına yönelik beyan bulunmadığı, sadece sözleşmedeki imzaya itirazda bulundukları ve sözleşmenin ön yüzü ile arka yüzünde tahrifat yapıldığı ileri sürüldüğünden davalıların dolaylı olarak kira ilişkisinin varlığını kabul ettikleri ifade edilmiştir. Dolayısıyla başvuruculara ait taşınmazın kiraya verilmesinin başvurucular açısından ekonomik bir menfaat teşkil ettiği değerlendirilmiştir.

20. Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkı, temel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla oluşturulan idari ve yargısal mekanizmalara yapılan başvuruların mutlaka başvurucu lehine sonuçlanmasını güvence altına almamaktadır. Bu bağlamda ilgili idari ve yargısal mercilere düşen ödev, başvurucunun şikâyetinin esasını inceleyerek ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karara bağlamaktır. Bununla birlikte mahkemelerin yorum ve değerlendirmelerinin söz konusu başvuru yoluna müracaat edilmesini anlamsız kılacak, başarı şansını zayıflatacak derecede keyfîlik içermesi ya da açıkça makul olmayan bir muhakemeye dayanması hâlinde etkili başvuru hakkı ihlal edilebilir (Seyfettin Şimşek [2. B.], B. No: 2019/21111, 30/3/2022, § 41).

21. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç [1. B.], B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

22. Bu hak tek başına, bağımsız olarak kullanılması mümkün olmayan ancak Anayasa’da güvence altına alınan başka bir temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiği iddiasının bulunması hâlinde kullanılabilecek tamamlayıcı nitelikte bir haktır. Bir başka ifadeyle etkili başvuru hakkının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için hangi temel hak ve özgürlük konusunda etkili başvuru hakkının kısıtlandığı sorusuna cevap verilmesi gerekir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, §§ 33, 34; Sıtkı Güngör [2. B.], B. No: 2013/5617, 21/4/2016, § 86).

23. Etkili başvuru hakkı, Anayasa’ya aykırılığı iddia edilen bir hususta kendisinin zarar gördüğünü düşünen kişinin hem iddiaları hakkında karar verilmesini hem de mümkünse zararının giderilmesini sağlamak için hukuki bir yola başvurabilmesini gerektirir. Başka bir deyişle Anayasa’da düzenlenen temel hak ve özgürlüklerden birinin savunulabilir düzeyde ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu ileri süren herkes Anayasa’nın 40. maddesi

kapsamında etkili başvuru hakkına sahiptir (Sıtkı Güngör, § 87).

24. Kişilerin etkili başvuru hakkı açısından sahip oldukları güvencenin kapsamı ihlal iddiasına konu edilen hakkın niteliğine göre değişmektedir. Fakat genel olarak ifade edilmelidir ki Anayasa'nın 40. maddesi uyarınca sağlanması gereken başvuru yolunun hem teoride hem de uygulamada ileri sürülen ihlali önlemesi, ihlal devam etmekte ise sonlandırması, gerçekleşip sona ermiş ihlallere yönelik olarak ise makul bir tazmin imkânı sunması gerekir (K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 71).

25. Şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması, ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddialar bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmeli; koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durum yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanmalıdır (İlhan Gökhan [2. B.], B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

26. Anayasa Mahkemesi, öncelikle başvuruculaların açtığı davanın incelenmesini mümkün kılan etkili bir başvuru yolunun bulunup bulunmadığını inceleyecektir. Etkili bir başvuru yolunun bulunduğunun tespit edilmesi hâlinde ise teorik düzeyde etkili olduğu tespit edilen bu yolun pratikte başarı şansı sunup sunmadığını belirleyerek sonuca ulaşacaktır.

27. Uyuşmazlıkta başvuruculaların murisi; S.I., S.İ. ve G.A.nın murisi ile kira sözleşmesi imzaladığı ve bazı dönem kiralarının ödenmediği gerekçesiyle S.I., S.İ. ve G.A. aleyhine icra takibi başlatmıştır. Yapılan itiraz üzerine icra takipleri durmuş ve başvuruculaların murisi tarafından itirazların haksız olduğu gerekçesiyle itirazın iptaline ve alacağın %20'si oranında icra inkâr tazminatına karar verilmesi talebiyle Sulh Hukuk Mahkemesinde açılan davalar birleştirilmiştir. Yargılama sonunda ise dava reddedilmiş ve karar, yasal yollardan geçerek kesinleşmiştir. Dolayısıyla hukuk sisteminde başvuruculaların ileri sürdükleri kira alacağının tahsili için etkili bir icra ve dava mekanizmasının teorik düzeyde bulunduğu anlaşılmaktadır.

28. Teorik düzeyde etkili olduğu tespit edilen hukuk yolunun pratikte başarı şansı sunup sunmadığını değerlendirmek gerekir.

29. Davalılar, başvurucular murisince sunulan kira sözleşmesi üzerinde bulunan imzanın murislerine ait olmadığını ileri sürdüğünden Emniyet Kriminal Laboratuvarında görevli bilirkişiden rapor alınmış ve bu raporda sözleşmedeki imzanın mevcut örnek imzalarına atfen davalıların murisi K.A.nın eli ürünü olduğunun kabulünün mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Sulh Hukuk Mahkemesi de kira sözleşmesi altındaki imzanın davalıların murisine ait olmadığı gerekçesiyle asıl ve birleşen davaları reddetmiştir.

30. Yapılan temyiz ve karar düzeltme talebini inceleyen 6. Hukuk Dairesi, asıl davanın değerinin temyiz sınırının altında kalması nedeniyle kararın kesin olduğunu belirterek asıl davaya yönelik temyiz istemini reddetmiştir. Birleşen dava yönünden ise 1/1/2003 tarihli beş yıl süreli kira sözleşmesinde davacı ve davalılar murisinin adının yazdığını, kiralananın oto tamirhanesi olarak ifade edildiğini, davalıların icra takibine yaptıkları itirazları ve davadaki savunmalarında murisin kiralananda kiracı olmadığına yönelik beyanının bulunmadığını,

sadece sözleşmedeki imzaya itirazda bulunulduğunu ve sözleşmenin ön yüz ile arka yüzünde tahrifat yapıldığını ileri sürdüklerini belirtmiştir. Bu nedenle davalıların dolaylı olarak kira ilişkisinin varlığını kabul ettiklerini ifade etmiştir. Kira bedellerinin ödenmesine ilişkin olarak murisin ölüm tarihine kadar olan geçmişe yönelik tüm banka kayıtlarının getirtilerek kira bedeline ilişkin ödemesi olup olmadığı üzerinde durulması, davalıların sözleşmede tahrifat yapıldığına, ön yüz ile arka yüzde uyuşmazlık olduğuna ve murisin ismi altındaki imzanın kendisine ait olmadığına ilişkin itirazları yönünden dosyanın bir kez de Adli Tıp Kurumuna gönderilerek tahrifat ve imza incelemesi yönünden rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

31. Ayrıca Sulh Hukuk Mahkemesi, sözleşme üzerinde inceleme yapılmasına karar vermiştir. Mahkeme kalemine teslim edildiği anlaşılan sözleşme aslı bütün araştırmalara rağmen bulunamamıştır. Sulh Hukuk Mahkemesi; kira sözleşmesinin temin edilemediği, ödemenin de tespit edilemediği, davalıların kira ilişkisinin varlığını ve sözleşme altındaki imzanın murislerine ait olduğunu kabul etmedikleri ve dolayısıyla davacı tarafın kira ilişkisinin ve kira miktarının varlığını ispat külfetini yerine getirmediği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Bu karara karşı yapılan temyiz talebi 3. Hukuk Dairesince yerinde görülmemiş ve karar onanmıştır. Dolayısıyla yargılama mercilerinin başvuruculara kira miktarının varlığını ispat külfetini yerine getirmediklerine ilişkin gerekçesi dikkate alındığında davanın reddine ilişkin ilgili ve yeterli gerekçeye yer verdiği anlaşılmaktadır.

32. Ancak başvurucular, davanın ispatı için Sulh Hukuk Mahkemesine teslim ettikleri sözleşme aslının kaybedilmiş olması sonucu davayı ispat etme imkânının ellerinden alındığından yakınmaktadır.

33. Sulh Hukuk Mahkemesine teslim edildiği anlaşılan sözleşme aslı yargılama sırasında yargı mercilerince kaybedilmiş, bozma kararının gerekleri başvuruculara kusuru bulunmaksızın yerine getirilememiş ve sonuçta başvuruculara davası ispat edilemediği gerekçesiyle reddedilmiştir. Anılan sözleşme aslı üzerinde yeniden bilirkişi incelemesi yapılması hâlinde davanın kesin olarak kabul edileceği sonucuna ulaşmak mümkün olmamakla birlikte başvuruculara davasının temelini oluşturan belgenin kaybedilmesi suretiyle davanın başarıya ulaşma şansının başvuruculara kusuru olmaksızın ellerinden alındığı anlaşılmaktadır.

34. Kamu makamlarının uyuşmazlığın taraflarınca kendilerine sunulan belgeleri özenli şekilde saklama ve iade etme yükümlülüğü altında oldukları hususunda kuşku bulunmamaktadır. Ancak yargılama mercileri bu yükümlülüğü yerine getirmemiş ve ortaya çıkan olumsuz sonuç tamamen başvurucular üzerinde bırakılmıştır. Dolayısıyla davanın sonucuna doğrudan etki edeceği anlaşılan ve davanın ispatı için yargılama mercilerine teslim edilen sözleşmenin kaybedilmesi nedeniyle davadaki iddialarını inceletme imkânı bulamayan başvurucular yönünden anılan hukuk yolunun pratikte başarı sunma şansı ortadan kaldırılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

36. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 75.000 TL tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

37. İhlal iddiasına ilişkin sözleşmenin aslının kaybedildiği dikkate alındığında ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

38. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında net 75.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 75.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. 1.340,70 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 41.340,70 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Eskişehir 1. Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2017/303, K.2019/1072) ve Yargıtay 3. Hukuk Dairesine (E.2019/2767, K.2019/8622) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.E. VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/16199 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/16199

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.E. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/16199)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucular : B.E. B.B. Ş.G.

Vekili : Av. Vedat ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna yapılan başvurunun reddedilmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucular hakkında 21/3/2011 tarihinde Adana'nın Ceyhan ilçesinde gerçekleştirilen nevruz etkinliği sırasında yasa dışı slogan attıkları gerekçesiyle terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme, terör örgütü propagandası yapma ve kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşlerine katılma suçlarından 6/4/2012 tarihinde dava açılmıştır. Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama neticesinde başvurucular hakkında 9/5/2013 tarihinde terör örgütü propagandası yapma suçundan kovuşturmanın ertelenmesi, terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan ceza verilmesine yer olmadığı ve kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşlerine katılma suçundan beraat kararları verilmiştir. Kovuşturmanın ertelenmesine ilişkin karar itiraz edilmeksizin kesinleşmiş; temyiz yolu açık

olarak verilen diğer hükümler ise Cumhuriyet savcısı ve başvurucular vekili tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 16. Ceza Dairesi (Daire) tarafından yapılan temyiz incelemesi neticesinde 24/11/2015 tarihinde beraat kararları onanmış, ceza verilmesine yer olmadığına dair kararlar ise beraat kararı verilmesi gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur. Bozma kararı üzerine dosyayı ele alan Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi özel yetkili mahkemelerin kaldırıldığı ve suç yerinin Ceyhan ilçesi olduğu gerekçeleriyle Ceyhan 2. Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) yetkisizlik kararı vermiştir. Yetkisizlik kararı üzerine Ceyhan 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yargılama devam edilmiş ve 24/3/2016 tarihinde başvurucuların terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan beraatlerine karar verilmiştir. Bahse konu beraat kararı başvurucular vekili tarafından vekâlet ücreti yönünden temyiz edilmiştir. Daire 11/12/2017 tarihinde temyiz itirazlarını reddederek hükmün onanmasına karar vermiş ve Mahkeme tarafından 13/2/2018 tarihinde kesinleşme şerhleri düzenlenmiştir.

3. Başvurucular 26/2/2018 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapmış ve makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi 2018/6237 başvuru numarasıyla incelediği dosyada 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a eklenen geçici 2. maddeyle Adalet Bakanlığı (Bakanlık) bünyesinde oluşturulan başvuru yoluna istinaden, ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görünen İnsan Hakları Tazminat Komisyonunu (Tazminat Komisyonu) işaret ederek 21/12/2018 tarihinde kabul edilemezlik kararı vermiştir.

4. Başvurucular kabul edilemezlik kararı sonrasında 25/1/2019 tarihinde Tazminat Komisyonuna başvurmuştur. Tazminat Komisyonu 16/12/2019 tarihinde vermiş olduğu kararda başvurucular vekili tarafından yapılan temyiz başvurusunun sadece vekâlet ücretine yönelik olduğuna dair tespitlerde bulunmuş ve temyiz aşamasında geçen süreyi makul süre hesabına dâhil etmemiştir. Tazminat Komisyonu 6/4/2012 tarihinde iddianamenin düzenlenmesiyle birlikte başlayan yargılama sürecinin 24/3/2016 tarihinde verilen beraat kararıyla sona erdiği yönünde değerlendirmelerde bulunmuş ve iki dereceli olarak üç yıl on bir ay on sekiz gün sürdüğünü tespit ettiği yargılamanın makul sürede tamamlandığı gerekçesiyle başvuruyu reddetmiştir.

5. Başvurucular, karara karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Başvurucular, itiraz dilekçesinde Tazminat Komisyonu tarafından yanlış hesaplama yapıldığını beyan etmiş; yargılama süresinin başlangıç tarihinin gözaltına alınma tarihi olması gerektiğini, temyiz incelemesinin ise 11/12/2017 tarihinde sona erdiğini ileri sürmüştür.

6. Bölge İdare Mahkemesi, yargılamanın iki dereceli olarak üç yıl on bir ay on sekiz gün sürdüğü yönünde değerlendirmelerde bulunmuş ve başvurucular tarafından yapılan itirazı 12/2/2020 tarihinde reddetmiştir. Nihai karar 8/5/2020 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiştir.

7. Başvurucular 8/5/2020 tarihinde vekilleri aracılığıyla nihai kararı öğrenmiş ve 2/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucular, yargılamanın başlangıç ve bitiş tarihlerine ilişkin tespitlerin hatalı olduğunu ve temyiz incelemesinin sona ermesine kadar geçen sürenin yargılama süresine dâhil edilmediğini beyan etmiş; Tazminat Komisyonuna yaptıkları başvurunun reddedilmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular vekili tarafından Bakanlık görüşüne yönelik ibraz edilen cevap dilekçesinde ise başvuru formundaki iddialar yinelenmiştir.

11. 6384 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi ile "Anayasa Mahkemesinde bulunan bazı bireysel başvurular hakkında Komisyona müracaat" düzenlenmiştir. Anılan hüküm ile geçici 2. maddenin yürürlüğe girdiği 31/7/2018 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Tazminat Komisyonu tarafından incelenebileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden sonra Anayasa Mahkemesi, Tazminat Komisyonuna başvurunun ilk bakışta başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğunu kabul ederek başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararları vermiştir (Ferat Yüksel [2. B.], B. No: 2014/13828, 12/9/2018).

12. Bu sebeple Anayasa Mahkemesinin Tazminat Komisyonunu etkili görüp bu yolun tüketilmesi gerektiğini belirttiği ilk başvuru başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olduğundan Tazminat Komisyonuna yapılan başvuruda söz konusu ihlal iddialarının incelenmemesine/giderilememesine dair eldeki -ikinci- başvuruda ileri sürülen iddiaların da makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

13. Buna göre makul sürede yargılanma hakkı ihlali iddiasıyla 31/7/2018 tarihine kadar Anayasa Mahkemesine yapılan başvurular yönünden bir kanun yolu oluşturulmuş olup eldeki başvuruda inceleme söz konusu kanun yolundan başvurucuların yararlandırılmamasına yönelik Tazminat Komisyonu kararı ve bu karara karşı itirazı inceleyen Bölge İdare Mahkemesi kararına ilişkin olacaktır.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç [1. B.], B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

16. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun

bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan [2. B.], B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

17. Anayasa Mahkemesi içtihadında ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E. [2. B.], B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklarda ise yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri [1. B.], B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

19. Ayrıca ceza ve medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45; B.E., § 29).

20. Somut olayda başvurucular hakkında 24/3/2016 tarihinde beraat kararı verilmiş ise de bahse konu karar başvurucular vekili tarafından temyiz edilmiştir. Daire, vekâlet ücretine yönelik itirazlarla sınırlı olarak yaptığı inceleme neticesinde 11/12/2017 tarihinde hükmün onanmasına karar vermiş ve ancak bu karar sonrasında Mahkeme tarafından kesinleşme şerhi düzenlenmiştir.

21. Başvuruda incelenmesi gereken mesele ceza yargılamasının ne zaman başladığı ve sona erdiğiyle ilgilidir. Anayasa Mahkemesinin B.E kararında ceza yargılamasının başlangıç tarihine ilişkin yapmış olduğu tespitler gözönüne alındığında başlangıç tarihi olarak iddianamenin düzenlendiği 6/4/2012 tarihinin esas alınması hatalı bir uygulama olacaktır. Zira başvurucular, Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/2/2012 tarih ve 2012/131 D. İş sayılı kararı doğrultusunda ikametgâhlarında yapılan arama sonucunda yakalanmışlardır. Bu nedenle başvurucuların suç isnadından ilk olarak etkilendikleri tarih ikametgâhlarında yapılan arama neticesinde yakalandıkları tarihtir.

22. Öte yandan her ne kadar Tazminat Komisyonu ve Bölge İdare Mahkemesi, temyiz itirazının sadece vekâlet ücretine yönelik olduğu gerekçesiyle beraat kararı ile Dairenin onama kararı arasında geçen süreyi makul süre hesabında dikkate almamış ise de bu süre zarfı içinde başvurucular hakkında verilen beraat kararının kesinleştiği söylenemeyecektir. Zira ceza yargılamasında sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın

verildiği tarihin esas alınması gerekmektedir. Başvurucuların haklarında verilen beraat kararına yönelik Cumhuriyet savcısı tarafından temyiz talebinde bulunulmayacağına dair öngörü sahibi olmaları beklenemeyeceği gibi temyiz incelemesinin sona ermesine kadar geçen süre içinde beraat kararının olumlu sonuçlarından faydalandığı da söylenemeyecektir. Buna karşın Tazminat Komisyonu ve Bölge İdare Mahkemesi tarafından Dairenin onama kararına kadar geçen süre gözönüne alınmamış, yargılamanın makul bir süre içerisinde tamamlandığına dair değerlendirme yapılmıştır. Bununla birlikte Tazminat Komisyonu ve Bölge İdare Mahkemesi tarafından esas alınan sürenin makul olduğuna ilişkin değerlendirmenin de -somut olayın koşullarına göre- Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına uygun olduğunu söylemek mümkün değildir (benzer değerlendirme için bkz. Haluk Ercan ve Mürsel Ünlü [2. B.], B. No: 2020/6129, 17/6/2020; Burhan Çiçek [2. B.], B. No: 2019/18325, 21/7/2020).

23. Makul sürede yargılanma hakkına ilişkin ihlalin giderilmesi bakımından teorik düzeyde etkili olduğu saptanan Tazminat Komisyonu, öngörülebilir olmayan ve bariz takdir hatası teşkil eden yorumları sebebiyle somut olayda başarı şansı sunma potansiyelini yitirmiştir. Böylece makul sürede yargılanma hakkına ilişkin ihlalin giderilmesi için ihdas edilen başvuru yolundan başvurucuların yararlandırılmamasının makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile birlikte tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Tazminat Komisyonuna yapılan başvurunun reddedilmesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkını ihlal etmiştir. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin Tazminat Komisyonu kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

27. Bu durumda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Tazminat Komisyonunca yeniden inceleme yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yeniden incelemede yapılması gereken iş, Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden inceleme yapılmak üzere ilgili Tazminat Komisyonuna gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

28. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Tazminat Komisyonunca yeniden inceleme yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat taleplerinin, maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunulmaması nedeniyle de maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucuların kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden inceleme yapmak üzere Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığına (K.2019/2693 sayılı dosya) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara müştereken ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (E.2020/30 ve K. 2020/754 sayılı dosya) GÖNDERİLMESİNE,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.G. VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/24097 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24097

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.G. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24097)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucular : M.G. ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekili : Av. Vedat ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu tarafından uzun süren yargılamalara ilişkin hükmedilen tazminat miktarının yetersiz olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, haklarında yapılan yargılamaların uzun sürdüğü şikâyetiyle ilk olarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

3. Anayasa Mahkemesi, başvurucuların 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'la kurulan İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna (Tazminat Komisyonu) müracaat etmeleri gerektiğini belirtmiş; başvurular hakkında başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir.

4. Bunun üzerine başvurucular, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin hak ettikleri tazminatlarının yasal faiziyle ödenmesi istemiyle muhtelif tarihlerde Tazminat Komisyonuna

başvurmuştur. Tazminat Komisyonu, başvurucuların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini tespit etmiş ve başvurucular lehine farklı miktarlarda tazminat ödenmesine karar vermiştir.

5. Başvurucular, Tazminat Komisyonu kararlarına karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Başvurucular, itiraz dilekçelerinde Tazminat Komisyonu tarafından takdir edilen tazminat tutarlarının Anayasa Mahkemesine yapılan emsal başvurular yönünden hükmedilen tazminat miktarıyla kıyaslandığında çok düşük olduğunu ileri sürmüştür.

6. Bölge İdare Mahkemesi, bazı başvurucular yönünden ödenmesine karar verilen tazminat miktarlarının davanın konusu, uyuşmazlığın niteliği ve şikâyete konu edilen yargılamanın süresi gözönünde bulundurulmak suretiyle makul sürenin aşımıyla orantılı ve Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına uygun bir şekilde belirlendiğini belirtmiş; tazminat miktarlarına yönelik yapılan itirazları reddetmiştir. Buna karşın Bölge İdare Mahkemesi, bazı başvuruculara yönelik hükmedilen tazminat miktarını ise yetersiz bulmuş ve itirazları kabul ederek tazminat miktarlarını yükseltmiştir. Sonuç olarak başvuruculara ekli listenin (D) sütununda belirtilen tazminat miktarlarının ödenmesine kesin olarak karar verilmiştir.

7. Başvurucular, nihai hükümleri öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen başvurucuların ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşıldığından adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen başvuruların 2020/24097 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucular, Tazminat Komisyonu tarafından takdir edilen tazminat tutarının Anayasa Mahkemesine yapılan emsal başvurular yönünden hükmedilen tazminat miktarıyla kıyaslandığında çok düşük olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucular ayrıca Anayasa Mahkemesinde bireysel başvuru aşamasında geçen sürenin de makul süre hesaplamasına dâhil edilmesi gerektiğini ve Tazminat Komisyonu tarafından lehe vekâlet ücretine hükmedilmediğini belirtmiş, bu suretle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşü, başvurucular vekiline tebliğ edilmiş ancak bu görüşe karşı herhangi bir beyanda bulunulmamıştır.

12. Somut olayda temel mesele, başvurucuların taraf oldukları davaların makul sürede tamamlanmaması olduğundan başvuruya konu şikâyetlerin makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

13. Bilindiği üzere makul sürede yargılanma hakkı ihlali iddiasıyla 31/7/2018 tarihine kadar

Anayasa Mahkemesine yapılan başvurular yönünden yeni bir kanun yolu oluşturulmuştur. Bu nedenle mevcut yargılamalara ilişkin başvurularda söz konusu kanun yolu olan Tazminat Komisyonu kararları ve bu kararlara karşı yapılan itirazları inceleyen Bölge İdare Mahkemesi kararlarına ilişkin inceleme yapılacaktır.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç [1. B.], B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

16. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan [2. B.], B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

17. Anayasa Mahkemesi içtihadında ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E. [2. B.], B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklarda ise yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri [1. B.], B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

19. Ayrıca ceza ve medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45; B.E., § 29).

20. Somut olayda anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ile davanın niteliği ve uyuşmazlığın türü dikkate alındığında başvurucuların da

taraf olduğu söz konusu uyuşmazlıklara ilişkin yargılama sürelerinin makul olmadığı tartışmasızdır. Nitekim Tazminat Komisyonu da yargılama süresinin makul olmadığı tespitinde bulunmuş ve başvurucular lehine tazminat ödenmesine karar vermiştir. Başvuruda incelenmesi gereken mesele, yargılama süresine göre belirlenen tazminat miktarlarının anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlara göre giderim sağlayıp sağlamadığı ile ilgilidir.

21. Somut olayda Tazminat Komisyonu tarafından yargılama süresine ilişkin belirlenen tazminat miktarlarının makul sürenin aşımıyla orantılı olarak belirlenmediği, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihadına uygun olmadığı anlaşılmış; böylece tazminat miktarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır (benzer değerlendirme için bkz. Haluk Ercan ve Mürsel Ünlü [2. B.], B. No: 2020/6129, 17/6/2020; Burhan Çiçek [2. B.], B. No: 2019/18325, 21/7/2020).

22. Uyuşmazlığın niteliği, taraf sayısı ve yargılamanın süresi gözönünde bulundurulduğunda makul sürede yargılanma hakkı ihlal edilen başvurucular için Tazminat Komisyonunca öngörülen tazminat miktarının yeterli giderim sağlamadığı anlaşılmış; makul sürede yargılanma hakkına ilişkin ihlalin giderilmesi için ihdas edilen Tazminat Komisyonunca hükmedilen tazminatın yetersiz olması suretiyle makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

24. Başvurucuların makul sürede yargılanma hakkı yönünden varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucuların diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

25. Başvurucular, ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. İhlalin giderilmesi için kararın Tazminat Komisyonu kararlarının nihai denetimini yapan Bölge İdare Mahkemesine gönderilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda kararın gönderildiği Bölge İdare Mahkemesinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların taleplerinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinde bulunan başvurucuların taleplerinin KABULÜNE,

C. Makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal

edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (Ekli listenin E sütununda belirtilen dosyalar) GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Ekli listenin (G) sütununda belirtilen 40.000 TL vekâlet ücretinin ekli listede gösterildiği şekliyle başvuruculara ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin bilgi için Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

K. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM SÜMER

B. No: 2020/30222 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/30222

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM SÜMER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/30222)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Gökhan SÖNMEZ

Başvurucu : İbrahim SÜMER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; alacak davası nedeniyle taşınır ve taşınmazlar üzerine konulan ihtiyati tedbirin uzun süre devam etmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, kamu zararından kişi sorumlu tutulurken benzer durumda olanların sorumlu tutulmaması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun da aralarında olduğu davalılar aleyhine 22/2/2005 tarihinde Bucak 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) okulun inşasından kısa bir süre sonra kullanılamaz hâle gelmesinden kaynaklanan kamu zararının tahsili amacıyla alacak davası açılmıştır. Mahkemenin gerekçeli kararından davalıların adına taşınmaz veya araç olması hâlinde ihtiyati tedbir konulmasına karar verildiği ve icrası için ilgili kurumlara müzekkere yazıldığı anlaşılmaktadır.

3. Mahkeme 19/2/2013 tarihinde başvurucunun emanet komisyonu üyesi ve inşaat kontrolörü olarak kanundan doğan denetim ve gözetim yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle ortaya çıkan kamu zararından sorumlu olduğundan bahisle davanın kabulü ile 260.000 TL'nin başvurucunun da aralarında olduğu bir kısım davalıdan müştereken ve müteselsilen tahsiline karar vermiştir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi (Daire) 17/6/2014 tarihinde kararın bozulmasına karar vermiştir. Mahkeme, bozma ilamı doğrultusunda bilirkişi

tarafından hesaplanan miktardan hakkaniyet indirimi yaparak 210.000 TL'nin davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline 28/11/2018 tarihinde karar vermiştir. Daire 17/12/2019 tarihinde kararın onanmasına karar vermiştir. Daire 6/7/2020 tarihinde başvurucunun karar düzeltme istemini reddetmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 28/8/2020 tarihinde öğrendikten sonra 15/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.

5. Mahkeme, kararın kesinleşmesi sonrasında aralarında başvurucunun da bulunduğu davalıların tapu kayıtlarına konulan ihtiyati tedbir kararlarının kaldırılması için ilgili tapu müdürlüklerine 23/10/2023 tarihinde yazı göndermiştir. Burdur Tapu Müdürlüğü, aralarında başvurucunun olmadığı bir kısım davalının taşınmazları üzerindeki tedbirlerin kaldırıldığı cevabını vermiştir.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu, ihtiyati tedbirin uzun sürmesinden yakınmıştır.

8. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi ancak temellendirilebilmiş bir bireysel başvuruyu inceler. Başvuruculaın şikâyetlerini hem maddi hem hukuki olarak temellendirme zorunluluğu bulunmaktadır. Maddi dayanaklar yönünden başvurucuların yükümlülüğü şikâyetlerine konu temel olay ve olguları açıklamak, bunlara ilişkin delilleri Anayasa Mahkemesine sunmak, hukuki dayanak yönünden yükümlülüğü ise bireysel başvuruya konu temel hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğini özü itibarıyla açıklamaktır (Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017, § 19).

10. Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını ortaya koymak başvurucuya düşer. Başvurucunun anılan yükümlülüklere uymaması hâlinde şikâyetlerini temellendiremediği için başvurusu açıkça dayanaktan yoksun bulunabilir (Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021, §§ 24-26).

11. Başvurucu 22/2/2005 tarihinde aleyhine dava açıldığını ve açılan dava nedeniyle taşınır ve taşınmazlarına ihtiyati tedbir konulduğunu ifade etmişse de hangi taşınır ve taşınmazlarına ne zaman tedbir konulduğu hususunda net bir tarih belirtmediği gibi başvuru formu ekinde ihtiyati tedbir kararını sunmamıştır. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan araştırmada da başvuru konusu davada başvurucunun taşınır ve taşınmazına ihtiyati tedbir konulduğuna dair bir bilgiye rastlanmamıştır.

12. Sonuç olarak başvuru konusu davada verilen ihtiyati tedbir kararının başvurucunun taşınır ve taşınmazlarına uygulandığı ortaya konulamamıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

14. Başvurucu; zararın meydana gelmesinde sorumluluğunun olmadığını, sorumlu olduğunun kabulü hâlinde dahi hükmedilen tazminattan daha fazla hakkaniyet indirimi yapılması gerektiğini belirterek adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, kendisi ile benzer durumda olan kişilerin olayda sorumlu tutulmaması nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Başvurucunun eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ve somut olayda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan hususun bulunmadığı gözetilerek Ahmet Sağlam ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 43-46) ve Yasemin Ekşi ([1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 23-36) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ÇAĞLIYAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/3777 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3777

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ÇAĞLIYAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3777)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali KOZAN

Başvurucular : 1. Orhan ÇAĞLIYAN 2. A. A. 3. Mehmet İNCECİK 4. Ahmet ERTEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, resen emeklilik işleminin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 11/1/2021, 15/2/2021, 25/2/2021 ve 14/1/2021 tarihlerinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. 2021/8892, 2021/14072 ve 2021/14137 numaralı başvuruların konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2021/3777 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

(UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar şöyledir:

6. Emniyet müdürü rütbesinde görev yapan başvurucular 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'na 27/3/2015 tarihli ve 6638 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle eklenen geçici 27. madde uyarınca resen emekli edilmiştir.

7. Başvurucular, bu işlemin iptali talebiyle farklı idare mahkemelerinde dava açmıştır. İdare Mahkemeleri (Mahkeme) davaların reddine karar vermiştir. Kararların gerekçesinde; gerekli şartları haiz olan personeli resen emekliye sevk etmek hususunda İdareye 3201 sayılı Kanun'un geçici 27. maddesi ile geniş bir takdir yetkisi tanındığını, bu kapsamda emekliye sevki zorunlu kılacak bir neden belirtilmesinin de gerekmediği, söz konusu yetkinin kamu yararı ve hizmet gerekleri dışında saikle tesis edildiğine ilişkin bilgi ve belgenin dava dosyasına sunulamadığı vurgulanmıştır. Bazı kararların oyçokluğuyla alındığı, karşıoylarda ise emekliye sevkin objektif kriterler belirlenmeden yapıldığı ve emekliye sevki zorunlu kılacak başkaca bir nedenin de ileri sürülmediği vurgulanarak dava konusu işlemin iptal edilmesi gerektiğinin belirtildiği görülmüştür.

8. Başvuruculların temyiz başvuruları Danıştay Beşinci Dairesi (Daire) tarafından, kararların hukuka ve usule uygun olduğu gerekçesiyle reddedilerek Mahkeme kararları onanmıştır.

9. Başvurucular, kararın düzeltilmesi talebinde bulunmuştur. Daire, değişik tarihlerde karar düzeltme talebini aynı gerekçeyle açıklamalı olarak reddetmiştir. Kararlarda; başvuruculların Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisak ve irtibatı bulunduğundan bahisle 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (675 sayılı KHK) ile rütbelerinin alındığı belirtilmiştir. Bununla birlikte idari işlemlerin hukuka uygunluğunun yargısal denetiminin kural olarak söz konusu işlemlerin tesis edildikleri tarihteki hukuki duruma göre yapılması esas ise de dava konusu edilen işlemlerin niteliğine göre idari işlemin tesis edildiği tarihten önceki dönemi ilgilendirmesi koşuluyla, yargılama sürecinde veya daha sonra ortaya çıkan tüm bilgi ve belgelerin işlemin hukuka uygunluk denetiminde gözönünde bulundurulmasının gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda dava konusu resen emeklilik işleminin tesis edildiği tarih itibarıyla, görevine devam ettirilen personel ile resen emekliliğine karar verilen personelin değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken ölçütlerin eşit, objektif ve istikrarlı bir şekilde uygulanması gerekmekle birlikte gelinen aşamada meydana gelen yeni hukuki durum itibarıyla resen emekliliğe sevk edilen bir kısım personelin rütbelerinin geri alınmasına konu olan fiillerin işlem tarihinden önceki dönemleri kapsayabileceği ve bu durumun resen emeklilik konusunda yapılacak değerlendirmeyi etkileyeceğinin de dikkate alınması gerektiğinin açık olduğu ifade edilmiştir.

10. Nihai kararları öğrendikten sonra başvurucular yasal süre içinde başvuru yapmışlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

11. 3201 sayılı Kanun'a 6638 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle eklenen geçici 27. madde şöyledir:

"1/1/2015 tarihi itibarıyla, Birinci Sınıf Emniyet Müdürü rütbesini ihraz edenlerden Emniyet Genel Müdür Yardımcısı, Teftiş Kurulu Başkanı, Polis Akademisi Başkanı, Özel Güvenlik Denetleme Başkanı, Birinci Hukuk Müşaviri, Daire Başkanı, İl Emniyet Müdürü, Emniyet Müşaviri, Polis Moral Eğitim Merkezi Müdürü, Akademi Başkan Yardımcısı, Polis Amirleri

Eğitimi Merkezi Müdürü, Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı, Teftiş Kurulu Grup Amiri, Polis Meslek Yüksek Okulu Müdürü, Polis Meslek Eğitim Merkezi Müdürü ve Polis Eğitim Merkezi Müdürü kadrolarında bulunanlar dışında kalanlar ile 1/1/2015 tarihi itibarıyla İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Sınıf Emniyet Müdürü rütbesini ihraz edenlerden emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanabilmesi için gerekli şartları haiz olanlar; bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde Yüksek Değerlendirme Kurulunun teklifi ve İçişleri Bakanının onayı ile resen emekliye sevk edilebilir. Bu şekilde emekliye sevk edilenler hakkında da 55 inci maddenin yirmi birinci fıkrası hükümleri uygulanır."

12. 6638 sayılı Kanun'un 32. maddesinin gerekçesi şu şekildedir:

"3201 sayılı Kanuna eklenen geçici 27 nci maddeyle; kıdeme dayalı otomatik terfi sistemi nedeniyle bozulan kadro piramidinin düzeltilmesi, kadro sayılarının 55 inci madde ile belirlenen oranlara çekilmesi için, özellikle yığılmalar meydana gelen emniyet müdürü rütbesinde bulunan personelden emeklilikle ilgili şartları haiz olanların resen emekli edilmesine yönelik düzenlemeye gidilmiştir. Bu şekilde emekli edilecek personelin mağdur edilmemesi bakımından, Türk Silahlı Kuvvetlerinde olduğu gibi, bunlara belli bir miktar kadrosuzluk tazminatının yaş haddine kadar ödenmesi öngörülmüştür."

13. 675 sayılı KHK'nın "Emekli Emniyet Teşkilatı personeline ilişkin tedbirler" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanununun 55 inci maddesinin ondokuzuncu ve yirminci fıkraları ile geçici 27 nci maddesi uyarınca resen emekliye sevk edilenler, kendi isteğiyle emekli olanlar veya Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü hükümlerine göre meslekten veya Devlet memurluğundan çıkarılanlar ile müstafi sayılanlardan milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan ve ekli (2) sayılı listede yer alanların rütbeleri alınır. ..."

14. 675 sayılı KHK'nın 2. maddesindeki bu hüküm 6/2/2018 tarihli ve 7082 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun ile aynen kanunlaşmıştır.

B. İlgili Yargı Kararları

15. Anayasa Mahkemesinin 3201 sayılı Kanun'un geçici 27. maddesinin iptali talebiyle açılan davada iptal talebinin reddine ilişkin 4/5/2017 tarihli ve E.2015/41, K.2017/98 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

305. Kanun koyucunun bu şekilde emniyet müdürlerinin resen emekli edilmelerine ilişkin temel kuralları saptayıp yasal çerçeveyi çizdikten sonra maddenin gerekçesinde belirtilen; bozulan kadro piramidinin düzeltilmesi, kadro sayılarının 55. maddede belirlenen oranlara çekilmesi ve özellikle emniyet müdürü rütbesinde meydana gelen yığılmaları önlemek suretiyle daha etkin bir personel yapısına ulaşılması amaçlarını gerçekleştirmek üzere idareye resen emekliye sevk edilecek personeli seçme hususunda yetki vermesinde hukuki belirlilik, yasama yetkisinin devredilmezliği ve kanunilik ilkelerine aykırı düşen bir yön bulunmamaktadır. Zira anılan amaçları gerçekleştirmek üzere Kanun'da belirtilen çerçeve kapsamında ve yine Kanun'da belirtilen koşulları taşıyan personel arasında hangilerinin resen emekliye sevk edilecekleri hususunda idareye takdir yetkisinin verilmesi, uzmanlık ve idare tekniği kapsamında kalan bir husustur. Kuşkusuz idareye tanınan bu takdir yetkisi,

keyfîlik anlamına gelmeyip anılan yetki kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla ve objektif kriterlere uygun olarak kullanılabilecektir.

...

314. Bu bağlamda Kanun'da tüm emniyet müdürlerinin değil sadece emeklilik veya yaşlılık aylığı bağlanabilmesi için gerekli şartları haiz olanların resen emekliye sevk edilebilmelerine izin verilmiştir. Ayrıca kuralda, anılan şekilde emekliye sevk edilenlere yaş haddine kadar 3201 sayılı Kanun'un 55. maddesinin yirmi birinci fıkrasında belirtilen kadrosuzluk tazminatının ödeneceği belirtilerek bu kişilerin yaş haddinden önce resen emekliye ayrılmaları nedeniyle oluşabilecek ekonomik kayıplarını önlemeye yönelik dengeleyici tedbir de öngörülmüştür.

315. İptali istenen kuralın uygulanmasına karşı yargı yolunun da açık olduğu, böylece idarenin sınırlama aracını sınırlama amacına ve Kanun'a aykırı şekilde keyfî olarak kullanmasının önüne geçecek güvencenin de bulunduğu görülmektedir. Bu yönleriyle kuralla çalışma hürriyeti ve hakkına getirilen sınırlamanın, hakkın özünü zedelediği veya bunun demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı düştüğü söylenemez.

316. Kuralın kazanılmış haklara ve haklı beklentilere saygı ilkelerine aykırılık teşkil eden bir yönünün bulunmadığı da açıktır.

317. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 7., 10., 13., 48., 49. ve 128. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

16. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 3/10/2019 tarihli ve E.2017/4074, K.2019/4021 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

" ...

İzmir Rüştü Ünsal Polis Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü emrinde 2. Sınıf Emniyet Müdürü rütbesiyle öğretim görevlisi olarak görev yapan davacı tarafından, 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun Geçici 27. maddesi uyarınca re'sen emekliye sevk edilmesine ilişkin işleminin iptali... 3201 sayılı Kanun'un Geçici 27. maddesinin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulması istenilmiştir. İzmir 5. İdare Mahkemesinin 11/3/2016 tarih ve E.2015/837, K.2016/424 sayılı kararıyla; ...davacının, kendi sınıfı içerisinde bulunan diğer personelle birlikte değerlendirilmesinden, Kurul kararında belirtilen; emekli edilmesini gerektirir, geçmiş hizmetlerinde başarısız veya yetersizliğine, hakkında yürütülen soruşturma ve aldığı cezalara, temsil ve yöneticilik yeteneklerinin, özgüveni, verimlilik ve benzeri özelliklerinin olumsuzluğuna ilişkin bir tespite yer verilmediği görüldüğünden, dava konusu işlemin iptaline ve işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal ve özlük haklarının yasal faiziyle birlikte davacıya ödenmesine karar verilmiştir.

... Danıştay Beşinci Dairesinin 20/2/2017 tarih ve E.2016/29839, K.2017/3132 sayılı kararıyla; ...Söz konusu yasal zorunluluk nedeniyle resen emekliye sevk edilecek polis amirlerinin belirlenmesinde idarenin takdir yetkisi bulunduğunun açık olduğu, bu kapsamda, idarenin takdir yetkisinin kullanımında sınırsız bir serbestiye sahip olmadığı bilinmekle birlikte, Kanun'un amir hükmünü yerine getirmek durumunda olan idarenin, resen emekliye sevk edilecek polis amirlerinin belirlenmesinde kamu yararı amacına aykırı ve hizmet gerekleri dışında subjektif sebeplerle hareket ettiğine ilişkin bir verinin bulunmadığı, bunun yanında, hangi polis amirlerinin emekliye sevk edileceğinin

belirlenmesi konusunda idarenin yargı kararı ile zorlanmasının da hukuken olanaklı olmadığı,...bozulmasına karar verilmiştir.... İzmir 5. İdare Mahkemesi ilk kararda ısrar kararı vermiştir.

...

Dava dosyasının ve benzer nitelikte olan Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu esasına kayıtlı diğer dosyaların incelenmesinden; davalı idarece yapılan değerlendirmelerde, görevine devam ettirilen personelin, kimi zaman sicil not ortalaması yüksek olmasına rağmen ödül ve takdirnameler, eğitim ve öğrenimle kazanılan bilgi, beceri bakımından re'sen emekli edilen personelin gerisinde kaldığı, kimi zaman ödül ve takdirnameler, eğitim ve öğrenimle kazanılan bilgi, beceri bakımından diğerlerinden önde olan personelin geçirdiği soruşturmalar ve aldığı cezalar dikkate alınarak görevine devam ettirilmediği; bir personelin görevine devam edebilmesi için önünde engel olan bir fiilin diğer bir personel için engel görülmediği; dolayısıyla, davalı idarece yapılan değerlendirmede dikkate alındığı belirtilen personelin geçmiş hizmetleri, haklarındaki soruşturma ve cezalar, performans puanları, temsil ve yöneticilik yetenekleri, özgüveni, verimlilik ve benzeri özelliklerinin gözetilmesinde eşit, objektif ve istikrarlı bir uygulamanın bulunmadığı, bunlardan birine öncelik verilmiş ise bunun gerekçelerinin açıklanmadığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda, dosyada yer alan Yüksek Değerlendirme Kurulu kararında her ne kadar, personelin geçmiş hizmetleri, haklarındaki soruşturma ve cezalar, performans puanları, temsil ve yöneticilik yetenekleri, özgüveni, verimlilik ve benzeri özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapıldığı belirtilmiş ise de; uyuşmazlık konusu dönemde görevine devam ettirilen personele ilişkin listeler ile listelerde yer alan personelin kıdem, sicil, ödül ve takdirnameler, eğitim ve öğrenimle kazanılan bilgi, beceri ve davranışlar ile geçmişte alınmış cezalar, geçirilen ve devam eden soruşturma bilgileri gözönüne alındığında, davalı idarece, yukarıda belirtilen ölçütlerin uygulanmasında eşit, objektif ve istikrarlı şekilde işlem tesis edildiğinin ortaya konulamadığı anlaşıldığından, dava konusu işlemde hukuka uyarlık, işlemin iptali yolundaki İdare Mahkemesi kararında ise sonucu itibarıyla hukuki isabetsizlik görülmemiştir.

Öte yandan, davalı idarece, davacının re'sen emekliye sevk edilip edilmeyeceği konusunda yukarıda yer verilen gerekçedeki hususlar çerçevesinde yeniden bir değerlendirme yapılacağından, diğer bir ifadeyle, İdare Mahkemesince verilen iptal kararının yukarıdaki gerekçeyle hukuka uygun görülmesi, davacının doğrudan görevine devam ettirilmesi sonucunu doğurmayacağından, dava konusu işlem nedeniyle yoksun kalınan hakların tazmini isteminin bu aşamada kabulüne hukuken olanak bulunmamaktadır .(Benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Danıştay Beşinci Daire E.2018/3439, K.2020/3480,14/7/2021;Danıştaay Onikinci Daire,2021/1421, K.2021/1642, 25/3/2021).

17. Danıştay Onikinci Dairesinin 9/3/2023 tarihli ve E.2022/6221, K.2023/1021 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Polis Amirleri Eğitim Merkezinde 2. sınıf emniyet müdürü olarak görev yapan davacının, 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun geçici 27. maddesi uyarınca re'sen emekliye sevk edilmesine ilişkin 17/4/2015 tarih ve 2015/1 sayılı Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Değerlendirme Kurulu kararının iptali ve bu işlem nedeniyle yoksun kaldığı maaş ve özlük haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesi istemiyle açılan davada verilen davanın reddi

yolundaki Ankara 4. İdare Mahkemesinin 29/1/2016 tarih ve E.2015/1653, K.2016/252 sayılı kararının; 2577 sayılı İdari yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesi uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluyla kaldırılması ve dava konusu işlemin iptaline karar verilmesi istenilmiştir.

... Ankara 4. İdare Mahkemesi'nin 9/3/2022 tarih ve E.2022/212, K.2022/485 sayılı kararıyla; davacı tarafından yargılamanın yenilenmesi dilekçesinde ileri sürülen sebeplerin, 2577 sayılı İdari yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesinde tahdidi olarak sayılan yargılamanın yenilenmesi sebepleri arasında bulunmadığı görüldüğünden, yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulüne imkân bulunmadığı gerekçesiyle yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine karar verilmiştir.

... Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin 3/11/2022 tarih E.2022/1586, K.2022/2661 sayılı kararıyla; istinaf başvurusuna ve yargılamanın yenilenmesi istemine konu olan ve kaldırılması istenen Ankara 4. İdare Mahkemesince verilen kararının, istinaf kanun yolunun uygulanmasına başlandığı 20/7/2016 tarihi öncesinde verilen ve temyiz incelemesinden geçen yargılamanın devamı olduğu gözönüne alındığında, bu karara karşı yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunulması üzerine verilen Ankara 4. İdare Mahkemesince verilen 9/3/2022 tarih ve E.2022/212, K.2022/485 sayılı kararının da temyiz kanun yolu incelemesine tabi olması gerektiği sonucuna varıldığından, istinaf başvurusunun görev yönünden reddi gerektiği gerekçesiyle Ankara 4. İdare Mahkemesince verilen anılan karara yönelik başvurunun Ankara Bölge İdare Mahkemesince istinaf yoluyla incelenmesine yasal olanak bulunmadığından, bu karara yönelik istinaf başvurusunun görev yönünden reddine, dosyanın söz konusu Mahkeme kararının temyizen incelemekle görevli olan Danıştay'a gönderilmesine karar verilmiştir.

... Resen emekliye sevk edildikten sonra 675 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında rütbelerinin alındığı, bu işleme karşı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'na yaptığı başvurunun kabul edilmesi üzerine rütbelerinin geri verildiği, bu kararla birlikte terör örgütü ve faaliyetleri içerisinde yer almadığının kanıtlandığı, yeniden yargılama yapılması için gerekli olan şartların gerçekleştiği gerekçesiyle Ankara 4. İdare Mahkemesinin 29/1/2016 tarih ve E.2015/1653, K.2016/252 sayılı kararının, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesinin (h) bendi uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluyla kaldırılmasına karar verilmesi için İdare Mahkemesi kararının bozulması gerektiği ileri sürülmektedir.

...

İdare ve vergi mahkemelerinin nihai kararlarının temyizen bozulması, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49. maddesinde yer alan sebeplerden birinin varlığı hâlinde mümkündür. Temyizen incelenen karar usul ve hukuka uygun olup, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 6/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

19. Adli yardım talebinde bulunan ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan birinci, ikinci ve üçüncü başvuruculara taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif

Ay [2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Birinci ve dördüncü başvurucu yargılamanın uzun sürmesinden dolayı makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

21. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucular; aktif bir şekilde görev yaparken ve mesleğe ilişkin haklı beklentileri varken öngöremediği bir zamanda emekli edildiklerini, uzun süre daha çalışabilecekken maaş hakkından mahrum bırakıldıklarını, idarenin kendisine tanınan takdir yetkisini keyfî bir şekilde kullandığını belirtmiştir. Başvurucular; resen emekli edilmelerine gerekçe olarak somut, objektif bir durumun gösterilmediğini, KHK ile bir yargılamaya konu olmaksızın rütbelerinin sökülmesine dayanılmasının hukuken mümkün olmadığını vurgulayarak adil yargılanma hakkının, masumiyet karinesinin, eşitlik ilkesinin, özel hayat saygı hakkının, mülkiyet hakkının ve kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca ikinci başvurucu, kamuya açık belgelerde isminin gizli tutulması talebinde bulunmuştur.

24. Bakanlık görüşünde; yargısal makamlar tarafından başvurucunun itirazları dikkate alınarak ilgili mevzuat uyarınca talebinin incelendiği ve resen emekliye sevk edilmesine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varıldığı sonuç olarak ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşulları hatırlatılmış ve bunların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunan dördüncü başvurucu önceki beyanlarını yinelemekle birlikte terör örgütü üyeliğinden dolayı emekli edilmediğini, resen emekli edildiği tarihten yaklaşık bir yıl sonra FETÖ/PDY'nin silahlı terör örgütü olarak ilan edildiğini belirtmiştir.

2 . Değerlendirme

25. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları

ve Danıştayın somut olayla ilgili içtihadı gözönüne alınarak başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

28. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

29. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

30. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi norm denetimi ve bireysel başvuru kararlarında (örnekler için bkz. Ercan Din [2. B.], B. No: 2014/94, 8/6/2016; Semra Bekiroğlu ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6717, 16/12/2015; Ahmet Gül ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/1182, 22/9/2016) hukuki güvenlik ve belirlilik kavramının mahkeme kararlarında makul bir istikrarın sağlanması hususu ile de doğrudan ilgili olduğu, yargı makamlarının benzer davalarda daha önceki kararlarıyla kabul edilebilir oranlarda uyumlu kararlar vermesi gerektiği, mahkeme kararlarında istikrarlı değerlendirmelerin dışındaki bir yaklaşımın hukukun dinamik yorumuyla uyumlu ve gelişmeye yönelik olarak verildiğinin ilgili ve yeterli gerekçeyle açıklanması gerektiği değerlendirilmiştir (Faruk Büyük [2. B.], B. No: 2015/17044, 11/12/2018, § § 33, 40).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. 3201 sayılı Kanun'un geçici 27. maddesi, madde gerekçesinde de belirtildiği üzere emniyet teşkilatında kıdeme dayalı otomatik terfi sistemi nedeniyle bozulan kadro piramidinin düzeltilmesi amacıyla yığılmalar meydana gelen emniyet müdürü rütbesinde bulunan personelden emeklilikle ilgili şartları haiz olanların resen emekli edilmesi gerekliliğinden hareketle getirilmiştir (bkz. § 12). Düzenlemenin iptali talebiyle açılan

davanın reddine ilişkin kararda da vurgulandığı üzere Anayasa Mahkemesi, getirilen bu düzenlemeyle idareye verilen takdir yetkisinin kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla ve objektif kriterlere uygun olarak kullanılabileceğini belirtmiştir (bkz. § 15).

32. Nitekim bu belirlemeden de hareketle resen emekli edilen kişilerin açtıkları davalarda Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından ilgililerin geçmiş hizmetleri, haklarındaki soruşturma ve cezalar, performans puanları, temsil ve yöneticilik yetenekleri, özgüveni, verimlilik ve benzeri özellikleri şeklindeki ölçütlerin uygulanmasında eşit, objektif ve istikrarlı şekilde işlem tesis edildiğinin ortaya konulması gerektiğine yönelik bir içtihat belirlenmiştir. Danıştayın ilgili daireleri de aynı gerekçelerle idare mahkemelerinin benzer uyuşmazlıklarda verdiği davanın reddine ilişkin kararların kişilerin resen emekliye sevk edilip edilmeyeceği konusunda yeniden bir değerlendirme yapılması gerektiğinden bahisle bozulmasına karar vermiştir (bkz. § 16).

33. Bu kapsamda bahse konu resen emeklilik müessesesinin uygulanması ile ilgili olarak hem Anayasa Mahkemesinin anılan kararında hem de Danıştayın ortaya koyduğu ilkelerde belirtilen temel husus 3201 sayılı Kanun'un geçici 27. maddesi uyarınca haklarında resen emeklilik kararı verilen kişilere uygulanan ölçütlerin eşit, objektif ve istikrarlı bir şekilde uygulanmış olduğunun ortaya konulması yönündeki gerekliliktir. Bu gerekliliğin belirlenmesinde ise yargı yerleri, idareye verilen takdir hakkının kamu yararı ve hizmetin gereklilikleri doğrultusunda kullanıldığının ortaya konulması şeklindeki temel prensibi kararlarına yansıtmıştır (Halil Dinler [2. B.], 2021/4667,15/4/2025,§ 39).

34. Söz konusu uyuşmazlıkta başvuruculaların resen emekli edildikten sonra 675 sayılı KHK ile rütbelerinin geri alınmasına da karar verildiği resen emeklilik işleminin iptaline ilişkin davalarda ise Dairenin karar düzeltmeye ilişkin kararında rütbelerinin geri alınmasına konu olan fiillerin işlem tarihinden önceki dönemleri kapsayabileceği ve bu durumun resen emeklilik konusunda yapılacak değerlendirmeyi etkileyeceğinin de dikkate alınması gerektiği vurgulanarak rütbelerinin geri alınmasını yeni hukuki durum olarak değerlendirdiği görülmüştür.

35. FETÖ/PDY ile iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle rütbeleri geri alınan kişilerin iltisak veya irtibatlarını ortaya koyan eylemlerinin önceki dönemleri kapsayabileceği ve bunun da resen emeklilik konusunda yapılacak değerlendirmeyi etkileyebileceği düşünülebilir. Önemli olan ise bu etkinin yine içtihatla ortaya konulmuş olan eşit, objektif ve istikrarlı uygulama başlığı altında kişiselleştirilmiş olmasıdır. Daha açık bir ifadeyle salt rütbelerin geri alınması şeklindeki işlemin varlığından hareketle daha önce tesis edilmiş olan resen emeklilik işleminin hukuka uygun olduğu söylenemez.(Halil Dinler,§ 41)

36. Zira rütbelerin geri alınmasına ilişkin işlemin OHAL Komisyonu kararıyla ya da yargısal makamlarca iptal edilmesi hâlinde resen emeklilik işleminin de dayanağının kalmayacağını kabul etmek gerekir. Nitekim ilgili hukuk başlığında aktarılan Danıştay Onikinci Dairesinin 9/3/2023 tarihli kararında benzer durumdaki bir davacının rütbelerinin iade edildiği gerekçesiyle resen emeklilik işlemine yönelik olarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunduğu, ilk derece mahkemesinin bu talebi reddettiği ve temyiz makamının da ilk derece mahkemesi kararını onadığı görülmektedir (bkz. § 17). Dolayısıyla somut olayda olağan yargı yerleri tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığının değerlendirilmesi önem arz etmektedir (Halil Dinler, § 42).

37. Mahkemenin iptal davasının reddine ilişkin kararlarda idarenin geniş takdir hakkından bahisle ortaya koyduğu aynı yöndeki gerekçeler, başvuruculaların rütbelerinin geri alındığı

belirtilerek Daire tarafından kabul görmüştür. Fakat Danıştay içtihadıyla belirlenmiş olan eşit, objektif ve istikrarlı uygulama ilkesi kapsamında kişiselleştirilmiş gerekçelerin başvuruculaın rütbelerinin geri alınmasına sebep olan FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatlarını ortaya koyar nitelikteki eylemleri değerlendirilerek resen emeklilik işleminin iptali talebiyle açılan davada bir sonuca varılması gerekir.

38. Sonuç olarak yargısal makamlar tarafından bahsedilen yönde bir değerlendirme yapılmaksızın konu ile ilgili mevcut içtihadın aksine salt idarenin geniş takdir hakkının varlığından ve başvurucunun rütbelerinin geri alınmış olmasından hareketle ortaya konulan gerekçenin ilgili ve yeterli nitelikte olduğu söylenemez .

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

40. Başvuruculaın diğer ihlal iddialarının, gerekçeli karar hakkından ihlal verildiği ve yeniden yargılama öngörüldüğü gözetildiğinde bu aşamada incelemesine gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

VI. GİDERİM

41. Başvurucular ihlalin tespit edilmesine, yeniden yargılama yapılmasına ve manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

42. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

43. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

44. Diğer yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaın tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu A.A.nın kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

2. Başvurucular A.A., Mehmet İncecik ve Orhan Çağlıyan'ın adli yardım talebinin

KABULÜNE,

B. 1. Başvurucular A.A ve Ahmet Ertekin'in makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvuruculaların gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının incelenmesine GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 7. İdare Mahkemesine (E.2015/1464, K.2015/2168), İstanbul 10. İdare Mahkemesine (E.2015/1317, K.2016/285), Kastamonu İdare Mahkemesine (2015/722, K.2016/450), Şanlıurfa 2. İdare Mahkemesine (E.2015/911, K.2016/618) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucu Ahmet Ertekin'e ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve bilgi için Danıştay Beşinci Dairesine GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DEVRİM ÖZ VE SOLJENİTSİN RUS DİL VE KÜLTÜR DERNEĞİ

B. No: 2021/14941 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/14941

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DEVRİM ÖZ VE SOLJENİTSİN RUS DİL VE KÜLTÜR DERNEĞİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/14941)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Devrim ÖZ 2. SOLJENİTSİN RUS DİL VE KÜLTÜR DERNEĞİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; bir taşınmazın imar planında ibadethane olarak belirlenmesi hususundaki istemin reddedilmesi üzerine açılan davanın reddine karar verilmesi sebebiyle din ve inanç özgürlüğünün, istinaf merci kararının kesin olduğundan bahisle temyiz isteminin reddine karar verilmesi ve başvurucular aleyhlerine vekâlet ücretine hükmedilmesi sebebiyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İzmir'in Konak İlçesi Etiler Mahallesi'nde bulunan Aya Vukolos Ortodoks Kilisesi'nin mülkiyeti Maliye Hazinesine aittir. Kilisenin kâin olduğu 1588 ada 45 parselin 6/8/1984 tarihinde Merkez İlçe Belediye Meclisi tarafından "kültür tesis alanı" olarak kullanılması uygun bulunmuş ve bu karar İzmir Büyükşehir Belediyesi (İBB) tarafından 13/8/1984 tarihinde onaylanmıştır.

3. 14/10/2002 tarihinde ise İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, aynı taşınmazı kapsayan 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nı uygun bulmuş ve bu plan İBB Meclisi tarafından 4/11/2002 tarihinde onaylanarak söz konusu parsel "sosyo-kültürel tesis alanı" olarak planlanmıştır. 14/7/2003 tarihinde Maliye Hazinesi ilgili

parseli İBB'ye tahsis etmiştir. İBB Meclisi 16/11/2011 tarihinde 924 sayılı kararıyla, Aya Vukolos Ortodoks Kilisesi'nin "Kültür Merkezi ve İzmir Basın Müzesi" olarak kullanılmasına karar vermiştir.

4. Başvurucu Devrim Öz; İBB'den İzmir'in Konak ilçesinde ve tapunun 1588 ada 45 sayılı parselinde kayıtlı Aya Vukolos Ortodoks Kilisesi'nin 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı'nda ibadethane olarak belirlenmesi talebiyle taşınmazın kültür alanı statüsünden çıkartılması hususunda talepte bulunmuştur. Başvurucunun talebi 18/5/2018 tarihinde İBB İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığınca plan tadilatı istemi kapsamında ele alınmış ve "1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planlarındaki kullanım kararının, bu parselde bulunan yapının korunarak yaşatılmasını amaçladığı ve söz konusu imar planlarının, 2863 sayılı Yasa kapsamında İzmir I. Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunca da uygun bulunmuş olduğu, dolayısıyla Belediyemizce yapılan işlemlerin mevzuata uygun olduğu dikkate alınarak, ilgi dilekçesinizdeki talebiniz değerlendirilememiştir." gerekçesiyle reddedilmiştir.

5. Başvuruculardan Devrim Öz, İBB tarafından tesis edilen 18/5/2018 tarihli ret kararının iptali talebi ile dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; İzmir'in Konak ilçesinde tescilli tarihî eser statüsünde bir konutta ikamet ettiğini belirtmiştir. Konutunun bulunduğu alanın 1905 yılında yapılan imar planı ile yapılaşmasını tamamlamış olduğunu belirten başvurucu; söz konusu bu alanın kiliseleri, taş sokakları ve Osmanlı Dönemi mimarisi ile öne çıkan bir tarihi doku barındırdığını ifade etmiştir. Dilekçesinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin taraf olduğu 16/11/1972 tarihli UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi'ne de atıf yapan başvurucu; bu bölgenin dünya kültür mirası niteliği taşıdığını, buna karşı idarenin bu mirası korumak yerine mevzuata ve ilgili sözleşmeye aykırı olarak yapılaşmaya izin vererek kişilere haksız kazanç sağlamak için tarihi yapılara zarar verdiğini ileri sürmektedir. Aya Vukolos Ortodoks Kilisesi'nin İzmir'de ayakta kalabilen tek Ortodoks kilisesi olduğunu belirten başvurucu, Kilise'nin İBB Meclisi tarafından verilen 16/11/2011 tarihli karar ile "Kültür Merkezi ve İzmir Basın Müzesi" olarak kullanılmasına karar verildiğini ve konser gibi birtakım etkinliklerde kullanıldığını ifade etmiştir. Konak ilçesinde yaşayan bir birey olduğunu belirten başvurucu; söz konusu kilisenin ibadethane olarak kullanılmayarak başka amaca tahsis edilmesinin kişisel, kültürel ve dinî anlamda menfaatlerini zedelediğini ileri sürerek dava açma ehliyetine sahip olduğunu ileri sürmektedir. Aya Vukolos Kilisesi'nin ibadete açık tutulması gerektiğini belirten başvurucu İzmir'de yoğun bir Ortodoks Hristiyan nüfus bulunduğunu ve bu nüfusun ibadet ihtiyacını karşılayacak başka kilise bulunmadığını iddia ederek söz konusu Kilise'de yılda sadece bir kez Paskalya ayinine izin verilmesinin din ve vicdan özgürlüğü ile bağdaşmadığını iddia etmiştir.

6. Başvurucu Soljenitzin Rus Dil ve Kültür Derneği ise 8/7/2019 tarihinde davaya ferî müdahale talebinde bulunmuştur. Başvurucu Dernek, ferî müdahale dilekçesinde Aya Vukolos Kilisesi'nin 1800'lü yıllarda inşa edildiğini ve İzmir'de ayakta kalan tek Ortodoks kilisesi olduğunu ve bu yapının tarihi, kültürel ve dinî açıdan önemli bir mirası temsil ettiğini ifade etmiştir. İzmir'de evlilik ya da başka sebeplerle çok sayıda Rus vatandaşı bulunduğuna işaret eden başvurucu Dernek, bu nüfusun ibadet edebileceği tek yapının Aya Vukolos Kilisesi olduğunu ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucu Dernek, ilgili Kilise'nin imar planında "sosyo-kültürel tesis" alanı olarak ayrılması ve konser salonu olarak kullanılmaya başlanılması sebebiyle Ortodoks cemaatinin bu Kilise'yi dinî amaçla kullanmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle söz konusu kilisede vefat edenler

için cenaze merasimleri yapılamadığını, yeni doğan bebeklerin vaftiz törenlerinin gerçekleştirilemediğini, düğün ve nikâh törenlerinin dinî kurallara uygun şekilde ifa edilemediğini ifade etmiştir. Başvurucu Dernek, İzmir'de birçok Katolik kilisesinin bozulmadan ayakta durduğuna işaret ederek kalabalık Ortodoks cemaatine ait Aya Vukolos Kilisesi'nin ibadet dışı kullanıma açılmasının dinî inançlara, eşitlik ilkesine ve Lozan Barış Sözleşmesi'ne aykırı olduğunu belirtmektedir. Rus dili ve kültürü ile Ortodoks geleneklerini de korumayı amaçladığını belirten başvurucu, bir sivil toplum kuruluşu olarak dava konusu kararın doğrudan etki alanında bulunduğunu ve bu nedenle feri müdahale talebinin kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

7. İzmir 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 25/9/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme, gerekçeli kararında 14/6/2014 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nin 31. maddesine yer vermiştir. Söz konusu madde şöyledir:

"(1) İdare; onaylanmak üzere iletilen plan tekliflerini, öncelikle eksik belgesinin olup olmadığı yönünden inceler, eksik belgesi bulunanların eksikliklerinin ilgilisince 30 gün içinde tamamlanmak üzere iade eder.

(2) Plan teklifleri; Kanun ve bu Yönetmelik hükümleri uyarınca, planın kademesi ve türüne göre üst kademe planlar, planlama esasları, yapılan analiz ve kararlar ile birlikte gerekçesi, planın kent bütününe ve çevresine etkisi ve uyumu, ulaşım sistemi ile bütünleşmesi, kentsel, sosyal ve teknik altyapı alanlarının sağlanması, kentsel doku ve yaşanabilirlik hususları kapsamında değerlendirilir.

(3) Plan paftası, plan notları, plan raporu bulunmayan ve plan teklifi niteliğini haiz olmayan, müellif tarafından yapılmayan ve imzalanmayan planlar, idarelerin karar mercilerine sunulamaz.

(4) İmar planı teklifleri, planın kapsadığı alanın maliki veya maliklerinin yasal vekilleri tarafından sunulabilir. Planlanan alan içinde maliklerine ulaşılamayan, malikleri belli olmayan veya maliki bulunmayan yerlerin mevcudiyeti halinde, bunların ilgili idarece belgelendirilmesi ve planlanan alanın %20'sini aşmaması şartı aranır."

Mahkeme, bu düzenleme uyarınca;

i. Plan değişikliği taleplerinin belediye meclisi gündemine alınmadan önce idare tarafından eksik belge yönünden incelenmesi gerektiğine,

ii. Eksik belge tespit edilirse bu eksikliklerin tamamlanmak üzere başvurunun iade edilmesinin mümkün olduğuna,

iii. Bu tür bir iade için belediye meclisince ayrıca bir karar alınmasının zorunlu olmadığına,

iv. Eksiklik içeren planların karar mercine sunulmasının mümkün olmadığına,

v. Bu nedenle eksik bilgi ve belgelerin tamamlanmasının istenebileceğine

ilişkin değerlendirmelerde bulunarak başvurucunun imar planlarında değişiklik yapılması talebinin davalı idarenin karar merciine sunulabilmesi için eksik belgelerin tamamlanması gerektiğini belirtmiştir. Bu çerçevede, İzmir Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı tarafından tesis edilen ret işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

8. 25/9/2019 tarihli karar başvurucu Devrim Öz tarafından istinaf edilmiştir. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 3. Dava Dairesi (İstinaf Mercii) tarafından yapılan istinaf incelemesinde 8/7/2020 tarihinde başvurucunun istinaf isteminin reddine, temyiz kanun yolu açık olmak üzere, karar verilmiştir. İstinaf Mercii, Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinin 31. maddesinde plan değişikliği başvurusunun taşınmazın maliki veya maliklerinin yasal vekilleri tarafından talep edilebileceğinin düzenlendiğini, incelenen olayda söz konusu taşınmazın mülkiyetinin Maliye Hazinesine ait olduğunu ve başvurucunun maliki olmadığı bir taşınmaza ilişkin olarak diğer bir ifade ile yetkili olmadığı konuda başvurusunun 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 10. maddesi kapsamında belediye meclisine iletilmeden, İBB Başkanlığı İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığınca reddedilmesinde mevzuata aykırılık bulunmadığını belirtmiştir.

9. Karar başvurucu Devrim Öz tarafından temyiz edilmiştir. Danıştay Altıncı Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesi neticesinde 7/10/2020 tarihinde başvurucunun temyiz isteminin uyuşmazlık konusu taşınmazın tahsisine ilişkin belediye meclisi kararının kaldırılması talebinin reddi hakkında olduğu ve bu istemin 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesi kapsamında olmayan kararlardan olduğu belirtilerek başvurucunun temyiz talebinin incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

10. 7/10/2020 tarihli nihai karar, başvurucu Devrim Öz'e 6/1/2021 tarihinde elektronik tebligat (e-tebligat) yolu ile tebliğ edilmiş, 11/1/2021 tarihinde ise otomatik olarak okundu sayılmıştır. Başvurucu Soljenitzin Rus Dil ve Kültür Derneği'ne ise aynı karar 16/2/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucular 23/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucular, adli yardım talebinde bulunmuştur. Başvuruculara adli yardım talebinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca geçici olarak kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucular, davaya konu taleplerinin imar planı tadilatı niteliğinde olmadığını, bu nedenle istinaf merciinin yaptığı bu nitelendirmenin hatalı olduğunu ileri sürmektedirler. Bu yanlış niteleme nedeniyle temyiz kanun yolunun kapatıldığını, böylelikle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedirler. Uyuşmazlığın esasına ilişkin olarak İstinaf Mercii tarafından hatalı değerlendirme yapıldığını belirten başvurucular, bu değerlendirme sebebi ile dava açma ehliyetinin yalnızca taşınmaz üzerinde hak sahibi olanlara ait kabul edildiğini ve kendilerinin bu şartı sağlamamaları sebebi ile uyuşmazlığın esasına girilerek karara bağlanmadığını savunmaktadırlar. Başvurucular, başvuruya konu Aya Vukolos Kilisesi'nin, İzmir'de yaşayan Ortodokslar açısından tek ibadet yeri olduğunu ve bu Kilise'nin ibadethane olarak kullanımının mümkün olmamasının, din ve vicdan özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmektedirler. Başvurucular ayrıca, yargılama sonunda davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmesinin hukuka aykırı olduğunu savunmaktadırlar. Bu durumun, adil yargılanma hakkı ve mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmektedirler.

13. Bakanlık görüşünde kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin açıklamalara yer vermiştir. Kabul edilebilirliğe ilişkin olarak öncelikle bireysel başvurunun 30 günlük yasal süre içinde yapılmadığını ileri sürmüştür. Danıştay kararının başvuruculara tebliği ile bireysel başvuru tarihi karşılaştırılarak bu konuda yapılacak değerlendirmenin Anayasa Mahkemesine ait olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Danıştay kararında temyiz kanun yolunun kapalı olduğu gerekçesiyle başvurunun incelenmeksizin reddedildiği hatırlatılarak başvuru süresi

değerlendirilirken bu hususun da gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. Mağdur sıfatı yönünden ise yalnızca mağduriyetin ileri sürülmesinin yeterli olmayacağını, bu mağduriyetin somut biçimde ortaya konulması gerektiğini, Anayasa Mahkemesi içtihatları doğrultusunda mağduriyetin başvurunun her aşamasında ileri sürülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu kapsamda başvuruculların dava konusu taşınmazın üzerinde mülkiyet hakkına sahip olmamaları ve dava konusu taleplerinin taşınmazın malikine tanınan yetkileri içermesi nedeniyle mağdur sıfatının bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

14. Başvuruculların şikâyetlerinin özünün esas itibari ile yargılama makamlarının delil değerlendirmesi ve hukuk kurallarını yorumlamasına yönelik olduğu, bu nedenle başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının da kabul edilebilirlik aşamasında ele alınması gerektiğini ifade etmiştir. Esas yönünden ise başvuruculların yargılamanın hiçbir aşamasında doğrudan din ve vicdan özgürlüğüne ilişkin bir kamu gücü müdahalesini ortaya koyamadıklarını belirten Bakanlık, bu bakımdan başvuruculların bu ihlal iddialarını temellendiremediğini belirtmiştir. Mevcut plan kararlarının kilisenin fonksiyonuna açıkça aykırı olmadığı, aksine kültürel ve sosyo-kültürel tesis kullanımına olanak tanıdığı, bu itibarla başvuruculların din özgürlüğünün ihlal edildiğine dair ileri sürdükleri iddiaların dava konusu işlemin niteliği ve dayanakları itibarıyla desteklenmediğini ileri sürmüştür.

A. Başvurucu Devrim Öz Yönünden

15. Başvurucu yaşadığı semtte bulunan bir kilisenin sadece ibadethane olarak kullanılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuş ve isteminin reddedilmesi üzerine bireysel başvuruya konu iptal davasını açmıştır. Danıştay Altıncı Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesi neticesinde tesis edilen 7/10/2020 tarihli nihai karar 6/1/2021 tarihinde elektronik tebligat (e-tebligat) yolu ile başvurucu Devrim Öz vekiline tebliğ edilmiş olup 11/1/2021 tarihinde ise tebligat otomatik olarak başvurucu tarafından okundu sayılmıştır. Bununla birlikte başvurucu tarafından 23/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu görülmektedir.

16. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan (Mehmet Özcan [1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda; tebligatın elektronik tebliğ yöntemiyle yapıldığı hâllerde ilgili mevzuat uyarınca gönderinin muhatabın hesabına ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayıldığını, bununla birlikte elektronik tebligatın Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) üzerinden elektronik ortamda açıldığı tarihte başvurucunun bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

17. Somut olayda nihai karar başvurucunun vekiline e-tebligat yoluyla tebliğ edilmiştir. İlgili mevzuat uyarınca e-tebligatla gönderilerin muhatabın hesabına ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayıldığı ve tebligatın açıldığına dair bir kayıt da yer almadığı gözönüne alındığında somut olayda tebliğ mazbatasında "Tebligat alıcının hesabına iletilmesini müteakip mevzuat gereği belirlenen süre sonunda otomatik olarak okundu sayıldı." şeklindeki delil kaydının oluşturulduğu 11/1/2021 öğrenme tarihidir (Mehmet Özcan, § 27). Bu kapsamda otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 23/2/2021 tarihinde yapıldığı anlaşılan başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu Soljenitzin Rus Dil ve Kültür Derneği Yönünden

18. Başvurucu Dernek, başvurucu Devrim Öz tarafından açılan davaya; İzmir'de bulunan çok sayıdaki Rus vatandaşın cenaze ve düğün gibi dinî nitelikteki törenlerinin yapılabileceği ve ibadet edebilecekleri tek yapının Aya Vukolos Kilisesi olduğunu belirterek Rus vatandaşlarını temsil iddiasıyla ilk derece mahkemesi aşamasında feri müdahil sıfatıyla katılmıştır.

19. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinde üçüncü şahısların davaya katılması ve davanın ihbarı konularında 6100 sayılı Kanun'un uygulanacağı belirtilmiş ancak davanın ihbarının mahkeme tarafından resen yapılması öngörülmüştür. 4/2/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 66. maddesinde de üçüncü kişinin davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla tahkikat sona erinceye kadar ferî müdahil olarak davada yer alınabileceği kurala bağlanmıştır (Yusuf Bilin [1. B.], B. No: 2014/14498, 26/12/2017, § 59). Her ne kadar anılan maddede ihbarın mahkemece re’sen yapılabileceği ifade edilmişse de, bu düzenleme davadan hukuken etkilenebilecek konumda bulunan ve ferî müdahil olmak isteyen kişilerin mutlaka mahkemece yapılacak ihbarı beklemeleri gerektiği anlamına gelmez. Aksine 2577 sayılı Kanun’un 31. maddesiyle atıf yapılan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 66. maddesi uyarınca, davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan üçüncü kişilerin tahkikat sona ermeden ferî müdahil olarak davaya katılmaları mümkündür. Bu, usul hukukunca tanınmış meşru bir yoldur. Somut olayda başvurucu Dernek de bu kapsamda, mahkemece ihbar yapılmasına gerek kalmaksızın kendi iradesiyle ferî müdahillik talebinde bulunmuştur.

20. Anayasa Mahkemesi, Cengiz İnş. San. ve Tic. A.Ş. ve Mirax Tur. İnş. Tic. A.Ş. ([GK], B. No: 2015/7846, 26/6/2019) kararında, yargılamaya davalı idare yanında ferî müdahil olarak katılan başvuruculaların, sürece ilişkin iddialar bakımından kişi bakımından yetki kriterini karşıladığını kabul etmiştir. Kararda, bu tür müdahillerin yargılama sürecine katılımının, sadece şeklen değil esas yönünden de anlamlı ve etkili olması gerektiğini, bu çerçevede de adil yargılanma hakkına dair güvencelerden faydalanabilmelerinin mümkün olduğunu değerlendirmiştir. Bununla birlikte bireysel başvuruya konu somut olayda başvurucu Derneğin maddi bir hak olan din özgürlüğü kapsamında da etnik bir topluluğu temsilen dava konusu taşınmazın ibadethane statüsüne alınmasında menfaati olduğunu ileri sürerek görülmekte olan davaya feri müdahil olduğu görülmektedir. Bu kapsamda taşınmazdan yalnızca ibadet amaçlı değil aynı zamanda cenaze, düğün gibi dinî temelli kültürel faaliyetlerde de yararlanılabileceği açık olup bu yönüyle başvurucunun temsil ettiği topluluğun kültürel faaliyetleri kapsamında mahkeme kararından doğrudan etkilenebileceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan içtihadı uyarınca başvurucunun bu değerlendirme kapsamında mağdur statüsünün bulunduğunun kabul edilmesi ve şikâyetlerinin buna göre kişi bakımından yetki kriteri yönünden kabul edilebilir bulunması gerektiği değerlendirilmiştir.

21. Bununla birlikte ele alınması gereken bir diğer kabul edilebilirlik kriteri ise başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği meselesidir. Zira Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların öncelikle ilk derece mahkemesi ve kanun yolu

mercileri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16). Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök [2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

22. Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun (DİBK) 25/5/2023 tarihli ve E.2021/4, K. 2023/1 sayılı kararı uyarınca, ferî müdahil olarak yargılamaya katılan kişinin yanında yer aldığı tarafın usuli iradesine aykırı olmamak kaydıyla tek başına kanun yollarına başvurabileceği kabul edilmiştir. Kurul, bu değerlendirmesinde 6100 sayılı Kanun'un 66. maddesi uyarınca müdahile tanınan usul işlemi yapma yetkisini, 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesiyle yapılan yollama kapsamında idari yargı bakımından da geçerli saymış; ayrıca bu hakkın adil yargılanma hakkı çerçevesinde korunması gerektiğini vurgulamıştır. Müdahilin tarafın işlemlerine açıkça aykırı düşmeyen bir şekilde tek başına temyiz başvurusunda bulunabileceği belirtilmiş, bu durumda ilgili dilekçenin asıl tarafın bilgisine sunulmasının yeterli olduğu ifade edilmiştir.

23. Somut olayda başvurucu Dernek, ilk derece yargılamasında diğer başvurucu Devrim Öz'ün yanında ferî müdahil olarak davaya katılmıştır. Yukarıda aktarılan içtihat uyarınca ferî müdahilin, yanında yer aldığı tarafın menfaatiyle çelişmeyen bir şekilde, mahkemece tesis edilen karara karşı tek başına kanun yollarına başvurma imkânı bulunmaktadır. Kaldı ki başvurucunun yanında yer aldığı ve yargılamada davacı sıfatıyla hareket eden diğer başvurucu Devrim Öz'ün karara karşı hem istinaf hem de temyiz başvurusunda bulunduğu anlaşılmaktadır.

24. Ne var ki, başvurucu Dernek'in bireysel başvuruya konu ettiği şikâyetini, olağan kanun yolları olan istinaf ve temyiz aşamalarında ileri sürmediği, dolayısıyla kanunen öngörülmüş yargısal başvuru yolunu usulüne uygun şekilde tüketmediği görülmektedir. Başvurucunun söz konusu şikâyetini olağan kanun yollarında ileri sürme imkânı mevcutken, bu yolu kullanmaksızın doğrudan bireysel başvuru yoluna başvurması, bireysel başvurunun ikincillik niteliği ile bağdaşmamaktadır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin GEÇİCİ OLARAK KABULÜNE,

B. Başvurucu Devrim Öz tarafından yapılan başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Başvurucu Soljenitzin Rus Dil ve Kültür Derneği tarafından yapılan başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Adli yardım talebinin kabulü ile geçici olarak muaf tutulan 487,60 TL harçtan ibaret yargılama giderinin 6100 sayılı Kanun'un 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuruculardan TAHSİLİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDOĞAN ÇİÇEK

B. No: 2021/18355 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18355

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDOĞAN ÇİÇEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18355)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Erdoğan ÇİÇEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltında kötü muameleye maruz kalınması ve bu konuda etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının, gözaltı tedbirinin hukuki olmaması ve yasal süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, soruşturma sürecinde el konulan eşyaların iade edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, bazı işlem ve eylemler nedeniyle de özel hayat ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, yarbay rütbesiyle asker olarak görev yapmaktayken askerî darbe teşebbüsünün ardından darbe teşebbüsüne katıldığı şüphesine istinaden 16/7/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır. 16/7/2016-20/7/2016 tarihleri arasında gözaltında tutulan başvurucu, Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin 20/7/2016 tarihli kararıyla tutuklanmıştır.

3. Başvurucu, ceza infaz kurumunda tutulmakta iken avukatı K.G. aracılığıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) 17/1/2020 tarihinde şikâyet dilekçesi sunmuştur. Başvurucunun avukatının dilekçe ekinde sunduğu vekâletnamede kendisi dışında A.S.Ü. de başvurucuyu tek başına temsil etmeye yetkili kılınmıştır. Söz konusu dilekçede başvurucu; gözaltına alınırken ve gözaltında tutulduğu süre boyunca sözlü, fiziki ve psikolojik olarak çeşitli şekillerde kötü muameleye maruz kaldığını iddia etmiştir.

4. Başsavcılık, yürüttüğü soruşturma sonunda 10/11/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun karara yaptığı itiraz Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin 17/3/2021 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

5. Nihai karar, başvurucuya 26/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 3/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurucu vekili K.G. bireysel başvuru formunda 26/3/2021 tarihinde nihai kararın kendisine tebliğ edildiğini fakat 19/4/2021 tarihinde COVID-19 testinin pozitif çıktığını, karantinaya girdiğini, başvuru imkânı bulamadığını, hastalıkla yatarak mücadele ettiğini, kendisinden sorumlu hemşirenin tavsiyesi nedeniyle 3/5/2021 tarihine kadar dışarı çıkmasının mümkün olmadığını iddia ederek başvuru süresine ilişkin mazeretini dile getirmiştir. Ayrıca bu iddialarına ilişkin olarak sadece COVID-19 test sonucunu ibraz etmiştir. Öte yandan başvurucu vekili, bireysel başvuruda bulunurken de soruşturma aşamasındaki vekâletnameyi sunmuştur (bkz. § 3).

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının ve Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; gözaltına alınırken ve gözaltında tutulduğu süre boyunca fiziki, sözlü ve psikolojik olarak çeşitli şekillerde kötü muamelelere maruz kaldığını, buna ilişkin Başsavcılığa şikâyet dilekçesi sunduğunu, buna ilişkin olarak açılan soruşturmanın etkili şekilde yürütülmediğini ve maddi delillerin varlığına rağmen kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini belirterek adil yargılanma ve etkili başvuru hakları ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca yaşam tarzı ve inancından dolayı kötü muameleye maruz kalması nedeniyle eşitlik ilkesinin de ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuru süresine ilişkin olarak yapılan açıklamada başvurunun otuz günlük yasal süresi içinde yapılmadığı bildirilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu; Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 59. maddesine göre mazeretini belgelendirdiğini, Anayasa Mahkemesinin de mazeretini kabul ettiğini belirtmiştir.

11. Başvuru, kötü muamele yasağı ve eşitlik ilkesi kapsamında incelenmiştir.

12. Bireysel başvuruların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (1) ve (5) numaralı fıkraları ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine doğrudan veya diğer mahkemeler yahut yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılması gerekir.

13. 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca mücbir sebep veya ağır hastalık gibi haklı mazeret nedeniyle otuz gün içinde başvuru yapılamadığı takdirde bu durumu delillendiren belgeler ile mazeretin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde bireysel başvuru yapma imkânı

bulunmaktadır.

14. Başvurucunun vekili; COVID-19 testinin pozitif çıktığını, karantinaya girdiğini, hastalığı yatarak geçirdiğini, kendisinden sorumlu hemşirenin tavsiyesiyle bireysel başvuru yaptığı tarihe kadar dışarı çıkamadığını belirterek mazeretli sayılması ve başvurunun süresinde yapıldığının kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

15. Başvurucunun avukatı; COVID-19 testinin pozitif çıktığını, hastalıkla yatarak mücadele ettiğini ileri sürmüş ise de sunulan vekâletnamede başvurucuya iki avukat tayin edildiği görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun avukatı K.G.nin haklı bir mazeretinin olduğu varsayılsa dahi başvurucunun diğer avukatı aracılığıyla bireysel başvuruda bulunması mümkündür. Diğer avukatın ise herhangi bir mazeretine dosya kapsamında rastlanmamıştır. Öte yandan başvurucunun avukatının iddiasının (bkz. § 10) aksine Anayasa Mahkemesi tarafından mazeretinin kabul edildiğine dair önceki bir aşamada herhangi bir karar verilmemiştir.

16. Somut olayda nihai karar başvurucunun avukatına 26/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucunun avukatının bu tarihe ilişkin bir itirazı yoktur. Başvurucunun kararı öğrendiği 26/3/2021 tarihinden itibaren otuz gün içinde ve en geç 26/4/2021 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 3/5/2021 tarihinde yaptığı bireysel başvuruda süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle bireysel başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

18. Başvurucu, geçerli bir karar bulunmaksızın ve şartları oluşmaksızın nedeni ve isnat edilen suç açıklanmadan, keyfî olarak gözaltına alındığını, gözaltı süresinin kanunda belirlenen süreyi aştığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir hak arama yoludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

20. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya [2. B.], B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47).

21. Öte yandan Anayasa Mahkemesi olağanüstü hâl şartları altında geçici bir süre için azami olarak otuz güne kadar uygulanan gözaltı süresinin uzunluğunun makul olup olmadığı hususunu incelemiş ve bu konuda 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen

tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Neslihan Aksakal [2. B.], B. No: 2016/42456, 26/12/2017, §§ 30-37).

22. Somut olayda ileri sürülen iddialarla ilgili olarak anılan kararlarda varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu; kolluk görevlilerinin tutanak tutmadan cep telefonuna, cüzdanına, araç anahtarına ve giysilerine el koyduklarını, başvuru tarihine kadar da bunları iade etmediklerini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde "Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen" kişilerin uğradığı maddi zararları isteyebileceği belirtilmiştir. Başvurucunun yargılama sonunda elkoyma nedeniyle uğradığı zararları bu tazminat yoluna başvurmak suretiyle tazmin edebilmesi de mümkün olacaktır. Öte yandan başvurucu, elkoyma kararına karşı itiraz yoluna başvurduğu yönünde bir iddia ve kanıt sunmamıştır. Dolayısıyla başvurunun hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yollar tüketilmeksizin yapıldığı anlaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. S.Z. [2. B.], B. No: 2017/5934, 11/2/2021, § 92).

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu, oturduğu lojmandan ailesinin kısa sürede tahliye edildiğini, tedavi gören engelli bir çocuğuna ilaçlarının verilmeyerek tedavisinin aksatıldığını, diğer çocuğunun ise kreşten çıkartıldığını, eşinin kamu görevinden ihraç edildiğini, tüm mal varlığına el konularak ailesinin açlığa mahkûm edildiğini belirterek özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

29. Başvurucunun ihlal iddialarına konu işlem ve eylemlere ilişkin herhangi bir belge sunmadığı, bunlara karşı idari veya yargısal yollara başvurduğundan bahsetmediği dolayısıyla hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği, mülkiyet, özel hayata ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ŞİRİN ABAK

B. No: 2021/20255 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20255

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ŞİRİN ABAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20255)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportörler : Yüksel GÜNARSLAN Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Mehmet Şirin ABAK

Vekilleri : Av. Mehmet Beşir ABAK Av. Şeyhmus TAŞKIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kolluk görevlilerinin bir toplantıya müdahalesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, müdahale sırasında kullanılan gaz fişeğinin bir kişiye isabet etmesi neticesinde ağır nitelikte yaralanma meydana gelmesi nedeniyle yaşam hakkının, olaydan kaynaklanan zararların tazmini talebiyle açılan tam yargı davasının tanıklar dinlenmeden keyfî şekilde reddedilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, silahların eşitliği ilkesinin ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Güvenlik güçleri Şanlıurfa'nın Suruç ilçesi Çengelli köyünde 19/7/2014 tarihinde düzenlenen bir gösteriye müdahalede bulunmuştur. Konuya ilişkin olarak düzenlenen aynı tarihli tutanak şöyledir:

"19 Temmuz 2014 günü yaklaşık 2500-3000 kişilik bir grup Suruç İlçesi Çengelli Köyü güneybatısında Suriye sınırına 300 metre mesafede toplanmışlardır. Gün boyu PKK'yı ve YPG'yi simgeleyen flamalar, [A.Ö.] posterleri açarak PKK ve YPG lehinde sloganlar atmışlardır. Gün içerisinde Suruç Belediyesine ait resmi araç tarafından bir kamyon parke taşı getirilip kırarak gruplara dağıtılmıştır. Milletvekilleri [A.T.] ve [E.K.] ile flamaların indirilmesi ve taşkınlık yapılmaması konusunda görüşülmüş aksi takdirde müdahale edilmek zorunda kalınacağı iletilmiştir. Buna rağmen saat 21.00 sıralarında bütün ikazlara rağmen 1'nci derece Askeri Yasak Bölge statüsünde bulunan Suriye sınırı tel örgülerine dayanmışlar ve slogan atmaya devam etmişlerdir. Ana grup içerisinde sayısı tespit edilemeyen bir grup sınırda bulunan tellerin üzerinden Suriye tarafına geçmeye başlaması ve çok kere ikaza rağmen grubun çekilmemesi üzerine gruba müdahale edilmiştir. Gruptan müdahale eden unsurlara yönelik ve yoğun şekilde taş ve havai fişeklerle saldırıda bulunulmuş, bunun üzerine gaz kullanılmıştır. Grup kısmen geri çekilip tekrar taş ve havai fişeklerle saldırılarına devam etmiş yaklaşık bu durum iki buçuk (2.5) saat sürmüştür. Müdahale esnasında göstericilerin kurmuş oldukları çadırlarda muhtemelen göstericilerin atmış oldukları havai fişekler sebebiyle yangın çıkmış, çıkan yangın daha sonra TOMA'larla söndürülmüştür. Bazı göstericilerin bırakmış oldukları araçların bazıları göstericilerin atmış oldukları taşlarla hasar görmüştür. Saat 23:30 civarında göstericilerin büyük bölümünün bölgeyi terk etmesi üzerine müdahaleye son verilerek bölge terk edilmiştir."

6. Suruç Devlet Hastanesi tarafından düzenlenen epikriz formu ve diğer belgelere göre olay günü saat 21.40'da ayaktan hasta olarak acil servis kaydı yapılan başvurucuya yumuşak doku bozukluğu teşhisi konulmuştur. Burada yapılan ilk müdahalenin ardından başvurucu ambulansla OSM Ortadoğu Hastanesine sevk edilmiştir. Aynı gün saat 23.40'ta düzenlenen genel adli muayene raporunda olayın öyküsü darp olarak ifade edildikten sonra yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilemeyeceği ve başvurucunun hayati tehlikesinin olmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucu 20/7/2014 günü kendi imkânlarıyla Gaziantep ilindeki başka bir özel sağlık kurumuna başvurmuştur. Özel Primer Hastanesi tarafından düzenlenen epikrizde hastanın hikayesi "Hasta ve yakınlarının ifadesi ile çeneye gaz bombası kapsülü isabet etmesi sonrasında çenede açık yara, çene kırığı, yüz felci gelişen ve Şanlırufa'da mikro cerrahi ile sinir onarımı yapılamaması nedeniyle acil servise geldi." olarak belirtilmiştir.

8. Kızıltepe Devlet Hastanesi tarafından düzenlenen 13/11/2014 tarihli sağlık kurulu raporunda başvurucunun söz konusu yaralanma nedeniyle tüm vücut fonksiyonlarını %69 oranında ve sürekli olarak kaybettiği belirtilmiştir.

A. Olaya İlişkin Olarak Yürütülen Ceza Soruşturması Süreci

9. Başvurucu vekilinin Suruç Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderdiği 19/1/2015 tarihli dilekçeye göre başvurucu, Suriye sınırına yakın bir yerde DEAŞ örgütü tarafından sivil insanların öldürülmesini protesto etmek amacıyla 19/7/2014 tarihinde organize edilen oturma eylemine katılmıştır. Anılan dilekçedeki iddiaya göre güvenlik güçleri saat 20.00-20.30 sıralarında topluluğu dağıtmak amacıyla biber gazı kullanmış, bu sırada birkaç

metre mesafeden kasten başına nişan alınarak ateşlenen biber gazı kapsülünün isabet etmesi neticesinde başvurucu, çenesinden ve boynundan ağır şekilde yaralanmıştır. Aldığı darbenin etkisiyle yaralanan başvurucu, baygın hâlde yattığı sırada sivil vatandaşların yardımıyla olay yerine gelen ambulansa bindirilerek Suruç Devlet Hastanesine götürülmüştür.

10. Söz konusu dilekçeyle başvurucu, hakkında adli rapor düzenlenmesine rağmen konuya ilişkin soruşturma başlatılmadığını beyan ederek orantısız güç kullanmak suretiyle ağır şekilde yaralanmasına neden olan güvenlik güçlerinden şikâyetçi olmuştur. Ayrıca herhangi bir kimlik ve adres bilgisi belirtmeden güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucu yaralandığını gören tanıkların bulunduğunu ileri sürmüştür.

11. Başsavcılık şikâyet dilekçesi üzerine başlattığı soruşturma kapsamında Suruç İlçe Jandarma Komutanlığına 3/6/2015 tarihinde yazdığı müzekkereyle olaya ilişkin olarak tahkikat evrakı düzenlenip düzenlenmediğinin araştırılması, tedavi evrakının Suruç Devlet Hastanesinden temin edilmesini ve olayda ihmali bulunan görevlilerin açık kimlik ve adres bilgilerinin bildirilmesini talep etmiştir.

12. Başsavcılık, aynı tarihte Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığına yazdığı müzekkereyle OSM Ortadoğu Hastanesi tarafından düzenlenen 19/7/2014 tarihli genel adli muayene raporuna istinaden herhangi bir soruşturma yürütülüp yürütülmediğini sormuştur. Soruşturma dosyasına giren 12/6/2015 tarihli cevabi yazıda konuya ilişkin herhangi bir soruşturma yürütülmediği belirtilmiştir.

13. İlçe Jandarma Komutanlığı (Komutanlık) başvurucu hakkında Suruç Devlet Hastanesi tarafından düzenlenen belgeler ile söz konusu toplumsal olaya ilişkin düzenlenen tutanağı 29/8/2015 tarihli yazıyla Başsavcılığa göndermiştir. Söz konusu cevabi yazı ekindeki 11/8/2015 tarihli belgede Komutanlık kayıtlarında başvurucuya ilişkin herhangi bir tahkikat bulunmadığı, başvurucuya yönelik bir müdahale ve yaralama tespitinin yapılmadığı, başvurucunun yaralanmasına dair herhangi bir görüntü kaydı bulunmadığından ne zaman ve ne şekilde yaralandığının bilinmediği ve olay tarihinden bu yana konuya ilişkin başvuruda bulunulmadığı belirtilmiştir. Anılan belgede ayrıca temin edilen tıbbi belgelerden başvurucunun Suruç Devlet Hastanesine ambulansla değil kendi imkânlarıyla gittiğinin anlaşıldığı belirtilmiştir.

14. Başsavcılık, başvurucunun konuya ilişkin olarak müşteki şüpheli sıfatıyla ifadesinin alınması ve kati raporunun temini için 14/1/2016 tarihinde Kızıltepe Cumhuriyet Başsavcılığından istinabe talebinde bulunmuştur. Başvurucuya ulaşılamaması nedeniyle istinabe talebine ilişkin evrak Başsavcılığa bila infaz iade edilmiştir.

15. Başsavcılık soruşturma neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. 25/4/2017 tarihli kararda öncelikle kolluk görevlileri tarafından olaya ilişkin olarak düzenlenen tutanaktaki tespitlere değinilerek başvurucunun olay yerinde olup olmadığının ve ne şekilde yaralandığının bilinmediği belirtilmiştir. Anılan kararda ayrıca başvurucunun kolluğun müdahalesiyle yaralandığı kabul edilse dahi kanuna aykırı gösteri ve yürüyüşün dağıtılması sırasında zor kullanma yetkisini kullanan kolluğun kanun hükmünü yerine getirdiği gerekçesiyle eylemin meşru hâle geleceği ifade edilmiştir. Başvuru formu ve eklerinde anılan kararın başvurucuya tebliğ edilip edilmediği, bu karara itiraz edilip edilmediği hususunda bir bilgi ve belgeye yer verilmemiştir.

B. Olaya İlişkin Olarak Yürütülen Tazminat Davası Süreci

16. Başvurucu, olaydan kaynaklanan maddi ve manevi zararlarının tazmini talebiyle 15/4/2015 tarihinde Suruç Asliye Hukuk Mahkemesi (Asliye Hukuk Mahkemesi) nezdinde İçişleri Bakanlığı (İdare) aleyhine tazminat davası açmıştır.

17. Asliye Hukuk Mahkemesi söz konusu davanın idare mahkemelerince görülmesi gerektiği şeklindeki gerekçeyle davanın usulden reddine 12/1/2016 tarihinde karar vermiştir. Bu karar temyiz incelemesinden geçerek 9/1/2017 tarihinde kesinleşmiştir.

C. Olaya İlişkin Olarak Yürütülen Tam Yargı Davası Süreci

18. Başvurucu 30/3/2017 tarihinde Şanlıurfa 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi/Mahkeme) nezdinde tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; kolluk görevlilerinin barışçıl şekilde devam eden gösteri sırasında gerekli olmadığı hâlde orantısız şekilde biber gazı kullandığını, bu kapsamda baş bölgesi hedef alınarak kısa mesafeden yapılan atışla ağır şekilde yaralandığını, atışın gaz kullanımına ilişkin mevzuat hükümlerine aykırı olarak yapıldığını beyan etmiştir. Ayrıca olayın meydana gelmesinde İdarenin hizmet kusuru olduğunu ileri sürerek ortaya çıkan zararlarına karşılık 60.000 TL maddi ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Davalı İdare 18/8/2017 tarihli savunma dilekçesinde -sıraladığı diğer gerekliliklerin yanı sıra- tazminle sorumlu tutulabilmesi için idarenin işlem ve eylemiyle zararlı sonuç arasında illiyet bağının bulunması gerektiğini, olayın meydana gelmesinde ve sonrasındaki müdahalede hiçbir kamu görevlisinin kusur ve ihmali olmadığını belirtmiştir. İdare anılan dilekçede ayrıca kolluk kuvvetlerinin ayaklanan ve engellenemez hâle gelen topluluğa müdahale etme zorunluluğunun hasıl olduğunu, biber gazının usulüne uygun olarak kullanıldığını ve ortaya çıkan zararda İdarenin kusur veya kusursuz sorumluluğunun bulunmadığını ileri sürmüştür.

20. Başvurucu 18/10/2017 tarihli savunmaya cevap dilekçesinde yaralanmanın gaz fişeği kapsülüyle meydana gelmesi nedeniyle zarar ile idari eylem arasında illiyet bağının bulunduğunu beyan ettikten sonra kolluğun müdahalesiyle yaralandığı hususunda bilgi sahibi olduklarını ileri sürdüğü üç kişinin kimlik ve adres bilgilerini bildirerek bu kişilerin tanık olarak dinlenmesini talep etmiştir.

21. İdare Mahkemesi yargılama sürecinde farklı tarihlerde verdiği ara kararlarla başvurucunun muhtelif sağlık kuruluşlarında gördüğü tedavilere ilişkin tıbbi belgeler ile konuya ilişkin olarak verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı temin etmiştir. Mahkeme, başvurucunun bildirdiği tanıkların dinlenmesine ilişkin bir ara karar vermemiştir.

22. Mahkeme 11/10/2018 tarihinde başvurucunun yaralanmasının kolluk görevlilerinin eyleminden kaynaklandığının -diğer bir ifadeyle idarenin eylemi ile zarar arasında illiyet bağının bulunduğunun- ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme anılan sonuca ceza soruşturması kapsamında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, tıbbi tedavi evrakları ve kolluk görevlileri tarafından düzenlenen tutanağı değerlendirmek suretiyle ulaşmıştır. Söz konusu kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Soruşturma dosyasında bulunan, olayı müteakiben davacının olay günü müracaat ettiği OSM Ortadoğu Hastanesinde adlî muayene raporunda olayın öyküsünün 'darp' olarak belirtildiği, olaydan sonraki gün Özel Primer Hastanesinde olayın öyküsünün hasta yakınlarının ifadesiyle çeneye gaz kapsülü isabet etmesi olarak belirtildiği; ancak olay günü OSM Ortadoğu Hastanesinde gerçekleşen belirleyici muayenede 'darp' olarak belirtilen olay öyküsüne taş, havaî fişek, gaz kapsülü veya başka bir cismin mi neden olduğu hususuna dair

bir belirlemenin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

...

Gerek Cumhuriyet savcılığı tarafından yapılan soruşturmaya ait dosyalardaki verilerden, gerekse Mahkememiz'deki dava dosyasındaki verilerden; sadece davacının 'sol yüz bölgesinde vuku bulan zararın kolluk personelinin attığı gaz fişeği kapsülünden kaynaklandığı iddiası' haricinde somut olarak, zararın kolluğun attığı gaz fişeği kapsülünden kaynaklı olduğuna dair bir delilin mevcut olmadığı; havanın kararması sonrasında meydana gelen olaylarda kalabalık grubun yoğun şekilde taşla ve havaî fişekle saldırdığı; taş saldırısı dolayısıyla bir çok araçta hasar oluştuğu; bu kapsamda davacıda oluşan zararın, söz konusu taş ve havaî fişek saldırısından kaynaklanmasının ihtimal dahilinde olduğu görülmektedir.

Bu durumda; davacıda vuku bulan zararın kolluk personelinin attığı gaz fişeği kapsülünden kaynaklı olduğuna ilişkin olarak, davacının iddiası haricinde herhangi bir 'somut' delilin mevcut olmadığı; davacıda oluştuğu belirtilen zarara idarenin gaz fişeği kapsülünün sebep olduğuna dair 'somut' illiyet bağının kurulamadığı, idarenin bu zarardan sorumlu tutulmasının ve tazminat talebinin kabulünün hukuken mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır."

23. Başvurucu, davanın reddi kararına karşı 27/12/2018 tarihli dilekçeyle istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucuya göre İdare Mahkemesi kararındaki kabulün aksine olay sonrasında ilk olarak Özel OSM Ortadoğu Hastanesine değil Suruç Devlet Hastanesine götürülmüştür. Suruç Devlet Hastanesinde düzenlenen belgelerde darp yerine yumuşak doku bozukluğu teşhisi yapılmıştır. Kaldı ki olayın koşullarından bihaber özel hastane çalışanının raporda darp şeklinde bir ifade kullanmış olmasının aleyhe sonuç doğurması hukuka aykırıdır. Ayrıca Suruç Devlet Hastanesine giriş kaydının saat 21.40'ta yapılması, yaralanmasını takiben olay yerinde bir süre beklemesi, ambulansın olay yerine ulaşması ve hastaneye gelişi için gereken süre dikkate alındığında kolluğun ilk müdahalesi sırasında yaralandığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla gerekçeli kararda belirtildiğinin aksine 21.00 sıralarında başlayan gaz kullanımı üzerine göstericilerin taş ve havai fişek kullandıkları olaylar sırasında kendisi hastanededir. Kimlik ve adres bilgilerini bildirdiği tanıklar dinlenmeden ve vücudunda oluşan yaralanmanın sebebinin tespiti amacıyla Adli Tıp Kurumundan rapor alınmadan eksik incelemeyle karar verilmiştir.

24. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesi (Daire) İdare Mahkemesi kararının ve dayandığı gerekçenin hukuka ve usule uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun istinaf talebinin reddine 4/2/2021 tarihinde kesin olarak karar vermiştir.

25. Başvurucu, nihai kararı 9/3/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 6/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu, güvenlik güçlerinin barışçıl şekilde toplantı hakkını kullanan topluluğa gerekli olmadığı hâlde biber gazıyla müdahalede bulunduğu sırada başına isabet eden gaz kapsülüyle ağır şekilde yaralanması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri

sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde, somut başvuruda öncelikle kabul edilebilirlik koşullarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca esasa ilişkin yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

29. Ölümün gerçekleşmediği bazı hâllerde de başvuru; kişiye karşı kullanılan gücün derecesi ile türü, güç kullanımının ardında yatan niyet ve amaç ile maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları gibi hususlar birlikte değerlendirilerek yaşam hakkı kapsamında incelenebilir (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran [2. B.], B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69; Yasin Ağca [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, § 110). Somut olayda başvurucunun yaralanmasının potansiyel olarak öldürücü nitelikte olması ve ortaya çıkardığı sonuçların ağırlığı gözetildiğinde anılan ihlal iddiasının yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

30. Yaşam hakkının maddi boyutuyla ilgili iddialar yönünden başvuruya uygulanabilir ilkeler, devletin yaşam hakkı bağlamında yüklendiği negatif yükümlükle ilgili olanlardır. Bu ilkeler Cemil Danışman ([1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, §§ 44, 45-50, 57, 63), Nesrin Demir ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/5785, 29/9/2016, §§ 105-109, 111-113) ve Fatma Akın ve Mehmet Eren ([GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, §§ 82-87) başvuruları hakkında verilen kararlarda yer almaktadır.

31. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Cemil Danışman, §§ 43, 95; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 97).

32. Kolluk görevlilerinin güç kullanması sonucu meydana gelen ölüm olayları hakkında yürütülmesi gereken soruşturma, şüphesiz ceza soruşturmasıdır (Okan Göçer [2. B.], B. No: 2017/29596, 13/1/2021, § 58). Ayrıca yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasıyla açılan tam yargı davalarının bireysel başvuru süresi üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır (bkz. Nevzat Koçak [1. B.], B. No: 2015/11217, 9/10/2019, § 42).

33. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

34. Somut başvuruda başvurucunun, olay nedeniyle başlatılan ceza soruşturması neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini belirttiği ancak bu kararın kendisine tebliğ edilip edilmediği, karara itiraz edip etmediği ve itiraz etmişse sonucunda verilen karara dair bir açıklamada bulunmadığı görülmüştür. Dahası başvurucu anılan

karara neden itiraz etmediğine ilişkin herhangi bir açıklamada da bulunmamıştır. Bu itibarla somut olayın niteliği ile başvurucunun iddiaları birlikte değerlendirildiğinde başvuruda yaşam hakkı kapsamında başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

36. Başvurucu;

i. Yargısal süreçte adli ve idari yargı mercilerinin tutumunun yanlı olması ve bariz takdir hatalarına dayanması, dava dilekçesi ve istinaf başvuru dilekçesinde yer alan ve illiyet bağını ortaya koyan hususlar görmezden gelinerek keyfî ve siyasi bakış açısıyla karar gerekçesi oluşturulması nedeniyle adil yargılanma hakkının,

ii. Yargılama sürecinde siyasi saiklerle yapılan bariz takdir hataları ve istinaf başvurusunun gerekçesiz şekilde reddedilmesi neticesinde olaydan kaynaklanan maddi ve manevi zararlarının karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Bakanlık görüşünde, somut başvuruda öncelikle kabul edilebilirlik koşullarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca esasa ilişkin yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

38. Başvurunun özü delillerin değerlendirilmesinde bariz takdir hatası yapılarak tam yargı davasının reddine ilişkin olduğundan bu yöndeki iddialar adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılama hakkı bağlamında incelenmiştir.

39. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

40. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

41. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen

güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

42. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai durumlarda aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi, yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

43. Somut olayda İdare Mahkemesi İdarenin kusurlu veya kusursuz sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için idari eylem ile meydana gelen zarar arasında bir illiyet bağının bulunması gerektiğini belirterek dava konusu yaralanmanın İdarenin eyleminden kaynaklandığının -diğer bir ifadeyle- idari eylem ile zarar arasında illiyet bağı bulunduğunun ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme bu sonuca ulaşırken müdahale sırasında göstericilerin kolluk görevlilerine iki buçuk saat boyunca yoğun şekilde taşlı ve havai fişekli saldırılarda bulunduğu, bu sırada bazı göstericilerin araçlarının atılan taşlardan zarar gördüğü yönündeki 19/7/2014 tarihli tutanağı, Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma neticesinde verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı, OSM Ortadoğu Hastanesince düzenlenen ve olay öyküsünün darp olarak belirtildiği genel adli muayene raporunu dikkate almıştır. Öte yandan Mahkemenin hükme esas aldığı ceza soruşturması kapsamında başvurucunun ifadesinin alınması ve meydana gelen yaralanmanın nedenine ışık tutabilecek kati hekim raporunun temini için başvurucunun resmî ikamet adresinden araştırılması girişiminde bulunulmuş, ancak başvurucuya ulaşılamaması nedeniyle anılan girişim sonuçsuz kalmıştır (bkz. § 14). Anılan delilleri değerlendiren Mahkeme başvurucunun yaralanmasının göstericiler tarafından gerçekleştirilen söz konusu taş ve havai fişek saldırısından kaynaklanmasının ihtimal dâhilinde olduğu kabulüyle davanın reddine karar vermiştir. Bu karar ve dayandığı gerekçeler Daire tarafından da hukuka ve usule uygun bulunmuştur.

44. Bu açıklamalar sonrasında başvurucunun şikâyet ettiği hususların delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu tespit edilmiş, İdare Mahkemesinin kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

46. Başvurucu, gaz kapsülü isabetiyle yaralandığını ve ambulansla hastaneye kaldırıldığını gören tanıkların kimlik ve adres bilgilerini İdare Mahkemesine bildirmesine rağmen bu kişiler dinlenmeden karar verilerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, bu iddiaya ilişkin olarak bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

47. Başvurunun bu kısmı adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesi bağlamında incelenmiştir.

48. Yapılan yargılama sırasında tanık dinletme hakkı da dâhil olmak üzere delillerin ibrazı ve değerlendirilmesi, adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul edilen silahların eşitliği ilkesi kapsamında kabul edilmektedir (Güher Ergun ve diğerleri [1. B.], B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38). Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

49. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda yazılı yargılama usulü benimsendiğinden ve yazılı yargılama usulünde duruşma istisnai olduğundan idari yargılama makamının gerekli bilgi ve belgeleri somut olayın özelliğine göre resen araştırıp bulması kurala bağlanmıştır. İdari yargılamada geçerli olan yazılı yargılama usulünün doğal sonucu olarak inceleme evrak üzerinde yapılmakta, iptal davalarında taraflardan birinin isteği üzerine veya mahkeme tarafından resen duruşma icra edilebilmekle birlikte burada da ancak tarafların dilekçe ve savunmalarında ileri sürdükleri sebep ve deliller tartışılabilmektedir. 2577 sayılı Kanun'un 18. maddesinde davacı ve davalı taraf dışında ayrıca tanık dinlenmesine ilişkin düzenlemeye yer verilmediği, bu Kanun'da düzenlenmeyen ve sayma yolu ile belirtilen konularda 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanması öngörülmüş ise de sayılan hususlar arasında tanık dinlemeye yer verilmediği, bu düzenlemelerin bir neticesi olarak idari yargıdaki yerleşik uygulamada tanık dinleme yoluna gidilmediği anlaşılmıştır (İlker Erdoğan [1. B.], B. No: 2013/316, 20/4/2016, § 33).

50. Delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisinin esasen mahkemelere ait olduğu, mahkemelerin dava konusuna, elde edilen delillerin ağırlığına ve iddia ile savunmalara göre tanık beyanı, keşif icrası ve bilirkişi incelemesi gibi delilleri toplamama veya incelememe konusunda takdir yetkisine sahip olduğu dikkate alındığında (İlker Erdoğan, § 34) anılan kararda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

52. Başvurucu; DEAŞ silahlı terör örgütünün Suriye’de sivillere yönelik gerçekleştirdiği

saldırılara kayıtsız kalmamak amacıyla Suriye sınırına yakın bir bölgede yapılan toplantıya katıldığını, anılan etkinliğin idarenin bilgisi dâhilinde ve sivil toplum örgütleri tarafından organize edildiğini ifade etmiştir. Başvurucu, kurulan çadırlarda oturma eylemi gerçekleştirdiğini ve herhangi bir gereklilik olmamasına rağmen kolluk kuvvetlerinin 20.00-20.30 saatleri arasında gruba biber gazıyla müdahalede bulunduğunu iddia etmiştir. Bu müdahale sonucunda ağır şekilde yaralandığını belirterek yargı makamlarının bu hususları etkili biçimde araştırmadan hukuka aykırı ve yetersiz gerekçelerle karar vermesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğinden yakınmıştır. Bakanlık, anılan ihlal iddiası yönünden görüş bildirmemiştir.

2. Değerlendirme

53. Başvurucunun katıldığı toplantıya kolluk görevlilerince gereksiz ve orantısız şekilde müdahale edildiği, bu müdahale sonucunda yaralandığı iddiasıyla açtığı tam yargı davasının reddine ilişkin şikâyetlerinin bir bütün olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir

54. 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 23. ve 24. maddeleri ile 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu’nun 2. ve 16. maddelerinde yer alan düzenlemelerin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin kamu düzeninin ve güvenliğinin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

55. Anayasa’nın 34. maddesi fikirlerin silahsız ve saldırısız, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete başvurmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır (Leyla Akbulut ve Sakina Aktaş [2. B.], B. No: 2016/14834, 12/1/2022, § 49) . Bununla birlikte toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı devlete, toplantı veya gösteriye katılanların bu haktan tam anlamıyla yararlanabilmesi ve katılımcıların kısmen ya da tamamen şiddete yönelmesi veya toplantı veyahut gösterinin bütünüyle kamu düzenini bozucu bir yöne evrilmesi durumuna karşı ihtiyaç duyulan koruyucu tedbirleri alması için pozitif yükümlülükler yüklemektedir. Devlete yüklenen pozitif yükümlülüklerin zorunlu kıldığı tedbirler toplantı ve gösterinin büyüklüğüne, mahiyetine ve katılımcı sayısının yanında toplantı veya gösterinin yapıldığı mekâna bağlı olarak değişebilir (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) [GK], B. No: 2017/36889, 29/9/2022, § 43; AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017 § 34).

56. Öte yandan barışçıl toplantı hakkı, bireylerin bu hakkı kullanırlarken sahip oldukları ödev ve sorumluluklardan ayrı düşünülemez. Anayasa Mahkemesi, kendisine yapılan şikâyetlerin incelenmesi sırasında bireylerin sahip oldukları ödev ve sorumlulukları gözönünde bulundurur. Bireylerin hak ve özgürlüklerinden tümüyle yararlanmalarının sahip oldukları hak ve özgürlüklerin gerektirdiği ödev ve sorumluluklara uygun davranmaları ile bağlantılı olduğunun kabul edilmesi gerekir (Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 43; Ömer Faruk Akyüz [2. B.], B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 62; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 57; Leyla Akbulut ve Sakina Aktaş, § 50). Nitekim hiçbir hak ve özgürlüğün sınırsız kullanılması düşünülemeyeceğinden toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı için de kötüye kullanımları önlemek ve kamu düzenini sağlamak amacıyla sınırlamalar öngörülmesi kaçınılmazdır. Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan sınırlama nedenleri sadece gösterinin engellenmesi olmayıp devam etmekte olan bir gösterinin sonlandırılması ve buna karşı direnen göstericilerin

dağıtılmasını da kapsamaktadır (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Ali Ulvi Altunelli [2. B.], B. No: 2014/11172, 12/6/2018, §§ 103, 104).

57. Somut olayda başvurucunun da aralarında olduğu kalabalık bir grup, Türkiye-Suriye sınırına çok yakın bir bölgede toplanmış ve gün boyunca PKK silahlı terör örgütünü simgeleyen flamalar ile örgüt lideri A.Ö.nün posterlerini taşıyarak PKK ve YPG lehine sloganlar atmış, belediyeye ait bir araçla olay yerine getirilen parke taşları kırılarak gruptakilere dağıtılmıştır. Ayrıca başvuruya konu olayda, taşkınlık yapılmaması ve flamaların indirilmesi yönünde ihtara rağmen grubun, saat 21.00 sıralarında slogan atarak birinci derece askeri yasak bölge statüsünde olan Suriye sınırına ilerlemesi ve akabinde bazı kişilerin sınır telleri üzerinden Suriye tarafına geçmeye başlaması üzerine kolluk görevlileri gruba müdahalede bulunmuştur. Tutanağa göre anılan müdahale sonrasında grup üyeleri kolluk görevlilerine taş ve havai fişeklerle saldırmış, bu saldırılar üzerine kolluk görevlileri biber gazı kullanmıştır (bkz § 5).

58. Anayasa Mahkemesi birçok kararında şiddet kullanma niyetinde olan kişilerin katıldığı veya düzenlediği gösterilerin barışçıl toplanma kavramı dışında olduğunu ifade etmiştir (birçok karar arasında bkz. Osman Baydemir [1. B.], B. No: 2018/24509, 15/9/2021, §54). Somut olayda belediye aracından temin edilen taşların dağıtılması ve sınır ihlali yapılması katılımcıların önemli bir kısmının barışçıl amaç taşımadığını göstermektedir. Ayrıca ülke sınır güvenliğinin ihlalinin, kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanması için potansiyel riskler içerdiğinin gözardı edilmemesi gerekir. Bu hususlara ek olarak somut olayın koşullarında, toplantının gece vakti gerçekleştirilmesi ile anılan hakkın devlete yüklediği pozitif ödevlerin yerine getirilmesinde ve dolayısıyla kamu düzeninin korunması için gereken önlemlerin alınmasında güçlükler yaşanacağı aşikârdır. Dolayısıyla kamu otoritelerinin mevcut koşullar çerçevesinde gece vaktinde yapılacak toplantının neden olacağı güvenlik riskine yönelik kaygılarının temelsiz olmadığı anlaşılmıştır.

59. Öte yandan somut olayda kolluk görevlilerinin bazı katılımcıların askerî yasak bölge statüsünde olan bölgeye giriş yapmaları ve sınır ihlalinde bulunmaları üzerine gruba ilk defa fiziken müdahalede bulunduğu ve müdahale sonrası grubun yaralayıcı maddelerle saldırısı sonrası kolluk görevlilerinin biber gazı kullandığı anlaşılmıştır. Ayrıca tutanağa göre, anılan saldırı yaklaşık iki buçuk saat sürmüş, bu süre zarfında çadırlarda yangın çıkmış ve bazı araçlar taşlarla zarar görmüştür.

60. Başvuruya konu toplantıda katılımcıların düşüncelerini açıklamalarına ve kamuoyuna duyurmalarına olanak tanınmadığına yönelik bir iddia olmadığı gibi başvurucunun da gün boyu sürdüğü anlaşılan toplantıya saat 20.00'den sonra müdahale edildiğine yönelik beyanı bu yönde bir şikâyetin bulunmadığını ortaya koymaktadır. Buna göre kolluk görevlilerinin toplantıya derhâl ve makul süre tanınmaksızın müdahale etmediği ancak toplantının barışçıl niteliğini yitirmesi, kamu düzeni ve güvenliğine yönelik açık tehdit oluşturması üzerine müdahalede bulunduğu görülmüştür.

61. Sonuç olarak barışçıl nitelikte olmayan bir toplantıya yapılan müdahalenin gerekçesini oluşturan güvenlik mülahazalarının toplantıya yapılan müdahalenin oluşturduğu dezavantajdan açıkça daha ağır nitelikte olduğu, dolayısıyla kolluk görevlilerinin müdahale etme gerekçesinin makul olduğu değerlendirilmiştir. Bu sebeplerle anılan toplantıya yapılan müdahalenin zorunlu toplumsal bir gereksinimi karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır.

62. Müdahalenin gerekli olduğu ortaya konduktan sonra ikinci aşamada olayın niteliğine göre gerçekleştirilen müdahalenin orantılı olup olmadığı ele alınmalıdır. Eldeki başvuruda

başvurucu, kolluk görevlilerinin müdahalesi sırasında hukuka aykırı şekilde gaz fişeği kullanılması nedeniyle yaralandığını belirterek kullanılan gücün orantısız olması sebebiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Olayla ilgili olarak açılan tam yargı davasında, idari eylem ile ortaya çıkan zarar arasında illiyet bağı kurulamadığı gerekçesiyle davanın reddine; olay nedeniyle başlatılan ceza soruşturmasında ise başvurucunun ne şekilde yaralandığının tespit edilemediği ve kolluk müdahalesinin hukuka uygun olduğu gerekçeleriyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir (bkz §§ 15, 22). Başvurucu, tam yargı davasına ilişkin nihai karar üzerine bireysel başvuruda bulunmuş; başvuru formunda kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz edip etmediği, etmişse sonucu hakkında herhangi bir açıklamada bulunmamıştır (bkz. § 34).

63. Hangi direnç seviyesinde ne tür bir kuvvet uygulanacağının kılavuzu olan 2559 sayılı Kanun'un 16. maddesinde yer verilen kademeli olarak artan zor kullanma araçları, müdahalenin orantılılığının incelenmesinde en önemli kıstaslardandır. Nitekim kolluğun toplumsal olaylara müdahale sırasında gerektiğinde kuvvet kullanması bir hukuka uygunluk nedeni olup, bu durumda uygulanacak güç kullanımı ortaya çıkan tehlikeyi önleyecek yeterlilik ve mahiyette olmalıdır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ali Ulvi Altunelli, § 76, 110; Güven Boğa [1. B.], B. No: 2014/17222, 3/7/2019, § 63)

64. Anayasa Mahkemesi birçok kararında devletin sorumluluğunu doğurabilecek şartlar altında gerçekleşen kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ya da yaralanma olaylarında maddi olayın aydınlatılması ve olası cezai sorumluluğun belirlenmesi konusunda etkili yolun ceza soruşturması olduğu değerlendirmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Zeki Güngör [1. B.], B. No: 2013/8491, 31/3/2016, § 40; F.A. ve diğerleri [2. B.], B. No: 2016/1640, 11/3/2020, § 46).

65. Somut olayda başvurucu, orantısız bir şekilde gaz fişeği kullanıldığı iddiasına yönelik maddi gerçeğin ortaya çıkarılması için etkili bir yol olmayan tam yargı davası sonrası bireysel başvuruda bulunmuştur. Buna mukabil başvurucunun sorumluluğun tespitine yönelik bir sonuç elde edilebileceği etkili bir başvuru yolu olan ceza soruşturması yolunu tüketip tüketmediği konusunda ise bilgi vermediği görülmüştür. Dahası ceza soruşturması kapsamında başvurucunun iddia ve şikâyetlerinin dinlenmesi ile meydana gelen yaralanmanın nedenine ışık tutabilecek kati hekim raporunun temini için başvurucunun resmî ikamet adresinden araştırılması girişiminde bulunulmuş, ancak başvurucuya ulaşılamaması nedeniyle anılan girişim sonuçsuz kalmıştır (bkz. § 14). Buradan hareketle başvurucunun olayın meydana geliş koşullarının açığa çıkarılması için üzerine düşen asgari özen yükümlülüğüne uygun hareket etmediği söylenebilir. Öte yandan başvurucunun idari yargılama sürecinde kanun yolu aşamasında yaralanmanın nedenine ilişkin adli tıp raporu alınması talebinde bulunmasının olayın üzerinden ciddi bir zaman geçmesi nedeniyle belirleyici olmasının zor olduğu da bir gerçektir. Sonuç olarak, başvurucunun şikâyetini etkili yargısal mercilere sunma yükümlülüğünü gerektiği şekilde yerine getirmemesi kolluk görevlilerince kullanılan gücün orantılı olup olmadığı konusunda yapılacak anayasal denetimi engellemiştir. Bu nedenle kolluk görevlilerinin müdahalesinin orantılılığına ilişkin anayasal bir değerlendirme yapılamamıştır (karşılaştırma için bkz. §§ 29-34).

66. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucuların ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık

veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No:2012/1334, 17/9/2013, § 24).

67. Açıklanan gerekçelerle başvurunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine dair kısmının bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

68. Başvurucu, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, bu iddiaya ilişkin olarak bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

69. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

70. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

5. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKHAN GÜNDÜZ (12)

B. No: 2021/28429 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28429

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKHAN GÜNDÜZ BAŞVURUSU (12)

(Başvuru Numarası: 2021/28429)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Gökhan GÜNDÜZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğince yapılan yargılamada sanığın hazır bulunma talebinin reddedilerek ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya uzaktan katılımının sağlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kırıkkale F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunan başvurucunun transfer edilirken kullanılan ring aracı içindeki kameraları kapatması ve slogan atması nedeniyle hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

3. Yapılan soruşturma sonucu Kurum Disiplin Kurulu Başkanlığının 21/1/2020 tarihli ve 2020/24 sayılı kararıyla başvurucunun sevke, nakle veya bunlarla ilgili alınacak olan tedbirlere karşı çıkma fiili nedeniyle 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 43/2-c maddesi uyarınca dört gün hücreye konulmasına, gereksiz olarak marş söyleme veya slogan atma fiili nedeniyle de anılan Kanun'un 42/2-e maddesi uyarınca iki ay süre ile ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu 24/1/2020 tarihinde karara karşı Kırıkkale 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet başvurusunda bulunmuş dilekçesinde duruşma yapılmadan dosya üzerinden cezasının kaldırılmasını ya da duruşmada bizzat hazır bulunarak sözlü savunma

yapmak istediğini belirtmiştir.

5. İnfaz Hâkimliği, savunmanın Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) yoluyla alınacağı hususunu da içeren Tensip Tutanağı'nı başvurucuya Ceza İnfaz Kurumu aracılığı ile 25/2/2020 tarihinde tebliğ etmiştir.

6. Başvurucu, yargılamanın 26/2/2020 tarihli ilk celsesine SEGBİS aracılığıyla katılmış ve mahkeme huzurunda ifade vermek istediğini beyan etmiştir. İnfaz Hâkimliği, hükümlünün süre talebinin kabulüne ve sonraki celsenin 11/3/2020 tarihinde SEGBİS'le savunması alınmak üzere yapılmasına karar vermiştir. Başvurucu, duruşmanın 11/3/2020 tarihli ikinci celsesine Ceza İnfaz Kurumundan SEGBİS aracılığıyla katılmıştır. Söz konusu celseye SEGBİS aracılığı ile katılan başvurucu, açlık grevinde olması nedeniyle savunma verecek durumda olmadığını belirterek süre istemiştir. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun açlık grevinde olması nedeniyle de iyileşme süreci belirsiz olduğundan süre talebinin reddine, ring aracının kamerasını kapatması eylemi nedeniyle dört gün hücreye koyma cezasına yönelik itirazın reddine, slogan atma eylemine ilişkin olarak verilen iki ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezasının ise iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Hükümlünün disiplin cezasına konu yaptığı eylemleri dosya içeresinde bulunan 15/01/2020 tarihli tutanak ile de gerçekleştiği sabit olduğu, ancak hükümlünün olay tarihinde yaptığı eylemlerin bir bütün halinde sayılması gereken eylemler olduğu, bu eylemler nedeni ile 2 ayrı disiplin cezası uygulanamayacağı, bu durumun Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 2016/4119 Esas ve 2016/4074 sayılı kararında 'Bafra İnfaz Hakimliğinin 02/02/2015 tarihli ve 2015/82 esas, 2015/131 karar sayılı kararına karşı yapılan itirazın reddine ilişkin Bafra Ağır Ceza Mahkemesinin 16/02/2015 tarihli ve 2015/81 değişik iş sayılı kararı ile karar verilerek söz konusu disiplin cezalarının kesinleştiği anlaşılmakla, hükümlünün başlangıcı, gelişimi ve sonuçlanması kısa bir süre içinde meydana gelen ve bir bütün halinde tek bir eylem sayılması gereken eylemi ile ilgili Ceza İnfaz Kurumunca verilen en ağır ceza olan 3 gün hücreye koyma cezasının İnfaz Hakimliğince onanması sonrası aynı zaman diliminde meydana gelen hükümlünün diğer eylemi ile ilgili ceza infaz kurumunca dîsiplin cezası tesis edilmesinin hukuka aykırı olduğu düşünüldüğünden, yapılan itirazın kabulü yerine reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle itirazın kabulü yerine reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu ...' şeklinde açıkça belirtilmiş olduğu görülmüştür. Buna göre verilen disiplin cezasında daha fazla cezayı gerektirecek eylemin uygulanabileceği anlaşılmış olduğundan, hükümlünün disiplin cezasına itirazına ilişkin aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur..."

7. Başvurucunun karara karşı yaptığı itiraz, Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) 1/4/2020 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 12/5/2020 tarihinde öğrenmesinin ardından 31/5/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu, Disiplin Kurulunca hakkında verilen disiplin cezasına karşı İnfaz Hâkimliğine

yaptığı şikâyette ve İnfaz Hâkimliğinin verdiği ret kararına karşı yaptığı itirazda duruşmada hazır bulunmak istediğini beyan etmesine rağmen yargılama süreci boyunca SEGBİS aracılığıyla dinlendiğini belirterek savunma için gerekli zaman ve kolaylıklardan yararlanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun herhangi bir sınırlamaya maruz kalmadan ve teknik bir bağlantı sorunu yaşamadan etkili bir şekilde savunma yapma imkânı bulduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ya da hükümlüler hakkında uygulanan disiplin cezalarının infazının kişiler üzerinde yaratacağı etkiyi değerlendirmek suretiyle bazı disiplin cezalarının kişisel hak ve bu bağlamda medeni hak niteliğinde olduğunu, söz konusu disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin de medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığını ifade etmiştir (örnek olarak bkz. Giyasettin Aydın [2. B.], B. No: 2013/1852, 25/3/2015, § 37; Cihan Yeşil [1. B.], B. No: 2013/8635, 6/5/2015, § 35; Metin Yamalak (2) [1. B.], B. No: 2013/9450, 13/4/2016, § 59). Dolayısıyla başvurucunun hakkında uygulanan disiplin cezası nedeniyle yaptığı şikâyetin İnfaz Hâkimliği tarafından incelenmesinin medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığının ve somut olayda Anayasa'nın 36. maddesinin uygulanmasının mümkün olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bu nedenle başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü ihlal iddiaları duruşmada hazır bulunma hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Ercan Yıldız ve diğerleri (2) ([GK], B. No: 2022/60188, 8/7/2025) kararında, duruşmada hazır bulunma hakkıyla ilgili uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kararda öncelikle disiplin cezası nedeniyle yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığını ve kişilerin talebine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesinin söz konusu müdahalenin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı değerlendirmelerine yer verdiği kararda Anayasa Mahkemesi ölçülülük yönünden yaptığı incelemede özellikle geleneksel ceza hukuku kategorilerine dâhil olmayan veya medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklarda delil ve ifadelerin sözlü olarak sunulmasını veya tanıkların sorgulanmasını gerektirecek inandırıcılıkla ilgili sorunların ya da kişilerin duruşmada bizzat bulunmasını zorunlu kılacak olayların var olmadığı, taraflara iddialarını yazılı olarak sunma ve aleyhindeki delillere itiraz etme imkânının tanındığı hâllerde kişilerin duruşmada bizzat bulunmasının gerekli görülmeyebileceğini vurgulamış ve belirtilen medeni hak yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklarda duruşmada hazır bulunma hakkının daha esnek uygulanabileceği değerlendirmesine açıklık getirmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi anılan kararında ilk olarak ceza infaz kurumunda verilen disiplin cezalarına karşı şikâyette bulunanların her durumda duruşmada bizzat hazır bulundurulması gerekmeyebileceğini belirtmiştir (aynı kararda bkz. § 59). Duruşmada hazır bulunma konusunda başvuruculara kişisel özelliklerinin ve davranışlarının, başvuruculara davanın karşı tarafınca sözlü olarak sunulan görüş ve kanıtlar, bilgi ve belgeler hakkında bilgi sahibi olup olamadıklarının, bunlara karşı kendi delillerini sunma hususunda dezavantajlı konuma düşüp düşmediklerinin, yargılamanın niteliği, şekli ve teknik nitelikte

bir incelemeden ibaret olup olmadığının, ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transfer edilmedeki zorlukların, başvurucuların duruşmada bizzat hazır bulunmak istemelerine yönelik ileri sürdükleri gerekçelerin duruşmada bizzat hazır bulunmayı gerektirip gerektirmediğinin, davanın konusunun, karşı tarafın konumu ve tanık sorgulama veya bu türden duruşmada bizzat hazır bulunmayı gerektirebilecek kabul edilebilir gerekliliklerin yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır (aynı kararda bkz. § 60).

15. Somut olayda başvurucunun disiplin cezasına konu eylemleri 15/1/2020 tarihinde Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesine götürülmek üzere mahkûm kabul birimine alınarak üst aramasının yapıldığı esnada "Keyfî aramaya son." şeklinde slogan atması ve sevkinin sağlandığı ring aracının kamerasını peçete ile kapatmak suretiyle görüntü alınmasına engel olmasıdır. İnfaz Kurumu başvurucunun eylemini ve zamanını tutanağa bağlamış, eylemlerin sevkin güvenliğini tehlikeye attığını değerlendirmiştir. Başvurucu da bu eylemleri gerçekleştirdiğini kabul etmiştir. Başka bir ifadeyle disiplin suçu yönünden olmasa da disiplin suçuna konu edilen eylemlerin sübutu yönünden taraflar arasında bir ihtilaf yoktur. Bu bağlamda yargılamanın karmaşık bir niteliği olmadığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan ise başvurucunun infaz kurumu koşulları altında SEGBİS ile ifade vermesinin ne gibi sakıncaları olduğu hususuna yönelik herhangi somut bir açıklamada bulunmadığı ve bu bağlamda SEGBİS ile ifade vermek istememesinin gerekçelerini ortaya koyamadığı görülmüştür. Başvurucu, ses ve görüntü naklinde sorunlar yaşandığını da dile getirmemiştir. Aynı zamanda başvurucu hakkında uygulanan disiplin yaptırımının türü ve niteliği de dikkate alındığında duruşmada fiziki olarak hazır bulunmanın gerekli olduğu söylenemeyecektir.

16. Son olarak başvurucunun duruşmada hazır bulunmamasının yargılamanın adilliğine bir bütün hâlinde zarar verip vermediğinin ölçülülük ilkesinin diğer bir unsuru olan orantılılık açısından da değerlendirilmesi gerekir. Bu noktada somut olay incelendiğinde duruşmada bizzat hazır bulundurulmayan başvurucunun yargılamanın diğer tarafını oluşturan İnfaz Kurumunun disiplin cezası kararından, bu karara ilişkin bilgi ve belgelerden haberdar olduğu açıkça görülmektedir. Bundan başka yargılama sürecinde başvurucunun yokluğunda herhangi bir esaslı işlemin yapıldığı da tespit edilmemiştir. Somut olayda duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin orantılı olmadığının söylenemeyeceği değerlendirilmiştir. Sonuç olarak başvuruda, aynı nitelikteki ihlal iddialarının incelendiği Ercan Yıldız ve diğerleri (2) kararında açıklanan ilkelerden ve gerekçelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkına ilişkin bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 6/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanununun 6/2. maddesinde infaz hakiminin diğer uyuşmazlıklarda duruşma yapmaksızın dosya üzerinde karar vereceği belirtilmiştir. İkinci fıkranın ikinci ve sonraki cümlelerinde ise disiplin cezasına karşı şikayet üzerine infaz hakiminin hükümlü veya tutuklunun savunmasını alıp diğer delilleri topladıktan sonra karar vereceği düzenlenmiştir. Aynı fıkranın 6008 sayılı Kanunla eklenen 3. cümlesinde, "Hükümlü veya tutuklu, savunmasını hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir." denilmektedir. Görüldüğü üzere infaz hakimliği kapsamına giren diğer işlemler ile disiplin işlemleri bakımından Kanunda bir ayrım yapılmış ve disiplin işlemlerinde hükümlü veya tutuklunun talebi halinde savunmasını hakim huzurunda yapma hakkına sahiptir ve açık düzenleme karşısında bu konuda CMK genel kurallarına gidilmesi de mümkün değildir. Olayda da disiplin fiiline ilişkin bir inceleme süreci söz konusudur.

2. İncelenen olayda başvuran açıkça savunmasını hakim önünde yapmak istediğini belirtmesine karşılık Segbis ile diyecekleri sorulup beyanları tutanağa kaydedilmiştir. Bu uygulama Kanunun açık ve amir düzenlemesine aykırıdır. Çoğunluk gerekçesi de bu aykırılığı meşrulaştırmaktadır. Benzer bir başvuru olan 2022/60188 sayılı karara karşı yazdığım detaylı karşıoy gerekçesinde açıkladığım nedenlerle başvuranın duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmaması nedeniyle ihlal kararı verilmesi gerektiği görüşündeyim.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğince yapılan yargılamada sanığın hazır bulunma talebinin reddedilerek ses ve görüntü aktarımı (SEGBİS) suretiyle duruşmaya uzaktan katılımının sağlanması gerekçesiyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. İki celsede tamamlanan yargılama sürecinde başvurucu duruşmanın tüm celselerine SEGBİS aracılığı ile katılmıştır. Yargılamanın ilk celsesine SEGBİS aracılığıyla katılan başvurucu mahkeme huzurunda ifade vermek istediğini de özellikle beyan etmiştir.

3. Mahkememiz çoğunluğu ise başvurucunun duruşmaya bizzat hazır bulunarak katılma ile ilgili ihlal iddiasını açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemez bulurken Anayasa Mahkemesinin Ercan Yıldız ve diğerleri ([GK], B. No: 2022/60188, 8/7/2025) kararında açıklanan ilkelere ve gerekçeye dayanmıştır.

4. Kanaatimizce bu yaklaşım, bahse konu kararda yazdığım karşıoyda belirttiğim şu gerekçelerle eldeki dosyada da sorun doğurduğundan başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir (bkz.: Ercan Yıldız ve diğerleri (2) [GK], B. No: 2022/60188, 8/7/2025 künyeli karardaki karşıoyum):

"Çoğunluğun bu kararına katılmak mümkün değildir. Zira Anayasa Mahkemesi esasında benzer bir bireysel başvuruda verdiği Emrah Yayla kararında ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) bu konuya ilişkin genel yaklaşımını ortaya koyarak başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği kanaatine ulaşmıştır.

Her ne kadar eldeki bireysel başvuruya konu olay ile önceki karara konu olay arasında bazı detay farklılıklar mevcut ise de bu iki başvuruda da benzer yönler bulunmakta olup bu nedenle eldeki bireysel başvuruda da aynı şekilde ihlal sonucuna ulaşmak gerekmektedir.

Oysa Mahkememiz çoğunluğu ihlal olmadığı sonucuna ulaşırken gerçekleştirilen yargılamada duruşmada hazır bulunma hakkının esas, SEGBİS aracılığı ile katılımın ise istisna olduğu şeklindeki temel yaklaşımı değiştirmiştir.

Öte yandan Mahkememiz çoğunluğu SEGBİS yolu ile katılımın ne tür sakıncalar doğuracağını başvuruculların ortaya koymasını beklemektedir. Oysa 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin (4) numaralı fıkrasındaki "Hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir". hükmü gereğince kişinin duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılmasının ancak hakim veya mahkemece zorunlu görülen durumlarda mümkün olduğu ifade edilmelidir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi bu konuda Emrah Yayla kararında SEGBİS'in kullanılması yoluyla duruşmaya katılmanın duruşmada bizzat hazır bulunmaya göre kişilere kendilerini yargı makamları önünde sözlü olarak ifade etme ve yargılama sürecine aktif olarak katılım sağlama yönünden daha sınırlı bir menfaat sağladığının da gözardı edilmemesi gerektiğine işaret ederek konumuz bağlamında şu değerlendirmeye yer vermiştir: "Bu durumda kişinin duruşmada bizzat hazır bulunma hakkına belirli ölçüde sınırlama getiren bir uygulama olan SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımının neden gerekli olduğu derece mahkemelerince gösterilmelidir. Bu gerekliliğin ortaya konulması bağlamında, kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmayı talep etmelerine rağmen SEGBİS yoluyla katılımlarının neden yeterli görüldüğünün ve duruşmada bizzat hazır bulunmayı imkânsız hâle getiren veya büyük ölçüde zorlaştıran koşulların neler olduğunun ifade edilmesi gerekir. Bu çerçevede talepte bulunan kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmasına imkân sağlayan alternatif tedbirlerin uygulanabilirliğinin hatırda tutulması önemlidir. Duruşmada bizzat hazır bulunmanın

önemine istinaden kanun koyucu da 5271 sayılı Kanun'un uygulandığı durumlarda hâkim veya mahkemenin ancak zorunlu gördüğü durumlarda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle duruşmalara katılıma karar verilebileceğini düzenlemiştir" (bkz.: § 73).

Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi Emrah Yayla kararında vurgulandığı ve 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesindeki ilgili fıkra hükmü gereğince sanığın SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılmasının zorunlu nedeni mahkeme veya hakim tarafından mutlaka ortaya konulmalıdır. Bununla birlikte mahkemenin SEGBİS'in neden gerekli olduğunu belirtmediği görülmektedir. Mahkememiz çoğunluğu ise daha da ileri giderek SEGBİS yolu ile katılımın ne tür sakıncalar doğuracağını başvuruculaın ortaya koymasını bekleyen bir yaklaşımla bu konuda SEGBİS'i adeta genel uygulamaya dönüştüren bir yaklaşımı benimsemeye başlamıştır.

İnfaz Hakimliğinin zorunlu olmadığı halde duruşma açmış olmasına rağmen bu durumda neden SEGBİS aracılığı ile katılımı tercih ettiğini gerekçelendirmemesi aynı zamanda 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun İnfaz hâkimliğince şikâyet üzerine verilen kararlar" başlıklı 6. maddesinin ikinci fıkrasına 2010 yılında eklenen "Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir." hükmü ile de çelişmektedir. Zira buradaki hazır bulunmanın duruşmada hakim huzurunda bizzat bulunmak şeklinde olduğu aşikardır.

Başvurucunun cezaevinde aldığı bir disiplin cezası nedeniyle gerçekleştirilen yargılamada talebi hilafına SEGBİS aracılığı ile yargılamalara katılması esasında burada adil yargılanma hakkı bağlamındaki ihlali daha da bariz hale getirmektedir. Cezaevlerinde fiziksel hürriyetinden mahrum olan kişilerin aldığı disiplin cezaları konumuz bağlamında daha sıkı biçimde adil yargılanma hakkı güvencelerinden faydalanmalıdır. Zira bu kişilerle ilgili gerçekleştirilen yargılamalardaki duruşmalarda kişilerin bizzat mahkeme huzurunda hazır bulunması bu yönü ile gerçekleştirilecek yargılamadaki usuli güvenceyi daha anlamlı kılacaktır.

Sonuç olarak, başvurucular savunmalarında SEGBİS vasıtasıyla kendilerini ifade edemediklerini ve mahkeme huzurunda savunma yapmak istediklerini beyan etmişlerdir. Hakimlik ise SEGBİS'in neden gerekli olduğunu kararında belirtmemesine rağmen yargılamayı SEGBİS aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Yargılamadaki temel ilke yüz yüze yargılama olmasına rağmen başvurucular hiçbir şekilde duruşmada fiziken huzurda bulunamayarak bu temel ilke anlamsız kalmış ve başvuruculaın duruşmada hazır bulunma hakkı böylece ihlal edilmiştir. Dolayısıyla Mahkememiz çoğunluğunun yaklaşımı ile de SEGBİS yolu ile duruşmaya katılım adeta yargılamada temel ilke haline getirilmeye çalışılmıştır.

Yukarıda sıralanan gerekçelerle somut bireysel başvuruda da Anayasa Mahkemesinin Emrah Yayla kararındaki yaklaşımdan ayrılmayı gerektiren hiçbir farklı durum olmadığı kanaatinde olduğum için başvuruculaın Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım".

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

RAMAZAN SEÇEN

B. No: 2021/37483 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37483

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN SEÇEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37483)

Karar Tarihi: 6/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 26/2/2026 - 33180

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucu : Ramazan SEÇEN

Vekili : Av. Ali UÇKAÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru adli tatil içinde yapılan temyiz talebinin süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

4. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu hakkında kasten öldürme suçundan açılan davada Bakırköy 9. Ağır Ceza

Mahkemesi tarafından 19/11/2019 tarihinde başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiştir.

7. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından 8/7/2020 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun esastan reddine temyiz kanun yolu açık olmak üzere karar verilmiştir. Bahse konu karar başvurucu müdafiine 21/7/2020 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu müdafi tarafından 31/8/2020 tarihinde temyiz başvuru dilekçesi sunmuştur.

8. Yargıtay 1. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) tarafından yapılan incelemede, -somut olayın koşullarına göre- adli tatil içinde de sürelerin işleyeceğine yönelik değerlendirmelerde bulunulmuş ve temyiz isteminin süresinde yapılmadığı gerekçesiyle 14/4/2021 tarihinde reddine karar verilmiştir. Ceza Dairesi kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesinin 08/07/2020 tarih, 2019/2561 E. 2020/834 K. sayılı kararı sanık müdafiine 21.07.2020 tarihinde usulüne uygun şekilde tebliğ edilmesine rağmen, sanık müdafiinin temyiz dilekçesini 31.08.2020 tarihinde, 15 günlük yasal süre geçtikten sonra sunduğu ve işin tutuklu olmasına nazaran adli tatil içerisinde de temyiz süresinin işleyeceği anlaşıldığından, sanık müdafinin temyiz isteminin, 5271 sayılı CMK'nin 298/1. maddesi uyarınca reddine..."

9. Başvurucu, nihai kararı 3/6/2021 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden avukatı aracılığıyla öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

10. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Adli Tatil" başlıklı 331. maddesi şöyledir:

"(1) (Değişik: 8/8/2011-KHK-650/27 md.; İptal: Anayasa Mahkemesinin 18/7/2012 tarihli ve E.: 2011/113 K.: 2012/108 sayılı Kararı ile.; Yeniden düzenleme: 27/6/2013-6494/25 md.) Ceza işlerini gören makam ve mahkemeler her yıl bir eylülde başlamak üzere, yirmi temmuzdan otuz bir ağustosa kadar çalışmaya ara verirler.

(2) Soruşturma ile tutuklu işlere ilişkin kovuşturmaların ve ivedi sayılacak diğer hususların tatil süresi içinde ne suretle yerine getirileceği, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

(3) Tatil süresince bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtay, yalnız tutuklu hükümlere ilişkin veya Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu gereğince görülen işlerin incelemelerini yapar.

(4) Adlî tatile rastlayan süreler işlemez. Bu süreler tatilin bittiği günden itibaren üç gün uzatılmış sayılır."

2. Yargıtay Kararları

11. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun (Ceza Genel Kurulu) 10/6/2021 tarihli ve E.2019/16-292, K.2021/275 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... CMK'nın 331/4. maddesinde yer alan düzenleme adli tatilde sürelerin işlemeyeceği kuralına yer vermiştir. Madde metninde kuralın açık bir istisnası yoktur. Kuralın getirilme nedeni mahkemelerin çalışmaya ara verdikleri bu dönemde süreler yönünden ilgililerin hak

kaybına neden olmamaktır. Adli tatil süresince tutuklu bulunan işlerin görülebilmesine yönelik düzenleme ise özünde adil yargılama için getirilmiş bir tedbir olan tutuklamanın ölçüsüz uygulanmasının önüne geçme isteğidir. Ceza Muhakemesi Kanununda, Hukuk Muhakemeleri Kanununun aksine adli tatilde görülebilen işler yönünden sürelerin işleyeceği şeklinde açık bir düzenlemeye yer verilmemiş olmakla, tutuklu işlerde adli tatil süresince temyiz sürelerinin işleyeceğinin kabulü, ilgili Kanun maddesinin 3. ve 4. fıkralarının bir arada değerlendirilmesi sonucu varılan bir yorum olup, tutuklu sanığın temyiz süresini kısıtladığı göz önüne alındığında da aleyhe bir yorumdur. İtiraz ve temyiz hakkının kullanılması ve sürelerle ilgili her hususu ayrıntılı şekilde düzenleyen kanun koyucunun tutuklu sanığın temyiz süresini kısıtlayacak bir istisnayı açıkça ifade etmemiş olması, kanun sistematiğine uygun bulunmadığı gibi tutuklu sanıkların kanun yoluna başvurma ve mahkemeye erişim haklarını kısıtlayacak aleyhe bir yorum yukarıda ifade edilen temel haklar çerçevesinde de hukuka uygun kabul edilemeyecektir. Diğer taraftan adli tatil döneminde sürelerin işleyip işlemeyeceği konusunda Yargıtay Ceza Dairelerin farklı kararlarının bulunması yasanın belirlilik ilkesinde sorun olduğu kabulüne götürecektir. Nitekim somut olayda sanık müdafisi maddedeki hükmü adli tatilde sürelerinin işlemeyeceği şeklinde değerlendirerek kanun yoluna adli tatil sonrasında başvurduğu görülmektedir.

Bu açıklamalara göre adli tatilde tutuklu işlerde de temyiz süresinin işlemeyeceği kabul edilmeli ve Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin kararına yapılan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının reddine karar verilmelidir.

Bu açıklamalar ışığında uyuşmazlık konusu değerlendirildiğinde;

Sanık müdafinin kendisine 25.07.2018 tarihinde, adli tatil içerisinde ve usulüne uygun tebliğ olunan hükme yönelik temyiz dilekçesini 17.08.2018 tarihinde süresinde, sanığın ise 05.09.2018 tarihinde ve yine süresinde verdikleri; CMK'nın 331/4. maddesinde yer alan düzenlemede adli tatilde sürelerin işlemeyeceği kuralına yer verildiği ve bu kuralın açık bir istisnası bulunmamasının mahkemelerin çalışmaya ara verdikleri bu dönemde süreler yönünden ilgililerin hak kaybına neden olmama gerekçesiyle yapıldığı, Ceza Muhakemesi Kanununda, Hukuk Muhakemeleri Kanununun aksine adli tatilde görülebilen işler yönünden sürelerin işleyeceği şeklinde açık bir düzenlemeye yer verilmemiş olmakla, tutuklu işlerde adli tatil süresince temyiz sürelerinin işleyeceğinin kabulünün ilgili Kanun maddesinin 3. ve 4. fıkralarının bir arada değerlendirilmesi sonucu varılan bir yorum olduğu ancak bu yorumun tutuklu sanığın temyiz süresini kısıtladığı göz önüne alındığında da aleyhe olacağı ve bu itibarla kanun koyucunun tutuklu sanığın temyiz süresini kısıtlayacak bir istisnayı açıkça ifade etmemiş olmasının, kanun sistematiğine uygun bulunmadığı gibi tutuklu sanıkların kanun yoluna başvurma ve mahkemeye erişim haklarını kısıtlayarak hukuka uygun kabul edilemeyeceğinden tutuklu işler bakımından adli tatilde temyiz süresinin işlemeyeceği, sanık ve müdafisinin temyiz taleplerinin süresinde olduğunun kabulü gerekmektedir..."

12. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 25/3/2025 tarihli ve E.2021/10541, K.2025/3296 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 5271 CMK'nın 331/4. fıkrası gereğince adli tatile rastlayan sürelerin işlemeyeceği, bu sürelerin tatilin bittiği günden itibaren üç gün uzatılmış sayılacağına yönelik düzenleme nazara alındığında, gerekçeli kararın davacı vekiline 15.07.2020 tarihinde tebliğinin ardından 03.09.2020 tarihinde verdiği temyiz dilekçesinin süresinde olduğu anlaşıldığından tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiştir..."

13. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 7/7/2025 tarihli ve E.2025/3648, K.2025/5977 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Katılanlar ve vekilin yokluğunda verilen ve katılan vekiline 13.07.2024 tarihinde tebliğ edilen hükmün, katılanlar vekili tarafından 03.09.2024 tarihinde temyiz edildiği, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 331/4. maddesinde düzenlenen; "Adli tatile rastlayan süreler işlemez. Bu süreler tatilin bittiği günden itibaren üç gün uzatılmış sayılır." şeklindeki hüküm karşısında, katılanlar vekilinin temyiz isteminin süresinde olduğu anlaşılmakla, Tebliğnamedeki temyiz isteğinin süre yönünden reddine ilişkin düşünceye iştirak edilmemiştir..."

B. Uluslararası Hukuk

14. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde, görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

15. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) mahkemeye erişim hakkının Sözleşme'nin 6. maddesinde yerini bulan güvencelerin doğal bir parçası olduğunu (Lawyer Partners A.S./Slovakya, B. No: 54252/07, 16/6/2009, § 52), bu kapsamda herkesin kişisel hak ve yükümlülükleriyle ilgili her türlü iddiasını bir mahkeme veya yargı önüne getirme hakkının güvence altına alındığını (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36), Sözleşme'nin 6. maddesinde mahkeme kararlarına karşı kanun yolu başvurusunda bulunma hakkının güvence altına alınmadığını ancak devletin kendi takdirine bağlı olarak taraflara kanun yolu başvurusunda bulunma hakkı tanıması durumunda kanun yolu başvurusunu inceleyen mahkeme önünde uygulanan muhakeme usulünün bu ilkelere uygun olması gerektiğini belirtmiştir (Delcourt/Belçika, B. No: 2689/65, 17/1/1970, § 25).

16. AİHM, mahkemeye erişim hakkına yönelik birtakım sınırlandırmaların kabul edilebileceğini ancak sınırlamaların meşru bir amaca yönelik olmadığı veya kullanılan yöntem ile ulaşılması hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisinin bulunmadığı durumlarda kısıtlamaların Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasına uygun olmayacağını belirtmiştir (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78, 28/5/1985, § 57).

17. AİHM; ulusal hukuk kurallarını yorumlama görevinin yerel mahkemelere ait olduğunu, AİHM'in rolünün bu yorumların Sözleşme ile uyumluluğunu denetlemekle sınırlı olduğunu, bu durumun kanun yolu başvurusunda öngörülen süre sınırlamaları ile ilgili yapılan yorumlar açısından da geçerli olduğunu, süreye ilişkin kuralların adaletin ve özellikle de yasal kesinliğin düzgün şekilde uygulanmasını amaçladığını (Pérez De Rada Cavanilles/İspanya, B. No: 28090/95, 28/10/1998, §§ 43, 45), bununla birlikte mahkemelerin usul kurallarını uygularken bir yandan adil yargılanma hakkını ihlal edebilecek aşırı şekilcilikten ve usul kurallarının ortadan kaldırılması sonucunu doğurabilecek aşırı esneklikten kaçınmaları gerektiğini belirtmiştir (Walchli/Fransa, B. No: 35787/03, 26/7/2007, § 29).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 6/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; adli tatil içindeyken sürelerin işlemeyeceğini, işin tutuklu olup olmadığı hususunun önem arz etmediğini, bu nedenle temyiz dilekçesinin süresinde olduğunu, buna karşın hatalı değerlendirme yapılarak temyiz talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, mahkemeye erişim hakkının yanı sıra kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkı kapsamında kalan başka güvencelerine yönelik bazı ihlal iddialarında bulunmuştur.

20. Bakanlık görüşünde, mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

21. Başvurucu, vekili aracılığıyla Bakanlık görüşüne karşı verdiği cevap dilekçesinde ise başvuru formundaki iddiaları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

22. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, temyiz talebinin Yargıtay tarafından incelenmemesine yöneliktir. Bu nedenle ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

25. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

26. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

27. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması kanun yoluna başvurma olarak nitelendirilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı, bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (Hasan İşten [2. B.], B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37).

28. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi, kasten öldürme suçu yönünden istinaf başvurularının esastan reddine karar vermiş; kararın o tarihte yürürlükte olan düzenlemeye istinaden on beş gün içinde temyiz edilebileceğini belirtmiştir. Başvurucu, adli tatil içinde bu karara karşı temyiz isteminde bulunmuş, dosya Ceza Dairesine gönderilmiştir. Ceza Dairesi ise Bölge Adliye Mahkemesi kararının 21/7/2020 tarihinde tebliğ edilmesine rağmen temyiz dilekçesinin 31/8/2020 tarihinde sunulduğunu belirtmiş; işin tutuklu olması nedeniyle adli tatil içinde de sürelerin işleyeceğine yönelik değerlendirmeler yapmıştır. Ceza Dairesi, bu değerlendirmelere istinaden temyiz isteminin süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddine karar vermiştir.

29. 5271 sayılı Kanun’un 331. maddesinde yer alan adli tatile rastlayan sürelerin işlemeyeceğine yönelik düzenleme gözönüne alındığında başvurucunun adli tatil içinde yaptığı temyiz isteminin -tutuklu işler bakımından adli tatilde sürelerin durmayacağına yönelik değerlendirmelere istinaden- süre yönünden reddedilmesi mahkemeye erişim hakkına yönelik açık bir müdahale teşkil etmektedir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

30. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı mutlak bir hak değildir. Mahkemeye erişim hakkının sınırlandırılması mümkün olmakla birlikte bahse konu hakka müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

31. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

32. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik Ölçütüne İlişkin Genel İlkeler

33. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak

benimsenmiştir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir [2. B.], B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Hamit Yakut [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021, § 76; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 100).

34. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

35. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56; Tuğba Arslan, § 96; Fikriye Aytin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 34).

36. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun niteliği de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

37. Mahkemelerin yorumlarının ve uygulamalarının kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olmadığı kanaatine varılması mümkündür (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ziya Özden [1. B.], B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59; Ramazan Atay [1. B.], B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29; Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 81). Dolayısıyla kanunilik ölçütü açısından Anayasa Mahkemesinin yapması gereken, incelemeye konu kuralların yargı organlarınca yapılan yorumlarının kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olup olmadığının veya kanunun açık lafzıyla çelişip çelişmediğini tespit etmektir (bazı eklemelerle birlikte bkz. Mehmet Demircioğlu [GK], B. No: 2020/35797, 14/9/2023, § 33).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

38. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi, istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiş; bu karar başvurucu müdafiine 21/7/2020 tarihinde usulüne uygun şekilde tebliğ edilmiştir. Başvurucu müdafii 31/8/2020 tarihinde temyiz dilekçesi sunmuş, dosya Yargıtaya gönderilmiştir. Ceza Dairesi yaptığı incelemede tutuklu dosya olması nedeniyle adli tatil içinde de sürelerin işleyeceğine yönelik değerlendirmelerde bulunmuş ve temyiz talebinin süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddine karar vermiştir (bkz. § 8).

39. Her ne kadar açıkça zikredilmemiş ise de kararda geçen "tutukluluk" ibaresi gözönüne

alındığında temyiz talebinin süreden reddine ilişkin yorumun 5271 sayılı Kanun'un 331. maddesine dayandığı anlaşılmaktadır. Ceza Dairesi, bahse konu düzenlemenin (3) numaralı fıkrasında yer alan "Tatil süresince bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtay, yalnız tutuklu hükümlere ilişkin veya Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu gereğince görülen işlerin incelemelerini yapar." cümlesine istinaden tutuklu işler bakımından adli tatilde de sürelerin işleyeceğine yönelik bir yorum ortaya koymuş ve bu suretle temyiz talebini süresinde yapılmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

40. Her ne kadar Ceza Dairesi tarafından böyle bir yorum yapılmışsa da 5271 sayılı Kanun'un 331. maddesinin (4) numaralı fıkrasında "Adlî tatile rastlayan süreler işlemez. Bu süreler tatilin bittiği günden itibaren üç gün uzatılmış sayılır." şeklinde açık bir düzenlemeye yer verilmiştir. Adli tatilde sürelerin işlemeyeceğine dair bahse konu düzenleme şüphesiz ki mahkemelerin çalışmaya ara verdikleri dönemde ilgililerin hak kaybını engellemeye yöneliktir. Madde metni bir bütün hâlinde incelendiğinde de bahse konu kuralın açık bir istisnasının olmadığı görülmüştür.

41. Aynı maddenin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen hususlar ise çalışmaya ara verilen dönemde önemine istinaden incelenmesine devam edilmesi gereken meselelere ilişkindir. Bu kapsamda tutuklu dosyaların adli tatilde incelenmesine yönelik düzenleme de müdahalenin ağırlığı gözetilerek geç incelemeden kaynaklanan muhtemel riskleri önleme ve tutuklama tedbirinin ölçüsüz şekilde uygulanmasını engellemeyi amaçlar.

42. Ceza Dairesinin tutuklu işler bakımından adli tatilde de sürelerin işleyeceğine yönelik yorumu, ilgili maddenin (3) ve (4) numaralı fıkralarının birlikte değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Ceza Dairesi, ilgili maddenin (3) numaralı fıkrasının (4) numaralı fıkrası bakımından bir istisna teşkil ettiğini değerlendirmiştir. Bahse konu yorumun tutuklu sanıkların mahkemeye erişim haklarını kısıtlayan aleyhe bir yorum olduğu hususunda şüphe yoktur. Kanun koyucunun kanun yollarına, kanun yollarına başvuru sürelerine ve adli tatile ilişkin hususları ayrıntılı bir şekilde düzenlemesine karşın temyiz süresini kısıtlayan bir istisnayı açıkça ifade etmediği gözönüne alındığında Ceza Dairesi tarafından yapılan yorumun kanun koyucunun iradesine uygun olmadığı anlaşılmıştır. Nitekim Ceza Genel Kurulunun benzer bir konuyla ilgili vermiş olduğu kararında da bu hususlara değinilmiş ve tutuklu işler bakımından da adli tatilde sürelerin işlemeyeceği hususunda değerlendirmeler yapılmıştır (bkz. § 11).

43. Dolayısıyla tutuklu işler bakımından yapılan düzenlemenin bahse konu işlerin adli tatilde de yargı makamlarınca incelenmesini sağlama amacı taşıdığı ve 5271 sayılı Kanun'un 331. maddesinin (4) numaralı fıkrasının bir istisnası olmadığı görülmüştür. Buna karşın somut olayda ilgili kuralın Ceza Dairesince yapılan yorumunun öngörülebilir olmadığı anlaşılmaktadır. Böylece açık bir kanuni düzenlemeye rağmen Ceza Dairesinin öngörülemez bir yorum ortaya koyduğu, başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelen müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

45. Başvurucu, mahkemeye erişim hakkına yönelik iddialarının yanı sıra mahkeme kararlarının yeterli gerekçe içermediğini ve keşif talebinin kabul edilmediğini beyan etmiş; bu suretle adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuç ve uygun görülen giderim dikkate alınarak adil yargılanma hakkı kapsamında

ileri sürdüğü diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

46. Başvurucunun suç isnadına bağlı tutulduğu muhakeme süreci itibarıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) ve Mehmet Şimşek ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

47. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

48. Somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik gerçekleştirilen ihlal, başvurucunun temyiz başvurusunu temyiz hakkını kısıtlayıcı yorumda bulunarak reddeden Ceza Dairesi kararından kaynaklanmaktadır.

49. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

50. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Yargıtay ilgili Ceza Dairesine

iletilmek üzere Bakırköy 9. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/368, K.2019/330) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİMET ALTÜRK

B. No: 2022/5263 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/5263

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİMET ALTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/5263)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Nimet ALTÜRK

Vekili : Av. Şenol ÖZEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, esaslı iddia ve savunmaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü 20/8/2019 tarihinde 30-35 yaşlarında G.nin Irak Cumhuriyeti uyruklu kişilerle birlikte konumu belirtilen yerde bilgileri verilen araçla uyuşturucu madde ticareti yaptıkları, farklı adresleri uyuşturucu ve uyarıcı madde için depo olarak kullandıkları, araç içinde satacak kadar madde bulundurdukları, satışı genellikle akşam saatlerinde yaptıkları yönünde istihbari bilgi gelmesi üzerine araç takibi yapmıştır. İhbara konu olan aracın durdurulması ile araç içerisinde G. ve Irak Cumhuriyeti vatandaşı A.A.nın olduğu, araçtan daralı ağırlığı 62 gr gelen metamfetamin maddesinin ele geçirildiği tutanağa bağlanmıştır.

3. Araç içindeki A.A.nın, arabada ele geçirilen uyuşturucu maddenin G.ye ait olduğunu, maddenin devamını Esenyurt ilçesinde belirttiği bir adreste Nimet Dayı olarak bildiği kişi ile birlikte sakladıklarını beyan edip yer göstermesi üzerine belirtilen adrese gidilmiştir.

4. A.A.nın beyanında geçen ve başvurucunun ikamet ettiğini belirttiği Esenyurt ilçesindeki

anılan adreste arama yapılmıştır. Arama Tutanağı'nda buzdolabının üzerinde bulunan mutfak dolabının içindeki sırt çantasından her biri şeffaf poşetli, tartımı sonradan yapılacak olan, üç poşet hâlinde metamfetamin maddesi olduğu değerlendirilen uyuşturucu maddenin ve aynı dolap içinde uyuşturucu madde ticaretinden elde edildiği değerlendirilen paranın ele geçirildiği belirtilmiştir. Aynı odada tezgâh üzerinde bulunan mutfak dolabı içinde ise Irak Cumhuriyeti vatandaşı A.A.ya ait pasaportun bulunduğu tutanakta ifade edilmiştir.

5. Başvurucu; müdafii huzurunda alınan kolluk ifadesinde -diğerlerinin yanında- Esenyurt ilçesinde belirtilen adreste yaklaşık bir aydan beridir yalnız yaşadığını, G. ile ortak galericilik yaptıklarını, bir yıldan beridir iş bulamadıklarını, iki ya da üç kez adını bilmediği kristal şeklinde bir uyuşturucu madde kullandığını, bu maddeyi G.nin dükkânına gittiğinde G.nin arkadaşının getirdiğini beyan etmiştir. Ayrıca 17/8/2019 tarihinde G.nin tek başına başvurucunun ikamet ettiği eve geldiğini, bir sırt çantası getirip dolaba bıraktığını, daha önce bıraktığı elbiselerle birlikte bu çantayı alacağını beyan ettiğini, başvurucunun çantayı hiç sorgulamadığını, çantanın içinde ne olduğuna bakmadığını, içinde uyuşturucu olduğunu bilemeyeceğini beyan etmiştir. Başvurucu, G.nin hem ortağı hem arkadaşı olduğunu, G.nin uyuşturucu kullandığını bildiğini, uyuşturucu sattığını hiç görmediğini ancak G.nin babasının G. hakkında semtte uyuşturucu sattığına dair söylemler duyduğunu belirttiğini, bu ifadeleri birkaç kez G.nin babasının telefonda yinelediğini beyan etmiştir. İkametgâhında ele geçirilenler hakkında başvurucu, 3 kg metamfetamin olduğu söylenen uyuşturucu maddesinin kendisine ait olmadığını, G.nin bıraktığı sırt çantasından anılan maddelerin çıktığını, A.A.ya ait pasaportun da bu eşyalarla birlikte olduğunu, evinde bulunan toplamda 1050 TL'nin G. tarafından kendisine borç olarak verildiğini, bu para ile evinin kirasını ödeyeceğini belirtmiştir.

6. A.A., kolluk tarafından alınan ifadesinde susma hakkını kullanmak istediğini beyan etmiştir. Resen seçilen tercüman ve müdafii huzurundaki hâkimlik sorgusunda ise uyuşturucu madde satıcılığı suçlamasını kabul etmediğini ifade etmiştir. A.A. sorgusunda uyuşturucu madde kullandığını ancak satmadığını belirterek birkaç gün önce G.nin kendisini Nimet adlı bir kişinin evine götürdüğünü, genellikle uyuşturucu maddeyi G.den temin ettiğini beyan etmiştir. O gün 700 TL değerinde uyuşturucu madde aldığını ancak üzerinde yalnızca 200 TL bulunduğunu, kalan 500 TL karşılığında pasaportunu emanet olarak bıraktığını, daha sonra söz konusu evden ayrıldığını söylemiştir. A.A., olay günü G.nin kendisini evinden arabayla aldığını, kalan 500 TL'yi ödeyip pasaportunu geri almak amacıyla yola çıktıklarını ancak bu esnada polisler tarafından durdurulduklarını ve üst aramasının yapıldığını belirtmiştir. Üzerinde herhangi bir uyuşturucu madde bulunmadığını, araç kendisine ait olmadığı hâlde polislerden sonradan araçta uyuşturucu madde bulunduğunu öğrendiğini, söz konusu madde ve araçla ilgisinin bulunmadığını ifade etmiştir. Üzerinde çıkan paranın kendisine ait olduğunu, bu parayla daha önce aldığı uyuşturucu maddenin kalan borcunu ödemeyi planladığını, polislere evde uyuşturucu madde bulunduğunu kendisinin söylediğini ve bu konuda yardımcı olduğunu belirtmiştir. A.A., olayla herhangi bir ilgisinin olmadığını, yalnızca kullanıcı olduğunu, satıcı olmadığını ifade ederek suçlamaları reddetmiştir.

7. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir.

8. İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) iddianamenin kabulü ile başlayan yargılamada başvurucu, Mahkeme huzurunda sanıklardan G. ile beraber galericilik yaptıklarını, sanık A.A.ya kalacak yer arandığını, tanımadığı kişi ile kalamayacağını beyan

etmesi üzerine sanıklar G. ve A.A.nın ikametgâhına bir süreliğine poşet ve çanta içinde eşya ile A.A.nın pasaportunu bıraktıklarını, bu paketlerin kapalı olduğunu ve kendisinin içini açıp bakmadığını, uyuşturucu satışıyla ilgisinin bulunmadığını, atılı suçlamayı kabul etmediğini savunmuştur.

9. İstanbul Valiliği Emniyet Müdürlüğünce Mahkemeye gönderilen raporda, Fatih ve Esenyurt ilçelerinde düzenlenen uyuşturucu madde operasyonu kapsamında ele geçirilen uyuşturucu materyallere ilişkin şeffaf poşetler, iki adet siyah poşet ve bir adet siyah çanta üzerinde yapılan vücut izi incelemesinde tespit edilen beş adet vücut izinden mukayeseye elverişli dört adet parmak izine rastlandığı, bir adet parmak izinin G.ye ait olduğunun tespit edildiği, geriye kalan 3 adet parmak izinin de var olan vücut izlerinden benzerine rastlanmadığı belirtilmiştir.

10. Mahkeme, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 188. maddesinin (3) numaralı ve (5) numaralı fıkraları uyarınca başvurucunun 15 yıl 15 ay hapis cezası ve 50.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... 21/08/2019 tarihli uyuşturucu maddelerin ele geçirildiği haldeki görüntülerini içeren karşılaştırma tutanağından her iki adreste ele geçen uyuşturucu maddelerin birbirine renk, kıvam, görünüş ve paketlenme olarak aynı olduklarının tespit edildiği, İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünün 4/10/2019 tarih ve ... sayılı ekspertiz raporundan bunların uyuşturucu maddelerden "Metamfetamin" olduğunun tespit edildiği anlaşılmıştır.

...

sanık [G.nin] yabancı uyruklu ve maddi satıcısı olduğunu bildiği sanık [A.A.ya] gidebileceği pansiyon, otel gibi bir yer tavsiye etmek yerine eski iş ortağı oldukları savunulan sanık Nimet'in evine götürmesinin, sanıklar Nimet ve [G.nin] ele geçen uyuşturucu maddelerin sanık [A.A.ya] ait olduğunu ve içerisindekilerden haberdar olmadıklarına dair savunmalarına itibar etmenin mümkün olmadığı, ... her ne kadar Sanık Nimet Altürk sanık [G.] ile beraber galericilik yaptıklarından tanığını, [G.nin] [A.A.ya] kalacak yer aradığını 'ben tanımadığım insanla kalamam, elbiseleri bırak ancak o kalamaz' diye söylediğini, sanıklar [G.] ve [A.A.nın] ikametine poşet ve çanta içinde elbise getirdiklerini, bunların ağzı kapalı olduğundan içini açıp bakmadığını, ayrıca sanık [A.A.nın] pasaportunu da evde tezgahın üzerinde bıraktığını, polislerin onu aldıklarını, uyuşturucu satışıyla alakasının olmadığını, evine [G.nin] birlikte araba alıp sattıklarından gidip gittiğini savunarak atılı suçlamayı inkar etmişse de; sanık [A.A.nın] yakalandığında kolluk güçlerine uyuşturucu maddeyi aldığı 'Nimet Dayı' olarak belirttiği şahsın adresini tarif etmesi ile sanık Nimet'in ikametine ulaşıldığı ve sanık Nimet'in bir oda ve Amerikan mutfaktan oluştuğu belirtilen ikametinde 3 poşet halinde ve her biri 1.000 gr gelen toplam 3.000 gr metamfetamin maddesi ele geçirildiği, sanık Nimet'in ikametinden ele geçen uyuşturucu maddelerin bulunduğu sırt çantasının ve sanık [A.A.ya] ait pasaportun farklı dolaplardan ele geçirildiği, keza sanık Nimet'in kovuşturma aşamasında uyuşturucu kullanıcısı soruşturma aşamasında ise sattığına dair bilgisinin olduğunu belirttiği sanık [G.nin] getirdiği yabancı uyruklu ve tanımadığı kişinin evinde kalmasına, bu amaçla sırt çantası içerisindeki eşyalarını bırakmasına müsade etmesinin makul kabul edilemeyeceği, her ne kadar sanık [A.A.]; olay tarihinden bir kaç gün önce [G.den] yine uyuşturucu aldığını, parasının olmadığından pasaportunu emanet olarak bıraktığını, olay günü arabada yakalan uyuşturucuyu da [G.den] satın almaya gittiğini ve pasaportunu da geri alacağını, başka bir zaman uyuşturucuyu

[G.den] istediğinde Nimet'in evine götürdüğünü ve uyuşturucuyu oradan aldığını savunmuşsa da; olaya ilişkin tutanaklardan istihbari bilgide sanık [G.nin] Irak uyruklu bir şahısla uyuşturucu madde ticareti yaptığının belirtildiği, sanıklar [G.] ve Nimet'in uyuşturucuların ele geçirildiği sırt çantasının ve sanığa ait pasaportun olay günü Nimet'in ikametine götürüldüğünü savundukları, dosyada mevcut Nimet'in ikametinin bulunduğu sitenin giriş kayıtlarından olay günü sanık [G.] ve sanık [A.A.nın] saat 10:55'te Nimet'in ikametine giriş kaydının bulunduğu, yine olay tutanaklarından sanıkların akşam saatlarinde yakalandıkları, bu halde sanık [A.A.nın] savunduğu gibi önceden uyuşturucu satın alması karşılığı rehin olarak bıraktığı pasaportu almaya gitmişken polislerce yakalanmadığı, sanık [G.nin] sevk ve idaresindeki araç ile yine istihbari bilgi tutanağında belirtilen çevrede yakalandıklarında sanık [A.A.nın] ayağının altında paspas altında 62 gr uyuşyturucu madde ele geçirildiği, olay tutanağından ve dinlenen tutanak düzenleyicilerin beyanlarından sanık [A.A.nın] 'Çok [p]işmanım, [a]rabada [b]ulduğunuz [u]yuşturucu [m]adde, [b]enimle [b]eraber [y]akalamış [o]lduğunuz [G.ye] aittir kendisinin Eseyurt'ta bu maddelerin devamını, nimet dayı olarak adını bildiğim şahısla beraber ZULA olarak kullandığı bir adreste saklar. İsterseniz [s]izi [b]u [a]drese [g]ötürebilirim, [e]vi [g]österebilirim' şeklinde samimi pişmanlık göstererek sanık Nimet'in ikametini tarif ederek sanık Nimet'in evinde ele geçen 3 poşet halinde ve her biri 1.000 gr gelen toplam 3.000 gr Metamfetamin maddesinin ele geçirilmesine katkıda bulunduğu, olay sebebiyle ele geçen sanık [G.nin] aracından ele geçen 62 gr ve sanık Nimet'in ikametinden ele geçen 3.000 gr. Metamfetamin maddesinin miktarı, paketlenme yöntemini, ele geçiriliş şekli, sanıklar [G.] hakkındaki istihbari bilgi, olay tutanakları, hayatın olağan akışı ile örtüşmeyen sanık savunmaları tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; sanıkların eylem ve fikir birliği içerisinde hareket ederek uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti suçunu işledikleri..."

11. Başvurucunun istinaf istemlerinin esastan reddine karar verilmiştir. Yargıtay 10. Ceza Dairesinin düzelterek onama kararı vermesi üzerine başvurucu hakkındaki hüküm kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, 20/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; uyuşturucu paketleri ve çanta üzerinde parmak izinin bulunmadığını, çantada uyuşturucu bulunduğundan haberdar olmadığını, ortağı ve arkadaşı olan G.nin ricası nedeniyle ikametgâhına bir süreliğine eşya bırakmalarına müsaade ettiğini, uyuşturucu ticaretinden haberdar olduğuna dair somut delil bulunmaksızın hakkında hüküm kurulduğunu belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurunun adil yargılanma hakkının görünümlerinden olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme

kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

16. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

17. Somut olayda başvurucunun diğer sanıklar G. ve A.A. tarafından başvurucunun ikametgâhına içeriğinden haberdar olmadığı çanta ve poşetlerin getirilerek bırakıldığı, uyuşturucu satışından haberdar olduğuna dair delil ya da tespit bulunmadığı yönündeki savunmasına itibar edilmediği belirtilerek başvurucu hakkında uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti yapma suçundan mahkûmiyet hükmü kurulmuştur. Gerekçeli kararda başvurucunun uyuşturucu kullanıcısı ve kolluk ifadesinde belirttiği üzere uyuşturucu madde sattığına dair bilgisinin olduğunu beyan ettiği sanık G.nin getirdiği -tanımadığı kişinin ikametgâhında kalmasına ilişkin aksi yönde savunması olmakla birlikte- yabancı uyruklu ve tanımadığı kişinin evinde kalmasına, bu amaçla sırt çantası içindeki eşyalarını bırakmasına müsaade etmesinin makul kabul edilemeyeceği kabulüne ve başvurucunun ikametgâhında ele geçen uyuşturucu maddelerin bulunduğu sırt çantasının ve diğer sanık A.A.ya ait pasaportun farklı dolaplardan ele geçirilmiş olmasına dayanılmıştır.

18. Başvurucunun ikametgâhına bırakılan çantanın bırakılma nedeni (başvurucunun ikametgâhını uyuşturucu madde ticaretinde depo olarak kullanmak ya da ikametgâha bir süreliğine eşya bırakılması ricası) ve bırakılan çanta ile poşetlerin içindekilerden başvurucunun haberdar olup olmadığına dair uyuşmazlık bulunmaktadır. Gerekçeli kararda başvurucunun eşyaların kendisine emaneten bırakıldığı, bırakılan eşyaların içeriklerinden haberdar olmadığına yönelik savunması değerlendirilmiş ve savunmaya itibar edilmemiştir. Mahkemenin bu kanaatinde istihbari bilgi üzerine soruşturma başlatılması, ihbar konusu araçta arama yapılması üzerine uyuşturucu maddenin ele geçirilmesi, araçtaki sanıklardan birinin pişmanlık göstererek açıklamalarda bulunması ve yer göstermesi üzerine belirtilen adrese gidildiği, başvurucunun ikamet ettiğini beyan ettiği anılan konutta yapılan aramada uyuşturucu maddenin ele geçirildiği, araçta ve adreste ele geçen uyuşturucu maddelerin birbirine renk, kıvam, görünüş ve paketlenme olarak aynı olduklarının tespit edildiği hususlarına dayanmıştır. Mahkeme ayrıca başvurucunun ikametgâhından bulunan uyuşturucu maddelerin yer aldığı sırt çantasının ve sanık A.A.ya ait pasaportun farklı dolaplardan ele geçirildiği; nitekim başvurucunun kovuşturma aşamasında uyuşturucu kullanıcısı olduğuna soruşturma aşamasında ise ticaretini yaptığına dair bilgisinin olduğunu belirttiği, başvurucunun ortağı ve arkadaşı olan G.nin getirdiği yabancı uyruklu ve tanımadığı kişinin evinde kalmasına, bu amaçla sırt çantası içerisindeki eşyalarını

bırakmasına müsaade etmesinin makul kabul edilemeyeceği değerlendirmelerinde bulunmuştur.

19. Somut olayda, yapılan açık yargılama sonunda davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmalarının tartışılarak verilen mahkûmiyet kararının yeterli gerekçe içermediğinden söz etmek mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak mahkûmiyet kararında uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının yeterli bir gerekçe ile karşılandığı, kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

21. Başvurucu; sanık G.nin yabancı şahıslarla birlikte plakası belirtilen araçta uyuşturucu sattıkları yönünde istihbari bilginin geldiğini, kendisi hakkında herhangi bir ihbar ve bilgi bulunmadığını, A.A.nın suçtan kurtulmaya yönelik soyut beyanına dayanılarak hüküm kurulduğunu, isnat edilen suça yönelik kastı ortaya konulmaksızın varsayımsal olarak hakkında hüküm kurulduğunu belirterek masumiyet karinesinin somut delillere dayanmaksızın haksız yere cezalandırıldığını, lehine olan hususların dikkate alınmadığını belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın Hakan Gençosmanoğlu ([1. B.], B. No: 2015/6351, 17/7/2018, §§ 23-29) kararı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Ahmet Sağlam ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 43-46) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZGÜR CAN

B. No: 2022/9803 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/9803

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜR CAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/9803)

Karar Tarihi: 6/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 17/7/2026 - 33312

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali KOZAN

Başvurucu : Özgür CAN

Vekili : Av. Nihat KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçilik alacaklarının tazmini talebiyle açılan davalarda uyuşmazlığın esasına yönelik bir inceleme yapılmadan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, F. Gazetecilik Anonim Şirketinde (Şirket) 1995 yılında çalışmaya başlamıştır. Başvurucunun iş akdi Şirket tarafından 13/4/2016 tarihinde feshedilmiştir. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile bağlantılı olması nedeniyle kapatılan Zaman gazetesinin bünyesinde faaliyet gösterdiği tespit edilen Şirket 27/7/2016 tarihli ve 29783 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (668 sayılı KHK) ile kapatılmış ve ticaret sicilinden resen terkin edilmiştir.

3. Başvurucu, işçi alacaklarının ödenmesini 20/9/2016 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığından talep etmiş; daha sonra anılan Şirkette işçi olarak çalışmakta iken

sözleşmesinin işverence haksız ve bildirimsiz olarak feshedildiği iddiasıyla ve kıdem tazminatının ödenmesine karar verilmesi talebiyle 4/6/2021 tarihinde işçi ile işveren ilişkisinden kaynaklanan alacak davası açmıştır.

4. Anılan dava, Ankara 2. İş Mahkemesi tarafından dava şartı yokluğundan usulden reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde Şirketin 668 sayılı KHK ile kapatıldığı, 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 16. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre kıdem tazminatı talebi ile ilgili olarak idareye başvurulduğu ancak henüz sonuçlanmadığı, yapılan bu başvurunun sonuçlanmasının dava şartı olduğu belirtilmiştir.

5. Başvurucunun karara karşı yaptığı istinaf başvurusu Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesince 12/1/2022 tarihinde kesin olmak üzere reddedilmiştir. Kararda 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinin (3) numaralı fıkrasında Hazine ve Maliye Bakanlığı aleyhine 17/8/2016 tarihi dâhil bu tarihten sonra açılan davalar ile icra ve iflas takipleri hakkında 15/8/2016 tarihli ve 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (670 sayılı KHK) 5. maddesi gereğince dava veya takip şartının bulunmaması nedeniyle ret kararı verileceğinin düzenlendiği belirtildikten sonra Şirketin KHK ile kapatıldığı gözetildiğinde kararda isabetsizlik bulunmadığı vurgulanmıştır.

6. Başvurucu, nihai kararı 20/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 7/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun bu talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; KHK ile kapatılan şirkette çalışırken iş akdinin haksız şekilde, bildirim yapılmadan feshedildiğini, feshin haklı bir nedene dayanmadığının tespiti sonucu kıdem tazminatı alacağının tahsili amacıyla açtığı davanın ise esası hakkında bir inceleme yapılmayarak reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun kıdem tazminatı talebiyle ilgili olarak idareye başvurduğu ancak başvurunun henüz sonuçlanmadığı, başvurucunun idari merci tarafından verilecek karara karşı idari yargıda dava açabileceği belirtilmiştir. Başvuru konusu alacak davası bakımından etkili bir hukuk yolu olan idari yargının görevli kılındığı vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne verdiği beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiş ayrıca idari dava yolunun etkili olmadığını ileri sürmüştür.

11. Başvuru, adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olan karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini, dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre mahkeme hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası hakkını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını istemeyi ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı uyuşmazlık konusu ettiği talebin esasıyla ilgili olarak davanın sonunda bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019, § 55).

14. Başvurucu, işçilik alacaklarına kavuşabilmek için dava açmıştır. Sonradan aynen kanunlaşan 670 ve 675 sayılı KHK'larla, KHK ile kapatılan ve idareye devredilen kurum ve kuruluşlara ilişkin alacak ve haklara ilişkin taleplerin idareye yönlendirileceği, uyuşmazlıkların idari yargıda görüleceği, adli yargıda dava açılamayacağı, ayrıca kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle tevsik edilen borç ve yükümlülüklerden idarenin sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Yargı makamları bu bağlamda 675 sayılı KHK uyarınca davayı usulden reddetmiş, işin esasına girmemiştir. Bu durumda öncelikle başvurucunun dava konusu ettiği alacağın 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine konu olup olamayacağının tespit edilmesi uyuşmazlığın değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

15. 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası da dikkate alındığında icra edilebilir bir alacakla ilgili olarak kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edileceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ilgili idari mercinin ve bu kararı denetleyen idare mahkemesinin kanaat getirici defter, kayıt ve belgelere dayalı bir alacağı anılan KHK kapsamında değerlendirebilecekleri söylenebilir (Ali Suat Ertosun (16) [GK], B. No: 2020/1500, 18/9/2025, § 43) Zira henüz doğmamış, icra edilebilir olmayan bir alacağın kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilmesi şartıyla da uyumlu olmayacağı söylenebilir. Ancak burada önemli olan husus, idari başvuruya konu olacak alacağın mevcudiyetinin kanıtlanabilmesidir. Bu kanıtlanma esnasında başvurucular -idari yargıda düzenleme altına alınmamış olan- tanık delili ya da ilgili başka delillerden yararlanabilecektir. Dolayısıyla alacağın icra edilebilir hâle gelmemesi durumunda ilgili kişinin bir alacağı olduğundan bahsedilemeyecektir. Böyle bir durumdaki alacağa ilişkin defter, kayıt ve belge ile idari başvuru yapılması ve sonrasında idare mahkemesine konunun taşınmasında ise ortada mevcut, kesin bir alacak olmaması nedeniyle alacak üzerinde bir değerlendirme yapılamaması ile sonuçlanacaktır.

16. Mahkemece 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinde 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine atıfta bulunulduğu gözönünde bulundurularak değerlendirme yapılmamıştır. Hâlbuki kapatılan şirket ve kurumlarda çalışılan döneme ilişkin alacakların tahsili amacıyla açılan davanın 675 sayılı KHK'nın 16. maddesi kapsamında kalıp kalmadığının belirlenmesi için bu maddenin açıkça atıfta bulunduğu 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin kapsamı ve öngördüğü usulün incelenmesi gerekir (Ali Suat Ertosun (16), § 45). Başvurucunun alacağının mevcut olup olmadığı mahkemelerce ortaya konulmadığından bu alacağın kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilebilecek bir alacak mahiyetinde olduğunu söylemek zordur. Bu

nedenle de 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin, dolayısıyla atıfta bulunulan 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinin uygulanabilmesi mümkün değildir. Mahkemelerce dava, anılan hüküm uygulanarak dava şartı yokluğundan reddedilmiş; kararlar istinaf aşamasından geçerek kesinleşmiştir. Dolayısıyla başvurucunun açtığı alacak davasının anılan KHK hükümleri kapsamında olup olmadığı belirsiz kalmıştır.

17. Bu itibarla somut olayda yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevinin ilgili mahkemelerce yerine getirilmediği, bu bağlamda başvurucunun şikâyet konusu ettiği hususlara ilişkin olarak herhangi bir karar verilmediği anlaşıldığından başvurucunun karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 22. İş Mahkemesine (E.2021/340, K.2021/520) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesine (E.2021/3548, K.2022/68) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL KARAKAŞ

B. No: 2022/20005 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/20005

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL KARAKAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/20005)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ahmet Faruk TANYILDIZI

Başvurucu : İsmail KARAKAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, emniyet hizmetleri sınıfından genel idari hizmetler sınıfına atama yapılması sonucu bedeli ödenen silahın iade edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/2/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Ankara İl Emniyet Müdürlüğünde (Emniyet Müdürlüğü) polis memuru olarak görev yapmakta iken 18/7/2016 tarihinde görevden uzaklaştırılan başvurucunun zatî demirbaş silahı Emniyet Müdürlüğü deposunda geçici muhafaza edilmek üzere teslim alınmış,

başvurucu 6/1/2017 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 679 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

6. Başvurucunun söz konusu işleme itiraz etmesi üzerine Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu (OHAL Komisyonu) tarafından yapılan inceleme sonucunda 9/7/2019 tarihinde kamu görevine iade edilmesine karar verilmiş ancak başvurucu eski görevine iade edilmeyip 15/9/2019 tarihinde İçişleri Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü Araştırma Merkezi Müdürlüğünde genel idari hizmetler sınıfına atanmıştır.

7. Başvurucu, kamu görevine iade edilmesinin ardından zatî demirbaş silahının iadesi için İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğüne (İdare) başvuruda bulunmuştur. Başvurucu; dava dilekçesinde zatî demirbaş silahının açık mevzuat maddeleri uyarınca her türlü resim, vergi ve harçtan ari şekilde taşıma ruhsatlı olarak kendisine teslimini talep ettiğini ancak İdarece zatî silahın teslim edilmeyeceğinin, bilabedelli ruhsat da verilmeyeceğinin, dilerse silahın bedelinin kendisine ödenebileceğinin bildirildiğini, hukuka aykırı şekilde talebinin reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca mevzuata göre on yıl görev yapmış bir emniyet mensubunun istifa etmiş olsa dahi taşıma ruhsatı ile zatî demirbaş silahını taşıma hakkına sahip olduğu hâlde kendisine bu hakkın tanınmamasının hukuka aykırı olduğunu, nitekim İdarece yapılan meslekten çıkarma işleminin hatalı olduğunun tespit edilerek görevine iade edildiğini, zatî silahlarını taşıma ruhsatı ile taşıyabileceğinin son derece açık olduğunu, hatalı işlem tesis edildiğini iddia etmiştir.

8. İdarece savunma dilekçesinde araştırma merkezlerinin özel bir kanunla kurulduğundan bu kapsamda atama işlemlerinin nakil olarak değerlendirilemeyeceği, dolayısıyla yönetmelik hükümlerinin davacıya uygulanamayacağı, tesis edilen işlemin mevzuata ve hukuka uygun olduğu belirtilmiştir.

9. Mahkemece 30/9/2021 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Mahkemenin gerekçesinde; zatî demirbaş silah verilmesi için emniyet hizmetleri sınıfı personeli olmak ve bu hizmet sınıfında yerine getirilen görevin ifası amacıyla kullanılması şartlarının bir arada arandığı, zatî demirbaş tabancanın geri verilebilmesi için söz konusu şartların bulunması gerektiği, dava konusu işlemin sebep unsurunu, davacının genel idari hizmetler sınıfında memur kadrosuna atanması nedeniyle zatî demirbaş tabancası verilemeyeceği hususunun oluşturduğu belirtilmiştir. Gerekçede ayrıca 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun'un 10/A maddesinin altıncı fıkrası uyarınca başvurucunun önceki statülerinden kaynaklanan rütbe, ünvan, kimlik ve sosyal haklarını kullanamayacağının hüküm altına alındığı, başvurucunun emniyet hizmetleri sınıfı içinde yer alıp önceki statüsü olan polis memurluğundan doğan bedeli mukabili zatî demirbaş silah hakkından bu madde kapsamında yararlanamayacağı da değerlendirilmiştir.

10. Anılan kararın istinaf incelemesi sonucunda Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 23/12/2021 tarihinde istinaf başvurusunun reddine, kararın onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

11. Başvurucuya nihai karar 5/2/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 24/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucuya Anayasa Mahkemesi tarafından gönderilen 19/2/2025 tarihli yazı ile Bakanlık görüşüne karşı varsa beyanlarını sunması bildirilmiştir. Başvurucu 5/3/2025 tarihli cevabında 2024 yılında başvuruya konu silahın kendisine teslim edildiğini, Anayasa Mahkemesinden herhangi bir talebinin kalmadığını bildirmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 6/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu; zatî demirbaş silahını 15/10/1996 tarihinde 36.900.000 TL bedel ödemesi karşılığında aldığını, 29 yıl polis memuru olarak görev yaptığını, 2007 yılında PKK terör örgütünün tehdidi ile karşı karşıya kalması nedeniyle koruma altına alındığını, 2016 yılında önce görevden uzaklaştırılıp sonra kamu görevinden çıkarıldığını, daha sonra OHAL Komisyonu kararı ile kamu görevine iade edildiğini, kamu görevinden hiç çıkarılmamış gibi tüm yasal haklarının iade edildiğini ancak bedelini ödediği silahın geri verilmesine ilişkin olarak İdareye yaptığı başvurunun reddedildiğini, anılan işleme karşı açtığı iptal davasının da haksız şekilde reddedildiğini belirtmiştir. Başvurucu, yönetmeliğe göre 10 hizmet yılını tamamladıktan sonra meslekten veya memuriyetten ayrılanlardan dahi satışı yapılan tabancanın geri alınamadığını, kendisinin 29 yıl polis memuru olarak görev yaptığını ve silah bedelini ödediğini, silahın mülkiyetinin kendisine geçtiğini, iade talebinin reddinin mevzuata aykırı olduğunu, aynı durumda olan bazı polis memurlarına silahlarının verildiğini belirterek eşitlik ilkesinin, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrasında davadan feragat hâlinde düşme kararı verileceği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinde ise başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi hâlinde düşme kararı verilebileceği ancak Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edilebileceği ifade edilmiştir. Somut olayda, başvurucu Anayasa Mahkemesinden herhangi bir talebinin kalmadığını belirtmiştir. Bu doğrultuda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve incelemeye devam edilmesini gerektiren bir durum bulunmadığı dikkate alındığında başvuru hakkından feragat nedeniyle düşme kararı verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAMNAR FOOD STUFF TİCARET LTD. ŞTİ. (2)

B. No: 2022/20047 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/20047

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAMNAR FOOD STUFF TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/20047)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Samnar Food Stuff Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Kemal DURKAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Şirket, ihracat yapmakta olan bir vergi mükellefidir. Hatay Vergi Dairesi Başkanlığı Şükrü Kanatlı Vergi Dairesi Müdürlüğünün ihbar yazısı üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucu Şirket hakkında 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'un 3. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince 70.090 Amerikan doları tutarındaki ihracat bedelinin tamamını süresinde yurda getirmediğinden bahisle 6/10/2021 tarihinde 27.550,28 TL tutarında idari para cezası düzenlenmiştir. İhracat hesaplarının kapatılmasını teminen doksan gün süreli ihtarname düzenlenmesi ve tebliğ edilmesi konusunda da başvurucu ve ilgili idare arasında anlaşmazlık bulunmaktadır. İdari para cezasına konu olan ihracat işlemi 2020 yılında gerçekleştirilmiştir.

3. İdari para cezasının gerekçesinde 7/8/1989 tarihli ve 89/14391 karar sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karara İlişkin 2018-32/48 No.lu Tebliğ'in (Tebliğ) 8. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında başvurucuya 3/9/2020 tarihli yazı ile ihracat

hesaplarının kapatılmasını teminen doksan gün süreli ihtarname gönderildiği ancak kabahat tarihi itibarıyla söz konusu hesabın kapatılmadığı ve ihracat bedelinin tamamının yurda getirilmediği ifade edilerek başvurucu Şirket hakkında alacakları süresi içerisinde yurda getirmemek kabahati nedeniyle takdiren yurda getirilmesi gereken paranın %2,5 oranında idari para cezası uygulandığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu Şirket, idari para cezasına karşı başvuruda bulunmuştur. Başvuru dilekçesinde; -diğer nedenlerle birlikte- ihracat bedelinin süresinde yurda getirildiğini, ihracat bedeli kabul belgeleri ve banka hesabının incelenmesinden durumun anlaşılabileceğini, aracı bankanın hatalı olarak ihracat bedelinin getirilmediğinden bahisle ihbarda bulunduğunu, ayrıca ihracat hesaplarının kapatılmasını teminen düzenlenen doksan gün süreli ihtarnamenin mevzuata uygun şekilde tarafına tebliğ edilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, belirtilen nedenlerle alacakları süresi içerisinde yurda getirmeme kabahati nedeniyle aleyhinde idari para cezası düzenlenmesinin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle idari para cezasının iptal edilmesini talep etmiştir.

5. Hatay 1. Sulh Ceza Hâkimliği 9/12/2021 tarihli kararında başvurunun reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; ihracat hesabına konu bedelin yurda getirilmiş olduğu yönündeki banka dekontlarının tek başına idari para cezası uygulanmasına engel teşkil etmediği, ihracatçının gümrük beyannamesi örneği ya da bilgisini, ihracat bedeli kabul belgelerine de döviz alım belgesini sunmak suretiyle ihracat işlemlerine ilişkin bedellerin yurda getirildiğini Vergi Dairesi Başkanlığına ya da Vergi Dairesi Müdürlüğüne beyan ederek ihracat hesabını bizzat kapattırması gerektiği belirtilmiştir. Kararda ayrıca ihracat bedelinin yurda getirilmiş olmasına rağmen ilgili Vergi Dairesine müracaat ederek hesabın kapatılmaması hâlinde kanuni zorunluluk olan usulüne uygun hesap kapatma yükümlülüğünün yerine getirilmemiş olacağı ifade edilmiştir. Somut başvuru yönünden başvurucunun yasal süreler içinde ihracat hesabını usulüne uygun şekilde kapatmamış olduğu, bu nedenle hakkında bildirimde bulunulduğu ve idari yaptırım kararı verildiği, ihracat bedelinin yurda getirilmesi hususunda T.C. Merkez Bankasının İhracat Genelgesi'nde (Genelge) istisna ülkelerin belirlendiği ancak Kuveyt ülkesinin istisna kapsamında bulunmadığı, sonuç olarak verilen idari yaptırım kararının usul ve yasaya uygun olduğu kanaatine varılmıştır.

6. Başvurucu vekili tarafından karara itiraz edilmesi üzerine Hatay 2. Sulh Ceza Hâkimliği, verilen kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesi ile itirazın reddine hükmetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü öğrendikten sonra 10/2/2022 tarihinde süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; ihracat kabul belgesi ve gümrük beyannamesi kapsamındaki ihracat bedelinin tamamının süresinde yurda getirildiğini, başvuru formu ekinde sunulan ve T.G.B. A.Ş. Mersin Sanayi Şubesi tarafından düzenlenen, ihracat bedelinin hesaba geçiş tarihini 19/2/2020 ve 3/3/2020 olarak gösteren ihracat bedeli kabul belgelerinin incelenmesinden durumun anlaşılabileceğini, ihracat hesabının aracı bankalarca kapatılması gerekirken hatalı işlem silsilesi izlenerek hakkında idari yaptırım kararı verildiğini iddia etmiştir. Ayrıca ihracat hesabının kapatılmasına teminen kendisine doksan gün süre verilmesine ilişkin

ihtarname gönderilmesi usulünün işletilmediğini, dolayısıyla bu kapsamda ihracat hesabının kapatılmasını teminen herhangi bilgi ve belge bildirme yükümlülüğü bulunmadığını; itirazlarının haksız olarak reddedildiğini, Hâkimlik kararlarında ileri sürdüğü iddiaların değerlendirilmediğini ifade etmiş; adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

10. Bakanlık görüşünde; başvurucu Şirketin ileri sürdüğü ihlal iddiaları hakkında yapılacak incelemede belirtilen mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde, Hazine ve Maliye Bakanlığı Başhukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğü, Hazine ve Maliye Bakanlığı Finansal Piyasalar ve Kambiyo Genel Müdürlüğü yazıları ve eklerini de sunmuştur. Sunulan belgelerde meri mevzuat hükümleri uyarınca özelliği olan ihracata ilişkin süreler saklı kalmak kaydıyla, ihracat bedellerinin fiilî ihraç tarihinden itibaren yüz seksen gün içinde yurda getirilmesi ve ihracat bedeli kabul belgeleri düzenlenmesi gerektiği, 70.090 Amerikan doları tutarındaki ihracat bedeline ilişkin ihracat bedeli kabul belgelerinin 8/9/2020 ve 19/10/2021 tarihlerinde düzenlendiği, 19/10/2021 tarihli ihracat bedeli kabul belgelerinin idari para cezası verilmesi kararından sonra düzenlenmiş olduğu, bu çerçevede bankanın açık ihracat hesabını kapatmak gibi bir sorumluluğu bulunmadığı belirtilmiştir. Ayrıca ihracat hesabının kapatılmasına teminen başvurucuya ihtarname gönderildiği, ihtarnamenin 10/3/2020 tarihinde anılan firmaya tebliğ edildiği belirtilmiş, yazı ekine tebliğ alındısı örneği eklenmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, karar sonucunu etkileyecek esaslı iddiaların gerekçeli kararda karşılanmamasına ilişkin olduğundan başvurucunun iddiasının gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. İlgili mevzuat ve Yargıtay kararları için bkz. Samnar Food Stuff Ticaret Limitet Şirketi [2. B.], B. No: 2022/21094, 1/10/2025, §§ 9-22.

14. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

15. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine

ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

16. Başvurucu Şirket hakkında ihracat bedellerinin tamamını süresinde yurda getirmediği gerekçesiyle 1567 sayılı Kanun'un 3. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince idari para cezası düzenlenmiştir. Başvurucu Şirket, bu idari para cezasına yönelik başvuru aşamasında ihracat bedelinin süresinde yurda getirdiğini, T.G.B. A.Ş. Mersin Sanayi Şubesi tarafından düzenlenen iki adet ihracat bedeli kabul belgelerinin incelenmesinden fiilî ihracat tarihinin 15/2/2020, bedel getirme süresi için son tarihin 13/8/2020 olduğunun anlaşılacağını beyan etmiştir. Başvurucu; ilk ihracat bedeli kabul belgelerinde paranın hesaba geçiş tarihinin 3/3/2020, ikinci ihracat bedeli kabul belgelerinde paranın hesaba geçiş tarihinin 19/2/2020 şeklinde belirtildiğini dolayısıyla süresi içinde ihracat bedelinin tamamını iki parça hâlinde yurda getirdiğini, bu bakımdan doksan günlük ek süre verilmesine ilişkin ihtarname düzenlenmesinin hukuki sebebi bulunmadığını, aracı banka tarafından ihracat hesabı kapatılması gerekirken hesabın kapatılmadığını, bu hususlarda Hâkimlik kararlarında değerlendirme yapılmadığını ileri sürmüştür.

17. İhracata ilişkin mevzuat hükümlerinin incelenmesinden ihracat gümrük işlemlerinin, ihracata ilişkin bilgilerin gümrük idaresine gümrük beyanı ile bildirilmesi gerektiği, gümrük müdürlüğü ihraç edilecek mallar için verilen gümrük beyanı ile ilgili kontrollerini tamamladığında malın yurt dışına çıkmasına izin verildiği, fiilî ihracatın gerçekleşmesi yani ihraç eşyasının yüklü olduğu taşıtla birlikte Türkiye Gümrük Bölgesini terk etmesi akabinde ihracat bedellerini yurda getirme süresi ve sorumluluğunun başladığı anlaşılmaktadır. Ticari amaçla mal ihracında, süresi içinde ihracat bedellerinin yurda getirilmesi hâlinde ihracat hesapları aracı bankalarca kapatılacak, bankalarca söz konusu bedellerin yurda getirildiğine dair ihracat bedeli kabul belgeleri düzenlenecektir. İhracat bedeli kabul belgeleri, İhracat Genelgesi kapsamında ihracat bedellerinin ülkeye girdiğini kanıtlamak için düzenlenen belgedir. Mevzuat ve uygulamanın incelenmesinden ihracatçıların, ihracat bedellerini yurda getirmeleri akabinde ihracat bedeli kabul belgeleri düzenlenmesini şubeden talep edebilecekleri gibi internet bankacılığı menülerini kullanarak ilgili şubeye başvurmadan ihracat bedeli kabul belgeleri düzenlenmesini temin edebilecekleri anlaşılmaktadır (Samnar Food Stuff Ticaret Limited Şirketi, § 30).

18. Süresi içinde kapatılmayan ihracat hesapları hakkında aracı bankalarca yapılan ihbar üzerine Vergi Dairesi Başkanlıkları veya Vergi Dairesi Müdürlüklerince, ihracatçı ilgililere hesapların kapatılmasını teminen doksan gün süreli ihtarname gönderilecektir. Doksan günlük ihtarname süresi sonunda kapatılmayan hesaplar için Vergi Dairesi Başkanlıkları veya Vergi Dairesi Müdürlüklerince Cumhuriyet Savcılıklarına 1567 sayılı Kanun uyarınca yasal işlem başlatılmasını teminen bildirimde bulunulacağı hüküm altına alınmıştır (Samnar Food Stuff Ticaret Limited Şirketi, § 31).

19. Başvurucu Şirket, yurda getirilmesi gereken ihracat bedellerinin tamamını süresinde yurda getirildiğini, başvuru formuna eklenen T.G.B. A.Ş. Mersin Sanayi Şubesi tarafından düzenlenen ve gümrük beyannamesinin 28. hanesinde kayıtlı bankayı V.K.B. A.Ş. şeklinde gösteren iki adet ihracat bedeli kabul belgelerinin iddiasının dayanağını oluşturduğunu, anılan ihracat bedeli kabul belgelerinde paranın hesaba geçiş tarihinin 19/2/2020 ve 3/3/2020 olduğunu ifade etmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından Bakanlık aracılığıyla sunulan yazıda, ihracat bedeli kabul belgelerinin 8/9/2020 ve 19/10/2021 tarihlerinde düzenlendiği, dolayısıyla ihracat bedelinin süresi içinde yurda getirilmediği

beyan edilmiştir. Buna göre ihracat bedelinin yurda giriş tarihi konusunda uyuşmazlık bulunmakta ve bu uyuşmazlık doksan gün süreli ihtarnamenin hukuki sebebinin varlığı konusunda da ihtilaf yaratmaktadır. Ayrıca ihracat hesabının kapatılması ve ihracat bedeli kabul belgelerinin düzenlenme tarihinin başvurucuya isnat edilen kabahatin sübutuna etkisine ilişkin tereddüt bulunmaktadır.

20. Anılan ihracat bedeli kabul belgelerinin incelenmesinde 8/9/2020 tarihinde düzenlenen ihracat bedeli kabul belgelerinde 33.955,36 Amerikan doları tutarındaki paranın hesaba geçiş tarihinin 3/3/2020 şeklinde belirtildiği, 19/10/2021 tarihli ihracat bedeli kabul belgelerinde ise 36.134,64 Amerikan doları tutarındaki paranın hesaba geçiş tarihinin 19/2/2020 şeklinde belirtildiği anlaşılmaktadır. İhraç edilen malların bedelinin süresinde yurda getirdiğini, ihracat hesabının süresinde kapatılmasına ilişkin sorumluluğu kapsamında ihracat bedeli kabul belgeleri düzenlenmesini temin ederek ilgili banka şubesinden ihracat hesabının kapatılmasını süresi içinde sağladığını iddia eden başvurucu yönünden fiilî ihracatına, ihracat bedellerinin yurda getirilmesine ve ihracat hesaplarının kapatılmasını teminen düzenlenen ihracat bedeli kabul belgelerine ilişkin talep ve tarihler dikkate alınarak 1567 sayılı Kanun'un 3. maddesi kapsamındaki kabahatin oluşup oluşmayacağının; kabahatin oluştuğuna kanaat getirilir ise eylemin, maddenin hangi fıkrasındaki kabahate karşılık geleceğinin açıkça değerlendirilmesi gerekmektedir (bkz. Samnar Food Stuff Ticaret Limited Şirketi, § 22). Zira ihracatçı yönünden Tebliğ'in 6. maddesinde belirtilen yükümlülükleri kapsamında ihraç edilen malların bedelinin süresinde yurda getirilmesinin ayrı bir sorumluluk, ihracat hesabının süresinde kapatılmasını temin etmenin ise ayrı bir sorumluluk olduğu anlaşılmaktadır (bkz. Samnar Food Stuff Ticaret Limited Şirketi, § 17). İhracat bedeli kabul belgelerinin tarih, içerik ve süreçlerinin teyidi amaçlı ilgili banka şubelerinden sorularak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken (bkz. Samnar Food Stuff Ticaret Limited Şirketi, §§ 19-21) başvurucunun iddiası hakkında hâkimlikler tarafından gerekçeli kararlarda bir değerlendirme yapılmamıştır. Buna göre başvurucunun savunmalarında ileri sürdüğü ve sonuca etkili olabilecek temel iddialar ayrı ve açık olarak tartışılmamış, başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir.

21. Ayrıca başvurucu Şirket, itiraz aşamasında da belirtilen iddialarını ileri sürmesine rağmen itiraz mercileri başvurucu Şirketin itirazları hususunda hiçbir değerlendirme yapmaksızın, soyut ve yetersiz gerekçelerle itirazların reddine karar vermiştir. Sonuç olarak yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında -somut olayın özel koşullarında- hâkimlik ve itiraz merciinin davanın sonucuna etkili hususlar hakkında yeterli bir yanıt vermediği anlaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile maddi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp

Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

26. Eldeki başvuruda ihlalin sonuçlarının giderilmesi bakımından yeniden yargılama yapılması yeterli olduğundan başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (D.İş. 2021/4691) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERHAN ÖZAL

B. No: 2022/29432 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/29432

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN ÖZAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/29432)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Erhan ÖZAL

Vekili : Av. Dudu ERTUNÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan verilen mahkûmiyet hükmünde başvurucunun karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddialarının karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) Hatay'da faaliyette bulunan şirket yapılanması kapsamında aralarında başvurucunun da bulunduğu kişiler hakkında soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma kapsamında FETÖ/PDY hakkında bildiklerini anlatmak istediğini beyan eden N.Y.nin beyanlarına başvurulmuştur. N.Y. kolluk aşamasında vermiş olduğu ifadesinde özetle; il merkezinde bulunan dershanelerin tamamının Antaş Özel Eğitim Öğretim Danışmanlık İnşaat Anonim Şirketinin (Şirket) bünyesinde faaliyet gösterdiğini, Şirketin faaliyetlerine devam edebilmesi için örgüte bağlı kişilerin Şirkete yardımda bulunduklarını, büyük bölge ve il imamlarının bu Şirketin çalışanı olarak gösterildiklerini ve başvurucunun babası olan M.T.Ö.nün de bu Şirketin yöneticisi olduğunu beyan etmiştir.

4. Şirkete ait ticaret sicil ve tapu kayıtları dosyaya gönderilmiştir. Ticaret sicil kayıtlarında örgütle irtibatlı Anafen isimli Dershanenin Şirket bünyesinde faaliyet gösterdiği, Şirket ortaklarının soruşturmanın şüphelileri arasında yer alan M.A. ve Z.B. olduğu, Şirketin 15/4/2016 tarihinde ünvan değişikliği yoluna gittiği ve H.O. Fotoğrafçılık Danışmanlık Anonim Şirketine devredildiği bildirilmiştir. Şirkete ait tapu kayıtlarına ilişkin yazı cevabında ise Anafen Dershanesinin bulunduğu taşınmazın başvurucu adına satış işlemiyle 3/12/2015 tarihinde tescil edildiği açıklanmıştır.

5. Başvurucu hakkında 24/8/2016 tarihinde yakalama kararı düzenlenmiştir. Başvurucu, sahte olduğu değerlendirilen kimlikle Artvin'de bulunan bir otelde yakalanmıştır. Başvurucu, müdafii huzurunda vermiş olduğu beyanlarında; Asya Katılım Bankası A.Ş. (Bank Asya) hesabında talimatla işlem yapmadığını, örgütün sohbet ve benzeri toplantılarında bulunmadığını, Anafen Dershanesinin bulunduğu taşınmazı kimden satın aldığını hatırlamadığını, taşınmazın satışına emlakçının aracılık yaptığını ve taşınmazı 450.000 TL bedel karşılığında ticari amaçla aldığını ifade etmiştir. Diğer taraftan başvurucuya ait dijital materyallere de el konulmuştur.

6. Hatay 1. Sulh Ceza Hâkimliğindeki sorgusunda örgüte ait olduğunu bilmediği taşınmazı yıkarak yeni bir bina inşa etmek amacıyla satın aldığını beyan eden başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma şüphesiyle 29/8/2016 tarihinde tutuklanmıştır.

7. Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 26/1/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle; Hatay merkezde esnaflık yapan başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı Şirket bünyesinde faaliyet gösteren Anafen Dershanesinin bulunduğu taşınmazı 3/12/2015 tarihinde satış yoluyla edindiği ve dosyanın diğer şüphelisi olan babası M.T.Ö.ye devretme girişiminde bulunduğu belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

8. İddianame Hatay 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) kabul edilmiş ve 6/3/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucudan ele geçen dijital materyallerle ilgili düzenlenen inceleme raporunun akıbetinin sorulmasına, başvurucuya ait Bank Asya hesabının 1/1/2013 tarihinden sonraki hesap hareketlerinin temini ile söz konusu hesap hareketleri üzerinde Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından rapor düzenlenmesinin istenmesine ve Anafen Dershanesinin kapatılmasına ilişkin kayıtların araştırılmasına karar verilmiştir.

9. Yargılama on bir celsede tamamlanmıştır. Birinci celse öncesinde başvurucuya ait dijital eşyalar üzerinde incelemenin henüz tamamlanmadığı bildirilmiş ve yine başvurucu hakkında MASAK tarafından düzenlenen rapor dosyaya ibraz edilmiştir. 31/5/2017 tarihli anılan raporda başvurucunun 20/4/2010 tarihinde ticari faaliyete başladığı, iddianamede belirtilen taşınmazın satıcısı konumunda bulunan Şirketin FETÖ/PDY irtibatı nedeniyle kapatılmış olduğu, tapu kayıtları üzerinde yapılan incelemeye göre ise başvurucu adına başkaca altı taşınmaz kaydının bulunduğu belirtilmiştir. Başvurucunun Bank Asya hesabının da incelendiği raporda 20/12/2006 tarihinde açılmış olan hesabın 18/2/2016 tarihinde kapatıldığı, 31/12/2013 tarihli hesap bakiyesinin 5781,34 TL iken 15/2/2014 tarihinde 163.127,72 TL'ye çıktığı, 31/5/2015 tarihinde ise hesapta 209.027,29 TL bakiye bulunduğu ve hakkında benzer suçtan işlem yapılan altı kişiyle para hareketlerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

10. 19/6/2017 tarihinde gerçekleştirilen birinci celsede savunmasını yapan başvurucu; üniversiteden sonra ticaretle uğraşmaya başladığını, giyim işi dışında inşaat sektöründe de

iş yaptığını, örgüte ait taşınmazı da inşaat yapmak için ticari amaçla edindiğini, bu doğrultuda taşınmazdaki eski binayı yıktıklarını, bu taşınmazı babası olan diğer sanık M.T.Ö.ye devretme girişiminde bulunmadığını ve soruşturmada aleyhine beyanda bulunan N.Y.yi tanımadığını ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca Bank Asya hesabını giyim şubelerindeki alışveriş işlemlerinde kullanılması için açtığını, taşınmazı 2015 yılında 450.000 TL karşılığında satın aldığını ve taşınmazı satın aldığı Şirketin örgütle bağlantısından haberdar olmadığını belirtmiştir. Bank Asya hesap kayıtları doğrultusunda MASAK tarafından hazırlanan raporundaki para hareketlerinin ticari faaliyetiyle ilgili olduğunu beyan eden başvurucu, adı geçen banka dışında farklı bankalarda da hesaplarının bulunduğunu savunmasına eklemiştir. Celse, dijital inceleme raporunun beklenmesi ve N.Y.nin dinlenmesine yönelik işlem yapılması amacıyla ertelenmiştir.

11. Başvurucunun da hazır bulunduğu ikinci celsede dinlenen N.Y. ifadesinde kollukta verdiği ifadesinin içeriğinin doğru olduğunu, örgüte müzahir evlerde kaldığını ve yurtta çalıştığını, başvurucuya yapılan taşınmaz devrinden haberdar olmadığını, soruşturma aşamasında vermiş olduğu ifadesinde bu hususta beyanda da bulunmadığını, diğer beyanlarının 2009-2011 yıllarına ilişkin olduğunu beyan etmiştir. Başvurucu, N.Y.nin mahkeme huzurundaki beyanları çerçevesinde hakkındaki suçlamanın dayanaksız kaldığını ileri sürmüştür. Mahkemece diğer sanıklarla ilgili eksikliklerin tamamlanması ve başvurucuya ait dijital inceleme raporunun akıbetinin araştırılması amacıyla celsenin ertelenmesine karar verilmiştir.

12. 18/12/2017 tarihli celsede, mevcut delillerin silahlı terör örgütüne üye olma suçunun işlendiğini göstermeye yetmeyeceğini beyan eden başvurucu, Bank Asya hesabının işyerindeki ticari faaliyetinde kullanıldığını ve başkaca aleyhe delilin de bulunmadığını ifade etmiştir. Mahkeme, başvurucunun yakalandığı esnada üzerinde tespit edilen kimlikle ilgili açılan kovuşturmanın ve dijital inceleme raporunun akıbetinin sorulması amacıyla celseyi ertelemiştir. Celse arasında Hopa 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun üzerinde ele geçen kimlikle ilgili resmî belgede sahtecilik suçunun işlendiği iddiasıyla açılan kamu davasının derdest olduğu bildirilmiştir. Mahkemece, onuncu celseye kadar diğer sanıklarla ilgili ara kararlar yerine getirilmiş ve yine başvurucuya ait dijital inceleme raporunun beklenilmesine karar verilmiştir.

13. Onuncu celse başvurucudan ele geçen dijital materyallere ilişkin hazırlanan inceleme raporu, başvurucuya okunmuştur. 22/11/2018 tarihli inceleme raporunda tespit edilen veriler içinde FETÖ/PDY bağlantılı kitap resimleri ile örgüt liderine ait fotoğraflara rastlanıldığı belirtilmiştir. Başvurucu, tespit edilen verilerin internette okuduğu haber içeriklerinden kalmış olabileceğini beyan etmiştir. Aynı celse Cumhuriyet savcısı tarafından esas hakkında mütalaa sunulmuştur. Mütalaada başvurucunun örgütle irtibatlı Anafen Dershanesinin el değiştirmesine aracılık yaptığı, örgüt liderinin talimatı doğrultusunda Bank Asya hesabında mutad olmayan artış gerçekleştirdiği ve yurt dışına kaçarken yakalandığı belirtilerek iddianamede atılı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talep edilmiştir.

14. On birinci celsede esasa ilişkin savunmasını yapan başvurucu, Yargıtay içtihatlarına göre Bank Asya hesabının bulunmasının örgüt üyeliği suçu bakımından mahkûmiyete yeter delil sayılmayacağını, örgüt üyeliğini gösteren başkaca delil de bulunmaması nedeniyle beraatine karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, Mahkemenin 5/2/2019 tarihli kararıyla silahlı terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan 3 yıl 9 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Gerekçeli kararın başvurucuyla ilgili kısmı şu şekildedir:

"...[Başvurucu] sanık Erhan Özal'ın Hatay Uzun Çarşı'da bulunan Özal Giyim isimli iş yerinin sahibi olduğu, dosyamızın sanığı [M.T.Ö.nün] oğlu olduğu, sanığın Saraycık Mahallesi 1... nolu parselde bulunan bir dönem Anafen Dershanesi olarak faaliyet gösteren taşınmazı, örgütle iltisaklı Antaş A.Ş'den [Şirket] satın aldığı, 24/08/2016 tarihinde Otel [İ.] isimli işyerinin 501 numaralı odasında babası olan diğer sanık [M.T.Ö.] ile darbe girişiminden sonra yurt dışına kaçmak amacıyla üzerlerinde sahte kimliklerle Artvin Hopa'da yakalandıkları, sanık Erhan Özal'ın üzerinde 5900 Amerikan Doları, 200 Türk Lirasının, sanığa ait valiz içerisinde ise 15.000 Amerikan Doları bulunduğu anlaşılmıştır.

Sanığın 20/12/2006 tarihinde açtırmış olduğu Bank Asya hesabının bulunduğu, hesap bakiyesinin 31/12/2013 tarihinde 5781,34 TL, 15.01.2014 tarihi itibari ile 173.277,08 TL'ye ulaştığı, 31/01/2014 tarihinde 156.197,69 TL olduğu, 15/02/2014 tarihi itibariyle 163.127,72 TL, 15/03/2014 tarihinde 38.538,53 TL, 15/04/2014 tarihinde 62.847,79 TL, 15/05/2014 tarihinde 86.687,00 TL, 15/06/2014 tarihinde 88.063,92 TL, 15/07/2014 tarihinde 70.594,38 TL, 31/07/2014 tarihinde 53.521,24 TL, 15/08/2014 tarihinde 119.444,25 TL, 15/09/2014 tarihinde 172.228,13 TL, 15/10/2014 tarihinde 202.823,48 TL, 15/11/2014 tarihinde 206.300,55 TL, 15/12/2014 tarihinde 197.940,26 TL, 31/01/2015 tarihinde 241.114,28 TL, 28/02/2015 tarihinde 201.055,56 TL, 31/03/2015 tarihinde 91.675,58 TL, 30/04/2015 tarihinde 94.078,76 TL olduğu, son olarak 31/05/2015 tarihinde ise hesap bakiyesinin 209.027,29 TL olduğu anlaşılmıştır. Hesap hareketleri incelendiğinde hesap açılış tarihi 2006 yılı olsa dahi sanığın örgüt lideri Fethullah Gülen'in 2014 yılı Ocak ayındaki talimatı üzerine örgütün finans kuruluşu olan Bank Asya'nın TMSF'ye [Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu] devrini önlemek amacıyla para yatırmak suretiyle destek olduğu anlaşılmıştır.

Hatay İl Emniyet Müdürlüğü tarafından düzenlenen 22/11/2018 tarihli müzekkere ekinde gönderilen Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele ve Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından hazırlanan sanığa ait A. marka cep telefonu incelemesinde örgütle iltisakı bulunan yazarlara ait kitap resimlerine, T. marka hard disk incelemesinde Fetullah Gülen'e ait fotoğraflara rastlanıldığının bildirildiği anlaşılmıştır.

Her ne kadar Sanık Erhan Özal hakkında Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçundan cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmış ise de dosya kapsamı, toplanan deliller değerlendirildiğinde sanığın Saraycık Mahallesi 1... nolu parselde bulunan bir dönem Anafen Dershanesi olarak faaliyet gösteren taşınmazı, örgütle iltisaklı Antaş A.Ş'den satın aldığı, taşınmaz satışının o tarihte yapılan soruşturmalar nedeniyle taşınmaza el konulmasını önlemek amacıyla gerçekleştiği, sanığın bu eyleminin örgütün amacına hizmet ettiğinin kabulü gerektiği, ayrıca örgütün finans kurumu olan Bank Asya'ya destek olmak amacıyla örgüt liderinin talimatı ile para yatırdığı nazara alındığında sanığın eyleminin örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmek suçunu oluşturduğu anlaşıldığından sabit görülen eylemine uyan 5237 Sayılı TCK'nun 314/3 ve 220/7 maddesi delaletiyle 314/2. maddesi gereğince suçun işleniş biçimi göz önünde bulundurularak sanığın cezalandırılmasına karar vermek gerekmiştir."

15. Başvurucu; mahkûmiyet kararına karşı sunmuş olduğu istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- Bank Asya hesabının ticari faaliyetlerde kullanıldığını, hesabındaki rutin bankacılık işlemlerinin örgüte yardım suçu bakımından delil sayılamayacağını, taşınmazı ticari amaçla satın aldığını ve kararda delillerin örgütsel faaliyetlerle ilişkilendirilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucunun istinaf talebini Adana Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (İstinaf Dairesi) 7/7/2020 tarihinde hükümde bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle esastan reddetmiştir.

16. Başvurucu, İstinaf Dairesinin anılan kararına karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde, istinafta ileri sürdüğü nedenler dışında mahkûmiyet kararında dayanılan delillerin somut olaylarla ilişkilendirilmediğini ve örgüte yardım etme suçunun unsurlarının oluşmadığını açıklamıştır. Yargıtay 3. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) istinaf talebinin esastan reddine ilişkin kararı 12/1/2022 tarihinde onamıştır.

17. Başvurucu, nihai hükmü 21/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 14/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Komisyon; suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

19. Başvurucu; iş yeriyle ilgili Bank Asya hesabındaki para hareketlerinin, ticari amaçla edindiği taşınmaza ilişkin resmî kayıtların ve cep telefonunda tespit edilen örgüt liderine ait fotoğrafların mahkûmiyet kararında aleyhe değerlendirilemeyeceğini beyan etmiştir. Söz konusu delillerin darbe girişiminden önceki tarihe ilişkin olduğunu belirten başvurucu, mahkûmiyet kararının yerleşik içtihatlara aykırı verildiğini, rutin bankacılık hareketlerinin örgüt suçu kapsamında değerlendirilmesinin kanuna aykırı olduğunu ve tahkikata ilişkin taleplerinin şablon gerekçelerle kabul edilmediğini beyan ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Mahkemenin gerekçeli kararında başvurucu yönünden yapılan değerlendirmede öncelikle başvurucuya atılı eylemlere yer verildiği, devamında atılı eylemlerin mahkûmiyete konu suça ne şekilde vücut verdiğine dair değerlendirmelerde bulunulduğu belirtilmiş; ayrıca yasa hükmü ne kadar açık ve anlaşılır şekilde düzenlenirse düzenlensin suç ve ceza öngören kuralların yargı organlarının yorumuna ihtiyaç duyabileceğini, kesinliğin çoğu zaman istenen bir durum olsa da bu durumun beraberinde aşırı katılık getirebileceğini ve mahkemelerin görevinin de yorumsal şüpheleri gidermek olduğu açıklanmıştır.

21. Anayasa Mahkemesi, Bank Asya verilerinin mahkûmiyette belirleyici delil olarak kabul edildiği bir yargılamanın şikâyet konusu yapıldığı başvuruda başvurucunun mutat hesap hareketlerine dayanılarak ceza verildiği yönündeki savunması hakkında mahkûmiyet kararında yeterli açıklamalara yer verilmemesini gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirmiştir (Gürcan Balık [2. B.], B. No: 2020/16435, 17/11/2022). Bu doğrultuda başvurucunun şikâyetleri adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır.

Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

24. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

25. Somut olayda Mahkemece, başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan mahkûm olmasında dayanılan deliller;

i. FETÖ/PDY ile irtibatlı Anafen Dershanesinin bulunduğu taşınmaza soruşturma kapsamında el konulmasını önlemek amacıyla taşınmazı satın alması,

ii. Örgütün finans kurumu olan Bank Asyaya destek olmak amacıyla örgüt liderinin talimatı doğrultusunda para yatırması,

iii. Ele geçen dijital materyallerinde örgüt liderine ait fotoğraf tespit edilmesi,

iv. Yurt dışına kaçarken üzerinde sahte kimlikle yakalanmış olması olarak açıklanmıştır (bkz. § 14).

26. Gerekçeli karar incelendiğinde başvurucunun örgüte ait taşınmaza el konulmasını önlemek amacıyla taşınmazı satın almasına ve yine Bank Asya hesabında talimatla uyumlu artış yapmış olmasına başvurucunun örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçunu işlediğine yönelik kabul yönünden ayrıca vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Başvurucu ve müdafii ise yargılamanın tüm aşamalarında sunmuş oldukları savunmalarında Bank Asya hesabının işyerindeki alım satım işlerinde kullanıldığını, örgüte ait olduğunu bilmediği taşınmazın ticari amaçla üzerine inşaat yapılmak üzere satın alındığını ileri sürmüştür (bkz. §§ 14-16).

27. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgütle iltisaklı Bank Asyaya örgüt liderinin talimatıyla ve terör örgütüne yardım etme kastıyla destek amaçlı para yatırdıklarına ilişkin kesin ve inandırıcı delil bulunmaması durumunda, mevcut şüphe sanık lehine değerlendirilmektedir [birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 25/11/2024 tarihli ve E.2022/24737, K.2024/15026; 12/12/2024 tarihli ve E.2022/30656, K.2024/18046 ile 23/12/2024 tarihli ve E.2022/34231, K.2024/19255 sayılı kararları]. Benzer şekilde Anayasa Mahkemesi ilgili Yargıtay içtihadına da atıf yapmak suretiyle başvuruculların örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtıklarını, bankacılık işlemleri yaptıklarını gösteren, kastlarını ortaya koyan yeterli delil bulunup bulunmadığı hususunun kararlarda yeterince değerlendirilmediği nedeniyle gerekçeli karar hakkından ihlal kararı vermiştir (Ruhi Erginer ve diğerleri [2. B.], B. No: 2023/24807, 15/4/2025, § 24).

28. Yine Yargıtay, kişilerde salt Fetullah Gülen'e ait ses veya videolara ilişkin dijital veriler ele geçirilmesinin silahlı terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği, anılan kararlarda dosya kapsamına göre toplanması gerektiği belirtilen

diğer delillere değinildikten sonra suçun sübutu açısından tüm delillerin birlikte değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 1/3/2018 tarihli ve E.2017/3481, K.2018/710 ile Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 2/5/2023 tarihli ve E.2021/17056, K.2023/2493 sayılı kararı].

29. Bu noktada belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin doğrudan ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine geçerek delil değerlendirmesi yapması söz konusu olamaz. Bu konuda asıl sorumlu ve yetkili olanlar ilk elden olayları inceleyen yetkili adli ve idari mercilerdir (Cemil Danışman [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 58). Ancak başvurucunun savunmaya ilişkin olarak taşınmazı inşaat yapmak amacıyla satın aldığına ve banka hesabının ticari faaliyetle ilgili kullanıldığına dair sübuta, ceza hukukunun temel prensiplerine ve Yargıtay uygulamasına temas eden, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki savunma ve itirazları hakkında gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak somut değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmaktadır (bkz. § 14).

30. Diğer taraftan somut olayda gerekçeli karara bakıldığında salt tapu kaydı ve birtakım banka verileri dikkate alınarak mahkûmiyet sonucuna varıldığı görülmüştür. Bununla birlikte özellikle Yargıtay içtihadında yer verilen (bkz. §§ 26, 27) ilkelerin herhangi bir şekilde kararda tartışılmadığı, bu çerçevede Yargıtay içtihadında ortaya konulması gerektiği belirtilen, başvurucunun örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösteren, kastını ortaya koyan yeterli delil bulunup bulunmadığı hususunun kararda yeterince değerlendirilmediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla mahkûmiyet kararında taşınmazın satışının örgütsel bir özellik taşıyıp taşımadığının, başvurucunun taşınmaza olan ihtiyacı ve satın alma gücü ile başvurucunun örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı üzerine örgüte yardım kastıyla bankacılık işlemleri yaptığının yeterli gerekçeyle ortaya konulamadığı görülmüştür. Yine istinaf ve temyiz incelemesi sırasında da bu eksikliğin telafi edilmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 3.000.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak

bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

35. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/74, K.2019/65) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLCAN ÇELİK

B. No: 2022/29963 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/29963

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLCAN ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/29963)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Gülcan ÇELİK

Vekili : Av. Burhan ARSLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve mahkûmiyet kararında esas olarak suç oluşturmayan bazı eylemlere de dayanılması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) aidiyet ve bu örgütle irtibat belirlenerek millî güvenliğe tehdit oluşturduğu gerekçesiyle 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı KHK) ile kapatılan özel eğitim kurumunda öğretmen olarak çalışan başvurucunun hakkında Polatlı Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma işlemleri kapsamında; başvurucuya ait Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtları, Asya Katılım Bankası A.Ş. (Bank Asya) hesap bilgileri, HTS kayıtları, başvurucunun üyesi bulunduğu dernek ve sendikalar ile başvurucunun ByLock kullanıcısı olup olmadığı hususları araştırılmıştır.

4. Başvurucu adına ByLock kullanıcı kaydının bulunmadığına dair rapor dosyaya gönderilmiştir. SGK tarafından sunulan hizmet dökümü ile de başvurucunun 20/9/2013-23/7/2016 tarihleri arasında 667 sayılı KHK ile kapatılan özel eğitim kurumunda çalışma kaydının bulunduğu bildirilmiştir. Diğer taraftan başvurucunun örgütle irtibatı nedeniyle kapatılmasına karar verilen Pak Eğitim İş Sendikasına 30/4/2016 tarihinde üye olduğuna dair üyelik bilgi formu ile Bank Asya hesap hareketleri dosyaya sunulmuştur. Polatlı Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucu hakkında düzenlemiş olduğu fezlekeyi Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

5. Başsavcılık, başvurucu hakkında aynı suç kapsamında Tokat Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen derdest soruşturma dosyasının bulunduğu gerekçesi ile birleştirme kararı verilmesi amacıyla 2/4/2018 tarihinde yetkisizlik kararı vermiştir.

6. Başvurucu soruşturma aşamasında verdiği ifadesinde; Bank Asya hesabının bulunmadığını, örgütle irtibatlı sendika ve derneğe üye olmadığını, örgütün sohbet toplantılarına katılmadığını, himmet ve yardım toplamadığını beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca 2013 yılında internet üzerinden yaptığı iş başvurusunun kabul edilmesi üzerine KHK ile kapatılan okulda çalışmaya başladığını ifade etmiştir.

7. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından başvurucuya ait Bank Asya hesap hareketleri doğrultusunda düzenlenen rapor dosyaya sunulmuştur. Raporda hesaba ait bakiyeler dönemsel olarak tablo hâlinde gösterilmiştir. FETÖ/PDY'nin Tokat eğitim yapılanması kapsamında yürütülen soruşturmalarda, haklarında benzer suçtan işlem yapılan bir kısım şüphelinin başvurucu hakkında verdiği beyan ve teşhisler ise şu şekildedir:

i. Şüpheliler E.T. ve M.A.; başvurucunun 2009-2010 yıllarında üniversite döneminde kaldıkları evin sorumlusu olduğunu ve sohbet düzenlediğini beyan etmiştir.

ii. Şüpheliler E.Ç., K.S. ve H.E.; 2011-2012 yıllarında başvurucunun Tokat merkezde örgüt bünyesinde bölge talebe mesulü (BTM) olarak görev yaptığını ifade etmiştir.

iii. Şüpheliler M.G., S.K., ve A.U. ise 2011-2012 yıllarında başvurucunun Tokat merkezde örgüt bünyesinde büyük bölge talebe mesulü (BBTM) olarak görev yaptığını, 2012 yılından sonra ise Tokat'tan ayrıldığını ifade etmiş ve başvurucuyu teşhis etmiştir.

8. Tokat Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucunun örgütle irtibatlı kurumdaki çalışmasının ve eylem yoğunluğunun Ankara'da gerçekleşmesi nedeniyle yetkisizlik kararı vererek dosyayı Başsavcılığa göndermiştir. Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 16/7/2019 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle;

i. Örgütle bağlantılı olması nedeniyle kapatılan A. Eğitim Hizmetleri Ticaret A.Ş. ve B. Özel Danışmanlık Yemek Hizmet Eğitim Ticaret A.Ş.de 2012 ile 2016 yılları arasında çalışma kayıtlarının bulunduğu,

ii. Örgüte müzahir PAK-EĞİTİM İŞ Sendikasına üye olduğu,

iii. MASAK ve Bank Asya inceleme raporuna göre hesabında önemli bir artış olmasa da 29/1/2014 tarihinde yeni hesap açtığı,

iv. Haklarında benzer suçtan yürütülen soruşturma kapsamında beyanda bulunan şüphelilerin başvurucunun, örgütün Tokat yapılanması bünyesinde 2009-2012 yılları arasında ev sorumlusu, bölge talebe mesulü ve büyük bölge talebe mesulü olarak görev

yaptığına dair beyanda bulundukları belirtilerek başvurucunun atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

9. Ankara 19. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada başvurucunun yerleşim yeri adresinin ve ilk ifadesinin alındığı yerin Balıkesir olması nedeniyle yetkisizlik kararı verilmiştir. Balıkesir 2. Ağır Ceza Mahkemesince verilen karşı yetkisizlik kararı doğrultusunda dosya yetki uyuşmazlığının çözümü amacıyla Yargıtay 5. Ceza Dairesine gönderilmiştir. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 22/10/2019 tarihinde, yetkili mahkemenin Balıkesir 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) olduğuna karar vermiştir.

10. Mahkemece 27/11/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucunun sendika üyelik bilgilerinin araştırılmasına, ByLock kullanıcı kaydının bulunup bulunmadığının sorulmasına ve yine başvurucu hakkında beyanda bulunan tanıkların dinlenmesi amacıyla işlem yapılmasına karar verilmiştir.

11. Yargılama beş celsede tamamlanmıştır. Birinci celse öncesinde istinabe mahkemeleri tarafından dinlenen tanıklardan;

i. H.E., başvurucunun 2009 yılında Çarşı bölgesinde 14-15 evden sorumlu bölge talebe mesulü, 2010 yılında ise aynı bölgede büyük bölge talebe mesulü olarak görev yaptığını, bu süreçte evlerin sohbet gibi programlarını organize ettiğini, sonrasında Ankara'da bulunan kolejde çalışmaya başladığını, başvurucunun kod adı kullanmadığını,

ii. M.D., başvurucunun ev arkadaşı olduğunu ve bir dönem büyük bölge talebe mesulü olarak görev yaptığını, sonrasında Tokat'tan ayrıldığını, başkaca bilgisinin olmadığını,

iii. E.Ç., başvurucuyu 2008-2013 yılları arasındaki üniversite döneminde kalmış olduğu örgüte ait eve gelip gitmesi nedeniyle tanıdığını, başvurucuyu son olarak 2010 yılında gördüğünü,

iv. Y.A., 2008 yılında başvurucunun kendisini örgüte ait yurda yönlendirdiğini, örgüt içinde bölge talebe mesulü ve büyük bölge talebe mesulü olarak çalıştığını bildiğini, başvurucu ile 2008-2011 yılları arasında karşılaştığını, sonrasına ait bilgisinin bulunmadığını,

v. E.T., 2008-2012 yılları arasındaki dönemde başvurucunun bölge talebe mesulü olarak görev yaptığını, bazı zamanlarda kaldıkları eve geldiğini, sonrasında Ankara'da kolejde çalıştığını,

vi. K.S., 2008-2009 yıllarında örgüte ait evde kaldığı dönemde başvurucunun bölge talebe mesulü olarak görevli olduğunu duyduğunu,

vii. M.G.; Gülcan ismiyle tanıdığı başvurucunun 2011-2012 yıllarında örgüte evlerinden sorumlu büyük bölge talebe mesulü olduğunu, kaldıkları eve gelip sohbet verdiğini, siyasi içerikli konuşmasını hatırlamadığını beyan etmiştir.

12. Ayrıca celse öncesinde başvurucu adına ByLock kullanıcı kaydının bulunmadığına ilişkin rapor, başvurucu hakkındaki güncel teşhis ve beyan listesi ile başvurucunun sendika ve dernek üyeliklerine ilişkin yazı cevapları da dosyaya gönderilmiştir.

13. Başvurucunun bulunduğu istinabe mahkemesiyle SEGBİS bağlantısı kurulamadığından başvurucu birinci celseye katılamamıştır. Başvurucu müdafiinin hazır bulunduğu birinci celsede, gelen yazı cevapları ile dinlenen tanık beyanları okunmuş; Mahkeme başvurucunun savunmasının alınması ve dinlenmeyen tanık beyanlarının dönüşünün beklenmesi amacıyla

celseyi ertelemiştir.

14. İkinci celsede başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında özet olarak hakkındaki beyan ve teşhislerin iftira olduğunu, Tokat'taki eğitim döneminde örgüte ait evde kalmadığını, Polatlı'da çalıştığı kolejin örgütsel bağlantısından haberinin olmadığını, maaş ödemeleri için Bank Asya hesabı açtığını ve sendika üyeliğinin bilgisi dışında okul tarafından yapılmış olabileceğini beyan etmiştir. Cumhuriyet savcısı sunmuş olduğu esas hakkındaki mütalaasında, başvurucunun örgüte ait kurumlardaki SGK çalışma kaydı ve sendika üyeliği ile dinlenen tanık beyanları doğrultusunda silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Başvurucu esas hakkında savunma yapmak amacıyla süre talep etmiştir. Mahkeme, tanık beyanlarının mahiyetini dikkate alarak başvurucunun tutuklanmasına karar vermiş ve başvurucuya savunmasını hazırlamak amacıyla süre verdikten sonra celseyi ertelemiştir.

15. Celse arasında R.H. ve G.Ö.nün başvurucunun 2011-2012 yılları arasında büyük bölge talebe mesulü olarak görev yaptığına, sonraki yıllara ilişkin başvurucu hakkında bilgilerinin bulunmadığına dair beyan ve teşhisi Mahkemeye gönderilmiştir. Başvurucu esasa dair savunmalarında; yasal sendikal faaliyetinin cezalandırma gerekçesi yapılamayacağını, çalıştığı işyerine ait SGK kaydının mahkûmiyete gerekçe sayılmasının Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğunu, huzurda dinlenmeyen ve etkin pişmanlıktan faydalanan tanıkların iftira niteliğindeki beyanlarına itibar edilemeyeceğini beyan etmiştir. Mahkeme üçüncü ve dördüncü celsede başvurucunun savunmasını almış, dinlenmeyen tanık beyanlarının dönüşlerinin beklenmesine karar vermiştir.

16. Beşinci celse öncesinde tanık F.Ö.nün 2011 ve 2012 yılları arasında örgüte ait evde kaldığına, bölge talebe mesulü olarak görev yaptığı bu dönemde başvurucunun ise büyük bölge talebe mesulü olduğuna ve başvurucunun görevinin evlerdeki sohbetleri ve bölge talebe mesullerini takip etmek olduğuna dair beyanları Mahkemeye gönderilmiştir. Diğer taraftan tanık R.H.nin başvurucunun 2011 yılında 20-25 evden sorumlu büyük bölge talebe mesulü olduğuna dair istinabe mahkemesince alınan beyanları da dosyaya gönderilmiştir. Mahkemece beşinci celse sonunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sabit kabul edilerek örgüt üyeliği suçundan alt sınırdan uzaklaşmak sureti ile 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme gerekçeli kararında; başvurucunun örgütün Tokat eğitim yapılanmasında sırasıyla bölge talebe mesulü ve büyük bölge talebe mesulü olarak faaliyet gösterdiğini, örgüte müzahir kurumlarda çalıştığını ve bu şekilde örgütün planlı faaliyetlerine katılarak örgütle sürekli bir organik bağ kurduğunu, mensubu olduğu silahlı terör örgütünün amaç ve saiklerini gerçekleştirmeye yönelik elverişli eylemlere süreklilik gösterecek şekilde katıldığını kabul etmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararda itibar edildiğini kabul ettiği tanık beyanlarına ilişkin kısmı ise şu şekildedir:

"...Sanığın [başvurucu] örgütün Tokat eğitim yapılanması içerisinde yer aldığı, 2009-2010 yıllarında Çarşı Bölgesi Talebe Mesullüğü olarak faaliyet yürüttüğü, sonrasında 2011-2012 yıllarında Büyük Bölge Talebe Mesulü olarak faaliyet yürüttüğü, bu faaliyet sırasında sorumluluğunda bulunan öğrenci evleriyle ilgilendiği, ev ablası adı verilen konumda yer alan kişileri belirlediği, öğrenci evlerine öğrenci yerleştirmek suretiyle örgüte eleman kazandırmaya çalıştığı, öğrenci evlerinde kalan öğrenciler hakkında bilgi topladığı, bu öğrenci evlerine giderek örgüt liderine ait kitapları okumak suretiyle sohbet hocalığı yaptığı, BBTM görevini Eğitim Danışmanı adı verilen örgütün Tokat ili eğitim yapılanmasında en üst düzeyde sorumlu olan örgüt üyesinden aldığı ve onun talimatlarını

kendisine bağlı bulunan BTM'lere ilettiği, bu şekilde örgüt hiyerarşisine dahil olduğu tüm dosya kapsamından anlaşılmakla her ne kadar söz konusu eylemleri örgütün gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığı, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hale geldiği, üst düzey hükümet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığı, Milli Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce gerçekleştirilen bu eylemlerin de niteliği gereği örgütsel faaliyet olduğunun kabulü ile birlikte süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösterdiği de anlaşıldığından sanığın gerçekleştirdiği kabul edilen bu eylemlerin örgüt üyeliği suçuna vücut verdiği Mahkememizce kabul edilmiştir..."

17. Mahkeme, dosyadaki delilleri gözeterek başvurucunun suçu inkâra yönelik savunmasına itibar edilmediğini açıklamıştır. Son olarak Mahkeme, alt sınırdan uzaklaşma gerekçesini örgütün Tokat eğitim yapılanmasında bölge talebe mesulü ve akabinde büyük bölge talebe mesulü olarak faaliyet yürütmesine dayandırmıştır.

18. Başvurucu anılan hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde -diğer itirazlarının yanı sıra- tanık beyanlarına göre kendisinin örgütle irtibatlı olduğu belirtilen tarih aralıkları içinde toplumda bu yapının terör örgütü olarak bilinmediğini, örgütle iltisakı nedeniyle kapatılan kurumda çalışmış olmasının cezalandırma gerekçesi yapılmasının Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğunu ve kararda örgütle bağını gösteren eylemlerin mahkûmiyete yeterli kabul edilmemesi gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun istinaf talebi, Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesince (İstinaf Dairesi) 26/11/2020 tarihinde esastan reddedilmiştir.

19. İstinaf Dairesinin kararına karşı başvurucu, sunmuş olduğu temyiz dilekçesinde de -diğerlerinin yanı sıra- işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırıldığını belirtmiştir. Yargıtay 3. Ceza Dairesi istinaf talebinin esastan reddine ilişkin İstinaf Dairesi kararını 23/11/2021 tarihinde onamıştır.

20. Başvurucu, nihai hükmü 4/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 4/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

21. Komisyon, suçta ve cezada kanunilik ilkesine ilişkin şikâyet yönünden başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Komisyon diğer ihlal iddialarını ise kabul edilemez bulmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

22. Başvurucu; cezalandırılmasında delil olarak kabul edilen eylemlerinin yasal faaliyetler olduğunu, bu faaliyetlerin terör örgütüne üye olma suçunun delilleri olarak kabul edilmesi ve bu kapsamda yapılan değerlendirmelerin terör örgütüne üye olma kastının ortaya konulması yönünden hiçbir şekilde yeterli olmamasının ceza kanunlarının geniş ve keyfî bir şekilde yorumlanması anlamına geleceğini ileri sürmüş, bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilk olarak başvurucunun şikâyetlerinin kabul edilebilirliği hakkında inceleme yapılması gerektiğini, Mahkemenin gerekçeli kararında başvurucunun iddiaları ile dosya kapsamındaki tüm delillerin incelenerek ayrıntılı bir değerlendirme yapıldığı, bu değerlendirmenin kanun koyucunun suç olarak belirlediği fiilin kapsamını suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olacak şekilde genişletmediği, müdahalenin dayanağı olan hükmün özüyle çelişmediği ve öngörülebilir olduğu

belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

24. Başvurucunun iddiaları suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrasında yer alan suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir (AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13). Anayasa'nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken ve özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suç ve cezaların kanuniliği ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 62).

27. Anayasa Mahkemesi de önüne gelen birçok başvuruda FETÖ/PDY'ye üyelik suçu bağlamında suçta ve cezada kanunilik ilkesinin kapsam ve içeriğini incelemiş, ayrıntılı değerlendirmelerde bulunmuştur (Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, §§ 26-52; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 44-64; Yahya Turgut [GK], B. No: 2021/43694, 9/10/2024, §§ 44-58).

28. Suçta ve cezada kanunilik ilkesine yönelik şikâyetleri kapsayan başvurularda çözümlenmesi gereken öncelikli meselenin başvurucunun, FETÖ/PDY'ye üye olma suçunda delil olarak kabul edilen fiilleri işlediği sırada cezai yönden bir sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngörebilmesinin mümkün olup olmadığının belirlenmesi gerektiğini vurgulayan Anayasa Mahkemesi, başvurucunun örgütün terör niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği, örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığı ortaya konulduğu takdirde söz konusu fiillerden dolayı cezai yönden bir sorumluluk altına sokulabileceğini kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 40; Hasan Sarıcı, § 33).

29. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarihin verilmesi yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 11) önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Yahya Turgut, § 53; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54; Hasan Sarıcı, § 36).

30. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan sonra dahi terör örgütü hiyerarşisi içinde gerçekleştirildiği tespit edilen örgütsel

faaliyetlerin varlığının ortaya konulması suretiyle örgütün nihai amacının bilindiği sonucuna varılan durumlarda Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilmediğine de karar vermiştir (Yahya Turgut, §§ 57-59).

31. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun üniversite öğrencisi olduğu dönemde FETÖ/PDY ile bağlantılı öğrenci evlerinde kalması, bu evlerde ev ablalığı yapması, 2009-2010 yıllarında bölge talebe mesulü ve yine 2011-2012 yıllarında ise büyük bölge talebe mesulü olarak faaliyette bulunması, sorumluluğundaki örgüte ait evlerin ev ablalarını belirlemesi, yine bu süreçte örgütün okuma ve istişare adı altındaki toplantılarına katılması, örgütün Tokat il eğitim yapılanmasından sorumlu kişiden aldığı talimatları kendisine bağlı bölge talebe mesullerine aktarması ve örgüte müzahir kurumlarda çalışması şeklindeki eylemlerinin anılan örgüte üye olma suçu açısından süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösterdiğini, bu suretle başvurucunun örgüt hiyerarşisi içerisine girdiğini değerlendirmiştir (bkz. § 16). Mahkeme ayrıca başvurucunun örgüt içinde yürüttüğü bölge talebe mesulü ve büyük bölge talebe mesulü faaliyetlerini dikkate alarak alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle temel cezayı belirlemiştir. Diğer yandan Mahkeme, başvurucunun suçlamaları inkâra yönelik savunmasına dosya kapsamındaki tanık beyanları ile diğer delilleri gözeterek itibar etmemiştir.

32. Yargıtay uygulamasında kişilerin örgütle irtibatlı kurumlarda çalışmalarının terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği görülmektedir [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı].

33. Diğer taraftan Yargıtay; örgütün kamuoyunca bilinen operasyonel eylemlerinden sonra faaliyeti bulunmayan ve örgütün operasyonel eylemlerinden önce örgüt içinde ev ablası ve bölge talebe mesulü olarak görev yapan sanığın eylem ve faaliyetlerinin sempati düzeyini aşarak silahlı terör örgütü üyeliği suçunu oluşturacak çeşitlilik, süreklilik ve yoğunluk boyutuna ulaşmadığına [birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 9/9/2024 tarihli ve E.2024/35, K.2024/10032; 27/12/2023 tarihli ve E.2022/35596, K.2023/11431 sayılı kararları] ve yine örgütün nihai amacının kamuoyunca bilinebilir hâle geldiği döneme kadar üniversite döneminde FETÖ/PDY'nin öğrenci evlerinde kalan, FETÖ/PDY öğrenci evlerinde bölge talebe mesulü, büyük bölge talebe mesulü gibi görevleri yerine getiren sanığın eylemlerinin örgüte sempati düzeyinde kaldığının gözetilerek örgütteki konumu ve yer aldığı katman ile kişisel özelliklerine göre örgütün nihai amacını öğrendikten sonra örgütsel faaliyetlerine devam ederek hiyerarşik ilişkiyi sürdürdüğüne dair bir delil tespit edilememesi karşısında sanığın hukuki durumunun 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 30. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine karar verdiği anlaşılmaktadır (Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 27/5/2024 tarihli ve E.2022/2332, K.2024/6975 sayılı kararı).

34. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında, istinabe mahkemeleri tarafından dinlenen tanıkların başvurucunun 2009-2012 yılları arasındaki dönemde örgüt bünyesinde bölge talebe mesulü ve büyük bölge talebe mesulü olarak görev yaptığına ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında önemli ölçüde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

35. Anayasa Mahkemesi, sohbetlere katılma eyleminin başvurucunun örgüte üye olma suçundan cezalandırılmasında delil olarak kullanılabilmesi için başvurucunun katıldığı

sohbetlerin örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir (Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 37). Ayrıca örgütsel alanda kalan sohbet toplantılarının özelliklerine ilişkin olarak bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 20). Yargıtay kararlarında, kritik olduğu belirtilen tarihlerden sonra devam etmeyen, gizlilik ve himmet vermek/toplamak gibi örgütsel özellik taşıdığı da belirlenemeyen dinî sohbetlere katılmaktan ibaret eylemlere istinaden mahkûmiyet kararı verilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 10/2/2021 tarihli ve E.2019/10348, K.2021/972; 10/5/2018 tarihli ve E.2017/4179, K.2018/1541; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 18/1/2023 tarihli ve E.2022/39058, K.2023/114; 6/2/2024 tarihli ve E.2023/1356, K.2024/1494 sayılı kararları]. Başvuruya konu olayda ise mahkemelerin başvurucunun katıldığı sohbetin örgütsel özellik taşıyıp taşımadığı konusunda hiçbir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür.

36. Mahkeme başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olabileceğini gösteren delillerin süreklilik, yoğunluk ve çeşitlilik arz eden örgütsel tavır, eylem ve davranışlar olduğuna kanaat getirmiş; başvurucunun -örgütün kamuoyunca bilinen operasyonel eylemlerinden önce- bölge talebe mesulü ve büyük bölge talebe mesulü olarak faaliyette bulunmasını ve örgüte müzahir kurumda çalışmasını da FETÖ/PDY ile organik bağı gösterdiğini kabul ederek başvurucunun terör örgütüne üye olma suçunu işlediğinin sübuta erdiğine hükmetmiştir. Buna karşın Mahkeme, başvurucunun mahkûmiyetine esas aldığı fiillerin suç oluşturan ya da örgütsel faaliyetler bağlamında gerçekleştirilen fiiller olduğunu, örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiğini, örgütün amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığını, bu fiilleri işlediği sırada başvurucunun söz konusu yapının terör örgütü niteliğinden haberdar olduğunun kabul edilmesi gerektiğini ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyamamıştır.

37. Somut olayda başvurucunun mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngördüğü gösterilememiştir. Sonuç olarak başvurucunun bu şekilde terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi anılan suçun başvurucunun aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulması ile mümkün olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmamaktadır.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar vermek gerekir.

III. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, zararlarının karşılanması amacıyla miktar belirtmeksizin maddi tazminat ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66;

Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

42. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Balıkesir 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/515, K.2020/263) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ (3)

B. No: 2022/68933 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/68933

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2022/68933)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ GENEL MERKEZİ

Vekilleri : Av. Maviş AYDIN ŞİMŞEK, Av. Günizi SATAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, etkinliklerin ertelenmesine ilişkin idari karar olduğu gerekçesiyle yapılmak istenen yürüyüşün uygun görülmemesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Halkların Demokratik Partisi (HDP) İpekyolu İlçe Başkanı, 1 Eylül Dünya Barış Günü kapsamında bir yürüyüş düzenlemek amacıyla 28/8/2020 tarihinde Van Valiliğine (Valilik) bildirimde bulunmuştur. Söz konusu dilekçede, yürüyüşün 1/9/2020 tarihinde saat 13.00'te HDP'ye mensup bazı milletvekillerinin katılımıyla Van Kalesi'nden Semaver Kavşağı'na kadar gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Valilik, Van İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulunun 11/6/2020 tarihli ve 2020/62 sayılı kararının (d) bendi uyarınca etkinliğin gerçekleştirilmesinin uygun olmadığı yönünde görüş bildirmiştir.

3. Van İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulunun müdahaleye dayanak kararının ilgili kısmı şöyledir:

" ...

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de insan hayatı açısından son derece tehlikeli olan yeni tip Koronavirüs (Covid-19) salgını nedeniyle tüm Dünya'da can kaybı ve vaka sayısı artmaya

devam etmektedir. Covid-19 salgınında en temel risk unsuru virüsün bulaştırıcılığının yüksek/hızlı olması nedeniyle vatandaşlarımızın toplu olarak bulunduğu mekanlar/alanlardır.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından “pandemi” ilan edilen Koronavirüs (Covid-19) salgınından kaynaklanan olumsuzlukların İlimiz için bir tehdit unsuru olmasının önlenmesine yönelik olarak alınan emniyet tedbirleri ek olarak bazı ilave kararların alınmasına gerek görülmüştür.

...

d. İl sınırlarımız içinde vatandaşlarımızın bir araya gelebileceği her türlü toplu faaliyet, hareket, gösteri, organizasyon vb. etkinliklerin yasaklanmasına,

...

Oybirliği ile karar verilmiştir ".

4. Başvurucu, müdahaleye dayanak alınan idari işlemin iptali istemiyle idare mahkemesinde dava açmıştır. İdare Mahkemesi (Mahkeme), dava konusu işlemin 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’nun 11. maddesinin (C) fıkrasına dayandığını, işlemin idarenin takdir yetkisi kapsamında kaldığını ve kamu sağlığının korunması amacına hizmet ettiğini belirtmiştir. Mahkeme ayrıca, söz konusu müdahalenin bu meşru amaca ulaşmak için ölçülü olduğunu değerlendirerek dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna varmıştır.

5. Başvurucu, davanın reddine ilişkin karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 7/4/2022 tarihinde istinaf talebinin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu nihai hükmü 27/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 24/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, Valiliğin başvuruya konu kararı ile daha önce verilen uygun bulmama kararlarının HDP tarafından gerçekleştirilmek istenen etkinliklere ilişkin olduğunu, anılan kararların kamu sağlığı gerekçesiyle değil, siyasi saiklerle alındığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, alternatif sınırlama yolları değerlendirilmeden verilen yasaklama kararıyla başvurucu siyasi partinin seçmenleriyle buluşmasının engellendiğini bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini savunmuştur. Son olarak başvurucu, istinaf başvurusunun gerekçesiz biçimde reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; toplantı özgürlüğünün kamu düzenine yönelik tehdit oluşturması hâlinde, yetkili makamların bu tehditleri bertaraf edebilmek amacıyla müdahalede bulunabileceği, bu kapsamda alınan tedbirlerin olayın özellikleri ve gereklilikleri doğrultusunda değişiklik gösterebileceği ifade edilmiştir. Bakanlık; somut olayda yapılan müdahalenin yalnızca kamu düzenini sağlama amacıyla değil, aynı zamanda COVID-19 pandemisi sürecinde toplum sağlığının korunması amacıyla da gerçekleştirildiğini vurgulamış ve Türkiye’deki salgın sürecine ilişkin ayrıntılı bilgi sunmuştur. Ayrıca Bakanlık, yargı mercilerinin başvuruya konu olayları ilgili ve yeterli gerekçelerle değerlendirdiğini, bu nedenle müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığının olayın

koşulları gözönüne alınarak incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. İdarenin yasaklama kararı bulunduğu gerekçesiyle başvurucunun gerçekleştirmeyi planladığı yürüyüşün engellenmesi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale niteliği taşımaktadır. Bu nedenle başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda Valilik, İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulunun kişilerin bir araya gelmesini gerektirecek her türlü eylem ve etkinliğin yasaklanmasına dair kararına atıfla, başvurucu siyasi partinin ilçe örgütü tarafından düzenlenmek istenen yürüyüşe izin vermemiştir. Bu yönüyle, müdahalenin temel gerekçesinin genel sağlığın korunması olduğu görülmektedir (bkz. § 3). Müdahalenin hukuka uygunluğunu değerlendiren İdare Mahkemesi ise, 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) fıkrasının müdahalenin kanunilik şartını sağladığı sonucuna varmıştır (bkz. § 4).

13. Belirtmek gerekir ki temel hak ve özgürlüklere yapılan bir müdahalede, bu müdahalenin dayanağını oluşturan kanun hükmünün ve gerekçesinin ne olduğunun belirlenmesi, kural olarak müdahalede bulunan idari makamlar ile bu müdahaleyi denetleyen derece mahkemelerinin görev ve yetkisindedir. Bununla birlikte, özellikle müdahaleye esas alınan gerekçeyle uyumlu olmadığı açık olan bir kanun hükmüne dayanıldığının bariz şekilde anlaşılabildiği durumlarda bu konudaki belirlemeyi yapma ve önündeki bireysel başvuruyu buna göre inceleme konusunda nihai yetki Anayasa Mahkemesine aittir.

14. Yukarıda da açıklandığı üzere somut olayda idarenin, yürüyüşe izin verilmemesine ilişkin kararını, kamu düzeni veya güvenliği gerekçesine değil; kamu sağlığının korunması meşru amacıyla İl Hıfzıssıhha Kurulu kararına dayandırdığı görülmektedir. Her ne kadar İdare Mahkemesi, müdahalenin 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (C) fıkrasına dayandığını ve bu kapsamda kanunilik şartını sağladığını belirtmişse de anılan hüküm idareye yalnızca kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu veya bozulacağına dair ciddi belirtilerin bulunması hâlinde toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale yetkisi tanımaktadır. Bu itibarla, kamu sağlığının korunması meşru amacıyla, müdahaleye esas alınan kuralın 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre somut olayda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına 1593 sayılı Kanun'a dayanılarak yapılan müdahalenin dayanağı olan kuralın kanunilik ölçütüne uygun olup olmadığı incelenecektir.

15. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır. Anayasa’nın 34. maddesi kapsamında yapılan bir müdahalenin kanunilik şartını sağladığının kabul edilebilmesi için müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur. Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade eden belirliliğini garanti altına almaktadır (kanuniliğe ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Çağla Yolaşan Kurul [GK], B. No: 2021/29184, 27/9/2023, §§ 35-41; kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz.

Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35).

16. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu Selma Atabey ([GK], B. No: 2021/38893, 27/9/2023) kararında 1593 sayılı Kanun'un 27., 72. ve 77. maddelerinin umumi hıfzıssıhha kuruluna il genelinde yapılacak tüm toplantı ve gösterileri erteleme şeklindeki müdahale yetkisi vermediğini değerlendirerek müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında emredilen kanunilik ölçütünü karşılamaması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Kararda, il umumi hıfzıssıhha kurulunun -bulaşıcı ve salgın hastalığın mevcut olduğu dönemlerde- sadece 1593 sayılı Kanun'da yazılı tedbirlerin uygulanmasına yardımcı olabileceği açıklanmıştır. Ayrıca kanuni düzenlemede sınırlı olarak sayılan tedbirler arasında toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını sınırlandırmaya imkân tanıyan bir yetki olmadığı ve müdahale yetkisinin kullanımının sıhhat ve içtimai muavenet vekaletinin tasvibi şartına bağlı tutulduğunu belirtmiştir (ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Selma Atabey, §§ 43-53; farklı bağlamda benzer değerlendirmeler için bkz. Çağla Yolaşan Kurul ([GK], B. No:2021/29184, 27/9/2023,§§ 44-56).

17. Somut olayda da anılan karardaki değerlendirmeler ile ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı İl Umumi Hıfzıssıhha Kurulunun kararı uyarınca yapılan müdahalenin öngörülebilir olmadığı, dolayısıyla müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde açıkça emredilen kanunilik ölçütünü karşılamadığı değerlendirilmiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Yasaklama kararıyla engellenen yürüyüşün, olay tarihi itibarıyla başvurucu bakımından özel bir anlam taşıdığı açıktır. Ancak olay tarihi sonrasında da söz konusu etkinliğin gerçekleştirilmesinin güncel ve özel bir anlam ifade ettiği başvurucu tarafından ileri sürülmediği gibi bu husus olayın niteliğinden de anlaşılmamaktadır. Dolayısıyla, başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

21. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için taleple bağlı kalınarak başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Van 3. İdare Mahkemesine (E.2020/1011, K.2020/3179) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvuru, bir siyasi partinin düzenlemek istediği yürüyüşün yasaklanması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Kararda, Halkların Demokratik Partisi (HDP) İpekyolu İlçe Başkanlığınca 1 Eylül Dünya Barış Günü kapsamında yapılmak istenen yürüyüşe yönelik müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen kanunilik ölçütünü karşılamadığı değerlendirilerek başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından Covid-19 salgınının tüm dünyada yaygın bir şekilde insan sağlığını tehdit eder boyutlarda görülmesi üzerine pandemi ilan edilmiş; 13/3/2020 tarihinden itibaren de ülkemizde salgın hastalık olarak kabul edilmiştir. Hastalığın insanlar arasında solunum yoluyla ve kısa süreli temaslarda dahi bulaşımının hızlı olması nedeniyle, insanların bir arada bulunduğu kapalı veya açık ortamlarda, hastalığın azaltılması veya ortadan kaldırılması amacıyla pek çok değişik önlem ve tedbirler alınmıştır. Sokağa çıkma yasağı kararları, toplantı yapılmasının ertelenmesi ve yasaklanması, izin verilen toplantılarda uyulması gereken kurallar, maske takma zorunluluğu ve bu yasakları ihlal edenler hakkında 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 282. maddesi gereğince idari para cezası uygulanması da belirtilen tedbirlerden birisi olmuştur.

Koronavirüs (Covid-19) olarak bilinen solunum yolu bulaşıcı hastalığının yayılmasını önleme gayesiyle tüm ülke çapında olduğu gibi Van ilinde de birtakım tedbirler alınmıştır. Van Valiliği İl Umumi Hıfzısıhha Kurulu'nun (Kurul) 11/6/2020 tarihli kararıyla da Dünya Sağlık Örgütü tarafından “pandemi” ilan edilen Covid-19 salgınından kaynaklanan olumsuzlukların şehir için bir tehdit unsuru olmasının önlenmesine yönelik olarak emniyet tedbirlerine ek olarak bazı ilave kararlar alınmıştır.

Başvuruya konu olayda; Kurul, Covid-19 salgını sebebiyle il sınırları içerisinde vatandaşların bir araya gelebileceği her türlü toplu faaliyeti, gösteriyi ve organizasyonu yasaklamıştır. HDP İpekyolu İlçe Başkanlığının 1/9/2020 tarihinde yapmayı planladığı yürüyüş için Van Valiliğine yaptığı başvuru yukarıda belirtilen Kurul kararı sebebiyle reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa’da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerektiğini ve anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlemesini

öngördüğü konularda yasama organının temel kurallarını saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakmasının yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamayacağını kabul etmiştir (AYM, E.2014/133, K.2014/165, 30/10/2014; Mustafa Karakuş [GK], B. No: 2020/34781, 17/1/2023, § 63; Odeon Park Otel Turizm Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2021/3598, 27/2/2024, § 18). Bu bağlamda temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına yönelik kanuni düzenlemelerde kanun koyucu tarafından temel esaslar, ilkeler ve çerçeve belirlendikten sonra diğer ayrıntıların düzenleyici işlemlerle belirlenebileceği kabul edilmiştir (Mehmet Koray Eryaşa [2. B.], B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 63; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 78; Odeon Park Otel Turizm Ticaret Ltd. Şti., § 19).

1593 sayılı Kanun'un 23. maddesinde, "Her vilayet merkezinde bir umumi hıfzıssıhha meclisi toplanır..."; 27. maddesinde "Umumi hıfzıssıhha meclisleri mahallin sıhhi ahvalini daima nazarı dikkat önünde bulundurarak şehir ve kasaba ve köyler sıhhi vaziyetinin ıslahına ve mevcut mahzurların izalesine yarayan tedbirleri alırlar. Sari ve salgın hastalıklar hakkında istihbaratı tanzim, sari ve içtimai hastalıklardan korunmak çareleri ve sıhhi hayatın faideleri hakkında halkı tenvir ve bir sari hastalık zuhurunda hastalığın izalesi için alınan tedbirlerin ifasına muavenet eylerler."; 77. maddesinde ise "Sari ve salgın hastalıklardan birinin hüküm sürdüğü veya tehdit ettiği mahallerde Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin tasvibiyle bütün umumi mahallerde vuku bulacak içtimalar tahdit veya menolunabilir..." kurallarına yer verilmiştir. Öte yandan; 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdare Kanununun 11. maddesinin (C) fıkrasında, "İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindendir. Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır." hükmü düzenlenmiştir.

Başvuruda, siyasi parti üyeleri de dahil olmak üzere vatandaşlar tarafından düzenlenecek faaliyetlerin yasaklanmasına ilişkin idari tedbirin kanuni dayanağını 5442 sayılı Kanun'un belirtilen hükmünün oluşturduğu ilk derece mahkemesi kararından anlaşılmaktadır. Bununla birlikte dava konusu edilen Kurul kararında belirtilen tedbirlere aykırılık durumunda müeyyide olarak 1593 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı göz önünde bulundurulduğunda, tedbirin dayanağını 1593 sayılı Kanun'un oluşturduğu da söylenebilecektir. Her iki Kanun'un şeklî yönden kanun olduğunda ve Resmî Gazete'de yayımlanan anılan Kanunların ilgili maddelerinin erişilebilir olduğunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Salgın hastalıkların tür ve özellikleri ile hastalığın görüldüğü her bir mahallin kendine özgü ihtiyaçları karşısında alınacak tedbirlerin de farklılık göstereceği kanun koyucu tarafından gözetilerek bunları durumun gereklerine göre belirleme yetkisi 1593 sayılı Kanun'la il/ilçe umumi hıfzıssıhha meclislerine bırakılmıştır. Başka bir ifadeyle 1593 sayılı Kanun'un 27. maddesinin salgın hastalıklara ilişkin alınacak tedbirleri belirleme konusunda idareye genel ve düzenleyici işlem yapma yetkisi veren bir çerçeve hüküm olduğu kabul edilmelidir. Ayrıca anılan Kanun'un 77. maddesinde salgın hastalığın hüküm sürdüğü veya tehdit ettiği yerlerde gerçekleştirilecek toplantıların sınırlandırılabileceğine veya yasaklanabileceğine ilişkin açık bir hükme yer verilmiştir. Başka bir anlatımla salgın hastalıkla mücadele kapsamında başvurulacak idari tedbir türlerinden birisinin de toplu etkinliklerin kısıtlanması veya yasaklanması olduğu kanunda herhangi bir tereddüde yer bırakmayacak biçimde açık ve net olarak düzenlenmiştir. Bununla birlikte 5442 sayılı Kanun'un da il sınırları içinde huzur ve güvenlikle birlikte kamu esenliğinin sağlanması açısından valiye gereken karar ve tedbirleri alma yetkisi verdiği açıktır. Dava konusu işlemde de 5193 sayılı Kanun kapsamındaki tedbirlerin alındığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla,

başvuruya konu olayda Kurul tarafından 1593 sayılı Kanun'un uygulanması açısından 5442 sayılı Kanun uyarınca alınan kararla başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşünün yasaklanması şeklinde gerçekleşen müdahalenin kanuni temelini oluşturma açısından 5442 sayılı Kanun'un ilgili hükmünün belirlilik ve öngörülebilirlik şartını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, müdahalenin salgın hastalığın önlenmesi gibi zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelmesi nedeniyle demokratik toplum düzeninin korunmasında gerekli, alınan tedbirlerin salgının seyri ile orantılı olduğu ve keyfîlik oluşturmadığı kanaatine varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediği düşüncesiyle, aksi yönde oluşan çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Yılmaz AKÇİL

DUYGU ÇAM

B. No: 2022/72101 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/72101

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DUYGU ÇAM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/72101)

Karar Tarihi: 6/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 30/3/2026 - 33209

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali KOZAN

Başvurucu : Duygu ÇAM

Vekili : Av. Ömrüye ERPEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın husumet yokluğundan reddine karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, özel bir şirkette çalışmaktayken başvurucunun iş akdi feshedilmiştir. Fesih bildiriminde başvurucunun G. Satış ve Pazarlama A.Ş ünvanlı işyerinde çalıştığı ve iş akdinin 20/2/2018 tarihinde sonlandırılacağı belirtilmiştir. Ayrıca işçi alacaklarına ilişkin olarak anılan Şirketin ve başvurucunun taraf olduğu ibraname düzenlenmiştir.

3. E. Pazarlama ve Satış A.Ş. (Şirket) ile yapılan ara buluculuk görüşmelerinde anlaşma sağlanamaması üzerine başvurucu, anılan Şirket aleyhine 23/3/2018 tarihinde işe iade istemiyle tespit davası açmıştır. Dava dilekçesinde yakalandığı hastalık nedeniyle iş akdinin feshedildiğini düşündüğünü, hastalığının çalışmasına engel olmadığına dair rapor olduğunu ve fesih bildiriminde feshin nedeninin gösterilmediğini belirterek feshin haksız olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca fesih bildirimi ve imzaladığı ibranamede işveren olarak gösterilen şirkette yanlışlık olduğunu düşündüğünü, kendisinin E. Pazarlama ve Satış A.Ş. bünyesinde

çalıştığını hatta ara buluculuk görüşmelerinde ilk toplantıya da bu Şirket temsilcisinin katıldığını ancak sonraki toplantıya katılmadığı için anlaşma sağlanamadığını ifade etmiştir.

4. Şirket vekili; davaya cevabında başvurucunun müvekkil şirketle aynı gruba bağlı olan G. Yüksek Standart Yön. Dan. A.Ş. nezdinde dava dışı C. P. Temizlik Ürünleri San. ve Tic. A.Ş. firmasına ait ürünlerin satış ve pazarlaması işinde 10/12/2014 tarihli belirli süreli iş sözleşmesine istinaden işe başladığını ve müvekkil şirket bünyesinde çalışmadığını belirtmiştir. İşe iade talebinin dava dışı şirkete yöneltilmesi gerektiğini, ara buluculuk görüşmesine iştirak edilmesinin işe iade talebinin müvekkil Şirkete yöneltilmesinden kaynaklandığını belirterek davanın husumet yokluğundan reddini talep etmiştir. Ayrıca işe iade davalarının açılabilmesi için işveren ile işçi arasındaki iş akdinin belirsiz süreli olması gerektiğini ancak başvurucunun belirli süreli iş akdine bağlı olarak çalıştığını belirtmiştir.

5. Karşıyaka 3. İş Mahkemesi (Mahkeme) 21/11/2018 tarihinde, Şirketin pasif husumet ehliyeti bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Kararda fesih bildirimi ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarında işverenin G. Satış ve Pazarlama A.Ş. olduğunun açık olduğunu, gerçek işveren yerine diğer grup şirketine karşı işe iade davası açmanın hukuken mümkün olmadığı gibi mevzuat gereği davalıların değiştirilmesi imkânının da bulunmadığı, ayrıca zorunlu ara buluculuk görüşmesinin de davacının işvereni olmayan şirketle yürütüldüğü belirtilmiştir.

6. Başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde; dava açtığı şirkette çalıştığını bildiğini, diğer şirketin de davalı Şirketin kardeş şirketi olduğunu ve iki şirketin ortaklarının aynı kişiler olduğunu ileri sürmüştür. Davalının ara buluculuk görüşmelerinde husumet itirazı bulunmadığını, şirketler arasında organik bağ olduğunu ve kendisinin her iki şirket tarafından birlikte istihdam edildiğini, SGK kaydında işveren olarak G. Satış ve Pazarlama A.Ş. olmasının gerçek işvereninin davalı Şirket olduğu gerçeğini değiştirmeyeceğini vurgulamıştır.

7. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi (Daire) 20/1/2020 tarihli kararı ile istinaf başvurusunun kabulüyle esastan karar verilmek üzere dosyanın kararı veren mahkemeye iadesine kesin olarak hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, Ticaret Sicili Müdürlüğünün yazı cevabına göre davalı Şirket ile dava dışı G. Satış ve Pazarlama Hiz. A.Ş.nin adreslerinin ve şirket yetkililerinin aynı olduğu, her iki şirket arasında bir organik bağ bulunduğu, davacının her iki şirketin işinde çalıştığı, sigorta kaydındaki şirketi başvurucunun bilebilecek durumda olmadığı belirtilmiştir.

8. Anılan karara uyularak yapılan yargılama sonucunda Mahkemece davanın kabulüne karar verilmiştir. Kararda, Şirket ile dava dışı şirketin adreslerinin aynı olduğu ve Ticaret Sicili Müdürlüğü kayıtları gözetilerek aralarında organik bağ bulunduğu kabul edilmiş; fesih bildiriminde fesih nedeninin de belirtilmediği, iş akdinin feshi için haklı ya da geçerli bir neden bulunmadığı vurgulanmıştır.

9. Davalı Şirket, karara karşı başvurucunun kendi bünyelerinde ve denetimlerinde çalışmadığını, grup şirketlerinin aynı adreste yer almasının doğal olduğunu, sadece buna dayanılarak şirketler arasında organik bağ olduğunun kabul edilmesinin hukuken mümkün olmadığını belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Daire 15/3/2022 tarihinde istinaf başvurusunun kabulüyle davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine kesin olmak üzere karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Dosya kapsamındaki davacıya ait belirsiz süreli 04/07/2018 tarihli iş sözleşmesinde,

29/08/2018 tarihli umumi ibranamede, 20/02/2018 tarihli umumi ibranamede ve 20/02/2018 tarihli fesih bildirimi tebligatında işveren olarak G. Satış ve Pazarlama Hiz. A.Ş.'nin yer aldığı, davacının bu belgelerde imzasının olduğu, ayrıca SGK kayıtlarına göre de işveren olarak G. Satış ve Pazarlama Hiz. A.Ş.'nin gözüktüğü, bu şekilde davacının kendi işverenini bilecek durumda olduğu, ayrıca davanın vekil aracılığıyla açılmış olduğu da gözetildiğinde 6100 s. HMK'nın 124. maddesi gereğince davalının yanlış gösterilmesinin kabul edilebilir bir yanılgıya dayanmadığı, ayrıca Dairemizce davalı şirket ile dava dışı G. Satış ve Pazarlama Hiz. A.Ş. arasında organik bağ bulunduğu gerekçesiyle önceki karar kaldırılmış ise de; yerel mahkeme aşamasında bu şirketlerin davacıyı birlikte istihdam ettiği veya şirketler arasında muvazaa ilişkisi bulunduğu vb. bir durumun varlığının kanıtlanamadığı, dinletilen davacı tanıklarının bu yöndeki beyanlarının yetersiz olduğu, bu nedenlerle temsilde yanılgı olarak değerlendirilemeyeceği anlaşılmakla pasif husumet yokluğundan davanın reddi gerekirken kabulü yönünde karar verilmesi hatalıdır..."

10. Nihai kararı 16/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra başvurucu 28/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucunun tavzih talebi Daire tarafından tavzihi gerektirir bir durum olmadığı vurgulanarak 6/7/2022 tarihinde reddedilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, Mahkeme tarafından husumet nedeniyle reddedilen davada istinaf incelemesinde husumetin varlığı tespit edilerek davanın esastan incelenmesine karar verildiğini belirtmiştir. Bu duruma rağmen anılan karara uyularak yapılan yargılamada usulen kesinleşen husumet konusunun istinaf aşamasında tekrar incelenerek önceki karardan dönülmesinin hukuk güvenliği ilkesine uygun olmadığını vurgulamıştır. Ayrıca karar gerekçesinde davanın vekil ile takip edildiğine dayanılsa da avukatın ara buluculuk görüşmesi sonrası sürece dâhil olduğunu, ara buluculuk görüşmelerine Şirketin işveren olarak katıldığını, bu süreç sonunda dava açma süresi geçtiğinden davayı başka birine yöneltmesinin mümkün olamadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün davanın pasif husumet yokluğu nedeniyle reddedilmesinin hukuka aykırılığına ilişkin olduğu değerlendirildiğinden başvuru mahkemeye erişim hakkı çerçevesinde incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

16. Başvurucunun gerçek işveren yerine grup şirketine açtığı davanın husumet yokluğu nedeniyle reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

17. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığı belirlenmelidir.

18. Başvurucunun davasının husumetten reddedilmesine dair kararın 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Dava şartları" başlıklı 114. maddesi, "Dava şartlarının incelenmesi" başlıklı 115. maddesi ile "Tarafta iradi değişiklik" başlıklı 124. maddesine dayandığı görülmüştür. Buna göre davanın taraflarının dava ve taraf ehliyetine sahip olmaları bir dava şartı olarak sayılmış ve dava şartı yokluğu hâlinde davanın usulden reddine karar verileceği, mahkemenin dava şartlarının mevcut olup olmadığını davanın her aşamasında kendiliğinden araştıracağı düzenlenmiştir. Bu itibarla somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının olduğu anlaşılmıştır.

19. Davanın husumetten reddine ilişkin kuralın amacı, davanın doğru hasıma açılmasını sağlamak ve bu suretle yargılamanın gereksiz yere sürüncemede kalmasını önlemektir. Davanın husumetten reddine ilişkin bu düzenlemenin yargılamanın makul süre içinde tamamlanmasını temine yönelik bir çare olduğu açıktır. Dolayısıyla somut olaydaki müdahalenin meşru bir amaca dayandığı anlaşılmıştır (Halil Güler [2. B.], B. No: 2015/11002, 3/7/2018, § 37).

20. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığı da incelenmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

21. Dava hakkının bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin usul ekonomisi ile iyi adalet yönetimi ilkesinin sağlanarak kamu yararı amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez (Ahmet Erdem [1. B.], B. No: 2018/34944, 6/10/2021, § 63). Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önemli ölçüt ise orantılılıktır. Bu itibarla uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklenip yüklenmediği tespit edilmelidir.

22. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği yargı mercilerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda yargı mercilerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya yargı mercilerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci [2. B.], B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

23. 6100 sayılı Kanun'un 115. maddesine göre mahkeme tarafından davanın her aşamasında

dava şartının mevcut olup olmadığının araştırılması gerektiğinin açık olduğu bu bağlamda Dairenin istinaf incelemesinde sonuç olarak husumet yokluğuna karar verdiği görülmüştür. Dairenin bu sonuca ulaşırken 6100 sayılı Kanun'un 124. maddesinde yer alan dava dilekçesinde tarafın yanlış veya eksik gösterilmesinin kabul edilebilir bir yanılgıya dayanıyorsa hâkimin taraf değişikliği talebini kabul edebileceği yönündeki düzenlemeyi de gözeterek dosyada bulunan deliller kapsamında bir değerlendirme yaptığı ve yeterli gerekçeyle sonucu açıkladığı anlaşılmıştır. Dairenin gerçek işverenin tespitine ilişkin dayandığı deliller ve mevzuat birlikte gözetildiğinde, davanın tespit edilebilir gerçek işverene açılması gerektiği yönündeki yorumun öngörülemez olduğu ve başvurucuya aşırı külfet yüklediği, bu bağlamda mahkemeye erişim hakkına yönelik açık bir ihlalin olduğu söylenemez.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLYAS ARGUNHAN

B. No: 2022/82224 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/82224

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLYAS ARGUNHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/82224)

Karar Tarihi: 6/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 30/3/2026 - 33209

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ömer Faruk NURSAÇAN

Başvurucu : İlyas ARGUNHAN

Vekili : Av. Alperen İMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltı koruma tedbirinin haksızlığının yargılama neticesinde kesinleşen beraat kararı ile ortaya çıkmasına rağmen açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Kullanmak İçin Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Satın Alma, Kabul Etme veya Bulundurma Suçuna İlişkin Süreç

2. Başvurucu 25/6/2020 günü saat 23.50 sıralarında E.Ç. ile birlikte iken polisleri görmeleri üzerine kaçmaya çalıştıkları sırada yakalanarak kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçundan gözaltına alınmıştır. Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'nda başvurucunun gözaltına alındığı suç, kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma olarak belirtilmiştir. Aynı suçtan başvurucunun şüpheli olarak polis merkezinde ifadesi alınmış; başvurucu, ifadesinde saat 22.00 sıralarında uyuşturucu madde kullandığını kabul etmiştir.

3. Polislerce düzenlenen ve başvurucunun imzasının da yer aldığı tutanağa göre başvurucu

ve E.Ç. polislerden kaçarken yere 65 gram ağırlığında bir madde atmıştır. Daha sonra bu maddenin sentetik kannabinoid içeren uyuşturucu madde olduğu belirlenmiştir.

4. Sevk/Serbest Bırakma Tutanağı'na göre başvurucu 26/6/2020 tarihinde saat 01.22'de serbest bırakılmıştır.

5. Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alma, kabul etme, bulundurma ve kullanma suçundan 8/10/2020 tarihinde başvurucu hakkında beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmiştir. Başvurucunun erteleme süresi içinde yükümlülüklerine uygun davranmaması sebebiyle anılan suçtan 18/4/2022 tarihinde kamu davası açılmıştır. Yargılama sonucunda 19/6/2025 tarihinde başvurucunun anılan suçtan 1 yıl 8 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Karar, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla istinaf incelemesi aşamasındadır.

B. Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti Yapma veya Sağlama Suçuna İlişkin Süreç

6. 8/10/2020 tarihli iddianameyle başvurucunun uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmıştır.

7. 5/11/2020 tarihinde başvurucu hakkında yargılama sonucunda anılan suçu işlediğinin sabit olmadığı gerekçesiyle beraat kararı verilmiştir. 13/11/2020 tarihinde beraat kararı istinaf kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiştir.

C. Tazminat Davasına İlişkin Süreç

8. Başvurucu müdafii; başvurucunun uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti yapma suçundan yakalanarak gözaltına alındığını, yargılama sonucunda beraat ettiğini ifade ederek 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca 26/11/2020 tarihinde Adana 12. Ağır Ceza Mahkemesinde (Ağır Ceza Mahkemesi) tazminat davası açmıştır.

9. 2/3/2021 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Davacının 25/06/2020 tarihli eylemi nedeniyle Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2020/261 Esas sayılı dosyasında uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan beraat kararı verildiği, kararın 13/11/2020 tarihinde kesinleştiği, kesinleşen kararın sanığa tebliğ edilmediği, gözaltı süresinin başka bir dosyadaki cezasından mahsup edildiğine dair dosya içerisinde herhangi belge olmadığı, gözaltı süresinin tazminat davasına konu edildiğine dair dosya içerisinde herhangi belge olmadığı, anlaşılmıştır. Davacının 25/06/2020 tarihli gözaltına alınma eylemine ilişkin gözaltına alma tutanağında yakalamaya neden olan suç olarak TCK'nın 191. maddesinde düzenlenen kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçunun gösterildiği, tazminat davasına dayanak teşkil eden ceza dava dosyasında yapılan yargılama sonucu verilip kesinleşen beraat hükmü olsa da bu suça ilişkin olarak davacı hakkında gözaltı işleminin yapılmadığı, davacının 25/06/2020 tarihli gözaltına alındığı eylemi nedeniyle Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 2020/55282 soruşturma nolu dosyası üzerinden 08/10/2020 tarihinde TCK'nın 191/2 hükmü gereği 5 yıl süre ile kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verildiği, halen bu sürenin devam etmekte olduğu, bahse konu soruşturma evrakının sonuçlanmasından sonra tazminat davasının şartlarının değerlendirilmesinin mümkün olacağı kanaatine varılarak yasal şartları oluşmadığından Mahkememizce davacının maddi ve manevi tazminat talebinin reddine..."

10. Davanın reddine ilişkin karara karşı başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Adana Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi 8/6/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan kesin olarak reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 28/7/2022 tarihinde öğrendiğini bildirmiş olup 15/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti yapma suçundan yakalanması ve gözaltına alınması sonrasında yargılama neticesinde beraat ederek kararın kesinleşmesinin ardından açtığı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olayın şartları gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki şikâyetlerini tekrar etmiştir.

15. Başvurucunun iddialarının özü, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açtığı tazminat davasının tazminata konu beraat kararı verilen suç yönünden gözaltı koruma tedbiri uygulanmadığı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin -beşinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu belirtilmiş; ikinci ve üçüncü fıkralarında özgürlüğün kısıtlanabileceği durumlar sayılmış; dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında ise hürriyetinden yoksun kalan kişilere tanınan güvencelere yer verilmiştir (Safkan Aydoğdu [2. B.], B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 43; M.E. [2. B.], B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 44; Şenel Çelik [1. B.], B. No: 2019/16560, 18/1/2022, § 36).

17. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkrada yer alan “bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişiler” ifadesi ile maddenin diğer tüm fıkralarında yer verilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğradığı zararlar devlet tarafından ödenecektir (Safkan Aydoğdu, § 44; M.E., § 45; Şenel Çelik, § 37).

18. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edilip edilmediğini belirleyebilmesi için öncelikle başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığını incelemesi gerekir. Yapılacak bu inceleme sonucunda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel

prensiplerine göre ödenmediği tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (Safkan Aydoğdu, § 45; M.E., § 46; Şenel Çelik, § 38).

19. Bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında yer alan esaslara aykırı bir işleme tabi olduğu mahkemelerce ve Anayasa Mahkemesince tespit edilmeden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında tazminat hakkının ihlal edildiği sonucuna varılamaz (Şenel Çelik, § 38). Bir başka ifadeyle Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının uygulanabilmesi için başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığı mahkemelerce ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmelidir (M.E., § 46).

20. Somut olayda bu konuda mahkemelerce yapılmış bir tespit yoktur. Dolayısıyla başvurucunun gözaltıyla ilgili esasların belirlendiği Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasına aykırı bir işleme tabi tutulup tutulmadığı incelenecektir.

21. Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'na göre başvurucu; kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçundan gözaltına alınmıştır (bkz. § 2). Benzer şekilde başvurucunun şüpheli sıfatıyla ifadesi, adı geçen suç nedeniyle alınmıştır. Başvurucu, Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'nda yer alan kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçu dışında uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan gözaltına alındığına dair herhangi bir tutanak veya belge de sunmamıştır. Başvurucu hakkındaki iddianame gözaltına alındığı suç yönünden değil uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan düzenlenmiş, yargılama sonucunda da bu suç yönünden beraat kararı verilmiştir (bkz. § 7).

22. Buna karşılık başvurucunun gözaltına alındığı suç yönünden ise kamu davasının ertelenmesine dair karar verilmiştir (bkz. § 5). Başvurucu tazminat davasını beraat kararına dayandırarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca tazminat talebinde bulunmuştur (bkz. § 8). Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucu hakkında düzenlenen Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'nı inceleyerek başvurucunun kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın alma, kabul etme veya bulundurma suçundan gözaltına alındığını, buna karşılık beraat kararına konu suç yönünden gözaltı koruma tedbiri uygulanmadığını tespit etmiştir (bkz. § 9). Dolayısıyla Ağır Ceza Mahkemesinin tespitinde hata olduğu söylenemeyecektir. Başvurucu hakkında beraat kararına konu suç yönünden gözaltı koruma tedbirine başvurulmadığı sonucuna varıldığından bu suç yönünden Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının koşullarının oluştuğundan da söz edilemeyecektir.

23. Diğer taraftan Ağır Ceza Mahkemesi; başvurucunun gözaltına alındığı suç yönünden beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verildiği, bu sürenin sonuçlanmasından sonra tazminat davasının şartlarının değerlendirilmesinin mümkün olacağı sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 9). Başvurucunun tazminat talebini dayandırdığı 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca tazminata hükmedilebilmesi için kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veya beraat kararıyla sonuçlanan bir soruşturma ve kovuşturmanın varlığı gereklidir.

24. Her ne kadar Ağır Ceza Mahkemesi kararının gerekçe kısmında yer verilmiş ise de başvurucu, tazminat davası dilekçesinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi soruşturmasını ve bu soruşturmaya konu olan kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde

satın alma, kabul etme veya bulundurma suçunu tazminata konu etmemiştir. Benzer şekilde başvurucunun gözaltına alınmasına konu olan soruşturmada da 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendine uygun olarak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmemiştir. Başvurucu, tazminat davasını 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine dayanarak açmamıştır. Dolayısıyla Ağır Ceza Mahkemesinin tazminat davasının reddine ilişkin kararında ilgili ve yeterli gerekçenin ortaya konulduğu görülmektedir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -beşinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OĞUZHAN TEKİN

B. No: 2022/93576 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/93576

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OĞUZHAN TEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/93576)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ömer Faruk NURSAÇAN

Başvurucu : Oğuzhan TEKİN

Vekili : Av. İmran TANRIVER ERCAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltı tedbirinin gerekçesiz şekilde uzatılması, uzatma kararının tebliğ edilmemesi, kişinin gözaltı süresi içinde farklı emniyet müdürlüklerine götürülmesi, yasal gözaltı süresinin dolmasından sonra sulh ceza hâkimliğine çıkarılması, tutuklama kararından sonra ceza infaz kurumu yerine emniyet müdürlüğüne götürülmesi, tutuklamaya itirazının incelenmemesi iddiasıyla açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ve adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Soruşturmaya ve Ceza Yargılamasına İlişkin Süreç

2. 18/1/2021 tarihinde İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) sözde Türk Silahlı Kuvvetleri teşkilatı yapılanmasına ilişkin soruşturma kapsamında 238 şüpheli hakkında soruşturma başlatmış; bunlardan İzmir'de ikamet eden veya yurt dışı kaydı bulunan toplam 42 kişi hakkında yakalama tarihi ve saatinden itibaren 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 19. maddesi uyarınca toplu işlenen suç olması nedeniyle dört gün süreyle gözaltına alınmaları yönünde İzmir Emniyet Müdürlüğüne müzekkere yazmıştır. Yazıda ayrıca

delillerin toplanmasındaki güçlük ve şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle belirtilen süre içinde işlemlerin bitirilememesi hâlinde anılan Kanun uyarınca gözaltı süresinin uzatılmasının talep edilmesi yönünde talimat vermiştir.

3. Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'na göre 19/1/2021 günü saat 01.00 sıralarında başvurucu hakları hatırlatılarak FETÖ/PDY üyeliği soruşturması kapsamında gözaltına alınmıştır. Başvurucunun da imzasının bulunduğu Yakınlarına Haber Verme Tutanağı'na göre aynı gün saat 01.05'te başvurucu, eşini telefonla arayarak gözaltı kararını haber vermiştir. 19/1/2021 günlü ve düzenlenme saati 02.28 olarak belirtilen tutanağa göre gözaltı kararı ve hakları başvurucuya anlatılmıştır. Başvurucu, bu tutanağı şerh koymaksızın imzalamıştır. 19/1/2021 tarihinde Pendik İlçe Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Büro Amirliğinde başvurucunun şüpheli olarak müdafii huzurunda ifadesi alınmıştır. İfade Alma Tutanağı'na göre ifade aynı gün saat 19.55'te tamamlanmıştır.

4. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarına göre 22/1/2021 tarihinde başvurucu, İzmir Cumhuriyet savcısı tarafından silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir. Tutuklamaya sevk evrakına ait evrak kütüğünde en son 22/1/2021 günü saat 13.33'te soruşturma savcısının doküman okuma işlemi yer almaktadır.

5. 23/1/2021 tarihinde İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliği anılan suçtan başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Sorgu zaptında sorgunun başlangıç ve bitiş saati yer almamaktadır. UYAP kayıtlarına göre sorgu zaptı ilk olarak 22/1/2021 tarihinde saat 17.19'da zabıt kâtibi tarafından oluşturulmuş, en son 23/1/2021 günü saat 04.00'te aynı mahkeme kâtibi tarafından, yine aynı gün saat 09.51'de ise soruşturma savcısı tarafından okunmuştur.

6. 26/1/2021 tarihinde İzmir Cumhuriyet savcısı soruşturma dosyasında yetkisizlik kararı vererek dosyayı İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir. 27/1/2021 tarihinde başvurucu müdafii, başvurucunun tutuklanması kararına karşı İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliğine itiraz etmiştir. 28/1/2021 tarihinde İzmir Cumhuriyet Başsavcılığından başvurucunun tutuklandığı dosya içeriğine UYAP ortamından erişilememesi nedeniyle dosyanın fiziken incelenmesi gerektiğinden tutukluluğa itiraz talebinin değerlendirilmesi gereken üç günlük yasal süre dolmadan dosyanın fiziki olarak gönderilmesini talep etmiştir. Aynı gün İzmir Cumhuriyet savcısı; dosyada yetkisizlik kararı verildiğini, dosyanın posta sürecinde olması sebebiyle numara almadığını belirterek talebin ilgili savcılıktan yapılmasını istemiştir. Yetkisizlik kararına ait UYAP işlem kütüğüne göre yetkisizlik kararı 1/2/2021 günü saat 11.59'da İstanbul Terör Suçları Soruşturma Bürosu kâtibi tarafından okunmuştur.

7. 9/2/2021 tarihli iddianame ile başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle İstanbul 24. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

8. 11/2/2021 tarihinde İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliği; İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının soruşturma dosyasında yetkisizlik kararı verildiğini belirterek tutuklama kararına yapılan itirazın UYAP üzerinden ve fiziki olarak karar verilmek üzere gönderildiğini bildiren yazı yazmıştır.

9. 20/2/2021 tarihinde İstanbul 24. Ağır Ceza Mahkemesi tensip zaptı ile başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

10. 2/4/2021 tarihinde İstanbul Cumhuriyet savcısı, İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin gönderdiği 11/2/2021 tarihli yazı ekinde yer alan tutuklamaya itiraza ilişkin dilekçeyi

yargılamayı yapan İstanbul 24. Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

11. 21/4/2021 tarihinde başvurucu tahliye edilmiştir. 21/9/2022 tarihinde yargılama sonucunda başvurucunun anılan suçtan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla dosya istinaf incelemesi aşamasındadır.

B. Tazminat Davasına İlişkin Süreç

12. Başvurucu; gözaltı sürecinin gereksiz olarak uzatıldığını, uzatma kararının kendisine tebliğ edilmediğini, gizlilik kararı sebebiyle dosyayı inceleyemediğini, gözaltı süresi boyunca farklı emniyet müdürlüklerine götürüldüğünü, kanuni gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmadığını, tutuklama kararından sonra ceza infaz kurumu yerine emniyet müdürlüğü nezarethanesine götürüldüğünü, tutuklamaya itiraz ettiği hâlde itirazının incelenmediğini, ceza infaz kurumunda hücrede tutulduğunu ifade ederek 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) ve (k) bendi uyarınca 23/6/2021 tarihinde İstanbul Anadolu 8. Ağır Ceza Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

13. İstanbul Anadolu 8. Ağır Ceza Mahkemesi 6/12/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Davacı tarafından açılan koruma tedbirleri nedeni ile maddi ve manevi tazminat davasının, davacının yakalama ve gözaltı işlemine karşı başvuru imkanlarından faydalandırılmadığına ilişkin nedenleri ispat edemediği gibi dosya kapsamından da bu nedenlerin tespit edilemediği, yine gözaltı ve tutuklama tarihlerine bakıldığında kanuni gözaltı süresi içinde hakim önüne çıkartıldığı dolayısıyla 5271 sayılı CMK'nın 141 ve devamı maddeleri gereğince koşulları bulunmadığından reddine dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir..."

14. Davanın reddine ilişkin karara karşı başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi 14/9/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan kesin olarak reddine karar vermiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 22/9/2022 tarihinde öğrendiğini bildirmiş olup 20/10/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Gözaltına İlişkin Olarak

17. Başvurucu; gözaltı tedbirinin gerekçesiz şekilde uzatıldığı, uzatma kararının kendisine tebliğ edilmediği, gözaltı süresi içinde nezarethanedeki tadilat sebebiyle farklı emniyet müdürlüklerine götürüldüğü, yasal gözaltı süresinin dolmasından 2,5 saat sonra sulh ceza hâkimliğine çıkarıldığı, tutuklama kararından sonra adliyede personel olmaması sebebiyle ceza infaz kurumuna sevk yazısı düzenlenemediğinden ceza infaz kurumu yerine emniyet müdürlüğüne götürüldüğü iddialarıyla açtığı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olayın şartları gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

19. Başvurucunun iddialarının özü, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (k) bendi uyarınca açtığı tazminat davasının yakalama ve gözaltı işlemine karşı başvuru imkânlarından faydalandırılmadığına ilişkin şikâyetini ispat edemediği, kanuni gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarıldığı, bu sebeplerle tazminat koşullarının oluşmadığı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkindir. Başvurucunun şikâyetlerinin özü dikkate alındığında başvuru, bir bütün olarak Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir.

20. Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasına göre yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırk sekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz (Emre Soncan [2. B.], B. No: 2016/73490, 11/3/2020, § 55). Gözaltı süresi kişinin fiilî olarak ya da yetkili mercinin emri üzerine yakalanmasıyla başlar. Gözaltına alınan kişi, belirlenen süreler sonunda serbest bırakılmalı ya da sulh ceza hâkimliğine sevk edilerek sorguya çekilmelidir (AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 275).

21. 5271 sayılı Kanun'un "Gözaltı" başlıklı 91. maddesine göre de gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç yakalama anından itibaren yirmi dört saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre on iki saatten fazla olamaz. Toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle Cumhuriyet savcısı gözaltı süresinin her defasında bir günü geçmemek üzere, üç gün süreyle uzatılmasına dair yazılı olarak emir verebilir. Toplu suç anılan Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendinde aralarında iştirak iradesi bulunmasa da üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suç olarak tanımlanmıştır.

22. 3713 sayılı Kanun'un geçici 19. maddesine göre ise silahlı terör örgütü üyeliği suçu bakımından gözaltı süresi -yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç- yakalama anından itibaren kırk sekiz saati, toplu olarak işlenen suçlarda dört günü geçemez.

23. Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasında geçen "en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç" ibaresinin "toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün" ibaresini de bağladığı açıktır. Kanun hükümlerinden de toplu olarak işlenen suçlar için öngörülen azami dört günlük gözaltı süresine tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilme için gerekli sürenin ekleneceği anlaşılmaktadır. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (3) numaralı fıkrasında "uzatılma"dan söz edilmektedir. Uzatılan süre ise (1) numaralı fıkradaki "Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmidört saati geçemez." hükmünün geçerli olduğu gözaltı süresi olup bu süreye "yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre" dâhil değildir (Rıdvan Akbaş [GK], B. No: 2021/25399, 17/4/2025, § 35).

24. Dolayısıyla Anayasa ve kanun maddelerindeki gözaltı süreleri ile yakalananın en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için gerekli süreler birbirinden bağımsızdır. Bu nedenle yakalanan veya tutuklanan kişinin tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre gözaltı sürelerine ilave olarak ayrıca düzenlenmiştir (Emre

Soncan, § 57). Buna göre Anayasa'nın 19. maddesindeki ifadesiyle "tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre", 3713 sayılı Kanun'daki ifadesiyle "yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre" 5271 sayılı Kanun'un 91. maddesi gereğince en fazla on iki saattir. Bu süre soruşturma birimlerine verilmiş bir açık çek olmayıp keyfî olarak kullanılamaz (Rıdvan Akbaş, § 36).

25. Yukarıda anılan Kanun hükümlerinde başvurucuya isnat edilen suç bakımından gözaltı süresinin en çok dört gün olduğu ve bu süreye zorunlu yol süresinin ilave edileceği ancak yol süresinin toplam on iki saati geçemeyeceği belirtilmiştir. Buna göre yol süresi dâhil toplam gözaltı süresinin azami 4 gün 12 saat olabileceği anlaşılmaktadır.

26. 18/1/2021 tarihinde Cumhuriyet savcısı aralarında başvurucunun da olduğu çok sayıda şüpheli hakkında 3713 sayılı Kanun'un geçici 19. maddesi uyarınca toplu işlenen suç olması nedeniyle dört gün süreyle gözaltına alınmaları yönünde emniyet güçlerine yazılı talimat vermiştir (bkz. § 2). Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'na göre aralarında başvurucunun da olduğu çok sayıda şüpheli 19/1/2021 tarihinde saat 01.00'de güvenlik güçleri tarafından yakalanarak Cumhuriyet savcısının emriyle dört gün süreyle gözaltına alınmıştır (bkz. § 3). Dolayısıyla başvurucu hakkında gözaltı süresi Cumhuriyet savcısının yazılı talimatı ile 4 gün olarak belirlenmiş, ayrıca uzatma yönünde karar verilmemiştir. Başvurucu, gözaltına alındığı tarih itibarıyla 4 gün süreyle gözaltına alındığını bilmektedir.

27. UYAP'tan yapılan incelemeye göre aralarında başvurucunun da bulunduğu şüpheliler hâkim önüne çıkarılmak üzere 22/1/2021 tarihinde İzmir Cumhuriyet savcısı tarafından silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmaları istemiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir (bkz. § 4). Tutuklamaya sevk evrakına ait evrak kütüğünde en son 22/1/2021 günü saat 13.33'te soruşturma savcısının doküman okuma işlemi yer almaktadır. Dosya aynı gün saat 17.19'da İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliğine geçmiştir. Dolayısıyla başvurucu bu saat itibarıyla İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliği önünde hazır edilmiştir. UYAP kayıtlarına göre sorgu 23/1/2021 günü saat 04.00'te tamamlanmıştır (bkz. § 5).

28. Başvurucuya isnat edilen terör örgütü üyeliği suçu bakımından toplam gözaltı süresi azami 4 gün olduğuna göre, somut olayda başvurucunun şikâyet ettiği tutmanın başlangıcı olan 19/1/2021 tarihi saat 01.00 ile gözaltı sebebiyle tutmanın sona ererek hâkim önünde hazır edildiği 22/1/2021 tarihi saat 17.19 arasında kanunda belirlenen bu azami gözaltı süresinin aşılmamış olduğu görülmektedir. Nitekim İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesi de başvurucunun iddialarına ilişkin olarak gözaltı ve tutuklama tarihlerini dikkate alarak kanuni gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarıldığı kanaatine vararak başvurucunun iddialarını gerekçeli şekilde reddetmiştir.

29. Diğer taraftan başvurucu; Sulh Ceza Hâkimliğinin tutukluluk incelemesini keyfî olarak geciktirdiği, dosyanın ve kendisinin Sulh Ceza Hâkimliği önünde hazır edilmesine rağmen incelemenin yapılmadığı, inceleme süresinin makul olmadığı yönünde başvuru formunda bir açıklamada bulunmamıştır. Başvurucuya isnat edilen suçun niteliği ve hakkında gözaltı tedbiri uygulanan kişi sayısı dikkate alındığında İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliği önünde geçen sürenin keyfî olduğu da söylenemeyecektir.

30. Açıklanan gerekçelerle gözaltına ilişkin süreçle bağlantılı olarak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tutuklama Kararına İtirazın İncelenmemesine İlişkin Olarak

31. Başvurucu, tutuklama kararına yaptığı 27/1/2021 tarihli itirazın incelenmediği şikâyetine dayanarak açtığı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Bakanlık görüşünde, somut olayın şartları gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

33. Başvurucunun şikâyetlerinin özü dikkate alındığında başvuru, Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir.

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

35. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan bir kimsenin kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkı bulunmaktadır. Burada belirtilen bir yargı merciine başvurma hakkı, suç isnadıyla hürriyetinden yoksun bırakılan kimseler bakımından tahliye talebinin yanı sıra tutuklama, tutukluluğun devamı ve tahliye talebinin reddi kararlarına karşı yapılan itirazların incelenmesi sırasında da uygulanması gereken bir güvencedir (Mehmet Haberal [1. B.], B. No: 2012/849, 4/12/2013, §§ 122, 123).

36. Ceza muhakemesi hukukumuzda itiraz usulünün düzenlendiği 5271 sayılı Kanun'un 268. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kararına itiraz edilen hâkim veya mahkemenin, itiraz incelemesini en çok üç gün içinde yapması, itirazı yerinde görmezse yetkili merciye göndermesi gerektiği belirtilmişse de itiraz merciinin incelemesini ne kadar süre içinde tamamlaması gerektiğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan “kısa sürede” ibaresi, hürriyeti kısıtlanan kişinin bu kısıtlamanın hukukiliğine karşı yaptığı itirazın mümkün olan en kısa sürede karara bağlanmasını zorunlu kılmaktadır (aynı yöndeki karar için bkz. Ulaş Kaya ve Adnan Ataman [1. B.], B. No: 2013/4128, 18/11/2015, § 73).

37. Somut olayda başvurucunun tutuklanmasından sonra İzmir Cumhuriyet savcısı 26/1/2021 tarihinde yetkisizlik kararıyla birlikte dosyayı İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiş; başvurucu, müdafii aracılığıyla 27/1/2021 tarihinde tutuklama kararına itiraz etmiştir. İtirazının incelenmesi amacıyla tutuklama kararını veren İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliği soruşturma dosyasını istemiş ancak yetkisizlik kararı sonrası dosyanın postada olması sebebiyle dosyaya fiziken erişememiştir. Bu durumu tespit eden sulh ceza hâkimi, başvurucunun itirazını karar verilmek üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir (bkz. § 6). İstanbul Cumhuriyet savcısı da başvurucunun itirazını içerir dilekçesini 2/4/2021 tarihinde yargılamayı yapan Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir (bkz. § 10). Dolayısıyla başvurucunun tutuklama kararına yönelik 27/1/2021 tarihli itirazı incelenmemiştir. Başvurucunun tutukluluk durumu ise başvurucunun 27/1/2021 tarihli itirazından sonra 20/2/2021 tarihli Ağır Ceza Mahkemesi tensip zaptına kadar değerlendirilmemiştir. Başvurucu; tazminat davasına ilişkin dilekçesinde 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendi uyarınca tazminat taleplerinin bulunduğunu, tutuklama kararına yönelik itirazının incelenmediğini açıkça belirtmiştir (bkz. § 12). Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun yakalama ve gözaltı işlemine karşı başvuru imkânlarından faydalandırılmadığına ilişkin nedenleri ispat edemediği gibi dosya kapsamından da bu nedenlerin tespit edilemediği gerekçesiyle davanın reddine karar

verilmiştir (bkz. § 13).

38. Sonuç olarak başvurucunun tazminat davasında ileri sürdüğü iddialar Ağır Ceza Mahkemesi tarafından hatalı değerlendirilerek reddedilmiştir. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

39. Öte yandan yukarıda ulaşılan sonuca bağlı olarak başvurucunun tutuklama kararından sonra adliyede personel olmaması sebebiyle ceza infaz kurumuna sevk yazısı düzenlenemediğinden ceza infaz kurumu yerine emniyet müdürlüğüne götürülmesi ve gözaltı sürecinde farklı emniyet müdürlüklerinde tutulması iddiasıyla açtığı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

B. Diğer İhlal İddiaları

40. Başvurucunun soruşturma dosyasına erişimin kısıtlandığına ilişkin iddiasının Adnan Erol ([1. B.], B. No: 2020/27934, 15/3/2022, §§ 66-72), Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt ([2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; pandemi sürecinde karantina dolayısıyla ceza infaz kurumunda hücrede tutulması nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Onurhan Solmaz ([1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

41. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

42. Somut olayda Anayasa'nın 19. maddesinin -sekizinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvurucunun tutukluluk durumu sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahaleler nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 85.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklama kararına yönelik itirazın incelenmemesi şikâyetine ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gözaltı uzatma kararının tebliğ edilmemesi ve süresi içinde hâkim önüne çıkarılmama yönünden Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterleri karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Tutuklama kararına yönelik itirazın incelenmemesine ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Tutuklama kararından sonra emniyete götürülmeye ve gözaltı süresinde farklı emniyet müdürlüklerinde tutulmaya yönelik tazminat talebinin reddine ilişkin olarak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya net 85.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 3.518,70 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 43.518,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 8. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/164 ve K.2021/401), İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesine (E.2022/737, K.2022/3185) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AKIN ÜÇOK

B. No: 2023/16601 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/16601

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AKIN ÜÇOK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/16601)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Akın ÜÇOK

Vekili : Av. Emine Pınar TEKİNŞEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer bazı güvencelerin yanı sıra birtakım anayasal hakların ihlal edildiği iddiaları da bulunmaktadır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/3/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna, bireysel başvuru formunda dile getirilen diğer hak ve ilkelerin ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

3. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Arka Plan Bilgisi

4. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsünde bulunanlarca hazırlanan sıkıyönetim direktifi ile Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) tarafından emir komuta bütünlüğü içinde devletin yönetimi maksadıyla Yurtta Sulh Konseyi teşkil edildiği, yönetime el konulduğu, tüm yurtta sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan edildiği, kamu yetkisi ile yapılan tüm atama ve görevlendirmelerin teşkil edilen Yurtta Sulh Konseyi tarafından veya onun vereceği yetkiye istinaden yapılacağı, bunun haricinde yapılacak işlemlerin yok hükmünde olduğu, mevcut yürütme erkinin görevden el çektirildiği, Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) feshedildiği, tüm valilerin görevden alındığı, tüm vali, kaymakam ve belediye başkanlığı atamalarının Yurtta Sulh Konseyi tarafından yapılacağı, siyasi partilerin tüm faaliyetlerinin sonlandırıldığı, polis teşkilatının sıkıyönetim komutanları emrine alındığı belirtilmiştir. Anılan direktifin ve ekindeki sıkıyönetim komutanlıklarına ilişkin atama listesi, darbe teşebbüsünde bulunanlar tarafından ilgili askerî birimlere ve bakanlıklara gönderilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12, 13).

5. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile Fetullahçı Terör Örgütü/ Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra eğitim, sağlık, ticaret, sivil toplum ve medya gibi farklı alanlardaki yapılanmasına yönelik olarak Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından soruşturmalar yürütülmüş; çok sayıda kişi hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulanmıştır (Darbe teşebbüsü süreci ve darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olgular hakkında detaylı bilgi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 12-25, 51-54).

B. Başvuruya Konu Süreç

6. Başvurucu 1988 doğumlu olup bireysel başvuruya konu olayların geçtiği tarihte Üsteğmen rütbesiyle Kara Harp Okulunda (KHO) görev yapmaktadır.

7. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) darbe teşebbüsü sırasında KHO'da gerçekleştirilen eylemlerle ilgili olarak yürüttüğü soruşturma sonucunda aralarında başvurucunun da bulunduğu KHO'da görev yapan şüpheliler hakkında başta Anayasayı ihlal, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs ile terör örgütü üyeliği suçları olmak üzere çeşitli suçlardan cezalandırılmaları talebiyle iddianame düzenlemiştir.

8. İddianamede başvurucunun darbe girişimine yönelik faaliyetler kapsamında saat 23.00 sonrasında KHO'da gerçekleştirilen eylemleri organize eden İ.P. ve K.A.nın talimatı üzerine KHO'ya darbe faaliyetlerinde yer almak amacıyla gelmek, darbeye teşebbüs kapsamında başka birimlere nakillerin sağlandığı ve içinde herhangi bir güvenlik problemi olmayan KHO'ya yönelik nakiller esnasında dışarıdan gelecek sivil halk, polis ve darbe karşıtı askerlere karşı koymak için kendisine rastgele tevdi edilen silahı teslim almak ve okul içinde bulunup darbeyi yöneten grubun talimatları doğrultusunda darbeye kalkışma faaliyeti kapsamında kendisine tevdi edilecek görevleri (nizamiyelerde takviye kuvvet olarak görevlendirilme, nizamiyelerde nöbet tutma, okul içerisinde verilecek olası başka görevleri yerine getirme) beklemeye başlamak suretiyle üzerine atılı suçları işlediği kanaatine ulaşılmıştır.

9. Başvurucu ve diğer sanıklar hakkında Ankara 24. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme)

yapılan yargılamanın duruşma devresi 172 celsede tamamlanmıştır. Duruşma sırasında Başsavcılık, FETÖ/PDY'nin askerî mahrem yapılanmasına yönelik ayrı yürüttüğü soruşturma sırasında ankesörlü telefon hatlarına ilişkin HTS kayıtlarının incelenmesinden hareketle, aralarında başvurucu ile bazı sanıkların farklı tarihlerde söz konusu ankesörlü hatlardan arandıklarını tespit etmiştir. Bu HTS kayıtları doğrultusunda birden fazla tablo hâlinde oluşturulan listede, başvurucunun farklı tarihlerde ankesörlü hatlardan davanın bazı sanıklarıyla birlikte arandığına dair tespitlere yer verilmiştir. Başsavcılık, örgütün askerî mahrem yapılanmasına yönelik ayrı soruşturma yürüttüğünü belirttiği başvurucu hakkında Mahkemede derdest bir davanın görülmekte olduğu gerekçesiyle terör örgütü üyeliği suçundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiş ve ekinde söz konusu tabloları içeren listenin de yer aldığı soruşturma dosyasını 28/1/2019 tarihinde Mahkemeye sunmuştur.

10. Mahkeme anılan tablonun gönderilmesi üzerine başvurucunun kullandığı GSM hattına dair HTS kayıtlarının getirtilmesi için gönderdiği müzekkere doğrultusunda söz konusu HTS kayıtları Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından Mahkemeye sunulmuştur.

11. Yargılama sırasında darbe girişimine iştirak ettiğine dair iddiaları kabul etmeyen başvurucuya duruşmanın 9/4/2019 tarihli 154. celsesinde söz konusu tabloları içeren liste okunduğunda, terör örgütüyle irtibatının bulunmadığını, bu verilerin hukuka aykırı şekilde elde edildiğini, tablolara yansıyan arama kayıtlarının bazılarında görüşmelerin yapıldığı zaman aralıkları itibarıyla çakışmalar olduğunu, aramaların yapıldığı tarihlerin üzerinden çok zaman geçtiği için bu aramaları kimlerin yaptığını bilmediğini, söz konusu tespitlerin Yargıtayın benzer dosyalarda yeterli delil olarak kabul edilmediğini savunmuştur. Başvurucu, ayrıca bu listeye dayanak olan tüm HTS kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmasını talep etmiştir.

12. Yapılan yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucuya atılı eylemlerin bir bütün olarak Anayasayı ihlal suçuna yardım etme niteliğinde olduğu sonucuna ulaşmış ve başvurucuyu 15 yıl hapis cezasına mahkûm etmiştir. Kararda başvurucu hakkında yer verilen mahkûmiyet gerekçesi şöyledir:

"Olay tarihinde KHO'da üsteğmen rütbesinde görev yapan [...] sanığın [başvurucunun] olay gecesi çağrı üzerine okula geldiği, [...] okulda yaşanan olaylara vakıf olarak okulda yapılan faaliyetlerin darbe girişimine yönelik olduğunu anladığı kabul edilen sanığın savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu, 03:00 sıralarında silah alınması yönündeki kanunsuz emre uyarak silah alıp verilecek emirleri beklemek suretiyle darbe girişiminde etkin rol oynayan sanıkların icrai eylemlerini koylaştırdığı, buna göre sanığın 15 Temmuz gecesi gerçekleştirilen eylemlerden sorumlu olduğu, ancak suç işleme kararı, fiil üzerinde ortak hakimiyet, sanığın suçun icrasında üstlendiği rol, suça katkısının taşıdığı önem, dosya kapsamına göre suça katılma düzeyi, olay öncesi, sırası ve sonraki davranışları, sanığın eylemi ile suçun işlenişi sırasında fiil üzerinde ortak hakimiyetinin bulunmayışı dikkate alınarak tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde sanığın işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olduğu, sanığın eyleminin bütün halinde Anayasal Düzeni Ortadan Kaldırmaya Teşebbüs etme suçunu oluşturduğu ve sanığın suçun işlenmesi sırasında yardımda bulunarak suçun icrasını kolaylaştırmak suretiyle suçun işlenmesine yardım ettiği kabul edilerek TCK.nun 309/1 maddesi ve suçun işleniş şekli, suç kastı ile suçun konusunun önem ve değeri dikkate alınarak alt hadden uzaklaşılarak TCK.nun 39/2-c maddesi delaletiyle 39/1 maddesi uyarınca cezalandırılmasına, sanık hakkında takdiri indirimi gerektirir bir durum bulunmadığından TCK'nın 62. maddesinin uygulanmasına yer

olmadığına karar verilmiştir. "

13. Kararda ayrıca başvurucunun terör örgütüne üyeliğine ilişkin dosyaya belgelerin gönderildiği belirtildikten sonra şu tespitlerde bulunulmuştur:

"Emniyet Genel Müdürlüğü Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Adli Bilişim Şube Müdürlüğünün 03/08/2018 tarihinli raporunda sanıktan ele geçirilen dijital materyaller üzerinde yapılan incelemede kakao.talk uygulaması kalıntılarının tespit edildiği bildirilmiştir.

Türkiye genelinde Ardışık ve Ankesör aramalara ilişkin yapılan soruşturmalarda söz konusu haberleşme yönteminin örgüt üyeleri arasında kullanılan bir haberleşme yönteminin olduğu, bu konuda bir çok beyanın bulunduğu ve izlenilen yöntemin ayrıntıları yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere sanık hakkında Ardışık ve Ankesör aramalara ilişkin yapılan soruşturmalara ait bilgi ve belgeler dosya arasına gönderilmiş, bunlara binaen HTS raporları alınmış, yapılan incelemede sanığın bir çok kez ankesörle/sabit numaralardan arandığı ve kendisi gibi asker kişilerle de ardışık aramalarının bulunduğu ve dosyamız bir kısım sanıkları ile aynı gün aynı sabit numaradan arandığı, ayrıca bu aramaların bazısında örgüt mensuplarının arama yaparken gizliliği sağlamak için kullandıkları yöntemlerden aramalardan önce ve/veya sonra eksik numara tuşlanıp kapatılması, banka numaralarının çevrilip kısa bir sürede kapatılması şeklindeki uygulamaları da yaptıkları görülmüştür.

FETÖ/PDY ile ilgili silahlı terör örgütü üyeliği suçunun Anayasayı İhlal suçu karşısında TCK' nın 44. maddesi kapsamında kaldığı anlaşılmıştır."

14. Anılan kararda saat 03.00 sıralarında silah alınması yönündeki kanunsuz emre uyarak silah alıp verilecek emirleri beklemek şeklindeki olgu, başvurucunun yanı sıra Anayasayı ihlal suçuna yardım etmekten haklarında mahkûmiyet kararı verilen sanıkların büyük çoğunluğu hakkındaki mahkûmiyet gerekçelerinde benzer şekilde aleyhe delil olarak kabul edilmiştir. Mahkeme, terör örgütü üyeliği suçundan verdiği mahkûmiyet kararları ile Anayasayı ihlal suçundan verdiği ceza verilmesine yer olmadığına dair kararlar ve beraat hükümleri dışında sonuç olarak;

i. Darbe girişimine aslî fail olarak katıldığını tespit ettiği sanıkların bazıları yönünden Anayasayı ihlal suçundan ağırlaştırılmış müebbet, bazı sanıklar yönünden ise takdiri indirim nedenleri uygulamak suretiyle müebbet hapis cezası,

ii. Okul komutanı katılan İ.Ç. ile onun ve emir astsubayı olan katılan A.Ç.nin alıkonulması eylemi yönünden ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan bazı sanıklar hakkında 18 yıl, bazıları yönünden de 27 yıl hapis cezası,

iii. Darbe girişimine yardım eden sıfatıyla katıldıklarını belirlediği, muhakeme sürecinde FETÖ/PDY ile irtibatlarına dair haklarında aleyhe tanık beyanları veya askerî mahrem yapılanmaya yönelik soruşturmalar kapsamında belirlenen HTS kayıtları uyarınca ardışık olarak arandıkları tespit edilen ve aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıkların eylemlerini bir bütün olarak Anayasayı ihlal suçuna yardım etme olarak değerlendirerek bu sanıklar hakkında sonuç olarak teşdiden 15 yıl hapis cezası,

iv. Darbe girişimine yardım eden sıfatıyla katıldıklarını belirlemekle birlikte örgüt üyeliğine dair kovuşturma evresinde dosyaya başkaca delil sunulmayan sanıklar hakkında Anayasayı ihlal etme suçuna yardım etmekten 12 yıl 6 ay hapis cezası vermiştir.

15. Aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıklar hakkındaki hükümlerin gerekçelerinde

takdiri indirim nedenlerinin uygulanmayacağı belirtilmekle birlikte (bkz. § 12), hüküm fıkrasına göre Mahkeme, 5237 sayılı Kanun'un 309. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca belirlediği ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından aynı Kanun'un 39. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (2) numaralı fıkrasının (c) bendi uyarınca indirim yaparken takdiren ve teşdiden ibarelerine yer vererek anılan cezayı 18 yıl hapis cezasına indirmiş ve bu ceza üzerinden de yine 5237 sayılı Kanun'un 62. maddesi gereği indirim yaparak sonuç cezayı 15 yıl olarak bireyselleştirmiştir. Mahkeme, haklarındaki sonuç cezayı 12 yıl 6 ay olarak belirlediği sanıklar açısından ise ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından aynı Kanun'un 39. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (2) numaralı fıkrasının (c) bendi uyarınca indirim yaparken yalnızca takdiren ibaresine yer vererek cezayı 15 yıl hapis cezasına indirmiş ve bu ceza üzerinden de takdiri indirim nedenleri uyarınca indirim yaparak sonuç cezayı 12 yıl 6 ay hapis cezası olarak bireyselleştirmiştir.

16. Başvurucu, mahkûmiyet kararına karşı -diğer itirazlarının yanı sıra- darbe girişimine iştirak ettiğine yönelik iddialar ile ankesörlü hatlardan arandığına dair tespitlere karşı yargılama sırasında dile getirdiği itirazlarına ek olarak dijital materyalde tespit edilen Kakao.talk adlı uygulamanın telefonların satın alındığı anda cihaz içine üretici firma tarafından konulan bir uygulama olduğunu ve bu uygulamanın örgütsel niteliğinin kararda ortaya konulmadığını ileri sürerek istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurmuş; anılan karar olağan kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

17. 5237 sayılı Kanun'un "Faillik" başlıklı 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur."

18. 5237 sayılı Kanun'un "Yardım etme" başlıklı 39. maddesi şöyledir:

"(1) Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, onbeş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde cezanın yarısı indirilir. Ancak, bu durumda verilecek ceza sekiz yılı geçemez.

(2) Aşağıdaki hallerde kişi işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olur:

a) Suç işlemeye teşvik etmek veya suç işleme kararını kuvvetlendirmek veya fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat etmek.

b) Suçun nasıl işleneceği hususunda yol göstermek veya fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlamak.

c) Suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak."

19. 5237 sayılı Kanun'un "Anayasayı ihlal" başlıklı 309. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Cebir ve şiddet kullanarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü düzeni ortadan kaldırmaya veya bu düzen yerine başka bir düzen getirmeye veya bu düzenin fiilen uygulanmasını önlemeye teşebbüs edenler ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile

cezalandırılırlar."

B. Yargıtay İçtihadı

20. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 21/10/2024 tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Bir asker şahsın; gizlilik ve deşifre olmamak kuralına riayetle, örgütün talimatı ile ve örgütsel irtibatı sağlamak maksadıyla kamuya açık ve birbirinden bağımsız market, büfe, kırtasiye, lokanta vb. gibi işletmelerde kurulu bulunan, ücret karşılığı kullanılan sabit hat veya ankesörlü hatlar ile mahrem imam tarafından arandığı, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaata ulaştıracak somut olgu ve teknik verilerle tespit edilmesi ve yargılama yapan mahkemenin de tam bir vicdani kanaate ulaşması halinde, kişinin örgütle bağlantısını gösteren hukuka uygun delil olacağından, bu delilin teyidi ve maddi gerçeğin hiç bir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya konulması açısından;

Bizzat kullanımında bulunan GSM hattının HTS dökümlerine göre ankesör/ardışık arama kayıtları bulunan sanığın bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda 'gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, sanığın farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadığı, ardışık aramaya dahil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı' hususlarını gösterir bir analiz inceleme ve tespit raporunun tanzim edilmesi, ayrıca sanığın görev yaptığı yerlerin tespiti ile ilgili yerlere yazı yazılmak suretiyle, görev yaptığı yerler itibariyle haklarında ankesör veya sabit hatlardan periyodik ya da ardışık aramalarının olduğuna yönelik herhangi bir kayıt, soruşturma veya kovuşturmanın olup olmadığının saptanması ve varsa buna ilişkin bilgi ve belgelerin getirtilmesi, yine sanık ile birlikte ardışık arandığı tespit edilen şahıslar var ise bu şahıslarla ilgili herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığı belirlendikten sonra şahısların tüm aşama ifadelerinin getirtilmesi, ayrıca UYAP'ta bulunan örgütlü suçlar bilgi havuzunda sanık hakkında başkaca bir beyan yahut delil bulunup bulunmadığının da araştırılması ile elde edilecek tüm bu delillerin 5271 sayılı Kanun'un 217 nci maddesi uyarınca duruşmada sanık ve müdafine okunarak diyeceklerinin sorulması, gerekirse beyan yahut ifade sahipleri ile ardışık arandığı şahıslar usulüne uygun tanık olarak dinlenildikten sonra sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayin edilmesi gerekirken eksik araştırma ile yazılı şekilde karar verilmesi,

3. Suçun sübutu ve cezanın kişiselleştirilmesi bakımından belirleyici delil niteliğinde olan ve talimatla dinlenen [E.G.] ile sanıkla ardışık olarak arandığı tespit edilen [U.K.] ve [M.Y.] isimli şahısların doğrudan aleni duruşmada sanığın huzurunda veya 5271 sayılı Kanun'un 180 inci maddesinin birinci, ikinci ve beşinci fıkraları gereğince SEGBİS kullanılmak suretiyle dinlenip AİHS'in 6/3-d ve Anayasanın 36 ncı maddeleri ile teminat altına alınan 'iddia/kamu tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek' hakkı tanınması, sanıkların örgütteki konumu ve faaliyetleri ve söz konusu aramaların mahiyetleri ile ilgili olarak ayrıntılı beyanlarının alınması gerektiği gözetilmeden 5271 sayılı Kanun'un 181 inci maddesinin birinci fıkrası ve 210 uncu maddelerine muhalefet edilmesi [kanuna aykırıdır.]"

21. FETÖ/PDY'nin askerî mahrem yapılanmasına yönelik davalarda kişilerin ankesörlü hatlardan aranmalarına dair kayıtların delil değeri açısından yapılması gereken araştırmalara ilişkin benzer yöndeki birçok karar arasından Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/11/2024 tarihli ve E.2024/705, K.2024/15150; 19/11/2024 tarihli ve E.2022/6992,

K.2024/14586; 21/10/2024 tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894 sayılı kararlarına bakılabilir.

22. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 15/3/2023 tarihli ve E.2022/36488, K.2023/1290 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"En son Datça Hava Radar Komutanlığında Yüzbaşı olarak görev yapmış olan sanı[ğın] adına kayıtlı ve kullanımında olan 0507 (...) (...) (...) ve 0507 (...) (...) (...) numaralı gsm hatları ile E.A. adına kayıtlı olup sanık tarafından 05.09.2008 tarihinde irtibat numarası olarak verildiği tespit edilip sanığın kullanımında olduğu belirlenen 0506 (...) (...) (...) numaralı gsm hattının, 03.11.2017 tarihli 'Araştırma Tutanağı', 26.10.2017 tarihli 'HTS Analiz Raporu', 16.09.2019 'HTS Analiz ve Araştırma Raporu' ve sanığın kullanımında olan GSM numaralarına ait HTS raporları üzerinde yapılan analiz sonuçlarına göre; ardışık aramaların gerçekleştiği [...] Market isimli iş yerlerine ait sabit hatlardan 15.01.2012 - 20.11.2015 tarihleri arasında bir çok kez arandığının tespit edildiği, yine kendisi gibi askeri personel olan 'F.K.', 'M.T.', 'A.T.', 'S.S.', 'G.C.', 'Ş.Ş.', 'S.A.', 'M.A.K.', 'E.F.' ve 'Y.Y.' ile mahrem yapılanma içerisinde öğretmen konumunda yer aldığı anlaşılan Fizik Öğretmeni H.D. isimli kişilerle ardışık aranmasının da bulunduğunun anlaşılması karşısında, arama sayısı, aramaların periyodik olması, aramaların gerçekleştirildiği zaman, konuşma süreleri, sanığın farklı sabit hatlardan aranması, aranmaların makul görünmemesi nazara alındığında, sanığın örgütün iletişim metotlarından olan 'ankesörlü/sabit hatlardan aranma' gizli iletişim sistemine dahil olduğu, yine tanıkların aşamalarda alınan beyanlarında 'sanığın lise yıllarından itibaren örgütle bağlantısının olduğu, örgütün öğrenci evinde kaldığı, subaylık eğitimi sırasında örgütün İzmir Hava Kuvvetleri mahrem yapılanması içerisinde düzenli olarak örgütsel toplantılara katıldığı, örgüte sadakati yüksek ve bağışlarını düzenli olarak yapan bir şahıs olduğu' şeklindeki söylemleri ve sanıktan ele geçen cep telefonunda 'kakaotalk' isimli program kalıntılarının tespit edilmesi de dikkate alındığında, sanık hakkında temel cezanın belirlenmesi sırasında alt sınırdan uzaklaşılmasının dosya kapsamı ve mevcut delil durumu ile uyumlu olduğu görülmüş, mahkemenin sanığın örgüt üyesi olduğuna ilişkin kabulünde bir isabetsizlik bulunmamıştır."

23. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 26/12/2022 tarihli ve E.2022/11397, K.2022/10151 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dijital materyallere ilişkin raporda, kullanıldığına dair tespit bulunmayan kakao.talk isimli program dosyası saptandığına dair belirleme bulunan, Giresun hakimi olarak görev yaptığı dönemde 2014 yılında yapılan HSYK seçimlerinde bağımsız aday olarak seçime giren fakat FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı olduğu iddia olunan adayın seçim çalışması kapsamında verdiği yemeğe, aksi kanıtlanamayan savunmaya göre hemşehrisi olması nedeniyle katılan sanığın, anılan örgütün hiyerarşik yapısına organik bağla katıldığını ve bu bağlamda süreklilik,çeşitlilik ve yoğunluk arzeden faaliyetlerde bulunduğunu ortaya koyan kesin ve yeterli delil elde edilemediğinden ispat edilemeyen müsnet suçtan beraati yerine, delillerin hatalı değerlendirilmesi neticesinde ve yerinde olmayan gerekçe ile mahkumiyetine hükmedilmesi [kanuna aykırıdır.]"

24. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 21/3/2018 tarihli ve E.2017/3495, K.2018/768 sayılı kararının ilgili bölümü şöyledir:

"Sanığın Kakao programını, yalnızca FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyeliğinden hakkında soruşturma bulunan ve firari durumda olan eşiyle görüşmek için, eşinin yurt dışına çıkmasından sonra yükleyerek kullandığı ve yine eşiyle kişisel nitelikte bulunan whatsapp

yazışmalarının adı geçen silahlı terör örgütünün üyesi bulunduğunu kanıtlayacak nitelikte bulunmadığı[… anlaşılmıştır]."

25. Konuya ilişkin diğer ulusal ve uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023, §§ 59-81.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 6/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Ankesörlü/Kontörlü Sabit Hatlarla (Telefonlarla) Yapılan İletişimin Tespiti Sonucunda Elde Edilen Veriler Yönünden Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; ardışık aramaların tespitine yönelik iletişim bilgilerinin kolluk makamları tarafından alınmasının Anayasa'ya aykırı olduğunu, bu şekilde yapılan tespitler hukuka aykırı delil niteliğinde olduğu hâlde cezanın bireyselleştirilmesinde söz konusu verilerin hükme esas alınması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde; öncelikle kabul edilebilirlik şartlarının incelenmesi, bu koşulları sağladığında başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında, bireysel başvuru formunda dile getirdiği itirazlarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

29. Bireysel başvuruya konu olayda FETÖ/PDY'nin askerî mahrem yapılanmasında başvurucunun da yer aldığına dair adli makamlarca ulaşılan sonucun dayanağını öncelikle başvurucunun görev yerinde faaliyet gösteren ankesörlü/sabit hatların 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesinin (6) numaralı fıkrası gereğince getirtilen HTS kayıtları ve bu kayıtlar üzerinde kolluk birimlerince yapılan değerlendirme işlemleri oluşturmaktadır.

30. Başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

31. 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca şüpheli ve sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişiminin tespitinin soruşturma evresinde hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısının kararına, kovuşturma aşamasında ise mahkeme kararına istinaden yapılacağı öngörülmüştür.

32. Anayasa Mahkemesi, Murat Albayrak kararında ankesörlü veya sabit hatlar aracılığıyla kurulan iletişimlerin örgütsel boyutuna ve bu iletişimlere konu HTS kayıtlarının hukuka uygun delil olup olmadığının değerlendirilmesine yönelik ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kararda Yargıtayın birçok kararında ankesörlü/kontörlü sabit hatlara ilişkin HTS kayıtlarının -bir delil olarak- elde ediliş yönteminin hukuka uygun olduğuna dair değerlendirmelerde bulunduğunu da belirterek Başsavcılık tarafından hâkimlik kararı doğrultusunda ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla yapılan iletişime dair BTK'dan HTS kayıtlarının getirtilmesinin ve bu kayıtlar üzerinde şüpheli olabilecek kişilerin tespiti amacıyla kolluk birimlerine teknik analiz yaptırılmasının bariz takdir hatası veya açık bir

keyfîlik içeren bir uygulama olarak değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir (Murat Albayrak, §§ 67, 68, 102-108). Başvurucunun bu yöndeki itirazları dikkate alındığında, anılan kararda yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Cebrail Demirel [1. B.], B. No: 2019/40502, 11/7/2023, §§ 23-28).

33. Açıklanan gerekçelerle ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla (telefonlarla) kurulan iletişimin tespiti sonucunda elde edilen veriler yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucu; mahkûmiyet kararında dijital materyallerinde tespit edilen Kakao.talk adlı uygulamayı örgütsel amaçla kullandığına dair tespitte bulunulmaması, ayrıca Başsavcılık tarafından ankesörlü hatlardan yapılan aramalara dair kayıtlara ve bu tespitlerin delil olarak değerlendirilmesi hususunda Yargıtayın yerleşik içtihatlarında aranan kriterleri sağlamadığına dair esasa etkili itirazlarının karşılanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlık görüşünde; öncelikle kabul edilebilirlik şartlarının incelenmesi, bu koşulları sağladığında başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında, bireysel başvuru formunda dile getirdiği itirazlarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

36. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

37. Başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

39. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz

değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

40. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun darbe teşebbüsü sırasında bu teşebbüsten haberdar olduğu hâlde saat 03.00 sıralarında verilen kanunsuz emre uyarak silah almak suretiyle Anayasayı ihlal suçuna yardım ettiği gerekçesiyle bu suçtan mahkûmiyet kararı vermiştir (bkz. § 12). Diğer yandan Mahkeme, başvurucuya ait dijital materyalde Kakao.talk adlı uygulamanın bulunmasını ve örgütün askerî mahrem yapılanmasına yönelik ayrı yürütülen soruşturma kapsamında davanın -isimleri belirtilmeyen- diğer sanıklarıyla birlikte farklı tarihlerde ardışık olarak arandığına, bu aramalar sırasında örgütün tedbir kurallarına aykırı olarak numara değiştirerek arama yapıldığına dair, tablolara yansıtılan HTS kayıtlarını başvurucunun terör örgütüne üyeliği suçunu işlediğine ilişkin aleyhe deliller olarak değerlendirmiş ancak her iki suça dair bir bütün olarak değerlendirdiği eylemlerin Anayasayı ihlal suçunu oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 13).

42. Gerekçeli kararın içeriğine göre başvurucunun yanı sıra Anayasayı ihlal suçuna yardım etmekten haklarında mahkûmiyet kararı verilen bazı sanıklar yönünden sonuç ceza 12 yıl 6 ay hapis cezası yerine teşdiden 15 yıl hapis cezası olarak belirlenmiştir. Ancak Mahkeme kararında, aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıklara verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası üzerinden yapılan indirimin haklarındaki sonuç ceza 12 yıl 6 ay olarak belirlenen sanıklardan farklı olarak teşdiden belirlenmesi konusunda ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğundan söz etmek mümkün görünmemektedir. Diğer yandan, başvurucunun da aralarında bulunduğu bu sanıklar hakkındaki mahkûmiyet gerekçelerinde silah alma olgusunun yanı sıra örgütün askerî mahrem yapılanmasına yönelik ankesörlü hatlardan yapılan aramalara dair verilere ve/veya bu kişilerin örgütle irtibatlarına dair tanık beyanlarına yer verilmiş ve terör örgütü üyeliğine dair delil kabul edilen bu hususların 5237 sayılı Kanun'un 44. maddesi uyarınca fikri içtima kapsamında kaldığı belirtilmiştir (bkz. § 13). Bu durumda, başvurucuya ait dijital materyalde Kakao.talk adlı uygulama bulunduğunun tespit edilmesinin ve örgütün askerî mahrem yapılanmasında yer aldığına ilişkin, kendi kullandığı GSM hattına ankesörlü hatlardan ardışık olarak yapıldığı belirtilen aramaların başvurucu hakkında Anayasayı ihlal suçuna yardım etmeden verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına aynı Kanun'un 39. maddesi uyarınca yapılan indirim miktarının -teşdiden- belirlenmesinde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür (bkz. § 15). Dolayısıyla Mahkemenin terör örgütü üyeliği suçu yönünden aleyhe delil olarak değerlendirdiği bu tespitleri cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde belirleyici nitelikte delil olarak esas aldığının kabul edilmesi gerekmektedir.

43. Yargıtay uygulamasında, Kakao.talk isimli program FETÖ/PDY mensuplarının kendi aralarındaki gizliliği sağlamak üzere kullandıkları haberleşme yöntemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Buna karşın anılan programın ByLock gibi salt FETÖ/PDY mensuplarınca örgütsel haberleşmenin sağlanması için oluşturulmuş bir uygulama olduğu yönünde bir tespit -hatta iddia- mevcut değildir. Bu programın elektronik/mobil cihazlara yüklenmesi Yargıtay tarafından da ancak örgütsel ilişkiyi gösteren başka kuvvetli olgular varsa tamamlayıcı bir unsur olarak kabul edilmekte, tek başına örgütsel bir davranış olarak değerlendirilmemektedir (bkz. §§ 23-24). Bu nedenle mevcut Yargıtay içtihatları da dikkate alındığında söz konusu uygulamanın kullanılmasını mahkûmiyet için belirleyici bir delil olarak kabul etmek pek mümkün gözükmemektedir. Kaldı ki dosya kapsamında ve gerekçeli kararda başvurucunun bu programı kullandığı kabulüne dair teknik bir tespite/rapora dayanılmamıştır. Bu bağlamda Mahkemece başvurucuya ait olduğu ifade edilen dijital verilerde bu uygulamaya ait izler bulunduğu belirtilmişse de kapsamı ve mahiyeti anlaşılamayan bu izlerin başvurucunun söz konusu uygulamayı kullandığını ya da yüklediğini ortaya koymadığı anlaşılmaktadır (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Harun Erdoğan [1. B.], B. No: 2017/27588, 22/7/2020, § 59).

44. Diğer yandan Yargıtay, kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (bkz. Murat Albayrak, §§ 127-132. Ayrıca bkz. §§ 20-22).

45. Bu çerçevede Yargıtayın anılan kararlarında; sanıkla birlikte ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, ardışık aranan diğer şahıslar hakkında soruşturma bulunması hâlinde bu kişilerin tüm aşama ifadelerinin getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, sanığın kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, sanıkların bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda "gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadıkları, ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı" hususlarını gösterir analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) araştırma yapılarak sanık hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada 5271 sayılı Kanun'un 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafiine okunması, anılan Kanun'un 210. maddesi kapsamında tek veya belirleyici ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir (bkz. R.T. [GK], B. No: 2021/47924, 29/5/2025, § 30).

46. Başvurucunun örgütsel iletişim amacıyla Kakao.talk programını kullanmadığına yönelik itirazları ve bu uygulamaya ilişkin Yargıtayın ve Anayasa Mahkemesinin değerlendirmelerinin yanı sıra ankesörlü hatlardan yapılan aramalara yönelik Yargıtayın yukarıda belirtilen uygulamaları dikkate alındığında başvurucunun ankesörlü hatlardan yapılan aramaların delil olarak kullanılabilmesine yönelik kriterlere uygun olmadığına yönelik itirazlarıyla ilgili kolluk tarafından düzenlenen tablolardan ibaret belgeye karşı

bilirkişi incelemesi yaptırılmadığı, sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden başvurucu ile birlikte arandığı tespit edilen diğer sanıkların kimler olduğuna ve bu kişilerin anılan tespitlere yönelik savunmalarına Mahkemece değinilmediği açıktır. Başvurucuyla birlikte ardışık arandığı belirtilen diğer sanıkların hem bu tespitlere karşı savunmalarının, hem de başvurucu hakkında suçlayıcı beyanda bulunup bulunmadıklarının değerlendirilmesi, başvurucunun kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması ve bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi gerektiği Yargıtay kararlarından (bkz. §§ 20-22) anlaşılmaktadır. Ayrıca gerekirse UYAP bilgi havuzunda da araştırma yapılarak başvurucu hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığı, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada başvurucu ve müdafiine okunması, gerekirse de ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre başvurucunun hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir (bkz. § 20). Dolayısıyla muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların somut olayda yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

47. Mahkemece başvurucunun savunmalarında dile getirilen bu hususlarla ilgili bir araştırma veya değerlendirme yapılmamıştır. Savunmaya ilişkin olarak belirtilen olguların, Anayasayı ihlal suçuna yardım etmekten verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına 5237 sayılı Kanun'un 39. maddesi uygulandığında on beş ila yirmi yıl arasında belirlenmesi gereken cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak on sekiz yıl şeklinde belirlenmesini, dolayısıyla verilen kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali olan iddialar olduğu, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunduğu ve bu konularda Mahkemece herhangi bir açıklama yapılmadığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 13-14).

48. Buna göre başvurucu -üzerine atılı suçu işlemediğinin yanı sıra- cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak belirlenmemesi gerektiğine dair savunmasını destekleyebilecek mahiyette itirazlar sunmasına rağmen Mahkeme tarafından bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış ve başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

49. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

50. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun suç olmayan eylemlere dayanılarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile din ve vicdan özgürlüğünün ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerinin suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

51. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden, kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre, başvurucunun Anayasayı ihlal suçuna yardım etmekten verilen mahkûmiyet kararına dayanak alınan eylemleri yönünden suçta ve cezada

kanunilik ilkesi ile adil yargılanma hakkına ilişkin diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

52. Diğer yandan başvurucunun HTS bilgilerinin mevzuatta belirtilen süreden fazla tutulması ve bu bilgilerin yargı makamlarına gönderilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görünen tazminat yolu tüketilmeden başvuru yapılması nedeniyle Ertan Erçıktı (3) ([1. B.], B. No: 2018/14040, 30/6/2021) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

53. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

54. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

55. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

56. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla (telefonlarla) yapılan iletişimin tespiti sonucunda elde edilen veriler yönünden hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Özel hayata saygı hakkı kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ

OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının diğer güvencelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 24. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/115, K.2019/306) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET AŞKER VE ESM ENERJİ SANAYİ VE MADEN KAMU EMEKÇİLERİ SENDİKASI

B. No: 2023/38564 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/38564

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET AŞKER VE ESM ENERJİ SANAYİ VE MADEN KAMU EMEKÇİLERİ SENDİKASI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/38564)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucular : 1. Mehmet AŞKER 2. ESM Enerji, Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası

Vekili : Av. Candan DUMRUL KADIYORANOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisi başvurucunun sendika kararına istinaden katıldığı protesto eyleminden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte başvurucu, Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğünde (YEGM) mühendis olarak görev yapmaktadır. Başvurucu ayrıca Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonuna (KESK) bağlı Enerji, Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası (ESM) üyesidir.

3. Türkiye, 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır (geniş arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017). Darbe teşebbüsünün savuşturulmasının ardından ise ülke genelinde olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. OHAL süresince yirmi dört (667-690 sayılı)

Kanun Hükmünde Kararname (KHK) çıkarılmıştır. Bu KHK'lar ile genel ve soyut normlar ihdas edilerek alınan tedbirlerin yanı sıra kişiler hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler de yapılmıştır.

4. Somut olay ise terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna Millî Güvenlik Kurulunca karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilenlere yönelik kamu görevinden çıkarma tedbirini de içeren 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname etrafında şekillenmiştir. Anılan KHK kapsamında YEGM'de görev yapan bazı sendika üyelerinin de kamu görevinden çıkarılması üzerine kurum yemekhanesinde uygulamayı protesto eden konuşmalar yapılması ve anılan kişilerin uğurlanması amacıyla bir sendika kararı alınmıştır.

5. Başvurucu, söz konusu karara istinaden YEGM yemekhanesinde öğle arasında -personelin yemek yediği esnada- yapılan toplantıya katılmıştır. Yaklaşık on kişinin katıldığı eylemde Sendika Başkanı M.Ş. ve görevlerine son verilen M.E.A. ve Ö.F.K. açıklamalarda bulunmuştur. Bunun yanında katılımcılardan bir kısmının çeşitli sloganlar attığı, bazılarının ise "Geri Döneceğiz" yazılı kâğıt dövizler taşıdığı kamera kayıtlarına ve tutanaklara yansımıştır. Bunun dışında tutanaklarda söz konusu eylem nedeniyle yemekhanede bulunan kişilerin ya da eşyaların zarar gördüğü veya yemek verme hizmetinin aksadığına dair herhangi bir tespite rastlanmamıştır.

6. Başvurucunun anılan eyleme katıldığı gerekçesiyle hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Soruşturma neticesinde başvurucunun bir kamu kurumunda izinsiz olarak gerçekleştirilen protesto gösterisine alkışlayarak ve protestocuların yanında yer alarak destek verdiği belirtilerek 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (D) bendinin (e) alt bendi olan "Görev yeri sınırları içinde herhangi bir yeri toplantı, tören ve benzeri amaçlarla izinsiz kullanmak veya kullandırmak" uyarınca kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

7. Başvurucu mezkûr disiplin cezasının iptali talebiyle dava açmıştır. Ankara 17. İdare Mahkemesi dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Bu karara karşı davalı idare tarafından yapılan istinaf başvurusu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 20/2/2020 tarihli kararıyla gerekçeli olarak reddedilmiştir. Bölge İdare Mahkemesi kararında, KHK ile ihraç edilen üç sendika üyesine destek vermek amacıyla yapılan eylemin sendikal faaliyet niteliğinde olmadığı ancak başvurucuya verilen cezanın başvurucunun eylemiyle örtüşmediği ve eylemin 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (d) alt bendi uyarınca kınama cezasını gerektirdiği belirtilmiştir. Nihayetinde ilgili yargı kararı gözetilerek 22/5/2020 tarihli işlemle başvurucunun 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (d) alt bendi olan "Hizmet dışında devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak" uyarınca kınama cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu, disiplin cezasının iptali talebiyle dava açmıştır. Ankara 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, soruşturma raporu ve ekleri ile daha önce verilen yargı kararları çerçevesinde başvurucunun eylemlerinin sabit olduğu belirtilmiştir.

9. Başvurucu, mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi başvurucunun istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

10. Başvurucu nihai kararı 13/4/2023 tarihinde öğrendikten sonra 15/5/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerçek Kişi Başvurucu Yönünden

12. Başvurucu, sendika kararı üzerine katıldığı protesto gösterisi nedeniyle disiplin cezası aldığını belirterek anılan müdahalelerin sendika hakkını, adil yargılanma hakkını, ifade özgürlüğünü ve özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

13. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50,62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy [1. B.], B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26,36). Anılan kararlarda sendika üyelerinin çalışma koşulları, yükümlülükleri, iş güvenlikleri ve sağlık koşulları gibi konuların sendikaların çekirdek faaliyet alanlarından olduğunu vurgulamıştır. Buna göre somut olaya konu protesto gösterisinin (bkz. § 4) görevinden çıkarılan sendika üyesi kamu görevlilerine destek verme amacıyla yapıldığı yani çekirdek alana ilişkin olduğu anlaşıldığından gösteriye katılan başvuruculara yapılan müdahalelerin sendika hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (çekirdek alan üzerinden yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Nigar Hürel ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/16800, 22/11/2022, §§ 13,15; Hasan Taş ve diğerleri [2. B.], B. No: 2020/21790, 10/7/2024, § 11)

14. Öte yandan söz konusu belirlemenin eylemin amaç yönüyle sınırlı olarak (çekirdek hak, baskı grubu ayrımı) incelenmesinin bir sonucu olduğu ve kamu görevlilerinin sendikalarla kurdukları üyelik veya yöneticilik gibi bağların meseleleri otomatik olarak sendika hakkı ile ilişkilendirmeyeceği gibi bu kimselere tâbi oldukları statü hukukunun getirdiği sorumluluk ve sınırlamaların dışında bağımsız, alternatif veya ikame bir kimlik kazandırmayacağı da hatırlanmalıdır. Başka bir deyişle meselenin sendikal hak bağlamında incelenmesinin kişilerin eylemlerini otomatik olarak meşrulaştırmayacağı açıktır (İdris Gürkan [1. B.], B. No: 2018/24432, 7/6/2023, §§ 17-24; Hasan Taş ve diğerleri, § 12).

15. Ancak uygulamada yargı mercileri, sendika kaynaklı eylemleri salt sendika hakkı kapsamında kalıp kalmadığı yönünden sınırlı olarak incelemekte; eylemler sendika hakkı kapsamında değilse davaları reddedebilmektedir. Oysa yapılması gereken, bir fiil sendika hakkı kapsamında görülmüyorsa hangi temel hakkın kullanımı niteliğinde olduğunun tespit edilerek ilgili menfaatler arasında bir dengeleme yapılmasıdır. Eğer sendikal bir eylem ise bu durumda da sendika hakkı ile kamu hizmetinin gereği gibi (sürekli ve düzenli) yürütülmesi için başvuruculara statü hukuku çerçevesinde yüklenen ödevler arasında bir dengeleme yapılmalıdır. Zira meselenin sendikal hak bağlamında incelenmesi kişilerin eylemlerini otomatik olarak meşrulaştırmaz (sendika kararından kaynaklanmasına rağmen ifade özgürlüğünden incelenen kararlar için bkz. Elif Özkan [2. B.], B. No: 2018/7757, 8/6/2021, §§ 18-21; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy [1. B.], § 36; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkından incelenen kararlar için bkz. Güven Çelik ve Kadri Dursun [2. B.], B. No: 2018/5060, 8/6/2023, § 10; Kamuran Kılınç [2. B.], B. No: 2018/5549, 18/10/2023, § 9; Hasan Taş ve diğerleri, § 13)

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Sendika hakkına yapılan müdahalenin dayanağı olan 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının B bendinin (d) alt bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin devlet memurunun itibar ve güveninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir.

18. Sendika hakkına yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve orantılı olmalıdır (Tayfun Cengiz [2. B.], B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 55; Abidin Aydın Tüfekçi [1. B.], B. No: 2013/1315, 15/4/2015, § 52; Hikmet Aslan [2. B.], B. No: 2014/11036, 16/6/2016, § 50). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

19. Somut olayda başvurucu, üyesi olduğu sendikanın çağrısı üzerine bir kamu kurumunda izinsiz olarak düzenlenen protesto gösterisine, alkışlayarak ve protestocuların yanında yer alarak destek vermiştir. İdare, mahkeme kararını (bkz. § 7) uygulamak için tesis ettiği 22/5/2020 tarihli işlemle, başvurucunun eyleminin hizmet dışında devlet memuruna duyulan güven ve itibarı sarstığını değerlendirerek başvurucuyu kınama disiplin cezasıyla cezalandırmıştır. Yapılan yargılama neticesinde ise eylemin sabit olduğu ve kınama cezasını gerektirdiği belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir (bkz. §§ 8-9).

20. Anayasa Mahkemesi Hasan Taş ve diğerleri kararında, başvuru konusu protesto gösterisine katılan başka kamu görevlilerine yapılan disiplin cezası şeklindeki müdahaleleri sendika hakkı kapsamında incelemiştir. Söz konusu kararda; öğle yemeği servisinde ve güvenlik görevlileri nezaretinde gerçekleştirilen eylemin olaysız bir şekilde sona erdiğini ve idarenin kamu hizmetinin gereği gibi yürütülebilmesi için gerekli tedbirleri alacak zamana sahip olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında eylem esnasında yemek servisinin devam etmesinin eylemin idarenin işleyişine bir tehdit olarak algılanmadığını gösterdiğini ifade etmiştir. Son olarak başvuruculaların eylemdeki rollerinin ne şekilde kamu görevlisine duyulan güven ve itibar duygusunu sarstığına veya kamu hizmetini etkilediğine dair idarece herhangi bir açıklamada bulunulmadığının altını çizmiştir. Nihayetinde değerlendirmelerinde Anayasa Mahkemesinin kabul ettiği standartları uygulamayan idarenin ve bölge idare mahkemelerinin başvuruculaların disiplin cezası ile cezalandırılmalarının zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyamadığı sonucuyla sendika hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Hasan Taş ve diğerleri, §§ 25-29).

21. Bu itibarla somut olayın koşullarının Hasan Taş ve diğerleri kararında sözü edilen koşullarla aynı olduğu anlaşıldığından bahse konu kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmayan müdahale nedeniyle Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Tüzel Kişi Başvurucu Yönünden

23. Başvuru, münhasıran gerçek kişi başvurucunun aldığı disiplin cezasına ilişkindir. Başvurucu tüzel kişi, başvuru formunda temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak herhangi

bir iddia ileri sürmemiştir. Bu anlamda tüzel kişi başvurucunun ihlale konu edilen işlem nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilendiği söylenemez. Bu nedenle başvurunun tüzel kişi başvurucu yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (Onur Doğanay [2. B.], B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § § 39-47).

III. GİDERİM

24. Başvurucu ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerçek kişi başvurucu yönünden sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tüzel kişi başvurucu yönünden başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 2. İdare Mahkemesine (E.2020/1615, K.2021/963) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 1.480,40 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 41.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HARUN ASLAN

B. No: 2023/42923 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/42923

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HARUN ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/42923)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ömer Faruk NURSAÇAN

Başvurucu : Harun ASLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında kalınan sürenin hükmedilen ceza süresinden mahsup edilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kars Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına üye olma suçundan yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu 8/8/2016 tarihinde gözaltına alınmış, 12/8/2016 tarihinde Kars Sulh Ceza Hâkimliğinin kararıyla tutuklanmıştır. 22/1/2018 tarihinde başvurucunun yurt dışı çıkış yasağı ve ikametine en yakın kolluk biriminde haftanın belirli günlerinde imza atma yükümlülüğü şeklindeki adli kontrol tedbirlerinin uygulanmak suretiyle tahliyesine karar verilmiştir.

3. Başvurucu, Kars 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 24/10/2018 tarihli kararla müsnet suçtan 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Kararda, adli kontrol tedbirlerinin devamına hükmedilmiştir. 20/5/2021 günü başvurucunun Edirne ilinden yurt dışına kaçma hazırlığı yaptığı yönündeki ihbar üzerine aynı gün başvurucu Edirne'de yakalanarak Arama ve Yakalama Tutanağı'na göre saat 19.00 itibarıyla gözaltına alınmıştır. 22/5/2021 günü, Edirne Cumhuriyet Başsavcılığının başvurucunun yurt dışına kaçmak üzereyken yakalanarak gözaltında olduğunu bildirmesi üzerine aynı gün başvurucunun adli kontrol

tedbirini ihlal etmesi sebebiyle tutuklanmasına karar verilmiştir. Mahkûmiyet kararı Yargıtay tarafından onanarak 28/12/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Başvurucu hakkında Patnos Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2/3/2023 tarihinde düzenlenen müddetnamede başvurucunun bihakkın tahliye tarihi 6/3/2026, koşullu salıverilme tarihi ise 13/8/2024 olarak tespit edilmiştir. Başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçu nedeniyle gözaltında kaldığı 4 gün ile farklı tarihlerde tutuklu kaldığı 527 ve 647 gün (toplamda 1.178 gün) ceza süresinden mahsup edilmiştir.

5. Başvurucu 15/3/2023 tarihli dilekçede; müddetnamede gözaltında kaldığı sürenin ceza süresinden eksik mahsup edildiğini, Edirne Cumhuriyet Başsavcılığının soruşturması kapsamında 20/5/2021 ile 22/5/2021 tarihleri arasında gözaltında kaldığı sürenin mahsup edilmediğini belirterek bu sürenin de mahsup edilmesini infaz hâkimliğinden talep etmiştir.

6. Patnos İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği), Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan (Ceza İnfaz Kurumu) başvurucunun infaz dosyasının iletilmesini istemiştir. 17/3/2023 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu infaz dosyasını göndermiştir. Cevap yazısında ve eklerinde, başvurucunun Edirne Cumhuriyet Başsavcılığının soruşturma dosyasında gözaltında kaldığına dair bir bilgiye yer verilmemiştir.

7. İnfaz Hâkimliği 29/3/2023 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"... Hükümlü Harun ASLAN her ne kadar gözaltı ve tutukluluk sürelerinin müddetnamesinden mahsubunun yapılmadığını beyan etmiş ise de, Patnos Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenmiş olan 02/03/2023 tarih ve 2023/1306 sayılı müddetnamede hükümlünün gözaltında ve tutuklulukta geçirmiş olduğu günlerin mahkumiyet müddetinden mahsubunun yapıldığı anlaşılmakla, Kars 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2017/268 Esas, 2018/365 Karar sayılı içtima kararına istinaden düzenlenen Patnos Cumhuriyet Başsavcılığının 02/03/2023 tarih ve 2023/1306 sayılı müddetnamenin usul ve yasaya uygun olduğu anlaşılmış olup hükümlü tarafından müddetnameye karşı yapılan itirazının reddine..."

8. Başvurucunun itirazı 17/4/2023 tarihinde reddedilmiştir. Nihai karar başvurucuya 5/5/2023 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 24/5/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurucu 16/8/2023 tarihinde denetimli serbestliğe ayrılarak ceza infaz kurumundan tahliye olmuştur.

10. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, Edirne Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından adli kontrol tedbirine uymama nedeniyle hakkında uygulanan gözaltı tedbirinin mahsup edilmesi talebinin İnfaz Hâkimliğince haksız olarak reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıfta bulunularak ilgili kararlar ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı

beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi, hükümlülerin ceza infaz kurumlarında kalacağı süreyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen durumların Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (Burhan Yaz (3) [GK], B. No: 2021/7919, 29/5/2024, § 43; İbrahim Uysal [2. B.], B. No: 2014/1711, 23/7/2014, § 26; Günay Okan [1. B.], B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 13). Mahsup, koşullu salıverilme süresinin belirlenmesiyle ve dolayısıyla ceza infaz kurumunda kalınması gereken süreyle doğrudan ilgilidir (Ercan Bucak (2) [1. B.], B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 41).

16. Mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve bu bağlamda ceza infaz kurumunda tutulma süresi bakımından, ceza mahkemesinin kararına uygun hareket edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının korunması açısından zorunludur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına ve ilgili mevzuata uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmıştır (İbrahim Uysal, § 32). Bununla birlikte Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece mahkemelerin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz (Abdullah Ünal [2. B.], B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 39).

17. Mahsuba ilişkin 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 63. maddesinde yer alan hükmün kesinleşmesinden önce gerçekleşen ve kişinin hürriyetini kısıtlayan bütün hâller nedeniyle geçirilen sürelerin hükmolunan hapis cezasından indirileceğine ilişkin düzenleme karşısında, yargı organlarına mahsuba ilişkin bir takdir yetkisinin tanınmadığı anlaşılmaktadır. İlgili yargı organları mahsuba ilişkin incelemelerinde mahsup şartlarının bulunup bulunmadığını incelemekle ve şartları oluşmuşsa mahsup kararı vermekle yükümlüdürler (Burhan Yaz (3) [GK], B. No: 2021/7919, 29/5/2024, §§ 42-44).

18. 20/5/2021 ile 22/5/2021 tarihleri arasında gözaltında kaldığı tespit edilen başvurucunun bu sürenin ceza süresinden mahsup edilmesi talebi, İnfaz Hâkimliğince başvurucunun dilekçesinde belirttiği Edirne Cumhuriyet Başsavcılığının soruşturma dosyasında gözaltında kalıp kalmadığının araştırılmamasından kaynaklı olarak eksik bilgi nedeniyle reddedilmiştir. Bu durum başvurucunun mahsup talep ettiği ceza bağlamında hapiste kalma süresinin uzamasına neden olacaktır. Hukuk sistemimizde mahsubun mecburiliği söz konusudur. Bu durumda başvurucunun belirlenenden daha fazla bir süre hürriyetinden yoksun kalmasının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında hukuka uygun bir tutma niteliğinde bulunduğu söylenemez.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 1.000.000 TL maddi ve 1.000.000 TL manevi tazminat

talebinde bulunmuştur.

21. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvurucu, ceza infaz kurumundan tahliye olmakla birlikte başvurucunun bihakkın tahliye tarihi 6/3/2026 olarak belirlenmiştir. Mahsubun yapılması hâlinde bu süre kısalacaktır. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Patnos İnfaz Hâkimliğine (E.2023/506 ve K.2023/574) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminata ilişkin taleplerin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT ARSLAN

B. No: 2023/54015 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/54015

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/54015)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Bülent ARSLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin uyarma cezası ile cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Tekkeköy İlçe Emniyet Müdürlüğünde veri hazırlama ve kontrol işletmeni (VHKİ) olarak görev yapmaktadır.

3. Başvurucu 2/11/2020 ve 4/11/2020 tarihli dilekçeleriyle görev yerine ve görevi sırasında kullanacağı ekipmanlara ilişkin taleplerde bulunmuştur. İdarenin bu yazıları ilgi tutan 4/11/2020 tarihli yazıyla başvurucuya görev yapacağı birim ve görev yerinin daha önce bildirildiği, binanın eksi birinci katında bulunan İnşaat Onarım Büro Amirliğinde görev yapacağı, bilgisayar ve yazıcı temini için çalışma yapıldığı, söz konusu şubeye ait diğer odalara işi olduğunda girmesinde sakınca bulunmadığı bildirilmiştir. Başvurucu hakkında mezkûr yazıyı tebellüğ ederken yazıya düştüğü şerhte kullandığı ifadeler ve görev tanımı tebliği yapılmak üzere çağırıldığı esnada amirine hitaben söylediği sözler nedeniyle disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucunun söz konusu yazıya düştüğü şerh şöyledir:

"03.11.2020 tarihli dilekçemde belirttiğim görev odası ile ilgili herhangi yazılı ve sözlü olarak bildirim yapılmamıştır. Dilekçemde belirttiği hususlar yerine getirilmemiştir. Mobbing olarak dilekçeme cevap olarak belirsiz bir oda verilmiştir. Yargı kararı ile geldiğim

için mobbing yapılmaktadır."

4. Başvurucunun görev tanımı tebliği yapılmak üzere çağırıldığı esnada aşağıdaki ifadeleri kullandığı disiplin raporunda yer almıştır. Söz konusu ifadeler şöyledir:

"Aşağıda görevlendirdiğiniz odada ayakta mı bekleyeceğim, nerede oturacağım, ben VHKİ memuruyum beni depoda çalıştıramazsın, ben yargı kararı ile geldim, bana neden böyle muamele yapılıyor, bana mobbing mi uyguluyorsun"

5. Başvurucuya 27/1/2021 tarihli işlemle 31/1/2018 tarihli ve 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 8. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (b) bendinin (5) numaralı alt bendinde yer alan görevi içinde amir ya da üstlerinin eylem veya işlemlerini olumsuz yönde eleştirme disiplin suçunu işlediği gerekçesiyle 6 ay kısa süreli durdurma cezası verilmiştir. Söz konusu işlem Samsun Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesinin 18/2/2022 tarihli kararıyla tipiklik ilkesine aykırı biçimde disiplin cezası tesis edildiği gerekçesiyle iptal edilmiştir. Kararda, başvurucunun "Usulüne uygun olarak kendisine verilmiş olan bir emir üzerine; emrin uygun olmadığı, yanlış verildiği, yapılamayacağı ve benzeri şekillerde amirini alenen eleştirmek veya amire karşı itirazda bulunmak" disiplin suçunu işlediğinden bahisle 7068 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendi gereğince uyarma cezasıyla cezalandırılması gerektiği belirtilmiştir.

6. Mezkûr mahkeme kararı üzerine başvurucunun 7068 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendi gereğince uyarma cezasıyla cezalandırılmasına ve aynı Kanun'un 12/3 maddesi uyarınca 1 ceza puanının özlük dosyasına işlenmesine ilişkin 12/4/2022 tarihli işlem tesis edilmiştir.

7. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İdare Mahkemesi davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

" ...davacının görev yerinin ve tanımının bildirildiği resmi yazıyı tebellüğ ederken, görev yapacağı odanın belli olmadığı ve mobbinge uğradığı iddialarını içeren yazılı ifadeyi yazının altına şerh ettiği ve üstü olan Komiser Yardımcısı Z.Ö.S'ye hitaben 'aşağıda görevlendirdiğiniz büroda ayakta mı bekleyeceğim, nerede oturacağım, ben VHKİ memuruyum, beni depoda çalıştıramazsın, bana neden böyle muamele yapılıyor, bana mobbing mi uyguluyorsun' sözlerini kullandığı, buna göre; davacıya isnat edilen fiilin sübut bulduğu dosya kapsamından anlaşılmış olup davacının 'Usulüne uygun olarak kendisine verilmiş olan bir emir üzerine; emrin uygun olmadığı, yanlış verildiği, yapılamayacağı ve benzeri şekillerde amirini alenen eleştirmek veya amire karşı itirazda bulunmak' fiilini işlemesi sebebiyle 7068 sayılı Kanun'un 8/1-g maddesi gereği uyarma cezasıyla cezalandırılmasına ve aynı Kanun'un 12/3 maddesi uyarınca 1 ceza puanının özlük dosyasına işlenmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı..."

8. Başvurucu, bu karara karşı Bölge İdare Mahkemesine istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi başvurucunun istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 14/6/2023 tarihinde öğrendikten sonra 21/6/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; görev yapacağı odanın hiçbir şekilde kendisine bildirilmediğini, idare tarafından kendisine verilen usulüne uygun bir emir olmadığını, şerh düştüğü evrakın kendisine verilen bir emir değil sadece bilgilendirme içerdiğini, kullandığı ifadelerin arka planının ve somut olayın koşullarının değerlendirilmediğini ileri sürerek ifade özgürlüğünün, yargılamada idare tarafından hazırlanan rapora üstünlük tanınması nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca, şerh düşerek tebellüğ ettiği 4/11/2020 tarihli yazıda daha önce idareye yazdığı dilekçelere cevap verildiğini, yazının bilgilendirme mahiyetinde olduğunu, herhangi bir emir içermediğini ileri sürerek suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında Bakanlığın somut olaya ilişkin görüş bildirmeyerek hak ihlalinin varlığını zımnen kabul ettiğini ileri sürmüştür.

13. Başvurucunun hak ihlali iddialarının bir bütün hâlinde Anayasa'nın 26. maddesinde koruma altına alınan ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucunun kendisine tebliğ edilen resmî bir yazıya düştüğü şerhte ve görev tanımı tebliği yapılmak üzere çağırıldığı esnada kullandığı ifadeler nedeniyle uyarma cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu değerlendirilmiştir. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 7068 sayılı Kanun’un 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Güvenlik kuruluşlarının kendine özgü disiplin kuralları vardır ve bu kurallar hem güvenlik kuruluşlarının belirli bir düzen içinde çalışması hem de daha iyi hizmet üretmesi için zorunluluktur. Dolayısıyla başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan kamu düzeninin sağlanması meşru amacını taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

16. Somut olayda başvurucunun görev tanımı tebliği yapılmak üzere çağırıldığı esnada kullandığı ifadeler ve kendisine tebliğ edilen resmî bir yazıya düştüğü şerhin usulüne uygun olarak verilmiş emri alenen eleştirmek ve itirazda bulunmak kapsamında olduğu gerekçesiyle başvurucu hakkında disiplin cezası uygulanmıştır (bkz. §§ 3-6). Yargılama sürecine bakıldığında ise yargılama mercilerince eylemin sübuta erdiği belirtilerek kullanılan ifadelerin usulüne uygun verilmiş emri alenen eleştirmek ve sorgulamak olduğu belirlemesiyle davanın reddine karar verilmiştir (bkz. §§ 7-8).

17. Anayasa Mahkemesi birçok kararında kamu görevlisinin anayasal ve yasal konumuna, tâbi olduğu statü hukukunun getirdiği ödev ve sorumlulukların temel hak ve özgürlükler

karşısındaki durumuna ve kamu görevlisine uygulanan disiplin cezalarının amaç ve kapsamına ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Bununla birlikte anılan kararlarda, düşünce açıklamaları nedeniyle kamu görevlisi hakkında disiplin cezası uygulayan idarenin ve bu tür müdahalelerin hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerinin -subjektif yorumlardan kaçınmaları için- yapmaları gerekenler belirtilmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Lale Çalıkoğlu [1. B.], B. No: 2018/36354, 18/10/2022, §§ 30-34).

18. Bu itibarla somut olayda başvurucunun kullandığı ifadelerin usulüne uygun olarak verilmiş bir emri alenen eleştirmek ve itirazda bulunmak kapsamında olduğunun kabul edildiği de gözönüne alındığında idare ve yargı mercilerinin en azından şu değerlendirmeleri yapmaları beklenir:

i. Söz konusu olan ifade özgürlüğü olduğu için devlet memurlarının da birer birey olduğu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlere sahip olma haklarının bulunduğu gözardı edilmemelidir (Hasan Güngör [2. B.], B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 49; Ömer Yalçın [1. B.], B. No: 2017/30798, 29/9/2020, § 27; Zeki Çınar [1. B.], B. No: 2016/3585, 12/6/2019, §§ 34, 35).

ii. Sosyal yönleri de bulunan bireyler oldukları düşünüldüğünde kamu görevlilerinin her tür düşünce açıklamasının değil statü hukukunun sağladığı itibar ve güvene veya vakara aykırılık teşkil ettiği yolunda haklı ve objektif bir kanaat uyandıran açıklamalarının kamu görevlisine duyulan güven ve itibarı sarstığı kabul edilmelidir. Dolayısıyla eylemlerin değerlendirmesinde hizmet dışında kullanılan ifadelerin dile getirildiği koşullar gözetilmeli ve yapılan ifade açıklamasının kamu görevlisinin bulunduğu konum ve üstlendiği devlet görevinin -içeriğiyle birlikte değerlendirildiğinde- itibar ve güven duygusunu sarsmaya elverişli olduğu veya vakarına yakışmadığı ortaya konulmalıdır (kamu görevlilerinin siyasi partilere yönelik sosyal medya paylaşımları yönünden yapılacak benzer değerlendirmeler için bkz. Sinan Akbulut [2. B.], B. No: 2019/1396, 2/11/2022, § 34).

iii. Bununla birlikte somut olayın koşullarında kamu görevlisinin düşünce açıklamasını kamu görevi statüsünün ve görev yaptığı alanın kendisine sağladığı ünvanı dâhil herhangi bir olanağı kullanarak yapmışsa bunun gösterilmesi gerekir (kamu görevinin niteliğine ilişkin olarak bkz. Adem Talas [GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017, § 47).

iv. Buna ilaveten yapılan düşünce açıklamasının kamu hizmetlerinin sürekliliğini, etkinliğini, verimliliğini ya da gereği gibi yerine getirilmesini ne şekilde etkilediğinin ve cezayı gerekli kılan -devlet organizasyonu içinde düzenin bozulması, hizmetlerin yürütülememesi gibi- sonuçların neler olduğunun veya bu tür sonuçlara neden olmasının kuvvetle muhtemel olduğunun ortaya konulması gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, §§ 61, 63; Levent Tunçel [2. B.], B. No: 2017/34185, 16/3/2022, §§ 42, 44).

v. Her durumda kamu görevlisinin ödev ve sorumluluk derecesinin bulunduğu konum ve görev yaptığı alanla bağlantılı olarak belirlenmesi gerekmektedir (Hikmet Aslan [2. B.], B. No: 2014/11036, 16/6/2016, § 55; Hasan Güngör, § 48; öğretmenler yönünden benzer değerlendirmeler için Elif Güneysu [2. B.], B. No: 2017/31733, 7/10/2021, § 54; Cem Özaydın [1. B.], B. No: 2017/26800, 13/1/2022, § § 42, 43).

vi. Hükmedilen disiplin cezasıyla kamusal önemi bulunan objektif amaca ulaşılabileceği, başka bir deyişle kamu görevlisinin cezalandırılmasının zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiği gösterilmeli; düşünce açıklamasının kamu görevini etkileme derecesiyle orantılı bir

disiplin cezasına hükmedilmelidir (bkz. Mehmet Alanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021, § 45; Şah İsmail Harmancı [1. B.], B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 37; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy [1. B.], B. No: 2018/24874, 31/3/2022, § 45).

vii. Değerlendirmelerin olabildiğince açık, spesifik ve tekil olarak yapılması gerekmektedir (bireyselleştirilmiş değerlendirme zorunluluğuna ilişkin olarak bkz. Şah İsmail Harmancı, § 41).

19. Başvurucuyu cezalandıran idarenin ve nihai kararı veren yargılama mercilerinin gerekçeleri dikkatli bir şekilde ele alınmıştır. Buna göre yürütülen disiplin soruşturması sonucunda başvurucunun amirinin yazılı olarak yaptığı görevlendirmeyi eleştirerek itirazda bulunduğu, bu itirazlarını hem sözlü hem de yazılı olarak yaptığı, isnat edilen fiilin sübut bulduğu belirtilerek başvuru konusu disiplin cezasının tesis edildiği, yargılama mercilerinin ise başvuruya konu ifadelerin usulüne uygun olarak verilmiş emrin alenen eleştirilmesi ve itiraz edilmesi olduğunu belirtmek dışında söz konusu kanaate nasıl ulaştığına yönelik somut bir açıklamada bulunmadığı görülmektedir. Başvurucunun şerh düştüğü yazının (bkz. § 3) başvurucuya verilen bir emir olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği, başvurucunun hangi ifadelerinin itiraz ve eleştiri olarak değerlendirildiği, ihtilaflı ifadelerin kamu hizmetinin sürekliliğini, etkinliğini, verimliliğini ya da gereği gibi yerine getirilmesini ne şekilde etkilediği, cezayı gerekli kılan gerçekleşmiş yahut muhtemel sonuçların neler olduğu hususlarında mahkeme kararında yeterli açıklamanın bulunmadığı görülmektedir.

20. Anayasa Mahkemesi, çok sayıdaki kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120).

21. Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında değerlendirmelerinde Anayasa Mahkemesinin kabul ettiği standartları uygulamayan idare ve yargılama mercilerinin başvurucunun bir disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyduğunun kabul edilmesi mümkün olmamıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmayan müdahalenin Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir

(yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

26. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Samsun 1. İdare Mahkemesine (E.2022/462, K.2023/316) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 1.480,40 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ŞAHİN

B. No: 2023/65349 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/65349

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/65349)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ömer Faruk NURSAÇAN

Başvurucu : Mustafa ŞAHİN

Vekili : Av. Hasan Önder SULU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yakalamanın ve gözaltının hukukiliği şikâyetlerini de barındıran koruma tedbiri nedeniyle tazminat davasının, ceza soruşturmasının derdest olduğundan bahisle reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, dernek üyeliği dolayısıyla soruşturma yürütülmesi nedeniyle ifade özgürlüğü ve dernek hakkının, soruşturmanın başlatılmasından beş yıl sonra hukuka aykırı arama ve elkoyma tedbirleri uygulanması, kişinin kimlik bilgileri tespit edilerek ifadesinin alınmasından sonra parmak izi ve fotoğraf gibi kişisel verilerinin kaydedilmesi nedeniyle özel hayatın gizliliği hakkının, somut delil olmadan gözaltı koruma tedbiri uygulanması nedeniyle masumiyet karinesinin, uzun süren soruşturma süreci nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Gözaltına Alınma ve Ceza Davasına İlişkin Süreç

2. 13/2/2021 tarihinde başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan gözaltına alınmış; aynı gün ifadesi alınarak yurt dışına çıkış yasağı ve haftanın belirli günleri ikametine en yakın emniyet birimine imza atma şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanarak serbest bırakılmıştır.

3. 3/11/2023 tarihli iddianameyle başvurucunun anılan suçtan cezalandırılması talebiyle hakkında kamu davası açılmıştır.

4. 3/4/2024 tarihinde başvurucu hakkında yargılama sonucunda yüklenen suçun başvurucunun işlediğinin sabit olmadığı gerekçesiyle beraat hükmü kurulmuştur. Beraat kararı, istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın 16/4/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Bireysel Başvuru Öncesi Süreç

5. 15/3/2021 tarihinde başvurucu, Anayasa Mahkemesine gözaltının hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, örgütlenme özgürlüğünün, ifade özgürlüğünün, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. 2021/14555 numaralı bu başvuruyu görüşen Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümü Üçüncü Komisyonu 19/1/2022 tarihinde başvurunun, gözaltının hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi, ifade özgürlüğünün ve özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

C. Bireysel Başvuru Öncesi Açılan Tazminat Davasına İlişkin Süreç

7. Başvurucu, dernek üyeliği dışında başkaca delil bulunmadan 13/2/2021 tarihinde hukuka aykırı olarak gözaltına alındığını, keyfî arama ve elkoyma kararı verildiğini, kimlik bilgilerini söylemesine rağmen kişisel veri niteliğindeki parmak izi ve fotoğrafının kaydedildiğini ifade ederek 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141.-144. maddeleri uyarınca 3/2/2022 tarihinde Gaziantep 4. Ağır Ceza Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

8. Gaziantep 4. Ağır Ceza Mahkemesi 16/11/2022 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...El Koyma Kararı Yönünden Yapılan Değerlendirmede, CMK'nın 141/1-j maddesine dayılı olarak talep edilen tazminat isteminde dosyanın kesinleşmesi beklenmeksizin açılabileceği mahkememizce kabul edilerek yapılan incelemede,

Yukarıdaki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere haksız el koyma nedeniyle 141/1-j bendine dayalı olarak tazminat isteminde bulunulabilmesi için 'eşyaya koşulları oluşmadığı halde el konulması", "korunması için gerekli tedbirin alınmaması', 'zamanında geri verilmemesi' dolayısıyla oluşan zararları sebebiyle ve el konulan eşya veya diğer mal varlığı değerlerinin amaç dışı kullanılması durumunda tazminata hak kazanacaktır.

Koşulları oluşmadığı halde eşyaya ve diğer mal varlığına el koymaya hakim kararı olmaksızın yapılan el koyma işleminin 24 saat içinde hakim onayına sunulmamış olması veya 48 saat içerisinde hakim kararının açıklanmaması, şüpheli ve sanık ile tanıklıktan çekinebilecek kişiler arasında yazılan ve bu kişiler nezdinde bulunan belgelere ve mektuplara el konulması, gecikmesinde sakınca bulunmamasına rağmen hakim kararı alınmadan el koyma işleminin yapılması, katalog suçlardan sayılmayan bir suçtan dolayı, taşınmazlara, haklara ve alacaklara el konulması, gecikmesinde sakınca bulunan bir hal bulunmamasına rağmen, Cumhuriyet savcısının emriyle postada el koyma işleminin yapılması, hakim veya mahkeme kararı olmaksızın avukatlık bürosunda el koyma işleminin gerçekleştirilmesi, hakim kararı olmaksızın bilgisayardan bilgisayar programlarının kopyalanması gibi örnekler verilebilecektir.

El konulan eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerinin korunması için gerekli tedbirlerin alınmamasına el konulan eşyanın değerinin muhafazası ve zarar görmemesi için gerekli tedbirlerin alınmaması, el konulan eşyanın iadesine karar verilmiş ve tedbir yetersizliği yüzünden eşyanın değerinde zarara yol açması örnek olarak verilebilecektir.

El konulan eşya veya diğer malvarlığı değerlerinin zamanında geri verilmemesine örnek olarak aracın müsadere edilmesinin imkansız olması halinde, derhal sahibine veya zilyedine teslim edilmemesi, maksat gerçekleştikten sonra eşyanın derhal geri verilmemesi suretiyle zarar oluşumuna sebebiyet verilmesi gibi haller örnek olarak verilebilecektir.

Davacı vekili el koyma işleminin hukuka aykırı bir şekilde yapıldığından bahisle tazminat isteminde bulunmuş ve dilekçe anlatımında el koyma işleminin keyfi yapıldığından bahsetmiş ise de, el koyma işlemi için makul şüphenin yeterli olduğu, davacı vekilinin dava dilekçesinde belirttiği üzere davacının üzerine atılı suçun Terör Örgütü adına eylem ve faaliyette bulunma suçu olması ve davacının 677 sayılı KHK ile kapatılmış olan bir derneğe üye olması gibi hususlar nazara alındığında el koyma işleminin ölçüsüzlüğünden bahsedilemeyeceği, kaldı ki tazminat davalarında zarara uğrayanın zararını ispatlaması gerektiği davacı vekilinin dosya kapsamında zararını ispatlayacak herhangi bir belge sunamamış olması ve kişisel veri niteliğinde fotoğraf ve parmak izinin alınmasının 141/1-j kapsamında değerlendirilemeyeceği hususları nazara alındığında davacı vekilinin bu talebinin reddine karar verilmiştir.

Gözaltı Yönünden Yapılan Değerlendirmede, CMK'nın 142. maddesinde koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davalarında karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda davacı vekili dava dilekçesinde her ne kadar müvekkilinin haksız gözaltına alındığını beyan etmiş ise de, davacı hakkında Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığının yürütmüş olduğu soruşturma dosyasının halen derdest olduğu, davacı hakkında kesinleşmiş bir nihai kararın bulunmadığı bu aşamada davacının gözaltına alınmasının haksız olarak nitelendirilemeyeceği hususları nazara alındığında davacının bu yöndeki talebinin reddine karar vermek gerekmiştir...."

9. Davanın reddine ilişkin karara karşı başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf kanun yoluna başvuru dilekçesinde, kişisel verilerin kaydedilmesinin koruma tedbiri olması sebebiyle tazminata konu olması gerektiğini, çağrı üzerine polis merkezine gidebilecekken meşru derneğe üye olma sebebiyle hukuka aykırı olarak hakkında gözaltı tedbiri uygulandığını, her ne kadar [ceza soruşturması kapsamında] hakkında karar verilmemiş ise de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları gereği koruma tedbirlerinin haksız olması durumunda tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir.

10. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 16. Ceza Dairesi 10/7/2023 tarihinde istinaf başvurusunun esastan kesin olarak reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 21/7/2023 tarihinde öğrendiğini bildirmiş olup 25/7/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

D. Bireysel Başvuru sonrası Açılan Tazminat Davasına İlişkin Süreç

13. Başvurucu, hukuka aykırı şekilde gözaltına alındığını, uzun yıllar adli kontrol tedbiri

uygulanarak yargılama sonucunda beraat kararı verildiğini ifade ederek 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141.-144. maddeleri uyarınca 1/5/2024 tarihinde Gaziantep 5. Ağır Ceza Mahkemesinde tazminat davası açmıştır.

14. Gaziantep 5. Ağır Ceza Mahkemesi yargılama sonucunda 11/7/2024 tarihinde 13.213,40 TL maddi, 10.000 TL manevi tazminatın gözaltı tarihi olan 13/2/2021'den itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalı Hazineden alınarak başvurucuya verilmesine karar vermiştir. Karar, Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesinin 27/6/2025 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddi kararıyla kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu; dernek üyeliği sebebiyle hukuka aykırı olarak gözaltına alınması sonrasında açtığı tazminat davasının ceza soruşturmasının derdest olmasından dolayı reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olayın şartları gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki şikâyetlerini tekrar etmiştir.

17. Başvurucunun iddialarının özü, 5271 sayılı Kanun'un 141.-144. maddeleri uyarınca açılan tazminat davasının soruşturma dosyasının derdest olması ve kesinleşmiş nihai kararın bulunmaması sebebiyle gözaltına alma tedbirini haksız olarak nitelendirilemeyeceği gerekçesiyle reddedilmesine ilişkindir. Başvurucunun iddialarının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B.No:2020/1554, 27/4/2023) kararıyla içtihat değişikliğine gitmiş, haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır.

19. Derece mahkemelerinin tazminat için somut olayın koşullarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına

gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerekir (M.E. [2. B.], B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 48).

20. Somut olayda gözaltı sürecinden sonra adli kontrol tedbiri uygulanarak serbest bırakılan ve asıl davada hakkında beraat kararı verilen başvurucu, gözaltı ve adli kontrol tedbirlerinin hukuki olmadığına ilişkin iddialarla ilgili olarak tazminat davası açmıştır (bkz. § 12). Yapılan yargılama sonucunda başvurucu lehine tazminata hükmedilmiştir (bkz. §13). Dolayısıyla yapılacak inceleme bu miktarın yeterli olup olmadığının belirlenmesiyle sınırlı olacaktır. Hükmedilen miktar, Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesini kararlaştırdığı tazminat miktarına göre yeterli kabul edilebilecek seviyededir. Tazminat miktarının Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın koşullarında takdir edilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu söylenemeyecektir. Neticede kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna varılmaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -ikinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu, suç isnadı olmadan gerekçesiz olarak gözaltına alınması sebebiyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan masumiyet karinesi kapsamında incelenmiştir.

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

25. Somut olayda başvurucu hakkında 13/2/2021 tarihinde gözaltı tedbiri uygulanmıştır. Koruma tedbirleri nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca öngörülen tazminat yolunun masumiyet karinesi yönünden başvurulabilecek etkili yol olduğu söylenemeyecektir. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan ve masumiyet karinesinin ihlali iddiasına temel teşkil eden 13/2/2021 tarihli gözaltı koruma tedbiri tarihinden itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 25/7/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

27. Başvurucu; dernek üyeliği dolayısıyla soruşturma yürütülmesi nedeniyle ifade özgürlüğü ve dernek hakkının, soruşturmanın başlatılmasından beş yıl sonra hukuka aykırı arama ve elkoyma tedbirleri uygulanması, kimlik bilgilerinin tespit edilerek ifadesinin alınmasından sonra parmak izi ve fotoğraf gibi kişisel verilerinin kaydedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucu, aynı ihlal iddialarıyla daha önce bireysel başvuru yapmıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu

başvuruda bu iddialar hakkında karar vermiştir (bkz. § 6). Açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğü ve dernek hakkının, özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden başvurunun mükerrer başvuru niteliğinde olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucunun uzun süren soruşturma süreci nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. İfade özgürlüğü ve dernek hakkının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden başvurunun mükerrer başvuru niteliğinde olması nedeniyle REDDİNE,

4. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN YILDIRIM

B. No: 2023/71476 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/71476

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/71476)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ömer Faruk NURSAÇAN

Başvurucu : Ramazan YILDIRIM

Vekili : Av. Ferhat MEMMEDZADE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, daha önce yargılamasına başlanan eylemlerle ilgili olarak yeniden soruşturma açıldığı için aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Öncesi Yürütülen Yargılama Süreçleri

2. 15/2/2018 tarihinde kabul edilen 25/1/2018 tarihli iddianame ile başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılığa teşebbüs, resmî belgede sahtecilik suçlarından cezalandırılması talep edilmiştir. Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonunda 17/6/2022 tarihinde başvurucunun eyleminin silahlı terör örgütüne üye olma suçunu oluşturmayacağı ancak silahlı terör örgütü içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçunu oluşturacağı gerekçesiyle bu suçtan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Diğer taraftan resmî belgede sahtecilik ve kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçlarından ise beraatine karar verilmiştir. Bir üye, yargılama konusu eylemin silahlı terör örgütü üyeliği suçunu oluşturduğu gerekçesiyle karara muhalif kalmıştır. Başvurucu

hakkında bu yargılamaya konu olaylar yönünden soruşturma ve kovuşturma aşamasında tutuklama veya adli kontrol tedbiri uygulanmamıştır. Kararın silahlı terör örgütü üyeliğiyle ilgili kısmı şu şekildedir:

"...eğitim düzeyi, yaptığı görev nedeniyle edindiği bilgi, tecrübe ve konumu itibarıyla örgütün nihai amacını bildiği, örgütle organik bir bağ kurarak hiyerarşisine dâhil olduğu yönünde herhangi bir delil bulunmayan sanığın, 2010 yılı öncesinde örgütle iltisaklı olduğu gerekçesiyle kapatılan eğitim kurumlarında çalışmasının, çalıştığı dönem ile konum ve kişisel özellikleri de nazara alındığında sempati ve iltisak boyutunu aşan, örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli örgütsel faaliyetler kapsamında değerlendirilemeyeceği, sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olduğuna gösteren ByLock tespitinin bulunmadığı, sanığın örgütsel toplantılar gerçekleştirdiğine, örgüte destek olunması için himmet ya da bağış adı altında herhangi bir kimseden para talep ettiğine, örgüte eleman kazandırmaya çalıştığına yönelik tanık beyanı ya da başka bir belgenin bulunmadığı, sanığın 2010 KPSS'de yüksek başarı gösteren bir kısım kişiler ile HTS irtibatının bulunmasının "suç ve cezaların şahsiliği ilkesi" gereğince sanık yönünden aleyhinde bir delil ya da örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceği, sanığın HTS irtibatının olduğu kişilerin yargılandığı dosyalarda sanık aleyhinde bir beyan ya da sanığın örgüt üyesi olduğunu gösteren bir delilin bulunmadığı,

...sanığın örgütle iltisaklı olduğu gerekçesi ile KHK ile kapatılan kurumlarda çalışmasının çalıştığı dönemde dikkate alındığında örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceği, zira bu kurumların gerekli yasal izinleri alarak faaliyet gösterdiği, sanığın geçimini sağlamak amacı ile bu kurumlarda çalıştığı, çalıştığı dönemde örgütsel bir faaliyet gerçekleştirdiğine yönelik bir delilin dosya kapsamında bulunmadığı, dolayısıyla bu tespitlerin sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olduğunu göstermeyeceği, ancak sanığın örgüt liderinin 15.01.2014 tarihinde ulusal medyada yayınlanan 'Bank Asya'ya para yatırın'' talimatından sonra Bank Asya'da bulunan hesabına bilirkişi raporundan da anlaşılacağı üzere 2014 yılı Ocak ayından sonra yeni hesaplar açtığı, hesabına para yatırmaya başlaması ve özellikle 30.01.2014 tarihinde hesabına yüklü miktarda para yatırıp bakiyesini önemli ölçüde artırması dikkate alındığında, sanığın bu eylemlerinin silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olduğunu gösterir biçimde çeşitlilik, devamlılık ve yoğunluluk içermediği, dolayısıyla sanığın örgüt üyesi olarak kabul edilmesine yasal olanak bulunmadığı, konusu suç oluşturmayan, ancak örgüt liderinin talimatı doğrultusunda örgütün amacına hizmet edecek şekilde Bank Asya'da bulunan hesabına para yatıran sanığın eyleminin, silahlı terör örgütüne yardım etme suçunu oluşturduğu mahkememizce kabul edilmiş ve sanığın bu suçtan mahkûmiyetine karar verilmiş..."

3. Söz konusu yargılama Yargıtay önünde derdesttir.

B. Bireysel Başvuru Süreci

4. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma isnadıyla yürütülen soruşturma kapsamında 12/7/2023 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmıştır.

5. Başvurucu, sevk edildiği Ankara 9. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Sulh Ceza Hâkimliği) 15/7/2023 tarihli sorgusunda isnat edilen eylemleri reddetmiş, evinde yapılan aramada ele geçirilen A101 kartlarını depremzede ailelerine vermek için kendi aldığını, örgütsel bir toplantıya katılmadığını belirtmiş, başvurucu vekili de aynı gerekçelerle daha önce soruşturma yürütüldüğünü, yargılamanın tamamlanarak başvurucuya ceza verildiğini,

dosyanın temyiz incelemesi aşamasında olduğunu, soruşturma aşamasında sorulan kırk sorudan otuz yedisinin başvurucunun daha önceden yargılandığı suçlamaya ilişkin sorular olduğunu, müvekkilinin kaçmadığını ifade etmiştir. Sulh Ceza Hâkimliği başvurucunun anılan suçtan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Şüpheli Ramazan YILDIRIM'ın üzerine atılı Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçunun niteliği, atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösterir somut delillerin bulunması, şüphelinin kollukta ve Hakimliğimiz huzurunda alınan ifadesi, ile dosya içerisinde bulunan bilgi, belge ve tutanaklar itibariyle kuvvetli suç şüphesini gösteren mevcut delil durumu, mevcut delil durumu, atılı suçun CMK'nın 100/3-a maddesinde sayılan katalog suçlardan oluşu ve dosya içeriğine göre tutuklama nedenlerinin varlığı, soruşturma dosyası kapsamında göre tutuklama tedbirinin ölçülü olması, adli kontrol tedbiri uygulanmasının şu aşamada yetersiz kalacağı anlaşıldığından şüphelilerin isnat edilen suçtan TUTUKLANMASINA... [karar verildi.]"

6. Başvurucu vekili tarafından 17/7/2023 tarihinde yapılan itirazda, başvurucunun aynı olay sebebiyle Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden yargılama sonucunda 2 yıl 1 ay hapis cezasıyla cezalandırıldığı, bir adet alışveriş kartının yürütülen soruşturma konusu suçla ilgisinin bulunmadığı, baz birlikteliği sorulan kişilerle iletişiminin ortaya konulmadığını, mükerrer soruşturma nedeniyle tutuklama kararı verildiği, kaçma şüphesinin bulunmadığı belirtilerek itirazın kabulü ile başvurucunun tutuklama kararının kaldırılarak serbest bırakılması talep edilmiştir.

7. Asliye Ceza Mahkemesi yapılan itirazı 19/7/2023 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucu, itirazın reddine ilişkin nihai hükmü 24/7/2023 tarihinde öğrenmesinden sonra 15/8/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasını içeren başvurusunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

C. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

10. Cumhuriyet Başsavcılığı 1/12/2023 tarihinde soruşturmanın geldiği aşama ve mevcut delil durumu itibarıyla tutuklama tedbirinden beklenen faydanın sağlanmış olduğu kanaatine vararak başvurucunun adli kontrol tedbiri ile tahliyesine karar verilmesi için Sulh Ceza Hâkimliğinden talepte bulunmuştur. Aynı gün Sulh Ceza Hâkimliği başvurucunun yurt dışına çıkış yasağı adli kontrol tedbiri uygulanarak tahliye edilmesine karar vermiştir.

11. Başvurucu hakkında düzenlenen 4/11/2024 tarihli iddianamede, FETÖ/PDY'nin yeniden yapılanma kapsamında mahrem imamlarını yönlendirmesi ile örgütün tutuklu/hükümlü ya da açıkta bulunan mensuplarına ve onların ailelerine para veya para yerine geçebilecek şeylerin (A101 kartları) verildiğinin tespit edildiği belirtilmiştir. İddianamenin başvurucu ile ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Şüpheli hakkında daha önce Cumhuriyet Başsavcılığımızın 2018/12426 sayılı dosyası üzerinden 31/01/2018 tarihinde FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tanzim edilen iddianame doğrultusunda Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2018/827 Esas sayılı dosyası üzerinden yargılama yapılarak 17/06/2022 tarihinde örgüte yardım suçundan mahkumiyet hükmü kurulduğu görülmüştür.

Şüpheli Hakkında İletişimin Denetlenmesi Kapsamında Elde Edilen Deliller ile Bu Delillerin

Değerlendirilmesi

07/04/2022 tarihinde dosyamız şüphelilerinden [O.K.] ile [M.B.] arasında telefon görüşmesi gerçekleştiği, bu görüşmede örgüt faaliyetleri kapsamında toplantı yapacaklarını konuştukları, [M.B.]'ün ifadesinde de geçtiği üzere şüpheli Ramazan YILDIRIM'ın da bu toplantıya katılacağı, şüphelilerin tedbir amaçlı bir kısım konuşmaları whatsapp'tan yaptıklarına dair sözler söyledikleri tespit edilmiştir.

Eş Zamanlı Olarak Gerçekleştirilen Arama El Koyma İşlemleri Kapsamında Şüpheliden Ele Geçirilenler

Şüpheliden suçtan elde edildiği ve yine örgüt faaliyetleri kapsamında kullanıldığı değerlendirilen bir miktar para, 1 adet A101 hediye kartı, başka firmalara ait 2 adet alışveriş kartı, şüphelinin ikamet ettiği ev için düzenlenmiş kiralayan kısmında daha önce hakkında örgüt kapsamında adli işlem yapılmış olan [F.D.]'ın isminin yer aldığı kira kontratı ile dijital materyaller ele geçirilmiştir.

(Bu şüpheliden ele geçirilen A101 kartı üzerinde parmak izi tespiti yapılamamıştır.)

Mali Analiz Raporunun Değerlendirilmesi

Şüphelinin suça konu tarihlerde şüpheli herhangi bir hesap hareketine rastlanılmamıştır.

HTS Kayıtlarının Değerlendirmesi

Şüphelinin dosyamızın diğer şüphelileri ile çok sayıda telefon irtibatı ve ortak baz bilgisinin olduğu tespit edilmiştir.

Dijital Materyal İnceleme Raporu Değerlendirmesi

Şüphelinin dijital materyallerinin incelenmesinde, şüphelinin [E.A.] isimli şahsa daha önce örgütten hakkında adli işlem yapılmış olan [H.İ.A.] isimli şahsa ulaştırılmak üzere bir emanet vermek istediğine dair mesajlaşmalara rastlanılmış olup, şüphelinin [H.İ.A.] isimli şahsa ulaştırmak istediği emanetin para, erzak veya A101 hediye kartı olduğu değerlendirilmiştir.

Şüpheli İfadesi

Şüpheli Kollukta Alınan İfadesinde Özetle: Dosyamız şüphelilerinden [O.K.] ve [M.B.] dışındakilerini tanımadığını, örgütle irtibatı olmadığını, beyanla üzerine atılı suçlamaları kabul etmemiştir.

Şüphelinin Hukuki Durumunun Değerlendirilmesi

Yukarıda anlatılan deliller doğrultusunda, şüphelinin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olduğu, örgütün faaliyetleri kapsamında ve örgüt talimatı doğrultusunda, örgütü diri tutmak, örgüt mensuplarının ve ailelerinin ihtiyaçlarını gidermek, örgütten kopuşların önüne geçmek, örgüte yeni eleman kazandırmaya çalışmak, ceza evlerinde bulunan şahıslar başta olmak üzere örgüt elemanlarının motivasyonlarını artırmak amacıyla para, erzak ve parasal karşılığı olan A101 hediye kartı toplama faaliyeti yürüttüğü, bunları söz konusu şahıslara ulaştırdığı, bu faaliyetleri doğrultusunda örgütsel toplantılara katıldığı, bu suretle şüphelinin üzerine atılı suçu işlediği anlaşılmıştır."

12. İddianamede E.A., H.İ.A. ve F.D. konusunda herhangi bir anlatıma yer verilmemiştir. İddianamede ayrıca Ramazan ayında A101 alışveriş kartı ve gıda kolileri gönderilen kişilerin beyanları bulunmaktadır fakat bu beyanlarda başvurucu ile ilgili açıklama yoktur.

13. Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/1/2025 tarihli duruşmasında başvurucu savunmasında şunları ifade etmiştir:

"Ben ingilizce öğretmeniyim özel ders veriyorum daha önce kapatılan kurumlarda çalıştım, daha önce mahkemenizde yargılandım, yardım suçundan ceza aldım, dosyam Yargıtay'dadır, diğer sanıklardan [M.B.], [O.K.] ve [H.B.]'ı tanıyorum, [H.B.] velimizdi bu nedenle tanıyorum [M.] ve [O.] ile aynı yerde çalıştım bu nedenle tanıyorum, [O.] ve [M.]''in konuşmasındaki Ramazan'ın ben olup olmadığımı bilmiyorum, biz zaman zaman görüşüyorduk ama bu örgütsel anlamda değildir, aramada ele geçirilen a-101 kartı kendi aldığım a-101 kartıydı bir depremzedeye verecektim ama ulaştıramadım, 5.600 TL'de kredi kartımın ödemesiyle ilgiliydi, [F.D.]'ı okuldan kimya öğretmeni olduğu için tanıyorum, [F.] Eşinden ayrılmıştı beraber ev tutmuştuk, ben iş için Ankara'ya gelmiştim kira sözleşmesi bununla ilgilidir, örgütsel bir yanı yoktur, [E.A.] kayınbiraderimdir, [H.İ.A] arabalara eksper yapmaktadır, ayrıca ücret karşılığında bulunan bir arabayı sizin yerinize bakıp size teslim ediyor, [E.] Bodrum'da tatildeydi aracı servisteydi, servisten alınıp bir yere bırakılması gerekiyordu bende dersteydim bu işleri yaptığı için [H.İ.A.]'ın telefonunu vermiştim mesajlaşma buna yöneliktir, ben daha önce açık öğretim fakültesinde okumuştum, sınavları Ankara'da oluyordum geldiğim zaman sınav döneminde evde kaldım ama örgüte ait olup olmadığını bilmiyorum, bahsi geçen [S.R.Ş.]'te burada kalanlardan olabilir ama tam olarak hatırlamıyorum, örgütsel amaçla kimseye para transferi yapmadım kimseden de para almadım, suçsuzum beraatimi istiyorum, dedi.

Soruşturma aşamasındaki beyanları okundu, kısmen çelişki nedeniyle soruldu; Doğrudur tekrar ederim, ben kalmış olduğum o evin örgüte ait olup olmadığını o zaman da bilmiyordum, sorgu esnasında heyecandan o şekilde geçmiş olabilir bilmiyorum dedi."

14. Aynı duruşmada savunma yapan O.K. ve M.B. başvurucuyu aynı okulda çalışmış olmaları sebebiyle tanıdıklarını beyan etmişler ancak telefon konuşmasına ilişkin açıklama yapmamışlardır. Yargılama Ağır Ceza Mahkemesi önünde derdesttir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı Yönünden

15. Başvurucu, hakkında devam eden ve aynı suçtan tutuksuz yargılandığı bir kovuşturma bulunmasına rağmen mükerrer soruşturma kapsamında soyut gerekçelerle tutuklandığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca suç işlediğine dair kuvvetli belirti olmamasına rağmen tutuklandığını, kaçma ve delilleri karartma şüphesi bulunmadığını belirterek tutuklamanın hukuki olmadığını iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu hakkında daha önceden yürütülen soruşturmanın somut soruşturmaya konu başvurudan farklı olarak başvurucunun 2009-2010 yılları arasında Anadolu Kurul Eğitim Öğretim Tur. Rek. İnş. Paz. İth. İhr. San ve Tic. A.Ş. (17/8/2016 tarihli ve 29804 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname gereği kapatılan) isimli firmada çalışması ve FETÖ/PDY elebaşının çağrısı sonrası Bank Asya hesabına para yatırması ile ilgili olduğuna dikkat çekilerek her iki soruşturmaya konu eylemlerin tarihleri ve mahiyetlerinin birbirinden farklı olduğu belirtilmiş, yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki şikâyetlerine benzer açıklamada bulunmuştur.

16. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğunun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak belirtildikten sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında, şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması, ancak Anayasa’nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Ramazan Aras [1. B.], B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 43).

19. Bir kişinin tutuklanabilmesi, öncelikli olarak suç işlediği hususunda kuvvetli belirti bulunmasına bağlıdır. Bu, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Hanefi Avcı [2. B.], B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 46). Ancak kişinin bir suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olması şart değildir. Zira tutukluluğun amacı, yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmektir. Buna göre suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerekir (Mustafa Ali Balbay [1. B.], B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 73).

20. Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince tutuklama kararı verilebilmesi için kuvvetli suç şüphesinin bulunmasının yanı sıra bir tutuklama nedeninin de bulunması gereklidir. Anılan fıkrada tutuklama nedenleri “suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin kaçmasını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek” veya “bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâller” olarak gösterilmiştir. Tutuklama tedbirinin düzenlendiği 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 100. maddesinde de tutuklama nedenlerinin neler olduğu belirtilmiştir. Buna göre (a) şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa, (b) şüpheli veya sanığın davranışları; 1) delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme 2) tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa tutukluluk kararı verilebilecektir. Kuralda ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması hâlinde tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlar bir liste hâlinde belirtilmiştir (Ramazan Aras, § 46). Kanunun tutuklama nedenlerine ilişkin bir karine öngörmesi durumunda bile kişi özgürlüğüne müdahaleyi gerektiren somut olguların varlığının objektif bir gözlemciyi ikna edecek biçimde ortaya konulması gerekir (Engin Demir [GK], B. No: 2013/2947, 17/12/2015, § 66).

21. Öte yandan ciddi ve ağır bir tedbir olan tutuklama ancak daha hafif başka bir tedbirin bireyin ve kamunun yararını korumak için yeterli olmayacağının ortaya konulması hâlinde makul kabul edilebilir. Bu bağlamda kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılması için suçun

işlendiğine dair kuvvetli belirtinin olması tutuklama tedbirinin uygulanabilmesi için yeterli değildir. Tutuklama tedbiri somut olayın koşulları altında gerekli de olmalıdır (benzer yönde AİHM kararı için bkz. Lütfiye Zengin ve diğerleri/Türkiye, B. No: 36443/06, 14/4/2015, § 81). Bu, Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması ölçütleri arasında sayılan ölçülülük ilkesinin unsurlarından biri olan gereklilik unsurunun (AYM, E.2015/40, K.2016/5, 28/1/2016) da bir gereğidir. Tutukluluğa ilişkin kararlarda hedeflenen meşru amaçla yapılan müdahale arasında gözetilmesi gereken denge açısından öncelikle adli kontrol tedbirleri değerlendirilmeli ve adli kontrolün neden yetersiz kalacağı gerekçelendirilmelidir (Engin Demir, § 69).

22. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

23. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

24. Somut olayda yapılan tespitlere göre başvurucunun terör örgütünün güncel yapılanması içinde para toplama, erzak ve parasal karşılığı olan A101 hediye kartı toplama faaliyeti yürüttüğü, bunları örgüt mensuplarına veya ailelerine ulaştırdığı, bu faaliyetleri doğrultusunda örgütsel toplantılara katıldığı yönündeki HTS analiz raporları, evinde yapılan aramada ele geçirilen bir adet A101 alışveriş kartı, dijital inceleme materyallerinden elde edilen delil ile O.K. ile M.B. arasındaki telefon konuşması kayıtlarının bulunduğu iddianamede ifade edilmiştir (bkz. § 11). Sulh Ceza Hâkimliği tarafından başvurucunun ifadesi ve dosyada bulunan bilgi ve belgelere isim belirtilmeden atıfla kuvvetli suç şüphesi bulunduğu ifade edilmiş, atılı suçun 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan katalog suçlardan olması sebebiyle tutuklama nedeninin var olduğu kabul edilmiş, adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı ve isnat olunan suç ile orantılı olduğu belirtilerek tutuklama kararı verilmiştir (bkz. § 5).

25. Başvurucu vekili sorguda yaptığı savunmada, başvurucu hakkında daha önce aynı suçtan dolayı soruşturma yürütüldüğünü, buna ilişkin yargılamanın tamamlanarak ceza verildiğini, dosyanın temyiz incelemesi için Yargıtayda olduğunu, polis ifadesinde başvurucuya sorulan kırk sorudan otuz yedisinin yargılama yapılan suça ilişkin olduğunu, başvurucunun kaçmadığını ifade etmiştir (bkz. § 5). Sulh Ceza Hâkimliği tarafından başvurucunun sorgusunda A101 alışveriş kartına ilişkin açıklaması sorulmuş, başvurucu hakkında soruşturma dosyasında yer alan hangi bilgi ve belgelerin kuvvetli suç şüphesini oluşturduğu ifade edilmeksizin bilgi, belge ve tutanaklara atıfla mevcut delil durumunun kuvvetli suç şüphesini gösterdiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla tutuklama kararında isnat edilen suçun işlendiğini gösteren kuvvetli suç şüphesinin hangi delillere dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak iddianamede belirtilen olgular ve soruşturma dosyasının içeriği gözönüne alındığında kuvvetli suç şüphesinin başvurucunun evinde yapılan aramada A101 alışveriş kartı ve hakkında daha önceden soruşturma yürütülen F.D.nin adının yer aldığı kira kontratının ele geçirilmesine, hakkında silahlı terör örgütü üyeliğinden soruşturma yürütülen O.K. ile M.B. arasındaki telefon konuşmasında Ramazan isminde bir kişiden bahsedilmesine ve dijital materyallerde H.İ.A.'ya ulaştırılmak üzere E.A.ya emanet vereceğine dair yazışmaların bulunmasına dayandırıldığı görülmektedir (bkz. § 10).

26. Soruşturma mercileri, başvurucunun evinde yapılan aramada ele geçirilen A101 alışveriş kartının mahrem imamların talimatıyla terör örgütü üyelerine veya yakınlarına verilmek üzere bulundurduğu sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 10). Başvurucu, savunmasında A101 kartlarını depremzede ailelerine vermek için kendisinin aldığını ifade etmiştir (bkz. §§ 5, 12). İddianamede başvurucunun söz konusu alışveriş kartını kime ulaştıracağı, daha öncesinde başka kişilere alışveriş kartı veya para yardımı ulaştırıp ulaştırmadığı konusunda bir açıklama yapılmadığı gibi daha önceden alışveriş kartı verilen kişiler de başvurucudan kart aldıklarına dair açıklamada bulunmamışlardır (bkz. § 11).

27. Öte yandan soruşturma mercileri, başvurucunun evinde ele geçirilen ve F.D. adına düzenlenmiş olan kira kontratını terör örgütü üyeliğine delil olarak kabul etmiştir (bkz. § 10). Başvurucu savunmasında F.D.yi okuldan kimya öğretmeni olması nedeniyle tanıdığını, eşinden ayrılması sebebiyle beraber ev tuttuklarını, kira sözleşmesinin buna ilişkin olduğunu ifade etmiştir. İddianamede F.D. ile ilgili suç isnadı içeren anlatım olmadığı gibi başvurucunun F.D. ile birlikte ev kiralayıp kiralamadığı yönünde de araştırma yoluna gidildiğine ilişkin bilgi yer almamaktadır. Diğer taraftan O.K. ile M.B. arasındaki telefon konuşmasında Ramazan isminde bir kişiden bahsedilmesini, başvurucunun örgütsel nitelikte toplantıya katılacağına ilişkin görüşme olarak kabul edilmiştir. Başvurucu savunmasında bu konuşmada geçen kişinin kendisi olup olmadığını bilmediğini ancak bu kişileri tanıdığını ifade etmiştir. İddianamede konuşmada geçen toplantının yapılıp yapılmadığı, konuşmada geçen "Ramazan" isminin başvurucu olup olmadığı konusunda açıklama yapılmadığı gibi yargılama aşamasında duruşmada da bu husus ortaya konulamamıştır.

28. Başvurucuya yönelik suçlamanın bir diğer dayanağı da dijital materyallerde bulunan, H.İ.A.'ya ulaştırılmak üzere E.A. isimli kişiye emanet vereceğine dair yazışmadır (bkz. § 10). Başvurucu savunmasında E.A..nın kayınbiraderi olduğunu, H.İ.A.'nın arabalara eksperlik yaptığını, mesajlaşmanın E.A.nın tatilde olduğu dönemde serviste olan aracının servisten alınması için H.İ.A.'nın telefonunu E.A.ya iletmesine ilişkin olduğunu ifade etmiştir. İddianamede E.A. ve H.İ.A.'ya yönelik suç isnadında bulunulmadığı gibi başvurucunun savunmasında ileri sürdüğü şekilde bir ilişkinin varlığı konusunda da araştırma yapıldığına dair bilgi yer almamıştır. Dolayısıyla başvurucunun evinde ele geçirilen A101 alışveriş kartı, E.A. ile yaptığı yazışmaya ilişkin dijital materyal, F.D.ye ait kira sözleşmesi ile O.K. ve M.B. arasında geçen telefon konuşmasına ilişkin yukarıdaki değerlendirmeler gözönüne alındığında, söz konusu delillerin başvurucunun örgütsel bağlantılarını ortaya koyduğu yönünde kuvvetli belirti olarak kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

29. Soruşturma mercilerinin isnat edilen suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphenin varlığını dayandırdığı olguların bir diğeri ise başvurucunun diğer şüpheliler ile çok sayıda telefon irtibatı ve ortak baz bilgisidir (bkz. § 10). Bununla birlikte soruşturma makamlarınca söz konusu ortak baz bilgisi ve telefon görüşmelerinin örgütsel bir ilişki çerçevesinde gerçekleştiği yönünde bir tespitte bulunulmadığı görülmektedir. Öte yandan başvurucu savunmasında M.B., O.K., ve H.B.yi tanıdığını kabul etmiştir. Başvurucunun hayatın olağan akışına uygun bu savunması karşısında, yapılan telefon görüşmeleri ve ortak baz bilgisinin örgütsel bir nitelik taşıdığına dair, savunmanın aksini gösteren bir delil soruşturma makamlarınca ortaya konulamamıştır. Bu durumda somut olayın koşulları itibarıyla birtakım baz hareketliliğinin ve telefon görüşmelerinin örgütsel bir ilişki bakımından kuvvetli suç belirtisi olarak kabulü mümkün görülmemiştir. Bununla birlikte ulaşılan bu kanaat Anayasa Mahkemesinin başvurucu hakkında yürütülmekte olan davanın sonucuyla ilgili bir tutum sergilediği anlamına gelmemektedir. Başvurucu hakkında suçlu-suçsuz kararı vermek ya da

daha hafif veya ağır ceza belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir.

30. Bu itibarla başvurucunun savunmasına ve dosya kapsamına göre somut olayda tutuklama için gerekli olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin yeterince ortaya konulamadığı kanaatine ulaşılmıştır.

31. Varılan bu sonuç karşısında tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığına ve tutuklamanın ölçülü olup olmadığına ilişkin ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Aynı Fiilden Dolayı Birden Fazla Yargılanmama veya Cezalandırılmama İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

33. Başvurucu, daha önce yargılamaya konu edilen ve mahkûmiyet ile sonuçlanan eylemlerle ilgili ikinci kez soruşturma başlatılması ve tutuklanması nedeniyle aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları tekrar etmiştir.

34. Başvurucunun iddialarının özü, adil yargılanma hakkının bir güvencesi olan aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesine riayet edilmediği şikâyeti olduğundan inceleme de bu çerçevede yapılmıştır.

35. Anayasa Mahkemesi 4/11/2021 tarihli ve E.2019/4, K.2021/78 sayılı kararında konuya ilişkin uluslararası belgelerden de yararlanarak ne bis in idem ilkesini, hiç kimsenin ceza yargılamasında kesin/kesinleşmiş bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir fiilden dolayı ceza yargılaması kapsamında yeniden yargılanamayacağı veya cezalandırılamayacağı biçiminde tarif etmiştir. Söz konusu kararda, bu ilkeye aykırılık sonucuna varılabilmesi için gerçekleşmesi gereken bazı koşullar (1) ceza ile ilgili bir yargılama sürecinin olması, (2) bu sürecin kesin/kesinleşmiş mahkûmiyet veya beraat hükmüyle sonuçlanmış olması, (3) ceza ile ilgili bir yargılama sürecinin birden fazla işletilmesi, (4) farklı yargılama süreçlerinin aynı fiile ilişkin olması ve (5) ilkenin istisnalarından birinin olmaması şeklinde sıralanmıştır (AYM, E.2019/4, K.2021/78, 4/11/2021, § 27; Çetin Doğan (3) [GK], B. No: 2021/30714, 15/2/2023, § 152).

36. Somut olayda 25/1/2018 tarihli iddianameyle Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde açılan kamu davasında 17/6/2022 tarihinde başvurucunun eyleminin silahlı terör örgütüne üye olma suçunu oluşturmayacağı ancak silahlı terör örgütü içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçunu oluşturacağı gerekçesiyle başvurucunun bu suçtan mahkûmiyetine karar verilmiş olup dosya temyiz incelemesi aşamasında derdesttir (bkz. §§ 2, 3). Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturmada tutuklama tedbirinin uygulandığı 15/7/2023 ile 1/12/2023 tarihleri arasında kanun yolu incelemesi devam etmektedir. Anılan yargılamanın kanun yolu evresinde devam ettiği süreçte, Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından açılan soruşturma neticesinde 4/11/2024 tarihli ikinci bir iddianame düzenlenmiştir (bkz. § 11). Anılan iddianamenin kabulüyle açılan kamu davası Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde devam etmektedir (bkz. § 13). Başvurucu hakkında açılan her iki soruşturmanın da ceza ile ilgili bir yargılama süreci olduğu

tartışmasızdır. Ancak ilk iddianame üzerine açılan davada verilen mahkûmiyet hükmünün temyiz incelemesi aşamasında olduğu dönemde Cumhuriyet Başsavcılığınca yeni bir soruşturma yürütülerek iddianame düzenlenmesi karşısında kesinleşmiş bir mahkûmiyet veya beraat hükmünün varlığından bahsetmek mümkün değildir.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesi altında güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

38. Başvurucu, ihlalin tespiti ile günlük 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

39. Başvurucunun tahliye edilmiş olması da gözetilerek ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

40. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 250.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 250.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 9. Sulh Ceza Hâkimliğine (2023/418 Sorgu) ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2021/271088) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM ŞİMŞEK VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/108404 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/108404

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM ŞİMŞEK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/108404)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Nur Hilal MERMER

Başvurucular : 1. Adem ŞİMŞEK 2. Hava KIZKAYA 3. Hüseyin ŞİMŞEK 4. Mehmet KARAMARA 5. Melahat ŞİMŞEK 6. Mustafa ŞİMŞEK 7. Rahime ERKAN 8. Ramazan ŞİMŞEK 9. Recep ŞİMŞEK

Vekili : Av. Ali Serkan BİLGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi ve hükmedilen bedelin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucuların hissedar malik oldukları Samsun'un İlkadım ilçesi, Toybelen Mahallesi 11737 ada, 4 parsel numaralı ve 5.829,48 m² yüz ölçümlü taşınmazın sanayi gelişim alanı kapsamında kalması dolayısıyla 2498 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile acele kamulaştırılmasına karar verilmiştir. Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ/İdare) tarafından Samsun 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde acele kamulaştırma kararı nedeniyle dava açılmış, kamulaştırma bedeli bilirkişi raporuyla 1.636.917,98 TL olarak tespit edilmiştir. Taraflar arasında uzlaşma sağlanamaması üzerine TOKİ tarafından başvurucular aleyhine aynı mahkeme nezdinde kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açılmıştır.

3. Mahkemece yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi neticesinde düzenlenen raporda taşınmazın arsa vasfında olduğu dikkate alınarak emsal karşılaştırma yöntemiyle taşınmazın

değeri belirlenmiştir. Dava konusu taşınmaza emsal taşınmaz olarak aynı mahallede bulunan taşınmaz seçilmiş; taşınmazlar imar durumu, yapılaşma kolaylığı, şehir merkezine ve kamu kurum ve kuruluşlarına uzaklıkları gibi kriterler bakımından karşılaştırılarak eşdeğer nitelikte bulunmuştur. Bu kapsamda dava konusu taşınmazın m² birim değeri 530,00 TL olarak hesaplanmış ve taşınmazda daha önce mevcut bulunan irtifak hakkı değer kaybı olarak dikkate alınarak taşınmazın değeri 3.046.369,65 TL olarak belirlenmiştir.

4. Mahkeme bilirkişi raporunu hükme esas alarak davanın kabulüne ve kamulaştırma bedelinin 3.046.369,35 TL olarak tespitine karar vermiştir. Ayrıca tespit edilen bedelden acele el koyma dosyasında yatırılan 1.636.917,98 TL'nin mahsubu ile fark bedel olarak belirlenen 1.409.451,67 TL'nin dava dört ay içinde sonuçlandırılmadığından 13/1/2022 tarihinden karar tarihi olan 6/7/2022 tarihine kadar işletilecek yasal faiziyle birlikte davalılara hisseleri oranında ödenmesine hükmedilmiştir. Taraflarca karara karşı yapılan istinaf başvurusu Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından esastan reddedilmiştir. Yine taraflarca karara karşı yapılan temyiz başvurusu da Yargıtay 5. Hukuk Dairesince reddedilmiş karar düzeltilerek onanmak suretiyle kesinleşmiştir.

5. Başvurucular, nihai kararı 15/11/2023 tarihinde öğrendikten sonra 13/12/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

7. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan nüfus kaydı sorgulaması neticesinde başvurucu Hava Kızkaya'nın bireysel başvurudan önce 22/9/2022 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucular, kamulaştırma bedelinin emsal taşınmazlara göre düşük belirlendiğini, lehlerine hükmedilen bedele ödenecek faizin dava tarihinden dört ay sonra başlatılması ve %9 oranında yasal faize hükmedilmesi sonucu bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğradığını belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruya konu davaya ilişkin idareden temin edilen bilgi ve belgelerin dikkate alınması, ayrıca Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

A. Başvurucu Hava Kızkaya Yönünden

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 51. maddesi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

11. Anılan düzenlemelerde genel olarak bir hakkın öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve

Anayasa Mahkemesinin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö. [2. B.], B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

12. Bu kapsamda özellikle Anayasa Mahkemesini yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesinin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması, söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy, § 32; Osman Sandıkçı [1. B.], B. No: 2013/6297, 10/3/2016; Selman Kapan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/7302, 20/4/2016).

13. Başvurucu Hava Kızkaya 22/9/2022 tarihinde vefat etmiştir. Buna rağmen Av. Ali Serkan Bilgin 13/12/2023 tarihinde Hava Kızkaya'nın anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapmış, başvuru formunda da Hava Kızkaya'nın ölümünden bahsetmemiştir.

14. Kamu gücü tarafından hakkı ihlal edilen kişinin bireysel başvuru yapmadan önce ölmesi durumunda ölen kişi adına bir başkası tarafından bireysel başvuru yapma imkânı bulunmamaktadır (Abdurrehman Uray [1. B.], B. No: 2013/6140, 5/11/2014, § 30).

15. Açıklanan gerekçelerle başvuru tarihinden önce vefat eden başvurucu adına vekâlet ilişkisi sona eren avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

16. Bu durumda Av. Ali Serkan Bilgin hakkında Anayasa Mahkemesini yanıltıcı nitelikte başvuru yapması nedeniyle 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca takdiren 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

17. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kamulaştırma Bedelinin Düşük Belirlendiğine İlişkin İddia

18. Anayasa Mahkemesi, kamulaştırma bedelinin/kamulaştırmasız el atma tazminatının taşınmazın gerçek değerini yansıtmadığı yönündeki şikâyetleri daha önce çeşitli kararlarında mülkiyet hakkı kapsamında incelemiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi Mehmet Akdoğan ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013), Mukadder Sağlam ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2013/2511, 22/1/2015), Abdülkerim Çakmak ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2014/1964, 23/2/2017), Ali Taşgeldi ([2. B.], B. No: 2018/30814, 16/11/2021) ve Hilmi Kocabey ([1. B.], B. No: 2019/21192, 21/5/2024) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu kararlarda taşınmaz bedelinin tespitinin teknik ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle bedel tespitinin uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetki ve görevinde olduğunu, Anayasa Mahkemesinin görevinin taşınmazın bedelinin tespiti yönteminin gerçek bedelin ödenmesini temin edip etmediğini incelemekten

ibaret bulunduğunu vurgulamıştır. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin bir temyiz mercii olmadığına, inceleme yetkisinin sınırlı olduğuna ve bir temyiz mercii gibi hareket ederek mahkeme kararlarını her yönüyle hukuka uygunluk denetimine tabi tutmayacağına dikkat çekmiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca kamulaştırma bedeli olarak gerçek değerin ödenmesi mülkiyetten yoksun bırakılan malikler için anayasal bir güvencedir. Bu madde ışığında Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre müdahalenin ölçülü olabilmesi için gerçek değerin ödenmesini sağlayabilmek amacıyla gerekli usule ilişkin güvencelerin etkili bir biçimde uygulanması ve mahkemelerin ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gerçek değeri belirlemeleri gerekir.

19. Başvuruya konu olayda mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda emsal alınan taşınmaz ile başvuru konusu taşınmaz detaylı olarak kıyaslanmış dava konusu taşınmaz ile emsal taşınmaz eşdeğer nitelikte bulunmuştur. Öte yandan başvurucular tarafından dava konusu taşınmazın emsal taşınmazlara göre değerinin düşük belirlendiği ifade edilmiş ise de Mahkemece varılan kanaatin aksini ortaya koyan veya farklı yönde değerlendirme yapılmasını gerektiren herhangi bir bilgi ve belgenin de başvuru formu ve eklerinde sunulmadığı vurgulanmalıdır. Sonuç olarak Mahkemece ilgili ve yeterli gerekçe ile kamulaştırma bedelinin belirlendiği değerlendirilmiştir.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğine yönelik ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Kamulaştırma Bedelinin Değer Kaybına Uğradığına İlişkin İddia

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1.B.], (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar ([1. B.], B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz [1. B.], (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz ([1. B.], B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına (veya uğratılarak ödenmesine) ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının (veya uğratılarak ödenmesinin) başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Başvuruya konu olayda kamulaştırma bedelinin yaklaşık olarak %32,90 oranında değer kaybına uğradığı tespit edilmiştir. Bu itibarla kamulaştırma bedelinden %5 oranından fazla değer kaybı bulunduğu anlaşılan başvuru bakımından da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmı yönünden Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılamaya hükmedilmesi ve tazminat talebinde

bulunmuştur.

25. Kamulaştırma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan mülkiyet hakkı yönünden ihlallerin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculara tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvurucu Hava Kızkaya yönünden başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. 1. Kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğradığına ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Samsun 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/535, K.2022/599) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

F. 2.220,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 42.220,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83. maddesi uyarınca 2.000 TL disiplin para cezasının Avukat Ali Serkan Bilgin'den TAHSİLİNE,

İ. Kararın bir örneğinin bilgi için (Av. Ali Serkan Bilgin yönünden) Samsun Barosuna GÖNDERİLMESİNE,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT TOKDEMİR

B. No: 2024/6640 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/6640

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT TOKDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/6640)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Mesut TOKDEMİR

Vekili : Av. Ayşe Rabia YÜREKLİTÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet hükmünde karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle başka temel hakların ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de içermektedir.

2. Fetullahçı Terör Örgütü/ Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) Manisa il yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında, il yapılanmasında üst düzeyde görev yaptıkları belirlenen şüphelilerle irtibatı tespit edilen başvurucu hakkında Manisa Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma işlemleri kapsamında başvurucuya ait Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtları, Asya Katılım Bankası A.Ş. (Bank Asya) hesap bilgileri, HTS kayıtları, başvurucunun üyesi olduğu dernek ve sendika kayıtları ile ByLock kullanıcısı olup olmadığı hususları araştırılmıştır.

4. Başvurucu adına ByLock kullanıcı kaydının bulunmadığına dair rapor dosyaya gönderilmiştir. Başvurucunun örgütle irtibatı nedeniyle kapatılmasına karar verilen Manisa Sanayici ve İşadamları Derneği (MASİAD) üyesi olduğuna dair üyelik bilgi formu dosyaya sunulmuştur. Öte yandan İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından FETÖ/PDY'nin medya yapılanması hakkında yürütülen soruşturma kapsamında gözaltına alınan E.D. ve H.K.nın gözaltına alınmalarını protesto etmek amacıyla Manisa Adalet Sarayı önünde gerçekleştirilen eyleme başvurucunun da katıldığına ilişkin Açık Kaynak Araştırma Tutanağı ile başvurucunun, hakkında benzer suçtan soruşturma bulunan birtakım şüphelilerle irtibatını gösteren HTS analiz raporu soruşturma dosyasına gönderilmiştir. Bank Asya hesap hareketlerini gösteren yazı cevabında ise başvurucunun 23/7/2015 tarihinde hesabını kapattığı bildirilmiştir.

5. Başvurucu; soruşturma aşamasında müdafi huzurunda vermiş olduğu ifadesinde MASİAD'a işiyle ilgili faaliyet alanını genişletmek için üye olduğunu, MASİAD toplantılarında örgütsel konuların konuşulmadığını, 17/25 Aralık döneminden önce birkaç defa evlerde gerçekleşen sohbetlere katıldığını, burada öğrencilere yardım amacıyla para toplandığını ancak örgüt liderine ait kitap okunmadığını, bu toplantıların sorumlusunun M.Z.O. olduğunu, Zaman gazetesi abonesi olduğunu, Bank Asya hesabını 2015 yılında kapattırdığını ve il mütevellisinden haberinin olmadığını beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca sohbet hocalığı yapmadığını, Adliye önündeki protestonun amacını bilmediğini, HTS irtibatı bulunan kişilerle işiyle ilgili görüştüğünü ifade etmiştir.

6. Başvurucu ile aynı soruşturma kapsamında beyanlarına başvurulan diğer şüphelilerin başvurucuyla ilgili beyanları şu şekildedir:

i. Şüpheli A.Ç. katıldığı mütevelli grubunda başvurucunun da olduğunu, mütevelliye katılanlara belirli sayıda burs bulma hedefi koyulduğunu,

ii. Şüpheli H.İ. 1995 yılında örgütle tanıştığını, çarşamba günleri katıldığı toplantılardaki sohbeti başvurucunun yaptığını, daha sonrasında kendisinin salı günleri yapılan mütevelli toplantılarına katılmaya başladığını, bu şekilde 15 Temmuz 2016 darbe teşebbüsüne kadar örgütün çeşitli sohbetlerine kendisinin katıldığını,

iii. Şüpheli M.Z.D. öğretmen, avukat ve esnaf gruplarına yönelik 1991 yılında başladığı sohbet verme işine 2015 yılı Aralık ayına kadar kendisinin devam ettiğini, resmi gösterilen başvurucunun da esnaf yapılanması içinde sohbet toplantılarına katıldığını bildiğini, aralarında başvurucunun da bulunduğu teşhis ettiği kişilerin 17/25 Aralık döneminden sonra da örgütle irtibatlarının devam ettiğini ifade etmiştir.

7. Manisa 1. Sulh Ceza Hâkimliğindeki beyanlarında 17/25 Aralık dönemine kadar sohbetlere katıldığını ancak himmet vermediğini ve mütevelli olmadığını ifade eden başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma şüphesiyle 13/1/2017 tarihinde tutuklanmıştır.

8. Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 12/12/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun;

i. İl yapılanması içinde esnaf mütevellisi olarak görev yaptığı, mütevelli sohbet toplantılarına katıldığı, sohbetlerde hocalık yaptığı ve örgüte finans sağlamak amacıyla yardım topladığı,

ii. MASİAD üyeliğinin bulunduğu ve bu dernekte gerçekleşen gizli toplantılara katıldığı,

iii. Örgüt üyelerinin gözaltına alınmalarını protesto etmek amacıyla Manisa Adalet Sarayı önünde gerçekleştirilen protesto gösterisine katıldığı,

iv. Örgüte ait Zaman gazetesi ve Sızıntı dergisi aboneliğinin bulunduğu ve yine çocuklarının örgüte müzahir okullarda eğitim gördüğü belirtilerek başvurucunun atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

9. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Manisa 4. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 18/12/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucunun 31/12/2013 ile 24/12/2014 tarihleri arasında Bank Asya hesabı açıp açmadığının araştırılması ile tanıklar H.İ., A.Ç. ve M.Z.D.nin Mahkemece dinlenmelerine yönelik işlem yapılmasına karar vermiştir.

10. Yargılama iki celsede tamamlanmıştır. Birinci celse öncesinde başvurucunun belirtilen dönemde açtığı bir banka hesabının olduğuna dair bilginin bulunmadığına ilişkin tutanak dosyaya gönderilmiştir. Aynı celsede başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu; savunmasında özet olarak esnaf mütevellisi içinde yer almadığını, H.İ.yi tanımadığını, A.Ç. ve M.Z.D.yi ise iş ilişkisi nedeniyle tanıdığını, sohbetlere sadece 17/25 Aralık dönemi öncesinde katıldığını, MASİAD'a iş çevresini geliştirmek amacıyla üye olduğunu ve Adliye önündeki eyleme çocuklarının okulundan davet edilmeleri nedeniyle katıldığını, sonrasında eylemin amacını anladığında oradan ayrıldığını beyan etmiştir. Başvurucu, HTS irtibatı tespit edilen kişileri işyerine gelmeleri nedeniyle aramış olabileceğini de ifade etmiştir.

11. Birinci celsede başvurucu ve müdafii huzurunda dinlenen tanıklardan H.İ. yaklaşık yirmi yıl önce kaç defa yapıldığını hatırlamadığı sohbetlerde başvurucuyu gördüğünü, burada sohbet veren kişinin başvurucu olduğunu ve başvurucunun sohbet hocalığı yaptığını beyan etmiştir. A.Ç. aynı celsede verdiği beyanında başvurucunun 2000-2001 yıllarında mütevelli grubu içinde olduğunu, mütevelli olan kişilerden belli miktarda para toplamalarının istendiğini ifade etmiştir. Son olarak dinlenen M.Z.D. ise başvurucunun örgütsel bir faaliyetini bilmediğini, soruşturma aşamasındaki beyanlarını kabul etmediğini ve sohbetlere katılan kişiler arasında başvurucunun adını vermediğini, başvurucunun mütevelli olup olmadığını bilmediğini beyan etmiştir. Başvurucu, alınan tanık beyanları çerçevesinde örgüt üyeliği suçunun unsurlarının oluşmadığını ileri sürmüştür. Mahkeme, başvurucunun FETÖ/PDY'nin üst yönetimiyle HTS irtibatının olup olmadığı yönünde araştırma yapılması amacıyla celseyi ertelemiştir.

12. İkinci celse öncesinde gönderilen 14/2/2018 tarihli HTS İnceleme ve Tespit Tutanağı'nda başvurucu ile örgütün Manisa il ve emniyet yapılanmasına ilişkin yürütülen soruşturmalarda haklarında işlem yapılan şüpheliler arasında arama, aranma, mesaj alma şeklinde irtibat kurulduğuna dair kayıtlara rastlandığı bildirilmiştir. Cumhuriyet savcısı, ikinci celsede sunduğu esas hakkındaki mütalaada başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Başvurucu ve müdafii; esasa ilişkin yapmış olduğu savunmalarında FETÖ/PDY'nin örgüt olduğuna dair kesinleşmiş karar olmadığını, suçun unsurlarının oluşmadığını, dernek üyeliğinin cezalandırma gerekçesi yapılamayacağını ve katıldığı sohbetin çok eski tarihe ilişkin olduğunu beyan etmiştir.

13. Mahkemece başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan alt sınırdan uzaklaşılmak sureti ile 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Ayrıca alt sınırdan uzaklaşma gerekçesi başvurucunun kastının yoğunluğu şeklinde açıklanmıştır. Dosya kapsamındaki tespit ve değerlendirmeler ile başvurucunun eğitim durumu dikkate alındığında örgütün amaçlarını bilebilecek durumda olduğu, örgütle ilişkisini bu bilinçle sürdürdüğü ve örgüt faaliyetleri içinde yer aldığı gerekçesiyle

savunmalarına itibar edilmediği vurgulanmıştır. Huzurda dinlenen tanıkların beyanlarını ve başvurucunun savunmasını açıklayan Mahkemece mahkûmiyet gerekçesinde şu hususlara dayanılmıştır:

"... Sanık [başvurucu] her ne kadar FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olduğuna ilişkin suçlamayı kabul etmemiş ise de 17/25 Aralık süreci öncesinde örgütün sohbet adı altında düzenlediği toplantılara katıldığına ve para yardımında bulunduğuna ilişkin ikrarı, örgüt toplantılarına katıldığına ilişkin tanık beyanları, Manisa adliyesi önünde 2014 yılında düzenlenen örgütsel protestolara çağrı üzerine katılması, iltisaklı olduğu gerekçesiyle kapatılan Körfez Dershanesine ve Şehzade Mehmet Kolejine 2015 yılına kadar çocuklarını göndermesi, örgütle iltisaklı olduğu gerekçesiyle kapatılan MASİAD'a üyeliğinin bulunması, örgüt basın yayın organlarına aboneliğinin bulunması, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü soruşturmaları kapsamında hakkında soruşturma açılan kişiler ile görüştüğüne ve mesajlaştığına ilişkin HTS kayıtları olması hususları hep birlikte değerlendirildiğinde, sanığın örgütün hiyerarşik yapısına dahil olduğu ve FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü ile süreklilik, yoğunluk ve çeşitlilik arz eden organik bağının bulunduğu, sanığın eylemlerinin bir bütün halinde 3713 sayılı TMK'nın 7/1. maddesinin yollamasıyla 5237 sayılı TCK'nın 314/2 maddesinde düzenlenen Silahlı Terör Örgütü üyesi olma suçunu oluşturduğu anlaşılmıştır."

14. Başvurucu, karara karşı sunmuş olduğu istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- kararın örgüt üyeliğinin unsurlarına ilişkin yeterli gerekçe içermediğini ve mevcut delillerin silahlı terör örgütü suçunun unsurlarını oluşturmadığını belirtmiştir. Başvurucunun istinaf talebi İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesince (İstinaf Dairesi) 6/11/2018 tarihinde esastan reddedilmiştir.

15. Başvurucu; temyiz dilekçesinde de diğerlerinin yanı sıra- örgüt üyeliği suçu bakımından cezai sorumluluğun zaman bakımından gerçekleşmediğini, FETÖ/PDY'nin terör örgütü olduğuna dair kararın bulunmadığını ve mevcut deliller itibarıyla suçun unsurlarının ortaya konulamadığını ileri sürmüştür. Yargıtay 3. Ceza Dairesi istinaf talebinin esastan reddine ilişkin İstinaf Dairesi kararını 23/10/2023 tarihinde onamıştır.

16. Başvurucu, nihai hükmü 27/12/2023 tarihinde öğrendikten sonra 24/1/2024 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Başvurucu adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay [2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, suçu işlediğini gösteren delillerin kararda açıklanmadığını, cezalandırılmasında delil olarak kabul edilen eylemlerinin de belirtilmediğini, içtihatlara aykırı olarak verilen ceza kararının hatalı olduğunu ve bu kapsamda yapılan değerlendirmelerin terör örgütüne üye olma kastının ortaya konulması yönünden hiçbir şekilde yeterli olmadığını ileri sürmüş; bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilk olarak başvurucunun şikâyetlerinin kabul edilebilirliği hakkında inceleme yapılması gerektiği, yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını ve delil sunma ve inceleme yöntemlerinin kanuna uygun olup olmadığını denetlemenin Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmayıp Anayasa Mahkemesinin görevinin başvuru konusu yargılamanın bütünlüğü içinde adil olup olmadığını değerlendirmek olduğu belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

21. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

24. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

25. Somut olayda Mahkeme; başvurucunun 17/25 Aralık 2013 tarihinden önce örgüte ait sohbet toplantılarına katılma ve bu toplantılarda yardım toplama, örgütsel talimat üzerine 14/12/2014 tarihinde Adliye önünde gerçekleşen protesto eylemine katılma, çocuklarını örgütle irtibatlı olduğu gerekçesiyle kapatılan eğitim kurumlarına gönderme, örgütle iltisakı nedeniyle kapatılan MASİAD'a üye olma, örgüte ait Zaman gazetesi ve Sızıntı dergisine abone olma ve hakkında benzer suçtan soruşturma veya kovuşturma bulunan kişilerle -HTS kayıtlarına göre- irtibat içinde olma şeklindeki eylemlerinin anılan örgüte üye olma suçu açısından süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösterdiğini, bu suretle başvurucunun örgütün hiyerarşik yapısında yer aldığını değerlendirmiştir (bkz. § 13). Mahkeme ayrıca başvurucunun örgütsel bir eyleminin olmadığına ilişkin savunmalarına ise başvurucunun eğitim durumu dikkate alındığında örgütün amaçlarını bilebilecek durumda olduğu ve örgütle ilişkisini bu bilinçle sürdürdüğü ve örgüt faaliyetleri içinde yer aldığı gerekçesiyle itibar edilmediğini de açıklamıştır.

26. Çeşitli telefon görüşmelerinin örgütsel bir niteliği olduğuna ve açılan soruşturma veya

kovuşturmayla ilgisi olduğuna yönelik bir delil tespit edilemediği, iletişim içeriklerinin bulunmadığı ve iletişimin mahiyetinin de bilinmediği durumlarda, başvurucunun diğer birtakım sanıklarla sadece iletişim hâlinde olmasının başvurucunun örgütün nihai amacını bildiğini ve terör örgütü hiyerarşisi içinde gerçekleştirdiği örgütsel faaliyetlerinin varlığını ortaya koyduğu söylenemez. Nitekim Anayasa Mahkemesi Mustafa Özterzi ([GK], B. No: 2016/14597, 31/10/2019) kararında örgütsel amaçlarla yapıldığını gösteren somut olgular ortaya konulmadığı sürece -somut olayın koşulları itibarıyla- içeriği belli olmayan telefon görüşme kayıtlarının örgütsel bir ilişki bakımından kuvvetli suç belirtisi olarak kabulü mümkün görülmemiştir (Mustafa Özterzi, §§ 105, 106; aynı yöndeki değerlendirmeler için ayrıca bkz. Mustafa Açay [1. B.], B. No: 2016/66638, 3/7/2019, § 61; İlker Deniz Yücel [2. B.], B. No: 2017/16589, 28/5/2019, § 86; Murat Aksoy [GK], B. No: 2016/30112, 2/5/2019, § 79; Mehmet Hasan Altan (2) [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, § 146; mahkûmiyet kararı yönünden benzer değerlendirmeler için ayrıca bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 17, 18, 57).

27. Anayasa Mahkemesi Mustafa Özterzi kararında ayrıca örgütsel amaçlarla yapıldığını gösteren somut olgular ortaya konulmadığı sürece yalnızca FETÖ/PDY'ye aidiyeti veya örgütle iltisakı, irtibatı belirlenen sivil toplum örgütüne üye olunmasının örgütsel bir ilişki bakımından kuvvetli suç belirtisi olarak kabulü mümkün görülmemiştir (Mustafa Özterzi, §§ 105, 106).

28. Anayasa Mahkemesi Sait Ayaz ([2. B.], B. No: 2016/35488, 30/9/2020) kararında ise konuyla ilgili Yargıtay kararlarına da atıfta bulunarak kişilerin örgütle bağlantılı gazete veya dergilere abone olmalarının örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir (Sait Ayaz, § 49; Zaman gazetesi aboneliğinin terör örgütü üyeliği suçu yönünden delil ya da örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 26/9/2023 tarihli ve E.2021/19352, K.2023/6277 sayılı; 11/7/2023 tarihli ve E.2022/35615, K.2023/5156 sayılı; 21/6/2023 tarihli ve E.2021/18634, K.2023/4539 sayılı kararları ile (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2019/7999, K.2021/4462 sayılı; 30/6/2021 tarihli ve E.2020/7443, K.2021/4348 sayılı kararları).

29. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi Metin Birdal ([GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019) kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesini incelemiştir (Metin Birdal, §§ 60-72). Anayasa Mahkemesine göre yargı mercilerince başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren deliller birlikte incelenmeli; temel haklar kapsamında kalan her bir delil terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Metin Birdal, § 72). Mahkemece değerlendirmeye alınan, Adliye önünde gerçekleştirilen eyleme katılma delili de bu ilkeler çerçevesinde incelenmelidir.

30. Anayasa Mahkemesi İhsan Yalçın ([1. B.], B. No: 2017/8171, 9/1/2020, § 49) kararında FETÖ/PDY ile bağlantılı okul veya dershanelerde öğrenim görmenin ancak bunun örgüte yardım etme, finansal destek sağlama ya da örgütsel eğitimden yararlanma gibi örgütsel gayelerle gerçekleştirilmesi hâlinde örgütsel bir davranış olarak değerlendirilebileceğini kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi Ş.B. ([1. B.], B. No: 2017/30993, 1/7/2020, § 38) kararında da aynı yönde değerlendirmelerde bulunmuştur. Anılan kararlardaki değerlendirmelerle benzer şekilde Recep Baş ([1. B.], B. No: 2017/22400, 18/11/2020) kararında da aynı yöndeki Yargıtay kararlarına atıf yaparak başvurucunun çocuğunu örgütsel bir amaçla FETÖ/PDY ile bağlantılı bir okula gönderdiğine dair herhangi bir

olgunun bulunmaması sebebiyle anılan hususun kuvvetli suç belirtisi olarak kabul edilmemesi gerektiği sonucuna varmıştır (Recep Baş, § 48). Yargıtay uygulamasında da kişilerin çocuklarını FETÖ/PDY ile bağlantılı okul veya dershanelere göndermesinin örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceği belirtilmiştir (Yargıtay 16. Ceza Dairesinin E.2018/7220, K.2019/3659; E.2018/6390, K.2019/2961; E.2018/5527, K.2019/2206 sayılı kararları).

31. Bu kapsamda gerekçeli kararın içeriği, hükme esas alınan delillere ilişkin Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında başvurucunun cezalandırılmasında delil olarak kabul edilen diğer deliller dışında başvurucunun 17/25 Aralık döneminden önce örgüte ait sohbet toplantılarına katıldığına ve bu toplantılarda yardım topladığına ilişkin tanık beyanlarının önemli ağırlıkta belirleyici delil olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır.

32. Anayasa Mahkemesi, sohbetlere katılma eyleminin başvurucunun örgüte üye olma suçundan cezalandırılmasında delil olarak kullanılabilmesi için başvurucunun katıldığı sohbetlerin örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir (Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 37; ayrıca örgütsel alanda kalan sohbet toplantılarının özelliklerine ilişkin olarak bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 20). Yargıtay kararlarında, kritik olduğu belirtilen tarihlerden sonra devam etmeyen, gizlilik ve himmet vermek/toplamak gibi örgütsel özellik taşıdığı da belirlenemeyen dinî sohbetlere katılmaktan ibaret eylemlere istinaden mahkûmiyet kararı verilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 10/2/2021 tarihli ve E.2019/10348, K.2021/972; 10/5/2018 tarihli ve E.2017/4179, K.2018/1541; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 18/01/2023 tarihli ve E.2022/39058, K.2023/114; 6/2/2024 tarihli ve E.2023/1356, K.2024/1494 sayılı kararları].

33. Bu noktada belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin doğrudan ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine geçerek delil değerlendirmesi yapması söz konusu olamaz. Bu konuda asıl sorumlu ve yetkili olanlar ilk elden olayları inceleyen yetkili adli ve idari mercilerdir (Cemil Danışman [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 58). Ancak başvurucunun savunmaya ilişkin olarak 17/25 Aralık döneminden önce katıldığı sohbetlerin örgütsel niteliğinin bulunmadığına dair sübuta, ceza hukukunun temel prensiplerine, Anayasa Mahkemesi kararlarına ve Yargıtay uygulamasına temas eden, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki savunma ve itirazları hakkında gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak somut değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmaktadır.

34. Öte yandan Mahkeme, tanıklar H.İ., A.Ç. ve M.Z.D.nin başvurucunun anılan dönemde örgütün sohbet adı altında düzenlenen toplantılarına katılarak yardım topladığını ifade etmelerini başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olabileceğini gösteren belirleyici delil olarak kabul etmiştir. Buna karşılık Mahkeme, başvurucu hakkında beyan edilen sohbet toplantılarına katılma eyleminin örgütsel özellik taşıdığını yeterli gerekçeyle ortaya koyamamıştır.

35. Buna göre başvurucu üzerine atılı suçu işlemediğine dair savunmasını destekleyebilecek mahiyette itirazlar sunmasına rağmen Mahkemece ve kanun yolu mercilerince bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış ve başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil

yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

37. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden, kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

38. Başvurucunun sağlığını etkileyen hastalıklarının yargılamada dikkate alınmaması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt ([2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, zararlarının karşılanması amacıyla miktar belirtmeksizin maddi tazminat ile 10.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

42. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/33, K.2018/152) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TUĞBA GEYİK

B. No: 2024/19895 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/19895

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TUĞBA GEYİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/19895)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Tuğba GEYİK

Vekili : Av. Muhammed Bilal KURTBEYOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında 9/5/2023 ve 10/5/2023 tarihlerinde sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımlarla Cumhurbaşkanı'na hakaret suçunu işlediği iddiasıyla soruşturma başlatmıştır.

3. Başvurucu, anılan soruşturma kapsamında ifade vermiştir. Başvurucu ifadesinde paylaşımları kendisinin yaptığını ve pişman olduğunu belirtmiştir.

4. Başsavcılık, başvurucuyu tutuklanması istemiyle Mersin 4. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

5. Hâkimlik, 23/5/2023 tarihli kararla başvurucunun tutuklanması talebinin reddine ve konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbiri altına alınmasına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... 1-Her ne kadar Şüpheli TUĞBA GEYİK'ın Cumhurbaşkanına Hakaret suçundan dolayı

tutuklanması talep edilmiş ise de; suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, paylaşımların içeriği ve niteliği dikkate alındığında tutuklamanın bu aşamada ağır bir tedbir olacağı, tutukluluktan elde edilecek faydanın adli kontrol hükümleri ile sağlanabilecek olması göz önüne alınarak TUTUKLAMA TALEBİNİN REDDİNE, CMK 109/1-3 maddesi uyarınca ADLİ KONTROL ALTINA ALINMASINA,

2-Şüpheli hakkında kamu davası açılıp savunması alınıncaya veyahut hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi halinde bu kararın kesinleşmesine değin;CMK.nun 109/3-j maddesi uyarınca konutunu terk etmesinin yasaklanmasına... [karar verildi.]"

6. Başvurucu, adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına yönelik müteaddit defa talepte bulunmuş; talepleri Hâkimlik tarafından "atılı suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, adli kontrol altına alınma nedenlerinin devam etmesi ve delillerin henüz toplanmamış olması" gerekçesiyle reddedilmiştir.

7. Başsavcılık 29/1/2024 tarihli iddianame ile Cumhurbaşkanı'na hakaret suçundan cezalandırılması istemiyle başvurucu hakkında aynı yer asliye ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır.

8. İddianamede, başvurucunun 9/5/2023 tarihinde "Ekrem İmamoğlu ve Kemal Kılıçdaroğlu'nu izlemeye eşimle kendi paramızla gittik. Ama Diktatör ve avaneleri benim paramla seçim hazırlığı yapıyor ve paramla mitingine insan topluyor. Seçimde biz bu halkın parasını çalanları sandığa gömecez. Her şey çok güzel olacak" şeklinde, 10/5/2023 tarihinde "bir o. çocuğu görmek istiyorsanız resmini koyuyorum, bunlar hapiste yaptıklarının cezasını çekecek hırsız tayyiple birlikte #Erzurum" şeklinde paylaşımlarda bulunduğu, yine 10/5/2023 tarihli paylaşımında da Cumhurbaşkanı'nın görselinin üzerine "Ülkeyi soyan bu ve diğer avaneler özel bir yasa çıkartılıp herkese ibret olması için asılmadıkları müddetçe ben bu seçimi kazanılmış saymam." şeklinde metin yazdığı ileri sürülmüştür.

9. İddianameyi 9/2/2024 tarihinde kabul eden Mersin 16. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 12/2/2024 tarihli tensip duruşmasında başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbirinin devamına karar vermiştir. Mahkeme 29/2/2024 tarihli ilk duruşma sonunda ise başvurucunun isnat edilen suçtan 1 yıl 2 ay 17 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ve başvurucu hakkındaki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına karar vermiştir.

10. Başvurucu 11/3/2024 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı 22/4/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

12. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında adli kontrol kararı verildiğini, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda mevcut olmadığını belirterek ölçülü olmayan ve gerekçe içermeyen tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Öte yandan başvurucu; adli kontrol tedbiri nedeniyle çocuğuna yönelik yükümlülüğünü

yerine getiremediğini ve çalışamadığını belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı, mülkiyet hakkı ve çalışma hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına değinilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne cevap vermemiştir.

16. Başvurucunun şikâyetinin özü, adli kontrol tedbirinin hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa Mahkemesi konutu terk etmeme tedbirinin niteliği, uygulanış şekli ve özellikleri itibarıyla hareket serbestîsi üzerindeki sınırlayıcı etkisinin derece ve yoğunluk olarak seyahat özgürlüğüne göre oldukça ileri bir boyutta olduğu, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiği ve bu tedbir yönünden tutuklama tedbirinin hukukiliğine benzer şekilde inceleme yapılacağı sonucuna varmıştır (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 68-76).

19. Başvurucu, Cumhurbaşkanı'na hakaret suçundan yürütülen soruşturma kapsamında verilen bir kararla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesi uyarınca konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine tabi tutulmuştur. Dolayısıyla başvurucu hakkında tesis edilen konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

20. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce ön koşul olarak suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

21. Soruşturma mercileri, başvurucu hakkındaki adli kontrol kararında ve iddianamede başvurucunun sosyal medya paylaşımlarına dayanmıştır (bkz. §§ 5, 8).

22. Başvurucunun sosyal medya hesabından farklı tarihlerde yaptığı paylaşımlar bir bütün olarak gözetildiğinde bu paylaşımların konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (tutuklama tedbiri yönünden benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Hüsnü Mahalli [1. B.], B. No: 2017/4934, 18/11/2020, §§ 44-49).

23. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

24. Somut olayda başvurucu hakkında verilen konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol kararında; başvurucunun kaçma şüphesinin olup olmadığı hususu ile -konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinden murat edilen- delillerin yok edilmesinin veya değiştirilmesinin, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılmasının önlenmesi amaçları yönünden herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir (bkz. § 5). Adli kontrol tedbirinin devamına ilişkin kararlarda da bahsi geçen değerlendirmelerin yapılmadığı (bkz. § 6) gözetildiğinde başvurucu hakkında tatbik edilen adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Şahin Tümüklü [1. B.], B. No: 2021/27498, 13/2/2024, §§ 20, 21; Muhammed Bedran Çoğaltay [1.

B.], B. No: 2021/25973, 13/2/2024, §§ 23, 24). Bu sonuç karşısında tedbirin ölçülülüğü yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

25. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun adli kontrol tedbiri nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı, mülkiyet hakkı ve çalışma hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle meşru amacı ortaya konulmadan başvurucu hakkında konutu terk etmeme tedbirinin uygulanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu 300.000 TL manevi tazminat talep etmiştir.

28. Başvuruda, konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucu hakkındaki anılan tedbir inceleme tarihinden önce kaldırılmıştır. Dolayısıyla bu yönüyle ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için tazminat ödenmesi dışında yapılması gereken bir husus bulunmamaktadır.

29. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 125.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvurucuya net 125.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 3.518,70 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 43.518,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Mersin 16. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2024/148, K.2024/193) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ERİK

B. No: 2024/21397 | Karar tarihi: 06.01.2026

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/21397

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ERİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/21397)

Karar Tarihi: 6/1/2026

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ İrfan FİDAN Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Mehmet ERİK

Vekili : Av. Muhammed Sezer ADANIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yanıltıcı belgelerle üniversitenin lisans programına kaydolan başvurucunun kaydının iptal edilmesinin eğitim hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/3/2024 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 31/1/1995 tarihinde Diyarbakır Ticaret Meslek Lisesinden mezun olmuştur. 2006 yılında kaydolduğu Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Üsküp Büyükşehir Belediyesi Arseni Yovkov Ekonomi ve Hukuk Lisesinde eğitime başlayan başvurucu 2010 yılında bu

lisedeki eğitimini tamamlayarak diploma almıştır. Başvurucu 3/10/1997 tarihinde kaydolduğu Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümünden 4/6/2012 tarihinde mezun olmuştur.

6. Başvurucu, Arseni Yovkov Ekonomi ve Hukuk Lisesi diploması ile uluslararası öğrenci kontenjanından Hasan Kalyoncu Üniversitesine (Üniversite) kayıt için başvuruda bulunmuştur. Üniversite 27/7/2019 tarihli kabul mektubuyla başvurucunun uluslararası öğrenci olarak 2019-2020 birinci yarıyılı için Hukuk Fakültesine kayıt yaptırmasını uygun bulmuştur. Başvurucu, kayıt işlemleri için evrakı tamamlamak üzere yurt dışı lise diploması ve sınav notlarıyla birlikte Şanlıurfa İl Millî Eğitim Müdürlüğüne (Müdürlük) diploma denklik talebi ile müracaat etmiştir. Bu başvurusu esnasında "Öğrencinin daha önce Türkiye'de öğrenim gördü mü?" sorusuna yönelik olarak başvurucu Türkiye'de mezun olduğu liseyi belirtmemiştir. Müdürlük tarafından 18/9/2019 tarihinde ortaöğretim denklik belgesi düzenlemiştir.

7. Başvurucu, lise diploması ve denklik belgesi ile birlikte diğer evrakı Üniversiteye sunmuş, Üniversite başvurucu tarafından sunulan belgeleri inceleyerek 19/9/2019 tarihinde başvurucunun öğrenci statüsünde kaydını sağlamıştır.

8. 31/12/2019 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına yapılan başvuruda, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okuyan bir öğrencinin "Türkiye'de lise eğitimini tamamlamasına rağmen hiçbir şekilde yurtdışında eğitim görmediği hâlde, Kıbrıs Adakent Üniversitesi adına düzenlenmiş sahte bir transkriptle yurtdışında kolej bitirmiş gibi gösterildiği ve bu yolla denklik belgesi alınarak Üniversiteye kaydedildiği" ileri sürülmüştür. Ayrıca bu işlemin Hasan Kalyoncu Üniversitesinde görevli bir öğretim elemanı tarafından para karşılığı yapıldığı iddia edilmiştir. Bu iddialar üzerine Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Denetleme Kurulunca bir inceleme başlatılmıştır.

9. YÖK Denetleme Kurulunca hazırlanan 23/6/2020 tarihli raporda Hasan Kalyoncu Üniversitesi Rektörlüğü tarafından gönderilen öğrenci listesinden örneklem yolu ile seçilen iki öğrenci lise öğrenimlerini Türkiye'de tamamlamasına rağmen öğrencilerin Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin Üsküp şehrinde bulunan Tsvetan Dimov Okulundan aldıkları lise diplomaları için Şanlıurfa İl Millî Eğitim Müdürlüğünden denklik belgesi aldığı tespit edilmiştir. Raporda; öğrencilerin Makedonya'da eğitim aldıkları dönemde yurt dışı giriş-çıkış kaydının olmadığının tespiti üzerine denklik belgesiyle ilgili olarak Şanlıurfa İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından tesis edilen işlemlere ilişkin soruşturma yapılması ve öğrencilerin de kayıtlarının iptal edilmesi ve bu şekilde kayıtlı olan pasif-aktif tüm öğrencilerin de incelenerek gerekli işlemlerin yapılması önerilmiştir.

10. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığınca hazırlanan 26/4/2021 tarihli inceleme raporunda ise Türkiye'de lise bitirdikten sonra yurt dışındaki bir eğitim kurumundan online ya da örgün yolla alınan eğitim sonucu düzenlenen lise diplomasına denklik belgesi verilmemesi ve denklik belgelerinin usulsüz olması sebebiyle iptal edilmesi gerektiği yönünde kanaat belirtilmiştir.

11. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 6/11/2020 tarihinde Hasan Kalyoncu Üniversitesine "üniversitelerden yurtdışında bulunmaksızın uzaktan eğitim yoluyla alınan diplomalara istinaden üniversiteye kayıt edilen öğrencilerin kayıtlarının iptal edilmesinin gerektiği" bildirilmiştir. Üniversite Yönetim Kurulu 23/12/2020 tarihinde Hasan Kalyoncu Üniversitesi Önlisans ve Lisans Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin 6. maddesinin 6. fıkrası

uyarınca gerçeğe aykırı veya yanıltıcı belgelerle kayıt hakkı kazandığından bahisle başvurucunun öğrencilik haklarının iptal edilip Üniversite ile ilişiğinin kesilmesine karar vermiştir.

12. Başvurucu, Üniversite Yönetim Kurulunun 23/12/2020 tarihli ilişik kesme işleminin iptali istemiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde, gerçeğe aykırı veya yanıltıcı belgelerle Üniversiteye kayıt hakkı kazandığı iddiasıyla hakkında ilişik kesme kararı verildiğini belirtmiştir. Ancak bu işlemde hangi belgelerin gerçeğe aykırı veya yanıltıcı olarak kabul edildiğine ilişkin kendisine yazılı ya da sözlü hiçbir bilgi verilmediğini ifade etmiştir. Başvurucu; Üniversiteye pasaport, diploma, denklik belgesi, transkript gibi belgeler sunduğunu belirterek Mahkemece gerekli görüldüğü takdirde bu belgeler üzerinde sahtelik incelemesi yapılmasını talep etmiştir.

13. Gaziantep 3. İdare Mahkemesi tarafından yapılan yargılama neticesinde 24/11/2021 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Mahkeme gerekçeli kararında; başvurucunun 1995 yılında Diyarbakır Ticaret Meslek Lisesinde eğitimini tamamladığı, 1997 yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümüne kayıt yaptırarak 2012 yılında mezun olduğu ve 2010 tarihli yurt dışı lise diplomasına dayanarak 2019 yılında Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesine uluslararası öğrenci statüsünde kaydolduğu belirtilmiştir. Kararda; uluslararası öğrenci statüsünün, lise eğitimini tamamen yurt dışında tamamlayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına tanınan bir hak olduğu, bu statünün Türkiye'de lise eğitimini almış kişiler açısından uygulanabilir olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun lise eğitimini Türkiye'de tamamlamış olmasına rağmen yurt dışı lise diploması edinerek bu statüden faydalandığı, dolayısıyla kayıt işleminin hukuka uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede, Hasan Kalyoncu Üniversitesi tarafından tesis edilen öğrencilik kaydının iptali işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı değerlendirilmiştir.

14. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, hakkında uygulanan Hasan Kalyoncu Üniversitesi Önlisans ve Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği’nin 9/5/2020 tarihinde yürürlüğe girdiğini, kendisinin ise 2019 yılında Üniversiteye kayıt yaptırdığını belirtmiştir. Bu nedenle somut olayda yönetmelik hükümlerinin uygulanmasının kanunların geriye yürümezliği ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, kayıt silme işlemine konu edilen eylemler nedeniyle Üniversite tarafından cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmadığını ve hakkında herhangi bir disiplin soruşturması açılmadığını vurgulamıştır. Bu çerçevede, gerçeğe aykırı veya yanıltıcı belge kullanıp kullanmadığının ancak adli bir soruşturmayla ortaya konulabileceğini savunmuştur. Bunun yanında, Mahkemece Üsküp’teki eğitimine ilişkin belgelerin istenip incelenmediğini, savunması alınmadan ilişik kesme kararı verildiğini belirterek işlemde usuli güvencelerin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (İstinaf Merci) tarafından yapılan istinaf incelemesi neticesinde 20/10/2022 tarihinde oyçokluğu ile istinaf isteminin esastan reddine karar verilmiştir. İstinaf mercii kararında; başvurucunun Üniversite ile ilişiğinin kesilmesinin sebebinin Türkiye'de lise eğitimini tamamlamış olmasına rağmen Üsküp'ten online eğitim yolu ile ikinci bir lise diploması edinerek uluslararası öğrenci statüsünden faydalanmak istemesi ve bu statüye hak kazanabilmek adına hileli yöntemlerle denklik belgesi alması gösterilmiştir. İstinaf Mercii kararında denklik belgesi alma şartlarına ilişkin yasal düzenlemelere, bu yasal düzenlemelerin gerekçelerine ve bu konudaki yargı kararlarına yer vermiştir.

16. Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme (FATİH) projesi kapsamında 30/3/2012 tarihli ve 6287 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik ile eğitim alanında yabancı uyruklu öğrenciler ile T.C. vatandaşı olup ortaöğretiminin tamamını yurt dışında tamamlayan öğrencilerin Türkiye'de üniversite eğitimi almasının amaçlandığı belirtilmekle birlikte bu düzenlemelerin amacının Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kendi ortaöğretimini yok sayarak yurt dışında ikinci diploma alınması hâlinde sınavsız geçişe izin vermesi olarak yorumlanamayacağını ifade etmiştir. Diğer bir ifade ile İstinaf Mercii 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 45. maddesinde yapılan düzenlemenin Türkiye'de yaşayarak Türkiye Cumhuriyeti'nin ortaöğretim kurumlarında eğitim gören ve lise diploması alan bir öğrenciye uluslararası öğrenci statüsü verilmesinin bir hak olmadığını aksine hakkın kötüye kullanılması olduğunu ifade etmiştir. İkinci lise diploması için açık düzenleme yapılmamış olmasının kanunda boşluk olarak yorumlanamayacağını belirten İstinaf Mercii zira Türkiye'de ortaöğretimi tamamlayan bir öğrencinin Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde üniversite eğitimine devam edebilmesinin şartlarının hâlihazırda belli olduğunu vurgulamıştır. Yaptığı değerlendirmede Türkiye'de bir ortaöğretim diploması aldıktan sonra yurt dışında online ya da örgün olarak tekrar ortaöğretim eğitimi alınması üzerine Türkiye'de üniversite sınavına tabi tutulmaksızın uluslararası öğrenci statüsünden faydalanılarak üniversite eğitimi alınabileceğine ilişkin bir hak olmadığı, bu eğitime bağlı denklik belgesi talebi sırasında da Türkiye'deki lise eğitimiyle ilgili beyanda bulunmaktan kaçınılması yani yanıltıcı beyanla denklik belgesi alındığının tespit edilmesi üzerine üniversite kaydının silinmesine ilişkin işlemde hukuka aykırılık olmadığını tespit etmiştir.

17. Somut uyuşmazlıkta başvurucu hakkında tatbik edilen 9/5/2020 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hasan Kalyoncu Üniversitesi Önlisans ve Lisans Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin 6. maddesinin hukuka uygun olarak kazanılmış bir hakkı yok eden bir nitelik arz etmediğine dikkat çeken İstinaf Merci, ilgili maddenin temelinde hata ve yanıltıcı beyan kapsamında tesis edilen bir işlemin her zaman geri alınabilecek nitelikte olduğunu belirterek işlemin aynı hususta ki 22/12/1973 tarihli ve E.1968/8, K.1973/14 sayılı Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu Kararı ile 6/7/1987 tarihli ve E.1987/1-2-4, K.1987/2 kararı da dikkate alındığında sebep unsuru yönünden hukuka aykırı olmadığını tespit etmiştir. Nitekim Türkiye'de ortaöğretimini tamamlayan başvurucunun Üsküp'te online eğitim alarak 2010 yılının Haziran ayında aldığı ortaöğretim diplomasının Türkiye'deki eğitimine üstün sayılmasını gerektiren ya da böyle bir hak veren bir düzenleme olmadığını da vurgulayan İstinaf Mercii başvurucunun bu haktan faydalanabilmek için denklik belgesi talebi sırasında Türkiye'ye bitirdiği ortaöğretimle ilgili yanıltıcı beyanda bulunduğuna da işaret ederek açık hata ve yanıltıcı beyan ile yapılan üniversite kaydının iptal edilmesine ilişkin işlemde hukuka aykırılık olmadığı sonucuna varılmıştır. Yine başvurucunun ilişik kesme işlemine karşı savunmasının alınmadığı iddiası yönünden ise başvurucu hakkındaki işlemin disiplin soruşturması niteliği arz etmediğini belirtmiş ve bu iddiasına da bu şekilde itibar edilmediğini açıklamıştır.

18. Başvurucunun sınavsız olarak üniversiteye girerek eğitim alma gayesiyle yurt dışından ikinci bir lise diploması alarak ve yanıltıcı beyanda bulunarak denklik belgesi aldığını ve üniversite kaydının da bu şekilde yapıldığını belirten İstinaf Mercii, yaptırılan kayıtta başvurucunun da kusurlu olduğu ve dolayısıyla başvurucunun eğitiminin sonlandırılmasının sonuçlarına katlanması gerektiğini ifade etmiştir. Bu hususun kayıt sırasında tespit edilememiş olması yönünden ise Üniversitenin Millî Eğitim Bakanlığı sistemi üzerinden her iki diplomayı da görüp göremediği hususunun tereddütlü olduğunu belirten İstinaf Mercii kayıt işleminin kasti olarak hukuka aykırı olarak yapıldığını söylemenin mümkün olmadığını

belirtmiştir. Son olarak başvurucunun herhangi bir sınava katılmadan üniversiteye başlamadığı olgusu dikkate alındığında başvurucunun eğitiminin sonlandırılmasından başka bir şekilde durumun hukuka uygun hâle getirilmesinin söz konusu olmadığına işaret ederek müdahalenin elverişli ve ölçülü olduğu sonucuna varmıştır.

19. Karşıoy yazısında Türk vatandaşlarının ortaöğretiminin (lise) tamamını yurt dışındaki liselerde tamamlayarak mezun olmaları hâlinde uluslararası öğrenci statüsüne tabi olarak Türkiye'deki üniversitelere kayıt yapılabileceğine ilişkin bir sınırlama getiren kanun veya yönetmelik bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun yurt dışındaki bir liseden mezun olduğu, mezuniyetinin ardından söz konusu üniversiteye gerekli belgeleri sunarak müracaat ettiği ve 2019 yılında üniversiteye kaydolduğu belirtilerek başvurucunun izlemiş olduğu bu prosedürün kanunlara, yönetmeliğe ve diğer yasal mevzuata uygun olduğu ifade edilmiştir. Her ne kadar, Önlisans, Lisans ve Lisansüstü Programlara Uluslararası Öğrencilerin Yerleştirilme ve Sınav Yönergesinin "Uluslararası Öğrenci Statüsünde Sayılmayanlar" başlıklı 17. maddesinin 1. bendinde T.C. uyruklu olup ortaöğreniminin tamamını Türkiye'de tamamlayanların yurt dışında bir ülkeden lise diploması almasıyla uluslararası öğrenci statüsünde sayılmasının mümkün olmayacağı düzenlenmişse de 2547 sayılı Kanun ve Hasan Kalyoncu Üniversitesi Önlisans ve Lisans Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nde bu hususta sınırlayıcı bir düzenleme bulunmadığı ifade edilerek üst normlarda sınırlama getirilmeyen konularda, alt norm yani yönerge ile bir kısıtlama getirilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Yine isteyen her Türk vatandaşının yurt dışında istediği ülkede online ya da devam etmek suretiyle lise okuyup mezun olarak Türkiye'deki eğitim programlarına kayıt yaptırabileceği ifade edilerek bu durumun herhangi bir eşitsizliğe sebebiyet vermediği ve yurt dışında online lise okuyup Türkiye'deki yükseköğretim programlarına kayıt yaptıranlara tanınmış bir ayrıcalık olmadığı vurgulanmıştır.

20. Lise düzeyinde uzaktan eğitimin başvurucunun yurt dışında lise eğitimini aldığı dönemde yürürlükte olan 30/5/2019 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Denklik Yönetmeliğine ve Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 26/11/2019 tarihli kararına uygun olduğu tespit edilmiştir. Üniversite tarafından tesis edilen ilişik kesme işleminde ve YÖK tarafından yurt dışında lise eğitimi tamamlayıp ilgili üniversitenin hukuk fakültesine kayıt yaptıran öğrenciler hakkında yapılan incelemede mevzuata göre başvurucunun savunması alınması gerekirken alınmadığına işaret edilerek bu durumun mevzuata uygun olmadığı belirtilmiştir. Başvurucu tarafından kayıt işlemi sırasında sunulan mezuniyet belgesi, ders çizelgeleri, apostiller, pasaport ve denklik belgelerinin noter onaylı olduğu ifade edilerek YÖK incelemesinde hangi belgelerin sahte olduğunun da açıklanmadan yer verilen belgelerin sahteliğine ilişkin tespitin, başvurucunun bu hususta bilirkişi incelemesi istemi de gözardı edilerek, haksız şekilde reddedildiği ileri sürülmüştür. Zira belgelerin sahteliğine ilişkin kabulün başvurucunun Türkiye'de lise öğretimini tamamlayarak mezun olmasına dayandırılarak açıklandığına vurgu yapılarak böylesi bir tespitin kabul edilebilir olmadığı belirtilmiştir.

21. Başvurucu İstinaf Merci kararına karşı temyiz isteminde bulunmuştur. Başvurucunun temyiz istemi 7/12/2023 tarihinde Danıştay Sekizinci Dava Dairesinin kararı ile esastan reddedilmiş ve 20/10/2022 tarihli İstinaf Mercii kararının onanmasına kesin olarak karar verilmiştir.

22. Başvurucu, nihai hükmü 21/2/2024 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Kanun

23. 2547 sayılı Kanun'un “Yükseköğretime giriş ve yerleştirme” başlıklı 45. maddesinin (a) ve (b) bendleri ile 6287 sayılı Kanun'un 14. maddesi ile değiştirilen (f) bendi şöyledir:

a."Yükseköğretim kurumlarına giriş ve yerleştirme işlemleri imkân ve fırsat eşitliğini sağlayacak tedbirleri almak kaydıyla, Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen usul ve esaslara göre yapılır.

b. Yükseköğretim kurumlarına esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen merkezî sınavlarla girilir. Yerleştirme puanlarının hesaplanmasında adayların ortaöğretim başarıları dikkate alınır. Ortaöğretim bitirme başarı notları en küçüğü ikiyüzelli, en büyüğü beşyüz olmak üzere ortaöğretim başarı puanına dönüştürülür. Ortaöğretim başarı puanının yüzde onikisi yerleştirme puanı hesaplanırken merkezî sınavdan alınan puana eklenir."

....

"f. Yabancı uyruklu öğrenciler ile ortaöğretimin tamamını yurt dışında tamamlayan öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına kabul usul ve esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir. Uluslararası andlaşmalar gereği Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında burslu olarak öğrenim görecek yabancı uyruklu öğrencilerin yerleştirme işlemleri Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılır.

B. Düzenleyici İşlemler

24. 11/9/2012 tarihli ve 28408 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hasan Kalyoncu Üniversitesi Önlisans ve Lisans Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin 9/5/2020 tarihli ve 31122 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "İlk Kayıt İşlemleri" başlıklı 6. maddesinin 6. fıkrası şöyledir:

" Gerçeğe aykırı veya yanıltıcı belgelerle üniversiteye kayıt hakkı kazanmış olanların belirlenmesi halinde kayıtları yapılmaz, kayıt yaptırmış olanların ise bulundukları yarıyıla bakılmaksızın kayıtları iptal edilir, kendilerine verilmiş olan diploma dahil tüm belgeler geçersiz sayılır. Bu şekilde kayıtları iptal edilen öğrenciler için 13'üncü maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları uygulanır."

25. 26/3/2018 tarihli Hasan Kalyoncu Üniversitesi Önlisans, Lisans ve Lisansüstü Programlara Uluslararası Öğrencilerin Yerleştirilme ve Sınav Yönergesi'nin "Uluslararası Öğrenci Statüsünde sayılmayanlar" başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Aşağıdaki adaylar Uluslararası Öğrenci statüsünde sayılmayacaklardır.

1)Türkiye Cumhuriyeti uyruklu olup ortaöğreniminin tamamını Türkiye'de tamamlayanlar..."

26. 2019-2020 tarihinde yürürlükte olan YÖK'ün resmî internet sitesinde yayımlanan "Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esasların" başlıklı düzenlemenin "Başvuracak Adaylar" başlıklı düzenlemesinin ilgili kısmı şöyledir:

"a) Lise son sınıfta olmaları ya da mezun durumda bulunmaları koşuluyla;

1) Yabancı uyruklu olanların,

2) Doğumla Türk vatandaşı olup da İçişleri Bakanlığı'ndan Türk vatandaşlığından çıkma izni alanlar ve bunların Türk vatandaşlığından çıkma belgesinde kayıtlı reşit olmayan

çocuklarının Türk Vatandaşlığı Kanunu uyarınca aldığı Tanınan Hakların Kullanılmasına İlişkin Belge sahibi olduklarını belgeleyenlerin, (5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 7. maddesinde "(1) Türkiye içinde veya dışında Türk vatandaşı ana veya babadan evlilik birliği içinde doğan çocuk Türk vatandaşıdır." hükmü bulunmakta olup, yurt dışından kabul kontenjanlarına başvuracak adayların Türk Vatandaşlığı Kanunu'nu incelemelerinde yarar bulunmaktadır.)

3) Yabancı uyruklu iken sonradan kazanılan vatandaşlık ile TC vatandaşlığına geçenlerin / bu durumdaki çift uyrukluların

4) a) 01/02/2013 tarihinden önce yurtdışında ortaöğretime devam eden TC uyruklu öğrencilerden ise ortaöğretiminin (lise) son üç yılını KKTC hariç yabancı bir ülkede tamamlayanların (ortaöğretiminin (lise) tamamını KKTC dışında yabancı bir ülkedeki MEB nezdinde açılmış olan Türk okullarında tamamlayanlar dahil) yurt dışından öğrenci kabul kontenjanlarına başvuru yapabileceğine" b) 01/02/2013 tarihinden sonra yurt dışında ortaöğretime başlayan adayların yurt dışından kabul kontenjanlarına ortaöğretiminin (lise) tamamını KKTC hariç yabancı bir ülkede tamamlayanların (ortaöğretiminin (lise) tamamını KKTC dışında yabancı bir ülkedeki MEB nezdinde açılmış olan Türk okullarında tamamlayanlar dahil) başvuru yapabilmelerine, ... b) Adaylardan 1) T.C. uyruklu olup ortaöğreniminin (lise) tamamını Türkiye'de veya KKTC'de tamamlayanların, başvurularının kabul edilmemesi, ... "

27. Yükseköğretim Kurumu Eğitim ve Öğretim Daire Başkanlığının 6/11/2020 tarihli yazısı şöyledir:

"Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmasına rağmen, yurtdışından öğrenci kabul kontenjanından yararlanmak üzere yurtdışında bulunmaksızın yurtdışından alınan lise diplomalarıyla yükseköğretim kurumlarımıza kayıt yaptırma yoluna gidildiğine ilişkin Kurulumuza ulaşan bazı şikayet ve bildirimler 04.11.2020 tarihli Yüksek Öğretim Yürütme Kurulu toplantısında incelenmiş olup bu bağlamda;

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 6287 sayılı Kanunla değişik 45/f maddesinde yer alan 'Yabancı uyruklu öğrenciler ile ortaöğretimin tamamını yurt dışında tamamlayan öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına kabul usul ve esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenir' maddesi uyarınca belirlenmiş olan Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslar ile uyruğundan biri T.C olan çift uyruklular ile T.C uyruğunda bulunanların lise eğitimlerinin tamamını yurt dışındaki liselerde (KKTC liseleri hariç) görmeleri halinde yurt dışından öğrenci kabulü kontenjanlarına başvurabildikleri göz önüne alınarak, Yurtdışında bulunmaksızın uzaktan öğretim yoluyla yurtdışındaki bir liseden diploma alan adayların yurt dışından öğrenci kabul kontenjanları çerçevesinde yükseköğretime geçiş için bu diplomaları ile işlem yapılmaması ancak bu adayların YKS ile yükseköğretime geçiş başvurusu yapabilecekleri,

Yurt dışındaki bir liseden örgün eğitim yoluyla alınan diplomalar bağlamında ise, pasaport veya emniyet kayıtlarından diplomanın alındığı ülkeye giriş ve çıkışlarının kontrol edilmesi, ilgili ülkede kalınan sürenin lise eğitiminin örgün yolla alındığını desteklememesi halinde bu diplomalar ile de yurt dışından öğrenci kabul kontenjanları çerçevesindeki başvurularına işlem yapılmaması,

İlgili ülkede bulunmaksızın uzaktan öğretim sistemi ile yurtdışındaki bir lisede eğitim görerek yurt dışında üniversite eğitimine başlamış olmaları halinde ise Yükseköğretim

Kurumlarında Ön Lisans ve Lisans Düzeyindeki Programlar Arasında Geçiş, Çift Anadal, Yan Dal ile Kurumlararası Kredi Transferi Yapılması Esaslarına İlişkin Yönetmelik hükümlerinden yararlanabilmeleri için ilgili yılın Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Kılavuzlarında yayımlanan Yurt Dışındaki Yükseköğretim Kurumlarından Yurt İçindeki Yükseköğretim Kurumlarına Yatay Geçiş İşlemlerine ilişkin şartların aranması,

Halihazırda bu tür diplomalar ile yurt dışından öğrenci kabul kontenjanlarına kayıt yaptırmış olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı veya uyruğundan biri T.C olan çift uyruklu öğrencilerin durumlarının yukarıdaki hususlar çerçevesinde incelenerek işlem yapılması,

Yukarıda belirtilen hususlara aykırı kayıt yapılmış olduğu tespit edilen öğrencilerle ilgili olarak tesis edilen işlemin iptalinin gerektiğinin bildirilmesi, uygun görülmüştür."

C. Anayasa Mahkemesi Kararı

28. 6287 sayılı Kanun'un 14. maddesi ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 45. maddesinin (f) bendine eklenen "ile ortaöğretimin tamamını yurt dışında tamamlayan öğrencilerin" ibaresiyle ortaöğretim kurumlarını birincilikle bitiren adaylar için ek kontenjan belirlenmesinin ve ortaöğretimin tamamını yurt dışında tamamlayan öğrencilerin yükseköğretime girişte genel, kapsayıcı ve herkes için uygulanan genel kuraldan ayrık tutulmalarının eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı, hiçbir ölçü getirilmeden, ilkeye yer verilmeden, çerçeve çizilmeden okul birincileri için ek kontenjan belirleme ve yerleştirme yetkisi ile ortaöğretimlerinin tamamını yurt dışında tamamlayan öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına kabul usul ve esaslarını belirleme yetkisinin YÖK'e bırakılmasının, yasama yetkisinin devri niteliğinde olduğu iddiasıyla kuralın Anayasa'nın 7., 10. ve 87. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Bu iddia Anayasa Mahkemesinin 20/9/2012 tarihli ve E.2012/65, K.2012/128 sayılı norm denetimi kararında ele alınmıştır. Kararda; Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik ilkesinin hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusu olduğu belirtilmiştir. Her ülkenin eğitim sistemi birbirinden farklı olduğuna işaret edilerek, yabancı ülkelerdeki ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin Türkiye'deki ortaöğretim kurumundan mezun olan öğrencilerle aynı durumda olmadığına işaret edilerek YÖK'e ortaöğretimlerinin tamamını yurt dışında tamamlayan öğrenciler için yükseköğretime girişlerinde farklı usul ve esaslar belirleme yetkisi verilmiş olmasının eşitlik ilkesini zedelemediği ifade edilmiştir. Yine ortaöğretimin tamamını yurt dışında tamamlayanların yükseköğretime giriş ve yerleşme işlemlerinin detaylarına ilişkin usul ve esasların belirlenmesinin teknik ve uzmanlık gerektiren bir mesele olduğuna dikkat çekilerek kanun koyucunun bu konudaki yetkiyi idari makamlara bırakmış olmasının yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık teşkil etmeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

D. Danıştay Kararı

29. Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 19/3/1988 tarihli ve 19759 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6/7/1987 tarihli ve E.1987/1, 2, 4, K.1987/2 sayılı kararında 1967-1968 yılı üniversiteler arası giriş sınavında fakülteye kayıt için yeterli puanı almamış olmalarına rağmen hileyle idareyi yanıltarak Ankara Üniversitesi Veterinerlik Fakültesine kayıt yaptıran davacılar hakkında tesis edilen ilişik kesme işleminin bu kişilerin sahip oldukları fiilî durum sebebiyle kazanılmış hak ilkesine aykırılık teşkil edip etmediği hususu ele alınmıştır. Kararda, yanlış idari işlemlerden dolayı kişi yararına hak veya korunması gereken yerleşmiş bir durum doğmuş ise işlemlerin ancak iptal davası süresi içinde geri alınabileceği, bu sürenin dolması hâlinde ise idare için de işlemin kesinleşeceği kuralına yer verilmiştir. Bununla birlikte kararda; söz konusu kuralın iyi niyetli kişiler için geçerli

olduğu, yokluk, butlan yahut kişinin gerçek dışı beyanı ve hilesi gibi yanlış işlem tesisine neden olduğu hâllerde süre şartına bağlı kalınmaksızın işlemin geçmişe etkili olarak geri alınabileceği belirtilmiş ve sakat işlemlerin öğrenim süresi içinde geri alınmasında bir hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 6/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucu, sahte evrak ile üniversiteye kaydolduğundan bahisle ilişiğinin kesilmesine karar verildiğini ancak gerek ilişik kesme kararında gerekse yargılama aşamalarında hangi belgelerin sahte olduğunun açıklanmadığını belirtmektedir. Başvurucu hakkında sahtecilik suçundan yürütülen adli soruşturmada takipsizlik kararı verildiğini ancak soruşturmaya konu evrakın da Mahkemece dosyaya getirilmediğini ve bu hususta bilirkişi incelemesi yapılması talebinin de yargılama mercilerince karşılanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Üniversite tarafından hakkında tesis edilen ilişik kesme kararının sahte evrak sebebiyle verildiğini belirten başvurucu, idare tarafından ortaya konulan bu sebebe rağmen yargılama makamlarınca farklı gerekçelerle davanın reddedilmesinin gerekçeli karar hakkını ihlal ettiğini belirtmektedir. Kayıt tarihli itibarıyla yurt dışı öğrenci statüsüyle üniversiteye kaydolma hakkını haiz olduğunu belirten başvurucu sonradan yapılan düzenlemelerin hakkında tatbik edilmek sureti ile bu hakkının elinden alınmasının kazanılmış hakka saygı ilkesini ve eğitim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

32. Bakanlık görüşünde, başvurucunun öncelikle kabul edilebilirlik kriterleri yönünden ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Kabul edilebilirlik şartlarının karşılandığının değerlendirildiği takdirde ise inceleme yapılırken Anayasa'nın eğitim ve adil yargılanma haklarına ilişkin hükümleri kapsamında Anayasa Mahkemesi içtihadı da dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir.

B. Değerlendirme

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özü, yükseköğretime ilişkindir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

35. Anayasa'nın 42. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

36. Eğitim, Anayasa tarafından doğrudan güvence altına alınmış bir haktır. Ayrıca eğitim,

çok özel bir kamu hizmeti olarak sadece doğrudan faydaları olan bir hizmet değil geniş sosyal fonksiyonları da olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda insan haklarının sağlamlaşması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez ve temel bir katkısı olduğu da aşikârdır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 66). Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına etkili bir biçimde erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran [2. B.], B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

37. Eğitim hakkı, belirli bir zamanda mevcut bulunan eğitim kurumlarına erişimi koruma altına almaktadır. Mevcut veya hâlihazırda desteklenen eğitim kurumlarına etkili bir şekilde erişimi sağlama eğitim hakkının koruması altındadır (Ahmet Batur [2. B.], B. No: 2018/20182, 14/9/2021, § 34). Bu hak yalnızca bir eğitim kurumuna erişimi değil, aynı zamanda mevcut bir statünün sonlandırılmasını da kapsar. Somut olayda başvurucu, yurt dışından aldığı lise diplomasının denklik işleminin tamamladıktan sonra uluslararası öğrenci statüsünde Üniversiteye kaydolmuştur. Ancak daha sonra, başvurucunun Türkiye'de ortaöğretimini tamamlamış olduğu anlaşılarak denklik işleminin usulsüz tesis edildiği gerekçesiyle başvurucunun Üniversite kaydı iptal edilmiş ve başvurucunun Üniversite ile ilişiği kesilmiştir. Bu işlem neticesinde başvurucunun bir yükseköğretim kurumunda eğitimine devam edememesi Anayasa’nın 42. maddesi çerçevesinde başvurucunun eğitim hakkına müdahale teşkil etmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

38. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

39. Yukarıda anılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 42. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, Anayasa’nın 42. maddesinde ya da ilgili diğer maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

40. Somut olayda başvurucunun üniversite kaydının iptali suretiyle eğitim hakkına yapılan müdahalenin dayanağını, 2547 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (f) bendi ve bu bende dayanılarak çıkartılan Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslar ile üniversite düzeyinde çıkartılan Hasan Kalyoncu Üniversitesi Yönetmeliğinde yer alan hükümler oluşturmaktadır. 2547 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (f) bendindeki düzenleme yabancı uyruklu öğrenciler ile ortaöğretimin tamamını yurt dışında tamamlayan öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına kabul usul ve esaslarının YÖK tarafından belirleneceğini düzenlemektedir.

41. Bu hüküm, yükseköğretime kabul koşullarının ve yöntemlerinin belirlenmesinde YÖK'ü

yetkili kılan çerçeve bir normdur. YÖK tarafından çıkartılan düzenleyici işlemler ve üniversitelerce hazırlanan yönetmelikler aracılığıyla, yurt dışından öğrenci kabulüne ilişkin esaslar belirlenmiş; özellikle başvurucunun durumunda olduğu gibi ortaöğretiminin tamamını Türkiye'de tamamlayan kişilerin uluslararası öğrenci statüsünde değerlendirilemeyeceği açıkça hükme bağlanmıştır.

42. Dinamik yapısı itibarıyla yükseköğretime giriş sisteminin, her bir durum için ayrıntılı ve katı bir yasal çerçevede düzenlenmesi güçtür. Bu alanda öğrenci kabulüyle ilgili usullerin detaylandırılması, eğitim sisteminde çeşitlilik, yurt dışı diploma uygulamalarındaki farklılıklar ve kötüye kullanım ihtimali gözönüne alındığında, düzenleyici işlemlerle çerçevenin belirlenmesini zorunlu ve makul kılar. Bu nedenle, ilgili Kanun hükmünün yalnızca çerçeve çizmekle yetinmesi ve uygulamayı ikincil düzenlemelere bırakmasının, kanunla sınırlama ölçütünü tek başına ortadan kaldırmamaktadır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Abdulaziz Kaya ve diğerleri [GK], B. No: 2018/35913, 9/10/2024, § 35).

43. Bu çerçevede, müdahalenin dayanağı olan 2547 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (f) bendinin yükseköğretime kabul usullerinin belirlenmesini YÖK'e bırakması, bu alandaki düzenlemelerin öngörülebilirliğini ve uygulanabilirliğini sağlayacak yeterli normatif temeli oluşturduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla başvurucunun üniversite kaydının iptal edilmesi suretiyle eğitim hakkına yapılan müdahalenin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

44. Taşıdığı öneme karşın eğitim hakkı, niteliği gereği bazı düzenlemelere tabidir. Şüphesiz eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre değişiklik gösterebilir. Bu nedenle devletin bu konuda yapacağı düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olduğunun kabulü gerekir (Ünal Yıldırım [1. B.], B. No: 2013/6776, 5/11/2014, § 42; Savaş Yıldırım [2. B.], B. No: 2013/6258, 10/6/2015, § 42). Devletin bu takdir alanı eğitim kurumunun seviyesi yükseldikçe artar, buna karşılık eğitimin birey ve toplum bakımından önemine bağlı olarak azalır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 67). Devletin sahip olduğu takdir yetkisi, toplumun ihtiyaçlarını gözeterek var olan eğitim kurumlarını kaldırmayı veya statülerinde değişiklik yapmayı da kapsamaktadır. Şüphesiz devletin belirtilen bu takdir alanı içinde hareket ederken meşru bir amaca dayanan değişiklikler yapması da kendisinden beklenecektir (Melih Sivas [1. B.], B. No: 2016/15634, 28/6/2018, § 58).

45. Anayasa'nın 42. maddesinde eğitim hakkının sınırlandırılmasına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte eğitim hakkının mutlak ve sınırsız bir hak olduğu düşünülemez. Nitekim anılan maddenin ikinci fıkrasında yer verilen "Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir." ifadesi ile devlete bir takdir alanı yaratılmıştır. Eğitim hakkının Anayasa'nın "Sosyal ve Ekonomik Haklar" bölümünde düzenlendiği hususu da gözetildiğinde devlete tanınan bu takdir hakkının bir sınırlama yetkisi de içerdiği anlaşılmaktadır. Öte yandan Anayasa'da diğer haklardan farklı olarak eğitim hakkının sınırlanması hususunda kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun eğitim hakkının sınırlanması hususundaki takdir aralığının geniş olduğu ifade edilebilir. Ancak kanun koyucunun bu takdir yetkisinin Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi olduğu açıktır (Adem Öğüt ve diğerleri, § 53).

46. Yükseköğretime kabulde belirli kriterlerin getirilmesi, yerleştirme sisteminin objektif,

adil ve eşitlikçi biçimde işlenmesini temin etmeyi hedeflemektedir. Uluslararası öğrenci statüsünden yalnızca yurt dışında ortaöğretimini fiilen tamamlayan kişilerin yararlanabilmesine yönelik düzenlemeler, eğitim alanında fırsat eşitliğinin sağlanması ve hakkın kötüye kullanılmasının önlenmesi bakımından önem taşımaktadır. Bu kapsamda somut olayda, üniversite kaydının iptali suretiyle eğitim hakkına yapılan müdahalenin öğrenci kabulünde adil ve objektif kriterlerin uygulanmasını sağlama meşru amacıyla gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

47. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

48. Buna göre eğitim hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasının yanında gerekli olması da gerekir. Gereklilik yukarıda da belirtildiği üzere hakka müdahale teşkil eden birden fazla araç arasından hakkı en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Hak ve özgürlüğü sınırlayan tedbirlerden hangisi diğerlerine nazaran hakkın norm alanına daha az müdahale edilmesi sonucunu doğuruyorsa o tedbirin tercih edilmesi gerekir. Bununla birlikte hakka müdahale oluşturacak aracın seçiminde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir payının bulunduğu da kabul edilmelidir. Zira yetkili kamu makamları, öngörülen amaca ulaşılması bakımından hangi aracın etkili ve verimli sonuçlar doğuracağına ilişkin olarak isabetli karar verme noktasında daha iyi bir konumdadır. Özellikle alternatif aracın bulunmadığı veya mevcut alternatiflerin öngörülen meşru amaca ulaşılması bakımından etkili olmadığı ya da daha az etkili olduğu durumlarda kamu makamlarının araç seçimi hususundaki tercih yetkisinin gereklilik kriterini sağlamadığının söylenebilmesi için çok güçlü nedenlerin bulunması gerekir (Şehmus Altuğrul [2. B.], B. No: 2017/38317, 13/1/2021, § 50).

49. Öte yandan eğitim hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre eğitim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun eğitim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir (Şehmus Altuğrul, § 51).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

50. Somut olayda başvurucu, Kuzey Makedonya'daki bir liseden aldığı diploma ile uluslararası öğrenci statüsünden yararlanmak suretiyle Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesine kayıt yaptırmıştır. Yapılan bir ihbar üzerine YÖK ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından aralarında başvurucunun da bulunduğu bir grup öğrencinin uluslararası öğrenci

statüsünde yapılan öğrenci kayıtları mercek altına alınmıştır. YÖK ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan inceleme raporlarında Türkiye'de lise bitirdikten sonra yurt dışındaki bir eğitim kurumundan online ya da örgün yolla alınan eğitim sonucu düzenlenen lise diplomasına denklik belgesi verilmemesi ve denklik belgelerinin usulsüz olması sebebiyle iptal edilmesi gerektiği yönünde kanaat belirtilmiştir. Bu kararlar doğrultusunda Üniversite tarafından başvurucunun Türkiye'de lise öğrenimi gördüğü dikkate alınarak kaydının iptaline ve öğrencilikle ilişiğinin kesilmesine karar verilmiştir.

51. Başvurucu, tesis edilen işlemin iptali istemiyle dava açmıştır. Yargılama sonucunda İstinaf Merciinin 20/10/2022 tarihli kararında; başvurucunun Millî Eğitim Bakanlığına lise diplomasına denklik verilmesi talebiyle yaptığı başvuru sırasında, "Türkiye'de daha önce eğitim görüp görmediği" sorusuna herhangi bir beyanda bulunmadığının tespit edildiği belirtilmiştir. Bu bilgi eksikliği nedeniyle diploma denklik işleminin olumlu sonuçlandığı ve başvurucunun üniversiteye kaydının da söz konusu diploma denklik belgesine dayanılarak gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Yapılan incelemelerde başvurucunun Türkiye'de ortaöğretim ve ön lisans düzeyinde eğitim aldığının ortaya çıkması üzerine, İstinaf Merciince diploma denklik belgesinin yanıltıcı beyana dayalı olarak düzenlendiği değerlendirilmiş; bu değerlendirme çerçevesinde başvurucunun istinaf talebi esastan reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesinin incelemesi, İstinaf Merciinin ortaya koyduğu bu gerekçe ve değerlendirmeler esas alınarak yapılacaktır

52. Bu bağlamda, başvurucunun öğrencilik statüsünün sona erdirilmesine ilişkin işlem, öğrenci kabulünde adil ve objektif kriterlerin uygulanmasını sağlama amacıyla gerçekleştirilmiş olup, söz konusu müdahale bu amacı gerçekleştirmeye elverişli ve gerekli bir araç olarak değerlendirilmektedir. Zira eğitim sisteminin güvenilirliği ve yerleştirme esaslarının eşitlik temelinde yürütülmesini sağlamak bakımından, başvurucunun yanıltıcı beyan olarak nitelenen bilgi saklama şeklindeki eylemine dayalı olarak kazanıldığı anlaşılan bir statünün devam ettirilmesine göz yumulması, kamu yararıyla bağdaşmayacaktır.

53. Müdahalenin orantılılığı bakımından yapılan incelemede, İstinaf Merciinin; başvurucunun Millî Eğitim Bakanlığına lise diplomasına denklik verilmesi talebiyle yaptığı başvuru sırasında, Türkiye'de ortaöğrenim görüp görmediğine ilişkin olarak kendisinden istenen bilgiye yanıt vermediğini, bu eksik beyanın idarenin denklik belgesini hatalı biçimde düzenlemesine yol açtığını değerlendirdiği görülmektedir. İstinaf Merciince, söz konusu denklik belgesinin bu şekilde düzenlenmesinin ardından başvurucunun bu belgeyi kullanarak üniversiteye kayıt yaptırdığı, dolayısıyla ortaya çıkan hukuki durumun oluşumunda başvurucu kusurlu kabul edilmiştir. Bu kapsamda, İstinaf Merciinin maddi olgulara dayalı olarak ulaştığı bu sonucun temelsiz veya keyfî olduğu söylenemez.

54. Öte yandan, idarenin diploma denklik sürecinde gerekli denetim ve sorgulamaları kayıt aşamasında yapmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim başvurucunun kesin kaydının yapılmasından yaklaşık üç ay sonra idari soruşturma başlatıldığı, kayıt işleminden 1 yıl 1 ay 17 gün sonra ise başvurucunun kaydının silindiği görülmektedir. Bununla birlikte, istinaf merciince başvurucunun ortaöğretim durumuna ilişkin bilgiyi bilinçli şekilde sunmadığı yönündeki kabul dikkate alındığında, idarenin bu eksikliği tespit etmesini takiben makul bir süre içinde soruşturma başlatarak tesis ettiği işlemlerin başvurucu bakımından beklenmedik sonuçlar doğurduğu söylenemez. Bu nedenle, somut olayın koşulları çerçevesinde söz konusu müdahalenin hukuken öngörülebilir nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

55. Bu itibarla, başvurucunun kaydının iptali ve öğrencilikle ilişiğinin kesilmesi suretiyle

eğitim hakkına yapılan müdahalenin; öğrenci kabulünde adil ve objektif kriterlerin uygulanmasını sağlamaya yönelik meşru amaç ile başvurucunun bireysel menfaati arasında makul bir dengeyi gözettiği, bu itibarla ölçülü olduğu değerlendirilmiştir.

56. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun eğitim hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkını ihlal etmediği sonucuna varılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 6/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN BİRLİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/11424 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/11424

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN BİRLİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/11424)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Hasan BİRLİK 2. Hüseyin BİRLİK 3. Mehmet BİRLİK

Vekilleri : Av. Ramazan DEMİR Av. Büşra DEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; terörle mücadele operasyonu sırasında kolluk görevlilerinin güç kullanımı sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının, ölen kişinin cesedine yapılan muameleler nedeniyle de insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. PKK/KCK terör örgütü tarafından 12/8/2015 tarihinde Silopi, Cizre, Nusaybin ilçeleri ile Şırnak il merkezinde öz yönetim ilan edildiği açıklanmıştır. İlerleyen süreçte Siirt ve Batman

ile Yüksekova, Varto, Bulanık, Edremit (Van), İpekyolu, Sur, Silvan, Lice, Doğubayazıt ve Hizan ilçelerinde, ayrıca İstanbul'un Gülsuyu ve Gazi Mahallelerinde benzer açıklamalarla öz yönetim ilan edilmiş; böylece öz yönetim ilan edilen yerleşim merkezi sayısı 18'e yükselmiştir (PKK terör örgütünün devrimci hâlk savaşı stratejisi ve öz yönetim çağrıları hakkında detaylı açıklamalar için bkz. Seyid Narin [GK], B. No: 2018/20156, 18/5/2022, § 24).

5. Öz yönetim ilan edilen bölgelerde Öz Savunma Birlikleri (ÖSB) adı altında silahlı gruplar oluşturan PKK terör örgütü, bu gruplar ve YDG-H (Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi) eliyle yollara barikat kurma, hendek kazma ve tünel açma gibi eylemlerde bulunmuştur. İlerleyen süreçte bu eylemlere kırsal alandan gelen üyelerin de katılmasıyla PKK terör örgütü YDG-H yapılanmasını lağvederek öz yönetim ilan edilen bölgelerdeki silahlı birliklerini YPS (Sivil Savunma Birlikleri) çatısı altında topladığını ilan etmiştir. Öz yönetim ilan ettiği tüm bölgelerde benzer bir strateji ile barikat ve hendeklere patlayıcı döşeyen, yolları patlayıcı düzenek kurmak suretiyle tuzaklayan ve karargâh olarak kullandığı binaları tünel kazarak birbirine bağlayan örgüt, bu şekilde ulaşımı engellediği bölgelerde güvenlik güçleri ve sivilleri hedef alan saldırılar düzenlemiştir. Yollar, köprüler, okul ve hastaneler dâhil kamu binaları, ambulanslar dâhil kamuya ve özel kişilere ait araç ve eşyaların terör saldırılarına maruz kalması, bir kısmının tahrip edilmesi neticesi eğitim, sağlık ve ulaşım gibi temel kamu hizmetlerine erişim durma noktasına gelmiştir (Gazal Kolanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, § 27).

6. İçişleri Bakanlığının 23/1/2017 tarihli açıklamasına göre 22/7/2015 tarihinden itibaren;

i. 247 kamu binasına, 6 baraja, 231 özel ticari işletmeye, 19 ambulansa ve 1.643 araca terör saldırısı düzenlenmiştir.

ii. Güvenlik güçleri PKK terör örgütü tarafından bu saldırılarda kullanılan 45 Bixi, 44 Kanas, 997 Kalaşnikof, 22 M16, 2 Lançer, 2 G3, 3 Zağros, 1 Doçka, 1 M1 olmak üzere toplam 2.166 ateşli silah, 3 havan, 115 roketatar, 1.445 roketatar mermisi, el yapımı 3.046 patlayıcı, 1.341 el bombası, 342.016 mühimmat, patlayıcı yapımında kullanılan 33.546 kg malzeme ele geçirmiştir.

iii. Sokağa çıkma yasağı uygulanan yerleşim merkezlerinde 3.630 çukur-barikat kaldırılmış ve tuzaklanan 6.187 bomba düzeneği imha edilmiştir.

iv. PKK terör örgütünün saldırılarında 335 sivil vatandaş hayatını kaybederken 2.106 kişi yaralanmıştır. Terör saldırılarında 859 güvenlik görevlisi şehit olmuş, 4.711 güvenlik görevlisi yaralanmıştır. Bu saldırılarda Derik kaymakamı da terör örgütü mensuplarınca şehit edilmiştir (başvuru konusu olayların arka planına dair ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri, §§ 16-28).

7. 3/10/2015 tarihli kolluk tutanağına göre PKK terör örgütünce sözde öz yönetim ilan edilen Şırnak'ta gerçekleşen somut başvuruya konu olaylar ise şöyle gelişmiştir:

i. 3/10/2015 günü saat 00.20 sıralarında Cumhuriyet Mahallesi ara sokaklarına girişi engellemek amacıyla terör örgütü üyelerince hendek kazıldığı ve barikat oluşturulduğu, buralarda silahlı şahısların nöbet tuttuğu bilgilerinin alınması üzerine bölgeye polis ekipleri sevk edilmiştir. Bölgeye intikal eden ekiplere teröristlerce uzun namlulu silahlar ve roketatar kullanılarak ateş edilmiş, Demir-6 kodlu kobra tipi zırhlı polis aracına roketatar mermisi isabet etmiştir. Görevlilerin ateşle karşılık vermesi üzerine roketatar kullanan terör örgütü mensubu etkisiz hâle getirilmiştir. Demir-6 kodlu ekipten bir görevli roketatar

silahını ve etkisiz hâle getirilen şahsı almak için araçtan indiğinde keskin nişancı atışına ve el yapımı patlayıcı kullanılarak yapılan saldırılara hedef olmuştur.

ii. Araçtan inen görevli, roketatar silahını bulunduğu yerden almış ancak belirtilen saldırılar nedeniyle etkisiz hâle getirilen şahsa ulaşmak mümkün olmamıştır. Bunun üzerine bölgeye takviye kolluk ekipleri çağrılmıştır. Takviye olarak gelen ekiplerden Endiz-2 kodlu ekibe mensup bir özel harekât personeli zırhlı kalkan yardımıyla etkisiz hâle getirilen şahsa yaklaşmış ve şahsın ölü olduğunu tespit etmiştir. Üzerinde tuzaklanmış patlayıcı olması ihtimaline karşı bu şahıs halatla zırhlı polis aracına bağlanmış ve en yakın güvenli bölge olarak belirlenen polis merkezi amirliğine çekilerek götürülmüştür. Zırhlı araç polis merkezi amirliğine ulaşana kadar da terör örgütü mensuplarının keskin nişancı atışına maruz kalmıştır.

iii. Zırhlı aracın polis merkezine ulaşmasının ardından olay yerinden çekilerek getirilen şahıs aracın içine alınmış ve Şırnak Devlet Hastanesine götürülmüştür. Hastanede devam eden adli işlemler sırasında çatışmada ölen şahsın kimliği H.L.B. olarak belirlenmiştir. Burada yapılan incelemede H.L.B.nin üzerinden kılıf içinde yarı otomatik bir tabanca ile bu tabancaya ait olup içlerinde toplam 22 mermi bulunan iki şarjör ve bir el bombası ele geçirilmiştir.

A. Olaya İlişkin Ceza Soruşturması Süreci

8. Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) olayla ilgili olarak derhâl başlatılan soruşturma kapsamında H.L.B.nin cesedi üzerinde 3/10/2015 tarihinde otopsi yapılmıştır. Otopsi işlemine kimlik tanığı olarak katılan başvurucu Mehmet Birlik, cesedin kardeşi H.L.B.ye ait olduğunu, kardeşinin gerilla olduğunu, olayın nasıl meydana geldiğini bilmediğini beyan etmiştir. Aynı tarihte düzenlenen otopsi raporunda cesede 17'si öldürücü nitelikte olmak üzere toplam 28 ateşli silah mermi çekirdeği veya parçası isabet ettiği, boyun sol yan tarafta ve sol el ikinci parmakta yer alan yaralanmaların uzak mesafeden gerçekleştirilen atış sonucu meydana geldiği, diğer atışların elbiseli bölgelere gelmesi nedeniyle atış mesafesi tayini için elbiselerin atış artıkları yönünden incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu raporda ölümün ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmalarına bağlı kot, ekstremite, mandibula, pelvis ve vertebra kırıklarıyla birlikte çoklu iç organ ve büyük damar yaralanmasından gelişen iç kanama ve modüler şok sonucu meydana geldiği ifade edilmiştir.

9. Soruşturma kapsamında olaya ilk olarak müdahale eden ve H.L.B. ile çatışmaya giren Demir-6 kodlu ekipte görevli L.K. ve H.D.nin ifadeleri kimlik bilgileri gizli tutulmak suretiyle müşteki sıfatıyla alınmıştır. Anılan görevliler 3/10/2015 tarihli kolluk ifadelerinde olay günü Cumhuriyet Mahallesi ara sokaklarında terör örgütü mensuplarınca barikat kurulduğu, hendekler kazıldığı ve bölgede uzun namlulu ve roketatarlı kişiler bulunduğu ihbarı üzerine olay yerine intikal ettiklerini, biber gazı sıkarak kalabalığı dağıttıklarını, bu sırada bir kişinin elindeki roketatarı kendilerine doğru ateşlediğini, roketin araçlarına isabet ettiğini, bunun üzerine bu kişiye karşılık vererek etkisiz hâle getirdiklerini beyan etmiştir. Görevliler ayrıca etkisiz hâle getirilen kişiyi ve roketatarı almaya çalıştıkları sırada kendilerine karşı yoğun bir keskin nişancı ateşi açıldığını ve el yapımı bomba atıldığını, güvenlik sağlanınca Endiz-2 kodlu ekipten birinin kalkan yardımıyla cesede yanaşarak bombalı tuzak olma ihtimaline binaen koltuk altından halatla bağlamak suretiyle güvenli bir yere kadar çektiğini, sonrasında da cesedin araca bindirilerek hastaneye götürüldüğünü ifade etmiştir.

10. Olay yeri inceleme görevlileri olaya müdahale eden Demir-6 kodlu ekibin kullandığı

zırhlı araç üzerinde inceleme yaparak araçta meydana gelen zarara ilişkin tespitlerde bulunmuştur. 3/10/2015 tarihli rapora göre aracın sol ön çamurluk fiber kısmında geniş çaplı çatlak, sol ön sis far lambasının ve muhafaza demirinin kısmen kırık olduğu görülmüştür. Raporda ayrıca aracın çeşitli yerlerinde çok sayıda sert cisim ve mermi izleri tespit edildiği belirtilmiştir.

11. Soruşturma kapsamında H.L.B.den alınan el svapları, H.L.B.nin üzerinden çıkan elbiseler, otopsi sırasında elde edilen mermi çekirdeği parçaları, H.L.B.nin üzerinde bulunan el bombası ile tabanca, şarjör ve fişekler, olay yerinden ele geçirilen roketatar silahı, roketatar mermisinin isabet ettiği zırhlı araçtan alınan patlayıcı madde ve roketatar mermisi kalıntıları üzerinde kriminal incelemeler yapılarak raporlar düzenlenmiştir. Şırnak Emniyet Müdürlüğü Olay Yeri İnceleme Şube Müdürlüğünün 18/11/2015 tarihli raporuna göre zırhlı polis aracına saldırıda RPG-7 model roketatar ve anti tank mühimmatı kullanılmıştır. Mühimmat RDX denilen patlayıcı ihtiva etmektedir. H.L.B.nin üzerinden çıkan el bombası ise F1 savunma tipi el bombasıdır. Anılan materyaller üzerinde herhangi bir vücut izi tespit edilememiştir. Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünün 22/10/2015 tarihli raporuna göre H.L.B.den ele geçirilen tabanca ise G... marka yarı otomatik bir tabancadır ve çalışır vaziyettedir. Aynı Müdürlüğün 5/11/2015 tarihli raporuna göre H.L.B.nin sol el avuç içi, sol el üstü, sağ el avuç içi ve sağ el üstü svaplarında atış artıkları tespit edilmiştir. Aynı raporda H.L.B.nin kıyafetleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde atış mesafesi konusunda görüş bildirmenin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

12. H.L.B.nin ölümünden kısa süre sonra sosyal medyada cesedinin zırhlı araca bağlanarak polis merkezine götürülmesiyle ilgili görüntüler yayılmış, sonrasında aynı yöndeki görüntüler ile olaya dair haberler yazılı ve görsel medyada yer almıştır. Başvurucular Hasan Birlik, Mehmet Birlik ile ölenin yakınları N.B. ve L.B. olaya ilişkin olarak kamu görevlilerince kasten öldürme, işkence, kötü muamele, kişinin hatırasına hakaret, görevi kötüye kullanma, suç işlemek amacıyla örgüt kurma, halkı kin ve düşmanlığa tahrik gibi çok sayıda suç işlendiğinden bahisle Başsavcılığa 5/10/2015 tarihli şikâyet dilekçesi sunmuş, H.L.B.nin güvenlik güçlerince yapılan bir operasyon sırasında ayağından yaralandığını, bu kişinin yaralı olarak yakalanma imkânı varken önce araçla üzerinden geçilip sonra ağır silahlarla yakın mesafeden ateş edilerek infaz edildiğini ileri sürmüştür. İlk görüntülerde H.L.B.nin yüzünde mevcut olan doku bütünlüğünün hastaneye getirildiğinde bozulmuş olmasının kişinin infaz edildiğini gösterdiğini, H.L.B.nin cesedinin zırhlı bir araca bağlanarak sürüklendiğini, bu sırada cesede sinkaflı küfredildiğini, sürecin kamera ile kayıt altına alınarak H.L.B.nin yakını L.B.ye sosyal medya üzerinden gönderildiğini iddia etmiştir.

13. Başsavcılık, H.L.B.nin ölümüyle ilgili yürüttüğü soruşturmayı kişinin hatırasına hakaret suçuyla ilgili olarak genişletmiş; 6/10/2015 tarihinde Şırnak Emniyet Müdürlüğüne bir müzekkere göndererek cesedi zırhlı araca bağlayarak götüren, görüntüleri çeken ve yayan kişilerin tespit edilmesini, H.L.B.nin anne ve babasının müşteki sıfatıyla ifadelerinin alınabilmesi için müracaatlarının sağlanmasını istemiştir. Ayrıca H.L.B.nin cesedinin görüntülerinin medyada yer almasının ardından Şırnak ve Diyarbakır Baro Başkanlıkları ile çok sayıda sivil kişi olayla ilgili olarak Başsavcılığa şikâyette bulunmuştur. Bu şikâyetlerle ilgili soruşturmalar, H.L.B.nin ölümü nedeniyle yürütülen soruşturma ile birleştirilmiştir.

14. Olaya müdahale eden zırhlı polis aracına ait kamera kayıtları kolluk görevlileri tarafından incelenerek 6/10/2015 tarihli görüntü inceleme tutanağı düzenlenmiştir. Tutanakta olay yerinde bulunan duvarın arkasındaki bir kişinin elindeki roketatar silahını zırhlı polis aracına doğrultarak ateş ettiği, bunun üzerine polis aracından kişiye doğru atış

yapıldığı, polis aracının daha sonra olay yerine yaklaştığı, bu sırada roketataarı ateşleyen kişinin yerde yatar vaziyette olduğu ve hemen yanında roketatar silahının durduğu belirtilmiştir.

15. Sosyal medyada dolaşıma girdiği tespit edilen 47 saniyelik bir video kaydına ilişkin olarak düzenlenen 7/10/2015 tarihli görüntü izleme tutanağında boynundan iple bir araca bağlı erkek cesedinin video süresi boyunca sürüklendiği ve bu sırada araçta bulunan kişiler tarafından sinkaflı küfredildiği belirtilmiştir.

16. H.L.B.nin cesedinin götürüldüğü polis merkezi amirliğine ait kamera kayıtlarının incelenmesi sonucu düzenlenen 7/10/2015 tarihli görüntü izleme ve tespit tutanağına göre karakol önündeki cesedin görüntülerini çeken, polis memuru H.C.Y.dir.

17. 20/10/2015 tarihli kolluk tutanağına göre olay günü güvenli olmaması nedeniyle gerçekleştirilemeyen fotoğraf çekimi ve basit kroki düzenlenmesi gibi işlemler için olay yerine gidilmiş ve işlemler tamamlanmıştır.

18. Şırnak İl Emniyet Müdürlüğünün 3/11/2015 tarihli yazısıyla, H.L.B.nin cesedini halatla çeken ekipte görevli polis memurlarının isimleri bildirilmiştir. Buna göre ekipte görevli polis memurları A.G., E.K., Mu.K., İ.A.A., Y.Ö. ve O.Ç.dir. Bu yazı ile birlikte olaya ilişkin telsiz görüşme kayıtları, olay tarihinde görevli zırhlı araç ve polis merkezi amirliğine ait kamera kayıtları, konuya ilişkin olarak internette yayımlanan görüntüler ve basında çıkan haberler soruşturma dosyasına sunulmuştur.

19. Başvurucular, Başsavcılığa sundukları 1/12/2015 tarihli dilekçede telsiz görüşmelerine göre cesedin sürüklenmesi talimatının polis memurlarının üstü konumundaki bir görevli tarafından verildiğinin anlaşıldığını ileri sürmüş ve emri veren görevlinin tespitini talep etmiştir.

20. Başsavcılık, İl Emniyet Müdürlüğüne yazdığı 24/12/2015 tarihli müzekkere ile belirli telsiz kodlarının tahsis edildiği görevlilerin kimlik bilgilerinin bildirilmesini ve H.L.B.nin cesedini tahkir eden görevlilerin müracaatlarının sağlanmasını istemiştir.

21. Polis memuru A.G.nin ifadesi 23/2/2016 tarihinde şüpheli sıfatıyla alınmıştır. A.G. ifadesinde olay günü bir zırhlı araca roketli saldırı olduğu bilgisi üzerine olay yerine gittiklerini, burada zırhlı aracın sağ ön tarafında hareketsiz yatan bir kişi ile yanında bir roketatar gördüklerini, telsizden gelen talimat üzerine saldırıya uğrayan araçtaki bir görevlinin roketataarı aldığını, sonrasında yerde yatan kişinin alınması talimatı geldiğini söylemiştir. Söz konusu talimatta kişinin özellikle aracında halat olan ekip tarafından alınmasının istendiğini, bunun nedeninin ölü veya yaralı şekilde ele geçirilmeleri sırasında örgüt mensuplarının kendilerini bomba veya patlayıcı maddelerle tuzakladıklarını, böyle somut olaylar olduğunu, bu kapsamda 13/9/2015 tarihinde tuzaklanmış bir örgüt üyesi ile karşılaştığını, bu durumu gözeterek H.L.B.nin cesedine zırhlı araçla geri geri yaklaştığını, diğer araçların da sağ ve sol tarafı kapatarak güvenliklerini sağladığını, araçtan sadece kendisinin indiğini, bu sırada teröristlerin silahla ateş etmeye başladıklarını, şahsın yanına giderek nabzını yokladığını, yeniden ateş edilmesi üzerine şahıstan uzaklaşarak duvarın dibine geçtiğini, burada bir süre ateş edilmesinin durmasını beklediğini, sonrasında şahsın yanına tekrar gittiğini, tuzaklama ihtimaline karşı halatı şahsın omuz bölgesinden bağladığını, etraftan ateş edildiği için ayak ucuna geçmesinin mümkün olmadığını, halatın diğer ucunu da ekip aracının arkasına bağladıktan sonra araca bindiğini, şahsı en yakın yer olan karakola götürdüklerini, cesedi aldıkları yer ile karakol arasında 50 metre olduğunu,

devamlı ateş edilmesi nedeniyle halatı yolda çıkarıp cesedi araca alma imkânlarının olmadığını ifade etmiştir. Olay sürecinde adını bilmediği bir müdürünün talimatı ile hareket ettiğini, cesette tuzaklama olmadığını anlayınca cesedi araca alarak hastaneye götürdüğünü beyan etmiştir.

22. Aynı gün şüpheli İ.A.A. ekip amiri olan A.G. ile benzer şekilde ifade vermiştir. Ayrıca İ.A.A. durumu kayda alan, internette paylaşan kişinin kim olduğunu bilmediğini ve isnat edilen suçları kabul etmediğini söylemiştir.

23. Başsavcılığın 29/12/2016 tarihli talebine istinaden zırhlı araç kamera görüntülerini inceleyen kolluk görevlileri tarafından düzenlenen CD inceleme tutanağında omzunda roketatar olan kişi zırhlı araca ateş etmek üzereyken zırhlı araçtan ateş açıldığı, bu sırada roketin patladığı, şahsın isabet alarak sütre (düşman gözünden ve ateşinden korunmaya yarar doğal veya yapma siper) arkasına elindeki roketatarla birlikte düştüğü, bu aşamada kişinin kamera açısından çıktığı, aracın olay yerine yaklaşması sonrasında şahsın sütrenin hemen arkasında yanında roketatar bulunduğu hâlde yüzüstü yattığı, aracın bir süre etrafı ve şahsı gözetledikten sonra görüntünün sona erdiği ve kamera açısına başka kimsenin girmediği tespitlerine yer verilmiştir.

24. Şüpheli Mu.K. 29/3/2017 tarihli ifadesinde, şüpheli E.K. ise 13/4/2017 tarihli ifadesinde A.G.nin ifadesi ile uyumlu şekilde beyanlarda bulunmuştur. Şüpheli O.Ç. 3/4/2017 tarihli ifadesinde olay günü aracın içinde olduğu için H.L.B.nin araca bağlı olarak gezdirildiğini görmediğini ancak araç durduğunda arka tarafa bağlı olduğunu gördüğünü, neden cesedin bağlandığını sorduklarında kendilerine tuzaklama ihtimalinden söz edildiğini, teröristlerin olay yerinde devamlı ateş etmesi nedeniyle dışarı çıkma imkânı bulamadığını açıklamıştır. Öte yandan şüpheli Y.Ö. 2/6/2017 tarihli ifadesinde olay yerine gittiklerinde şahsı ölü olarak gördüklerini, kendilerine telsizden bu kişinin alınarak hastaneye götürülmesi talimatı verildiğini, teröristlerin sürekli ateş etmesi nedeniyle araçtan inemediklerini ve bu kişiyi alamadıklarını, 5-10 metre kadar araçla ilerleyerek güvenli bölgeye geçtiklerini, burada cesedi alarak hastaneye götürdüklerini, araca bağlamadıklarını ve yerde sürüklemediklerini belirtmiştir.

25. Polis memuru şüpheli H.C.Y. 4/4/2017 tarihli kolluk ifadesinde zırhlı aracın cesedi halatla çektiği sırada önünden geçtiğini, uzun süredir çatışma bölgesinde görev yapmanın verdiği buhranla herhangi bir amaç gütmeden birkaç kare fotoğraf çektiğini ve bazı arkadaşlarına gönderdiğini, bu fotoğrafları sosyal medyada paylaşmadığını beyan etmiştir.

26. Karataş Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan Jx185035 kodlu gizli tanık ifade tutanağı soruşturma dosyasına girmiştir. 2/8/2017 tarihli ifade tutanağına göre H.L.B. Siyabent kod adıyla örgütün silahlı yapılanmasında siyasi ve ideolojik eğitim sorumlusu olarak yer almaktadır.

27. Başsavcılık 26/12/2017 tarihinde kamu görevlileri hakkında yürütülen idari soruşturmanın akıbetini sormuştur. Olaya ilişkin olarak yürütülen disiplin soruşturması dosyasının bir örneği 25/1/2018 tarihinde ceza soruşturması dosyasına girmiştir.

28. Başsavcılığın H.L.B.nin terör örgütü ile ilişkisinin araştırılması yönündeki talimatı üzerine düzenlenen 7/1/2019 tarihli araştırma tutanağında H.L.B. hakkında terörle bağlantılı eylemler kapsamında yürütülen soruşturmalara ilişkin arşiv bilgileri ve bu kişiyi silahlı faaliyetlerde bulunan terör örgütü mensubu olarak fotoğraf üzerinden teşhis eden Keşiş kodlu gizli tanık ile tanıklar S.B., F.A., V.Ç. ve M.E. beyanlarına yer verilmiştir.

29. Başsavcılığın 30/7/2019 tarihinde iki farklı işyerine ait kamera görüntülerinin çözümünün yapılması yönündeki talebi üzerine kolluk tarafından düzenlenen 26/9/2019 tarihli görüntü inceleme tutanağında bir zırhlı aracın arkasına bağlı cesedin Orman Caddesi üzerinden polis merkezi amirliğine getirildiği, burada bir süre bekletildikten sonra zırhlı araca alındığı ve aracın polis merkezinden ayrıldığı belirtilmiştir.

30. Başvurucular, Başsavcılığa sundukları 2/9/2019 havale tarihli dilekçelerinde daha önce ibraz ettikleri dilekçelere rağmen mutlak zorunlu olmayan ve orantısız güç kullanımı sonucu ölen H.L.B.nin ölümüne ilişkin etkili bir soruşturma yürütülmediğini, soruşturmanın cesedin zırhlı araçla çekilmesiyle sınırlandırıldığını ileri sürmüştür. Anılan dilekçede soruşturma kapsamında olay yeri incelemesi yapılmadığı, olay yerinden delil temin edilmediği, görgü tanıklarının dinlenmediği, kullanılan silahların araştırılmadığı ve güvenlik güçlerinin ifadelerine başvurulmadığı belirtilmiştir. Dilekçeyle ayrıca operasyon planı, telsiz görüşmelerinin üzerinde oynama yapılmamış ham hâli, mobese ve operasyonda kullanılan araçların kamera kayıtları ve askerî haritanın temin edilmesi, operasyona katılan güvenlik görevlileri ile tanıkların ifadelerinin alınması, olay yerinde ele geçirilen silah ve mühimmat üzerinde parmak izi ve balistik inceleme yapılması talep edilmiştir.

31. Başsavcılık 4/2/2020 tarihli müzekkere ile kamu görevlileri hakkında verilen soruşturma izni verilmemesi kararının kesinleşip kesinleşmediğini İl İdare Kurulundan sormuştur.

32. 11/2/2020 tarihinde soruşturma dosyasının bir örneğini alan başvurucular 6/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucular vekilleri, başvuru dosyasına H.L.B.nin zırhlı polis aracından açılan ateşle vurulduğu anı gösteren, aracın gece görüş kamerasıyla çekilen görüntüsü ile H.L.B.nin cesedinin zırhlı araca bağlanıp götürülürken görüldüğü görüntüyü sunmuştur. İlk video kaydında zırhlı araç kamerasının tarihine göre olay günü tam olarak saat 00.24.13'te H.L.B.nin alçak bir duvarın arkasına çömelmiş vaziyette, kameraya sadece baş ve göğüs bölgesi görünecek şekilde roketatar silahla nişan aldığı sırada zırhlı araçtan açılan ateşle vurulduğu görülmektedir. Aynı görüntüden H.L.B.nin ilk ateş anında vurularak duvarın ardına düştüğü ve kamera açısından çıktığı, zırhlı araçtan bu bölgeye doğru bir süre daha ateş edildiği, sonrasında aracın duvara yaklaşmasıyla H.L.B.nin saat 00.24.45'te yeniden kamera açısına girdiği, bu sırada kişinin sokakta hareketsiz şekilde yüzüstü yattığı, saat 00.25.02'de zırhlı araçtan yeniden ateş edildiği anlaşılmaktadır. Daha önce 7/10/2015 tarihli görüntü izleme tutanağına konu edilen ikinci video kaydında ise H.L.B.nin cesedi bir ip marifetiyle zırhlı araca bağlı olarak çekilirken arka kapısı açık olan aracın içinden alındığı ve araç içinde bulunan kişi ya da kişilerin H.L.B.nin cesedine sinkaflı sözler sarf ettiği gözlemlenmiştir.

33. H.L.B.nin babası olan başvurucu Hasan Birlik'in ifadesi müşteki sıfatıyla 15/9/2020 tarihinde kolluk görevlilerince alınmıştır. Başvurucu Hasan Birlik ifadesinde olay tarihinde oğlunun örgüt içinde olduğunu ve nerede olduğunu bilmediğini, o dönemde oğluyla irtibatı bulunmadığını, H.L.B.nin öldürülmesi olayında devletten şikâyetçi olmadığını ancak cesedini sürükleyerek polis merkezine kadar getiren görevlilerden şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir.

34. Başsavcılık 11/12/2020 tarihli müzekkereyle kolluktan olaya ilişkin tanık araştırması yapılması ve tespit edilecek tanıkların beyanlarının alınmasını istemiştir. Kolluk, yapılan araştırma neticesinde herhangi bir tanık tespit edilemediği yönünde cevap vermiştir.

35. Şırnak Sulh Ceza Hâkimliğinin 27/1/2021 tarihli kararıyla, dosyada henüz delillerin toplanmadığı ve dosya içeriğinin incelenmesi ile belgelerden örnek alınmasının yürütülen soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği gerekçesiyle dosya içeriğini inceleme veya

belgelerden örnek alma yetkisinin kısıtlanması kararı verildiği, bu karara yapılan itirazın reddi ile kararın kesinleştiği anlaşılmıştır.

36. Başsavcılık, İl Emniyet Müdürlüğüne yazdığı 4/10/2022 tarihli müzekkereyle hendek olayları döneminde Şırnak il merkezi ve ilçelerinde yaralı veya ölü ele geçirilen örgüt mensuplarının vücutlarında bombalı tuzaklama tespiti yapılıp yapılmadığını sormuştur. İl Emniyet Müdürlüğü, Şırnak İl Merkezindeki bir ikamette 2/6/2016 tarihinde ele geçirilen bir örgüt mensubunun üzerinde tuzaklanmış hâlde el yapımı patlayıcı tespit edildiğine ilişkin belgeleri Başsavcılığa göndermiştir.

37. Başsavcılıkça yürütülen adli soruşturmaya dair dosya son yapılan işlemler bakımından incelendiğinde 29/5/2023 tarihinde H.L.B.nin PKK terör örgütü ile bağlantısı bulunup bulunmadığına yönelik araştırma yapılması için Şırnak İl Jandarma Komutanlığına müzekkere yazıldığı, 2/10/2023 tarihinde Şırnak Valiliğine ön inceleme sonucunda verilen soruşturma izni verilmemesi kararına itiraz edilip edilmediğinin sorulduğu, 13/11/2023 tarihinde Başsavcılık anayasal düzene karşı suçlar ve terör suçları soruşturma bürosuna soruşturma dosyasının hâlen derdest olduğuna dair bilgi verildiği, 11/3/2024 tarihinde yine aynı birime dosyada bulunan emanetler hakkında verilmiş yeni tarihli bir karar olmadığının bildirildiği görülmüştür. Başsavcılık son olarak 18/12/2024 tarihinde İl Emniyet Müdürlüğünden H.L.B.nin örgüt ile olan ilişkisi ve bu kapsamda herhangi bir örgütsel eyleme katılıp katılmadığına ilişkin araştırma yapılmasını talep etmiştir.

38. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyası derdesttir.

B. Olaya İlişkin Yürütülen Disiplin Soruşturması Süreci

39. İçişleri Bakanlığı, H.L.B.nin cesedinin polis aracına bağlanarak çekilmesi, bu olaya ilişkin görüntülerin kaydedilmesi ve yayılması hususuyla ilgili olarak 5/10/2015 tarihinde bir disiplin soruşturması başlatmıştır. Bu kapsamda Şırnak İl Emniyet Müdürlüğünden temin edilen listeye göre olay günü Demir-6 kodlu ekipte görevli polis memurları L.K. ve H.D., Endiz-2 kodlu ekipte görevli polis memurları ise A.G., E.K., Mu.K., İ.A.A., O.Ç. ve Y.Ö.dür. Soruşturma kapsamında H.L.B.nin cesedini zırhlı araçla çektiği tespit edilen polis memuru A.G. ile bu sırada video kaydı alan polis memuru İ.A.A.nın görevden uzaklaştırılmalarına 12/10/2015 tarihinde karar verilmiştir.

40. Disiplin soruşturmasını yürütmekle görevli polis başmüfettişleri olaya ilişkin kamera kayıtlarını, sosyal medya, gazete ve televizyonlarda yer alan haber ve görüntüleri, olay yerinde görev alan ve takviye olarak giden personel listelerini, müdahale sırasında gerçekleşen telsiz görüşmelerinin dökümlerini temin etmiş; çok sayıda görevlinin sözlü ve yazılı savunmalarını almıştır.

41. Telsiz ses kayıt çözümü isimli belgeye göre 00.22.35 sıralarında 2263 kodlu kullanıcı araçlarına roket isabet ettiği, herhangi bir sorunun olmadığı ve roket atan kişinin gayrifaal olduğu bildirilmiştir. Yine aynı kullanıcı 00.24.47'de roketli şahsı malzemesiyle beraber ele geçirdiklerini bildirmiştir. 2110 kodlu kullanıcı tarafından cesedin kanca kullanılarak çıkartılması talimatı verilmiştir. Bu sırada 2166 kodlu kullanıcı kendilerinde halat bulunduğunu beyan ederek cesedi çeke çeke götürebileceğini bildirmiştir. 2110 kodlu kullanıcı "Bi güvenli bölgeye çektikten sonra karakol veya çevik kuvvet ondan sonra müdüriyete intikal ettiricez." şeklinde talimat vermiştir. 2412 kodlu kullanıcı "Bu çeken ekip karakolun önünde alalım, bunu alalım, etrafa görüntü vermeyelim, arkanda duruyorum kapatıyorum, bunu alalım, öyle içeride götürelim." şeklinde talimatlar vermiştir. 2263 kodlu

kullanıcının karakol önüne geldiklerini bildirmesinden kısa süre sonra 2412 kodlu kullanıcı, cesedi araca aldıklarını ve hastaneye götüreceklerini bildirmiştir. Anılan tutanakta olay sırasında güvenlik güçlerine yönelik olarak devam eden ateşli silah kullanımına ilişkin bir ifade yer almamaktadır.

42. Şırnak İl Emniyet Müdürlüğünün 2/2/2017 tarihli yazısına göre 2263 telsiz kodu polis memurları L.K. ve H.D., 2110 telsiz kodu Özel Harekât Şube Müdürü Me.K., 2166 telsiz kodu polis memurları Mu.K., İ.A.A., Y.Ö. ve O.Ç., 2412 telsiz kodu ise terörle mücadele şube müdürü tarafından kullanılmaktadır.

43. Disiplin soruşturması kapsamında Demir-6 isimli zırhlı aracın ekip amiri olan L.K.nın ifadesi alınmıştır. L.K. anılan ifadesinde Cumhuriyet Mahallesi'nde kurulan bir barikata gazla müdahale ederek kalabalığı dağıttıklarını, sonrasında aracın kulesindeki termal kameradan bir kişinin elindeki roketatarı kendilerine doğrulttuğunu gördüğünü, bunun üzerine bu kişiye makineli tüfek ile ateş ettiğini, roketatar mermisinin araçlarına isabet ettiğini, ateş eden kişinin yere düştüğünü, bu sırada çevreden kendilerine uzun namlulu silahlarla ateş edildiğini, bunun üzerine takviye kuvvet istediğini, olay yerine dört zırhlı araç geldiğini, örgüt mensuplarınca cesedin ve roketataran alınacağı düşüncesiyle zırhlı araçtan uzanarak roketataran aldığını beyan etmiştir. L.K. ayrıca olay yerine takviye olarak gelen Endiz-2 ekibinin amiri olan A.G.nin yoğun ateş altında zırhlı kalkan ile yaya olarak cesede yaklaştığını, bombalı tuzak ihtimali nedeniyle cesedi koltuk altından bağlayarak en yakın güvenli bölgeye kadar araçla çektiklerini ifade etmiştir. Aynı araçta şoför olarak görev yapan polis memuru H.D. ise alınan savunmasında L.K.nın beyanlarını doğrular mahiyette açıklamalarda bulunmuştur.

44. Polis memuru A.G. savunmasında Endiz-2 kodlu ekibin amiri olduğunu, Demir-6 kodlu araca roket saldırısında bulunulması üzerine olay yerine gittiklerini, bu sırada yerde yatan bir kişi ile yanında bir roketatar gördüğünü, sonrasında Demir-6 aracını perdelediklerini, bu sırada L.K.nın araçtan uzanarak roketataran elindeki bez ile aldığını beyan etmiştir. A.G. devamında telsizden cesedin kanca ve halat kullanılarak olay yerinden güvenli bölgeye alınması talimatı geldiğini, bunun üzerine kendi aracında halat olduğu ve cesedi çekebileceği yönünde karşılık verdiğini, sonrasında zırhlı kalkan kullanmak suretiyle araçtan inerek cesedin nabzını kontrol ettiğini, kişinin öldüğünü anlayınca tekrar araca binerek halat istediğini, bu sırada çevreden devamlı kendilerine ateş edildiğini, yeniden kalkan vasıtasıyla cesedin başına gittiğini, tuzaklama ihtimali ve çevreden gelen yoğun ateş nedeniyle cesedi koltuk altlarından halat vasıtasıyla araca bağladığını ve en yakın polis merkezi amirliğine götürdüğünü ileri sürmüştür. A.G. merkeze vardıktan sonra cesedi kendi araçlarına alarak hastaneye götürdüklerini, polis memuru İ.A.A.nın cesedin görüntülerini çektiğini sonradan öğrendiğini, bu görüntüleri de merakından izlediğini, sonrasında birkaç arkadaşına gönderdiğini ancak herhangi bir mecrada paylaşmadığını iddia etmiştir.

45. Disiplin soruşturması kapsamında olay gecesi Özel Harekât Şube Müdürlüğünde hem koordinasyon için hem de gelişebilecek ani olaylara karşı yedek kuvvetleri yönlendirmek amacıyla bulunan Emniyet Müdürü Me.K.nin ifadesi alınmıştır. Me.K. alınan ifadesinde Demir-6 isimli araca roket saldırısında bulunulduğunu telsiz anonslarından öğrendiğini, saldırganın etkisiz hâle getirilmesi üzerine olay yerine Endiz-2 kodlu ihtiyat ekibinin intikal ettiğini, saldırganı ve silahını alıp almadıklarını Demir-6 ekibine sorduğunu, görüş alanında olmalarına rağmen alamadıklarını bildirmeleri üzerine hem roketataru hem de cesedi almaları yönünde talimat verdiğini, Demir-6 ekibinin roketataru aldıklarını ancak cesedi alamadıklarını belirtmeleri üzerine ceset üzerinde bombalı tuzak olabileceği

değerlendirmesiyle olay yerine ceset çekme kancası göndereceğini söylediğini beyan etmiştir. Me.K., Endiz-2 ekibinin cesedi iple çekebileceklerini söylemesi üzerine ipin riskli olduğunu, ceset çekme kancası göndereceğini söylediğini, ekiplerin üzerine ateş edilmesi nedeniyle Demir-6 ekibinin sağlayacağı korumayla Endiz-2 ekibinden A.G.nin araçtan kalkanla inerek cesedi iple bağlayıp çıkacaklarını söylemeleri üzerine cesedi en yakın güvenlik birimine çekmeleri talimatı verdiğini ifade etmiştir. Me.K. ayrıca olaya ilişkin video ve fotoğrafların çekilmesi veya sosyal medyada paylaşılmasına yönelik bir talimatının bulunmadığını, kamera kaydındaki sinkaflı sözler söyleyen sesin polis memuru İ.A.A.ya ait olduğunu belirtmiştir.

46. Olay sırasında Endiz-2 kodlu ekipte görevli polis memuru İ.A.A. alınan savunmasında A.G.nin cesedin zırhlı araca bağlanmasına ilişkin olarak dile getirdiği hususlarla uyumlu şekilde beyanda bulunmuştur. İ.A.A. ayrıca araç içindeki mazgaldan dışarıya baskı ateşinde bulunduğunu, araç güvenli bölgeye yaklaştığında boş bulunup cesedin görüntülerini çektiğini, bu görüntüleri dört arkadaşı ile paylaştığını, bunun dışında herhangi bir paylaşım grubu veya sosyal medyada paylaşmadığını ifade etmiştir.

47. Polis memuru H.C.Y. alınan savunmasında olay günü cesedin zırhlı araca bağlı olarak karakol önüne getirildiği sırada birkaç kare fotoğraf çektiğini, sonrasında cesedin araca yüklenerek hastaneye götürüldüğünü, bölgede uzun zamandır devam eden çatışmanın yarattığı psikoloji ve son zamanlarda kaybettiğimiz şehitler nedeniyle böyle bir fotoğraf çekme ihtiyacı hissettiğini beyan etmiştir. H.C.Y. ayrıca bu fotoğrafları bazı meslektaşlarına gönderdiğini ancak herhangi bir internet sitesinde paylaşmadığını ileri sürmüştür.

48. Polis memuru F.K. alınan savunmasında olayın ertesi günü M.D. isimli meslektaşının kendisiyle olaya ilişkin üç fotoğraf paylaştığını, kendisinin de bu fotoğrafları iş arkadaşlarından oluşan bir gruba attığını, bu fotoğrafları sosyal medyada veya farklı paylaşım gruplarında paylaşmadığını beyan etmiştir.

49. Emniyet Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığınca yürütülen disiplin soruşturması neticesinde 58 emniyet personeli hakkında 26/1/2016 tarihli disiplin soruşturma raporu hazırlanmıştır. Söz konusu raporun sonuç kısmında H.L.B.nin cesedinin zırhlı araca bağlanarak çekilmesi olayında kamu görevlilerinin kusurlarının bulunmadığı ve bu nedenle ceza tayinine yer olmadığı kanaatine ulaşıldığı belirtilmiştir. Raporda ayrıca cesedin görüntülerinin kayda alınması ve çeşitli mecralarda yayılması olayında kusurlu olduğu tespit edilen polis memurları A.G., İ.A.A., H.C.Y. ve F.K.nın cezalandırılması gerektiği görüşüne yer verilmiştir.

50. Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulu (Kurul) 13/9/2017 tarihinde disiplin soruşturmasını karara bağlamıştır. Bu kapsamda Kurul, H.L.B.nin cesedinin zırhlı araca bağlanarak çekilmesi olayında kamu görevlilerinin kusurlarının bulunmadığı kanaatine ulaşmıştır. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Bomba Uzmanları (IED) Müdahale Yöntemleri Yönergesi ve Özel Harekat Dairesi Başkanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatı Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliğinin ilgili hükümleri doğrultusunda, çatışmada ölen PKK/KCK terör örgütü mensubu [H.L.B.nin] üzerinden bir adet el bombası bir adet tabancanın ele geçirilmesi ve olayda görevli Özel Harekat personelinin aldıkları eğitimler de göz önünde bulundurulduğunda; olay yeri civarında çok sayıda barikat/hendek bulunması ve ekiplerin silahlı örgüt mensubu tarafından yoğun ateş altında olması, görevli Özel Harekat personeli tarafından ceset üzerinde bombalı tuzak olma ihtimali de değerlendirildiğinde ve sorumlu müdürler

tarafından telsizden aldıkları talimat üzerine, cesedi koltuk altından halatla bağlayarak, en yakın güvenli bölge olan Polis Merkezi Amirliğine kadar çektiklerinin anlaşıldığı,

03.10.2015 günü saat 00.20 sıralarında Özel Harekat Şube Müdürlüğüne ait zırhlı aracın roketatar silahı ile saldırıya uğradığı ve saldırıyı gerçekleştiren PKK/KCK terör örgütü silahlı unsurlarından YDG-H içerisinde sorumlu düzeyde faaliyet gösteren [H.L.B.] isimli örgüt mensubu çıkan çatışma sonrasında roketatar silahı ile birlikte ölü olarak ele geçirilmesi, Özel Harekata ait zırhlı aracın arkasına iple bağlı olarak çekilen cesedin görüntülerinin sosyal medya, paylaşım grupları ve haber sitelerinde yayımlanması üzerine toplumda infial oluşturmasının nedeninin; zırhlı aracın arkasına bağlı cesedin, güvenli bölgeye çekilmesi esnasında, araç içerisindeki atış mazgal deliğinden, cep telefonu ile cesedin görüntüsünün çekilmesi esnasında sinkaflı sözler sarf edilmesine dair kamera görüntülerinin sosyal medyada yayımlanmasından kaynaklandığı, aslında cesedin zırhlı aracın arkasına bağlanarak kinle sokak sokak gezdirilmesi diye bir hususun söz konusu olmadığı, cesedin zırhlı aracın arkasına koltuk altından halatla bağlanmak suretiyle çekilmesinin ise olay mahallendeki EYP (el yapımı patlayıcı), keskin nişancı atışı ve teröristlerin yoğun ateşinden uzaklaştırmak, en yakın güvenli bölge olan, Polis Merkezi Amirliği önüne çekilmesi ve hitamında zırhlı aracın içine alınmak suretiyle Şırnak Devlet Hastanesine intikal ettirmesinden ibaret olduğu,

Bu kapsamda;

PKK/KCK örgüt mensubu [H.L.B.nin] cesedinin çekilmesi olayında, cesedin bağlandığı ekip aracındaki görevli [polis memurları A.G., E.K., Mu.K., İ.A.A., Y.Ö. ve O.Ç.] ile olay yerinden PKK/KCK örgüt mensubu [H.L.B.nin] cesedinin güvenli bir bölgeye çekilmesine dair talimatı veren [emniyet müdürü Me.K.nın] kusurlarının bulunmadığı [kanaatine ulaşılmıştır.]"

51. Öte yandan Kurul, cesedin görüntülerinin çekilmesi ve paylaşılmasında kusuru bulunan bazı emniyet personeli hakkında çeşitli disiplin cezaları uygulanmasına karar vermiştir. Kurul bu kapsamda;

i. Cesedin güvenli bölgeye çekilmesi sırasında araç içindeki mazgal deliğinden kendisine ait cep telefonu ile cesedin görüntülerini sinkaflı sözler söyleyerek çeken ve çektiği bu görüntüleri arkadaşları ile paylaşarak sosyal medya, paylaşım grupları ve haber sitelerine yayılmasına neden olan İ.A.A.nın kademe ilerlemesinin altı ay kısa süreli durdurulmasına,

ii. İ.A.A.nın cesedi görüntülediğinden haberdar olmasına rağmen bu durumu üstlerine bildirmeyen A.G.nin kınama cezası ile cezalandırılmasına,

iii. Cesedin fotoğraflarını çekip arkadaşlarına göndererek görüntülerin sosyal medya, paylaşım grupları ve haber sitelerine yayılmasına neden olan H.C.Y.nin kademe ilerlemesinin altı ay kısa süreli durdurulmasına,

iv. Cesedin fotoğraflarını anlık mesajlaşma gruplarında paylaşarak fotoğrafların sosyal medya, paylaşım grupları ve haber sitelerine yayılmasına neden olan polis memuru F.K.nın kademe ilerlemesinin altı ay kısa süreli durdurulmasına,

v. Denetim görevini yerine getirmeyen Emniyet Müdürü Me.K.nın bir günlük aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına,

vi. Kusur ve sorumlulukları tespit edilemeyen diğer emniyet personeline disiplin cezası verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Soruşturma dosyası kapsamında bu cezaların kesinleşip kesinleşmediğine ilişkin bir bilgi ve belge bulunmamaktadır.

C. Olaya İlişkin Yürütülen Ön İnceleme Süreci

52. Halkların Demokratik Partisi (HDP) 6/10/2015 tarihinde H.L.B.nin öldürülmesi, cesedine yapılan muameleler ve buna ilişkin kayıtların paylaşılması nedeniyle İçişleri Bakanı, Şırnak Valisi, İl Emniyet Müdürü ve olaya karışan diğer emniyet mensupları hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.

53. Başsavcılık suç duyurusu üzerine başlattığı 2016/559 sayılı soruşturma kapsamında İl Emniyet Müdürü ve diğer kamu görevlileri hakkında ayırma kararı vererek bu kişiler hakkında Şırnak Valiliğinden soruşturma izni talep etmiştir.

54. Başsavcılığın 6/3/2016 tarihli talebi üzerine İl Emniyet Müdürü C.S., Me.K., A.G., Mu.K., O.Ç., Y.Ö., E.K., İ.A.A. ve H.C.Y. hakkında ön inceleme yapılarak 30/5/2016 tarihli bir rapor düzenlemiştir. Şırnak Valisi 20/6/2016 tarihinde tüm görevliler yönünden H.L.B.nin cesedinin çekilmesi olayında sorumlulukları bulunmadığından soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Şırnak Valiliğinin 4/10/2023 tarihli yazısına göre bu karara karşı itiraz edilmemiştir.

55. Başsavcılık 31/1/2018 tarihinde söz konusu soruşturmanın resen başlatılan 2015/2539 sayılı soruşturma ile birleştirilmesine karar vermiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

56. Anayasa Mahkemesinin 7/1/2026 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

57. Başvurucular; yakınları olan H.L.B.nin çatışma sırasında yaralandıktan sonra sağ olarak yakalanabilecek durumda olmasına rağmen gereksiz ve orantısız güç kullanımı sonucu hayatını kaybettiğini, bu kapsamda güvenlik görevlilerinin yaralı hâldeki yakınlarına ateş ettiğini ve üzerinden araçla geçtiklerini öne sürmüştür. Başvurucular ayrıca ölüm olayına ilişkin olarak etkili bir soruşturma yürütülmediğini, ölümün gerçekleşme koşullarının ve sorumlularının belirlenmediğini, soruşturmanın cesede yapılan muamelelerle sınırlı olarak yürütüldüğünü beyan ederek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

58. Bakanlık görüşünde, maddi olaylar hakkında açıklamada bulunulduktan sonra Anayasa Mahkemesinin Cemil Danışman ([1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014) ve Gazal Kolanç ve diğerleri kararlarında belirttiği ilkelere atıf yapılarak somut başvurunun bu ilkeler çerçevesinde ele alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

59. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

60. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde

belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

61. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı ile dördüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama ... hakkına sahiptir.

...

(...) meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması (...) veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

62. Somut başvuruya konu ölümle ilgili derdest bir ceza soruşturması bulunduğundan bireysel başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresi hususlarında da bir değerlendirme yapılmalıdır.

63. Yaşam hakkı ile ilgili bir soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünden inceleme yapılabilmesi için -mutlak surette gerekli olmasa da- soruşturmanın ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağının beklenmesi bireysel başvuru ile getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır (Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu [1. B.], B. No: 2014/15732, 24/1/2018, § 86).

64. Diğer taraftan başvuruculaların yetkili makamlara müracaat etmelerine rağmen doğal olmayan bir ölümle ilgili soruşturma başlatılmamışsa, başlatılan soruşturmada ilerleme yoksa veya soruşturma artık etkisiz bir hâl almışsa başvuruculardan soruşturmanın sonucunu beklemelerini istemek makul olmayacaktır. Böyle bir durumda başvurucular, gerekli özeni göstermeli ve şikâyetlerini çok uzun süre geçirmeden Anayasa Mahkemesine sunmalıdır. Başka bir deyişle başvurucular, etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapmalıdır. Doğal olarak başvuruculaların etkili bir soruşturma yürütülmediğinin ne zaman farkına varmaları gerektiği her davanın şartlarına bağlı olarak değerlendirilecektir (Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu, § 87).

65. Ceza soruşturmasının etkili olmadığı iddiasını içeren başvuru, soruşturmanın başlamasından 4 yıl 5 ay sonra yapılmıştır. Soruşturma dosyası incelendiğinde başvurucular vekilleri vasıtasıyla bireysel başvuruda bulunmadan önce 2/9/2019 tarihinde Başsavcılığa verdikleri kapsamlı bir dilekçeyle olaylarla ilgili soruşturmanın etkili soruşturma yükümlülüğü ilkeleri çerçevesinde ele alınarak neticelendirilmesini talep etmiştir. 11/2/2020 tarihinde soruşturma dosyasının bir örneğini alan başvurucular vekillerinin talepleri ile ilgili herhangi bir işlem yapılmadığı ve soruşturmada bir ilerleme sağlanmadığı kanaatine vararak somut başvuruyu yaptıkları görülmüştür. Bireysel başvurudan sonraki süreçte de ceza soruşturması kapsamında esaslı bir işlem yapılmadığı anlaşılmıştır. H.L.B.nin ölümü ve sonrasında gerçekleşen olaylarla ilgili soruşturmanın kendine özgü şartları dikkate alındığında başvuruculardan bireysel başvuruda bulunmak için etkili olmadığını düşündükleri bir soruşturmanın tamamlanmasını beklemelerinin istenemeyeceği ve

başvurucuların özen yükümlülüğüne uygun olarak soruşturmanın etkisiz bir hâl aldığını düşündükleri andan itibaren süresinde bireysel başvuruda bulundukları değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvuruda bireysel başvuru yollarının tüketilmesi ve süre bakımından kabul edilemezliğe karar verilmesini gerektirecek bir neden bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

66. Başvuruda dile getirilen iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine dair iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

(1) Yaşam Hakkının Maddi Boyutuyla İlgili Genel İlkeler

67. Yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete birtakım negatif ve pozitif yükümlülükler yükler (Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 82). Devletin negatif yükümlülüğü kapsamında kamusal bir yetkiyle güç kullanan görevliler, kasıtlı ve hukuka aykırı bir şekilde hiçbir bireyin yaşamına son vermeme yükümlülüğü altındadır. Bu yükümlülük, öldürme kastının olmadığı ancak güç kullanımının ölümle sonuçlandığı hâlleri de kapsamaktadır (Cemil Danışman, § 44; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 83).

68. Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrasında meşru müdafaa hâli, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hâllerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda yaşam hakkına yapılan müdahalenin hukuka uygun olduğu belirtilmiştir. Bu hüküm temel hak ve hürriyetlerin sınırlanmasını düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi ile birlikte düşünüldüğünde kamusal bir yetkiyle güç kullanan görevlilerin ancak Anayasa'da belirtilen amaçlara ulaşmak adına başka bir çarenin kalmadığı mutlak zorunlu durumlarda ve orantılı bir biçimde silahlı güç kullanabilmelerine izin verildiği söylenebilir (Cemil Danışman, § 50; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 85). Dolayısıyla Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrası esas itibarıyla bir kişinin kasten öldürülmesine izin verilen durumları değil istenmeyen bir sonuç olarak ölüme sebep olan silahlı güç kullanımına izin verilen durumları açıklamaktadır (Narin Kurt [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 87).

69. Ayaklanma ve isyan kavramları Anayasa'da tarif edilmiş değildir. Buna karşılık belirli bir amaç doğrultusunda hareket eden kalabalık gruplar tarafından şiddet içeren, asayişe aykırı eylemlere başvurulması durumunda Anayasa'nın 17. maddesi anlamında bir ayaklanma ya da isyandan bahsedilebileceği açıktır. Eylemlerin yoğunluğu, eylemlere katılan kişilerin sayısı ve kamu düzeni açısından oluşan tehlike gibi unsurlar dikkate alınarak her somut olay kendi koşulları içinde değerlendirilerek ayaklanma veya isyan olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği konusunda bir sonuca varılmalıdır. Ayaklanma ve isyan kavramları arasında bunları gerçekleştirmek amacıyla başvurulan şiddetin kapsam ve yoğunluğu bakımından bir fark bulunmaktadır. İsyan daha dar bir alanda, daha az kişinin katılımıyla gerçekleşen, gerek kullanılan araçlar gerekse ortaya çıkan sonuçlar bakımından daha az vahamet içeren bir eylemdir. Buna karşılık çok sayıda kişinin vahim silahlar kullanarak

gerçekleştirdiği, isyana göre daha uzun süre devam eden, daha geniş bir alanda gerçekleşen ve daha ağır sonuçlar ortaya çıkmasına neden olan eylemler ise ayaklanma olarak nitelendirilmelidir (Gazal Kolanç ve diğerleri, § 342).

70. Kolluk kuvvetlerinin silah kullanımını düzenleyen kanunlar; yaşam hakkına ancak mutlak bir zorunluluk altında ve orantılı olarak müdahale edilebileceğini düzenlemeli, ayrıca gücün kötüye kullanılmasına, keyfîliğe ve belirli bir ölçüde de olsa kazalara karşı koruma sağlayabilecek düzeyde yeterli ve açık kurallar içermelidir (Gazal Kolanç ve diğerleri, § 336).

71. Yaşam hakkının sağladığı korumanın önemi dikkate alındığında ölümcül güç kullanımının söz konusu olduğu hâllerde, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığı Anayasa Mahkemesince çok sıkı bir şekilde denetlenmelidir (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 117; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 87). Yapılacak değerlendirmede kamu gücünü kullanan görevlilerin eylemleri, bu görevlilere uygun talimatın ve kullanılan silahlar konusunda yeterli eğitimin verilip verilmediği ve eylemlerin planlanması ile kontrolü de dâhil olmak üzere olayı çevreleyen tüm koşullar gözetilmeli; kendisine karşı güç kullanılan kişinin önceki eylemleri ve kendisinin yarattığı tehlike hesaba katılmalıdır (Cemil Danışman, § 63; Turan Uytun ve Kevzer Uytun [2. B.], B. No: 2013/9461, 15/12/2015, § 62; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 86).

72. Devletin bir bireyin ölümünden sorumlu tutulabilmesi için o kişinin devlet görevlileri tarafından öldürüldüğünü makul şüphenin ötesinde ispat edilmesi gerekir. İdari gözetim, gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada meydana gelen ölüm olaylarında olayın nasıl meydana geldiğine ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olduğundan meydana gelen ölüm olayına ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamların üzerindedir. Eğer devletin ölüm olayından sorumlu olduğu makul şüphenin ötesinde kanıtlanmışsa öldürme olayının Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrasında izin verilen istisnai durumlardan birinin kapsamına girdiğini ispat yükümlülüğü devlete geçer (İpek Deniz ve diğerleri, § 121; Gazal Kolanç ve diğerleri, § 325).

73. Son olarak ifade etmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin ilgili soruşturma ve kovuşturma makamlarının yerine geçerek ölüm olayına ilişkin delilleri değerlendirmesi söz konusu olamaz. Bu konudaki yetki ve sorumluluk ilk elden olayları inceleyen yetkili mercilerindir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, ikna edici bulgulara dayanarak farklı bir değerlendirmede bulunabilir (Cemil Danışman, § 58; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 88).

(2) Yaşam Hakkının Usul Boyutuyla İlgili Genel İlkeler

74. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri bağlamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Cemil Danışman, §§ 43, 95; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 97).

75. Kolluk görevlilerinin güç kullanması sonucu meydana gelen ölüm olayları hakkında yürütülmesi gereken soruşturma, şüphesiz ceza soruşturmasıdır (Okan Göçer [2. B.], B. No: 2017/29596, 13/1/2021, § 58). Bu tür soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen

harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturma makamlarının olaya karışan kişilerden bağımsız olması, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir. Ayrıca soruşturma sonucunda alınan karar; soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayanmalı ve kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığı hususunda değerlendirme içermelidir (Cemil Danışman, §§ 98-100; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Sözü edilen soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında sorumlular ile sorumlulukları tespit etmektir (Cemil Danışman, § 97; Narin Kurt, § 91).

76. Olayların daha sağlıklı bir şekilde aydınlatılabilmesi, kişilerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi adına mahkemeler kovuşturmaları makul bir süratle yürütmelidir (Filiz Aka [1. B.], B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 29). Bu gereklilik yaşanan gecikmelerin yargılamaların etkililiği üzerinde bir etki yaratıp yaratmadığı meselesinden tamamen ayrıdır. Bu sebeple kovuşturmada yaşanan aşırı gecikme tek başına yargılamanın etkisizliğine neden olabilir (Aysel Gezer ve diğerleri [2. B.], B. No: 2021/9961, 2/11/2023, § 142). Bu nedenle kovuşturmada sanığın cezadan muaf tutulduğu izlenimi veren bir uygulama yapılmamış olsa bile mahkûmiyetle sonuçlanan yargılama aşırı uzunsa yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilebilir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

(1) Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

77. Yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğü bakımından ihlal edildiğine yönelik iddialar incelenirken öncelikle belirlenmesi gereken husus, ölümün devlet görevlilerinin güç kullanımı sonucu meydana gelip gelmediğidir. Başta kamera kayıtları ve operasyona katılan kamu görevlilerinin beyanları olmak üzere olaya ilişkin yürütülen ceza soruşturması kapsamında toplanan delillerden H.L.B.nin ölümünün güvenlik kuvvetlerinin güç kulanımı sonucu meydana geldiği anlaşılmaktadır.

78. Daha önce ifade edildiği üzere başvuru konusu ölüm; kamuoyunda hendek olayları olarak isimlendirilen olaylar sırasında meydana gelmiştir. Anayasa Mahkemesi Gazal Kolanç ve diğerleri kararında, terör olayları nedeniyle 2015 ve 2016 yıllarında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde güvenlik güçlerinin gerçekleştirdiği geniş çaplı operasyonlarda meydana gelen ölümler için birden çok başvurunun birleştirilmesi suretiyle yaşam hakkı yönünden yaptığı detaylı değerlendirmede olayın koşullarını, konuya ilişkin yaklaşımını, ilkeleri ve ölçütleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi bahsi geçen kararda özetle şu tespitlerde bulunmuştur (Gazal Kolanç ve diğerleri, §§ 339-366):

i. Yaşam hakkına müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için sağlanması gereken ilk ölçüt müdahalenin kanuni bir dayanağının olmasıdır. Güvenlik kuvvetlerinin güç ve silah kullanımını düzenleyen mevzuat kanunilik şartı sağlamaktadır.

ii. Yaşam hakkına yapılan müdahalenin ihlale yol açmaması için karşılanması gereken ikinci kriter, müdahalenin Anayasa'nın 17. maddesinin dördüncü fıkrasında sayılan istisnai durumlardan biri kapsamında gerçekleştirilmesidir. Somut ölüm olayının kendisine özgü

şartlarının ayrıca dikkate alınması gerekmekle birlikte genel olarak bu operasyonlar sırasında güvenlik güçlerinin terörle mücadele çerçevesinde aldıkları emri yerine getirdikleri, kanunun verdiği yetkiyle ve terör örgütü unsurlarının silahlı çatışmaya girmesi durumunda meşru müdafaa hâli kapsamında silahlı güç kullandıkları, ayrıca söz konusu operasyonların gerçekleşme sebebi olan yaygın terör olaylarının ayaklanma olarak nitelendirilmesi gerektiği dikkate alındığında bu operasyonlar sırasındaki güç kullanımının Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan bir ayaklanmanın bastırılması meşru amacına da matuf olduğu kabul edilmelidir.

iii. Yaşam hakkına yapılan müdahalenin ihlale yol açmaması için karşılanması gereken son kriter, müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi anlamında ölçülülük ilkesine aykırılık taşımamasıdır. Buna göre devlet görevlilerinin ölümle neticelenen güç kullanımlarının, somut olayın şartlarında; gerçekleştirilmek istenen meşru amaca ulaşmak için elverişli, mutlak zorunlu ve ortaya çıkan tehlikeyi bertaraf etmek için orantılı olduğu ortaya konulmalıdır. Bu çerçevede;

- Vahim terör olaylarının önlenmesi ve ayaklanmanın bastırılması için bu operasyonlar sırasında ölümcül güç kullanılması elverişli bir yoldur.

- Yürütülen operasyon mutlak zorunluluk ve orantılılık ilkelerine uygun olarak planlanmıştır.

- Ölümle neticelenen güç kullanımının somut olay şartlarında mutlak zorunlu ve orantılı olup olmadığı incelenmelidir. Bu inceleme yapılırken başvuru dosyasında yer alan bilgi ve belgeler bir bütün hâlinde değerlendirilmelidir.

- Yaşanan terör hadiselerinin süreklilik arz etmesi ve öngörülemez olması nedeniyle kullanılacak gücün orantılılığı bakımından isabetli bir muhakeme yapmak oldukça güçtür. Son derece karmaşık ve zor koşullar altında gerçekleştirilen güvenlik operasyonlarında yöntem ve araçların seçimi konusunda operasyonu icra eden kamu makamlarının takdir hakları olduğu kabul edilmelidir.

- Süreklilik arz eden ve öngörülemez nitelikte olan terör saldırılarının devam ettiği bir ortamda güvenlik güçlerinden saldırıda bulunan kişilerle teslim olmaları konusunda müzakere yürütmelerini beklemek kamu makamlarına gerçekleştirilmesi neredeyse imkânsız bir yük yüklemek anlamına gelecektir.

79. Eldeki başvuruya temel olan vaka da tarih ve mekân itibarıyla aynı operasyonlarda meydana geldiğinden ihlal iddiasına konu tekil ölüm olayı ve akabinde olaya özgü yapılan soruşturmanın özel şartları dışında genel operasyon (güç kullanımı) koşullarına yaklaşım bağlamında Gazal Kolanç ve diğerleri kararında yapılan belirlemelerden ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

80. Kamera kayıtlarına göre H.L.B. güvenlik güçlerine roketatarlı saldırıda bulunduğu sırada öldürülmüştür. H.L.B.nin saldırıda kullandığı roketatar cesedinin hemen yanında bulunmuştur. Ağır nitelikteki bu silah üzerinde yapılan incelemede silahta anti tank mühimmatı kullanıldığı tespit edilmiştir. Olaydan sonra hastaneye götürülen ceset üzerinde bir el bombası, bir tabanca ve 22 mermi ele geçirilmiştir. Yapılan otopsi işlemine kimlik tanığı olarak katılan başvurucu Mehmet Birlik, H.L.B.nin gerilla olduğunu ifade etmiştir. Otopsi neticesinde kişinin ölümünün ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı olarak geliştiği anlaşılmıştır. Otopsi tutanağında cesedin üzerinden zırhlı araçla geçildiğine işarete eden herhangi bir tespite yer verilmemiştir. Cesetten alınan el svaplarının tamamında atış artığı saptanmıştır. Ceza soruşturması sürecinde temin edilen iki gizli tanık ve dört tanık

beyanına göre H.L.B. terör örgütünün silahlı kanadında aktif olarak görev almaktadır.

81. Başvurucular, H.L.B.nin zırhlı araçtan açılan ateşle yaralanarak yere düştüğünü, bu aşamada yaralı olarak ele geçirilmesi mümkünken ateşe devam edilerek öldürüldüğünü ileri sürmüştür. Zırhlı araç kamera kaydına göre H.L.B. roketatarla ateş etmek için bir duvarın ardına çömelmiştir ve zırhlı araçtan ilk defa seri şekilde ateş edildiğinde bu kişinin başı ve göğüs bölgesi kameranın görüş açısındadır. H.L.B. zırhlı aracın kulesinden ateşlenen ağır makineli bir tüfekten çıkan ilk mermilerin isabetiyle yüzüstü yere düşmüştür. Anılan bu ilk mermilerin öldürücü niteliği, olaya ilişkin kamera kayıtları ve soruşturma dosyasında toplanan deliller dikkate alındığında H.L.B.nin açılan ilk ateş neticesinde ölmediği ve bir süre yaralı kaldığını ortaya koyan bir emare söz konusu değildir.

82. Soruşturma sürecinde elde edilen bu deliller, H.L.B.nin yaygın terör eylemlerinin engellenmesi ve Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan bir ayaklanmanın bastırılması meşru amacına yönelik olarak yapılan operasyonlar sırasında güvenlik güçleri ile girdiği silahlı çatışmada, Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan meşru müdafaa hâli altında öldürüldüğünün kabulü için yeterlidir. Soruşturma sürecinde elde edilen delillerin aksine, delillerin veya tespitlerin yanlış olduğu yönünde emare teşkil edecek herhangi bir bilgi/belge veya bulguya rastlanmamıştır.

83. Bu durumda başvuruculaların yakınlarının ölümüyle neticelenen güç kullanımının somut olay şartlarında mutlak zorunlu ve orantılı olup olmadığı incelenmelidir.

84. Olayın yaşandığı bölgede şiddetli çatışmaların olduğu bilinmektedir. Yukarıda da açıklanan delillere göre PKK terör örgütü adına güvenlik güçlerine karşı silahlı faaliyet yürüttüğü anlaşılan H.L.B. teslim olma iradesinin olmadığı, silahlı eylemlerine devam edeceği değerlendirmesi neticesinde güvenlik güçlerince öldürülmüştür. Demir-6 kodlu zırhlı aracın gece görüş kamerası kayıtlarına göre H.L.B. zırhlı araca roketatar silahı ile ateş ederken aracın kulesinde bulunan L.K. tarafından açılan ateş sonucu ölmüştür. Anılan kamera kayıtları, güvenlik güçlerinin kendi aralarındaki telsiz konuşmaları ve zırhlı araca ilişkin rapordan H.L.B.nin ateşlediği roketin isabeti üzerine araçta hasar meydana geldiği anlaşılmıştır. Olayın açıklanan koşullarında güvenlik güçlerinin kendilerinin ve başkalarının hayatlarını koruma, silahlı ayaklanmayı bastırma meşru amaçlarına daha hafif bir sınırlama ile ulaşmalarının mümkün olmadığı ve ölümcül güç kullanmalarının mutlak zorunlu olduğu kanaatine varılmıştır.

85. Daha önce açıklandığı üzere son derece karmaşık ve zor koşullar altında gerçekleştirilen güvenlik operasyonlarında yöntem ve araçların seçimi konusunda operasyonu icra eden kamu makamlarının takdir hakları bulunmaktadır. Zira potansiyel terör saldırısının şiddetinin, nereden geleceğinin ve ne şekilde gerçekleşeceğinin güvenlik güçlerince bilinebilmesi neredeyse imkânsızdır (Gazal Kolanç ve diğerleri, § 366).

86. Hendek olayları olarak bilinen olaylar sırasında terör örgütü tarafından Şırnak il merkezi ile Cizre, Silopi ve İdil ilçelerinde, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde, Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçelerinde, Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçelerinde, Muş'un Varto ilçesinde cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak ve bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek teröristler tarafından bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çok sayıda terörist, halkın bu yerlere giriş ve çıkışını engellemek istemiştir. Güvenlik güçleri, hendeklerin kapatılması ve barikatların kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmış ve teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam

eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında çok sayıda güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha edilmiştir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Selahattin Demirtaş [GK], B. No: 2016/25189, 21/12/2017, § 32). Olayın yaşandığı çatışma bölgesindeki kalabalık terörist gruplar; güvenlik güçlerine keskin nişancı tüfekleri, otomatik tüfekler, el bombaları, patlayıcılar ve roketatarlar kullanarak saldırılar düzenlemektedir (benzer yöndeki karar için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri, § 367). Bu açıklamalar ışığında başvuruya konu olayda silahlı bir ayaklanma kapsamında roketatar ve anti tank mühimmatı gibi ağır silahlar kullanılarak gerçekleştirilen kesintisiz ve öngörülemez nitelikteki ölümcül terör saldırılarına karşı güvenlik güçlerince ölümcül güç kullanılarak karşılık verilmesinin silahlı ayaklanmayı bastırmak, güvenlik güçleri ve diğer kişilerin yaşamları bakımından ortaya çıkan tehlikeyi bertaraf etmek için orantılı bir müdahale olduğu sonucuna varılmıştır.

87. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

(2) Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

88. İncelenen olayda kamu makamlarının terörle mücadele operasyonlarında yaşanan çatışmalarda ölen bir kişinin olduğunu tespit etmelerinin ardından kendiliğinden harekete geçerek ceza soruşturması başlattığı görülmüştür. H.L.B.den ele geçirilen silah ve mühimmat üzerinde parmak izi ve balistik inceleme, kıyafetleri üzerinde ise atış mesafesi tayini incelemesi yaptırılmıştır. H.L.B.nin roketatarla saldırıda bulunduğu zırhlı aracın şoförü H.D. ve bu aracın kulesinde görevli L.K.nın ifadeleri olay günü kollukta alınmıştır. Olay anı öncesi ve sonrasını kapsar şekilde güvenlik güçlerinin kendi aralarındaki telsiz konuşmalarının dökümleri temin edilmiştir. Olayın gerçekleşme koşullarının tespiti açısından özel bir öneme sahip zırhlı araç kamera kaydı temin edilerek çözümü yaptırılmıştır. Olaya ilişkin olarak yürütülen ön inceleme ve disiplin soruşturması süreçlerine dair bilgi ve belgeler dosya arasına alınmıştır. Başvurucular, yakınlarının ölümü nedeniyle başlatılan soruşturmada belge örneklerine erişebilmiş ve kendilerini avukatla temsil ettirmiştir. Dolayısıyla başvuruya konu ceza soruşturmasında resmî bir soruşturmanın resen başlatılması, soruşturmanın başvurucuların katılımına gerekli ölçüde açık olması koşullarının yerine getirildiği değerlendirilmiştir.

89. Soruşturma için kritik önemdeki ölü muayene ve otopsi işlemleri Cumhuriyet savcısı ve adli tabibin bizzat katılımıyla, usulüne uygun olarak yapılmıştır. Dolayısıyla olayda etkili soruşturma yükümlülüğü kapsamında soruşturmanın bağımsızlığının zedelenmemesi için imkânlar dâhilindeki tüm tedbirlerin alındığı kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri, § 373).

90. Başta kamera kayıtları olmak üzere soruşturma kapsamında temin edilen diğer deliller karşısında çatışma bölgesinde olay yeri inceleme ve delil araştırmasının olaydan hemen sonra yapılmaması, kimlik bilgileri tespit edilen polis memurlarının çatışmada kullandığı silahlar üzerinde bir inceleme yaptırılmaması ve ölüm olayına dâhil olan kamu görevlileri L.K. ve H.D.nin ifadelerinin Başsavcılık tarafından şüpheli sıfatıyla alınmaması etkili soruşturma yükümlülüğü ile ulaşılmak istenen amaç bakımından yerine getirilmesi gereken zorunlu ve faydalı bir delil toplama işlemleri olarak değerlendirilmemiştir (kamu görevlilerinin ifadelerinin alınmaması yönünden benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri, § 381). Nitekim yaşam hakkının maddi boyutu bakımından ihlal edildiği iddiaları incelenirken açıklandığı üzere başvuru dosyasındaki deliller H.L.B.nin ayaklanmanın bastırılması ve silahlı saldırıda bulunmasını engellemek amacıyla meşru

müdafaa şartları altında öldürüldüğünü göstermektedir. Bu tespitlere ve soruşturmada ulaşılan benzer sonuca göre toplanan deliller olayın koşullarında maddi gerçeği ortaya çıkarmış; kullanılan gücün Anayasa'nın 17. maddesi anlamında mutlak zorunlu ve orantılı olduğunu göstermiştir. Soruşturma açısından kritik önemi olan deliller olayın koşullarında özen yükümlülüğüne uygun olarak toplanmıştır yani etkili soruşturma yükümlülüğü ile ulaşılmak istenen amaç bakımından yerine getirilmesi gereken zorunlu ve faydalı deliller toplanmıştır.

91. Öte yandan ölüm üzerine resen başlatılan ceza soruşturmasının bireysel başvurunun incelenme tarihi itibarıyla yaklaşık 10 yıl 3 ay 4 gündür devam ettiği ve tanık araştırması işleminin olaydan uzun bir süre sonra yapıldığı (bkz. § 34) görülmüştür.

92. Yapılan bu tespitler bir bütün olarak değerlendirildiğinde -soruşturma sonucunda verilecek karardan bağımsız olarak- başvurucuların şikâyeti hakkında Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili bir soruşturma yürütülmediği sonucuna varılmıştır.

93. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

B. İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

94. Başvurucular; H.L.B.nin cesedinin boyun kısmından polis aracının arkasına bağlanarak sürüklendiğini, bu sırada emniyet görevlilerinin cesede hakaret ettiklerini, buna ilişkin görüntülerin sosyal medyada paylaşıldığını, polis karakoluna getirilen H.L.B.nin cesedinin başında görevlilerin hatıra fotoğrafı çektirdiklerini ve bu fotoğrafın da sosyal medyada paylaşıldığını, bu durumun ölümden kaynaklanan kaçınılmaz acının ötesinde elem ve ızdıraba neden olduğunu, H.L.B.nin etnik kimliğinden dolayı gerçekleşen tüm bu olaylar nedeniyle etkili bir soruşturma yürütülmediğini, neticede kötü muamele yasağı ile birlikte özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ve bu haklarla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

95. Bakanlık görüşünde, maddi olaylar hakkında açıklamada bulunulduktan sonra Anayasa Mahkemesinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile ilgili Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk ([2. B.], B. No: 2013/6587, 24/3/2016) ile Serap Tortuk ([1. B.], B. No: 2013/9660, 21/1/2015) kararlarında belirttiği ilkelere atıf yapılarak somut başvurunun bu ilkeler çerçevesinde ele alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

96. Başvurucuların iddialarının özü, güvenlik güçlerince gerçekleştirilen bir operasyon sırasında öldürülen yakınlarının cesedine uygulanan muamele ile kötü muameleye maruz kaldıkları ve bu konuya ilişkin etkili bir soruşturma yürütülmediğine ilişkindir. Ayrıca başvurudaki unsurlar ayrımcılık yasağı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı yönünden ayrı bir mesele ortaya çıkarmamaktadır. Bu sebeple başvurunun kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutu kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

97. Başsavcılık, ölüm ve sonrasında cesede yapılan muamelelere ilişkin araştırmasını aynı

soruşturma dosyası üzerinden yürütmüştür. Bu nedenle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiaları kapsamında başvuru yollarının tüketilmesi ve başvuru süresiyle ilgili olarak yapılan değerlendirmeler (bkz. §§ 64-66) kötü muamele yasağına yönelik iddialar bakımından da geçerlidir. Başvurucular tarafından cesede yapılan muameleler temelinde dile getirilen iddialar açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi başvuruda başkaca bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmamaktadır. Dolayısıyla kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan Muamele Yasağının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

98. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

99. Anayasa Mahkemesi kötü muamele yasağına ilişkin benzer şikâyetleri incelediği bireysel başvurularda, yakınlarının kötü muameleye uğradığı ya da hayatını kaybettiği bir olaydan dolayı aile üyelerinin ruhsal çöküntü ve üzüntü duymalarının kaçınılmaz bir sonuç olduğunu, bu nedenle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiaları incelenirken somut başvuruda aile üyelerinin yaşadıkları üzüntüye farklı bir boyut kazandıracak özel faktörlerin var olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Engin Gök ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/3955, 14/4/2016, §§ 49-54; Abdulaziz Bengi ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/14048, 10/6/2020, §§ 92-95).

100. H.L.B.nin cesedini zırhlı araca bağlayan ve polis merkezi amirliği önüne kadar çeken ekipte görevli polis memurlarının disiplin ve ceza soruşturmaları kapsamında, söz konusu talimatı veren emniyet müdürü Me.K.nın ise disiplin soruşturması kapsamında alınan ifadelerinde terör örgütü mensuplarınca devamlı olarak ateş edilmesi ve ceset üzerinde bombalı tuzak olma ihtimaline binaen cesedi halatla çektiklerini ve tahkir amaçlarının bulunmadığını ileri sürmüştür. 3/10/2015 tarihli kolluk tutanağında güvenlik güçlerinin ateş altında bulunduğuna ilişkin tespitlere yer verilmiştir. Olaya dair yürütülen disiplin soruşturması neticesinde de cesedin zırhlı aracın arkasında sürüklenmesinde kamu görevlilerinin kusurlarının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak görevlilerin kendi aralarındaki telsiz görüşmelerinin çözümüne ilişkin tutanaklarda güvenlik güçlerinin

cesedin zırhlı araca bağlanması sırasında veya polis merkezi amirliğine seyir hâlindeyken ateş altında bulunduğuna dair herhangi bir ifadenin olmadığı görülmektedir. Soruşturma kapsamında temin edilen kamera kayıtları ve bu kayıtların çözümlenmesine dair tutanaklarda da bu yönde bir tespite yer verilmemiştir. Demir-6 kodlu zırhlı aracın kamera kayıtlarına göre H.L.B.nin açık alanda etkisiz hâle getirildiği andan itibaren ceset görevlilerinin gözetimi altındadır ve cesedin etrafında üçüncü bir kişi tespit edilememiştir. Dahası polis memuru İ.A.A.nın araç içerisinden çektiği görüntülere göre ceset arka kapısı açık hâlde seyreden zırhlı araca çok yakın şekilde bağlanmıştır. Kaldı ki ceset güvenli bölge olarak kabul edilen karakola getirildikten sonra üzerinde bombalı tuzak araştırması yapılmamış, araç içerisinde hastaneye götürüldüğünde üzerinde tabanca, el bombası ve mermi gibi silah ve mühimmat bulunmuştur. Dolayısıyla kamu görevlilerinin devamlı suretle ateş altında oldukları ve cesedin tuzaklanmış olabileceği yönündeki argümanlarının somut olayın koşullarıyla uyuşmadığı görülmüştür. Bu nedenle güvenlik güçlerinin cesedi en azından ölümün gerçekleştiği alandan uzaklaştırdıktan sonra araç içine almalarına engel bir durum olmadığı hâlde arka kapısı açık zırhlı araç içinden cesede yönelik tahkir edici sözler kullandıkları ve bu süreci cep telefonu ile kayıt altına alarak yazılı ve görsel medya ile sosyal medyada dolaşıma girmesine neden oldukları anlaşılmıştır. Başvurucular yakınlarının cesedine yapılan ve gerekli olmadığı anlaşılan bu muameleye, yine kamu görevlilerince çekilen görüntüler vasıtasıyla vâkıf olmuştur.

101. Olayda başvuruculaların kötü muamele yasağının ihlali iddiaları, yakınları olan H.L.B.nin ölümünden sonra cesedine yapılan muamelelerin ölüm nedeniyle yaşadıkları kaçınılmaz üzüntünün ötesinde bir elem duymalarına neden olduğuna dayanmaktadır. H.L.B.nin cesedinin zırhlı bir araca iple bağlanarak sürüklendiğine, bu sırada güvenlik güçleri tarafından cesede yönelik hakaret içeren sözler sarf edildiğine, cesedin süreklendiği sırada yine güvenlik güçleri tarafından çekilen video ve fotoğraflarının basın yayın organları ile sosyal medyada dolaşıma girdiğine ilişkin bilgi ve belgeler (bkz. §§ 19, 28, 45) bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvuruculaların iddialarına konu olayların yakınlarının ölümü nedeniyle oluşan kaçınılmaz üzüntünün ötesinde bir elem duymalarına yol açtığı ve Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği asgari eşiğe ulaştığı değerlendirilmiştir.

102. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvuruculaların yakınının cesedine yönelik muamele, başvurucular yönünden insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 84-91; S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 84-88).

103. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

ii. İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan Muamele Yasağının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

104. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü

muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103).

105. Ölüm olayından hemen sonra durumdan haberdar edilen Başsavcılık konuyla ilgili olarak derhâl bir soruşturma başlatmıştır. H.L.B.nin yakınlarının 5/10/2015 tarihinde yaptığı şikâyet üzerine Başsavcılık soruşturmayı H.L.B.nin cesedinin zırhlı araca bağlanarak sürüklenmesi olayı yönünden genişletmiştir.

106. Cumhuriyet savcısı, olaydan birkaç gün sonra cesedin zırhlı araca bağlanarak götürülmesine ilişkin araştırmalara başlamıştır. Bu kapsamda olaya ilişkin kamera kayıtları temin edilerek çözümü yaptırılmıştır. Olay öncesi ve sonrasına ilişkin telsiz görüşme kayıtları ile telsiz görüşmelerini yapan personelin kimlik bilgileri temin edilmiştir. Cesedin sürüklenmesine ilişkin olarak yazılı ve görsel medya ile sosyal medyada çıkan haber ve görüntüler tespit edilmiştir. Olaya ilişkin olarak yürütülen ön inceleme ve disiplin soruşturması evrakı soruşturma dosyası arasına alınmıştır. Cesedi sürükleyen ekipte yer alan polis memurlarının ifadeleri alınmıştır. Bununla birlikte cesedin kanca marifetiyle çekilmesi talimatı verdiği anlaşılan emniyet müdürü Me.K.nın olaya ilişkin ifadesinin aradan geçen uzun süreye rağmen alınmadığı görülmüştür.

107. Olayda cesedin sürüklenmesine dâhil olan Endiz-2 kodlu ekipte yer alan personelin ifadelerinin farklı il ve ilçelerdeki Cumhuriyet savcılıkları ve kolluk görevlileri tarafından alındığı, olaya ilişkin soruşturma işlemlerinin Asayiş Şube Müdürlüğü tarafından yerine getirildiği dikkate alındığında başvuruya konu soruşturmanın yeterince bağımsız olduğu değerlendirilmiştir.

108. Bireysel başvurudan sonraki bir tarihte dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisinin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Ancak başvuruculların 27/1/2021 tarihli bu karardan önce soruşturma dosyasından belge alma veya dosyaya belge ibraz etme hususunda herhangi bir engellemeyle karşılaşmamaları, bu tarihten sonra ise esaslı bir soruşturma işlemi yapılmamış olması nedeniyle soruşturmaya gerektirdiği ölçüde katılım sağlayabildikleri kanaatine varılmıştır.

109. Başvuruya konu soruşturmada olay 3/10/2015 tarihinde meydana gelmesine rağmen başvuruculların yakınını zırhlı araçla sürükleyen polislerin ifadeleri ancak 23/2/2016-2/6/2017 tarihleri arasında alınabilmiştir. Kendi aralarında veya meslektaşlarıyla anlaştıklarına ilişkin hiçbir delil olmasa da ifadelerini uyumlaştırmak için gizli anlaşma yapma riskini azaltacak şekilde uygun tedbirlerin alınmayarak ifadelerin belirli bir zamana yayılması nedeniyle soruşturmanın özenli yürütülmesinde eksiklik olduğu sonucuna varılmıştır (Mahpulah Özarslan [2. B.], B. No: 2016/12544, 15/9/2020, § 71).

110. Ayrıca Başsavcılık, H.L.B.nin ölümü sonrasında gerçekleşen olaylarla ilgili bir karar

vermemiştir. Ceza soruşturması inceleme tarihi itibarıyla yaklaşık 10 yıl 3 ay 4 gündür derdesttir.

111. Yapılan bu tespitler bir bütün olarak değerlendirildiğinde -soruşturma sonucunda verilecek karardan bağımsız olarak- başvuruculaların şikâyeti hakkında Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili bir soruşturma yürütülmediği sonucuna varılmıştır.

112. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

V. GİDERİM

113. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

114. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamının yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

115. Ayrıca başvuruculara yaşam hakkının usul boyutunun ihlali nedeniyle dolaylı mağdur olarak uğradıkları manevi zararları karşılığında müştereken net 330.000 TL manevi tazminat ödenmesine, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlali nedeniyle doğrudan mağdur olarak uğradıkları manevi zararları karşılığında net 325.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine, iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

3. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve

OYÇOKLUĞUYLA,

4. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının usul boyutunun ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2015/2539) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara yaşam hakkının usul boyutunun ihlali nedeniyle net 330.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlali nedeniyle net 325.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucular, terör örgütüne yönelik operasyonlar sırasında kolluk görevlilerinin güç kullanımı sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının, ölen kişinin cesedine yapılan muamele nedeniyle insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu tarafından başvuruculaların Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutu ile ihlal edildiği ve yine aynı maddede düzenlenen insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının usul ve maddi boyutu ile ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirttiğim gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

PKK terör örgütü tarafından 12 Ağustos 2015 tarihinden itibaren Şırnak'ın Cizre, İdil, Silopi ilçeleri; Hakkâri'nin Yüksekova ilçesi; Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçeleri; Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçeleri ile Muş'un Varto ilçesinde cadde ve sokaklara hendekler kazılarak barikatlar kurulmuş ve buralara patlayıcılar yerleştirilerek bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet kurulmaya çalışılmıştır. Sonrasında hendek olayları olarak bilinen terör saldırıları başlamış, kamu kurumları ve sivillere yönelik saldırılar gerçekleşmiş, yüzlerce sivil ve güvenlik görevlisi şehit olmuş ayrıca binlerce kişi de yaralanmıştır. İçişleri Bakanlığı’nın 23.01.2017 tarihli açıklamasına göre, terör saldırılarında 859 güvenlik görevlisi şehit olmuş, 4711 güvenlik görevlisi yaralanmış, yine 335 sivil vatandaş hayatını kaybetmiş ve 2106 sivil vatandaş da yaralanmıştır.

Dosya kapsamı itibari ile somut olay şu şekilde özetlenebilir: 03.10.2015 günü Şırnak Cumhuriyet Mah. ara sokaklarına girişi engellemek için teröristlerce hendek kazıldığı, silahlı kişilerin nöbet tuttuğu bilgilerinin alınması üzerine bölgeye polis ekipleri sevkedilmiş, bölgeye intikal eden ekiplere teröristlerce uzun namlulu silahlar ve roketatar kullanılarak ateş edilmiş, Demir-6 kodlu kobra tipli zırhlı polis aracına roketatar mermisi isabet etmiştir. Görevlilerin ateşle karşılık vermesi üzerine roketatar kullanan terörist etkisiz hale getirilmiştir. Demir-6 kodlu ekipten bir görevli roketatar silahını ve etkisiz hale getirilen şahsı almak için araçtan indiğinde keskin nişancı atışına ve el yapımı patlayıcı kullanılarak yapılan saldırılara hedef olmuştur. Araçtan inen görevli, roketatar silahını bulunduğu yerden almış ancak zikredilen saldırılar nedeniyle etkisiz hale getirilen şahsa ulaşması mümkün olmamıştır. Bunun üzerine bölgeye takviye kolluk ekipleri çağrılmış, gelen ekiplerden Endiz-2 kodlu ekibe mensup bir özel harekat personeli zırhlı kalkan yardımıyla etkisiz hale getirilen şahsa yaklaşmış ve şahsın ölü olduğunu tespit etmiştir. Üzerinde tuzaklanmış patlayıcı olması ihtimaline karşı bu şahsı halatla polis aracına bağlanmış ve en yakın güvenli bölge olarak belirlenen polis merkezi amirliğine çekilerek götürülmüştür. Zırhlı araç polis merkezi amirliğine ulaşana kadar da terör örgütü mensuplarının keskin nişancı atışına maruz kalmıştır. Zırhlı aracın polis merkezine ulaşmasının ardından olay yerinden çekilerek getirilen şahıs aracın içine alınmış ve Şırnak Devlet Hastanesine götürülmüştür. Hastanede devam eden adli işlemler sırasında çatışmada ölen şahsın kimliği H.L.B. olarak belirlenmiştir. Burada yapılan incelemede H.L.B.nin üzerinden kılıf içinde yan otomatik bir tabanca ile bu tabancaya ait olup içlerinde toplam 22 mermi bulunan iki şarjör ve bir el bombası ele geçirilmiştir. Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) olayla ilgili olarak derhal soruşturma başlatmıştır.

H.L.B.'nin ölümünden kısa süre sonra sosyal medyada cesedinin zırhlı araca bağlanarak polis merkezine götürülmesiyle ilgili görüntüler yayılmış, sonrasında aynı yöndeki görüntüler ile olaya dair haberler yazılı ve görsel medyada yer almıştır. Başvurucular ile ölenin yakınları N.B. ve L.B. olaya ilişkin olarak kamu görevlileri hakkında Başsavcılığa 5/10/2015 tarihli şikayet dilekçesi sunmuş, H.L.B.'nin güvenlik güçlerince yapılan bir operasyon sırasında ayağından yaralandığını, bu kişinin yaralı olarak yakalanma imkanı varken önce araçla üzerinden geçilip sonra ağır silahlarla yakın mesafeden ateş edilerek infaz edildiğini ileri sürmüştür. İlk görüntülerde H.L.B.'nin yüzünde mevcut olan doku bütünlüğünün hastaneye getirildiğinde bozulmuş olmasının kişinin infaz edildiğini gösterdiğini, H.L.B.'nin cesedinin zırhlı bir araca bağlanarak sürüklendiğini, bu sırada cesede sinkaflı küfredildiğini, sürecin kamera ile kayıt altına alınarak sosyal medya üzerinden paylaşıldığını iddia etmiştir. Başsavcılık, H.L.B.'nin ölümüyle ilgili yürüttüğü soruşturmayı kişinin hatırasına hakaret suçuyla ilgili olarak genişletmiştir.

Çoğunluk gerekçesinde başvurucuların şikayeti hakkında etkili bir soruşturma yürütülmediği, başvurunun inceleme tarihi itibari ile 9 yıldan fazla sürdüğü, tanık araştırma işleminin olaydan çok sonra yapıldığı, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği, başvurucunun cesedine yönelik muamelenin insan haysiyeti ile bağdaşmayan bir muamele olduğu ve insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği, yine cesedin sürüklenmesi olayına ilişkin ifadelerin geç alındığı, soruşturmanın özenle yürütülmediği ve zamanında sonuçlandırılmadığı gerekçeleri ile insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

a. Yaşam Hakkının Usul boyutunun İhlal Edilmediği

Anayasa Mahkemesi’nin hendek olaylarına ilişkin verdiği çok sayıda karar mevcuttur. Anayasa Mahkemesi, (Nurettin Göndüz [2. B.], B. No: 2019/38701, 14/12/2023) kararında, somut başvuruya konu olayda silahlı bir ayaklanma kapsamında ağır silahlar kullanılarak gerçekleştirilen kesintisiz ve öngörülemez nitelikteki ölümcül terör saldırılarına karşı güvenlik güçlerince ölümcül güç kullanılarak mukabele edilmesinin silahlı ayaklanmayı bastırmak, güvenlik güçleri ve diğer kişilerin yaşamları bakımından ortaya çıkan tehlikeyi bertaraf etmek için orantılı bir müdahale olduğu, somut olayın açıklanan şartları altında güvenlik güçlerinin kendilerinin ve başkalarının hayatlarını koruma ve silahlı ayaklanmayı bastırma meşru amaçlarına daha hafif bir sınırlama ile ulaşmalarının mümkün olmadığı, dolayısıyla ölümcül güç kullanmalarının mutlak zorunlu olduğu kanaatine varıldığını belirtmiştir(§37). Mahkeme söz konusu kararında, yaşam hakkının usul boyutu ile ilgili olarak ise, kamu görevlilerinin güç kullanımı neticesi ölüm olayının meydana geldiği durumlarda kamu makamlarının bu ölüm olayıyla ilgili olarak etkili bir ceza soruşturması yürütme yükümlülüğü ortaya çıktığı, bu yükümlülük yaşam hakkı bağlamında usul yükümlülüğü olarak adlandırıldığı, Anayasa Mahkemesi kamu görevlilerinin güç kullanımları sonucu meydana gelen ölümlerle ilgili ceza soruşturmalarının etkili olduğunun kabul edilebilmesi için olması gereken nitelikleri birçok kararında ayrıntılı olarak açıkladığı, (etkili soruşturma yükümlülüğünde benimsenen temel ilkeler için pek çok karar arasından bkz. Cemil Danışman, §§ 95-100; Gazal Kolanç ve diğerleri, § 369), somut başvuruya konu olayda kamu makamlarının terörle mücadele operasyonlarında yaşanan çatışmalarda İ.G.’nin öldüğünü tespit etmesinin ardından kendiliklerinden harekete geçerek ceza soruşturması başlattıkları, derhâl başlatılan bu soruşturma, olayların karmaşık yapısı, olay tarihinde bölgedeki genel durum ve delil toplanmasındaki güçlükler dikkate alındığında makul bir sürede tamamlandığı, başvurucu, yakınının ölümü nedeniyle başlatılan soruşturmalarda belge örneklerine erişebilmiş; kendisini avukatla temsil ettirmiş ve kararlara itiraz hakkını kullandığı, dolayısıyla somut başvuruya konu ceza soruşturmasında resmî bir soruşturmanın resen başlatılması, soruşturmanın makul bir süratle yürütülüp tamamlanması, başvurucunun soruşturma işlemlerine katılımının sağlanması ve soruşturmanın gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması koşullarının yerine getirildiği değerlendirildiği belirtilmiştir. (§39-40-41).

Anayasa Mahkemesi, (Nurettin Göndüz [2. B.], B. No: 2019/38701, 14/12/2023) kararında, başvurucunun olayda sorumluluğu olduğu iddia edilen kamu görevlilerinin ifadelerinin alınmamasına ilişkin iddiası açısından ise, soruşturmanın amacının, somut olayın ne şekilde gerçekleştiğini ortaya çıkarmak ve böylece kullanılan gücün Anayasa'nın 17. maddesi anlamında meşru olup olmadığını belirleyerek yaşam hakkını koruyan hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak olduğu, dolayısıyla ifade alma işleminin her soruşturmada yerine getirilmesi gereken otomatik bir zorunluluk olarak kabul edilemeyeceği, bilakis ifade alma da dâhil herhangi bir soruşturma işleminin yerine getirilmemesi ancak bu belirtilen amaç doğrultusunda faydalı olacaksa etkili soruşturma yükümlülüğüne aykırılık oluşturabileceği, nitekim yaşam hakkının maddi boyutu bakımından ihlal edildiği iddiaları incelenirken açıklandığı üzere başvuru dosyasındaki deliller; İ.G.’nin Cizre'deki silahlı terör eylemlerinde yer aldığını ve son olarak eylemlerine devam etmek üzere girişleri barikat ve hendeklerle kapatılmış olan, yoğun silahlı çatışmaların devam ettiği bir bölgede bulunan C-3095 numaralı binanın olduğu alana geldiğini, İ.G.’nin cesedinin bulunduğu bu binadan güvenlik güçlerine ağır silahlarla terör saldırıları yapıldığını gösterdiğini, bu tespitlere ve soruşturmada ulaşılan benzer sonuca göre toplanan deliller olayın koşullarında maddi gerçeği ortaya çıkardığı ve kullanılan gücün Anayasa'nın

17. maddesi anlamında mutlak zorunlu ve orantılı olduğunu gösterdiğini, bu nedenle soruşturma açısından kritik önemi olan delillerin somut olayın koşullarında özen yükümlülüğüne uygun olarak toplandığı, çatışmalara katılan görevlilerin ifadelerinin alınmamasının ise etkili soruşturma yükümlülüğü ile ulaşılmak istenen amaç bakımından yerine getirilmesi gereken zorunlu ve faydalı bir delil toplama işlemi olmadığı kanaatine varıldığını, açıklanan gerekçelerle somut başvuruda yaşam hakkının usul yükümlülüğü bakımından ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir (Nurettin Göndüz, §42).

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, Gazal Kolanç ve Diğerleri başvurusunda da [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022) aynı gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Mahkeme, toplanan delillerin olayın koşullarında maddi gerçeği ortaya çıkardığı ve kullanılan gücün Anayasa'nın 17. maddesi anlamında mutlak zorunlu ve orantılı olduğunu gösterdiğini, bu nedenle somut olayda çatışmalara katılan görevlilerin ifadelerinin alınmaması etkili soruşturma yükümlülüğü ile ulaşılmak istenen amaç bakımından yerine getirilmesi gereken zorunlu ve faydalı bir delil toplama işlemi olarak değerlendirilmediğini ifade etmiştir (Gazal Kolanç ve Diğerleri, §381-382).

Somut olayımızda Başsavcılık tarafından derhal soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında H.L.B.'nin cesedi üzerinde 3/10/2015 tarihinde otopsi yapılmış, otopsi işlemine kimlik tanığı olarak katılan başvurucu, cesedin kardeşi H.L.B.'ye ait olduğunu, kardeşinin gerilla olduğunu, olayın nasıl meydana geldiğini bilmediğini beyan etmiş, aynı tarihte düzenlenen otopsi raporunda cesede 17'si öldürücü nitelikte olmak üzere toplam 28 ateşli silah mermi çekirdeği veya parçası isabet ettiği, boyun sol yan tarafta ve sol el ikinci parmakta yer alan yaralanmaların uzak mesafeden gerçekleştirilen atış sonucu meydana geldiği, diğer atışların elbiseli bölgelere gelmesi nedeniyle atış mesafesi tayini için elbiselerin atış artıkları yönünden incelenmesi gerektiği, ölümün ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmaları sonucunda ortaya çıktığı belirtilmiştir.

H.L.B.'den alınan el svapları, üzerinden çıkan elbiseler, otopsi sırasında elde edilen mermi çekirdeği parçaları, H.L.B.'nin üzerinde bulunan el bombası ile tabanca, şarjör ve fişekler, olay yerinden ele geçirilen roketatar silahı, roketatar mermisinin isabet ettiği zırhlı araçtan alınan patlayıcı madde ve roketatar mermisi kalıntıları üzerinde kriminal incelemeler yapılarak raporlar düzenlenmiştir. Söz konusu 18.11.2015 tarihli rapora göre zırhlı polis aracına saldırıda RPG-7 model roketatar ve anti tank mühimmatı kullanılmıştır. Mühimmatın RDX denilen patlayıcı ihtiva ettiği, H.L.B.'nin üzerinden çıkan el bombasının ise F1 savunma tipi el bombası olduğu, anılan materyaller üzerinde herhangi bir vücut izi tespit edilemediği belirtilmiştir. Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünün 22/10/2015 tarihli raporuna göre, H.L.B.den ele geçirilen tabancanın G...marka yan otomatik bir tabanca olduğu ve çalışır vaziyette olduğu belirtilmiştir. Aynı Müdürlüğün 5/11/2015 tarihli raporuna göre, H.L.B.'nin sol el avuç içi, sol el üstü, sağ el avuç içi ve sağ el üstü svaplarında atış artıkları tespit edilmiştir. Aynı raporda H.L.B.'nin kıyafetleri üzerinde yapılan inceleme neticesinde atış mesafesi konusunda görüş bildirmenin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

Yine kolluk aracındaki kameranın görüntü ve ses incelemelerinin tespiti yapılmış, buna göre olay yerinde bulunan duvarın arkasındaki bir kişinin elindeki roketatar silahını zırhlı polis aracına doğrultarak ateş ettiği, bunun üzerine polis aracından kişiye doğru atış yapıldığı, polis aracının daha sonra olay yerine yaklaştığı, bu sırada roketatarı ateşleyen kişinin yerde yatar vaziyette olduğu ve hemen yanında roketatar silahının durduğu belirtilmiştir. İfadesine başvurulan polislerde bu tespitleri doğrulayıcı beyanlarda bulunmuşlardır.

Bu rapor ve ifadelere göre, Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda yer verilen Gazal Kolanç ve Diğerleri başvurusunda ve Nurettin Göndüz başvurularında belirtildiği üzere, toplanan deliller olayın koşullarında maddi gerçeği ortaya çıkarmış olup, roketatar ile kolluk aracına yapılan saldırıya karşı kolluk kuvvetleri tarafından kullanılan güç Anayasa'nın 17. maddesi anlamında mutlak zorunlu ve orantılıdır. Somut olayda kolluk kuvvetleri kendilerine roketatar ile saldıran kişiyi etkisiz hale getirmiş olup, çatışmalara katılan görevlilerin ifadelerinin alınmaması ya da geç alınması ya da tanık beyanlarına başvurulmaması etkili soruşturma yükümlülüğü ile ulaşılmak istenen amaç bakımından yerine getirilmesi gereken zorunlu ve faydalı bir delil toplama işlemi olarak değerlendirilemez.

Yine söz konusu kararlarda belirtildiği üzere, olayların karmaşık yapısı, olay tarihinde bölgedeki genel durum ve delil toplanmasındaki güçlükler dikkate alındığında soruşturmanın uzun sürmesi hayatın olağan akışına uygundur. Başsavcılık tarafından H.L.B.'nin terör örgütü ile ilişkisi ve örgüt içindeki konumunun tam olarak belirlenmesi amacı ile yazılar yazıldığı, soruşturma çerçevesinde yazılan yazılara cevap verilmediğinden soruşturmanın tamamlanamadığı görülmektedir.

Belirtilen nedenlerle, Mahkememizin yukarıda yer verilen Gazal Kolanç ve Diğerleri ve de Nurettin Göndüz başvurularında ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut olmadığından, somut olayda başvuruculaların yaşam hakkının usul boyutu ile ihlal edilmediği kabul edilmelidir.

b. İnsan Haysiyeti ile Bağdaşmayan Muamele Yasağının Maddi ve Usul Boyutunun İhlal edilmediği

Başvurucular, öldürülen H.L.B.'nin yüzünde mevcut olan doku bütünlüğünün hastaneye getirildiğinde bozulmuş olmasının kişinin infaz edildiğini gösterdiğini, H.L.B.nin cesedinin zırhlı bir araca bağlanarak sürüklendiğini, bu sırada cesede sinkaflı küfredildiğini, sürecin kamera ile kayıt altına alınarak sosyal medya üzerinden paylaşıldığını iddia etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Gazal Kolanç ve Diğerleri Başvurusunda (GK., B. No: 2017/37897, 5/7/2022) başvuruculaların, yakınlarının cesetlerinin durumu ve cesetleri teslim almak için günlerce uğraşmaları nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarını değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında (bkz. § 397-398), bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunlu olduğunu, bir başka deyişle iddia edilen hak ihlalleri için mevcut idari ve hukuki giderim yollarına başvurulmadan doğrudan bireysel başvuruda bulunulmasının mümkün olmadığını, bu iddianın ilk kez Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruda dile getirildiğinin anlaşıldığı, başvuruculaların, yakınlarının cesetlerinin durumu ve cesetleri teslim almak için katlandıkları zorluklar, dolayısıyla maruz kaldıklarını iddia ettikleri derin elem ve üzüntü nedeniyle uğradıkları zararların tazmini için herhangi bir dava ya da idari başvuru yoluna gitmeden doğrudan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulundukları, kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiaları bakımından bireysel başvuruda bulunulmadan önce mevcut idari ve hukuksal yolların tüketilmesi şartı yerine getirilmediğini, bu nedenle maruz kalınan üzüntünün kötü muamele için aranan asgari eşiği geçip geçmediği bakımından bu aşamada ayrıca bir değerlendirme yapma gereği de bulunmadığı, bu iddia açısından başvuru yolu tüketilmediğinden kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Somut olayda da başvurucular, yakınlarının cesedinin araca bağlanarak sürüklendiğini, cesedin fiziki durumunun hastaneye geldikten sonra bozulduğunu, cesede küfredildiğini ve

görüntülerin sosyal medyada paylaşıldığını ilk kez Anayasa Mahkemesi önünde ileri sürmüş olup, bu hususta idari başvuru yoluna gitmedikleri gibi herhangi bir tazminat davası da açmamışlardır. Hal böyle olunca, söz konusu iddialar açısından Gazal Kolanç ve Diğerleri Başvurusunda olduğu üzere kabul edilemezlik kararı verilmesi gerekir.

Kaldı ki, Başsavcılık tarafından H.L.B.'nin ölümüyle ilgili yürütülen soruşturma kişinin hatırasına hakaret suçuyla ilgili olarak genişletilmiş ve Başsavcılık bu kapsamda gerekli yazışmaları yapmış ve delilleri toplamıştır. Buna göre, Başsavcılık, 6/10/2015 tarihinde Şırnak Emniyet Müdürlüğüne bir müzekkere göndererek cesedi zırhlı araca bağlayarak götüren, görüntüleri çeken ve yayan kişilerin tespit edilmesini, H.L.B.'nin anne ve babasının müşteki sıfatıyla ifadelerinin alınabilmesi için müracaatlarının sağlanmasını istemiştir. Olaya müdahale eden zırhlı polis aracına ait kamera kayıtları kolluk görevlileri tarafından incelenerek 6/10/20 l 5 tarihli Görüntü İnceleme Tutanağı düzenlenmiştir. Tutanakta olay yerinde bulunan duvarın arkasındaki bir kişinin elindeki roketatar silahını zırhlı polis aracına doğrultarak ateş ettiği, bunun üzerine polis aracından kişiye doğru atış yapıldığı, polis aracının daha sonra olay yerine yaklaştığı, bu sırada roketatarı ateşleyen kişinin yerde yatar vaziyette olduğu ve hemen yanında roketatar silahının durduğu belirtilmiştir. Sosyal medyada dolaşıma girdiği tespit edilen 47 saniyelik bir video kaydına ilişkin olarak düzenlenen 7/10/2015 tarihli Görüntü İzleme Tutanağında boynundan iple bir araca bağlı erkek cesedinin video süresi boyunca sürüklendiği ve bu sırada araçta kişiler tarafından sinkaflı küfredildiği belirtilmiştir.

H.L.B.'nin cesedin götürüldüğü polis merkezi amirliğine ait kamera kayıtlarının incelenmesi sonucu düzenlenen 7/10/2015 tarihli Görüntü İzleme ve Tespit Tutanağına göre karakol önündeki cesedin görüntülerini çeken, polis memuru H.C.Y. olduğu belirlenmiştir. Başsavcılık tarafından telsiz kodları tahsis edilen görevlilerin kimlik bilgileri talep edilmiş ve araçtaki kişiler ile cesedi sürükleme emri veren görevlinin ifadesi alınmıştır. Yine H.L.B'nin terör örgütü ile irtibatının tespiti hususunda yazılar yazmış ve farklı işyeri görüntülerinin kamera kayıtlarını talep etmiştir. Yine Başsavcılık tarafından kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesi kararının kesinleşip kesinleşmediği sorulmuştur. 11.2.2020 tarihinde soruşturma dosyasının bir örneğini başvuruculara verilmiş ve H.L.B.'nin babasının müşteki sıfatı ile 15.09.2020 tarihinde ifadesi alınmıştır. Başsavcılık kolluktan tanık araştırılmasını talep eden yazıyı yazmış, herhangi bir tanık tespitinin yapılamadığı belirtilmiştir.

H.L.B.'nin cesedini araca bağlanarak çekilmesi olayına ilişkin ifade veren kolluk görevlileri, cesedin üzerinde bomba düzeneği olabileceği, bu nedenle 50 m. ilerideki karakola kadar araca bağlanarak cesedin çekildiğini ileri sürmüşlerdir. Cesedin roketatar mermisi ile kolluk aracına saldıran bir kişiye ait olduğu, yanında çok sayıda mühimmat bulunduğu, yine teröristlerce yapılan keskin nişancı atışları nedeniyle polisin cesedi inceleme fırsat ve imkanının olmadığı yukarıda olaylar başlığı altında yer verilen açıklamalardan açıkça anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca, kolluk kuvvetlerinin yaşamları bakımından ortaya çıkan tehlikeyi bertaraf etmek için cesedin araca bağlanarak çekilmesi orantılı bir müdahale olup, somut olayın açıklanan şartları altında güvenlik güçlerinin kendilerinin ve başkalarının hayatlarını koruma meşru amaçlarına daha hafif bir sınırlama ile ulaşmalarının mümkün olmadığı aşikardır. Kaldı ki, Başsavcılık, İl Emniyet Müdürlüğüne yazdığı 4/10/2022 tarihli müzekkereyle hendek olayları döneminde Şırnak il merkezi ve ilçelerinde yaralı veya ölü ele geçirilen örgüt mensuplarının vücutlarında bombalı tuzaklama tespiti yapılıp yapılmadığını sormuş, İl Emniyet Müdürlüğü, Şırnak İl Merkezindeki bir ikamette 2/6/2016 tarihinde ele

geçirilen bir örgüt mensubunun üzerinde tuzaklanmış halde el yapımı patlayıcı tespit edildiğine ilişkin belgeleri Başsavcılığa göndermiştir. Hal böyle olunca cesedin araca bağlanarak kısa bir mesafede sürüklenmesinin başvuruculaın yakınlarının cesedine yapılan kötü bir müdahale olarak değerlendirilemez. Kolluk kuvvetlerinin aracının roketatar ve mermilerden zarar gördüğü ve yaşanan çatışma nazara alındığında, kolluk kuvvetlerinin bu psikolojik baskı altında cesede kötü sözler sarf etmesi de kötü muamele olarak değerlendirilemez. Bu nedenlerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ile ihlal edilmediği kabul edilmelidir.

Yukarıda belirtildiği üzere, Başsavcılık soruşturmayı genişletmiş, görüntüler üzerinde inceleme yaptırmış ve olaya karışan kolluk güçlerinin ve öldürülen şahsın yakınlarının ifadelerini almıştır. Başsavcılık tarafından yürütülen adli soruşturmaya dair dosya, son yapılan işlemler bakımından incelendiğinde, 29/5/2023 tarihinde H.L.B.nin PKK terör örgütü ile bağlantısı bulunup bulunmadığına yönelik araştırma yapılması için Şırnak İl Jandarma Komutanlığına müzekkere yazıldığı, 2/10/2023 tarihinde Şırnak Valiliğine ön inceleme sonucunda verilen soruşturma izni verilmemesi kararına itiraz edilip edilmediğinin sorulduğu, 13/11/2023 tarihinde Başsavcılık anayasal düzene karşı suçlar ve terör suçları soruşturma bürosuna soruşturma dosyasının halen derdest olduğuna dair bilgi verildiği, 11/3/2024 tarihinde yine aynı birime dosyada bulunan emanetler hakkında verilmiş yeni tarihli bir karar olmadığının bildirildiği görülmüştür. Başsavcılık son olarak 18/12/2024 tarihinde İl Emniyet Müdürlüğünden, H.L.B.'nin örgüt ile olan ilişkisi ve bu kapsamda herhangi bir örgütsel eyleme katılıp katılmadığına ilişkin araştırma yapılmasını talep etmiştir. Buna göre, Başsavcılık tarafından yürütülen ceza soruşturmasında deliller toplanmış olup, ilgili kurumların cevaplamadığı yazılar ve öldürülen şahsa ilişkin örgütsel araştırmalar nedenleriyle soruşturma tamamlanamamıştır. Bu nedenlerle etkili bir soruşturma yürütülmediğinin kabulü mümkün değildir.

İçişleri Bakanlığı da, H.L.B.'nin cesedinin polis aracına bağlanarak çekilmesi, bu olaya ilişkin görüntülerin kaydedilmesi ve yayılması olayıyla ilgili olarak 5/10/2015 tarihinde bir disiplin soruşturması başlatmıştır. Bu kapsamda Şırnak İl Emniyet Müdürlüğünden temin edilen listeye göre olay günü Demir-6 kodlu ekipte görevli polis memurları L.K. ve H.D., Endiz-2 kodlu ekipte görevli polis memurları ise A.G., E.K., Mu.K., İ.A.A., O.Ç. ve Y.Ö.'dür. Soruşturma kapsamında H.L.B.'nin cesedini zırhlı araçla çektiği tespit edilen polis memuru A.G. ile bu sırada video kaydı alan polis memuru İ.A.A.'nın görevden uzaklaştırılmalarına 12/10/2015 tarihinde karar verilmiştir. Yine disiplin soruşturması sonucunda cesedin görüntülerinin çekilmesi ve paylaşılmasında kusuru olan görevlilerden bazılarına kınama, bazılarına kademe ilerlemesinin durdurulması, bazılarına ise aylıktan kesme cezaları verilmiştir. Bakanlık tarafından kolluk kuvvetlerinin cesedin fotoğrafının çekilmesi ve paylaşılması ile ilgili olarak gerekli disiplin cezaları uygulanmış olduğundan, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu ile de ihlal edilmediği kabul edilmelidir.

Çoğunluk görüşü uyarınca yaşam hakkının usul boyutu ihlal edilmesi nedeniyle 330.000 TL tazminatın başvuruculara müştereken ödenmesine ve yine insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edilmesi nedeniyle her bir başvurucu için 325.000 TL tazminat tutarının ayrı ayrı ödenmesine karar verilmiş ise de ihlaller yönünden çoğunluk görüşüne katılmadığımdan giderim yönünden de çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Açıklanan nedenlerle, başvuruculaın Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan

yaşam hakkının usul boyutu ile ihlal edilmediği, yine aynı maddede düzenlenen insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının usul ve maddi boyutu ile ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

İHSAN ULUCA

B. No: 2020/19902 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19902

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İHSAN ULUCA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19902)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Cihan BAYDERE

Başvurucu : İhsan ULUCA

Vekili : Av. Uğur ALTUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, emekli aylığının geç bağlanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/7/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden elde edilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Danıştay üyesi olarak görev yapmaktayken Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliği suçundan yürütülen soruşturma kapsamında

16/7/2016 tarihinde gözaltına alınmış ve 20/7/2016 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) tarafından 1/8/2016 tarihinde Danıştay tetkik hâkimi olarak atanmıştır.

6. Başvurucu, ceza infaz kurumundayken 18/8/2016 tarihinde Danıştay Başkanlığına sunulmak üzere emeklilik dilekçesi vermiştir.

7. Başvurucu, HSYK Genel Kurulunun 24/8/2016 tarihli ve 2016/426 sayılı kararı ile 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca meslekten çıkarılmıştır. Bunun üzerine başvurucu 29/8/2016 tarihinde Danıştay Başkanlığına sunulmak üzere verdiği dilekçeyle yeniden emeklilik talebinde bulunmuştur. HSYK 29/11/2016 tarihinde başvurucunun meslekten çıkarılması kararına yapılan itirazı kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucu 30/1/2017 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) sunulmak üzere verdiği dilekçe ile daha önce Danıştay Başkanlığına sunduğu dilekçeleri dikkate alınarak emeklilik işlemlerinin yapılmasını istemiştir. SGK'nın Danıştay Başkanlığına yazdığı yazı ile başvurucu hakkında emekliye sevk onayı düzenlenmesini istemesi üzerine konu Danıştay Başkanlığı tarafından HSYK'ya iletilmiştir. HSYK tarafından 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 39. maddesinin (ç) bendi uyarınca 30/3/2017 tarihinde emekliye sevk onayı verilmiştir. Başvurucuya SGK'ya başvuru tarihini takip eden ay başı olan 1/2/2017 tarihinden itibaren emekli aylığı bağlanmıştır. Başvurucu son olarak 2016/Ağustos döneminde bağlı olduğu Danıştay Başkanlığından yarı oranında maaş almış, daha sonra başvurucuya maaş ödemesi yapılmamıştır.

9. Başvurucu 23/6/2017 tarihinde SGK'ya verdiği dilekçe ile Danıştay Başkanlığına ilk emeklilik başvurusunu yaptığı 18/8/2016 tarihinden itibaren emeklilik hakkını kazandığının tespit edilmesi ve bu tarihten itibaren ödenmeyen alacaklarının ödenmesi talebiyle başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, isteminin zımnen reddedilmesi üzerine zımnen ret işleminin iptali ve ödenmeyen alacakların ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

10. Açılan davada Ankara 14. İdare Mahkemesince (İdare Mahkemesi) 31/5/2018 tarihinde;

i. Başvurucunun 18/8/2016 ve 29/8/2016 tarihinde verdiği dilekçeler üzerine bağlı olduğu kurumun davalı SGK'ya bildirimde bulunmadığı,

ii. İlgili dönemde açıkta bulunmayan başvurucunun emeklilik işlemlerinin bağlı olduğu kurum tarafından yapılması gerektiği,

iii. Başvurucunun bağlı olduğu kurumun emeklilik işlemini yapmaması nedeniyle olayda davalı SGK'nın herhangi bir sorumluluğu bulunmadığı,

iv. Başvurucunun meslekten çıkarılması üzerine kurumuyla ilişiği kesildiğinden ve bu tarihten itibaren bir nevi açıkta bulunan kamu personeli olduğundan bu tarihten sonra davalı SGK'ya verdiği 30/1/2017 tarihli dilekçeden sonraki ay başından itibaren emeklilik işleminin yapıldığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

11. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 12/3/2020 tarihinde verdiği kararla istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

12. Nihai karar başvurucu tarafından 16/6/2020 tarihinde öğrenilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

13. 5434 sayılı Kanun'un mülga 39. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Emekli aylığı aşağıdaki hallerde bağlanır:

...

ç) 87 nci maddenin (a, b, c, d, e, g, h, i, j ve m) fıkralarında gösterilenlerden 25 fiili hizmet yılını dolduran iştirakçilerden kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını dolduranların istekleri üzerine,

..."

14. 5434 sayılı Kanun'un mülga 87. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıda yazılı sebeplerle, emeklilik hakkı tanınan vazifelerden ayrılanların, Sandıkla ilgileri kesilir ve o tarihe kadar aylık ve ücretlerinden kesilerek Sandıkta birikmiş kesenekleri (34 ve 38 inci maddelerde yazılı kesenek ve karşılık toplamlarının kesenek itibar edilen kısımları dahil) faizsiz olarak kendilerine ödenir.

...

e) İdareten veya cezaen vazifelerine son verilenler;

..."

15. 5434 sayılı Kanun'un mülga 91. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanuna göre bağlanan çeşitli mahiyetteki aylıkların ödenmesi aşağıdaki fıkralarda yazılı tarihlerden başlar:

...

b) Emeklilik hakkı tanınan bir vazifede iken bu kanunda yazılı çeşitli sebeplerle emekliye ayrılanların emekli, adi malullük, vazife malullüğü aylıklarıyla ölenlerin dul ve yetimlerine bağlanacak aylıklar hizmet aylıklarının kesildiği tarihi takip eden ay başından; (Emekliliklerini kendileri istemiş olanlar bu istemelerinin kabul edildiği salahiyetli makamlarca kendilerine yazı ile bildirilmezse isteklerini yaptıkları tarihten itibaren bir aydan evvel olmamak üzere vazifelerini terk edebilirler. Bunların emeklilik isteklerinin kabul edildiğinin salahiyetli makamlarca yazı ile bildirilmesi tarihinden itibaren en çok bir ay içinde vazifelerinden ayrılmaları mecburidir. Erlerin vazife malullüğü aylıklarının başlangıcı bu hususdaki müracaatlarını takip eden ay başıdır.

c) Her ne suretle olursa olsun açıkta bulunanlardan emekli aylığına müstahak olanların veya ölenlerin emekli ve adi malullük aylıklarıyla dul ve yetimlerine bağlanacak aylıklar, son ayrıldıkları kurumlara kendileri veya dul ve yetimleri tarafından yazı ile yapılacak müracaat tarihlerini takip eden ay başından;

..."

16. 5434 sayılı Kanun'un mülga ek 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"5434 sayılı Kanun ve ona ek kanunlara göre Sandıkla ilgilendirilenlerin emeklilik işlemleri;

...

b) İstek üzerine veya yaş haddi veya malullük (adi ve vazife malullüğü) hallerinde, iştirakçinin mensup olduğu kurumun en yüksek amirinin,

...

onayı ile tekemmül eder.

..."

17. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "5434 sayılı Kanuna ilişkin geçiş hükümleri" başlıklı geçici 4. maddesinin bireysel başvuru tarihi itibarıyla ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bu Kanunda aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde; iştirakçi iken, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına alınanlar, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 5434 sayılı Kanun hükümlerine tabi olarak çalışmış olup bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine tabi olarak yeniden çalışmaya başlayanlar ile bunların dul ve yetimleri hakkında bu Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılır. (Ek cümle: 11/10/2011-KHK-666/5 md.) Bu fıkra kapsamına girenlerden 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 10 uncu maddesi kapsamında bulunanların emekli kesenekleri ile kurum karşılıklarının hesabında, işgal ettikleri kadrolar için ilgili mevzuatında belirlenen unsurlar esas alınır.

Bu madde kapsamına girenlerin aylıklarının bağlanması, artırılması, azaltılması, kesilmesi, yeniden bağlanması, toptan ödemeleri, ilgi devamı, ihya ve borçlanmaları, diğer ödemeler ve yardımlar ile emeklilik ikramiyeleri hakkında bu Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılır ve bu maddenin uygulanmasında mülga 2829 sayılı Kanun hükümleri ayrıca dikkate alınır. Ancak, Polis Akademisinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin yetim aylıkları bu öğrenimleri süresince kesilmeksizin ödenmeye devam edilir.

..."

18. 5510 sayılı Kanun'un "Kamu görevlilerinin emekliye sevk onayları" başlıklı 48. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olanların yaşlılık, malûllük veya vazife malûllüğü işlemleri;

...

b) İstek üzerine veya yaş haddi, malûllük veya vazife malûllüğü hallerinde kamu idaresinin en yüksek amirinin,

...

onayı ile tekemmül eder.

Özel kanun hükümleri hariç olmak üzere yetkili makamın emekliye sevk onayı, talep tarihinden itibaren bir ayı geçemez. Bakanlar Kurulu kararı veya müşterek kararname ile atananların görevleriyle ilişiklerinin kesilmesi ilgili bakanın onayı ile tekemmül eder.

... Birinci fıkranın (b) bendine göre emekliye ayrılmak isteyenler için her durumda, istek

tarihinden itibaren bir aylık süre sonunda ilişikleri kesilmiş sayılır."

19. 1/9/2016 tarihli ve 29818 sayılı 2. mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanan 15/8/2016 tarihli ve 673 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Emeklilik onayları" başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ilan edilen olağanüstü halin yürürlüğe girdiği 21/7/2016 tarihinden geçerli olmak üzere, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 48 inci maddesinin ikinci fıkrasında emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık süre olağanüstü hal süresince uygulanmaz."

20. 1/11/1984 tarihli ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'un "Gönderilen makamda hata" başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Dilekçe, konusuyla ilgili olmayan bir idari makama verilmesi durumunda, bu makam tarafından yetkili idari makama gönderilir ve ayrıca dilekçe sahibine de bilgi verilir."

2. Yargı İçtihatları

a. Anayasa Mahkemesi Kararı

21. Anayasa Mahkemesi 26/10/2022 tarihli ve E.2018/76, K.2022/125 sayılı kararıyla 673 sayılı KHK'nın 6. maddesi ile aynı hükümleri içeren 6/2/2018 tarihli ve 7081 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesinin iptali istemini incelemiş, söz konusu hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"89. Kuralla 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ilan edilen olağanüstü hâlin yürürlüğe girdiği 21/7/2016 tarihinden geçerli olmak üzere 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 48. maddesinin ikinci fıkrasında emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık sürenin olağanüstü hâl süresince uygulanmayacağı hüküm altına alınmaktadır. Buna göre 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olan kamu görevlilerinin emeklilik işlemlerinin tekemmülü bakımından gerekli olan yetkili amirin emekliye sevk onayı vermesi için aynı Kanun'un 48. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen bir aylık sürenin uygulanma zorunluluğu olağanüstü hâlin ilanından itibaren ve devamı süresince kaldırılmıştır.

90. Kamu görevlilerinin emeklilik işlemlerinin tekemmülü bakımından gerekli olan yetkili amirin emekliye sevk onayı vermesi için öngörülen bir aylık sürenin uygulanma zorunluluğunun kaldırılmasına ilişkin kural, olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olarak bu dönemde uygulanmıştır. Bu nedenle kurala ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerekir.

...

93. 5510 sayılı Kanun'un 48. maddesi gereğince, bu Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olanların yaşlılık, malullük veya vazife malullüğü işlemlerinin yetkili makamın onayı ile tekemmül edeceği düzenlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ise özel kanun hükümleri hariç olmak üzere yetkili makamın emekliye sevk onayının talep tarihinden itibaren bir ayı geçemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Sosyal

güvenlik mevzuatı açısından belli bir yaşa ulaşılması ve çalışma süresinin doldurulması nedeniyle çalışma gücü azalan sigortalının iş hayatından çekilerek çalışmadan yaşamını sürdürmesi ve bu aşamadaki gelir kaybının giderilmesi amacıyla yaşlılık (emekli) aylığı bağlanması sonucunu doğuran emeklilik uzun vadeli sigorta kollarından birisidir. Bu bağlamda 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olan memurlar ve diğer kamu görevlilerinin emeklilik işlemlerinin tekemmülü için gerekli olan emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık sürenin olağanüstü hâl süresince uygulanma zorunluluğunun kaldırılmasını öngören kuralın sosyal güvenlik hakkına yönelik bir sınırlama öngördüğü açıktır.

...

98. Darbe teşebbüsü ve FETÖ/PDY kapsamında on binlerce kamu görevlisi hakkında kamu görevinden çıkarma, görevden uzaklaştırma ve bunlarla bağlantılı farklı nitelikte tedbirler uygulanmıştır. Bütün bu olgular karşısında özellikle darbe teşebbüsü, FETÖ/PDY üyeliği ve terör ile ilgili suçlardan dolayı kamu görevlileri hakkında uygulanan adli ve idari tedbirler nedeniyle emeklilik işlemlerinin yürütülmesi sırasında aksaklıklar olması doğaldır. Bu bağlamda söz konusu tedbirlerin yoğun bir şekilde uygulandığı dönemde kamu personelinin durumlarındaki belirsizliklerden dolayı emeklilik başvurusu yapan çalışanların özlük dosyalarındaki bilgiler değerlendirilmek suretiyle emeklilik hakkı kazanıp kazanamadıklarının tespiti sırasında gecikme ve zorluklar yaşanabilir. Ayrıca kamu görevlileri hakkında uygulanan tedbirler nedeniyle ortaya çıkan personel eksikliği de dikkate alındığında olağanüstü hâl döneminde emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık sürenin ortadan kaldırılmasının sosyal güvenlik sisteminin düzgün ve sağlıklı bir şekilde işlemesi amacı bakımından elverişli ve gerekli bir tedbir olmadığı söylenemez.

99. Memurlar ve kamu görevlileri için emeklilik işleminin tamamlanabilmesi ve emeklilik aylığının bağlanabilmesi için yaş ve sigortalılık süresi koşullarının gerçekleşmesi gerekmekte, başkaca bir şart aranmamaktadır. Kural, memurların veya kamu görevlilerinin emeklilik hakkından yararlanabilmesi için yeni bir şart öngörmemektedir. Dolayısıyla belirtilen düzenleme dışında olağanüstü hâl nedeniyle kamu görevinden çıkarılanlarla ilgili olarak emekliliğe hak kazanma koşulları, emeklilik başvurusu, emekli aylığı ve emekli ikramiyesi hesaplanma yöntemi ve benzeri unsurlar yönünden diğer kamu görevlilerinden farklı bir uygulama geliştirilmemiş ve bu kişiler sosyal güvenlik hukuku genel hükümleri çerçevesinde olağan işleme tabi tutulmaya devam edilmiştir.

100. Bunun yanı sıra kural, olağanüstü hâl süresince emeklilik talebinde bulunulamayacağı veya emeklilik işlemlerinin yapılmayacağı anlamına gelmemekte olup sadece bir aylık sürenin uygulanma zorunluluğu kaldırılmıştır. Bir kamu görevlisi tarafından emeklilik talebinde bulunulması durumunda yetkili amir tarafından emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık süre içinde veya bu süreden sonra emekliye sevk onayı verilmesi mümkündür.

101. Ayrıca emeklilik için gerekli şartları taşıyan memur ve diğer kamu görevlilerinin haklarında ceza soruşturması veya kovuşturması bulunması ya da ceza yargılaması sonucunda cezaya mahkûm edilmesi emekliliğe engel bir durum değildir. Zira 5510 sayılı Kanun'da ve diğer ilgili mevzuatta bu kişilerin emeklilik haklarının düşmesini ve emekli aylıklarının devamlı olarak kesilmesini gerektiren bir hüküm bulunmamaktadır. Bu kapsamda bulunan sigortalılardan aylık bağlanmasına müstahak olup talep edenlere, aylık bağlanmakta ve yine ilgili mevzuatta yer alan diğer ödeme ve haklar verilmektedir.

102. Bu itibarla olağanüstü hâlin devamı süresince ve olağanüstü hâlin gerektirdiği şartlar nedeniyle emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık sürenin uygulanma zorunluluğunu ortadan kaldıran kuralın, olağanüstü hâlde sosyal güvenlik hakkını durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde sınırlandırdığı söylenemez.

..."

b. Danıştay Kararı

22. Danıştay Onikinci Dairesinin 27/10/2021 tarihli ve E.2018/4053, K.2021/5372 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun Ek 26. maddesinde; 5434 sayılı Kanun ve ona ek kanunlara göre Sandıkla ilgilendirilenlerin emeklilik işlemlerinin; istek üzerine veya yaş haddi veya malullük (adi ve vazife malullüğü) hallerinde, iştirakçinin mensup olduğu kurumun en yüksek amirinin onayı ile tekemmül edeceği kurala bağlanmıştır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME:

Her ne kadar İdare Mahkemesince; 5510 sayılı Kanun'un Geçici 4. maddesindeki atıf gereğince hakkında 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılması gereken davacı açısından, davanın reddine yönelik gerekçe oluşturulması sırasında 5510 sayılı Kanun'un 28. maddesine yer verilmiş ise de; sözü edilen husus sonucu itibarıyla hukuka uygun bulunan kararın bozulmasını gerektirir nitelikte bulunmamıştır."

c. Bölge İdare Mahkemesi Kararı

23. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesinin 15/3/2023 tarihli ve E.2020/1774, K.2023/675 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"5434 sayılı Kanunun aylıkların başlangıç tarihini belirleyen 91. maddesinin (c) fıkrasında, "Her ne suretle olursa olsun açıkta bulunanlardan emekli aylığına müstahak olanlara veya ölenlere emekli ve adi malüllük aylıkları ile dul ve yetimlerine bağlanacak aylıklar, son ayrıldıkları kurumlara kendileri veya dul ve yetimleri tarafından yazı ile yapılacak müracaat tarihlerini takip eden ay başından;" başlayacağı belirtilmiştir.

Görüleceği üzere, istifa, istifa etmiş sayılma, idareten veya cezaen vazifelerine son verilme gibi vb. nedenlerle kısacası her ne şekilde olursa olsun görevinden ayrılmaları sonrasında açıkta bulunanların emekli aylıkları; son ayrıldıkları kuruma veya Sosyal Güvenlik Kurumuna kendileri tarafından yazı ile yapılacak başvuru tarihlerini takip eden aybaşından itibaren bağlanacaktır."

B. Uluslararası Hukuk

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel

getirmez."

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında mülkiyet hakkının kapsamı konusunda mevzuat hükümlerinden ve yargı mercilerinin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak özerk bir yorumu esas almaktadır (Depalle/Fransa [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010 § 62; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129).

26. AİHM, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin mülkiyeti elde etme hakkını koruma altına almadığını kabul etmektedir (Van der Mussele/Belçika [GK], B. No: 8919/80, 23/11/1983, § 48; Slivenko ve diğerleri/Letonya [BD] (k.k.), B. No: 48321/99, 23/1/2002, § 121; Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye, B. No: 34478/97, 9/1/2007, § 52).

27. AİHM, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ancak müdahalenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin anlamı kapsamında bir mülk ile ilişkili olması durumunda ileri sürülebileceğini belirtmektedir. Buna göre alacak haklarını da içeren mevcut mülk veya mal varlığı yanında mülkiyet hakkının elde edilebileceği yönündeki en azından bir meşru beklenti de mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilir (Kopecký/Slovakya [BD], B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 35; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya [BD], B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 83; meşru beklenti kavramının ilk defa geliştirildiği kararlar için bkz. Pine Valley Developments Ltd ve diğerleri/İrlanda, B. No: 12742/87, 29/11/1991, § 51; Stretch/Birleşik Krallık, B. No: 44277/98, 24/6/2003, § 35; Pressos Compañía Naviera S.A. ve diğerleri/Belçika, B. No: 17849/91, 20/11/1995, § 31).

28. Bununla birlikte AİHM içtihatlarına göre temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kopecký/Slovakya, § 35; Gratzinger ve Gratzingerova/Çek Cumhuriyeti [BD] (k.k.), B. No: 39794/98, 10/7/2002, § 69). İç hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların ulusal mahkemelerce kesin olarak reddedildiği durumlarda meşru bir beklenti bulunduğu sonucuna varılamaz (Kopecký/Slovakya, §§ 50, 52; Jantner/Slovakya, B. No: 39050/97, 4/3/2003, §§ 29-33).

29. AİHM içtihatlarında sıklıkla -her ne kadar anlaşılabilir olsa da- basit beklenti ile daha somut nitelikte olması, hukuki bir düzenlemeye ya da iç hukukta yerleşik ve istikrarlı bir yargı kararına dayanması gereken meşru beklenti arasındaki fark vurgulanmaktadır (Kopecký/Slovakya, § 52; Bozcaada Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı/Türkiye (k.k), B. No: 22522/03, 9/12/2008).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 7/1/2026 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucu; kamu kurumlarının bir bütün olduğunu ve daha önce verdiği dilekçelerin değerlendirilmemesinin kendi kusurundan kaynaklandığının iddia edilemeyeceğini, 673 sayılı KHK'nın 6. maddesinin emeklilik maaş ve ikramiyelerinin ödenmeyeceğini düzenlemediğini, kendisi ile aynı durumda olan Yargıtay üyelerinin emeklilik taleplerinin kurumlarınca kabul edildiğini belirterek gerekçeli karar hakkı, mülkiyet hakkı ile eşitlik

ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Bakanlık görüşünde; yargı mercilerinin kararlarında ilgili ve yeterli bir gerekçe olduğu, başvurucunun meşru beklentisinin bulunmadığı, eşitlik ilkesi yönünden iddianın temellendirilmediği belirtilmiştir.

33. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

34. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

35. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü kendisine emekli aylığının geç bağlanmasının hukuka aykırı olduğu iddiasına ilişkin olduğundan başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenecektir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

37. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsar (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallarla bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

38. Mülkiyet hakkının özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlamı ve kapsamı olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorumla ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge [2. B.], B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 51).

39. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti

Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi [1. B.], B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

40. Meşru beklenti objektif temelden uzak olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut niteliktedir (Selçuk Emiroğlu [1. B.], B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

41. Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı, bireylere bir tür sosyal güvenlik ödemesi alma hakkı içermemekle beraber yürürlükteki mevzuatta önceden prim ödeme şartıyla veya şartsız olarak sosyal yardım alma hakkı şeklinde bir ödeme yapılması öngörülmüş ise yargısal içtihatlara paralel olarak ilgili mevzuatın aradığı şartları yerine getiren bireyin mülkiyet hakkı kapsamına giren bir menfaatinin doğduğu kabul edilmelidir (Hüseyin Remzi Polge, § 36). Ayrıca mülkiyet hakkının belli şartlar altında ortadan kaldırılması, onun en azından ortadan kaldırılıncaya kadar mülk olarak kabul edilmesine engel teşkil etmez (Bülent Akgül [2. B.], B. No: 2013/3391, 16/9/2015, § 56).

42. Anayasa Mahkemesi Şeyhmus Yılma ([GK], B. No: 2018/37995, 11/1/2024) kararında, hâkim olarak görev yapmakta olan başvurucunun HSYK tarafından meslekten çıkarılmasına karar verilmesi ile yeniden inceleme talebinin reddedilmesine ilişkin dönem arasındaki maaşının yarısının ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasını değerlendirmiştir. Anılan kararda başvurucunun 667 sayılı KHK'nın 3. maddesinde öngörülen şekilde olağanüstü tedbir niteliğindeki işlemle meslekten çıkarılmasına karar verildiğinden ve bu kararın adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak derhâl sonuç doğurduğu anlaşıldığından meslekten çıkarma kararı verilmesi ile yeniden inceleme talebinin reddedilmesine ilişkin dönem arasındaki maaşın ödenmesi yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan bir mülkünün veya mülkü elde etme yönünde yeterli hukuki temele dayalı meşru bir beklentisinin bulunmadığı sonucuna varılarak mülkiyet hakkı yönünden konu bakımından yetkisizlik nedeniyle başvuru kabul edilemez bulunmuştur (Şeyhmus Yılma, § 67).

43. Olayda başvurucunun emekli aylığı bağlanabilmesi için yaş ve hizmet süresi şartlarını sağladığı hususunda ihtilaf yoktur. Diğer yandan başvurucu hakkında 24/8/2016 tarihinde meslekten çıkarma kararı verilmesiyle başvurucunun kamu görevi sona ermiştir. Başvurucu HSYK tarafından meslekten çıkarılıp yeniden inceleme talebinin reddedilmesi üzerine SGK'ya emeklilik başvurusunda bulunduktan sonra HSYK 5434 sayılı Kanun'un 39. maddesinin (ç) bendi uyarınca 30/3/2017 tarihinde emekliye sevk onayı vermiş ve 1/2/2017 tarihinden itibaren başvurucuya emekli aylığı bağlanmıştır.

44. 5434 sayılı Kanun'un 39. maddesinin (ç) bendinde bu madde kapsamına girenlere yaş ve hizmet yılı şartlarını sağlamaları ve talep etmeleri hâlinde emekli aylığı bağlanacağı; 91. maddesinin (b) bendinde bu kanun kapsamında emekliye ayrılanlara emekli aylıklarının hizmet aylıklarının sona erdiği ayı takip eden aydan itibaren ödeneceği, aynı maddenin (c)

bendinde ise her ne şekilde olursa olsun açıkta bulunan ve emekli aylığı almayı hak eden kişilere son ayrıldıkları kuruma yapacakları başvuru tarihini takip eden ay başından itibaren emekli aylıklarının ödeneceği açıkça ifade edilmiştir. Somut olayda başvurucunun görevine 24/8/2016 tarihinde idari işlemle son verilmiş olup başvurucu bu tarihten sonra 29/8/2016 tarihinde ikinci kez emeklilik dilekçesi vermiştir. Bu durumda emeklilik için gerekli şartları taşıyan başvurucunun görevine son verildikten, emeklilik talebinde bulunduktan ve hizmet aylığı da kesildikten sonra kendisine emeklilik aylığı bağlanması yönünde açık kanun hükümlerine dayanan meşru beklentisi bulunduğunu kabul etmek gerekir.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

45. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkı kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme olanağı veren bir haktır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

46. Başvurucunun meşru beklentisi bulunduğu emekli aylıklarının ödenmemesinin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

47. Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

48. İncelenen olayda başvurucuya emeklilik başvurusunda bulunduktan sonra emekli aylığı bağlanmaması dolayısıyla başvurucunun meşru beklentisine bir müdahale söz konusu olduğundan süresinde emekli aylığı bağlanmamasının mülkiyetten barışçıl yararlanma biçimindeki genel kural kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

49. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

50. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesi de gözönünde tutulmalıdır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

i. Kanunilik

51. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkelerin düzenlendiği 13. maddesinde de hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır (Ford Motor Company [2. B.], B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

52. Başvurucunun emekli aylığının geç bağlanmasına kanuni dayanak olarak 5434 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (c) bendi, 5510 sayılı Kanun'un 48. maddesi ile 673 sayılı KHK'nın 6. maddesi gösterilmiştir. Başvurucuya emekli aylığının geç bağlanmasının kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı hususunun sorunlu olduğu söylenebilir ise de başvurunun kapsam ve mahiyeti itibarıyla bu durumun "Ölçülülük" başlığı altında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

ii. Meşru Amaç

53. Başvurucuya emekli aylığının son olarak SGK'ya yaptığı başvuru üzerine bağlanmasının temelinde yatan amaç, sosyal güvenlik sisteminin korunması ve devamlılığının sağlanmasıdır. Bu amacın kamu yararına dönük olduğu açıktır. Bu nedenle müdahalenin sosyal güvenlik sisteminin devamlılığını ve sınırlı kamusal kaynakların doğru şekilde harcanmasını gözeten meşru bir amacı olduğu sonucuna varılmıştır.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

54. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca, hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

55. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Öngörülen tedbirin maliki, ulaşılmak

istenen kamu yararı karşısında olağandışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

56. Ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven [2. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

57. Mülkiyet hakkına kamu otoriteleri tarafından yapılan müdahaleye ilişkin hukuka aykırılık iddialarının öne sürülebileceği idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların var olup olmadığı ve bu mekanizmaların keyfîliğe karşı güvenceler içerecek araçlarla donatılıp donatılmadığı hususu müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulacaktır. Bu bağlamda bu tür mekanizmanın hiç oluşturulmaması veya keyfîliği önleyecek nitelikte olmaması durumunda müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

58. Eldeki olayda elverişlilik ve gereklilik ilkeleri yönünden tartışılmayı gerektirecek bir yön bulunmamaktadır. Asıl üzerinde durulması gereken, müdahalenin orantılı olup olmadığıdır. Bu itibarla uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

59. Başvurucu, kamu görevinden 24/8/2016 tarihinde çıkarılmış; başvurucuya hizmet aylığı en son 2016/Ağustos döneminde yarı oranında verilmiştir. Başvurucu 18/8/2016 ve 29/8/2016 tarihlerinde en son çalıştığı kurum olan Danıştay Başkanlığına emeklilik dilekçeleri vermiş ancak başvurucuya emekli aylığı bağlanmamıştır. Başvurucu son olarak 30/1/2017 tarihinde SGK'ya sunulmak üzere emeklilik dilekçesi vermiş, bunun üzerine 1/2/2017 tarihi itibarıyla başvurucuya emekli aylığı bağlanmıştır.

60. Başvurucunun verdiği ilk emeklilik dilekçelerinden önce emekli aylığı bağlanması bakımından yaş ve hizmet süresi şartını taşıyıp taşımadığı hususunda bir ihtilaf yoktur. Uyuşmazlığın özünün başvurucunun emekli aylığının SGK'ya başvuru tarihini takip eden ay başı olan 1/2/2017 tarihi yerine 18/8/2016 ve 29/8/2016 tarihli dilekçe tarihlerini takip eden ay başından itibaren bağlanmasının gerekip gerekmediğine ilişkin olduğu görülmüştür.

61. İlgili yargı kararlarında da belirtildiği üzere 5510 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesinde bu Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce 5434 sayılı Kanun'a tabi olarak çalışmakta olanlara emeklilik aylıklarının bağlanmasında 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır (bkz. § 22). 5434 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (b) bendinde ise emekliye ayrılanlara hizmet aylıklarının kesildiği tarihi takip eden ay başından itibaren emekli aylığının ödenmeye başlanacağı açıkça ifade edilmiştir. Yine 5434 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (c) bendine göre ne şekilde olursa olsun görevinden ayrılmaları sonrasında açıkta olan kişilere emekli aylıkları son ayrıldıkları kuruma kendileri tarafından yapılacak başvuru tarihlerini takip eden ay başından itibaren bağlanacaktır (bkz. § 23).

62. Başvurucunun emekli aylığının geç bağlanması nedeniyle oluşan hak kaybının ödenmesi talebiyle açtığı dava İdare Mahkemesi tarafından başvurucunun 18/8/2016 ve 29/8/2016 tarihlerinde emeklilik dilekçelerini kurumuna verdiği, davalı SGK'nın ise başvurucunun kurumunun bildirimde bulunmaması ve emeklilik onayı vermemesi nedeniyle emeklilik talebinin işleme konulmamasında sorumluluğu bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Buna karşılık başvurucunun son olarak görev yaptığı kurumun gerekli işlemleri tesis ederek emeklilik dilekçelerini SGK'ya bildirmemesinin başvurucuya yüklenebilecek bir kusur olmadığı açıktır. Kaldı ki başvurucu, SGK'ya 30/1/2017 tarihinde verdiği emeklilik dilekçesinde daha önce verdiği emeklilik dilekçelerinden bahsederek bu emeklilik dilekçelerini verdiği tarihlerden geçerli olmak üzere yaşlılık aylığının bağlanmasını istemiştir. Dolayısıyla başvuruya konu işlem tesis edilirken davalı idare, başvurucunun önceki emeklilik dilekçelerinden haberdar olmuştur.

63. Diğer yandan kamu görevinden çıkarıldıktan sonra 29/8/2016 tarihinde emeklilik dilekçesi veren başvurucunun emekliye sevk onayının sonradan yapılması, emeklilik dilekçesini verdiği tarihin aylık bağlanmasına esas alınmasına engel değildir. Nitekim başvurucunun 30/1/2017 tarihli dilekçesi üzerine 30/3/2017 tarihinde başvurucu hakkında emekliye sevk onayı verilmiş ancak emekli aylığı SGK'ya başvuru tarihini takip eden ay başı olan 1/2/2017 tarihinden başlatılmıştır. Ancak benzer bir yaklaşım başvurucunun 29/8/2016 tarihinde verdiği emeklilik dilekçesi için gösterilmemiştir. İdare Mahkemesi başvurucunun emeklilik aylığının geç bağlanması işlemini hukuka uygun bularak verdiği kararda idarenin bütünlüğü ilkesi kapsamında bir değerlendirme yapmamış ve kamu makamlarına kişilerin verdikleri dilekçeleri doğru idari makamlara ulaştırma yükümlülüğünü yükleyen 3071 sayılı Kanun'un 5. maddesinin neden somut olayda dikkate alınmadığını tartışmamıştır. Başvurucunun 29/8/2016 tarihli emeklilik dilekçesini verdiği esnada kamu görevinden çıkarıldığı, 2016/Ağustos döneminden sonra bir hizmet aylığı almadığı ve davalı idarenin başvurucunun daha önce verdiği emeklilik dilekçelerinden haberdar olduğu gözönünde bulundurulduğunda başvurucunun mülkiyet hakkını sınırlayan müdahalenin orantısız olduğu sonucuna varılmıştır.

64. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

65. Başvurucu ihlalin tespiti ile 200.000 TL maddi ve 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

66. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

67. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 14. İdare Mahkemesine (E.2017/2844, K.2018/1124) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VELİ ÖZDEMİR (2)

B. No: 2020/32781 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32781

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VELİ ÖZDEMİR BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/32781)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Veli ÖZDEMİR

Vekili : Av. Ercan KANAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına dayanılarak yeniden yapılan yargılamada önceki hükmün onaylanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Anayasa Mahkemesinin Veli Özdemir ([2. B.], B. No: 2014/785, 27/10/2016) kararına göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

3. Yasa dışı TKP/ML-TİKKO terör örgütüne yönelik soruşturma kapsamında 17/1/2003 tarihinde gözaltına alınan başvurucuya 17/1/2003-20/1/2003 tarihleri arasında yer gösterme ve teşhis işlemleri yaptırılmıştır. Başvurucu 20/1/2003 tarihinde terör örgütüne ne şekilde katıldığına, örgütsel yapı içindeki konumuna ve katıldığı öldürme, yaralama, bomba koyma gibi eylemlere dair kollukta müdafii hazır bulunmaksızın şüpheli sıfatıyla ifade vermiştir. Başvurucu 21/1/2003 tarihinde İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığında (Başsavcılık) verdiği ifadesinde ise kolluktaki ifadesini ve yer gösterme işlemlerini kabul etmemiş, psikolojik baskı altında veya tehditle bu beyanların alındığını ileri sürmüştür. İstanbul 6 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesi 21/1/2003 tarihinde başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir.

4. Başsavcılık 10/4/2003 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya teşebbüs etme suçundan iddianame düzenlemiştir. Dava, İstanbul 6 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesinin E.2001/138 sayılı dosyasıyla birleştirilmiştir. Başvurucu ve diğer kişiler hakkında açılan bazı davalar da sonraki tarihlerde bu yargılamayla birleştirilmiştir. Birleştirmelerin ardından yargılama on bir sanığa isnat edilen çok sayıda eylemi kapsar hâle gelmiştir.

5. Başvurucu 2/7/2003 tarihli duruşmada kolluktaki ifadesini baskı altında verdiğini, nişanlısı ve ailesinin gözaltına alınacağı yönünde tehdit edildiğini, ifadesini kabul etmediğini beyan etmiştir. Devlet güvenlik mahkemelerinin kapatılmasının ardından yargılamaya nihai olarak İstanbul (kapatılan) 14. Ağır Ceza Mahkemesinde (CMK 250. madde ile görevli) (Mahkeme) devam edilmiştir.

6. Mahkeme 21/11/2011 tarihinde başvurucunun üzerine atılı kasten öldürme, kasten yaralama, bomba koyma ve patlatma, vergilendirme adı altında para alma eylemlerinin sübut bulduğu sonucuna ulaşarak anayasal düzeni bozmaya teşebbüs etme suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme, kararını başvurucunun ve diğer sanıkların kollukta verdikleri ifadelerine, ekspertiz raporlarına, olay yeri inceleme ve fiziki takip tutanaklarına dayandırmıştır. Başvurucu ve müdafii tarafından temyiz kanun yoluna başvurulması üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi 10/12/2013 tarihinde Mahkeme kararını onamıştır.

7. Başvurucu, mahkûmiyetle sonuçlanan davaya ilişkin olarak 17/1/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Başvurucu -diğerlerinin yanı sıra- müdafii hazır bulunmaksızın kollukta alınan ifadelerinin belirleyici delil olarak hükme esas alınması ve yargılamanın uzun sürmesi gerekçeleriyle adil bir yargılama yapılmadığını şikâyet konusu yapmıştır.

8. Anayasa Mahkemesi Veli Özdemir kararında başvurucunun;

i. Tutukluluğun devamı kararlarının gerekçelerinin ilgili ve yeterli olmaması, bu kararların duruşmasız olarak verilmesi ve tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna (Veli Özdemir, §§ 37-38),

ii. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ise ihlal edildiğine karar vermiştir.

iii. Müdafi yardımından yararlanma hakkına yönelik ihlal nedenleri açısından Anayasa Mahkemesi şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

- Yargılama sırasında suçsuz olduğunu ve suçla ilgisini ortaya koyan delil bulunmadığını savunan başvurucunun gözaltı sonrasında Başsavcılık ve Mahkeme huzurunda kolluk ifadelerini kabul etmediği, tehdit ve zorlamayla ifade tutanaklarının imzalatıldığını belirttiği, buna karşın Mahkemenin avukata erişim imkânının sağlanmadığına ilişkin bu iddiaları irdelemeksizin anılan ifadeleri hükme esas aldığı,

- Bu çerçevede suçlamanın niteliği ve cezanın ağırlığı ile gözaltı sonrası savunma ve beyanları dikkate alındığında başvurucunun dört günlük gözaltı sırasında bilinçli bir irade ile avukat yardımı istemeyerek ifade vermeyi kabul ettiğinin her türlü şüpheden uzak görünmediği gibi başvurucunun bu vazgeçmenin sonuçlarını makul olarak öngörebildiğinin somut olarak ortaya konulamadığı,

- Başvurucunun kabul etmediği ifadesinin mahkûmiyetine dayanak oluşturduğu, daha sonra

sağlanan avukat yardımı ve yargılama usulünün diğer güvencelerinin soruşturmanın başında savunma haklarına verilen zararı gideremediği, yargılama devam ederken yürürlüğe giren 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 148. maddesinin (4) numaralı fıkrası, kovuşturma aşamasında savunmanın etkinliğini sağlayacak nitelikte ise de davanın, anılan ifadelerin oluşturduğu çerçevede sonuçlandığı ve bu durumun temyiz aşamasında da değerlendirilmediği,

- Başvurucunun gözaltında avukat yardımından yararlanamaması ve bu nedenle savunma haklarına verilen zararın yargılamanın bir bütün olarak adil olmasını engellediği, bu sebeple yargılamanın daha sonraki aşamalarında adil yargılanma hakkının diğer güvencelerinin yerine getirilip getirilmediğinin ayrıca incelenmesine gerek görülmediği belirtilmiştir (Veli Özdemir, §§ 39-62).

iv. Müdafi yardımından faydalanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına, makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin giderimi için de başvurucuya 3.000 TL ödenmesine karar verilmiştir (Veli Özdemir, §§ 78-79).

9. Başvurucu, anılan karara dayanarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme 14/12/2017 tarihli ek kararıyla talebi kabule değer bulmuş ve yargılamanın yenilenmesi talebinin esası hakkında değerlendirme yapmak amacıyla dosyanın yeni bir esasa kaydedilmesine karar vermiştir.

10. Başvurucu hakkında yeniden yapılan yargılama sekiz celsede tamamlanmıştır. Anılan celselerde başvurucunun vekâletname ile yetkilendirdiği avukatı da hazır bulunmuştur. Yargılamanın 5/9/2018 tarihli ikinci celsesinde başvurucu ve müdafii, atılı suça ilişkin aşamalardaki inkâra yönelik savunmaları tekrar ettikten sonra kollukta verilen ifadelerin hükme esas alınamayacağını belirterek dava konusu olaylara yönelik kolluk tarafından düzenlenen belgelerin Mahkeme huzuruna getirtilmesini, dava konusu olan ve Çorlu, Zonguldak ve Zeytinburnu'nda işlendiği belirtilen olaylara dair isimlerini verdiği üç kişinin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasını talep etmiştir. Mahkeme ise söz konusu talepleri ara kararla reddetmiştir.

11. Yargılama sonunda Mahkeme 11/10/2019 tarihli kararıyla başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararını aynen onaylamış ve hükmün infazının devamına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucuya isnat edilen eylemlere dair değerlendirmeler şöyledir:

i. Anayasa Mahkemesinin kararında başvurucunun ifadelerinin doğrudan hükme esas alınmaması gerektiğine değil bu ifadelerin savunma tarafının ileri sürdüğü iddialar irdelenmeksizin hükme esas alınmasına vurgu yapıldığı, önceki kararda başvurucunun ifadelerinin doğrudan gerekçeye aktarıldığı, bunun dışındaki aleyhe delillere dair değerlendirmede bulunulmadığı ancak dosya kapsamında başvurucunun ifadeleri dışında mahkûmiyet sonucuna ulaşmak için yeterli birçok aleyhe delilin bulunduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda;

ii. Başvurucunun ikametinde yapılan aramada sahte kimlikler ele geçirildiği, kollukta alınan ifadesinde kod adı kullandığına ve örgütsel faaliyetlerine dair anlatımlarının davanın diğer sanıklarının aşamalardaki beyanlarıyla da örtüştüğü,

iii. Eskişehir'deki Batıkent Mahallesi'nde içinde mühimmatlar ele geçirilen evde yapılan parmak izi incelemesinde başvurucunun sağ el baş parmak izinin tespit edildiği, başvurucu Eskişehir'e gitmediğini savunsa da anılan tespit karşısında savunmasının dayanağının bulunmadığı,

iv. 1/10/2002 tarihinde Çorum Otogarı'nda H. firmasına ait yolcu servisi bagajında bulunan şüpheli çantada yapılan aramada bir adet 9 mm çapında T. marka tabanca, şarjör, mermi, telsiz bataryası, telsiz anteni, bir adet Y. marka telsiz ve malzemelerin ele geçirildiği, bu malzemelerden alınan koli bandı iç yüzeyinde başvurucunun sağ el işaret parmak izinin tespit edildiği, bu hususun da başvurucunun söz konusu malzemeleri kırsal alandaki örgüt mensuplarına göndermek üzere hazırladığına dair kolluktaki anlatımlarıyla örtüştüğü,

v. İstanbul'un Pendik ilçesindeki Kaynarca Mahallesi'nde tespit edilen hücre evindeki bira şişesi ve sarı çizgili poşet üzerinde başvurucunun parmak izlerinin tespit edildiği, yine aynı evden elde edilen külotta bulunan meni lekelerinin başvurucunun DNA örnekleriyle uyumlu olduğu, ev sahibi Mahkeme huzurunda başvurucuyu teşhis edememiş ise de tanığın beyanında evi D.B.ye kiraladığından bahsettiği, başvurucunun ikametinde yapılan aramada aynı isimde sahte kimliğin bulunduğu, bu nedenlerle ev sahibinin olaydan yaklaşık dört yıl sonra yapılan 26/4/2006 tarihli celsede başvurucuyu teşhis edememesinin diğer deliller karşısında çelişki olarak değerlendirilmediği,

vi. Özgür Gelecek dergisinde yer alan habere göre; S.B.nin TKP/ML tarafından ölümle cezalandırıldığı, örgüt mensuplarının "Yaşasın partimiz TKP/ML, çetelerden hesap sorduk, soracağız" şeklinde sloganlar atarak eylemi gerçekleştirdikleri, eylemin kitle önünde gerçekleştirildiği hususlarından bahsedildiği, olayla ilgili dinlenen tanık beyanlarında da eylemin sloganlar atılarak gerçekleştiğine ve eylemin iki kişi tarafından gerçekleştirildiğine dair anlatımların bulunduğu, bu hususların başvurucunun kolluktaki ifadeleriyle uyumlu olduğu,

vii. Özgür Gelecek dergisinde yer alan habere göre Y.Ö. ve K.Ö.nün TKP/ML tarafından bacaklarından vurularak cezalandırıldığı, haber başlığında da "TKP/ML TİKKO'dan uyarı cezası" ifadelerinin yer aldığı, Y.Ö. ve K.Ö.nün ifadelerinde Y.Ö.nün üvey ağabeyinin oğlu olan başvurucu adına kendilerine telefon geldiğini, arayan kişinin kendilerini başvurucu ile tanıştırmak üzere olay yerine çağırdığını, akabinde buluştukları erkek kişinin "Ben sizi cezalandıracağım" diyerek kendilerini silahla yaraladığını, olayı başvurucunun azmettirdiğini beyan ettikleri, bu hususların da başvurucunun kolluktaki ifadeleriyle örtüştüğü,

viii. Başvurucunun diğer sanık Y.E. ile birlikte gerçekleştirdikleri C.T.nin yaralanması olayına ilişkin olarak C.T.nin duruşmada sanık Y.E.yi teşhis ettiği, bu hususun başvurucu ile sanık Y.E.nin anlatımlarıyla örtüştüğü,

ix. Başvurucunun baskı altında ifade verdiği, bu ifadelerin gerçek olmadığı, kolluk kuvvetleri tarafından kurgu yapıldığı ileri sürülmüşse de dosya kapsamında Elazığ, Çorum, Erzurum gibi birçok ilde hem aralarında başvurucunun da olduğu sanıklar, hem de dava dışı diğer örgüt mensupları hakkında soruşturmalar yürütüldüğü, soruşturmaların birçoğunun ilk başta birbirinden bağımsız ve habersiz olarak devam ettiği, bu hâlde dahi tüm soruşturmalarda neredeyse aynı sonuçlara ulaşıldığı, başvurucunun diğer sanıkların ifadeleriyle uyumlu kolluk beyanları dışında dava dışı birçok kişinin aynı nitelikte ve doğrultuda beyanlarının bulunduğu, dolayısıyla başvurucunun kollukta alınan beyanlarını destekleyici birçok delilin olduğu, 17/10/2007 tarihli celsede Merkez Efendi Karakolu ve okula pankart asılması olayları ile ilgili evrakların bulunmadığı belirtilmesine karşın başvurucunun ve dava dışı kişilerin ifadelerinde bahsettiği diğer olaylara ilişkin kollukta düzenlenen belgelerin dosyada yer aldığı ve söz konusu olaylarla ilgili olarak usulüne uygun yer gösterme işlemleri yapıldığı, belirtilen tüm deliller doğrultusunda başvurucunun atılı

suçu işlediği kanaatine varılmıştır.

12. Başvurucu ve müdafii, aşamalarda dile getirdikleri itirazlarını yineleyerek Mahkeme kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesi 25/6/2020 tarihinde Mahkeme kararını onamıştır.

13. Başvurucu, nihai kararı 2/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 9/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Anayasa Mahkemesinin İhlal Kararının Gereğinin Yerine Getirilmediğine İlişkin İddia

16. Başvurucu; yeniden yapılan yargılamada yalnızca müdafinin hazır bulundurulmasıyla duruşma yapmakla yetinildiğini ve ihlal kararının gerekleri yerine getirilmeden önceki hükmün onaylandığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal içtihatlara değinildikten sonra anılan hakkın ihlal edildiğine dair iddianın incelenmesinde ilgili mevzuatın, yargısal içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Başvurucunun, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının uygulanmaması dolayısıyla anayasal haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiası Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa'nın 148. maddesinin birinci fıkrasında Anayasa Mahkemesine bu başvuruları karara bağlama yetki ve görevi verilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 49).

21. Anılan yetki ve görev kapsamında Anayasa Mahkemesi, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında bulunan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruları incelemek ve karara bağlamak durumundadır. Anayasa Mahkemesi bireysel başvurulara ilişkin incelemelerinde 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca "bir temel hakkın ihlal edilip edilmediğine" ve "bu ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına" karar vermektedir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 50).

22. Anayasa'nın 153. maddesinin altıncı fıkrasında Anayasa Mahkemesi kararlarının yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayacağı hüküm altına alınmıştır. 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da aynı hükme yer verilmiştir. Anılan hükümlerde Anayasa'nın 138. maddesinden farklı olarak Anayasa Mahkemesi kararlarının yargı organları yönünden de bağlayıcı olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla bireysel başvuruya ilişkin olanlar da dâhil olmak üzere Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığına dair bir tereddüt bulunmamaktadır (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 63; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, § 110).

23. Anayasa Mahkemesince bir temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiğine karar verildikten sonra bu kararın gereğinin yerine getirilmesi Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruları karara bağlama yetki ve görevi verilmesinin zorunlu bir sonucudur. İlgili Anayasa değişikliğinin gerekçesi dikkate alındığında Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolunun açılmasının amaçlarından birinin de temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiaları yönünden iç hukukta etkili bir başvuru yolu oluşturulması ve böylelikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) Türkiye aleyhine yapılan başvuruların azaltılması olduğu anlaşılmıştır. Nihai ve bağlayıcı karar verilemeyen bir başvuru yolunun etkili olduğu söylenemez. Nitekim AİHM, Hasan Uzun/Türkiye (B. No: 10755/13, 30/4/2013) kararında Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun kendisine başvuru yapılmadan önce tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu olduğu sonucuna varırken Anayasa'nın 153. maddesinin altıncı fıkrasına atıfla Anayasa Mahkemesi kararlarının bütün gerçek ve tüzel kişiler ile devlet organlarını bağlayıcı olmasını da dikkate almıştır (Şahin Alpay (2), § 67; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 51).

24. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmemesi daha önce verilen ihlalin devam ettiği anlamına gelir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemek de bireysel başvuruları incelemeye yetkili olan Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer. Aksinin kabulü, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı içinde yer alan temel hak ve özgürlüklerin bireysel başvuru yolu ile etkili bir şekilde korunmasını öngören Anayasa hükümleri ile bağdaşmaz (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 52).

25. Somut olayda başvurucu, müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin Anayasa Mahkemesi kararına dayanarak yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuş; Mahkeme talebi kabul etmiştir. Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi sürecinde başvurucunun müdafii huzurunda savunmasını alarak önceki hükmün onaylanmasına karar vermiş; karar temyiz denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Bunun üzerine başvurucu, ihlal kararının gereğinin yerine getirilmediği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu durumda Anayasa Mahkemesi tarafından incelenecek husus; ihlal kararı sonrasında yargılamanın yenilenmesini talep eden başvurucunun müdafi yardımından yararlanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü iddiaların etkili ve yeterli bir şekilde incelenip incelenmediği, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediğidir.

26. Başvurucunun müdafi yardımından yararlanmaksızın kollukta verdiği ifadenin mahkûmiyet kararına esas alınması, müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlali sonucunu doğurur. Eldeki başvuruda ise başvurucunun kollukta verdiği ifadesinin dışında dava konusu birden fazla olayın her biri açısından bu ifadesini doğrulayan diğer sanıklarla şikâyetçi ve tanık ifadeleri, basına yansıyan haberler ve uzmanlık raporları doğrultusunda

mahkûmiyetine karar verildiği, bu ifadelerin mahkûmiyet için tek veya belirleyici biçimde kanıt olarak kullanılmadığı görülmüştür (bkz. § 11). Bu durumda Mahkemenin yeniden yapılan yargılama sonucunda başvurucunun müdafii hazır bulunmaksızın alınan beyanlarına titizlikle yaklaştığı ve beyanlarda dile getirilen hususları dosya kapsamındaki diğer delillerle doğrulamaya gayret gösterdiği açıktır.

27. Öte yandan Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararında belirtilen ihlal gerekçeleri doğrultusunda başvurucunun yeniden yapılan yargılama sırasında müdafi yardımından yararlandığı, temyiz kanun yoluna kendisinin yanı sıra müdafii aracılığıyla başvurabildiği, müdafi yardımından yararlanmadığı dönemde alınan ifadesinin de mahkûmiyet kararında belirleyici delil olarak kullanılmadığı ve ihlal kararının gereklerinin yerine getirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmediğine ilişkin iddia yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

29. Başvurucunun; yeniden yapılan yargılama sırasında suç isnadına bağlı tutulduğu muhakeme süreci itibarıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) ve Mehmet Şimşek ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020) kararları doğrultusunda süre aşımı; mahkûmiyete bağlı tutulduğu süreç yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının da Yaşar Alat ([GK], B. No: 2021/65564, 21/11/2024, §§ 50-66) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedenleriyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

30. Diğer yandan kural olarak Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediğine yönelik incelemesinin olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi şeklinde değil ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediği ile ilgili sınırlı olması gerekmektedir (Sıddıka Dülek ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/2750, 17/2/2016, § 70). Ancak Anayasa Mahkemesinin Veli Özdemir kararında ulaşılan ihlal sonucu dikkate alındığında kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre adil yargılanma hakkının diğer güvencelerinin yerine getirilip getirilmediğinin ayrıca incelenmesine gerek görülmediğinden (bkz. § 8) yeniden yapılan yargılamaya ilişkin muhakeme işlemleri yönünden adil yargılanma hakkının diğer güvencelerinin ihlal edildiğine dair iddialar ayrıca incelenmelidir. Bu bağlamda başvurucunun delillerin toplanmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, isimleri bildirilen kişilerin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmaması nedeniyle tanık dinletme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı, yetersiz gerekçe ile karar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının da Abdullah Topçu ([1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, §§ 74-79) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedenleriyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmediğine ilişkin iddia yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmediğine ilişkin iddia yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞABAN UMUT VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/34798 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34798

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞABAN UMUT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/34798)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Cihan BAYDERE

Başvurucular : Şaban UMUT ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : [bkz. ekli listenin (F) sütunu]

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevinden çıkarılan ve resen emekliye sevk edilen başvuruculara ödenen emekli aylıklarının başvuruculara emekliye ayrılma talebinin bulunmadığı gerekçesiyle iadesinin istenilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/11/2020 tarihinde yapılmıştır. Aralarında konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle süresinde yapılan 2022/9471, 2022/71451, 2022/17684, 2022/16016, 2022/69387 numaralı bireysel başvuruyla ilgili dosyaların 2020/34798 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, 2022/9471, 2022/71451, 2022/17684, 2022/16016, 2022/69387 numaralı bireysel başvuru dosyalarının kapatılmasına ve incelemenin 2020/34798 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmelidir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Bazı başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

5. Türkiye 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hal (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. OHAL 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç, OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-20, 47-66) kararında yer almaktadır.

B. Başvuruya İlişkin Olay ve Olgular

6. Başvurucular, Türk Silahlı Kuvvetlerinde subay olarak görev yapmaktayken 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı KHK) ile 25/7/2016 tarihli ve 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (668 sayılı KHK) kapsamında kamu görevinden çıkarılmıştır.

7. Başvurucular Millî Savunma Bakanlığınca (MSB) resen emekli edilmiş ve Sosyal Güvenlik Kurumunca (SGK) tesis edilen işlemlerle 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun 39. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi kapsamında 15/8/2016 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere başvuruculara emekli aylığı bağlanmıştır.

8. MSB tarafından 24/4/2017 tarihinde tesis edilen işlemle kanun hükmünde kararnamelerle Türk Silahlı Kuvvetleri ile ilişiği kesilen kişiler hakkında resen emeklilik işlemi tesis edilmesinin mevzuata uygun olmadığı, bu nedenle başvuruculaların da aralarında olduğu söz konusu kişilerin resen emeklilik işlemlerinin iptal edildiği SGK'ya bildirilmiştir.

9. Daha sonra SGK tarafından başvuruculaların resen emeklilik işleminin iptal edilmesi nedeniyle başvuruculara resen emekli aylığı bağlama işlemi iptal edilmiş ve başvuruculara emeklilik talebinde bulunabileceği bildirilmiştir. Başvurucular tarafından verilen dilekçeler ile emeklilik talebinde bulunulması üzerine başvuruculara 5434 sayılı Kanun'un 39. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi uyarınca 1/6/2017 ve 1/7/2017 tarihlerinden itibaren emekli aylığı bağlanmıştır.

10. SGK tarafından tesis edilen işlemlerle 15/8/2016-1/6/2017 ve 15/8/2016-1/7/2017 tarihleri arasında yersiz olarak ödenen emekli aylıklarının başvuruculardan tahsilinin istenilmesi üzerine başvurucular tarafından bu işlemlerin iptali ile borcun tahsili için aylıklarından yapılan kesintilerin yasal faiziyle birlikte iadesi talebiyle davalar açılmıştır.

11. Ankara İdare Mahkemelerince verilen kararlarla dava konusu işlemlerin iptaline ve yapılan kesintilerin yasal faiziyle birlikte başvuruculara iadesine hükmedilmiştir. Kararların gerekçesinde, başvuruculaların emekliliğe hak kazanacak kadar hizmet süresinin bulunduğu, resen emekli edilen başvuruculaların bu işleme itiraz etmeyerek emekli aylığını kabul ettiği, idarenin hatalı işlemi ile ilgili olarak başvuruculara yüklenebilecek bir kusurun olmadığı hususlarına yer verilmiştir.

12. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesince (İstinaf Mahkemesi) verilen

kararlarla idarenin istinaf başvuruları kabul edilerek mahkeme kararlarının kaldırılmasına ve davaların reddine kesin olarak karar verilmiştir. Kararların gerekçesinde, 5434 sayılı Kanun'un 91. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca açıkta bulunan başvuruculların emeklilik işleminin yapılması için başvurularının bulunması gerektiği, idarece açıkça hatalı olarak tesis edilen resen emeklilik işlemlerinin her zaman geri alınabileceği, tesis edilen dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı hususlarına yer verilmiştir.

13. Nihai karar başvurucu tarafından 20/10/2020 tarihinde öğrenilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 5434 sayılı Kanun'un mülga 39. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Emekli aylığı aşağıdaki hallerde bağlanır:

...

ç) 87 nci maddenin (a, b, c, d, e, g, h, i, j ve m) fıkralarında gösterilenlerden 25 fiili hizmet yılını dolduran iştirakçilerden kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını dolduranların istekleri üzerine,

...

e) Subay ve askeri memurlarla, gedikli subay ve gedikli erbaşların ahlak noktasından hüküm ile veya yetersizlik veya disiplin sebeplerinden dolayı sicilleri üzerine veyahut askeri mahkemelerce verilecek kararlar üzerine kurumlarınca resen;

..."

15. 5434 sayılı Kanun'un mülga 87. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Aşağıda yazılı sebeplerle, emeklilik hakkı tanınan vazifelerden ayrılanların, Sandıkla ilgileri kesilir ve o tarihe kadar aylık ve ücretlerinden kesilerek Sandıkta birikmiş kesenekleri (34 ve 38 inci maddelerde yazılı kesenek ve karşılık toplamlarının kesenek itibar edilen kısımları dahil) faizsiz olarak kendilerine ödenir.

...

e) İdareten veya cezaen vazifelerine son verilenler;

..."

16. 5434 sayılı Kanun'un mülga 91. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Bu Kanuna göre bağlanan çeşitli mahiyetteki aylıkların ödenmesi aşağıdaki fıkralarda yazılı tarihlerden başlar:

...

c) Her ne suretle olursa olsun açıkta bulunanlardan emekli aylığına müstahak olanların veya ölenlerin emekli ve adi malullük aylıklarıyla dul ve yetimlerine bağlanacak aylıklar, son ayrıldıkları kurumlara kendileri veya dul ve yetimleri tarafından yazı ile yapılacak müracaat tarihlerini takip eden ay başından;

..."

17. 5434 sayılı Kanun'un mülga 121. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Her ne suretle olursa olsun istihkaklarından fazla yapılan ödemeler, ilgililerin, varsa sonraki her çeşit istihkaklarından hüküm alınmaksızın kesilmek suretiyle geri alınır. Ancak ilgili, Sandıkça yapılan bu muamelenin yersizliği hakkında Danıştay'da dava açabilir."

B. Uluslararası Hukuk

18. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Uğur Ziyaretli [2. B.], B. No: 2014/5724, 15/2/2017, §§ 28-31.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 7/1/2026 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucular; İstinaf Mahkemesince olayla ilgisiz yasal düzenleme esas alınarak hüküm kurulduğunu, idarenin savunma dilekçesi vermemesine ve ilk dilekçesini istinaf dilekçesi olarak vermesine rağmen idare lehine hareket edilerek karar verildiğini, Anayasa'nın 125. maddesi gereğince idarenin kendi kusurundan doğan zararları ödemekle yükümlü olduğunu, kendilerinin kusurlu bir hareketinin bulunmadığını iddia ederek mülkiyet hakkının, adil yargılanma hakkının ve sosyal güvenlik hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde, bir kısım mevzuat hükümlerine yer vererek ilgili kurumlardan temin edilen belgelerin verilecek kararda dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

22. Başvuruculardan bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlayarak Bakanlık görüşünde bu iddiaların karşılanmadığını ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculardan şikâyetlerinin özü, kendilerine yapılan emekli aylığı ödemelerinin geri istenilmesinin hukuka aykırı olduğu iddiasına ilişkin olduğundan başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenecektir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmayan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

26. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi

gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dahildir (Mahmut Duran ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

27. Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı, bireylere bir tür sosyal güvenlik ödemesi alma hakkı içermemekle beraber yürürlükteki mevzuatta, önceden prim ödeme şartıyla veya şartsız olarak sosyal yardım alma hakkı şeklinde bir ödeme yapılması öngörülmüş ise yargısal içtihatlara paralel olarak ilgili mevzuatın aradığı şartları yerine getiren bireyin mülkiyet hakkı kapsamına giren bir menfaatinin doğduğu kabul edilmelidir (Hüseyin Remzi Polge [2. B.], B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 36). Ayrıca mülkiyet hakkının belli şartlar altında ortadan kaldırılması, onun en azından ortadan kaldırılıncaya kadar mülk olarak kabul edilmesine engel teşkil etmez (Bülent Akgül [2. B.], B. No: 2013/3391, 16/9/2015, § 56).

28. Eldeki olayda SGK tarafından başvuruculara 15/8/2016-1/6/2017 ve 15/8/2016-1/7/2017 dönemlerine ilişkin olarak 5434 sayılı Kanun uyarınca ödenen emekli aylıklarının başvuruculardan tahsili yönünde işlemler tesis edilmiştir. Emekli aylıklarının başvuruculara ödenmesiyle başvuruculaın mevcut mal varlığı hâline geldiği ve başvurucular yönünden mülk teşkil ettiği hususu tartışmazsızdır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

29. Malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53). Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği hatırlatılmalıdır (Anayasa'nın 35. maddesinin yapısı ve içerdiği üç kural ile ilgili olarak bkz. Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

30. Başvuruculara ödenmek suretiyle başvuruculaın mevcut mal varlığına dâhil olan emekli aylıklarının geri istenmesi yönündeki işlemlerin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Başvuruculaın mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin amacı da dikkate alındığında emekli aylıklarının iadesine yönelik işlemlerin mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin birinci kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

31. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

i. Kanunilik

32. Olayda başvuruculaın mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden emekli aylıklarının iadesi yönündeki işlemler 5434 sayılı Kanun'un 39. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi ile 5434 sayılı Kanun'un 121. maddesine dayandırılmıştır. Anılan işlemler ile başvuruculara emekli aylığı bağlanabilmesi için talepte bulunulması gerektiği, buna karşılık başvuruculara resen

emekli aylığı bağlandığı, bu nedenle resen emekli aylığının bağlandığı dönem ile talepte bulunulan dönem arasında ödenen emekli aylıklarının maaşlarından kesilerek tahsil edileceği bildirilmiştir. İstinaf Mahkemesi ise 5434 sayılı Kanun'un 91. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca başvuruculaların emeklilik işleminin yapılması için başvurularının bulunması gerektiğini, fakat başvuruculaların talebi olmadan emekli aylıklarının bağlandığını belirtmiştir.

33. 5434 sayılı Kanun'un 39. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine göre bu hüküm kapsamına girenlerin emekli aylığının bağlanabilmesi için talepte bulunmaları gerekir. 5434 sayılı Kanun'un 91. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde emekli aylıklarının talep tarihini takip eden aydan itibaren ödeneceği belirtilmiştir. 5434 sayılı Kanun'un 121. maddesine göre ise idarece fazla yapılan ödemelerin ilgililerden tahsil edileceği belirtilmiştir. Bu durumda başvuruya konu işlemlerin kanuni dayanaklarının bulunduğu görülmektedir.

ii. Meşru Amaç

34. Başvuruculara ödenen emeklilik aylıklarının iadesinin istenmesinin temelinde yatan amaç, sosyal güvenlik sisteminin korunması ve devamlılığının sağlanmasıdır. Bu amacın kamu yararına dönük olduğu açıktır. Bu nedenle müdahalenin sosyal güvenlik sisteminin devamlılığını ve sınırlı kamusal kaynakların doğru şekilde harcanmasını gözeten meşru bir amacının bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

35. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki, ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin, somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

36. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Öngörülen tedbirin maliki ulaşılmak istenen kamu yararı karşısında olağandışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2013/32, K.2013/112, 10/10/2013; E.2013/15, K.2013/131, 14/11/2013; E.2013/158, K.2014/68, 27/3/2014; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2015/43, K.2015/101, 12/11/2015; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

37. Hukuka aykırı ödemelerin tahsiline ilişkin uyuşmazlıklarda mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin orantılılığının değerlendirilebilmesi için başvurucuya kanuna aykırı olarak

ödeme yapılması biçiminde ortaya çıkan sonuca tarafların katkı derecelerine de bakılması gerekmektedir. Bu bağlamda tarafların yasal yükümlülüklerinin neler olduğu, bunların yerine getirilmesinde ihmalkârlık gösterilip gösterilmediği ve varsa bir ihmalkârlık bunun hukuka aykırı sonucun doğmasında bir etkisinin bulunup bulunmadığı da gözönünde bulundurulmalıdır.

38. İdarenin "iyi yönetişim" ilkesine uygun hareket etme yükümlülüğü bulunmaktadır. "İyi yönetişim" ilkesi, kamu yararı kapsamında bir konu söz konusu olduğunda kamu otoritelerinin; uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım [1. B.], B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 68).

39. İdarenin hatalı işleminden kaynaklanan mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığının tespitinde; idarenin hatalı işlemi karşısındaki tutumunun yanında, işlemin fark edilmesinde geçen süre, hatalı işlem nedeniyle ödenen paranın tahsil edilmesindeki yöntem, alacağa kanuni faiz gibi yaptırımların öngörülüp görülmediği önem arz etmektedir (Tevfik Baltacı [2. B.], B. No: 2013/8074, 9/3/2016, § 71).

40. Sosyal adaletin gereği olarak idarenin tesis ettiği hatalı işlemi somut olayın koşullarına göre geri alabileceği veya belli durumlarda kaldırabileceği hususunda kuşku yoktur. Bu tespit hatalı idari işlemden kaynaklanan sosyal güvenlik ödemeleri için de geçerlidir. Aksi durum kişilerin sebepsiz zenginleşmesine yol açabileceği gibi sosyal güvenlik fonlarına katkıda bulundukları hâlde kanunlardaki koşulları sağlamadıkları gerekçesiyle ödemelerden mahrum kalan kimseler yönünden adil olmayan sonuçlar doğurabilir. Bu durum, sınırlı kamu kaynaklarının uygun olmayan yöntemlerle dağıtımına cevaz verilmesi anlamına gelebileceğinden kamu yararı ile örtüşmez (Tevfik Baltacı, § 74; benzer yönde bkz. Moskal/Polonya, B. No: 10373/05, 15/9/2009, § 73).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Başvuru konusu olayda elverişlilik ve gereklilik ilkeleri yönünden tartışılmayı gerektirecek bir yön bulunmamaktadır. Asıl üzerinde durulması gereken müdahalenin orantılı olup olmadığıdır. Bu itibarla yapılan müdahale ile başvuruculara aşırı ve orantısız bir yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

42. Başvuruculara kamu görevinden çıkarıldığı aşamada emekliliğe hak kazanacak şekilde hizmet sürelerinin bulunduğu konusunda tartışma yoktur. Uyuşmazlık başvuruculara emekli aylığı bağlanabilmesi için başvuruculara emeklilik dilekçesi vermesi gerekirken idarece hatalı olarak başvuruculara resen emekli aylığının bağlanmasından kaynaklanmaktadır.

43. Eldeki olayda başvurucular kamu görevinden çıkarıldığı gün idarece emekli edilmiş ve daha sonra başvuruculara emekli aylığı bağlanmıştır. Başvuruculara emeklilik işlemlerini idare kendi inisiyatifi ile tesis ettiğinden emekli aylığı bağlanmasında başvuruculara herhangi bir kusurunun bulunduğu ileri sürülemez. Bunun yanında söz konusu resen emeklilik işlemleri tesis edilmeseydi başvuruculara kendi isteğiyle emeklilik talebinde bulunamayacağına dair bir iddia da idarece öne sürülmemiştir. Diğer yandan başvurucular kendilerine resen emekli aylığı bağlanması işlemine karşı itiraz etmemiş ve emekli edilmeleri işlemlerinin iptali üzerine kısa süre içerisinde dilekçe vererek emekli aylığı bağlanması talebinde bulunmuştur.

44. Bu durumda idarenin kendiliğinden tesis ettiği ve hatalı olduğunu düşündüğü işlemlerini iptal etmesi nedeniyle oluşan olumsuz sonuçların başvurucular üzerinde bırakıldığı

anlaşılmaktadır. Bütün bu hususlar gözetildiğinde ilgili idari işlemlerin tesisinde bir kusuru bulunmayan başvuruculara ilgili dönemde emeklilik şartlarını sağlamalarına rağmen ödenen emekli aylıklarının iadesi yönünde işlem tesis edilerek aşırı bir külfet yüklendiği, kamu yararı ile özel yarar arasında kurulması gereken makul dengenin başvurucular aleyhine bozulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

46. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile değişen miktarlarda maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

47. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

48. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Talepte bulunan başvurucu yönünden kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat talebinin REDDİNE,

G. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (H) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların listede gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

I. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ESKİGÜNLER TARIM AKARYAKIT İTHALAT İHRACAT SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2020/38834 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38834

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESKİGÜNLER TARIM AKARYAKIT İTHALAT İHRACAT SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38834)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Eskigünler Tarım Akaryakıt İthalat İhracat San. ve Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Mustafa UTKUSEVEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, akaryakıt bayilik sözleşmesinin feshedilmesine ilişkin davanın reddine ve açılan karşı davanın kabulüyle kâr mahrumiyeti ödenmesine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ile bayilik veren S. Petrolcülük Sanayi ve Ticaret A.Ş. (S. Şirket) arasında 1/5/2013 tarihinde akaryakıt bayilik sözleşmesi akdedilmiştir. Başvurucu 20/11/2015 tarihinde söz konusu sözleşmeyi tek taraflı feshetmiştir.

3. Başvurucu 3/8/2016 tarihinde S. Şirketine karşı sözleşmenin feshinden dolayı borçlu olmadığının tespiti ve teminat mektupları bedellerinin iadesi için dava açmıştır. Başvurucu; davalı şirket tarafından temin edilen ürünlerin düşük kalitede olmasından dolayı müşteri kaybına uğradığını, sözleşmeyi feshetmesinin haklı nedene dayandığını, davalının kâr payı talep edemeyeceğini ileri sürmüştür.

4. Davalı S. Şirketi, başvurucunun sözleşmeyi haksız olarak feshettiğini belirterek aleyhine açılan davanın reddini talep etmiş; kâr mahrumiyetinden doğan 35.000 TL'nin başvurucudan tahsili için karşı dava açmıştır.

5. Mersin 2. Asliye Ticaret Mahkemesi (Mahkeme) tarafların sundukları delilleri topladığını açıklamış ve ticari defterlerin incelemesine ilişkin bilirkişi raporları tanzim ettirmiştir.

6. Mahkeme 26/9/2018 tarihinde zarara uğradığını ispat eden başvurucunun akaryakıt bayilik sözleşmesini feshetmekte haklı olduğunu belirterek başvurucunun davasını kabul etmiş; davalı S. Şirketinin karşı davasını ise reddetmiştir. Mahkeme, başvurucunun davalıya borçlu olmadığının tespiti ile 35.000 TL tutarlı teminat mektubunun nakdi karşılığının ve teminat mektupları için ödediği komisyon bedellerinin işletilecek faizleriyle birlikte davalıdan alınarak başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

7. S. Şirketi, başvurucunun haklı nedenle feshe yönelik bir irade beyanı ortaya koymadan akaryakıt bayilik sözleşmesini feshettiğini, ihtilafa konu sözleşme nedeniyle zarara uğradığı iddiasının doğru olmadığını belirterek karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu, istinaf başvurusuna karşı cevabında zarara uğramasına neden olan sözleşmeyi haklı nedene dayalı feshettiğini açıklamış; istinaf itirazlarının reddi ile hukuka uygun olan Mahkeme kararının onanmasına karar verilmesini talep etmiştir.

8. İstinaf incelemesini duruşmalı yapan Adana Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) Mahkeme tarafından alınan bilirkişi raporlarında çelişki bulunduğunu ve hükme esas alınan raporun yetersiz olduğunu belirterek yeni bir bilirkişi raporu düzenlettirmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi ayrıca iddialar kapsamında ilgili kamu kurumuna yazılan müzekkere cevabına kararında yer vermiştir.

9. Bölge Adliye Mahkemesi 3/11/2020 tarihinde istinaf başvurusunu kabul etmiş ve Mahkeme kararını kaldırmıştır. Yeniden kurduğu hükümde ise başvurucunun davasının reddine ve karşı davanın kısmen kabulü ile 26.831,70 TL kâr mahrumiyeti alacağının işleyecek reeskont faiziyle birlikte başvurucudan alınarak S. Şirketine verilmesine, ayrıca S. Şirketinin karşı dava açarken yatırdığı peşin harcın iadesine, toplam 1.832,87 TL nispi karar ve ilam harcının ise başvurucudan tahsiline karar vermiştir.

10. Bölge Adliye Mahkemesi karar gerekçesinde başvurucunun dava dosyasına akaryakıt bayilik sözleşmesini haklı olarak feshettiğini gösterir bilgi ve belge ibraz etmediğini, beklenen ticari faydayı sağlamamasının da tek başına taraflar arasındaki sözleşmenin feshedilmesini haklı kılmayacağını açıklamıştır. Başvurucunun sözleşmeyi haksız olarak feshetmesi karşısında S. Şirketinin 61.831,76 TL kâr mahrumiyetini talep edebileceğini, bu alacağın 35.000 TL'sinin teminat mektubu vasıtasıyla başvurucudan tahsil edildiğini, buna göre kalan alacağın 26.831,[76] TL olduğunu kaydetmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 3/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 24/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, uyuşmazlığa konu sözleşmeyi haklı olarak feshettiğini somut delillerle ortaya koymasına rağmen hukuka aykırı bir gerekçeyle davasının reddedildiğini ve karşı davanın da kabul edildiğini iddia etmiştir. Bölge Adliye Mahkemesinin S. Şirketinin karşı davasında

talep ettiği kâr mahrumiyeti tutarından fazlasına hükmettiğini, ayrıca hukuka aykırı karar neticesinde teminat mektubuna konu bedellerden de mahrum kaldığını belirtmiştir. Bu gerekçelerle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Başvuruya konu olayda yargılama süreci sonunda 26.831,70 TL'nin işletilecek faiziyle birlikte başvurucudan alınmasına hükmedildiği görülmektedir. Buna göre başvurucunun mal varlığında azalmaya yol açan kesinleşmiş mahkeme hükmüne konu paranın Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülk teşkil ettiği açıktır.

16. Somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarınca doğrudan yapılan bir müdahale mevcut olmayıp akaryakıt bayilik sözleşmesinin feshedilmesi ilgili olarak özel kişiler arasında ortaya çıkan bir uyuşmazlık söz konusudur. Dolayısıyla başvuru devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri kapsamında incelenecektir.

17. Mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin devletin pozitif yükümlülükleri bulunduğuna ilişkin ilkelere Türkiye Emekliler Derneği ([1. B.], B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38), Eyyüp Boynukara ([1. B.], B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41) ve Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi ([2. B.], B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43) kararlarında yer verilmiştir. Devletin pozitif yükümlülükleri bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan [1. B.], B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41). Başvuruculara mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağı tanınmalıdır (Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71). Mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53). Olayın bütün koşulları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (Faik Tari ve Sultan Tari [2. B.], B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52).

18. Mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında ilk olarak etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma ve oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında özel kişiler arasındaki uyuşmazlıkta etkili ve adil bir karar verilmesini temin etmek sorumluluğu incelenmelidir. Başvurucu ile davalı S. Şirketi arasında akaryakıt bayilik sözleşmesinden kaynaklı uyuşmazlığın sözleşme hukukunu düzenleyen hukuk kuralları çerçevesinde ve uzman ticaret mahkemeleri önünde görüldüğü anlaşılmıştır. Dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına konu edilen uyuşmazlığın çözümüne ilişkin olarak önceden oluşturulan ve öngörülebilir, ulaşılabilir ve belirli nitelikte olduğu anlaşılan bir

hukuksal çerçeve kapsamında yargı makamlarınca hukuk kuralları yorumlanarak sonuca varıldığı belirtilmelidir.

19. İkinci olarak başvurucuya mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Eldeki olayda kendisini avukatla temsil ettirebilen başvurucunun iddia ve itirazlarını ileri sürebildiği, istinaf dilekçesine karşı açıklamalarda bulunabildiği görülmektedir. Başvurucunun açtığı davanın reddine ve karşı davanın kabulüne hükmeden Bölge Adliye Mahkemesi kararı incelendiğinde de bilirkişi raporu alındığı, ilgili kamu kurumundan temin edilen bilginin değerlendirildiği ve davaya konu sözleşmenin feshinin haklı olup olmadığına dair tartışmaya yer verildiği kaydedilmelidir. Bu hâliyle mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılandığı belirtilmelidir.

20. Başvurucu, davalı ile arasında akdedilen sözleşmeyi feshetmesinde haklı olmasına rağmen Bölge Adliye Mahkemesinin hukuka aykırı bir değerlendirme yaptığını ve S. Şirketinin talebinden fazlasına hükmettiğini ileri sürmüştür. Dava dosyası kapsamında değerlendirme yapan Bölge Adliye Mahkemesi nihai olarak beklenen kârın elde edilememesinin sözleşmenin haklı nedenle feshi hakkını vermeyeceğini belirterek haksız fesihten doğan kâr mahrumiyetinin başvurucudan tahsiline hükmetmiştir. Öte yandan S. Şirketinin 35.000 TL üzerinden karşı davasını açarak bu tutara göre dava harcını yatırdığı Bölge Adliye Mahkemesi kararından anlaşılmaktadır. Özel hukuk kişileri arasındaki bir sözleşmeden doğan uyuşmazlığın çözümüne ilişkin maddi ve usule ilişkin hukuk kurallarının uygulanması ve yorumlanmasında takdirin yargı mercilerine ait olduğu gözetildiğinde Bölge Adliye Mahkemesinin vardığı sonucun bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği söylenemeyecektir.

21. Son olarak ise özel hukuk kişileri arasında çatışan menfaatlerin adil bir şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir. Somut olayda başvurucunun akaryakıt bayilik sözleşmesini haksız olarak feshetmesi sonucuna bağlı olarak borçlu olmadığının tespiti davasının reddedildiği hatırlatılmalıdır. Diğer taraftan kâr mahrumiyetinin tahsiline hükmedilmesinin enerji sektöründe faaliyet gösteren başvurucu şirketin ekonomik durumuna etkisinin, bireysel başvuru formu ve eklerinde sunulan bilgi/belgeler kapsamında ortaya konulamadığı ifade edilmelidir. Yargılama sürecine bir bütün olarak bakıldığında her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelendiği ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca da yol açmadığı kanaatine varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ELMAS KARA

B. No: 2020/40146 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/40146

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ELMAS KARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/40146)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Cihan BAYDERE

Başvurucu : Elmas KARA

Vekili : Av. Ayça KASAP

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, vekil öğretmen olarak görev yapılan sürenin fiili hizmet süresi sayılmaması ve bu nedenle doğum borçlanması talebinin kabul edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 21/3/1984-26/3/1984 tarihleri arasında vekil öğretmen olarak çalışmıştır ancak başvurucu ilgili ay başında çalışıyor olmadığından aldığı aylık ve ücretlerinden sigorta primi kesintisi yapılmamıştır.

6. Başvurucu 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamında 28/4/2007 tarihinde çalışmaya tekrar başlamış, aylıklarından sigorta primi kesilmiştir.

7. Başvurucu 30/11/2016 tarihli dilekçesi ile Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) başvurarak 21/1/1999 ve 23/5/2000 tarihlerinde gerçekleşen doğumlarına ilişkin olarak doğum borçlanması talebinde bulunmuştur.

8. SGK tarafından tesis edilen 13/12/2017 tarihli işlem ile başvurucunun ay başı geçtikten sonra 21/3/1984 tarihinde göreve başlayıp yine sonraki ay başı başlamadan 26/3/1984 tarihinde görevinden ayrıldığı, bu nedenle ilgili dönemde başvurucunun aylık ve ücretlerinden kesenek kesilmediği, doğum öncesindeki hizmeti için prim kesilmemesi nedeniyle başvurucunun doğum borçlanması talebinin kabul edilmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle söz konusu talep reddedilmiştir.

9. Başvurucu tarafından söz konusu işlemin tebliği üzerine vekil öğretmen olarak çalışma süresinin 21/3/1984-16/5/1984 tarihleri arasında olduğu iddiasıyla bu sürenin çalışma süresi olarak tespit edilmesi ve doğum borçlanması talebinin kabul edilmesi istemiyle dava açılmıştır.

10. Açılan davada Trabzon 1. İş Mahkemesince (İş Mahkemesi) duruşma yapılarak başvurucunun görümcesi olduğunu ve 21/3/1984-16/5/1984 tarihleri arasında izinli olması nedeniyle yerine vekil öğretmenlik yaptığını ifade eden bir tanık dinlenmiştir. Fakat İş Mahkemesince 14/5/2019 tarihinde verilen kararla olayda başvurucunun idari işlemle görevlendirildiği, işçi-işveren ilişkisinin bulunmadığı, davanın çözümünde idari yargının görevli olduğu gerekçesiyle yargı yolunun yanlışlığı nedeniyle dava dilekçesi reddedilmiştir. Tarafların karara karşı istinaf kanun yolu başvurusunda bulunmaması üzerine karar kesinleşmiştir.

11. Başvurucu tarafından İş Mahkemesinin kararı üzerine;

i. Vekil öğretmen olarak görev yaptığı 21/3/1984-16/5/1984 tarihleri arasındaki sürenin fiili hizmet olarak sayılmasına,

ii. Bu talebin kabul edilmemesi hâlinde 21/3/1984-26/3/1984 tarihleri arasındaki sürenin fiili hizmet sayılmasına,

iii. Vekil öğretmen olarak görev yaptığı sürelerin hizmet süresinden sayılmamasına ve doğum borçlanması talebinin kabul edilmemesine ilişkin SGK işleminin iptaline karar verilmesi talebiyle idari yargıda dava açılmıştır.

12. Açılan davada Trabzon İdare Mahkemesince (İdare Mahkemesi) 16/7/2019 tarihinde idari yargıda yalnızca iptal veya tam yargı davası açılabileceği, bu nedenle fiili hizmet süresinin sayılması talebinin idare mahkemesinden talep edilemeyeceği, yine idari yargıda seçimlik taleplerde bulunulamayacağı, dava dilekçesinde iptali istenilen işlemlerin açıkça belirtilmediği gerekçeleriyle dava dilekçesinin reddine karar verilmiştir.

13. Başvurucu tarafından dava dilekçesi yenilenerek SGK'nın 13/12/2017 tarihli işlemin iptali talebinde bulunulmuştur. Dava dilekçesinde, açtığı ilk davada İş Mahkemesince yapılan duruşmada 21/3/1984-16/5/1984 tarihleri arasında vekil öğretmen olarak çalıştığı yönündeki tanık beyanlarının dikkate alınması istenmiştir.

14. İdare Mahkemesi tarafından 4/2/2020 tarihinde ilgili hizmet belgesine göre başvurucunun 21/3/1984-26/3/1984 tarihleri arasında vekil öğretmen olarak görev yaptığı,

yasal düzenlemeler gereği ay başından sonra göreve başladığı ve sonraki ay başı tarihi gelmeden önce görevinden ayrıldığından dolayı kendisinden kesenek kesilmediğinden emekli sandığına tabi çalışmasının bulunmadığının kabulü gerektiği, tam kesenek alınmayan hizmet sürelerinin fiili hizmet süresinden sayılmasına da olanak bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

15. Samsun Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 3/11/2020 tarihli kararıyla istinaf başvurusunun kesin olarak reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, her ne kadar başvurucu tarafından 21/3/1984-16/5/1984 tarihleri arasında vekil öğretmen olarak çalıştığı hususunun İş Mahkemesinde yapılan yargılamada (bkz. § 10) tanık anlatımlarıyla ortaya konulduğu ileri sürülmüşse de başvurucu tarafından açılmış ve söz konusu iddianın doğruluğunu ortaya koyan bir tespit davasının bulunmadığı belirtilerek söz konusu iddiaya itibar edilmediği ifade edilmiştir.

16. Başvurucu, nihai kararı 12/11/2020 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

17. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Bu Kanunun kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından;

...

c) Kamu idarelerinde;

...

2) Bu maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine tabi olmayanlardan, sözleşmeli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 86 ncı maddesi uyarınca açıktan vekil atananlar,

sigortalı sayılırlar.

..."

18. 5510 sayılı Kanun'un 10/9/2014 tarihli ve 6552 sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun'un 43. maddesi ile değiştirilen hâliyle 41. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Bu Kanuna göre sigortalı sayılanların;

a) (Değişik: 10/9/2014-6552/43 md.) Kanunları gereği verilen ücretsiz doğum ya da analık izni süreleri ile 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri kapsamındaki sigortalı kadının, üç defaya mahsus olmak üzere doğum tarihinden sonra iki yıllık süreyi geçmemek kaydıyla borçlanılacak sürelerde uzun vadeli sigorta kolları açısından sigortalı sayılmaması ve çocuğunun yaşaması şartlarıyla talepte bulunulan süreleri,

...

kendilerinin veya hak sahiplerinin yazılı talepte bulunmaları ve talep tarihinde 82 nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt ve üst sınırları arasında olmak üzere, kendilerince belirlenecek günlük kazancın (a) bendinde bulunanlar için %32'si diğerleri için %45'i üzerinden hesaplanacak primlerini borcun tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde ödemeleri şartı ile borçlandırılarak, borçlandırılan süreleri sigortalılıklarına sayılır. ...

..."

19. 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun mülga 14. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Sandığın gelirleri şunlardır:

a) İştirakçilerin emeklilik keseneğine esas aylık tutarları üzerinden her ay kesilecek %16 emeklilik kesenekleri;

Ay başlarından sonra vazifeye girenlerin o aya ait eksik aylık veya ücretlerinden kesenek alınmaz. Ay başlarından sonra vazifeden ayrılanların eksik aylık veya ücretlerinden tam kesenek alınır.

..."

20. 5434 sayılı Kanun'un mülga 15. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Emeklilik keseneği, aşağıda yazılı aylık ve ücret tutarları ile ödeneklerden alınır:

...

f) Açıktan tayin edilen vekillerin, kanunlarına göre, aldıkları vekillik aylık veya ücretleri tutarları;

..."

21. 5434 sayılı Kanun'un mülga 30. maddesi şöyledir:

"İştirakçilere bu Kanunun 13 üncü maddesi ile tanınan haklar, durumlarına göre 14 üncü maddenin (a) veya (b) fıkraları gereğince ilk alınan keseneklerin ilgili bulunduğu ay başından başlar."

22. 5434 sayılı Kanun'un mülga 31. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Fiili hizmet müddeti, iştirakçinin 30 uncu madde gereğince bu kanunla tanınan haklardan faydalanmaya başladığı tarihten itibaren tam kesenek vermek suretiyle geçirdiği müddettir.

Ay başlarından sonra vazifeden ayrılanlar için ayrıldıkları ayın tamamı fiili hizmet müddeti sayılır.

..."

2. Yargıtay İçtihadı

23. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 18/5/2011 tarihli ve E.2011/10-311, K.2011/322 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"...

Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık, doğuma dayalı borçlanma hakkının sigortalılık başlangıç tarihinden önceki doğumlar yönünden de kullanılıp kullanılamayacağı, diğer bir ifade ile borçlanma hakkı için doğum öncesinde sigortalı olmasının gerekli olup

olmadığı noktasında toplanmaktadır.

Davanın yasal dayanağı 01.08.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 17.04.2008 tarih 5754 sayılı Kanunun 67. maddesi ile Değişik 41/1-a maddesidir.

...

Bilindiği üzere hizmet borçlanması, prim ödemeden geçen sürelere ait primleri sonradan ödemek suretiyle, bu süreleri prim ödeme gün sayısına ve bazen de sigortalılık süresine ekleme olanağı veren bir sosyal sigorta işlemidir.

5510 sayılı Kanunun 41. maddesi ile sosyal güvenlik mevzuatımızda daha önce var olan yurtdışı hizmet borçlanması, askerlik borçlanması ile grev ve lokavtta geçen sürelerin borçlanılması haklarına ek olarak getirilen yeni borçlanma haklarından biri de doğuma dayalı borçlanma hakkıdır.

Doğuma dayalı borçlanma hakkı 5510 sayılı Kanunun ilk şeklinde öngörülmemişken 5754 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile maddeye eklenmiştir (R.G. 08.05.2008, 26870).

...

5510 sayılı Kanunun 41/1, a maddesi metninde 5510 sayılı Kanunun 4/1-a maddesi kapsamına giren kadın sigortalılara doğuma dayalı borçlanma hakkı tanınmıştır. Buna göre 5510 sayılı Kanunun 4/1-a bendi kapsamındaki sigortalılar doğum tarihinden sonra iki yıllık süreyi geçmemek kaydıyla hizmet akdine istinaden işyerinde çalışmaması ve çocuğunun yaşaması şartıyla talepte bulunulan süreleri borçlanabileceklerdir.

5510 sayılı Kanunun 41/1, a düzenlemesinde, "a" bendinin ilk kısmında yer verilen borçlanma imkanı, çalışırken ücretsiz doğum ya da analık izni kullanılan sürelere ilişkindir ki bu doğal olarak daha önce sigortalı olmayı gerektirir. Aynı bendin ikinci kısmındaki borçlanma imkanı ise doğrudan ve sadece 4/1, a kapsamındaki sigortalı kadına tanınmış ve borçlanacağı süre doğum tarihinden sonra iki yıllık süreyi geçmemek kaydıyla hizmet akdine istinaden işyerinde çalışmayacağı süre olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla bu imkandan yararlanabilmek için de, geçmişte hizmet akdine dayalı olarak zorunlu sigortalılık tescilinin yapılmış olması gerekli sayılmalıdır.

Anılan maddede yer verilen borçlanma imkanının, doğrudan ve açıkça sadece 4/1, a maddesi kapsamındaki sigortalılara tanınmış olması, borçlanma talebinde bulunanın doğum tarihinden önce 4/1-a bendi kapsamında çalışması olgusunun arandığını; bunun da doğal olarak doğumdan önce sigortalı olmayı gerektirdiği açıktır.

Öte yandan maddenin ancak sigortalı olarak çalışan kadın tarafından kullanılabilecek olan ücretsiz doğum ya da analık izni sürelerine ilişkin olması ve borçlanılacak sürenin doğum tarihinden sonra iki yıllık süreyi geçmemek kaydıyla hizmet akdine istinaden işyerinde çalışmayacağı süre olarak tanımlanması da, bu imkandan yararlanabilmek için doğum öncesi çalışıyor olmanın, yani sigortalılığın zorunlu olduğunu göstermektedir.

..."

3. Danıştay İçtihadı

24. Danıştay Onikinci Dairesinin 17/3/2021 tarihli ve E.2018/5302, K.2021/1417 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"DAVANIN KONUSU:

1976 ve 1980 yıllarında iki doğum yapan ve 1992 yılından itibaren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi sigortalı olarak çalışan davacı tarafından; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğünün "Hizmet Borçlanma işlemleri" konulu, 16/09/2010 tarih ve 2010/106 sayılı Genelgesinin "Doğum borçlanması" başlıklı 2.1 maddesindeki "...sigortalının doğumdan önce 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında tescil edilmiş olması ve adına kısa ya da uzun vadeli sigorta kolları yönünden prim ödenmiş olması yeterli sayılacaktır." ibaresinin iptaline karar verilmesi istenilmektedir.

...

HUKUKİ DEĞERLENDİRME:

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 41. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendiyle; anılan Kanunun 4. maddesinin 1. fıkrasının (a), (b) veya (c) bendi kapsamına giren kadın sigortalılara doğum nedeniyle borçlanma hakkı tanınmış olup; söz konusu düzenlemeye göre sigortalı kadınların, doğum tarihinden sonra, iki yıllık süreyi geçmemek kaydıyla borçlanılacak sürelerde uzun vadeli sigorta kolları açısından sigortalı sayılmaması ve çocuğunun yaşaması şartlarıyla, talepte bulunulan süreleri borçlanabilmelerine imkan sağlanmıştır.

Başka bir ifade ile, 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde yer alan düzenlemenin ilk kısmında yer verilen borçlanma imkânı, çalışırken ücretsiz doğum ya da analık izni kullanılan sürelere ilişkin olup, bu olanak doğal olarak daha önce sigortalı çalışmayı gerektirmektedir. Aynı bendin ikinci kısmında yer alan borçlanma imkânı ise doğrudan ve sadece 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasının (a), (b) veya (c) bendi kapsamındaki sigortalı kadına tanınmış bir hak olup; borçlanılan süre, doğum yapılan tarihten sonra iki yıllık süreyi geçmemek kaydıyla, uzun vadeli sigorta kolları açısından sigortalı sayılmayacağı süre olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla bu imkândan yararlanabilmek için, geçmişte sigortalılık tescilinin yapılmış olması gerekmektedir.

Öte yandan, maddenin ancak sigortalı olarak çalışan kadın tarafından kullanılabilecek olan ücretsiz doğum ya da analık izni sürelerine ilişkin olması ve borçlanılacak sürenin doğum yapma tarihinden sonra iki yıllık süreyi geçmemek kaydıyla uzun vadeli sigorta kolları açısından sigortalı sayılmayan süre olarak tanımlanması da, bu imkândan yararlanabilmek için doğum yapılan tarihten önce sigortalı olarak çalışma koşulunun arandığını göstermektedir.

5510 sayılı Kanun'un 41/1-a maddesinde değişiklik yapan 17/04/2008 tarih ve 5754 sayılı Kanun'a ilişkin TBMM alt komisyon raporunda; bu değişiklikle ilgili olarak, ücretsiz doğum ya da analık izin sürelerinin de borçlanılabilecek sürelerden sayıldığı; bu sürelerde kadın çalışanların doğum ve çocuk bakımı gibi özel bir durum nedeniyle izin kullandığı, bunun sonucunda doğum yapan kadının sosyal güvenlik alanındaki bu hakkı kullanmasından dolayı emeklilikle ilgili sürelerini tamamlamak için ortaya çıkan bir maliyete katlanmak zorunda kalacağı; oysa çocuk bakımının aynı zamanda toplumsal olarak Devletin de üstlenmesi gereken bir sorumluluk olduğu belirtilmiştir. Böylelikle prim yatırma imkânı bulunmadığı halde, kanun koyucunun çeşitli saiklerle sigortalılık imkânı sunmak ve prim süresine eklemek istediği bu gibi dönemlerin, telafisine yönelik getirilen borçlanma müessesesinin amacı da gerçekleşmiş olacaktır.

Görüldüğü üzere, maddenin amacı, doğum yapan kadının, çalışamadığı dönemde uzun

vadeli sigorta kolları yönünden mağduriyetini gidermek olduğundan; “sigortalı kadın” ibaresi konulmak suretiyle, 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasının (a), (b) veya (c) bentleri kapsamında sigortalı olan kadının, doğum yaptığı dönemde çalışamadığı ve prim ödeyemediği süreyi borçlanması imkânı getirilerek, madde gerekçesindeki amacın gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Kanun koyucu tarafından, bu amaca uygun bir şekilde 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde doğum borçlanması yapılabilmesi için ön koşul olarak, aynı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasının (a), (b) veya (c) bentleri kapsamında sigortalı olma şartının öngörüldüğü; diğer bentlerde ise böyle bir ön koşula yer verilmediği; dolayısıyla kanun koyucunun doğum borçlanmasına ilişkin olarak, “sigortalı olma” ön koşulunu arayarak, bu konudaki iradesini açıkça ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

Bu durumda, 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi uyarınca doğum nedeniyle çalışma hayatından bir süre ayrı kalan kadın sigortalılara, önceden tescil edilmiş olmak koşuluyla borçlanma hakkı tanınmış olup, doğum nedeniyle çalışılmayan iki yıllık sürenin borçlanılması olanağının, sadece 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasının (a), (b) veya (c) bentleri kapsamında sigortalı kadına tanınmış olması karşısında, sigortalı olarak tescil tarihinden önce gerçekleşen doğumlar nedeniyle borçlanma hakkından yararlanmak mümkün olmadığından, anılan Kanun'un amacına uygun olarak düzenlenen Genelgenin 2.1 maddesinin dava konusu edilen kısmında hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Her ne kadar, 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinin 4. fıkrasında; “Bu Kanuna göre tespit edilen sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki süreler için borçlandırılma halinde, sigortalılığın başlangıç tarihi, borçlandırılan gün sayısı kadar geriye götürülür” kuralına yer verilmiş ise de bu düzenleme, borçlanılacak sürelerin tümüne tanınmış bir hak niteliğinde görülmemiştir.

Nitekim, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 08/02/2018 tarih ve E:2015/171, K:2018/333 sayılı kararı da bu yöndedir."

B. Uluslararası Hukuk

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında mülkiyet hakkının kapsamı konusunda mevzuat hükümlerinden ve yargı mercilerinin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak özerk bir yorumu esas almaktadır (Depalle/Fransa [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010, § 62; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129).

27. AİHM, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin mülkiyeti elde etme hakkını

koruma altına almadığını kabul etmektedir (Van der Mussele/Belçika [GK], B. No: 8919/80, 23/11/1983, § 48; Slivenko ve diğerleri/Letonya [BD] (k.k.), B. No: 48321/99, 23/1/2002, § 121; Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye, B. No: 34478/97, 9/1/2007, § 52).

28. AİHM, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ancak müdahalenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin anlamı kapsamında bir mülk ile ilişkili olması durumunda ileri sürülebileceğini belirtmektedir. Buna göre alacak haklarını da içeren mevcut mülk veya mal varlığı yanında mülkiyet hakkının elde edilebileceği yönündeki en azından bir meşru beklenti de mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilir (Kopecký/Slovakya [BD], B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 35; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya [BD], B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 83; meşru beklenti kavramının ilk defa geliştirildiği kararlar için bkz. Pine Valley Developments Ltd ve diğerleri/İrlanda, B. No: 12742/87, 29/11/1991, § 51; Stretch/Birleşik Krallık, B. No: 44277/98, 24/6/2003, § 35; Pressos Compañía Naviera S.A. ve diğerleri/Belçika, B. No: 17849/91, 20/11/1995, § 31).

29. Bununla birlikte AİHM içtihatlarına göre temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kopecký/Slovakya, § 35; Gratzinger ve Gratzingerova/Çek Cumhuriyeti [BD] (k.k.), B. No: 39794/98, 10/7/2002, § 69). İç hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların ulusal mahkemelerce kesin olarak reddedildiği durumlarda meşru bir beklentinin bulunduğu sonucuna varılamaz (Kopecký/Slovakya, §§ 50, 52; Jantner/Slovakya, B. No: 39050/97, 4/3/2003, §§ 29-33).

30. AİHM içtihatlarında sıklıkla -her ne kadar anlaşılabilir olsa da- basit beklenti ile daha somut nitelikte olması, hukuki bir düzenlemeye ya da iç hukukta yerleşik ve istikrarlı bir yargı kararına dayanması gereken meşru beklenti arasındaki fark vurgulanmaktadır (Kopecký/Slovakya, § 52; Bozcaada Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı/Türkiye (k.k), B. No: 22522/03, 9/12/2008).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Anayasa Mahkemesinin 7/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu, İş Mahkemesinde yapılan duruşmada dinlenen tanık anlatımlarıyla 21/3/1984-16/5/1984 tarihleri arasında vekil öğretmen olarak çalıştığının tespit edilmesine rağmen bu beyanların İdare Mahkemesince dikkate alınmadığını, mahkemece kabul edilen altı günlük çalışmasının ise fiili hizmet olarak sayılmadığını, 5434 sayılı Kanun'un 14. maddesi 5510 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmasına rağmen hükme esas alındığını iddia ederek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Bakanlık görüşünde, başvurucunun yargı makamları nezdinde tespit edilen ya da yerleşik bir içtihada dayanan bir mülkünün ya da meşru beklentisinin bulunmadığını belirtmiştir.

34. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

35. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

36. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun sosyal güvenlik statüsüyle bağlantılı şekilde vekil öğretmen olarak görev yaptığı sürenin fiili hizmet süresi sayılmamasına ve doğum borçlanması talebinin kabul edilmemesine ilişkin şikâyeti mülkiyet hakkı kapsamında incelenecektir.

37. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

38. Mülkiyet hakkının özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsamı olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge [2. B.], B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 51).

39. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi [1. B.], B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

40. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu [1. B.], B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

41. Diğer taraftan yargı mercileri önünde hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların yargı mercilerince kesin olarak reddedildiği durumlarda açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz bir takdir hatası bulunmadığı sürece meşru bir beklentinin bulunduğu sonucuna varılamaz (Yusuf Dilekçi [2. B.], B. No: 2014/12026, 21/9/2017, § 48).

42. Somut olayda başvurucu 21/3/1984-16/5/1984 tarihleri arasında vekil öğretmen olarak çalıştığını, bu hususun İş Mahkemesinde görülen duruşmada tanık anlatımı ile tespit edilmesine rağmen İdare Mahkemesince kabul edilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu doğum borçlanması talebinin idarece kabul edilmemesi üzerine İş Mahkemesi nezdinde ilgili dönemdeki çalışmasının tespiti ile birlikte doğum borçlanması talebinin kabul edilmesi istemiyle dava açmıştır. İş Mahkemesi ise yargı yolunun yanlışlığı nedeniyle dava dilekçesinin reddine karar vermiştir. Başvurucu, bu karara karşı kanun yollarına başvurmadan İdare Mahkemesinde dava açma yoluna gitmiştir.

43. İdare Mahkemesi kayıtlara göre başvurucunun 21/3/1984-26/3/1984 tarihleri arasında vekil öğretmen olarak görev yaptığının kabul edilebileceğini belirtmiş ancak bu durumda dahi davanın kabul edilemeyeceğine hükmetmiştir. Buna göre söz konusu tarihler gözetildiğinde başvurucunun ay başından sonra göreve başladığı ve sonraki ay başı tarihi gelmeden önce görevinden ayrıldığı, mevzuat gereği kendisinden kesenek kesilmediği, bu nedenle anılan dönem için emekli sandığına tabi çalışmasının bulunmadığı ve tam kesenek alınmayan hizmet sürelerinin fiili hizmet süresinden sayılmasına da olanak olmadığı açıklanmıştır. Bölge İdare Mahkemesi ise başvurucunun 21/3/1984-16/5/1984 tarihleri arasında vekil öğretmen olarak çalışıldığı hususunu doğrulayan bir tespit davasının bulunması gerektiğini, başvurucunun daha önce İş Mahkemesinde açılan davadaki tanık anlatımlarından hareketle iddialarına itibar etmenin mümkün olmadığını ayrıca belirterek istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

44. Başvurucu, 21/3/1984-16/5/1984 tarihleri arasında vekil öğretmen olarak çalıştığını gösteren somut bir belge ortaya koyamamıştır. Bu nedenle mahkemelerce başvurucunun anılan dönemde çalıştığı yönündeki iddiasına itibar edilmemesinde isabetsizlik bulunduğu söylenemez.

45. Yukarıda açıklandığı üzere gerek Yargıtay gerekse Danıştay 5510 sayılı Kanun'un 41. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde düzenlenen doğum borçlanması talebinin kabul edilebilmesi için kadının doğumdan önce uzun vadeli sigortalılık kaydının bulunmasının şart olduğunu belirtmektedir (bkz. §§ 23-24). Yargıtay ve Danıştayın ilgili mevzuat hükümleri kapsamında ulaştıkları sonucun hukuk kurallarını yorumlama ve takdir yetkisi kapsamında olduğu görülmektedir (benzer yönde bkz. Hatice Kara [1. B.], B. No: 2013/3180, 13/4/2016, § 62). Başvuruya konu yargı kararlarında yapılan doğum borçlanması hakkından yararlanabilmek için öncesinde kişinin maaşından tam sigorta keseneği yapılmış olması gerektiği yönündeki yorumun bahsedilen Yargıtay ve Danıştay içtihatları ile uyumlu olduğu anlaşılmaktadır.

46. Sonuç olarak incelenen olayda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde açık bir kanun hükmüne ya da yerleşik bir yargı içtihadına dayanan bir meşru beklentisi bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

48. Başvurucu 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre işçilerin bir gün çalışması hâlinde dahi sigorta primi kesilerek sigortalılığı sağlanırken aynı fıkranın (c) bendine göre idarenin kayıtlarına göre altı gün çalışmasına rağmen sigortalılık kaydının yapılmadığı, bu nedenle doğum borçlanması talebinin kabul edilmediği, bu uygulamanın eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

49. Ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvuruculların kendileriyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50).

50. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa'da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10. maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir (Nuriye Arpa [2. B.], B. No: 2018/18505, 16/6/2021, § 58). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (Burcu Reis [1. B.], B. No: 2016/5824, 28/12/2021, § 50).

51. 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerinde ve bu kanun öncesinde bu kapsamdaki kişiler için uygulanan 506 sayılı Kanun ile 5434 sayılı Kanun kapsamında birbirinden farklı sigortalılık sistemleri öngörülmüştür. Bu iki sigorta sistemine dâhil olma yönünden kanun koyucunun farklı düzenlemeler yapması takdir yetkisi kapsamında olup söz konusu sigorta sistemlerine girme yönünden kişiler benzer durumda değildir.

52. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİRSEN KIRAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/5664 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5664

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİRSEN KIRAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5664)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Birsen KIRAR 2. Emine KIRAR 3. Gökçe KIRAR 4. Gökhan KIRAR 5. Mehmet Nur KIRAR 6. Murat KIRAR

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikte olduğu ileri sürülen terör saldırısı sonucu meydana gelen ölümden kaynaklanan zararların tazmini talebiyle açılan davada olayın idarenin kusuruyla meydana geldiğine ilişkin iddiaların değerlendirilmemesi nedeniyle yaşam hakkının, davanın süre aşımı gerekçesiyle kısmen reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binasının yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvurucular Birsen Kırar ve Murat Kırar'ın kızı, diğer başvuruculaların kardeşi olan A.K.de terör saldırısı nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

3. Başvurucular Birsen Kırar ve Murat Kırar'ın 22/5/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) yaptığı başvuru üzerine 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmış, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların

Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 25.842,95 TL tutarında maddi tazminat A.K.nın mirasçılarına ödenmiştir.

A. Olaya İlişkin Olarak Görevi Kötüye Kullanma Suçundan Açılan Kamu Davası

4. Yaşanan terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili olarak çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimlerinin araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgileri de belirtmek suretiyle Hatay emniyetine bilgi verdiği, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu, ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlemiş ve iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır. Başsavcılığın 7/1/2016 tarihinde aynı suça ilişkin olarak hazırladığı ikinci iddianamenin kabulüyle açılan kamu davası ilk ceza davası ile birleştirilerek görülmüştür.

6. İşbu bireysel başvuru yapıldığında derdest olan kamu davası, inceleme devam ederken neticelenmiştir. Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesinin 1/6/2021 tarihli kararıyla, dönemin Hatay İl Emniyet Müdürü R.K., Hatay İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Müdürlüğü (TEM) Şube Müdürü N.E. ve Reyhanlı İlçe Emniyet Müdürü M.B.nin neticeten 8 ay 10 gün hapis cezası ile tecziyelerine ancak hükmedilen cezaların ertelenmesine karar verilmiştir. Kararda, gelen bir telefon ihbarı üzerine Millî İstihbarat Teşkilatınca (MİT) hazırlanan ve bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgiler içeren 10/5/2013 tarihli ve 2013/32 sayılı eylem ihbarı notunun Hatay İl Emniyet Müdürlüğüne teslim edilmesine ve evrakın nöbetçi memur tarafından taranarak ilgili birimi olan TEM Şubesi ve İlçe Emniyet Müdürlüklerine POL-NET olarak isimlendirilen bilişim sistemi üzerinden gönderilmesine rağmen bu istihbari bilgiye emniyet görevlilerinin yeterli ilgiyi göstermediği ve eyleme karşı yeterli tedbir almadığı ifade edilmiştir. Ayrıca bu patlama olayı öncesinde 23/10/2012 tarihinden itibaren İl Emniyet Müdürlüğüne MİT tarafından bombalı eylemler ve eylemi gerçekleştirecek şahıslar ile iltisaklarını içeren birçok istihbari bilgi iletildiği ancak bu bilgilerin yeterince değerlendirilmediği kabul edilmiştir. Anılan mahkûmiyet hükümleri istinaf incelemesinden geçerek 7/11/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Başvuruculaların Olaya İlişkin Olarak Açtığı Tam Yargı Davası

7. Başvurucular 19/11/2013 tarihinde İçişleri Bakanlığına sundukları dilekçeyle ölüm nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Talebin 12/12/2013 tarihli işlemle reddedilmesi üzerine 20/1/2014 tarihinde 5233 sayılı Kanun hükümleri kapsamında idareyle imzalanan sulhnamenin iptali ile maddi ve manevi zararlarının ödenmesi istemiyle İçişleri Bakanlığına izafeten Hatay Valiliği aleyhine tam yargı davası açılmıştır. Dava dilekçesinde; sulhnamenin gabin koşullarında imzalandığı, maddi ve manevi zararlarının kendilerine ödenenden daha fazla olduğu belirtilmiştir. Hatay İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 17/2/2014 tarihli hasım düzeltme kararı ile davalı idareleri İçişleri Bakanlığı ve Hatay Valiliği olarak belirlemiştir. Başvurucular 24/4/2014 tarihli savunmaya cevap dilekçesinde, patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin kusuru olduğunu, istihbarat bilgisi bulunmasına rağmen önlem alınmadığını, bu durumun konuya ilişkin yürütülen ceza davasındaki bilgi ve belgelerden anlaşıldığını ileri sürmüş ve

dava açma süresine ilişkin açıklama yapmak suretiyle 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açıldığını vurgulamıştır.

8. Hatay İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) patlamaya ilişkin yürütülen ceza yargılamasındaki bilgi ve belgeleri temin etmeden davayı neticelendirmiştir. İdare Mahkemesi 22/1/2015 tarihli kararında ilk olarak olayın bir terör eylemi olduğunun anlaşılması (idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığının tespit edilmesi) karşısında, uyuşmazlığın maddi tazminat istemleri bakımından özel kanun olan 5233 sayılı Kanun kapsamında, manevi tazminat istemleri bakımından ise sosyal risk ilkesi kapsamında çözümleneceğini belirtmiştir. İdare Mahkemesi bu değerlendirme kapsamında;

i. Manevi tazminat istemini İçişleri Bakanlığı yönünden sosyal risk ilkesi uyarınca kabul ederek toplam 120.000 TL manevi tazminatın idareye başvuru tarihinden itibaren işleyecek faiziyle birlikte başvuruculara ödenmesine,

ii. Maddi tazminat talebinin Komisyon tarafından incelenerek karara bağlanması nedeniyle İçişleri Bakanlığı yönünden bu kısmı aşan maddi tazminat isteminin ödenmesinin 5233 sayılı Kanun uyarınca mümkün olmaması nedeniyle reddine,

iii. Sulhnamenin imzalandığı 21/6/2013 tarihinden itibaren en geç altmış gün içinde veya aynı süre içinde idareye başvurulup dava açılması gerekirken bu süreler geçildikten sonra açılan davanın sulhnamenin iptali ve Hatay Valiliğinden talep edilen maddi tazminat (destekten yoksun kalma tazminatı ile defin giderleri) yönünden reddine,

iv. 5233 sayılı Kanun'un manevi zararları kapsamaması nedeniyle manevi tazminat talebinin Hatay Valiliği yönünden reddine karar vermiştir.

9. Başvurucular ve İçişleri Bakanlığı karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucular; temyiz dilekçelerinde ilgili kamu görevlileri hakkında devam eden ceza yargılaması ve bu yargılama kapsamındaki delillere istinaden patlamanın meydana gelmesinde hizmet kusuru olduğunu, uyuşmazlığın 5233 sayılı Kanun uyarınca sosyal risk ilkesi esas alınarak değil 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi gereğince hizmet kusuru değerlendirmesi yapılarak çözülmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucular ayrıca sulhnamenin gabin koşullarında imzalandığı yönündeki iddialarının gerekçeli kararda değerlendirilmediğini belirtmiştir.

10. Danıştay Onuncu (Daire) ve Onbeşinci Dairelerinden oluşan müşterek Kurul temyiz incelemesi neticesinde İdare Mahkemesi kararının bozulmasına 14/11/2018 tarihinde karar vermiştir. Müşterek Kurul, anılan kararda öncelikle eylemlerin gerçekleşmesinde idarenin hizmet kusuru bulunduğunun yine idarenin kendi müfettişince hazırlanan ön inceleme raporu, Hatay Valiliği İl İdare Kurulunun soruşturma izni verilmesine ilişkin kararı, Başsavcılık tarafından hazırlanan iddianameler ve açılan ceza davası ile ortaya konulduğunu, bu nedenle söz konusu patlamalara istinaden açılan dava kapsamında ileri sürülen maddi ve manevi tazminat taleplerinin 5233 sayılı Kanun kapsamında değil idarenin sorumluluğunun doğrudan ve asli nedeni olan hizmet kusuru ilkesi gereğince karşılanması gerektiğini açıklamıştır. Müşterek Kurul, gerekçesinde ayrıca patlamaların meydana geldiği veya sulhnamenin imzalandığı tarihler itibarıyla olayda hizmet kusuru bulunduğu ve davalı idarelerin faaliyeti ile olay arasında nedensellik bağının var olduğu hususları net olarak bilinmediğinden 5233 sayılı Kanun'a göre sulhname imzalanarak ödeme yapılmasının hizmet kusuru nedeniyle genel ilkelere göre tazminat ödenmesine engel oluşturmayacağına işaret etmiştir.

11. Davalı idareler, müşterek Kurul kararına karşı karar düzeltme talebinde bulunmuştur. 10/4/2019 ve 11/4/2019 tarihli karar düzeltme dilekçelerinde başvuruculara maddi zararlarının 5233 sayılı Kanun çerçevesinde sulhname imzalanmasını takiben ödendiği, olay nedeniyle bazı kamu görevlileri hakkında açılan ceza yargılamasının devam ettiği, idarenin hizmet kusurunu ortaya koyan kesin bir yargı kararı bulunmadığı ileri sürülmüştür.

12. Daire 19/10/2020 tarihinde yaptığı inceleme neticesinde karar düzeltme taleplerinin kabulüne, 14/11/2018 tarihli kararın kaldırılmasına ve İdare Mahkemesi kararının başvurucular tarafından talep edilmeyen faize ilişkin kısmı çıkarılmak suretiyle düzeltilerek onanmasına karar vermiş; söz konusu kararda İdare Mahkemesi kararının usul ve hukuka uygun olduğuna ilişkin genel nitelikte bir açıklamaya yer vererek 14/11/2018 tarihli müşterek Kurul kararında belirtilen gerekçeler ve başvuruculara hizmet kusurunun varlığına ilişkin ileri sürdüğü iddialar yönünden bir değerlendirme yapmamıştır.

13. Başvurucular, nihai kararı 22/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 18/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucular; özetle (i) gerçekleşen terör eylemine dair riskten haberdar olan kamu makamlarının saldırıyı önlemek adına gerekli önlemleri almaması nedeniyle yaşam hakkının, (ii) olaya ilişkin hazırlanan teftiş raporu ile bir kısım kamu görevlisi hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında yapılan tespitlerin idarenin ağır hizmet kusurunu ortaya koymasına rağmen İdare Mahkemesinin uyuşmazlığı sosyal risk kapsamında ele alması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, (iii) yasal şartları oluşmadığı hâlde karar düzeltme taleplerinin kabulü ile kanunilik ilkesinin, (iv) benzer olaylara ilişkin olarak verilen farklı yargısal kararlar nedeniyle hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

17. Başvuruculara bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği ve açtıkları tam yargı davasında da aksi yöndeki olgulara rağmen herhangi bir açıklama yapılmadan idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığına yöneliktir. Dolayısıyla başvurucular, yaşam hakkının usul boyutu yanında devletin kusuru nedeniyle gerçekleşen terör saldırısı sonucu yakınlarını kaybettiklerinden yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ne var ki bu iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân sağlayacak nitelikteki kanıt, Anayasa Mahkemesinin elinde bulunmamaktadır. Bu nedenle yaşam hakkı kapsamında yapılacak inceleme yaşam hakkının usul boyutuyla sınırlı olacaktır (benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021; İbrahim Kanbal [2. B.], B. No: 2019/6690, 16/3/2022; Bülent Köreği [1. B.], B. No: 2021/21941, 11/6/2024 ve Veysel Sevmez [2. B.], B. No: 2021/5650, 8/1/2025).

18. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 41-43). Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır. Ayrıca başka herhangi bir kabul edilemezlik nedeni tespit edilmeyen eldeki başvuruda açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

20. Somut olaya konu yargılama sürecinde İdare Mahkemesi olaya ilişkin yürütülen ceza yargılamasındaki bilgi ve belgeleri temin etmeden karar vermiştir. Anılan kararda (bkz. § 8) -aynen aktarılacak olursa- "dava dosyası incelendiğinde, olayın bir terör eylemi olduğunun anlaşılması (idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığının tespit edilmesi)" ifadelerini kullanmış ancak idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığı yönündeki bu kanaate nasıl ulaştığına dair bir gerekçeye yer vermemiştir. İdare Mahkemesi bu kabulden hareketle uyuşmazlığı, kusur sorumluluğuna ilişkin genel hükümler çerçevesinde değil 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesi kapsamında çözmüştür. Kararın onanmasına yönelik Daire kararında da (bkz. § 12) hizmet kusuruna ilişkin herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiş -aynen aktarılacak olursa- "kararın düzeltilmesi dilekçesinde ileri sürülen nedenler...uygun bulunduğundan, karar düzeltme isteminin kabulü"ne karar verilerek bozma yönündeki temyiz kararı kaldırılmış ve "...ileri sürülen temyiz nedenleri kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir." denilerek temyiz isteminin reddine karar verilmiştir. Oysa İdare Mahkemesi kararının bozulmasına yönelik -karar düzeltme yolu ile kaldırılmış olan- Danıştay kararında (bkz. § 10) gerekçelerine de yer verilmek suretiyle meydana gelen patlamalarda hizmet kusurunun bulunduğu belirtilerek maddi ve manevi tazminat isteminin hizmet kusuruna dayanılarak tazminat hukukunun genel ilkelerine göre değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

21. Mülkiye müfettişi tarafından hazırlanan ön inceleme raporundaki tespitler doğrultusunda verilen soruşturma izni üzerine ilgili emniyet personeli hakkında görevi ihmal suçundan kamu davası açılmıştır. İdare Mahkemesi nezdinde açılan tam yargı davasında ne bahsi geçen ceza yargılaması sürecinde elde edilen deliller ne de mülkiye müfettişi inceleme raporu irdelenmiştir. Yürütülen ceza yargılaması neticesinde terör olayında ihmalleri tespit edilen dönemin il emniyet müdürü ile TEM şube müdürü ve ilçe emniyet müdürünün hapis cezası ile tecziyelerine karar verilmiştir (bkz. § 6). Ceza yargılaması neticesinde ulaşılan sonuç; bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgileri içeren istihbari bilgiye yeterli önem gösterilmediği ve eyleme karşı yeterli tedbir alınmadığı şeklindedir.

22. Anayasa Mahkemesi, benzer bir terör saldırısına ilişkin olarak verdiği Hasan Kılıç kararında mahkemelerce uyuşmazlığın çözümü için gerekli delillerin toplanması ve iddialarının karşılanması hususlarında Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği dikkat ve

özende bir inceleme yapılmadığı gerekçesiyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucular, olayın meydana gelmesinde idarenin hizmet kusuru olduğunun olay anında bilinmediğini, bu durumun olaya ilişkin yürütülen ceza yargılaması ile ortaya çıktığını, İdare Mahkemesinin bu hususu dikkate almadan maddi tazminat talebini Hatay Valiliği yönünden süre aşımı gerekçesiyle reddettiğini ve aleyhe vekâlet ücretine hükmettiğini beyan ederek adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

25. Olayın niteliği ve formdaki iddialar doğrultusunda inceleme adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden yapılmıştır.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

27. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

28. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemeler usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten, ayrıca kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmalıdır (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

29. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargılama mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi

noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili yargılama mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

30. Somut olayda Hatay Valiliğine yöneltilen maddi tazminat talebinin süre aşımı nedeniyle reddedilmesinin başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının incelenmesi gerekir.

31. İncelenen olaydaki sürece bakıldığında mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olduğu ve sınırlamanın meşru amacı bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre şartı öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

32. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

33. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

34. Eldeki başvuruya konu yargılama sürecinde İdare Mahkemesi, meydana gelen ölüm nedeniyle uğranılan maddi zararın tazmini amacıyla 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalandığı ve bu tarihten itibaren mevzuatta belirtilen süreler aşıldıktan sonra yapılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesine yer vererek davayı reddetmiştir. Başvurucular, idarenin kusurlu olduğunu ve emniyet birimlerinin olayda ihmali bulunduğunu ceza davası ile öğrendiklerini belirterek idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak bu tarihin esas alınmamasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

35. Öte yandan müşterek Kurulun -karar düzeltme yoluyla kaldırılmış olan- kararında (bkz. § 10) patlamaların meydana geldiği veya sulhnamenin imzalandığı tarihler itibarıyla olayda hizmet kusuru olduğu ve davalı idarelerin faaliyeti ile olay arasında nedensellik bağının var

olduğu hususları henüz net olarak bilinmediğinden 5233 sayılı Kanun'a göre sulhname imzalanarak ödeme yapılmasının hizmet kusuru nedeniyle genel ilkelere göre tazminat ödenmesine engel oluşturmayacağı belirtilmiştir. Ancak anılan kararın düzeltilmesine ve İdare Mahkemesi kararının düzeltilerek onanmasına yönelik Daire kararında (bkz. § 12) bu hususa ilişkin olarak herhangi bir değerlendirmeye yer verilmediği görülmüştür.

36. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikte başvurularda da belirtildiği üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir (Leyla Bitik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/24350, 16/3/2023, § 52).

37. İdariliğin veya meydana gelen zararın ya da aralarındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut şartlar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılıp ölçülülük ilkesini zedeleyebilir. Bu nedenle eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir (çok sayıda karar arasından bkz. Şeyma Kayaoğlu [2. B.], B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 55).

38. Somut olayda ölümün 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği ve sulhnamenin 21/6/2013 tarihinde imzalandığı konularında tereddüt bulunmamaktadır ancak olayda idarenin kusuru olması durumunun İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru olduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile ortaya çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvuruculların anılan süreçten önce ölüm olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe, dolayısıyla eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvuruculların yakınlarının ölümüne neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli) ve zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu ölüm olayıyla derhâl öğrendiklerinden söz edilemez (benzer yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi değerlendirmesi için bkz. Kurşun/Türkiye, B. No: 22677/10, 30/10/2018, §§ 101-106).

39. Bu itibarla başvuruculların sulhnamenin imzalandığı 21/6/2013 tarihi esas alınarak uğradıkları zararla ilgili idari başvuru yapmak suretiyle dava açmalarının beklenmesi başvuruculara orantısız bir külfet yüklemektedir.

40. Bu hâle göre İdare Mahkemesinin dava açma süresinin başlangıç tarihine ilişkin yorumunun başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculların mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle davanın süre aşımından kısmen reddedilmesi suretiyle başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi

gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

42. Başvurucular, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

43. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

45. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile ayrı ayrı 200.000'er TL maddi ve 100.000'er TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

46. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütecekleri yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

47. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne ya da reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

48. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ve mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2014/79, K.2015/39) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN KORKUTATA

B. No: 2021/8919 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8919

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN KORKUTATA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8919)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Fatih GÖKÇEK

Başvurucu : Hasan KORKUTATA

Vekilleri : Av. Adil AKTAY Av. Utku Çağrı AKTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedeline karar tarihine kadar işletilen faizin kararın kesinleşmesine kadar ödenmemesi neticesinde kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyon makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

2. Diğer taraftan yapılan harici nüfus kaydı sorgulaması ile başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra -20/5/2025 tarihinde- vefat ettiği tespit edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi Abdurrahman Beycur ve diğerleri ([GK], B. No: 2023/76490, 31/7/2025) kararında başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra vefat etmesi hâlinde bireysel başvurudan haberi olmayan mirasçılarının hak kaybına uğramaması için yapılması gerekenler hususunda genel ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi mirasçıların hak kaybına uğramalarını engellemek, bireysel başvuruların

neticelendirilmesini sağlamak gerekliliğini birlikte karşılayabilecek bir yol olarak 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 84. maddesinin verdiği yetkiyle 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 26. maddesinin başvuru tarihinden sonra ölüm hâli için de uygulanabileceği kanaatine varmıştır. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi hâlinde bu kişi yönünden başvurunun işlemden kaldırılmasına karar verilmesinin uygun olacağı sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında vefat eden başvurucunun mirasçısı olduğunu bilgi ve belgeleriyle ispat eden kişilerin ise makul bir süre içinde bireysel başvuruyu takip etme iradesini ortaya koymaları hâlinde -mirasçıların menfaatlerinin bulunup bulunmadığını da gözeterek- başvurunun incelenmesine devam edilebileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda bireysel başvuru yapıldıktan sonra ölen bir başvurucunun mirasçılarının başvuruyu devam ettirme yönündeki taleplerini Anayasa Mahkemesine iletme yükümlülüğünün kendileri üzerinde olduğu kaydedilmelidir. Öte yandan Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi durumunda dahi başvurunun incelenmeye devam edilebileceği vurgulanmalıdır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan gerekçelerle başvurunun işlemden kaldırılmasına karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun İŞLEMDEN KALDIRILMASINA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA YANMAZ

B. No: 2021/16092 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/16092

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA YANMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/16092)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Fatma YANMAZ

Vekili : Av. Uğur ÇELİKTEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevinden uzaklaştırılan dönem için ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneği ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Denizli'nin Çardak ilçesinde bir okulda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktayken 21/7/2016 tarihinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 137. maddesi uyarınca tedbiren görevinden uzaklaştırılmıştır.

6. Görevden uzaklaştırma kararının kaldırılması üzerine başvurucu 1/3/2019 tarihinde görevine başlamıştır.

7. Başvurucu, görevden uzaklaştırıldığı ve görevine başladığı tarihler arasındaki döneme ait ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneğinin verilmesini 30/9/2019 tarihinde talep etmiştir.

8. Çardak İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü 23/10/2019 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir.

9. Başvurucu, ret işleminin iptali için dava açmış; terör örgütüne üye olma isnadıyla görevinden uzaklaştırıldığını, yapılan soruşturma sonucunda takipsizlik kararı verilerek görevine iade edildiğini, haksız olduğu ortaya çıkan görevden uzaklaştırma kararı olmasaydı parasal haklarından mahrum kalmayacağını ileri sürmüştür.

10. Denizli İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 27/3/2020 tarihinde dava konusu işlemi iptal etmiştir. İdare Mahkemesi; gerekçesinde başvurucunun görevden uzakta kalmasında herhangi bir kusuru olmadığını, görevden uzaklaştırma kararından dolayı fiilen çalışamadığını, söz konusu karar olmasaydı fiilen çalışma şartını yerine getirebileceğini belirtmiştir. İdarenin eylem ve işlemlerinden sorumlu olduğunu, başvurucunun yoksun kaldığı mali ve özlük hakları kapsamındaki ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneğinin ödenmesi gerektiğini açıklamıştır.

11. Davalı idare karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

12. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 26/11/2020 tarihinde istinaf başvurusunu kabul ederek İdare Mahkemesi kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak hükmetmiştir. Bölge İdare Mahkemesi; eğitim ve öğretime hazırlık ödeneğinin fiilen öğretim faaliyeti içinde yer alan yönetici ve öğretmenlerin öğretim yılı boyunca ihtiyaç duyacakları kişisel ders araç ve gereçlerinin teminine katkıda bulunmak amacına yönelik olduğunu kaydetmiştir. Ek ders ücretinin amacının öğretmenlerin mali haklarının iyileştirilmesi olmayıp eğitim ve öğretim hizmetinin yürütülmesi için ek ders görevini fiilen yerine getiren öğretmenlerin hizmetleri karşılığı verilmesi olduğunu açıklamıştır. Bölge İdare Mahkemesi ayrıca başvurucunun görevden uzak kaldığı tarihler arasında fiilen öğretmenlik yapmadığından ve ek ders vermediğinden talebine konu ödemelerden faydalanmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucu hakkında tesis edilen görevden uzaklaştırma işleminin bir tedbir mahiyetinde olduğunu, bu işlemin hukuka aykırılığını tespit eden mahkemelerce verilmiş bir iptal kararı bulunmadığını ifade etmiştir. Buna göre idari işlemin hukuka uygunluk karinesinden yararlanacağını ve başvurucunun fiilen görevini yerine getirememesinde idareye herhangi bir kusur atfedilemeyeceğini kabul etmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 21/1/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 657 sayılı Kanun'un "Görevden uzaklaştırma" başlıklı 137. maddesi şöyledir:

"Görevden uzaklaştırma, Devlet kamu hizmetlerinin gerektirdiği hallerde, görevi başında kalmasında sakınca görülecek Devlet memurları hakkında alınan ihtiyati bir tedbirdir.

Görevden uzaklaştırma tedbiri, soruşturmanın herhangi bir safhasında da alınabilir."

15. 657 sayılı Kanun'un "Görevden uzaklaştırılan veya görevinden uzak kalan memurların hak ve yükümlülüğü" başlıklı 141. maddesi şöyledir:

"Görevden uzaklaştırılan ve görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınan memurlara bu süre içinde aylıklarının üçte ikisi ödenir. Bu gibiler bu Kanunun öngördüğü sosyal hak ve yardımlardan faydalanmaya devam ederler.

143 üncü maddede sayılan durumların gerçekleşmesi halinde, bunların aylıklarının kesilmiş olan üçte biri kendilerine ödenir ve görevden uzakta geçirdikleri süre, derecelerindeki kademe ilerlemesinde ve bu sürenin derece yükselmesi için gerekli en az bekleme süresini aşan kısmı, üst dereceye yükselmeleri halinde, bu derecede kademe ilerlemesi yapılmak suretiyle değerlendirilir."

16. 657 sayılı Kanun'un "Memurun göreve tekrar başlatılması zorunlu olan haller" başlıklı 143. maddesi şöyledir:

"Soruşturma veya yargılama sonunda yetkili mercilerce:

a) Haklarında memurluktan çıkarmadan başka bir disiplin cezası verilenler;

b) Yargılamanın men'ine veya beraatine karar verilenler;

c) Hükümden evvel haklarındaki kovuşturma genel af ile kaldırılanlar;

ç) Görevlerine ve memurluklarına ilişkin olsun veya olmasın memurluğa engel olmıyacak bir ceza ile hükümlü olup cezası ertelenenler;

Bu kararların kesinleşmesi üzerine haklarındaki görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırılır."

17. 657 sayılı Kanun'un "Deyimler" başlıklı 147. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunda geçen;

A) Aylık: Bu Kanuna tabi kurumlarda görevlendirilen memurlara hizmetlerinin karşılığında, kadroya dayanılarak ay itibariyle ödenen parayı,

...

E) Ders görevi ücreti: Bu Kanuna tabi kurumlara ait her derecedeki eğitim ve öğretim kurumları ile okul, kurs veya yaygın eğitim yapan kurumlarda ve benzeri kuruluşlarda öğretmenlik veya öğretim üyeliği yapan öğretmen, öğretim üyesi ve diğer memurlara ders saati itibariyle ödenen parayı,

...

İfade eder."

18. 657 sayılı Kanun'un "Ders görevi" başlıklı 89. maddesi şöyledir:

"Her derecedeki eğitim ve öğretim kurumları ile Üniversite ve Akademi (Askeri Akademiler dahil), okul, kurs veya yaygın eğitim yapan kurumlarda ve benzeri kuruluşlarda öğretmen veya öğretim üyesi bulunmaması halinde öğretmenlere, öğretim üyelerine veya diğer memurlara veyahut açıktan atanacaklara ücret ile ek ders görevi verilebilir.

Ücretle okutulacak ders saatlerinin sayısı, ders görevi alacakların nitelikleri ve diğer hususlar Cumhurbaşkanı kararı ile tespit olunur."

19. 657 sayılı Kanun'un ek 32. maddesi şöyledir:

"Eğitim ve öğretim Hizmetleri Sınıfına dahil öğretmen unvanlı kadrolarda görevli olup; fiilen öğretmenlik yapanlara (ilköğretim ve okul müdürleri ile yardımcıları, cezaevi okullarında çalışan öğretmenler, yönetici, eğitim uzmanı ve eğitim uzman yardımcıları dahil (...) her öğretim yılında bir defaya mahsus olmak üzere ve öğretim yılının başladığı ay içinde Milli Eğitim Bakanı tarafından belirlenecek tarihte Cumhurbaşkanınca belirlenecek miktarda, öğretim yılına hazırlık ödeneği ödenir.

Bu ödenek damga vergisi hariç diğer vergi ve kesintilere tabi tutulmaz."

B. Uluslararası Hukuk

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında mülkiyet hakkının kapsamı konusunda mevzuat hükümlerinden ve yargı mercilerinin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak özerk bir yorumu esas almaktadır (Depalle/Fransa [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010, § 62; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129).

22. AİHM, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin mülkiyeti elde etme hakkını koruma altına almadığını kabul etmektedir (Van der Mussele/Belçika [GK], B. No: 8919/80, 23/11/1983, § 48; Slivenko ve diğerleri/Letonya [BD] (k.k.), B. No: 48321/99, 23/1/2002, § 121; Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye, B. No: 34478/97, 9/1/2007, § 52).

23. AİHM, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ancak müdahalenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin anlamı kapsamında bir mülk ile ilişkili olması durumunda ileri sürülebileceğini belirtmektedir. Buna göre alacak haklarını da içeren mevcut mülk veya mal varlığı yanında mülkiyet hakkının elde edilebileceği yönündeki en azından bir meşru beklenti de mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilir (Kopecký/Slovakya [BD], B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 35; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya [BD], B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 83; meşru beklenti kavramının ilk defa geliştirildiği kararlar için bkz. Pine Valley Developments Ltd ve diğerleri/İrlanda, B. No: 12742/87, 29/11/1991, § 51; Stretch/Birleşik Krallık, B. No: 44277/98, 24/6/2003, § 35; Pressos Compañía Naviera S.A. ve diğerleri/Belçika, B. No: 17849/91, 20/11/1995, § 31).

24. Bununla birlikte AİHM içtihatlarına göre temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kopecký/Slovakya, § 35; Gratzinger ve Gratzingerova/Çek Cumhuriyeti [BD] (k.k.), B. No: 39794/98, 10/7/2002, § 69). İç hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların ulusal mahkemelerce kesin olarak

reddedildiği durumlarda meşru bir beklentinin bulunduğu sonucuna varılamaz (Kopecký/Slovakya, §§ 50, 52; Jantner/Slovakya, B. No: 39050/97, 4/3/2003, §§ 29-33). El konulan taşınırın iadesini söz konusu taşınırın nerede olduğunu gösterir yazılı bir belge sunulması şartına bağlanmasının konu edildiği Kopecký/Slovakya kararında AİHM, başvurucunun iade talebinin en başından itibaren şarta bağlı bir talep olduğunu ve kanuni gereklilikleri yerine getirip getirmediği sorusunun yargılama sürecinde karara bağlanacağını belirtmiştir. AİHM, ulusal mahkemelerin nihayetinde başvurucunun şartları yerine getirmediğini tespit ettiğini kaydetmiş ve bu nedenle iade talebinin sunulduğu tarihte Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin anlamı kapsamında korumadan yararlanabilecek bir mülkün niteliği taşımadığını açıklamıştır (Kopecký/Slovakya, § 58).

25. AİHM içtihatlarında sıklıkla -her ne kadar anlaşılabilir olsa da- basit beklenti ile daha somut nitelikte olması, hukuki bir düzenlemeye ya da iç hukukta yerleşik ve istikrarlı bir yargı kararına dayanması gereken meşru beklenti arasındaki fark vurgulanmaktadır (Kopecký/Slovakya, § 52; Bozcaada Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı/Türkiye (k.k), B. No: 22522/03, 9/12/2008).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 7/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; herhangi bir araştırma yapılmadan keyfî olarak görevden uzaklaştırıldığını, özen yükümlülüğünü yerine getirmeyen ve kusurlu olan idarenin ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneğini almasını engellediğini ileri sürmüştür. Görevden uzaklaştırılmasında kendisine yüklenebilecek bir kusur olmadığını belirten başvurucu; haksız eylemi ve özen yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle idarenin sorumlu olması gerektiğini, idarenin keyfî ve hukuka aykırı eylem ve işlemi hiç olmasaydı mesleğine devam etmiş olacağını, dolayısıyla yoksun kaldığı parasal haklarını elde edebileceğini iddia etmiştir.

28. Bakanlık görüşünde; görevden uzaklaştırıldığı dönemde başvurucu fiilen öğretmenlik yapmadığından iddiasına konu ödemeler yönünden meşru beklentisi olup olmadığının, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

29. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formundaki iddialarının yanında ayrıca Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonunca görevine iade edilen kişinin fiilen çalışmaması kendi kusurundan kaynaklanmadığından söz konusu dönemdeki ödemelerin yapılması gerektiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

30. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

31. Başvurucunun ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneği ödenmemesine

ilişkin şikâyeti esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiğinden başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenmelidir.

32. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1178, 5/11/2015, §§ 49-54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

33. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dahildir (Mahmut Duran ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

34. Mülkiyet hakkının özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsamı olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge [2. B.], B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, § 51).

35. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi [1. B.], B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

36. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu [1. B.], B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

37. Bireysel başvuru formu ile ekinde sunulan İdare Mahkemesi ve Bölge İdare Mahkemesi kararları incelendiğinde başvurucunun öğretmen olarak görev yapmaktayken 21/7/2016 tarihinde görevinden uzaklaştırıldığı, 1/3/2019 tarihinde tekrar görevine iade edildiği anlaşılmaktadır. Başvurucu, kamu görevinden uzaklaştırıldığı tarihten görevine başlatıldığı tarihe kadar geçen dönemde alamadığı ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık

ödeneğinin ödenmesini talep etmektedir. Bölge İdare Mahkemesi de görevden uzaklaştırıldığı dönemde başvurucunun fiilen çalışmadığı ve söz konusu görevden uzaklaştırma işleminin hukuka aykırı olduğunu gösteren bir yargı kararı olmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

38. Anayasa'nın 35. maddesinin eldeki başvuruda uygulanabilir olması için öncelikle başvurucunun ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneği bağlamında mevcut bir mülke sahip olup olmadığı incelenmelidir. Ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneğinin tek başına ekonomik değer teşkil ettiği açık olmakla birlikte söz konusu mülkün başvurucuya ait olması da gerekir. Başvurucunun ödeme talebini idari makamların kabul etmemesinin ardından işlemin iptali istemiyle açtığı dava Bölge İdare Mahkemesinin nihai kararıyla reddedilmiştir. Dolayısıyla ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneğine dayalı alacağın varlığı yargı mercileri önünde kanıtlanamadığından başvurucuya ait mevcut bir mülkün varlığından söz edilemeyecektir.

39. Mevcut bir mülk bulunmadığının tespit edilmesinin ardından tedbiren görevinden uzaklaştırılan başvurucunun ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneği almasına yönelik meşru bir beklentisi olup olmadığı değerlendirilmelidir.

40. Başvurucunun görevinden uzaklaştırılmasına bağlı olarak mesleğini fiilen yapabilme imkânından mahrum kaldığı açıktır. Bununla birlikte kamu görevlilerinin tabi olduğu rejimin belirlenmesinde ve bu kapsamda kamu hizmetlerinin gerektirdiği hâllerde birtakım tedbirlerin alınmasında kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisine sahip olduğu belirtilmelidir. Buna göre 657 sayılı Kanun'un 137. maddesiyle görevi başında kalmasında sakınca görülen kamu görevlileri hakkında tesis edilen görevden uzaklaştırma işleminin geçici bir tedbir olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır. Yine söz konusu tedbir kapsamında görevinden uzaklaştırılan kamu görevlisine yapılacak ödemelerin türü ve miktarının da 657 sayılı Kanun ile düzenlendiği kaydedilmelidir.

41. 657 sayılı Kanun'da görevinden uzaklaştırılan kamu görevlisine aylığının üçte ikisinin ödeneceği ve Kanun'un öngördüğü sosyal hak ve yardımlardan faydalanmaya devam edeceği belirtilmiştir. Hakkındaki tedbir kararı kaldırılıp görevine dönmesi hâlinde ise görevinden uzakta kaldığı dönemde aylıklarından yapılan kesintilerin iade edileceğinin düzenlendiği görülmektedir. Bunun ötesinde tedbiren görevinden uzaklaştırılan kamu görevlisine, görevden uzakta geçirdiği dönemde ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneği ödeneceği veya görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılmasından sonra bu ödemelerin iade edileceğine yönelik herhangi bir düzenlemeye yer verilmediği kaydedilmelidir. Aylıkların dışında fiilen çalışma karşılığında ödenmesi öngörüldüğü anlaşılan ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneğinin, hakkında tedbir kararı uygulanan ve sonrasında görevine iade edilen kamu görevlisine ödenmesi yönünde bir düzenlemeye yer verilmemesinin kamu personeli rejiminin belirlenmesinde idarenin sahip olduğu takdir yetkisi kapsamında makul olduğu kabul edilmelidir. Somut olayda görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırılan başvurucunun şikâyetinin de açıkta geçirdiği dönemdeki aylıklarına yönelik olmayıp fiilen çalışma karşılığı ödenmesi öngörülen ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneğine ilişkin olduğu belirtilmelidir.

42. Bölge İdare Mahkemesi, 657 sayılı Kanun'un hükümleri gereğince ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneğinin fiilî çalışma karşılığı ödenebileceğini belirterek fiilen çalışmayan başvurucuya ödeme yapılmasının mümkün olmadığını açıklamıştır. Buna göre şikâyete konu ödemelerin yapılması için öngörülen koşulların başvurucu tarafından yerine

getirilmediğinin Bölge İdare Mahkemesince tespit edildiği dikkate alınmalıdır. Bölge İdare Mahkemesinin fiilî çalışma karşılığı öngörülen ödemelerin 657 sayılı Kanun kapsamında görevinden uzaklaştırılan memura verilemeyeceğine ilişkin değerlendirmesinin kamu görevlilerinin mali ve özlük haklarının düzenlenmesinde idarenin sahip olduğu takdir yetkisi de gözönünde bulundurulduğunda açıkça temelsiz veya keyfî olduğu söylenemeyecektir.

43. Hukuk devletinde idare, hukuka aykırı olarak tesis ettiği işlemlerin sebep olduğu ihlalleri giderme yükümlülüğü altındadır. İdare; eski hâle getirme (restitutio in integrum) ilkesi gereğinde kişiyi, hukuka aykırı işlem tesis edilmemiş olsaydı kişi hangi durumda olacaksa ona mümkün olduğunca en yakın konuma getirmekle yükümlüdür (Demet Demirel ve diğerleri [GK], B. No: 2019/12998, 1/12/2022, § 45). Başvuruya konu olayda Bölge İdare Mahkemesi, görevden uzaklaştırma tedbirinin hukuka aykırı olduğunu belirleyen bir mahkeme kararı olmadığını da ifade etmiştir. Görevden uzaklaştırma kararını haksız olarak nitelendiren başvurucu, görevden uzaklaştırma işleminin hukuka aykırı olduğu iddiasıyla iptaline yönelik herhangi bir idari veya yargısal yola başvurduğunu göstermemiştir. Bu hâliyle hukuka aykırı olduğu tespit edilmiş bir idari işlemin varlığı veya idarenin iyi yönetişim ilkesine (iyi yönetişim ilkesi için bkz. Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım [1. B.], B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 68) aykırı hareket ettiğini gösteren olguların varlığını başvurucunun ortaya koyamadığı belirtilmelidir.

44. Öte yandan bireysel başvuru formu ve ekinde sunduğu bilgi ve belgelerde başvurucunun hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanması ve kaldırılması gerekçelerini göstermediği kaydedilmelidir. Yine başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kararından bahsetmiş olsa da söz konusu kararın içeriğine dair bilgi ve belge sunmamıştır. Bu hâliyle başvuruya konu olayın koşullarında görevden uzaklaştırma tedbirinin adaleti açıkça hiçe sayacak şekilde hukuka aykırı olduğunun ilk bakışta anlaşılabilecek nitelikte olduğu da anlaşılamamaktadır. Dolayısıyla tedbiren görevden uzaklaştırılan başvurucuya ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneği ödenmesini öngören bir kanun hükmünün varlığının ortaya konulamadığını belirtmek gerekir.

45. Son olarak ise başvurucuya ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneğinin ödenmesi gerektiğini gösteren yerleşik bir yargı içtihatı olup olmadığı irdelenmelidir (yargı kararına dayalı olarak meşru beklentinin kabul edildiği kararlar için bkz. Osman Ukav [1. B.], B. No: 2014/12501, 6/7/2017, §§ 55-59; Behçet Taş [2. B.], B. No: 2015/9815, 12/9/2019, §§ 41-42). Bu kapsamda başvurucunun başvuru formu ve ekinde kamu görevinden uzaklaştırılıp iade edilen meslektaşlarına ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneği ödenmesini öngören yerleşik içtihat ortaya koyamadığı açıktır. Bu hâliyle başvurucunun ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneği alması yönünde somut nitelikte yerleşik bir yargı içtihadına dayalı meşru bir beklentisi bulunmamaktadır.

46. Sonuç olarak Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında başvurucunun mevcut bir mülkü veya mülkü elde etme yönünde yeterli hukuki temele dayalı meşru bir beklentisi bulunmadığı anlaşılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, kamu görevinden uzaklaştırılan dönem için ek ders ücreti, eğitim ve öğretime hazırlık ödeneği ödenmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, sınıf öğretmeni olarak görev yaparken 21/7/2016 tarihinde 657 sayılı Kanun'un 137. maddesi uyarınca tedbiren görevden uzaklaştırılmış, bu kararın kaldırılması üzerine 1/3/2019'da görevine başlamıştır. Görevden uzak kaldığı döneme ilişkin ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneğinin ödenmesini talep etmiş; ancak talebi İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünce reddedilmiştir. Bunun üzerine açılan davada Denizli İdare Mahkemesi, başvurucunun kusuru bulunmadığı ve idarenin işleminden kaynaklanan nedenle çalışamadığı gerekçesiyle işlemi iptal etmiş ve ödemelerin yapılması gerektiğine karar vermiştir.

3. Davalı idarenin istinaf başvurusu üzerine İzmir Bölge İdare Mahkemesi, söz konusu ödemelerin fiilen yapılan öğretim faaliyetine bağlı olduğunu, başvurucunun görevden uzak kaldığı sürede fiilen çalışmadığını ve görevden uzaklaştırma işleminin hukuka aykırılığına dair kesinleşmiş bir iptal kararı bulunmadığını belirterek ilk derece kararını kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir. Başvurucu süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Çoğunluk, başvurucunun fiilen çalışmadığı ve görevden uzaklaştırma işleminin hukuka aykırılığına ilişkin kesinleşmiş bir iptal kararı bulunmadığı gerekçesiyle başvurunun kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aşağıda açıklanan sebeplerle çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

5. İstinaf Mahkemesi kararında, başvurucu hakkında tesis edilen görevden uzaklaştırma işleminin hukuka uygun olduğu varsayımından hareket edildiği görülmektedir. Oysa görevden uzaklaştırma, niteliği gereği geçici bir tedbir olup, uzun süre devam etmesi hâlinde başlı başına temel haklar bakımından ağır sonuçlar doğurabilmektedir.

6. Somut olayda başvurucu yaklaşık üç yıla yakın bir süre görevinden uzak tutulmuştur. Bu sürenin neden zorunlu ve ölçülü görüldüğüne, tedbirin devamının hangi somut gerekçelere dayandığına ilişkin olarak derece mahkemelerince herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Bu durum, mülkiyet hakkına müdahalenin usul güvenceleri bakımından yeterli bir yargısal denetime tabi tutulmadığını göstermektedir.

7. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin yalnızca maddi sonuçlarıyla değil, karar alma sürecinin adilliği ve yeterliliğiyle de değerlendirilmesi gerekmektedir. Somut olayda bu gereklilik karşılanmamıştır.

8. İstinaf Mahkemesinin ikinci temel gerekçesi, ek ders ücreti ve eğitim-öğretime hazırlık ödeneğinin fiilen yapılan öğretim faaliyetine bağlı olmasıdır. Ancak mahkeme, başvurucunun fiilen görev yapamamasının kendi iradesinden değil, tamamen idarenin tasarrufundan kaynaklandığı gerçeğini göz ardı etmiştir.

9. Başvurucu, görevinden uzaklaştırılmamış olsaydı, söz konusu dönemde ek ders görevini yerine getirecek ve buna bağlı mali hakları elde edecekti. Bu yönüyle başvurucunun talebi, salt varsayımsal bir kazanç beklentisi değil; hukuki statüsüne ve yürürlükteki mevzuata dayalı meşru bir beklenti niteliği taşımaktadır.

10. Başvurucunun şikâyetinin değerlendirilmesinde, Anayasa Mahkemesi'nin Demet Demirel ve diğerleri [GK] (B. No: 2019/12998, 1/12/2022) ile Doğan Depişgen [2. B.] (B. No: 2016/12233, 11/3/2020) kararlarında ortaya koyduğu ilkeler belirleyici niteliktedir.

11. Demet Demirel ve diğerleri kararında Mahkeme; idarenin hukuka aykırı işlemi nedeniyle başvuruculaların kadroya bağlı parasal haklardan mahrum kalmalarının, mülke erişimin engellenmesi suretiyle mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmiştir (§ 37). Anılan kararda, derece mahkemelerinin mevzuatta öngörülmeyen bir başvuru yükümlülüğünü başvuruculara yüklemek suretiyle idareye geniş bir takdir yetkisi tanıdığı, bunun ise hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı vurgulanmıştır (§ 44). Mahkeme ayrıca, hukuka aykırı bir idari işlem nedeniyle meydana gelen ihlalin yalnızca işlemin ortadan kaldırılmasıyla değil, eski hale getirme (restitutio in integrum) ilkesi gereğince başvurucunun mahrum kaldığı parasal hakların da karşılanmasıyla tam olarak giderilebileceğini açıkça belirtmiştir (§ 45).

12. Benzer şekilde Doğan Depişgen kararında da Mahkeme; başvurucunun kanuna dayalı olarak elde etmesi gereken muhtarlık ödeneğini tutukluluk süresince alamamasının, başvurucunun kendi kusurundan kaynaklanmayan bir nedenle gerçekleştiğini ve bu durumun Anayasa'nın 35. maddesi anlamında somut temele dayalı meşru bir beklenti doğurduğunu kabul etmiştir (§ 47). Derece mahkemelerinin ilgili mevzuat hükümlerini katı ve şekli biçimde yorumlayarak bu ödeneğin ödenmesini reddetmesi, başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemiş, mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında kurulması gereken adil dengeyi başvurucu aleyhine bozmuştur (§ 67). Bu nedenle Mahkeme, söz konusu müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşmıştır.

13. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 8/10/2024 tarihli ve E.2024/21, K.2024/45 sayılı kararında da açıkça belirtildiği üzere; kamu görevinden hukuka aykırı biçimde uzaklaştırılan kişilerin, bu nedenle fiilen çalışamamış olmaları, ek ders ücretleri gibi parasal haklardan mahrum bırakılmalarını haklı kılmamaktadır.

14. Söz konusu kararda, fiilen çalışma şartının, kişinin kendi iradesi dışında hukuka aykırı bir işlem nedeniyle yerine getirilememesi hâlinde, bu durumun idare aleyhine sonuç doğurması gerektiği vurgulanmıştır. Bu yaklaşım, Anayasa'nın 125. maddesinde güvence altına alınan idarenin tazmin sorumluluğu ilkesinin de doğal bir sonucudur.

15. Bu içtihatlar ışığında, başvurucunun kendi iradesi dışında idari bir işlem nedeniyle fiilen görev yapamaması sonucu yoksun kaldığı parasal haklara ilişkin talebinin, fiilen çalışma şartına dayanılarak reddedilmesi Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkıyla bağdaşmamaktadır. Fiilen çalışma koşulunun somut olayın özellikleri gözetilmeksizin mutlak ve soyut biçimde uygulanması, başvurucuya şahsi olarak aşırı ve orantısız bir külfet yüklemiş; mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında kurulması gereken adil

dengeyi başvurucu aleyhine bozmuştur.

16. Açıklanan nedenlerle; başvurucunun görevden uzaklaştırıldığı döneme ilişkin ek ders ücreti ile eğitim ve öğretime hazırlık ödeneğinden mahrum bırakılmasının, kendi iradesi dışında idari bir tedbir sonucu fiilen çalışamamasından kaynaklanmasına rağmen derece mahkemelerince bu hususun yeterli derinlikte değerlendirilmemesi nedeniyle, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği kanaatindeyiz. Bu sebeple çoğunluğun başvurunun kabul edilemez olduğuna dair kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

FADİME ERGÜL VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/35599 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/35599

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FADİME ERGÜL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/35599)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Gökhan SÖNMEZ

Başvurucular : Fadime ERGÜL ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : [bkz. ekli listenin (F) sütunu]

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ihtiyati tedbirin veya ihtiyati haczin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 2023/23104, 2023/66631, 2023/69740, 2023/75988 ve 2023/85099 numaralı başvurularda başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına Komisyonca karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Aralarında bağlantı bulunması nedeniyle süresi içinde yapılan ekli listenin (B) sütununda yer verilen başvuruların süresinde yapılan 2021/35599 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna

Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), İhsan Metin ([2. B.], B. No: 2015/7044, 23/1/2019), İbrahim Geçer ([1. B.], B. No: 2014/19056, 19/2/2019) ve Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvurularda da başvuru tarihi itibarıyla tedbirin uzun süredir devam ettiği anlaşıldığından anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

5. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı, tedbirin kaldırılmasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara ekli listede belirtilen miktarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucular, uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili olarak yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Kamuya açık belgelerde talepte bulunan başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Ekli listenin (G) sütununda yer alan manevi tazminatın tabloda gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda yer alan harçların ve (H) sütununda yer alan vekâlet ücretinin tabloda gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için ekli listenin (İ) sütununda yer verilen mahkemelere ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH CEYLAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/38147 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/38147

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH CEYLAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/38147)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucular : 1. Abdullah CEYLAN 2. Ali Hüseyin ÜLKER 3. Hamit KILIÇASLAN 4. Mahmut BACACI 5. Tahsin DEMİRCİ

Vekili : Av. Nesrin Gülten AKTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, muvazaa iddiasına dayalı olarak açılan işçilik alacaklarına ilişkin davanın reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, Belde A.Ş. (Şirket) bünyesinde Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanlığı (Belediye) nezdinde şehir içi otobüs şoförü ve kepçe operatörü olarak çalışmaktadır. Başvurucular, Belediye ile Şirket arasındaki ilişkinin muvazaalı olduğu iddiası ile Belediyeye karşı gece zammı ödemesi, ilave tediye alacağı, ücret farkı (fazla mesai, hafta sonu ve hafta içi, genel tatil dâhil), sendikal ikramiye ve sosyal yardım ücretlerine ilişkin alacak davası açmıştır.

3. Kocaeli 3., 5. ve 6. İş Mahkemelerinde (Mahkeme) görülmeye başlanan davalar öncelikle Şirkete ihbar edilmiş; devam eden süreçte Mahkeme; başvuruculara ait hizmet dökümü, işyeri dosyası ile taraflarca sunulan belgeleri incelemiş, tanıkları dinlemiş, keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Bilirkişi raporlarında yapılan değerlendirmelerde Belediye ile Şirket arasındaki ilişkinin muvazaalı olduğu sonucuna varılmıştır. Bu kapsamda yapılan

incelemede öncelikle işin niteliği irdelenmiş; Şirketin özel bir uzmanlığa sahip olduğuna dair davalı savunması olmadığı, bu yönde dosyada bilgi de bulunmadığı, hizmetin ifasında gerekli olacak mesleki eğitimlerin Belediye tarafından verildiği, özel uzmanlık gerektiren işin yapılmasında kullanılacak herhangi bir alet ya da makinenin Şirket tarafından sağlanmadığı tespitleri yapılmıştır. Şirketin Belediye tarafından kurulduğu ve %99,98 hissesinin Belediyeye ait olduğu vurgulanan raporlarda, hizmet üretimi için uzmanlığa ve hukuksal bağımsızlığa sahip olmayan Şirketin Belediyenin talimatı olmadan ya da Belediyeden yazılı onay almadan işçilerin sözleşmesini feshedemediği hususuna dikkat çekilmiş, keşif esnasında da Belediyenin kadrolu işçileri ile Şirket personelinin birlikte çalıştıkları ve aynı işi yaptıkları tespit edilmiştir. Yüklenici şirketler değişse dahi başvuruculların yedi ila on yıl arasında değişen sürelerde davalı işyerinde çalışmaya devam ettiği belirtilen raporlarda, Şirket ile Belediye arasında işçi teminine yönelik bir ilişki söz konusu olduğu, geçerli bir alt işverenlik ilişkisinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

4. Dosya kapsamında toplanan tüm bilgi ve belgeler ile bilirkişi raporları doğrultusunda Mahkemelerce yapılan nihai değerlendirme neticesinde muvazaa iddiası yönünden davaların kabulüne, alacak kalemleri yönünden ise bir kısmının zamanaşımı nedeniyle reddine, bir kısmının ise kabulüne hükmedilmiştir.

5. Davalı Belediye tarafından Mahkeme kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 9. ve 10. Hukuk Dairelerince (Bölge Adliye Mahkemesi) yapılan incelemelerde bir kısım dosyalar yönünden istinaf talebi esastan reddedildiği hâlde bir kısım dosyalar yönünden ise istinaf talebinin kabulü ile gerekçeli kararın kaldırılmasına ve davanın esastan reddine hükmedilmiştir. Davanın reddine yönelik istinaf kararlarında yapılan incelemede 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 67. maddesine değinilmiştir. İlgili düzenlemeye göre belediyelerin toplu ulaşım ve taşıma hizmetleri de dâhil Kanun maddesinde sayılan çeşitli hizmetleri ihale yoluyla üçüncü şahıslara gördürebileceği belirtilmiştir. Bahsi geçen düzenlemenin muvazaa iddialarının araştırılmasına engel teşkil etmeyeceğine dikkat çeken Bölge Adliye Mahkemesi, genel muvazaa kriterleri kapsamında araştırma yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu kapsamda yapılan inceleme neticesinde başvuruculların, Belediye tarafından kurulan Şirket ile K.K. A.Ş.nin işçisi olarak çalıştıkları ve bu şirketler ile Belediye arasında yapılan sözleşmeler kapsamında Belediye bünyesinde hizmet verdikleri tespiti yapılmıştır. Hükme esas alınan bilirkişi raporlarına değinen Bölge Adliye Mahkemesi, kanunun vermiş olduğu yetkiye dayanarak Belediye tarafından kurulan şirketlere Belediyenin bir kısım işlerinin gördürülmesinin işçi temini olarak değerlendirilemeyeceğine kanaat getirmiştir. Alt işverenlik ilişkisinin geçerli olarak kurulduğu sonucuna varılan kararlarda buna bağlı olarak işçilik alacaklarının da reddi gerektiği ifade edilmiştir.

6. Bölge Adliye Mahkemesince verilen istinaf talebinin kabulü ile reddi yönündeki kararlara karşı Belediye ve başvurucular tarafından temyiz kanun yoluna gidilmiştir. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi (Yargıtay) tarafından yapılan incelemelerde Bölge Adliye Mahkemesinin davanın reddi yönünde tesis ettiği kararlar onanarak kesinleşmiştir. Bölge Adliye Mahkemesince istinaf talebinin reddi üzerine yapılan incelemelerde ise Yargıtay tarafından gerekçeli karara yönelik bozmaya hükmedilmiş ve dava dosyaları Mahkemesine geri gönderilmiştir. Bozma kararlarında 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 26. maddesine yer verilmiştir. Buna göre büyükşehir belediyelerinin kendilerine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre sermaye şirketleri kurabilecekleri, mülkiyeti veya tasarrufundaki toplu ulaşım hizmetleri,

sosyal tesisler vb. yerlerin işletmesini, %50'sinden fazlasına ortak olduğu şirketlere devredebileceği düzenlenmiştir. Yargıtay, bu kapsamda Şirket hissesinin büyük bir kısmının ya da tamamının Belediyeye ait olmasının tek başına aradaki ilişkinin geçersiz olduğu şeklinde değerlendirilemeyeceğine, somut olayda Belediye ile dava dışı şirketler arasındaki ilişkinin geçerli olduğu kanaatine varmıştır.

7. Yargıtayın bozma kararı üzerine dosya kendisine gelen Mahkemece yapılan değerlendirmede bozmaya uymak suretiyle davaların reddine hükmedilmiş ve bu kararlar temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

8. Komisyonca başvurunun kabul edilemez olduğu hususunda oybirliği sağlanamaması nedeniyle kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Aralarında bağlantı bulunması nedeniyle süresi içinde yapılan 2021/38154, 2021/38167, 2021/38294 ve 2021/39577 numaralı başvuruların süresinde yapılan 2021/38147 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucular; muvazaa iddiasına dayalı olarak seri davalar açıldığını, tam da bu süreçte Yargıtay 9. ve 22. Hukuk Dairelerinin birleştiğini ve 2020 yılında ilke kararı ile içtihat değişikliğine gidildiğini, ancak değişiklik ile ilgili gerekçe ortaya konulmadığını, bu kapsamda bir kısım dosyalarda aynı maddi olaya ilişkin muvazaa iddiası kabul edilmekle birlikte bir kısım dosyalarda ise davaların reddine karar verildiğini belirtmiştir. İçtihat değişikliğinin hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine aykırı olduğunu, 5393 sayılı Kanun'un 67. maddesinin muvazaa iddiasını incelemeye engel olmadığını belirten başvurucular, bu yönde içtihat değişikliği öncesi pek çok emsal Yargıtay kararı bulunduğunu açıklamıştır. Öte yandan başvurucular anılan düzenlemenin uygulama alanının 24/12/2017 tarihli ve 30280 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 83. maddesi ile kaldırıldığını ileri sürmüştür. Somut olaya ilişkin olarak ise başvurucular, farklı mahkemelerde açılan davalarda alınan bilirkişi raporlarının tamamında mahallinde yapılan incelemeler neticesinde muvazaanın varlığına kanaat getirildiğini, bu kapsamda raporda yer alan tespitlerin maddi gerçeği yansıttığını ve muvazaayı kanıtlar nitelikte olduğunu, Belediyede kadrolu çalışan işçiler ile aynı görev ve sorumluluklara sahip oldukları hâlde hak ve menfaatler açısından eşitliğin bulunmadığını belirterek adil yargılanma hakkı ile gerekçeli karar hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yargı mercileri tarafından yapılan tespit ve değerlendirmeler bakımından başvurucuların şikâyetinin kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık tarafından ayrıca Belediyeden gönderilen müzekkere cevabından başvurucuların emekliye ayrıldığı, çalıştığı son Şirket olan Belde A.Ş.'nin de taraf olduğu bir Toplu İş Sözleşmesinin (TİS) bulunduğu, başvuruculara ödenen tüm tazminatların bu TİS'e göre hesaplandığı ve eksiksiz olarak başvuruculara ödendiği vurgulanmış; Belediyeden başvuruya ilişkin olarak temin edilen bilgi ve belgeler yazı ekinde gönderilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın ve Belediyenin görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların

şikâyetinin özü, içtihat değişikliği nedeniyle benzer nitelikteki davalarda farklı yönde kararlar verildiği ve somut olay ile hukuk kurallarının hatalı değerlendirildiği hususuna ilişkindir. Bu kapsamda başvurunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

14. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.] B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

15. Öncelikle adil yargılanma hakkının hukuk kuralının davanın başvurucu lehine sonuçlanmasını temin eden yorumunun esas alınmasını güvence altına almadığı hatırlatılmalıdır. Uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması yargı mercilerinin takdirindedir. Öte yandan aynı nitelikteki uyuşmazlıkla ilgili olarak değişik mahkemelerin farklı kararlar vermesi de tek başına adil yargılanma hakkını ihlal etmemektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerince yapılan yorumların hukuka uygun olup olmadığını denetleme ve bu yorumları birleştirme gibi bir görevinin bulunmadığının altı çizilmelidir. Anayasa Mahkemesinin açıkça keyfî olmayan veya bariz takdir hatası da içermeyen bir yorumdan dolayı adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmedebilmesi için bu yorumun yerleşik hâle gelen bir içtihattan saptığına veya derinleşmiş ve süregelen bir nitelik kazanan içtihat farklılığına dayandığına ikna olması gerekir (Adem Aydil [1. B.], B. No: 2019/24622, 10/12/2024, § 17).

16. Başvuruya konu yargılamalarda başvurucular, muvazaa iddiasına dayalı işçilik alacaklarının tazmini talebiyle dava açmıştır. Bu kapsamda mahkemelerce yapılan incelemelerde bilirkişi raporları doğrultusunda muvazaa iddiasının kabulüne hükmedildiği, buna mukabil Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesinin ilgili daireleri tarafından yapılan incelemelerde Belediyenin, kanunun verdiği yetkiye istinaden kendi kurduğu yahut büyük oranda hissedarı olduğu şirketlerle alt işverenlik ilişkisi kurmasının tek başına muvazaalı ilişki kurulduğu anlamına gelmeyeceği belirtilerek davaların reddedildiği anlaşılmıştır.

17. Başvuruculların öncelikli iddiası 2020 yılında ilke kararı ile içtihat değişikliğine gidilmesi nedeniyle davalarının reddedildiği, içtihat değişikliğine dair ilke kararının mevcut uygulamadan neden vazgeçildiğine dair yeterli gerekçe içermediği hususuna ilişkindir. 2020 yılı Eylül ayında Yargıtay 9. ve 22. Hukuk Daireleri birleştirilmiş ve 22. Hukuk Dairesi kapatılmış, 9. Hukuk Dairesi aynı yıl İçtihat Farklılıklarının Görüşülmesine Dair 41 İlke Kararı yayımlamıştır. Bu kararlar içinde asıl işveren alt işveren arasındaki ilişkiye dair iki hususa değinildiği görülmüştür. Bunlardan biri zamanaşımı defi meselesi, bir diğeri de feragat müessesesinin uygulama şekliyle ilgili olup doğrudan muvazaa ile ilgili yahut 5393 sayılı Kanun'un 67. maddesi ile ilgili bir içtihat ortaya konulmadığı anlaşılmıştır. Bu noktada

başvurucular 5393 sayılı Kanun'un 67. maddesi nedeniyle yargı mercilerinin muvazaa incelemesi yapmaktan imtina ettiğini ileri sürmüşse de başvuruya konu kararlar incelendiğinden tam tersine anılan maddenin muvazaa incelemesine engel olmayacağı ancak alt işveren Şirketin hisselerinin büyük oranda Belediyeye ait olmasının da tek başına muvazaaya gerekçe olamayacağı yönünde değerlendirme yapıldığı görülmektedir.

18. Mahkemelerin münferit bazı olaylarda farklı kararlar vermesi, kuralın öngörülebilir olma niteliğini yitirdiğinin söylenebilmesi için yeterli olmayıp içtihat farklılığının derinleşmiş ve müzmin hâle gelmiş olması gerekir. Ayrıca spesifik bazı olaylarda verilmiş farklı kararların bulunduğundan hareketle içtihat farklılığının derinleştiği ve süregelen bir boyut kazandığı da kabul edilemez. Anayasa Mahkemesinin bir konuyla ilgili olarak verilmiş tüm mahkeme kararlarını yeknesak hâle getirme gibi bir işlevi bulunmadığı gibi mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları giderme ödevi de mevcut değildir (Selahattin Bayri [1. B.], B. No: 2018/32374, 15/9/2021, § 42). Bu kapsamda her ne kadar başvuruculaların bahsettiği şekliyle münferit bir davada lehe karar verildiği görülmüş ise de aynı maddi olaya ilişkin Yargıtayın başka kararlarında mevcut başvurudaki ile paralel olacak şekilde değerlendirme yapıldığı ve davaların reddine hükmedildiği tespit edilmiştir (bkz. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 3/2/2021 tarihli ve E.2020/327, K.2021/3296; 27/1/2021 tarihli ve E.2019/5562, K.2021/2437; 21/10/2020 tarihli ve E.2020/2109, K.2020/12788; 21/10/2020 tarihli ve E.2020/2105, K.2020/12784; 21/10/2020 tarihli ve E.2020/2104, K.2020/12783; 21/10/2020 tarihli ve E.2020/2107, K.2020/12786 sayılı kararları).

19. Anayasa Mahkemesinin görevi, Yargıtay daireleri arasında spesifik belirli bir maddi olay üzerine yapmış oldukları değerlendirmeler sonucu ortaya çıkan farklı hukuki yorumlardan birine üstünlük tanınmasını sağlamak değildir. Anayasa Mahkemesinin asıl görevi; mevcut hukuki yorumlar yapılırken açıkça keyfî hareket edilip edilmediğini, bariz takdir hatasında bulunulup bulunulmadığını tespit etmektir (benzer yönde bkz. Adem Aydil, § 22).

20. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvuruculaların ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, başvuruculaların iddialarını ve itirazlarını ileri sürme imkânından yoksun bırakılmadığı, yargı mercilerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURTEKİN SÖKMEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/38436 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/38436

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURTEKİN SÖKMEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/38436)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Gökhan SÖNMEZ

Başvurucular : Nurtekin SÖKMEN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : [bkz. ekli listenin (G) sütunu]

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ihtiyati tedbirin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Aralarında bağlantı bulunması nedeniyle süresi içinde yapılan ekli listenin (B) sütununda yer verilen başvuruların süresinde yapılan 2021/38436 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), İhsan Metin ([2. B.], B. No: 2015/7044, 23/1/2019), İbrahim Geçer ([1. B.], B. No: 2014/19056, 19/2/2019) ve Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını

sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda başvuru tarihi itibarıyla ihtiyati tedbirin uzun süredir devam ettiği anlaşıldığından anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı tedbirin kaldırılmasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında ekli listenin (F) sütununda belirtilen miktarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucular, uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile ilgili olarak yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli listenin (F) sütununda belirtilen miktarda manevi tazminatın listede gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen başvuru harçlarının ve (H) sütununda yer alan vekâlet ücretinin listede gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ekli listenin (İ) sütununda yer alan mahkemelere ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT MENDANLIOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/39962 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39962

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT MENDANLIOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39962)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Gökhan SÖNMEZ

Başvurucular : Mahmut MENDANLIOĞLU ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekili : Av. Mehmet BALK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ihtiyati tedbirin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular aleyhine 1/10/2012 tarihinde zilyetlik sebebine dayalı tapu iptal ve tescil davası açılmıştır. Viranşehir Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme), başvurucular adına kayıtlı taşınmazların üzerine üçüncü şahıslara devri önler nitelikte ihtiyati tedbir konulmasına 17/1/2013 ve 12/3/2014 tarihlerinde karar vermiştir.

3. Mahkeme 11/11/2015 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. (Kapatılan) Yargıtay 16. Hukuk Dairesi, Mahkeme kararını 27/5/2021 tarihinde onamıştır. Davacılar ve müdahil, onama kararına karşı karar düzeltme yoluna başvurmuştur.

4. Başvurucular, yargılama devam ederken bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden yapılan inceleme neticesinde, karar düzeltme talebinin 26/2/2025 tarihinde reddedilmesi ile yargılamanın sona erdiği anlaşılmıştır.

6. Komisyon 2021/45654 numaralı başvuruda makul sürede yargılanma hakkının ihlal

edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

7. 2021/39962 numaralı başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Aralarında bağlantı bulunması nedeniyle süresi içinde yapılan 2021/45654 numaralı başvurunun süresinde yapılan 2021/39962 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucular, ihtiyati tedbirin uzun sürmesinden yakınmıştır.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), İhsan Metin ([2. B.], B. No: 2015/7044, 23/1/2019), İbrahim Geçer ([1. B.], B. No: 2014/19056, 19/2/2019) ve Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda yaklaşık on iki yıldır devam eden ihtiyati tedbirin, süresi itibarıyla orantılı olmadığı anlaşıldığından anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. 2021/39962 Numaralı Başvuru Yönünden Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara ekli listenin (F) sütununda belirtilen miktarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucular, uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile ilgili olarak yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. 2021/39962 numaralı başvuru yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Ekli listenin (F) sütununda yer alan manevi tazminatın tabloda gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ekli listenin (E) sütununda yer alan harcın ve (H) sütununda yer alan vekâlet ücretinin tabloda gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Viranşehir Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/530, K.2015/965) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HEDİYE HATUN SEVİM VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2021/45380 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/45380

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HEDİYE HATUN SEVİM VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/45380)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Gökhan SÖNMEZ

Başvurucular : 1. Hediye Hatun SEVİM 2. Osman USTA 3. Sümeyye Kübra İLTER

Vekili : Av. Süleyman Taha ULUCAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, geçici hukuki koruma tedbirlerinin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Osman Usta'ya ait iken dava tarihlerinden önce diğer başvuruculara devredildiği anlaşılan taşınmazlara ilişkin olarak farklı mahkemelerde farklı kişilerce açılan davalarda başvurucular Hediye Hatun Sevim ve Sümeyye Kübra İlter adına kayıtlı taşınmazlara üçüncü kişilere devri önler nitelikte ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz konulmuştur. Başvurucu Sümeyye Kübra İlter'e ait taşınmazlar üzerine konulan tedbirlerin yaklaşık on yıl sürdüğü, başvurucu Hediye Hatun Sevim'e ait taşınmazlar üzerine konulan tedbirlerin ise on bir yıldır devam ettiği anlaşılmaktadır.

3. Komisyon 2021/45810 ve 2021/61638 numaralı başvurularda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Ayrıca 2021/45810 numaralı başvuruda adli yardım talebinin kabulüne de karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. 2021/61638 numaralı başvuruda ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucular Hediye Hatun Sevim ve Osman Usta'nın adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Aralarında bağlantı bulunması nedeniyle süresi içinde yapılan 2021/45810 ve 2021/61638 numaralı başvuruların süresinde yapılan 2021/45380 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucular Hediye Hatun Sevim ve Sümeyye Kübra İlter Yönünden

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), İhsan Metin ([2. B.], B. No: 2015/7044, 23/1/2019), İbrahim Geçer ([1. B.], B. No: 2014/19056, 19/2/2019) ve Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda başvuru tarihi itibarıyla tedbirlerin uzun süredir devam ettiği anlaşıldığından anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Başvurucu Osman Usta Yönünden

6. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve ekonomik değerleri koruyan bir temel haktır. Kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi, bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun mülkiyet kavramı içinde değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi [1. B.], B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 36). Ayrıca gelecekte elde edileceği iddia edilen bir gelirin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir (Sultan Tokay ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1122, 26/6/2014, § 42).

7. Bir mülk veya alacakla ilgili olarak hak iddia eden kişinin söz konusu hakkın varlığını hukuken ispat etmesi gerekir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 38).

8. Olayda başvurucunun mal varlığı üzerine ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz uygulandığına dair herhangi bir bilgi ve belge sunulmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

9. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. 2021/45380 Numaralı Başvuru Yönünden Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının

ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

13. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı tedbirin kaldırılmasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucular Hediye Hatun Sevim ve Sümeyye Kübra İlter'e manevi zararları karşılığında net 90.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucular, uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile ilgili olarak yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 2021/61638 numaralı başvuru yönünden başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Başvurucular Hediye Hatun Sevim ve Sümeyye Kübra İlter yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Osman Usta yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. 2021/45380 numaralı başvuru yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucular Hediye Hatun Sevim ve Sümeyye Kübra İlter'e net 90.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucular Hediye Hatun Sevim ve Sümeyye Kübra İlter'e MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, başvurucu Osman Usta'nın yaptığı yargılama giderlerinin üzerinde BIRAKILMASINA,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/351, K.2019/493), Kayseri 4. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/170, K.2024/338), Kayseri 12. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2023/228, K.2025/550) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

O.H.Z.M

B. No: 2021/55852 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/55852

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

O.H.Z.M BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/55852)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : O. H. Z. M.

Vekili : Av. Nail KARAKUŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yurda yasa dışı yollarla giren bir göçmenin kaybolması hakkında başlatılan ceza soruşturmasının etkisiz yürütülmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mısır Arap Cumhuriyeti vatandaşı olan ve İtalya'da yaşayan başvurucu 24/2/2021 tarihinde İpsala İlçe Jandarma Komutanlığına müracaat ederek kardeşi A.H.Z.M. hakkında kayıp ihbarında bulunmuş ve avukatı eşliğinde ifade vermiştir. Aynı tarihli kolluk ifade tutanağına göre başvurucunun kardeşi 15/11/2020 tarihinde İran sınırından Türkiye'ye yasa dışı yollarla girdikten sonra ertesi gün Yunanistan'a geçmiştir. A.H.Z.M. burada bir gün kaldıktan sonra 18/11/2020 günü saat 01.00 sıralarında Yunan askerleri tarafından yaklaşık 25 göçmenle birlikte bir bota bindirilerek Meriç Nehri üzerinden Türkiye'ye geri itilmiştir. Botun devrilmesi üzerine bazı göçmenler Türkiye sınırına doğru yüzerek karaya çıkmış ancak A.H.Z.M.den haber alınamamıştır. Başvurucu, ifadesinde kardeşinin dış görünüşünü tarif etmiş, kardeşine ait pasaport ile annesine ait DNA analiz raporunu ibraz etmiştir.

3. Başvurucu, aynı konuya ilişkin olarak 14/4/2021 tarihinde bu defa Edirne Cumhuriyet Başsavcılığına müracaat etmiştir. Suç duyurusu dilekçesinde önceki kolluk ifadesine ek olarak devrilen botta bulunan ve olay sonrasında İstanbul'a giden akrabalarından kardeşinin karaya çıkmadığını öğrendiğini, 26/11/2020 tarihinde iki farklı numaradan Mısır'daki ailesinin arandığını ancak bu numaralara dönüldüğünde cevap alınamadığını, İpsala'da benzer şekilde boğularak ölen kişiler olduğunu öğrenmesi üzerine buraya giderek ihbarda bulunduğunu, kimlik tespiti yapılamayan cesetlere ilişkin teşhis işlemi yapılmaya çalışıldığını ancak kardeşini tespit edemediğini beyan etmiştir. Ayrıca öldüğünden veya kaçırıldığından kuşkulandığı kardeşinin bulunması için Edirne il merkezi ve ilçelerinde ölü olarak bulunan ve kimliği teşhis edilemeyen kişilerin belirlenerek kendisine teşhis ettirilmesini, gerektiğinde annesine ait DNA analiz raporunun karşılaştırma için kullanılmasını, farklı bir isimle işlem yapılması ihtimaline binaen fotoğrafının çevredeki geri gönderme merkezleri ile ceza infaz kurumlarına gönderilerek gerekli araştırmanın yapılmasını talep etmiştir.

4. Edirne Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma dosyasını 16/4/2021 tarihli yetkisizlik kararı ekinde İpsala Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

5. Başsavcılık 28/4/2021 tarihinde İpsala Emniyet Müdürlüğü ve İpsala Jandarma Karakol Komutanlığına müzekkere yazarak A.H.Z.M. hakkında ayrıntılı bir araştırma yapılmasını, bu isimde bir kişiyle ilgili herhangi bir işlem yapılıp yapılmadığının bildirilmesini istemiştir.

6. İlçe Emniyet Müdürlüğü 25/5/2021 tarihli yazıyla kayıp şahıs hakkında herhangi bir işlem yapılmadığını bildirmiştir.

7. İlçe Jandarma Komutanlığınca gönderilen 14/6/2021 tarihli yazı ekindeki tutanakta kayıp şahıs hakkında herhangi bir işlem yapılmadığının tespit edildiği belirtilmiştir.

8. Başsavcılık 27/6/2021 tarihinde kayıp şahsa ilişkin herhangi bir bilgiye ulaşılamadığını belirterek olayda suç veya suç unsuru tespit edilemediği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

9. Başvurucu, soruşturma kapsamında ileri sürdüğü delil temini talepleri karşılanmadan ve herhangi bir araştırma işlemi yapılmadan karar verilmesinin hatalı olduğunu ileri sürerek kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz etmiştir. Edirne 1. Sulh Ceza Hâkimliği 23/8/2021 tarihinde anılan kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu, itirazın reddi kararını 10/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, Yunan askerî makamları tarafından Meriç Nehri üzerinde geri itilen kardeşinin kaybolduğunu öğrenmesinin ardından İpsala Jandarma Komutanlığına yaptığı 24/2/2021 tarihli ihbara rağmen konuya ilişkin soruşturma başlatılmaması, yetkili merciilerin hareketsiz kalması nedeniyle Edirne Cumhuriyet Başsavcılığına yaptığı 14/4/2021 tarihli şikâyet üzerine başlatılan soruşturmada ise delil araştırma talepleri karşılanmadan kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi, soruşturmanın özenli ve ivedi yürütülmemesi nedenleriyle yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının usul boyutları ile etkili

başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle başvurunun kabul edilebilirlik kriterlerini karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca esasa ilişkin olarak yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özü, Yunan askerleri tarafından yaklaşık 25 göçmenle birlikte bir bota bindirilerek Meriç Nehri üzerinden Türkiye'ye geri itilen ve kendisinden bir daha haber alınamayan kardeşinin akıbeti hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesine, bir başka ifadeyle yaşam hakkının etkili soruşturma yürütülmesine ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkindir. Ölümün gerçekleşmediği bazı durumlarda yaşam hakkı çerçevesinde inceleme yapmanın mümkün olduğu (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20) gözönüne alınarak başvurunun yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesinin gerekli ve yeterli olduğu değerlendirilmiştir (zorla kaybetme iddiası hakkındaki iddiaların yaşam hakkı kapsamında incelendiği başvurular için bkz. Hasibe Meşe [1. B.], B. No: 2015/7748, 7/2/2019; Birsen Gülünay [2. B.], B. No: 2013/2640, 21/4/2016; kasten öldürme iddiaları da gözetilerek kayıp olayı hakkında başlatılan soruşturmanın yaşam hakkı kapsamında incelendiği başvuru için bkz. Mehmet Özcan [2. B.], B. No: 2015/3752, 28/11/2018). Başvurucu; kolluk ifadesi ve Edirne Cumhuriyet Başsavcılığına sunduğu şikâyet dilekçesinde kardeşinin Yunan askerî makamları tarafından başka yabancılarla birlikte bir bota bindirilerek geri itildiğini, bu botun Meriç Nehri üzerinde devrildiğini, botta bulunan kişilerden bazılarının yüzerek Türkiye sınırından karaya çıktıklarını ancak kardeşinin akıbeti hakkında haber alamadığını beyan etmiştir. Başvurucunun benzer nitelikteki geri itme vakalarında batan botlarda pek çok yabancının yaşamını yitirdiği yönündeki iddiaları üzerine nehrin İpsala kıyısına vuran ve kimliği belirlenemeyen ceset fotoğrafları gösterilmek suretiyle başvurucuya teşhis işlemi yaptırılmıştır. Başvurucunun kardeşinin de içinde olduğu botun nehirde battığı, bottaki birçok yabancının Türkiye sınırından karaya çıktığı ancak kardeşinin akıbetinin bilinmediği yönündeki iddiaları karşısında somut olayda başvurucunun yakınının yaşamını yitirmiş olmasının muhtemel olduğu ve bu nedenle soruşturma yürütme yükümlülüğünün doğduğu değerlendirilmelidir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 97).

17. Ölüme kasten neden olunması veya ölümün saldırı sonucu meydana gelmesi hâlinde

etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü ölüm olayı hakkında ceza soruşturması yürütülmesini gerektirir (Asya Göres ve diğerleri [GK], B. No: 2018/15851, 1/12/2022, § 74). Bu tür soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir (Salih Akkuş [1. B.], B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Bununla birlikte etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Anayasa'nın 17. maddesi başvuruculara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermediği gibi devlete tüm yargılamaları mahkûmiyetle sonuçlandırma ödevi de yüklemez (Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 98). Şüphesiz anılan ölçütler, ölüm söz konusu olmamasına rağmen yaşam hakkı kapsamında incelenebilecek olaylar yönünden de geçerlidir.

18. Somut olayda başvurucu 18/11/2020 tarihinden itibaren haber alamadığı kardeşinin bulunabilmesi için İpsala Jandarma Komutanlığına müracaat etmiştir. Burada başvurucunun ifadesi alınmış ve kimliği tespit edilemeyen cesetler üzerinde teşhis işlemi yaptırılmıştır. Başvurucunun bu ilk müracaatı üzerine soruşturma açılıp açılmadığı veya açılmış ise hangi işlemlerin yapıldığı hususunda bir veri bulunmamaktadır. Başvurucu, ilk müracaatından sonra kendisine herhangi bir bilgi verilmemesi üzerine bu defa Edirne Cumhuriyet Başsavcılığına müracaatta bulunarak suç duyurusunda bulunmuş; kardeşinin akıbetinin araştırılmasını talep etmiştir. Anılan suç duyurusu üzerine başlatılan ve yetkisizlik kararıyla Başsavcılığa gönderilen soruşturma kapsamında kayıp şahıs hakkında kolluk birimleri tarafından yapılan bir işlem bulunmadığı belirtilerek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

19. Başvuruya konu olayda soruşturma merciileri kayıp şahsın akıbeti ve olayın gerçekleşme koşullarının tespiti için bu kişi hakkında ilgili kolluk birimlerince işlem yapılıp yapılmadığının araştırılması ve İpsala ilçesindeki kimliği belirsiz cesetlerin başvurucuya teşhis ettirilmesi gibi birtakım soruşturma işlemleri yapsa da soruşturmanın genelinde bazı önemli eksiklikler göze çarpmaktadır. Bu eksiklikler temelde belirtilen tarihte anılan olayın gerçekleşip gerçekleşmediği, başvurucunun yakınının olay sırasında Meriç Nehri'nde devrildiği ileri sürülen botta olup olmadığı ve akıbetinin ne olduğunun tespitine ilişkindir.

20. Başvurucu talep etmesine rağmen soruşturma merciileri Meriç Nehri'ne kıyısı bulunan il ve ilçelerdeki yetkili merciilerle irtibata geçerek belirtilen tarihte ve sonrasında yakalanan bir göçmen olup olmadığı ve nehir kıyısında kimliği belirlenemeyen ceset bulunup bulunmadığına dair bir araştırma yapmamıştır. Başvurucunun olayın gerçekleşme biçimine ilişkin anlatımı gözetildiğinde Meriç Nehri kıyısında bulunan ve kimliği belirsiz olan cesetlerin fotoğraflarının başvurucuya gösterilerek teşhis ettirilmemesinin önemli bir eksiklik olduğu anlaşılmıştır.

21. Başvurucu 14/4/2021 tarihli dilekçesinde aynı botta başka akrabalarının da olduğunu belirtmesine rağmen bu kişilerin kimlik bilgileri araştırılarak olayın gelişimine ve kayıp şahsın akıbetine ilişkin beyanları alınmamıştır. Yine başvurucunun talebine rağmen kayıp şahsın fotoğrafları civar il ve ilçelerdeki geri gönderme merkezleri ve ceza infaz kurumlarına gönderilerek bu kişi hakkında işlem yapılıp yapılmadığı sorulmamıştır. Soruşturma dosyası kapsamında kayıp şahısla ilgili olarak Göç İdaresi Başkanlığı nezdinde

de bir araştırma yapılmadığı görülmüştür. İzah edilen bu hususlar soruşturma merciilerinin somut olayın koşullarının ve kayıp şahsın akıbetinin belirlenmesi için gereken delilleri toplamada özensiz davrandığını ortaya koymaktadır.

22. Söz konusu eksiklikler başvurucunun şikâyeti üzerine yürütülen soruşturmanın etkisiz olduğu sonucuna varılması için yeterlidir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için kararın ilgili mercilere gönderilmesi ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamının yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturmayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

27. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalınarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İpsala Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2021/533) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, yurda yasa dışı yollarla giren ve yine yurttan yasa dışı yollarla çıktığı iddia edilen bir göçmenin kaybolması hakkında başlatılan ceza soruşturmasının etkisiz yürütülmesi nedeniyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Somut olayda, Mısır Arap Cumhuriyeti vatandaşı olan başvurucu, kardeşinin yasa dışı yollarla İran üzerinden Türkiye'ye giriş yaptığını, ertesi gün Yunanistan'a geçtiğini, burada bir gün kaldıktan sonra Yunan askerleri tarafından 25 kişi ile birlikte bota bindirilerek Meriç Nehri üzerinden botun geri itildiğini, botun devrilmesi sonucunda bazı göçmenlerin yüzerek karaya çıktığını, ancak kardeşinden haber alınamadığını, Edirne Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunduğunu, İpsala'da bulunan ve kimlik tespiti yapılamayan cesetlere ilişkin teşhis işlemi yapılmaya çalışıldığı ancak kardeşinin tespit edilemediğini iddia etmiştir. Edirne Cumhuriyet Başsavcılığı yetkisizlik kararı vererek dosyayı İpsala Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiş, Başsavcılık İpsala Emniyet Müdürlüğü ve Jandarma Karakol Komutanlığına müzekkere yazarak başvurucunun kardeşi hakkında ayrıntılı bir araştırma yapılmasını istemiştir. Her iki birimde kayıp şahıs hakkında herhangi bir işlem yapılmadığını bildirmiştir. Başsavcılık olayda suç unsuru tespit edilemediğini belirterek kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir.

Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B.No: 2012/752, 17/9/2013, § 50, 51). Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karsı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021,§ 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması gerekir. Yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi idari ve yargısal makamların takdirindedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; Bilal Turan ve diğerleri (2), B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59).

Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve

idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de vardır. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük -istisnalar bulunmakla birlikte- her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplaması gerekir. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde, hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. (Cezmi Demir ve diğerleri, Başvuru Numarası: 2013/293, Karar Tarihi: 17/7/2014, R.G. Tarih-Sayı: 22/10/2014-29153, §114). Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Yaşam hakkına ilişkin pozitif yükümlülüklerin usuli boyutunu oluşturan etkin soruşturma yükümlülüğü bir sonuç yükümlülüğü değil araç yükümlülüğüdür. Diğer taraftan burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa’nın 17. maddesinin başvuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı, tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği anlamına gelmemektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, §113; Yıldız Cingöz başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/16011, K. Tarihi: 19/1/2022, § 41).

Anayasa Mahkemesi, olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi idari ve yargısal makamların ödevi olduğunu (Rıfat Bakır ve diğerleri, B. No: 2013/2782, 11/3/2015, § 68). belirterek, Anayasa Mahkemesinin ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine doğrudan geçecek şekilde delillerin değerlendirmesini yapmasının veya yürütülmesi gerekli olan soruşturma işlemlerini belirlemesinin söz konusu olmadığını, Anayasa Mahkemesinin bu hususta görev ve yetkisinin ilgili yargısal sürecin Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının güvencelerinde aranan hususların sağlanıp sağlanmadığının incelemesinden ibaret olduğunu ifade etmiştir (Yıldız Cingöz başvurusu, § 43).

Yukarıda belirtildiği üzere soruşturma açısından önem arz eden husus, kararın niteliği değil, başvuruculara ve genel olarak da toplumdaki diğer bireylerin hukukun üstünlüğüne olan inancını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlerin hoş gösterildiği ya da bu tür eylemelere kayıtsız kalındığı görünümü verilmesinin engellenmesi açısından yeterli hız ve özenin gösterilip gösterilmediğinin ortaya konulmasıdır. Başvuru konusu olayda Savcılık tarafından, başvurucunun soruşturmaya dahil olmasına imkân tanındığı, kaybolan şahsın bulunması ve olaya ilişkin sorumluların tespiti için Emniyet Müdürlüğü ve Jandarma Komutanlığına yazı yazdığı, başvurucunun kardeşine ilişkin herhangi bir bilgi ve delil bulunmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği görülmektedir. Buna göre, Başsavcılık tarafından soruşturma etkili ve hızlı şekilde yürütülmüş olup, Anayasa’nın 17. maddesinin ihlali söz konusu değildir.

Başvurucu, kardeşinin Türkiye’ye yasa dışı yollarla girdiğini ve yine yasa dışı yollarla Yunanistan’a geçtiğini, Yunan askerlerinin onu ve diğer göçmenleri bota bindirerek Meriç Nehri üzerinden geri ittiğini ve bu geri itme sonrasında kaybolduğunu ileri sürmüştür. Buna göre, başvurucunun kardeşini bota bindirerek geri iten Yunan askerleri olduğu ve botun

devrilmesi bu fiil sonrasında meydana geldiği iddia edildiğinden, başvurucunun kardeşine ilişkin yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasının Yunanistan adli makamlarına yapılması ve Yunanistan adli makamlarınca soruşturulması gerekir. Başvurucunun iddiasına göre, kardeşi yasa dışı yollarla ülkeye girdiğine ve hemen akabinde yasa dışı yollarla ülkeden çıkış yaparak Yunanistan'a geçtiğine, ayrıca İpsala Cumhuriyet Başsavcılığının kolluk kuvvetleri ile yaptığı yazışmalar sonrasında başvurucunun kardeşine ilişkin bir bilgi edinilemediğine göre, artık yaşam hakkının korunması konusunda Türkiye Cumhuriyeti devletinin bir yükümlülüğünün bulunmadığı, bu yükümlülüğün Yunanistan idari ve adli makamlarına ait olduğu şüpheden uzaktır.

Başvuruya konu olayda başvurucunun iddiası dışında başvurucunun kardeşinin kaybolması konusunda idari ve adli makamlarda bir belge ya da bilgi bulunmadığından Başsavcılık tarafından gerekli yazışmalar yapılmış ve kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Buna göre, Başsavcılık tarafından etkin bir soruşturma yürütülmüş olup, Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda atıf yapılan yerleşik içtihatları nazara alındığında, Başsavcılık tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararının başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesindeki yaşam hakkını ihlal ettiği söylenemez.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun yakının kaybolması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinde koruma altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

RAUF DEMİRCİ

B. No: 2021/58592 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/58592

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAUF DEMİRCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/58592)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Rauf DEMİRCİ

Vekili : Av. Burak ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkûmiyete esas alınan belgeler hakkında yeterince bilgi sahibi olma ve yorum yapma imkânının sağlanmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) yürütülen Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturması kapsamında başvurucu hakkında silahlı terör örgütü kurma ve yönetme suçundan kamu davası açmıştır. İddianamede özetle Garson isimli gizli tanıktan ele geçirilen hafıza kartlarında yer alan verilere göre başvurucunun örgütün emniyet mahrem yapılanması içinde olması, kendi adına kayıtlı GSM hatları üzerinden ByLock listesinde yer almadığı ancak imajı alınan dijital verilere göre şahsi (operasyonel) telefon numarası olduğu değerlendirilen hattın yakını adına kayıtlı olduğu ve belirtilen hattın ByLock listesinde yer alması, başka bir soruşturmada şüpheli olarak ifadesi alınan M.H.K.nın başvurucu hakkında beyanda bulunması ve başvurucuyu teşhis etmesi, örgüt liderinin talimatı sonrası Asya Katılım Bankası A.Ş.deki (Bank Asya) hesabında para hareketliliği bulunması nedenleriyle atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

3. Soruşturma kapsamında başvurucu 5/5/2017 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu tutuklu

olarak bulunduğu Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Burhaniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) nakledilmiştir. Yargılama boyunca başvurucu hakkında tutukluluğun devamı kararları verilmiştir.

4. Ankara 25. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada duruşma hazırlığı işlemleri yapılmış; tensip tutanağında duruşmanın ilk celsesinin 3/4/2018 tarihinde yapılmasına, başvurucunun anılan tarihte Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığı ile duruşmaya katılımının sağlanması için tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumuna müzekkere yazılmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu; tutuklu bulunduğu Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla Mahkemeye 16/11/2017, 7/12/2017 ve 15/12/2017 tarihli dilekçeleri sunarak dosyada bulunan evrakların ekleriyle beraber kendisine gönderilmesini talep etmiştir. Hazırlanan müzekkere ve dosya evraklarına ilişkin CD 26/12/2017 tarihinde başvurucunun tutuklu bulunduğu Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmiş, başvurucu CD içeriğini incelediğine ilişkin tutanağı 5/1/2018 tarihinde imzalamıştır. Müzekkere ekinde iddianame, tensip zaptı, ByLock sorgu sonucu, Mahkemece bazı kurum ve kuruluşlara yazılan müzekkereler ile başvurucunun dosyası tefrik edilmeden önce aynı soruşturma kapsamında ifadesi alınan diğer şüphelilerin ifade tutanaklarının yer aldığı anlaşılmaktadır.

6. Başvurucu 20/12/2017 ve 29/12/2017 tarihli dilekçeleri ile iddianamede dayanılan ve/veya CD içeriğinde bulunmayan birtakım evrakların kendisine gönderilmesini talep etmiştir. Başvurucu, ayrıca 16/1/2018 tarihli dilekçesi ile tanık M.H.K.nın Sivas Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında verdiği ifade ve teşhis tutanağının, gizli tanık tarafından sunulan verilere ilişkin tutanakların CD içeriğinde yer almadığını iddia etmiş; ilgili evrakların fiziki olarak gönderilmesini talep etmiştir.

7. Mahkemece başvurucunun tutuklu bulunduğu Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmek üzere hazırlanan 4/1/2018 tarihli müzekkere ve ekinde yer alan belgelerin incelenmesinden, yukarıda gönderildiği belirtilen evrakların yanında barodan başvurucuya müdafi tayin edilmesi istemine ilişkin yazı ile başvurucunun yakalanmasına, tutuklanmasına ve tutukluluğunun devamına ilişkin evrakların dâhil edildiği anlaşılmaktadır. İlgili müzekkere ve ekindeki CD'de yer alan evrakları başvurucunun teslim aldığına ilişkin 15/1/2018 tarihli tesellüm belgesi düzenlenmiştir.

8. Başvurucu 9/1/2018, 15/1/2018 ve 16/1/2018 tarihli dilekçeleri ile gizli tanık Garson'un ifade ve teşhis tutanaklarının kendisine gönderilen CD içeriklerinde yer almadığını beyan etmiş, ilgili evrakların gönderilmesini talep etmiştir. Mahkemece Ceza İnfaz Kurumuna 16/1/2018 tarihinde müzekkere yazılarak ekine ilgili evrakların konulduğu görülmüş ise de söz konusu müzekkere ve eklerinin başvurucuya tebliğ edildiğine ilişkin tesellüm belgesine rastlanamamıştır.

9. Başvurucu 15/1/2018, 16/1/2018 ve 26/1/2018 tarihli dilekçelerinde tanık M.H.K.nın ifade ve teşhis tutanağının, CD içeriğinde veya fiziken gönderilen evraklar içinde yer almadığını belirtmiş; anılan evrakların gönderilmesini talep etmiştir. Mahkemece 16/1/2018 ve 17/1/2018 tarihli müzekkerelerde başvurucunun istemiş olduğu ifade ve teşhis tutanağının dosya içeriğinde yer almadığı belirtilmiş; bu müzekkerelerin başvurucuya 31/1/2018 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmıştır. Mahkemece hazırlanan 27/2/2018 tarihli müzekkerede de benzer açıklamanın yer aldığı tespit edilmiştir.

10. Mahkeme, Sivas Cumhuriyet Başsavcılığından şüpheli M.H.K.nın sadece ifade

tutanaklarını talep etmiştir. Sivas Cumhuriyet Başsavcılığı, soruşturma dosyasının şüphelisi olan M.H.K.nın ifade tutanağını Mahkemeye göndermiştir. Söz konusu ifade tutanağı 8/3/2018 tarihli müzekkereyle başvurucuya gönderilmiş ve tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 26/1/2018 tarihli dilekçesi ile M.H.K.nın teşhis işlemine ilişkin tutanakların gönderilmesini talep etmiştir. Mahkeme, başvurucunun istemiş olduğu teşhis tutanağının dosyasında fiziki olarak yer almadığını, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi kayıtlarında da görülmediğini başvurucuya bildiren 19/3/2018 tarihli müzekkereyi hazırlamış; müzekkere 27/3/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

12. Sivas Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma dosyasında şüpheli olan M.H.K.nın teşhis işlemine ilişkin tutanakların başvurucunun yargılandığı başvuru konusu ceza dosyasına sunulduğuna ilişkin bilgi veya belgeye Mahkeme dosyası kapsamında rastlanamamıştır. Sivas Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğüne Mahkemece 3/7/2018 tarihli müzekkere yazılarak M.H.K.nın ifade ve teşhis evrakları talep edilmiş ise de müzekkereye cevap verildiği tespit edilememiştir.

13. Sivas Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma dosyasının şüphelisi M.H.K.nın savcılık ifade tutanağının incelenmesinden kolluktaki beyanlarını aynen tekrar ettiğini, üniversite öğrenciliği döneminde yapının evlerine yerleştiğini, bu evlerde ev imamlığı yaptığını, öğrencilik hayatı boyunca bu evlerde kaldığını, 2010 yılında mezun olduktan sonra Ankara'da FETÖ/PDY bünyesinde çalışmaya başladığını, örgüt talimatı ile üç ay Belçika'da çalıştığını, daha sonra yine Ankara'ya dönerek sırasıyla Sincan ve Beypazarı ilçelerinde ilçe imamı ve esnaflardan sorumlu imam olarak görev yaptığını, himmet topladığını beyan ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca 2015 yılında mahrem yapıya dâhil olduğunu, örgüt talimatıyla Ankara'nın Batıkent semtine taşındığını, mahrem yapı içinde Rasim kod adını kullanan biriyle tanıştırıldığını, kendisinden sorumlu kişinin Rasim olduğunu, Polis Akademisi mezunu komiser yardımcılarından oluşan grupların sorumluluğunun kendisine verildiğini, bu gruplarla 2016 yılı Haziran ve Temmuz aylarına kadar toplantı yaptığını, himmet topladığını, toplamış olduğu himmeti Rasim'e verdiğini, Rasim'in sorumluluğunda kendisi haricinde yine kendisi gibi örgütün "öğretmen" olarak isimlendirdiği üç kişi daha bulunduğunu, bu kişilerin de kod ad kullandıklarını ve komiser yardımcılarından sorumlu olduklarını belirtmiştir. M.H.K. tarafından gerçekleştirilen teşhis işlemine ilişkin tutanaklar, başvurucunun yargılandığı ceza dosyasında mevcut olmasa da M.H.K.nın ifade tutanağından, Ankara'daki yapılanmayı ve yapı içinde görevini bildiği kişileri anlattığı, teşhis işlemleri yaptığı anlaşılmaktadır. M.H.K.nın ifade tutanağının incelenmesinden doğrudan başvurucu hakkında açık beyanı tespit edilememiştir. Rasim kod adlı kişinin başvurucu olduğuna ilişkin herhangi bir iddia yahut beyanına rastlanmamıştır. Teşhis tutanağının incelenmesinden ise Rasim kod adlı kişinin kimlik numarası belirtilen kişi (başvurucu) olduğuna ilişkin teşhiste bulunulduğu görülmektedir.

14. Duruşmanın 3/4/2018 tarihli ilk celsesine başvurucu SEGBİS vasıtasıyla, müdafii ise duruşma salonunda hazır bulunarak katılmıştır. Duruşma tutanağında ByLock hakkında Başsavcılığa, Mali Suçlar Araştırma Kurulu Başkanlığına, HTS çözümleri için Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne yazılan müzekkerelere cevap verildiği belirtilmiştir. Söz konusu belgeler başvurucu ve müdafine duruşmada okunmuş ve belgeler dosyasına konulmuştur.

15. Duruşmanın ilk celsesine ilişkin SEGBİS çözüm tutanağının incelenmesinden başvurucunun ayrıntılı savunma yapmak istediğini ancak hakkındaki ceza dosyasının içerikleri tarafına tam olarak tebliğ edilmediğinden ayrıntılı savunma hazırlayamadığını,

dosyanın tamamının eline ulaşmadığını beyan ettiği anlaşılmaktadır. Mahkeme; başvurucuya iddianameye göre savunmasını sunmasını, eksik olan hususların kendisine tekrar gönderilebileceğini bildirmiştir.

16. Başvurucu 17/5/2018 tarihli dilekçesi ile duruşmada beyan ettiği evrakların hâlen kendisine gönderilmediğini belirtmiş, ilgili evraklar ile sonradan eklenen evraklar da dâhil tüm dosya kapsamının gönderilmesini talep etmiştir. Mahkemece başvurucuya iletilmek üzere ilgili belgelerin CD ile gönderilmesine ilişkin 31/5/2018 tarihli müzekkerenin hazırlandığı anlaşılmaktadır.

17. Naip hâkim tarafından Mahkemenin bir başka esas sayılı dosyasında gizli tanık Garson dinlenmiş, beyanları tutanağa bağlanmış, başvurucunun yargılandığı dosyada delil teşkil ettiği gerekçesiyle bir suretinin dosya arasına alınmasına karar verilmiştir. Gizli tanık, hafıza kartlarının içindeki verilerin oluşumuna, bu verilerin nasıl hazırlandığına, Başsavcılığa teslim edildiğine ilişkin aynı Mahkemenin bir başka dosyasında ayrıntılı olarak beyanda bulunduğunu, bu beyanlarını aynen tekrar ettiğini belirtmiş; hafıza kartlarında yer alan listelerde yaklaşık 4700 kişinin ismi ve bilgilerinin yer aldığına, bu kişilerin hepsini doğrudan kendisinin tanımadığına, başvurucuyu da tanımadığına ilişkin ifadede bulunmuştur.

18. Gizli tanık Garson'un teslim ettiği hafıza kartı üzerinde Ankara Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Başkanlığı tarafından yapılan inceleme sonucunda hazırlanan raporda başvurucunun Emniyet Genel Müdürlüğü mahrem sorumlularına ilişkin kimlik bilgilerinin bulunduğu liste içinde yer aldığı, Rasim kod adını kullandığı, örgüt hiyerarşisine göre müdür yardımcısı/zümre başkanı olarak görev yaptığı, bu görevi yürüten kişilerin müdür pozisyonundaki kişilere yardımcı olan, ilin büyüklüğüne göre sayıları değişebilen müdüre bağlı olan kişileri ifade ettiği, örgüt içi haberleşmede kullandığı değerlendirilen operasyonel ve şahsi telefon numarasının bulunduğu şeklinde değerlendirmelerin yer aldığı anlaşılmaktadır.

19. Duruşmanın üçüncü celsesinde, celse tarihinde Sivas E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu tanık M.H.K. SEGBİS sistemi ile hazır edilip dinlenmiştir. Tanık, beyanında başvurucunun isminde birisini tanımadığını, önceki beyanı sırasında kendisine fotoğraf gösterilerek başvurucunun sorulduğunu hatırlamadığını belirtmiştir. Duruşma zaptına göre başvurucu da SEGBİS marifeti ile hazır edilmiş ise de SEGBİS ortamında tanığın bulunduğu cezaevi bağlantısı birleştirilemediğinden başvurucunun tanığa gösterilemediği anlaşılmaktadır.

20. Ceza yargılamasında toplamda yedi celse duruşma yapılmıştır. Celselerin tamamına başvurucu SEGBİS sistemi ile katılmıştır. Duruşma SEGBİS çözüm tutanaklarının incelenmesinden başvurucunun dosya kapsamında belirttiği bazı belgelerin eline eksik ulaşması, bazılarını inceleme fırsatı olmaması, celse aralarında da sunduğu dilekçelerle bu konu hakkında taleplerini dile getirmesine ilişkin iddialarını yinelediği anlaşılmaktadır.

21. Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan cezalandırılması yönünde esas hakkında mütalaada bulunmuştur.

22. Duruşmanın 8/5/2019 tarihli yedinci ve son celsesine SEGBİS vasıtasıyla katılan başvurucu ve duruşmada hazır bulunan müdafii, mütalaaya karşı beyanda bulunup son savunmalarını yapmıştır. Yargılama neticesinde Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 12 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

Gerekçeli kararda gizli tanık Garson'un teslim ettiği hafıza kartı üzerinde yapılan inceleme sonucunda hazırlanan rapora göre başvurucunun Rasim kod adını kullandığı, örgüt hiyerarşisine göre müdür yardımcısı olarak görev yaptığı, örgüt içi haberleşmede kullandığı değerlendirilen operasyonel ve şahsi telefonu başlığı altında yer alan kısımda telefon numarasının bulunduğu şeklinde bilgilerin yer aldığı, gizli tanık Garson'dan ele geçen hafıza kartı içeriğinin dosyadaki diğer delillerle uyumlu olduğu ve bu nedenle hükme esas alınabileceği belirtilmiştir. Başvurucunun kendi adına kayıtlı GSM hattının ByLock listesinde yer almadığı ancak imajı alınan dijital verideki şahsi (operasyonel) telefon numarasının başvurucunun yakını adına kayıtlı olduğu ve belirtilen hattın ByLock listesinde yer aldığı, hattın internet bağlantısı iletişim kayıtları (CGNAT) incelendiğinde ByLock sunucularına erişim sağladığının anlaşıldığı hususlarına dayanılmıştır. Kararda ayrıca 26/2/2012-27/2/2012 tarihleri arasında Ankara Kızılcahamam'da faaliyet gösteren Asya Termal isimli tesiste konakladığı, Bank Asyada 8/9/2011 tarihinden itibaren hesabının bulunduğu, hesabında 31/12/2013-24/12/2014 tarih aralığındaki bakiye farkının 39.201,68 TL olduğu, böylece talimat döneminde hesabında artışa gittiği, başka soruşturmada şüpheli olarak ifadesi alınan tanık M.H.K.nın başvurucuyu teşhis ettiğinin tespit edildiğine dayanılmıştır.

23. Başvurucunun Emniyet Mahrem Hizmetler Yapılanması içinde sohbetler verdiği, bir kısım emniyet personelinin sorumlusu olarak vasıflandırıldığı tespit edilmiş ise de FETÖ/PDY'nin örgütsel yapısı içinde kendi iradesi ile örgüt üyeleri üzerinde sevk ve idarede bulunamadığı, örgütsel faaliyetlerin organizasyonunda, icrasında, harekete geçiren, engelleyen veya durduran olarak rol üstlenmediği ve bu faaliyetleri denetleyemediği gerekçesiyle FETÖ/PDY'nin yöneticisi olmadığı kabul edilmiş ve başvurucunun eylemlerinin bir bütün hâlinde silahlı terör örgütü üyeliği suçuna vücut verdiğine kanaat getirilmiştir. Başvurucunun kriptolu iletişim ağı olan ByLock isimli programı kullanmış olması, emniyet mensuplarına örgütün motivasyon ve adam devşirme aracı olarak kullandığı sohbet adı altında toplantılar düzenlemesi, emniyet teşkilatı mahrem imam yapılanması içinde olması nedeniyle tehlikenin ağırlığı, eylemlerinin yoğunluğu ve çeşitliliği, örgüt içindeki konumu değerlendirilmiş, alt sınırdan uzaklaşılarak mahkûmiyet kararı verilmiştir.

24. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

25. Başvurucu, nihai kararı 5/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

26. Komisyon adli yardım talebinin kabulüne, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri, gerekçeli karar hakkı ve suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışındaki ihlal iddialarının kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ve ilkelere yönelik ihlal iddialarının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

27. Başvurucu; ByLock ve banka verileri hakkında bilirkişi incelemesi yaptırılmaksızın bu delillerin hükme esas alındığından tüm dosya içeriğinin gönderilmesini talep etmesine rağmen gerekli bilgi ve belgelerin tamamının tarafına ulaşmadığından, delillere ilişkin iddiaları hakkında gerekli araştırma ve incelemeler yapılmayıp iddia makamı karşısında dezavantajlı konuma düşürüldüğünden ve itirazlarına ilişkin değerlendirmeler yönünden mahkeme kararlarının gerekçelerinin yetersiz olduğundan yakınmıştır.

28. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucuya iddianamede yer alan suçlamanın dayanağını oluşturan eylemler ve deliller, suçlamanın hukuki nitelendirmesi ve kanundan

kaynaklı temel haklarının hatırlatıldığı vurgulanmıştır. Ayrıca atılı suçun hukuki niteliği, iddianameye konu eylemler ve dosyada bulunan deliller hakkında bilgiye sahip olan başvurucunun yargılama aşamasında lehine olan hususları ileri sürebildiği, aleyhine olan delillere karşı çıkabildiği ve başvurucu ve müdafinin talebi üzerine savunma için süreler verildiği belirtilmiştir. Mahkemenin deliller çerçevesinde başvurucunun eylemlerine ilişkin tespit ve kabullerinden sonra eylemlerinin hukuki nitelendirmesini yaptığına ve mahkûmiyetine karar verdiğine, kanun yolu incelemesinde ise duruşma talebi de dâhil olmak üzere başvurucunun iddiaları hakkında değerlendirmede bulunulduğuna işaret edilmiştir. Ayrıca tanık M.H.K.nın huzurda dinlendiği, huzurda dinlenmeyen diğer tanıkların beyanlarının duruşmada başvurucu ve müdafiine okunduğu, diyeceklerinin sorulduğu, başvurucu ve müdafiinin iddia edilen diğer hususlar ile birlikte tanık ifadelerine yönelik savunmalarını Mahkemeye sunduğu beyan edilmiştir.

29. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı hakkındaki itirazları incelenmeksizin dayanılan deliller ile hüküm kurulduğu, alt sınırdan uzaklaşıldığı, tanık M.H.K.nın beyanlarına nasıl dayanıldığının ne şekilde aleyhe değerlendirildiğinin gerekçeli karardan anlaşılamadığı beyanında bulunmuştur. Gizli tanıktan elde edilen verilerin hangi deliller ile uyumlu olduğunun açıklanmadığını, dosya verilerinin tamamından haberdar olamadığını, verileri inceleyemediğini iddia etmiştir.

30. Başvuru, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında incelenmiştir.

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

32. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Kararlarda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin Anayasa Mahkemesi tarafından incelendiği, başvuruculara delillerini sunma ve inceletme noktasında mahkemelerce uygun imkânların tanınması gerektiği, tarafların dinlenilmemesi ve taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesinin yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabileceği vurgulanarak ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığı anlaşılmaktadır (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, §§ 42-48; Ramazan Tosun [1. B.], B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 34-42; Yüksel Hançer [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18-19; Muharrem Keserci [2. B.], B. No: 2012/575, 8/5/2014, §§ 43-55; Ahmet Teyit Keşli [2. B.], B. No: 2013/2237, 18/9/2014, §§ 55-65; Abdulselam Tunç [1. B.], B. No: 2013/6986, 5/11/2014, §§ 56-66; Gürhan Nerse [2. B.], B. No: 2013/5957, 30/12/2014, §§ 33-40; Aziz Ağırlı [1. B.], B. No: 2013/1377, 25/3/2015, §§ 32-43; Düzgit Yalova Gemi İnşa Sanayi A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/8756, 15/4/2015, §§ 37-48; Targan Tolga Yungul [2. B.], B. No: 2013/1386, 16/4/2015, §§ 23-31; Durmaz Oto. Petrol Ürünleri İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1020, 7/5/2015, §§ 22-35; Fahri Gösteriş [1. B.], B. No: 2013/1297, 13/4/2016, §§ 27-37; Zekayi Çelebi [1. B.], B. No: 2014/5633, 18/5/2016, §§ 25-30; Özgür Murat Engin [1. B.], B. No: 2014/7806, 21/9/2016, §§ 38-44; Laleş Çeliker [2. B.], B. No: 2013/8413, 21/4/2016, §§ 24-31; Cezair Akgül [1. B.], B. No: 2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31; Gökay Dayan [2. B.], B. No: 2014/12206, 21/9/2017, § 21; Ruhşen Mahmutoğlu [1. B.], B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

33. Somut olayda başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm olmasında dayanılan deliller; başvurucunun kullandığı değerlendirilen telefon hattının (CGNAT kayıtları ve ByLock sorgu sonucu tutanağına göre) ByLock listesinde yer alması, talimat döneminde Bank Asya hesabına para yatırması, otel konaklama kaydının bulunması, tanık M.H.K.nın başvurucuyu teşhis ettiğinin değerlendirilmesi ve diğer delillerle uyumlu olduğu değerlendirilen gizli tanık Garson'dan elde edilen verilerin bulunmasıdır. Mahkeme ayrıca karardan anlaşıldığı üzere başvurucunun örgüt içinde yer aldığını kabul ettiği konumu ve eylemleri açısından kriptolu iletişim ağı olan ByLock isimli programı kullanmış olmasını başvurucunun emniyet mensuplarına örgütün motivasyon ve adam devşirme aracı olarak kullandığı sohbet adı altında toplantılar düzenlemesini, emniyet teşkilatı mahrem imam yapılanması içinde olmasını temel cezayı alt sınırdan uzaklaşarak belirlemek açısından bir neden olarak da değerlendirmiştir.

34. Mahkeme, terör örgütü üyeliği suçuna ilişkin mahkûmiyet gerekçesinde başvurucunun anayasal hakları kapsamında kaldığını iddia ettiği birtakım eylem ve verilerini delil olarak dikkate almıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal ([GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019) kararında temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesini incelemiştir (Metin Birdal, §§ 60-72). Anayasa Mahkemesine göre yargı mercilerince başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren deliller birlikte incelenmeli; temel haklar kapsamında kalan her bir delil terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Metin Birdal, § 72).

35. Yargıtay, örgüte müzahir otelde konaklamanın örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceği tespitlerinde bulunmuştur (bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 1/3/2023 tarihli ve E.2021/ 9204, K.2023/884; 29/11/2023 tarihli ve E.2022/23978, K.2023/9667; Yargıtay (kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 29/4/2019 tarihli ve E.2019/664, K.2019/3014 sayılı kararları).

36. Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından sadece CGNAT kayıtları yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. Yargıtay (kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları] (benzer yönde bkz. Mehmet Ayko [1. B.], B. No: 2019/41322, 7/1/2025, § 20; Atakan Yıldırım [2. B.], B. No: 2021/8629, 14/1/2025, § 29; Uğur Özçiftçi [1. B.], B. No: 2021/43521, 15/1/2025, § 20). Diğer yandan Anayasa Mahkemesi Ali Bayram İskender (GK], B. No: 2020/31370, 25/9/2025) kararında, başvurucunun ByLock programını kullandığına dair tespitin terör örgütüne üye olma suçundan kesinleşen mahkûmiyet kararında belirleyici delil olarak kabul edildiği somut olayda kişilerin örgüt talimatı ile ByLock ağına dâhil olduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullandıklarının belirlenmesi açısından Yargıtayın ilkesel olarak ortaya koyduğu ve yapılmasını gerekli gördüğü araştırmaların yerine getirilmediği kanaatine ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesi anılan kararda başvurucunun -ByLock programını kullanmadığına yönelik itirazının yanı sıra- anılan programı örgütsel iletişim amacıyla kullanmadığına dair iddiasının kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu ancak yargı makamları tarafından bu iddia hakkında somut bir değerlendirme yapılmadığı, bu eksikliğin kanun yolu incelemeleri sırasında da telafi edilmediği kanaatine varmıştır. Anayasa Mahkemesi bu nedenle başvurucunun mahkûmiyeti için gerekli olan yeterli gerekçenin ortaya konulamadığını değerlendirmiş ve ihlal sonucuna ulaşmıştır (Ali

Bayram İskender, §§ 47-58). Başvuru konusu olayda ByLock tespit ve değerlendirme tutanağı dosyaya getirtilmediği gibi anılan kararlarda yapılması öngörülen araştırma ve değerlendirmeler de mevcut değildir.

37. Yargıtay, Bank Asyaya örgütsel faaliyetle para yatırmayan, katılım hesabı açmayan sanıkların Bank Asyada hesapları olmasını örgüt üyeliği suçu yönünden delil olarak kabul etmemektedir (Bekir Yalım [1. B.], B. No: 2020/22265, 22/11/2022, §§ 39, 42, 43, 62; Bülent Devran [1. B.], B. No: 2019/13070, 3/5/2023, § 23). Bununla birlikte bu kişilerin örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin örgüte üye olma suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etme olarak kabul edilebileceği anlaşılmıştır. Ancak sanığın örgüt liderinin talimatı ile işlem yaptığının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde tespit edilmesi bakımından sanığın Bank Asya nezdindeki -2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere- hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtlar dosyaya celbedilip incelenerek temin edilen kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınıp örgüt liderinin talimatından sonra bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerinin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekir (bkz. Gürcan Balık [2. B.], B. No: 2020/16435, 17/11/2022, §§ 40, 67; Yasin Vayvaylı ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/36090, 13/12/2023, §§ 7, 13, 14, 37). Ayrıca Yargıtay kararlarında (bkz. Ruhi Erginer ve diğerleri [2. B.], B. No: 2023/24807, 15/4/2025, §§ 15-17) örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek banka hesabı açıldığını gösterir, kastı ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle atılı suçtan beraat kararı verilmesi gerekirken mahkûmiyete karar verilmesininin bozma gerekçesi yaptığı anlaşılmaktadır. Başvuru konusu olayda başvurucunun örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı sonrasındaki bankacılık işlemlerinin bu talimattan önceki dönemle uyumlu olmadığı veya olağan dışı bir hesap hareketliliği niteliğinde olduğu; başvurucunun, örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı üzerine örgütsel faaliyet kastıyla hesap açtığı, bankacılık işlemleri yaptığı, kastı ortaya koyan yeterli delil bulunup bulunmadığı hususu ortaya konulmamıştır. Dahası başvurucunun Bank Asya nezdindeki 2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin olarak alanında uzman bilirkişi marifeti ile bir inceleme de yaptırılmamıştır.

38. Yargıtay uygulamasına göre sanıklar hakkında Garson kod adlı gizli tanıktan ele geçirilen hafıza kartlarında yer alan kodlama mahkûmiyet için yeterli olmayıp bunun için destekleyici bir ifade, beyan yahut başkaca bilgi ve belge bulunup bulunmadığının araştırılması gerekmektedir (bkz. Sinan Bulut [1. B.], B. No: 2019/14914, 10/5/2023, §§ 27, 47; M.G. [2. B.], B. No: 2020/5305, 11/5/2023, § 32).

39. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin yukarıda yapılan açıklamalar gözönüne alındığında tanık M.H.K.nın beyanlarının ve yaptırılan teşhis işleminin başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında belirleyici olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle tanık M.H.K.nın anlatımlarının ve teşhislerinin mahkûmiyet kararına ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak belirlenmesine götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

40. Başvurucu, duruşmalarda ve celse aralarında sunduğu dilekçeler ile tüm dosya içeriğinin gönderilmesini talep etmesine rağmen gerekli bilgi ve belgelerin eksiksiz şekilde Mahkemece gönderilmeyerek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal

edildiğinden yakınmıştır. Başvurucunun dosyadaki bilgi ve belgelerin eksik olduğunu esas hakkında mütalaa açıklandıktan sonra mütalaaya karşı savunma yapmak için süre talep ettiği sıralarda da dile getirdiği tespit edilmiştir.

41. Somut olayda Mahkeme, tanık M.H.K.nın ifadesinde başvurucuyu teşhis ettiğine gerekçeli kararda yer vermekle yetinmiştir. Sivas Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma dosyasının şüphelisi M.H.K.nın savcılık ifadesinde doğrudan başvurucu hakkında açık beyanı bulunduğuna ilişkin ifade tespit edilememiş; Rasim kod adlı birinden bahsedilmiş ise de başvurucunun anılan kod adlı kişi olduğuna ilişkin herhangi bir beyanına rastlanmamıştır (bkz. § 13).

42. Bunun yanında şüpheli M.H.K.nın gerçekleştirdiği teşhis işlemine ilişkin tutanağın başvurucunun yargılandığı ceza dosyası kapsamına dâhil edilmediği, başvurucunun ısrarlı taleplerine rağmen başvurucuya ilgili delile erişme imkânı tanınmadığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 9-12). Halbuki tanık M.H.K.nın beyanlarının tamamlayıcı bir parçası olan ve başvurucuya isnat edilen suç yönünden belirleyici nitelik arz eden teşhis tutanağının hükme esas alınabilmesi, duruşmada bu delilin başvurucuya okunarak söz konusu delile karşı itirazlarını etkili şekilde sunabilme olanağı sağlanması ya da tanığın dinlendiği celse teşhis işlemine açıklık getirilmesinin sağlanması ile mümkündür.

43. Başvurucunun yargılandığı davada tanık M.H.K. SEGBİS sistemi ile dinlenmiş, başvurucunun isminde birisini tanımadığını, kendisine fotoğraf gösterilerek başvurucunun sorulduğunu hatırlamadığını beyan etmiştir. Başvurucunun da SEGBİS marifeti ile hazır edildiği bu celsede SEGBİS ortamında tanığın bulunduğu cezaevi bağlantısı birleştirilemediğinden başvurucunun tanığa gösterilemediği tespit edilmiştir (bkz. § 19).

44. Tanık M.H.K.ya yaptırılan teşhise ilişkin tutanakların, teşhis işleminin başvuru konusu yargılamaya kazandırılarak başvurucuya delile karşı iddia ve itirazlarını etkili şekilde sunma olanağı tanınmaksızın hükme esas alınması, başvurucuyu iddia makamı karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmüştür. ByLock ve Bank Asya verilerine ilişkin olarak yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alındığında bu delillere yönelik yeterli araştırma yapılmamış olması başvurucunun dezavantajlı durumunu sürdüren unsurlar olmuştur. Yargılama makamı tarafından izlenen yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı ve başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına yol açmıştır.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

46. Yukarıda yapılan tespitler ve başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde yapılacak yeniden yargılamada ilgili Mahkemece başvurucunun diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

47. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi

ve 1.250.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

48. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

49. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

50. Başvurucu maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 25. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/399, K.2019/181) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, mahkumiyete esas alınan belgeler hakkında yeterli bilgi sahibi olmaması ve yorum yapma imkanının sağlanmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu tarafından, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Yerel Mahkemenin gerekçeli kararında, gizli tanık Garson'un teslim ettiği hafıza kartı üzerinde yapılan inceleme sonucunda hazırlanan rapora göre başvurucunun "Rasim" kod adını kullandığı, örgüt hiyerarşisine göre müdür yardımcısı olarak görev yaptığı, örgüt içi haberleşmede kullandığı telefon numarasının bulunduğu bilgisinin yer aldığı, gizli tanık Garson'dan ele geçen bilgilerin dosya içindeki bilgilerle örtüştüğü ve hükme esas alındığı, başvurucunun imajı alınan şahsi telefon numarasının yakını adına kayıtlı olduğu ve ByLock listesinde yer aldığı, başvurucunun Bank Asya'da 2011 yılından beri hesabının olduğu 31.12.2013 ve 24.12.2014 tarihleri arasında hesabında artış olduğu, başvurucunun Emniyet Mahrem Hizmetler Yapılanmasında sohbetler verdiği, başvurucunun eylemlerinin silahlı terör örgütü üyeliği suçuna sübut verdiği belirtilmiş ve bu suçtan mahkumiyet hükmü kurulmuştur.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda Millî Güvenlik Kurulu'nun (MGK) 20/7/2016 tarihli toplantısında darbe girişiminin değerlendirildiği, bu değerlendirmede darbe girişiminin FETÖ tarafından TSK içindeki mensupları vasıtasıyla başlatıldığı, bu örgütün kuruluş aşamasından itibaren etkisi altına aldığı eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, ticari kuruluşlar ve kamu görevlileri aracılığıyla milleti ve devleti kontrol altında tutmayı amaçladığı, yetkili makamlar tarafından yapılan çok sayıda sözlü ve yazılı açıklamada genel olarak, darbe teşebbüsünün Fetullah Gülen'in talimatı ile başlatıldığı ve onun onayladığı plan doğrultusunda TSK içinde yuvalanmış FETÖ/PDY mensupları, örgüt yöneticisi konumundaki kamu görevlileri, siviller ile polis ve jandarma içine sızmış FETÖ/PDY üyeleri tarafından icra edildiği belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin aynı kararında (Aydın Yavuz ve Diğerleri) yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; "i.FETÖ/PDY'nin başlangıçta özellikle din ve eğitim alanında faaliyet göstererek toplumda meşruiyet kazanmaya çalışmıştır. ii. FETÖ/PDY, bünyesinde bulunan ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirmiş ve bu kişiler yapılanmanın insan kaynağını oluşturmuştur…vii. FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyeleri, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürütmekte ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullanmaktadır…Gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulanmaktadır… viii. FETÖ/PDY'nin gerçek amacı devleti ele geçirmektir…" hususları

belirtilmiştir. Buna göre örgütün, devleti ele geçirmeye yönelik kadrolaştığı, 15 Temmuz darbe girişiminde bulunduğu açık ve net bir şekilde sabittir.

Yerel mahkemece, FETÖ/PDY'nin yukarıda özetle bahsettiğimiz yapısı ve amaçları göz önünde tutularak, somut olayda tanık ifadeleri, başvurucunun şahsi (operasyonel) telefon numarasının bylock bağlantısı, Garson'dan edinilen bilgiler ve Bank Asya hesabındaki hareketler gibi deliller değerlendirilerek başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmuştur.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, yerel mahkemelerin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme, somut olay bağlamında tanık ifadelerini ve dosyadaki diğer delilleri değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin gerekçesi incelendiğinde hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle, somut olayda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

MURAT ŞEN

B. No: 2021/59130 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59130

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT ŞEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59130)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Murat ŞEN

Vekili : Av. Serra ŞEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; olağanüstü hal tedbirleri kapsamında kapatılan bir eğitim kurumuna ödediği okul kayıt ücretinin kişinin terör örgütüne aidiyeti, bu örgütle irtibatı veya iltisakı olmasından dolayı kişiye iade edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, kişisel verilerin paylaşılması nedeniyle de özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 5/4/2016 tarihinde erken kayıt yaptırdığı Kayseri'de bulunan B. Özel Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Ticaret Sanayi A.Ş.ye ait okullara taksitle iki çocuğunun 2016-2017 eğitim ve öğretim yılı ücreti olarak 17.000 TL ödeme yapmıştır.

3. Başvurucunun kayıt yaptırdığı eğitim kurumları 15 Temmuz 2016 gecesi yaşanan darbe teşebbüsü sonrasında ilan edilen olağanüstü hal (OHAL) tedbirleri kapsamında çıkarılan 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi gereğince kapatılmıştır.

4. Başvurucu 8/10/2016 tarihinde, 17/8/2016 tarihli ve 29804 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 15/8/2016 tarihli ve 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken

Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (670 sayılı KHK) 5. maddesi kapsamında Kayseri Valiliğine müracaat ederek ödediği okul kayıt ücretinin iadesini talep etmiştir. Valilik 22/9/2020 tarihinde 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinde aranan şartların gerçekleşmediğini belirterek talebi reddetmiştir.

5. Başvurucu 22/10/2020 tarihinde işlemin iptali ile 17.000 TL'nin ödeme tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte iadesi talebiyle dava açmıştır. Başvurucu, gerçek bir hukuki işleme dayanan okul ücretine ilişkin ödemenin iade edilmemesinin hukuka aykırı olduğunu, 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinde yer alan "Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY)'ne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle" şeklindeki ibare Anayasa'ya aykırı olduğundan somut norm denetimi yoluna başvurulması gerektiğini ileri sürmüştür. Kayseri 2. İdare Mahkemesi 12/7/2021 tarihinde davayı reddetmiş; kararda 670 sayılı KHK'nın kanunlaşmış hâli olan 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 5. maddesine göre geri ödemeler için gerçek bir mal ve hizmet alım ilişkisinin yanında terör örgütüne aidiyetin, bu örgütle irtibat veya iltisakın bulunmaması gerektiğini belirtmiştir. Ödediği okul ücretinin iadesini isteyen başvurucunun ise Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması üyesi olduğu gerekçesiyle Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesince mahkûmiyetine karar verildiğini, bu karara karşı yapılan istinaf başvurusunun reddedildiğini ve kararın temyiz aşamasında olduğunu kaydetmiştir. Buna göre ilgili kanunda aranan şartların gerçekleşmemesi karşısında kapatılan kurumdan olan alacağın iadesi talebinin reddedilmesinde hukuka aykırılık bulunmadığını açıklamıştır.

6. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 3/11/2021 tarihinde kararı hukuka uygun bulduğunu belirterek başvurucunun dava dilekçesindeki iddialar kapsamındaki istinaf başvurusunu kesin olmak üzere reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 16/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 9/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; okul kayıt ücretinin iade edilmemesi, Anayasa'ya aykırılık itirazının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karşılanmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin iptal kararlarının geriye yürümeyeceği, başvurucunun mevcut mülkü veya meşru bir beklentisi olmadığı, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddiaları yanı sıra ayrıca Bakanlık görüş ekinde kişisel verileri içeren 423 kişilik sorgu listesine ilişkin bir belge sunulmasının özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, Bakanlık görüşünde sunulan ve kişisel verileri içeren sorgu listesinin başka başvuruculara da gönderilmesinin kişisel verilerin korunması yükümlülüğüne aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

11. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda

bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

12. Somut olayda başvurucu, Bakanlık görüşünde ortaya çıktığını ileri sürdüğü ihlal iddialarını ilk elden Anayasa Mahkemesi önünde ileri sürmüştür. Başvurucunun iddialarını idari makamlar ve yargı mercileri önünde ileri sürmeden doğrudan bireysel başvuruya konu etmesi, ihlal iddiasının öncelikle idari ve yargısal mercilerce incelenmesi gereğini ortadan kaldırmış olacaktır. Dolayısıyla idari ve yargısal yollara başvurulmaksızın öne sürülen iddianın incelenmesi bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir. Sonuç olarak ihlale neden olduğu ileri sürülen söz konusu iddiaya ilişkin başvuru yollarının usulünce tüketilmediği anlaşılmaktadır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucunun okul kayıt ücreti olarak ödediği tutarın iade edilmemesine bağlı şikâyetlerinin esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiği anlaşıldığından başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenecektir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Eldeki olayda başvurucunun okul kayıt ücreti olarak ödediği para mülk teşkil etmektedir. Söz konusu tutarın başvurucunun terör örgütüne aidiyeti, bu örgütle irtibatı veya iltisakı olduğu gerekçesiyle kendisine iade edilmemesi mülkiyet hakkına bir müdahale oluşturmuştur. Amacı gözetildiğinde müdahale mülkün kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural kapsamında incelenmelidir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ünal Şenel [1. B.], B. No: 2019/4445, 28/2/2024, § 33).

17. Mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin öncelikle kanuni bir dayanağı olmalı, kamu yararına dayalı meşru bir amacı bulunmalı ve son olarak ise müdahale ölçülü olmalıdır (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Başvuruya konu olayda OHAL tedbirleri kapsamında kapatılan bir okula ödediği kayıt ücretinin iadesi talebi başvurucunun terör örgütüne aidiyeti, bu örgütle iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesi uyarınca reddedilmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi 26/10/2022 tarihli ve E.2018/85, K.2022/127 sayılı kararı ile 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan “…aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle…” ibaresinin iptaline karar vermiştir. Söz konusu kuralın kapsamına muvazaalı veya varlığı kuşkulu alacakların girmediği, üstelik idarenin hileli işlemlere dayandığını tespit ettiği alacaklar bakımından yeterli araçlarla donatıldığı görüldüğünden kural ile terör örgütüne aidiyeti, örgütle irtibatı veya iltisakı olanların alacaklarının ödenmesinin engellenmesinin amaçlandığı açıktır (AYM, E.2018/85, K.2022/127, 26/10/2022, § 118).

19. Anayasa Mahkemesi, salt alacaklısının terör örgütüyle irtibatlı veya iltisaklı olduğu

değerlendirilerek hukuka uygunluğu konusunda kuşku bulunmayan bir alacağın ödenmemesinin bir hukuk devletinde meşru görülemeyeceğini açıklamıştır. Terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı oldukları somut olarak ortaya konulan kişilerle ilgili tedbir alınmasında devletin takdir yetkisi olmakla birlikte bu kişilerin özel hukuk ilişkileri çerçevesinde ifa ettikleri yükümlülüklerinden doğan alacaklarının ödenmemesine yönelik yapılan düzenlemenin makul ve meşru tedbirler arasında olamayacağını kaydetmiştir. Bu hâliyle söz konusu kuralın kamu yararına yönelik meşru bir amaca dayandığının söylenemeyeceğini belirtmiş, Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğuna karar vermiştir (AYM, E.2018/85, K.2022/127, 26/10/2022, §§ 119-121).

20. OHAL tedbirleri kapsamında kapatılan bir eğitim kurumuna yapılan ödemenin iadesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia Ebamüslüm Yıldız ([2. B.], B. No: 2019/677, 20/6/2023) başvurusunda da incelenmiştir. Anılan başvuruda, mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olan 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "…aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle…" ibaresinin iptaline ilişkin norm denetimi kararında belirtilen ilkeler ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı belirtilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (Ebamüslüm Yıldız, §§ 27-31).

21. Anayasa Mahkemesi, yine OHAL kapsamında bir eğitim kurumuna ödediği kayıt ücretinin iadesi talebinin başvurucunun terör örgütüyle irtibatlı ve iltisaklı olduğu gerekçesiyle reddedilmesine dair şikâyeti Ünal Şenel başvurusunda da değerlendirmiştir. Söz konusu başvuruda, okul kayıt ücretinin iade edilmemesinin kanuni dayanağıyla ilgili olarak norm denetimindeki kamu yararına yönelik meşru bir amacının bulunmadığına ilişkin tespit ve söz konusu kuralın iptali dikkate alınarak başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin meşru bir amacı olmadığı belirtilmiştir (Ünal Şenel, § 44).

22. Bu kapsamda eldeki başvurunun koşulları değerlendirildiğinde yukarıda belirtilen kararlarda ulaşılan ilke ve sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

24. Başvurucu, okul kayıt ücretinin iade edilmemesine dayanak kuralın Anayasa'ya aykırılığı itirazının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karşılanmadığını ileri sürmüştür. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmış ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına karar verildiğinden gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden bu aşamada inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, okul kayıt ücretinin iadesi ile 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§

54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 2. İdare Mahkemesine (E.2020/1067, K.2021/1057) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SABAHİTTİN PİŞKİNBAŞ

B. No: 2021/62686 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62686

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SABAHİTTİN PİŞKİNBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62686)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Sabahittin PİŞKİNBAŞ

Vekili : Av. Sezin UÇAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikte olduğu ileri sürülen bir canlı bomba saldırısı sonucu meydana gelen yaralanma nedeniyle yaşam hakkının, idarenin hizmet kusuru nedeniyle açılan tam yargı davasında maddi tazminat talebinin reddedilmesi ve hükmedilen manevi tazminatın yetersiz olması nedeniyle de hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Bir terör örgütünün gençlik yapılanmasının üyeleri olduğu iddia edilen bazı kişiler, Suriye Arap Cumhuriyeti sınırları içindeki bir şehri yeniden inşa edecekleri savıyla 19/7/2015 tarihinden itibaren bulundukları şehirlerden Şanlıurfa'nın Suruç ilçesine doğru hareket etmiş ve basın açıklaması yapmak amacıyla 20/7/2015 günü saat 12.00 sıralarında Suruç Belediyesine ait Amara Kültür Merkezinin bahçesinde toplanmıştır. Basın açıklaması yapılırken üzerindeki patlayıcı maddeleri patlatan bir kişi kendi ölümü dışında pek çok kişinin ölümüne, birçok kişinin de yaralanmasına neden olmuştur (Ali Sadet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/6838, 8/6/2021, §§ 8-11; söz konusu saldırı nedeniyle yürütülen cezai ve idari soruşturmayla ilgili süreçler için ayrıca anılan kararda bkz. §§ 12-49). Başvurucu da bu saldırıda yaralananlardan biridir.

3. Başvurucu; Suruç'ta meydana gelen bombalı saldırıda yaralanması nedeniyle olayın gerçekleşmesinde güvenlik zafiyeti bulunduğunu, gerekli önleyici tedbirlerin alınmadığını, bu nedenle idarenin hizmet kusuru olduğunu belirterek 12/7/2016 tarihinde İçişleri Bakanlığına tazminat başvurusunda bulunmuştur. Başvuru, İçişleri Bakanlığı tarafından Şanlıurfa Valiliğine (Valilik) yönlendirilmiş; Valilik 29/9/2016 tarihinde idarenin sorumluluğunu gerektirecek herhangi bir hizmet kusuru tespit edilmediğini vurgulayarak başvurucunun tazminat talebi hakkında işlem yapılmasına gerek olmadığına karar vermiştir.

4. Başvurucu, Valilik tarafından reddedilen başvuru üzerine Şanlıurfa 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde olayın güvenlik önlemlerinin alınmaması nedeniyle meydana geldiğini, idarenin hizmet kusuru olduğunu ileri sürerek 29/9/2016 tarihli işlemin iptali ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminatın yasal faiziyle ödenmesini talep etmiştir.

5. İdare Mahkemesi başvurucunun tedavi evrakını temin ettikten sonra iş gücü kaybı oranının belirlenmesi için dosyanın Adli Tıp Kurumuna (ATK) gönderilmesine karar vermiştir. ATK 5/10/2018 tarihli yazısıyla tüm tıbbi evrak ve grafilerin (mümkünse DICOM formatında), meslek bilgisi ve başvurucunun pazartesi, çarşamba veya cuma günlerinden birinde muayeneye gönderilmesi gerektiğini işaret ederek eksiklik nedeniyle dosyayı iade etmiştir. Bu doğrultuda İdare Mahkemesi 1/11/2018 tarihli ara kararlarıyla başvurucunun on gün içinde Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesine, yirmi gün içinde pazartesi, çarşamba veya cuma günlerinden birinde ATK'ya müracaat etmesine karar vermiştir. Başvurucunun Balcalı Hastanesine müracaat ederek muayene olması neticesinde aşağıdaki rapor ve yazılar dosyaya sunulmuştur:

i. Ortopedi ve Travmatoloji Ana Bilim Dalı tarafından düzenlenen 21/12/2018 tarihli raporda "cilt kesisi", "sol el 1. CMC eklemde dejenerasyon" ve "bilateral dizlerde dejenerasyon" tanılarına yer verilmiştir.

ii. Kulak, Burun ve Boğaz Hastalıkları Ana Bilim Dalı Başkanlığınca düzenlenen 5/12/2018 tarihli raporda, yapılan odyolojik incelemeye göre hesaplanan işitme engellilik oranı %10 olarak belirlenmiştir.

iii. Genel Cerrahi Ana Bilim Dalı Kliniğince düzenlenen 12/12/2018 tarihli heyet raporunda, 20/7/2015 tarihinde meydana gelen bombalı saldırı sonrasında sol kasık üstü bölgede şarapnel parçası bulunduğunu beyan eden, bu beyana ilişkin herhangi bir belge veya kaydın dosyada yer almadığı belirtilen başvurucunun fiziki muayenesinde sol alt karın bölgesinde, iliak kemik üzerine uyan alanda yaklaşık 1 cm boyutunda skar dokusu görüldüğü, palpasyonla karında ve yaralanmanın olduğunu beyan ettiği bölgede patoloji saptanmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca çekilen üst-alt abdomen bilgisayarlı tomografi incelemesinin "Ateşli silah yaralanmasına ait olabilecek direkt ya da indirekt bulgu izlenmemiştir." şeklinde raporlandığı belirtilmiş, patlamanın tesirine bağlı olarak genel cerrahi açısından bir sağlık problemi olmadığı değerlendirilmiştir.

iv. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı Başkanlığına başvuran başvurucunun 13/12/2018 tarihinde muayenesi yapılmış, 21/1/2019 tarihine sağlık kurulu randevusu verilmiş, anılan birimce düzenlenen 29/1/2019 tarihli yazıda ise başvurucunun 21/1/2019 tarihinde sağlık kurulu randevusuna gelmediği bildirilmiştir.

6. İdare Mahkemesi, ATK'ya müzekkere yazarak 5/10/2018 tarihli yazısındaki eksikliklerin giderildiğini belirterek dosyanın fiziki olarak yazı ekinde gönderildiğini ifade etmiştir. ATK,

başvurucunun verilen randevu tarihinde Kurula müracaat etmediğinden dolayı herhangi bir işlem yapılmadığını ifade ederek dosyayı iade etmiştir.

7. Başvurucu, İdare Mahkemesinin 1/11/2018 tarihli ara kararı ile ATK'ya müracaat ederek muayene olması yönünde ara kararı alınmış ise de aynı tarihte Balcalı Hastanesindeki muayene işlemlerinin yapıldığını, yaşadığı sağlık sorunları nedeniyle ATK'daki işlemlere yetişemediğini açıklayarak yeniden ATK'ya sevkini istemiştir.

8. İdare Mahkemesi olayın meydana geliş biçimini, alınmayan güvenlik tedbirlerini ve sorumlular hakkında yürütülen ceza soruşturması sürecini birlikte değerlendirerek idarenin hizmet kusuru olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kararda, olay yerinde önleme aramasının yapılmadığını, Suruç ilçe emniyet müdürünün gerekli güvenlik önlemlerini almayıp görevi kötüye kullanma suçundan mahkûm edildiğini, gerekli tedbirler alınmış olsaydı saldırının önlenebileceğini belirtmiştir. Başvurucunun maddi tazminat talebini iş gücü kaybına dair raporların zararını ortaya koymaması ve muayenelere katılmaması nedeniyle reddetmiştir. Bununla birlikte yaralanması nedeniyle yaşadığı acı ve ızdırabı kısmen gidermek amacıyla başvurucu lehine 10.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir.

9. Taraflar, İdare Mahkemesi kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu; maddi tazminat talebinin yeterince incelenmediğini, yeniden muayene isteminin gerekmediğini, dosyada bulunan hastane kayıtlarının yeterli olduğunu, ayrıca yetersiz miktarda manevi tazminata hükmedildiğini ileri sürmüştür. Davalı idare ise olayın terör eylemi niteliği taşıdığını, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında manevi tazminat ödenmesinin mümkün olmadığını, ayrıca önlenemezlik ilkesi gereği idarenin sorumluluğunun doğmadığını belirtmiştir. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi (Daire) 13/10/2021 tarihinde kesin olarak verdiği kararda, idarenin hizmet kusuru olduğu yönündeki tespitte hukuka aykırılık görmemiştir. Bununla birlikte olayın izinsiz yardım toplama faaliyeti kapsamında gerçekleştiğini, başvurucunun bu faaliyete katılması nedeniyle %50 oranında müterafik kusuru olduğunu kabul etmiştir. Başvurucunun maddi ve manevi tazminata ilişkin istinaf başvurusunu reddeden Daire, davalı idarenin istinaf istemini ise kısmen kabul ederek manevi tazminat yönünden başvurucu lehine 5.000 TL ödenmesine karar vermiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 28/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; canlı bomba saldırısından önce güvenlik ve istihbarat birimlerine ulaşan bilgiler olmasına rağmen gerekli tedbirlerin alınmadığını, kamu makamlarının saldırıyı öngörmelerine rağmen ihmalkâr davrandıklarını, nitekim saldırının gerçekleşmesinde sorumluluğu bulunan kamu görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma suçundan mahkûmiyet kararı verildiğini belirterek devletin yaşamı koruma yükümlülüğünü ihlal

ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun yaşam hakkına ilişkin şikâyetinin değerlendirilmesinde pozitif yükümlülüğün sınırları ve kamu makamlarının bu kapsamda sahip oldukları yetkiler dahilinde makul önlemleri alıp almadığı hususlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

14. Ölümün gerçekleşmediği bazı hâllerde de başvuru; kişiye karşı kullanılan gücün derecesi ile türü, güç kullanımının ardında yatan niyet ve amaç ile maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları gibi hususlar birlikte değerlendirilerek yaşam hakkı kapsamında incelenebilir (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran [2. B.], B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69; Yasin Ağca [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, § 109). Başvurucu; pek çok kişinin öldüğü, birçok kişinin de yaralandığı bombalı saldırıda yaralanmıştır. Bu sebeple potansiyel olarak ölümcül bir saldırıda yaralandığında kuşku bulunmayan başvurucunun saldırının gerçekleşmesinde kamu makamlarının ihmali olduğuna yönelik iddialarının yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

15. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmediği hâllerde -bazı istisnaları bulunmakla birlikte- idari makamlar veya yargı mercileri tarafından ödenmesine karar verilen tazminatın başvuruculara mağdur sıfatını ortadan kaldırabilmesi için yaşam hakkının ihlal edildiğinin idari makamlar veya yargı mercilerince açıkça veya en azından öz itibarıyla tespit edilmesi ve ödenmesine karar verilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer yaşam hakkı ihlallerinde hükmettiği tazminat miktarıyla uyumlu olması gerekir (Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, § 42). Manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı konusunda yapılacak karşılaştırmada dikkate alınacak tazminat miktarı, tazminata karar veren yargı merciinin karar verdiği tarihte Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarıdır (kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden yapılan benzer değerlendirme için bkz. Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35). Başvurucunun maddi tazminat talebinin reddedildiği, Dairece ödenmesine karar verilen manevi tazminatın da anılan kararın verildiği tarihte Anayasa Mahkemesinin işbu başvuruya benzer nitelikteki başvurularda hükmedebildiği manevi tazminattan önemli ölçüde az olduğu görülmüştür. Bu sebeple başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

16. Başvuruya konu bombalı intihar saldırısının yapılmasında devlet görevlilerinin ihmali olduğu, bu nedenle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası daha önce Anayasa Mahkemesince Ali Sadet ve diğerleri başvurusunda incelenmiş ve bu inceleme sonunda ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu sonuca varırken şu hususları nazara almıştır:

i. Başvuruculara iddialarına dayanak olarak gösterilen haberlerde kamu makamlarının olay günü basın açıklamasına katılan kişilere saldırı yapılacağını önceden bildiklerine veya bilmeleri gerektiğine, buna rağmen Kültür Merkezi içinde ve çevresinde önleme aramasını da kapsayacak şekilde gerekli güvenlik önlemlerinin alınmadığına ilişkin bir bilgi bulunmadığı gibi güvenlik güçlerince aranan ve başkalarının yaşamı için gerçek ve yakın bir tehdit oluşturduğu bilinen veya bilinmesi gereken Ş.A.A.nın saldırı öncesinde nerede saklandığının kamu makamlarınca bilindiğine, buna karşın Ş.A.A. hakkında hiçbir işlem yapılmadığına dair bir malumat da bulunmamaktadır.

ii. M.Y. hakkında açılan kamu davası sonucunda adli para cezasına hükmedilmesinin

gerekçesi M.Y. hakkında soruşturma izni verilmesinin gerekçesi ile aynıdır: Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğünün “Takviye Kuvvet” konulu yazısına ve Suruç Sulh Ceza Hâkimliğince verilen önleme kararına rağmen Kültür Merkezi önünde ve çevresinde toplanan gruba yönelik olarak dışarıdan gelmesi muhtemel saldırılara karşı her türlü patlayıcı madde veya eşyanın tespiti amacıyla kişilerin üstlerinde ve eşyalarında önleme araması yaptırılmaması. Öte yandan olay tarihinde gerçekleşen saldırıya yönelik herhangi bir istihbarat bilgisine dayanmayan söz konusu yazıdaki tedbirlerin esbabımucibesi, bir terör örgütünün yapısı içerisinde faaliyet gösteren grupların 19/7/2015 tarihinde Suruç'a giderek buradan sınır ihlali yapmak suretiyle Suriye'ye geçmeye çalışacak olmalarıdır. Ayrıca Suruç Sulh Ceza Hâkimliğinin verdiği 7/7/2015 tarihli önleme araması kararı somut hiçbir yaşamsal tehdide dayanmamaktadır. Şüphesiz başvuruculaların da iddia ettiği gibi Ş.A.A. terör nitelikli kayıp şahıs olarak güvenlik güçlerince aranmaktadır ancak bu aranmanın sebebi anılan kişinin herhangi bir zaman dilimi içinde olayın gerçekleştiği bölgede ve/veya olay günü toplanan kişilere yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden veya bu yönde bir talimat vereceğinden şüphelenilmesi değil radikal gruplarla terör örgütü kamplarına katılmak için yasa dışı yollardan yurt dışına çıkabilecek olmasıdır. Bu durumda Ş.A.A.nın başvuruculaların yakınlarının yaşamı için açık ve yakın bir tehdit teşkil ettiği ve bu hususun kamu makamlarınca bilindiği veya en azından bilinmesi gerektiği söylenemez.

17. Aynı olay nedeniyle açılan tam yargı davası sonrasında yapılan Ali Deniz Esen ([2. B.], B. No: 2021/34342, 17/9/2025) kararında da yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası Ali Sadet ve diğerleri kararına atıfla açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

18. Ali Sadet ve diğerleri kararındaki tespit ve değerlendirmeler mevcut başvuru yönünden de geçerlidir ve anılan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir bilgi başvuru dosyasında bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu; dosyada yer alan hastane raporlarına ve tedavi evrakına rağmen maddi tazminat talebinin reddedildiğini, ayrıca hükmedilen 5.000 TL manevi tazminatın olayın ağırlığı ve yaşadığı acı ile ızdırabı karşılamaktan uzak olduğunu, yargısal merciilerin etkili bir şekilde inceleme ve araştırma yapmadıklarını ifade ederek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık, bu iddia yönünden görüş bildirmemiştir.

21. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

22. Somut olayda başvurucunun maddi tazminat talebi, iş gücü kaybına ilişkin raporların

zararı ortaya koymaması ve muayenelere katılmaması nedeniyle reddedilmiştir. Başvurucu, dosyada mevcut hastane raporlarının yeterli olduğunu, yeniden muayene talebinin gerekmediğini ileri sürmüş ise de İdare Mahkemesinin mevcut belgeleri yeterli görmeyerek uzman bilirkişi incelemesini zorunlu kabul etmesi ve bu inceleme yapılmadığı için maddi tazminat talebini reddetmesi, yargısal makamların takdir yetkisi kapsamında olup açıkça keyfî bir nitelik taşımamaktadır. Öte yandan Daire, başvurucunun yaralanması sebebiyle yaşadığı acı ve ızdırabı kısmen gidermek amacıyla 5.000 TL manevi tazminata hükmetmiş olup manevi tazminat miktarının düşüklüğü yargılamanın sonucunun adil olup olmamasıyla ilgili olan ve yargı merciilerinin takdirine giren bir meseledir. Başvurucunun ileri sürdüğü iddialar delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik bulunmadığı da dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EKREM KARA

B. No: 2021/63673 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/63673

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EKREM KARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/63673)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Ekrem KARA

Vekili : Av. Yalçın ÇAKIR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca verilen tedbir kararına yönelik esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 11/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 10/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvuru formunda itiraz merciinin verdiği karar nedeniyle adil yargılanma hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği ileri sürülmüş ise de Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun tüm iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer iddiaları Salih

Söylemezoğlu ([1. B.], B. No: 2013/3758, 6/1/2016) ve Erdal Türkmen ([2. B.], B. No: 2016/2100, 4/4/2019) kararlarında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararlarda Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı gereği itiraz merciince başvurucunun beyan ve delillerinin etkili bir şekilde incelenmesi ve karşılanması gerektiğini belirterek söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Başvuruya konu olayda lehine tedbir isteyenin devam eden boşanma davasında başvurucunun eşi olduğu ve manevi ve ekonomik şiddete uğrama tehlikesi altında bulunduğunu iddia ettiği görülmektedir. Bu kapsamda mahkemece şiddetin varlığı konusunda edinilen kanıya binaen 6284 sayılı Kanun uyarınca başvurucunun, eşi ve aynı çatı altında yaşayan aile bireylerine karşı üç ay süreyle şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmama, müşterek konuttan veya bulunduğu yerden uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi ve korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması tedbirlerinin uygulanması gerektiği kanaatine varılmıştır. Başvurucu; anılan mahkeme kararına karşı itiraz dilekçesinde kararın sadece tedbir isteyenin beyanlarına dayandığını, aleyhine hiçbir delil sunulmadığını, iddia edilen hususların gerçek dışı olduğunu belirtmiştir. Mahkeme kararında başvurucunun iddialarıyla ilgili bir değerlendirme ve gerekçe bulunmamasına rağmen itiraz merciinin de bu hususta somut bir değerlendirme yapmadığı, verilen tedbir kararına yapılan itirazın neden reddedildiğinin asgari düzeyde dahi açıklanmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle yukarıda anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

5. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 20.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

7. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

8. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

9. Ayrıca başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Silivri 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (Aile Mahkemesi Sıfatıyla) (E.2021/99 D.İş, K.2021/99) iletilmek üzere Silivri Aile Mahkemesine (E.2021/376) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHARREM CANİKLİ (2)

B. No: 2021/64455 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/64455

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHARREM CANİKLİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/64455)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Muharrem CANİKLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi muayene sırasında kelepçenin çıkarılmaması sebebiyle mahkûmun tedaviye erişememesi ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, devletin birliği ve ülke bütünlüğünü bozma, kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme suçlarından hükümözlü olarak Tekirdağ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) tutulmaktayken bel fıtığı rahatsızlığı nedeniyle 12/8/2021 tarihinde Tekirdağ Şehir Hastanesine (Şehir Hastanesi) sevk edilmiştir. Başvurucu, muayene edilmek için söz konusu hastanedeki Beyin ve Sinir Cerrahisi Polikliniğine (Poliklinik) jandarma eşliğinde getirilmiş fakat sağlık hizmeti verilmeden tutulduğu İnfaz Kurumuna geri götürülmüştür.

3. Başvurucu, ertesi gün (13/8/2021) İnfaz Kurumu aracılığıyla Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyet dilekçesi sunmuş; dilekçesinde poliklinikte görevli doktora muayene olmak için ellerindeki kelepçenin çıkarılması gerektiğini, aksinin insan onuruna ve hipokrat yeminine aykırı olduğunu söylediğini, doktorun kabul etmemesi üzerine kelepçeli şekilde muayene olamayacağını belirterek oradan ayrıldığını ileri sürmüştür.

Ayrıca görevini kötüye kullanarak sağlığa erişim hakkını engelleyen ilgili doktor hakkında yasal işlemlerin yapılmasını talep etmiştir.

4. Başsavcılık, başvurucunun şikâyeti sonrasında herhangi bir araştırma yapmadan 8/9/2021 tarihinde soruşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Karar "[Y]akalama ve [G]özaltına [A]lma [Y]önetmeliği madde 7'ye göre tutuklunun, bir yerden başka yere naklinde başkalarının hayat ve beden bütünlükleri bakımından tehlike arz ettiğine ilişkin belirtilerinin varlığı halinde kelepçe takılabilir şeklinde belirtildiği, bu sebeple ihbar edenin hastanede muayenesi sırasında güvenlik için kelepçesinin çıkarılmaması usul ve yasaya uygun olduğundan, şikayetle ilgili adli soruşturma yapmaya yönelik bir vaka bulunmadığı" şeklinde gerekçelendirilmiştir.

5. Başvurucu, verilen karara itiraz ettiği dilekçede şikâyetine konu olayın nakil değil sağlık hizmeti almak istediği sırada yaşandığını, Şehir Hastanesinde muayenelerin yapıldığı yerin kolluk kuvvetlerinin koruması altında, giriş ve çıkışı demir parmaklıklı olan özel bir bölüm olduğunu, muayene sırasında en az iki kolluk görevlisi ve bir infaz koruma memuru bulundurulduğunu, insanca bir muayenede hastanın şikâyetlerini rahatça ifade edebilmesi için kelepçenin çıkarılması gerektiğini fakat bu ortamın ilgili doktor ve kolluk görevlileri tarafından sağlanmadığını belirterek sorumlular hakkında soruşturma yapılmasını talep etmiştir.

6. Başvurucunun itirazı Tekirdağ 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 28/10/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Verilen karar 10/12/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 15/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) görüşüne ilişkin yazı ekindeki belgelerde -diğerlerinin yanı sıra- İnfaz Kurumunun sevk yazısı ve olayla ilgili epikriz özeti bulunmaktadır. Başvuruya konu olayda doktor, sevk yazısının üzerine "Hasta şikâyetini söylemedi. Muayene olmadı." şeklinde yazı yazıp imzalamıştır. "Epikriz Çıkış Özeti" başlıklı belgedeki "Hastanın başvuru nedeni/şikâyeti" yazan bölüm ise "[H]astaya şikâyeti soruldu. [K]elepçeyi sökmeden söylemem dedi ve gitti." şeklinde doldurulmuştur.

8. Bakanlığın görüş yazısında ayrıca Şehir Hastanesinde başvurucunun bel rahatsızlığıyla ilgili yapılan işlemlere ilişkin belgeler de bulunmaktadır. Bunlara göre başvurucu söz konusu hastanede 5/5/2021 tarihinde Nöroloji Polikliniğinde bel ağrısı şikâyetiyle muayene edilmiş, 2/7/2021 tarihinde Beyin ve Sinir Cerrahisi Polikliniğinde farklı bir doktor tarafından muayene edilmesi sonucu kendisine sinir kökü ve pleksus basıları tanısı konulmuş, 14/10/2021 tarihinde aynı poliklinikte ameliyat öncesi konsültasyon için tetkik edilmiş ve kendisine çeşitli ilaçlar için reçete yazılmış, 2022 yılında yine üç kez bu polikliniğe başvurmuş, bunun dışında birçok kez ortopedi, algoloji, fizik tedavi ve rehabilitasyon birimlerinde tedavi hizmeti almıştır.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; olay günü kelepçenin çıkarılmaması nedeniyle muayene olamadığını, bu nedenle yaptığı şikâyet hakkında ise soruşturmaya yer olmadığına karar verildiğini

belirterek kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve sağlık hizmetlerinden yararlanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Bakanlık görüşünde, Başsavcılık kararının bir özeti yapılarak başvurucunun şikâyeti kapsamında usulü garantilerden yararlandığı belirtilmiş; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında olay günü beyin ve sinir cerrahisi polikliniğine bel ve boynundaki fıtık nedeniyle muayene olmak istediğini, kol ve ayaklarında güç kaybı, ağrı ve uyuşma olduğunu, bu nedenle kelepçeli şekilde muayene olmasının ihtimal dahilinde bulunmadığını, olaydan sonra yapılan muayenelerde ise kelepçesiz olarak muayene olabildiğini, boynundaki fıtık nedeniyle ameliyat için randevu verildiğini fakat görüş gününe denk geldiği için ertelendiğini, bu nedenle yeniden aynı polikliniğe sevkin planlandığını, kelepçeli şekilde muayene edilmesinde ısrar edildiğinden hastalığının ilerlediğini ifade etmiştir. Ayrıca olay günü muayene sırasında yanında biri teğmen, üçü çavuş rütbesinde dört silahlı askerin ve bir infaz koruma memurunun bulunduğunu, güvenlik gerekçesiyle kelepçenin çıkarılmamasının mümkün olamayacağını, uluslararası sözleşme hükümlerinin ve AİHM kararlarının da bu şekilde muayene edilmeyi yasakladığını ileri sürmüştür.

13. Başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

16. Anayasa'nın 17. maddesi, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle tutuklu ve hükümlüler özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı ve bu kişilere gerek duydukları tıbbi yardım sağlanmalıdır (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 39).

17. Hukuka uygun olarak tutulan bir kişinin kaçmasının ya da kendisine veya başkasına

zarar vermesinin önlenmesi için kelepçe gibi bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlara başvurulması, makul ölçüde gerekli olanın ötesinde güç kullanımı ya da kamuya teşhir içermemesi durumunda genellikle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden sorun oluşturmaz. Tutmanın haksız olduğunun sonradan anlaşılması da sonucu değiştirmez. Bununla birlikte kelepçe gibi hareket kısıtlayıcı araçların kullanımı, somut olayın koşulları nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi aranan asgari ağırlık derecesine ulaşabilir. Bu konuda yapılacak değerlendirmede tutulanın mahkûm olduğu suçun ağırlığı, adli sicil kaydı ve şiddet geçmişi ile tutumu; muamelenin kamusal niteliği, süresi ve tutulanın fizik sağlığı ile ruh sağlığı üzerindeki etkileri gibi hususlar dikkate alınabilir. Muayene sırasında hareket kısıtlayıcı araçların kullanımı konusunda yapılacak değerlendirmede muayenenin kapsam ve mahiyeti de gözetilebilir (Leyla Akyıldız [GK], B. No: 2019/24131, 20/3/2025, §§ 58, 59).

18. Devletin mahpuslara gerekli tıbbi tedaviyi kamu hastanelerinde sağlarken sağlık çalışanlarının ve diğer hastaların güvenliğini sağlaması gereklidir (Leyla Akyıldız, § 65).

19. Somut olayda başvurucu fıtık rahatsızlığı nedeniyle poliklinikte muayene olmak istemiş fakat ellerindeki kelepçe çıkarılmadığı için tedaviyi reddetmiş, bu nedenle doktor başvurucuya herhangi bir tıbbi işlem uygulamamıştır. Sevk yazısı üzerindeki doktor şerhine ve Şehir Hastanesi tarafından düzenlenen epikriz çıkış özetine bakıldığında bu hususta tereddüt bulunmamaktadır (bkz. § 7).

20. Devletin mahpuslara gerekli tıbbi tedaviyi kamu hastanelerinde sağlarken sağlık çalışanlarının ve diğer hastaların güvenliğini sağlaması gerekli olsa da kamu görevlilerinin kelepçenin çıkarılıp çıkarılmaması hususunda karar verirken başvurucunun başkalarına yahut kendisine zarar verme veya kaçma tehlikesi olup olmadığını değerlendirmediği anlaşılmıştır. Ayrıca başvurucunun hastaneye getirildiği andan itibaren kaçma veya başkalarına yahut kendisine zarar verme konusunda bir tutumu olduğuna veya başvurucunun İnfaz Kurumunda tutulduğu süreçte anılan hususlar yönünden tehlikelilik arz ettiğine ilişkin hiçbir bilgi yoktur. Dolayısıyla kaçma veya başkalarına yahut kendisine zarar verme tehlikesi ortaya konulmamasına rağmen başvurucunun kelepçeleri muayene sırasında açılmamış ve sonuç olarak başvurucu olay tarihinde rahatsızlıkları sebebiyle muayene olamamıştır. Bu bakımdan başvurucunun kelepçesinin muayene olmak için çıkarılmaması, somut olayın koşulları nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık derecesine ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun maruz kaldığı muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 84-91; S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 84-88). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

22. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin

savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

23. Başvurucu muayene olmadan İnfaz Kurumuna döndükten sonra ertesi gün Başsavcılığa dilekçe sunarak sağlık hizmetinden yararlanamadığı hususunda şikâyetçi olmuştur. Başsavcılık, başvurucunun şikâyeti hakkında herhangi bir araştırma yapmadan soruşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılık bu sonuca ulaşırken somut olayın gerçekleşme koşullarıyla ilgili herhangi bir inceleme yapmamış, ilgili mevzuatın yorumlanmasıyla sınırlı bir değerlendirmede bulunmuştur. Bu nedenle olayın Şehir Hastanesinin özel güvenlikli bir alanında yaşanıp yaşanmadığı, başvurucunun tehlikelilik hâlini ortaya koyabilecek nitelikte (psikolojik takibiyle ilgili raporlar, başvurucunun infaz kurumundaki görevliler ve diğer mâhkumlarla ilişkilerine ilişkin değerlendirmeler) bilgilerin ilgililer tarafından dikkate alınıp alınmadığı, hastaneye sevk öncesinde kamu görevlileri tarafından güvenlik düzeyine ilişkin bir değerlendirme yapılıp yapılmadığı, olayla ilgili bir tutanak düzenlenip düzenlenmediği araştırılmamıştır. Ayrıca başvurucu da dâhil olmak üzere olayda adı geçenlerin ifadelerine başvurulmamıştır. Dolayısıyla Başsavcılığın başvurucunun iddialarının ve olayın gerçekleşme koşullarının aydınlatılmasına imkân sağlayacak etkili bir soruşturma yaptığından söz edilemez.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma merciinin yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875,

7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturmayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

28. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığına (İhbar Dosya No: 2021/904) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Leyla Akyıldız kararındaki karşı oyda ifade edildiği gibi, tek başına kelepçe kullanılması kötü muamele için ihlal sebebi oluşturacak bir ağırlık teşkil etmemektedir. Bu nedenle kelepçe kullanılmasını kategorik olarak ihlal sebebi oluşturmamaktadır. Kaldı ki mevzuatın gerekli kıldığı durum ve şartlarda kelepçe kullanılması mümkündür.

2. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 50. maddesinin birinci fıkrasında kelepçenin kullanımına ilişkin kurallar yer almaktadır.

3. Bu düzenlemeye göre, kolluk görevleri yetkili makam önüne çıkana kadar sevk ve nakil

sırasında kaçmayı önlemek amacıyla kelepçe kullanma yetkisine haizdirler.

4. Diğer taraftan hekim huzuruna getirilmiş olan bir hükümlünün kelepçesiz olması asıl olmakla birlikte hekimin talimat ve gözetiminde olmak şartıyla, tıbbi nedenlerin gerekli kılması durumunda kişinin kelepçeli olması hali söz konusu olabilmektedir.

5. Mevzuat gereği kolluk görevlileri sevk sırasında kişiyi kelepçeleme hakkına sahiptir (5275 Sayılı Kan. Md. 50/1). Sağlık muayenesi için getirildiği kurumda ise kelepçesiz olması asıl olup hekimin talebi ile kendisine kelepçe takılabilmektedir (5275 Sayılı Kan. Md. 50/1-b). ([GK], B. No: 2019/24131, 20/3/2025).

6. Somut olayımızda boyun fıtığı rahatsızlığı bulunan başvurucu mevzuatın yetki verdiği kapsamda kelepçeli olarak sağlık kuruluşuna getirilmiş ve bu halde muayene edilmek istenmesi üzerine kendi tercihi doğrultusunda muayene olmayı reddetmiştir.

7. Başvurucunun konuya ilişkin şikâyeti üzerine Cumhuriyet Başsavcılığı herhangi bir tahkikat işlemine girişmeksizin Yakalama ve Gözaltına Alma Yönetmeliğinin 7. maddesini hukuki dayanak göstererek soruşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir.

8. Olayın bu haliyle, Başsavcılık tarafından hiçbir tahkikat işlemi yapılmadan, dahası hatalı tespit edilen bir hukuki dayanak gerekçe gösterilerek soruşturma açılmamasına karar verilmesi kötü muamele yasağının usul boyutu açısından ihlal oluşturmaktadır. Bununla birlikte mevcut veriler çerçevesinde maddi boyut açısından ihlal olduğunu düşünmüyoruz.

9. Zira başvurucu muhatap olduğu muamelenin şahsi olarak onur kırıcı olduğunu vurgulamakla birlikte olayın maddi etkileri açısından belirli bir tahammül eşiğini aşacak düzeyde ıstırap oluşturduğuna dair somut bir veri ortaya koymamıştır. Kendisi daha çok muayenenin bu haliyle yapılmasının oluşturduğu manevi etkiden şikâyet etmiştir.

10. Diğer taraftan Başsavcılık tarafından olayın gerçekleşme şartlarına dair hiçbir tahkikat işlemi yapılmamış olması nedeniyle maddi boyut ihlaline delalet edebilecek hiçbir veri de ortaya çıkartılmış değildir.

11. Bu nedenle kötü muamele yasağının sade boyutunun ihlal edildiğini, maddi boyutun ise ihlal edildiğini destekler nitelikte hiçbir verinin mevcut olmadığını değerlendirdiğimizden aksi yöndeki çoğunluk fikrine iştirak edilmemiştir.

Başkan Basri BAĞCI

KARŞIOY

Mahkememiz çoğunluğu tarafından, sevk edildiği hastanede kelepçenin çıkarılmaması nedeniyle tedaviyi reddeden kişinin sağlık hizmetlerinden yararlanamaması ve olayla ilgili etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının usul ve maddi boyutu ile ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda açıklanacak gerekçelerle çoğunluk

görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu, devletin birliği ve ülke bütünlüğünü bozma, kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme suçlarından hükümözlü olarak Tekirdağ T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulmakta iken bel fıtığı rahatsızlığı nedeniyle 12/8/2021 tarihinde Tekirdağ Şehir Hastanesine sevk edilmiştir. Başvurucu, muayene edilmek için söz konusu hastanedeki Beyin ve Sinir Cerrahisi Polikliniğine (Poliklinik) jandarma eşliğinde getirilmiş fakat sağlık hizmeti verilmeden tutulduğu İnfaz Kurumuna geri götürülmüştür. Başvurucu, ertesi gün (13/8/2021) İnfaz Kurumu aracılığıyla Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyet dilekçesi sunmuş; dilekçesinde poliklinikte görevli doktora muayene olmak için ellerindeki kelepçenin çıkarılması gerektiğini, aksinin insan onuruna ve Hipokrat Yemini'ne aykırı olduğunu söylediğini, doktorun kabul etmemesi üzerine kelepçeli şekilde muayene olamayacağını belirterek oradan ayrıldığını ileri sürmüştür. Ayrıca görevini kötüye kullanarak sağlığa erişim hakkını engelleyen ilgili doktor hakkında yasal işlemlerin yapılmasını talep etmiştir. Başsavcılık, başvurucunun şikâyeti sonrasında 8/9/2021 tarihinde Yakalama ve Gözaltına Alma Yönetmeliğinin 7. maddesini gerekçe göstererek soruşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

Başvurucu, muayene sırasında kelepçelerinin çıkarılmaması nedeniyle tedaviyi reddetmiştir. Bu durumda başvurucunun tedaviyi reddetmesine gerekçe olarak gösterdiği kelepçenin çıkarılmamasının haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığı değerlendirilmelidir. Öncelikle bel fıtığı rahatsızlığı nedeniyle hastaneye getirilen ve başkaca bir rahatsızlığı olduğuna dair bir bilgi bulunmayan başvurucunun fiziksel açıdan zayıf durumda olmadığının altını çizmek gerekir. Başvurucunun, devletin birliği ve ülke bütünlüğünü bozma, kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme suçlarından hükümözlü olarak tutulduğu, bu anlamda başkalarının hayat ve beden yükümlülükleri açısından tehlike arzettiğine ilişkin belirtilerin var sayılabileceği, Ceza İnfaz Kurumu dışındaki bir sağlık kuruluşunda olduğu, firara yönelik engellerin bulunduğu bir hükümlü servisinde olmadığı, dikkate alındığında hastanede sıkı güvenlik önlemleri alınmasının gerektiği ortadadır. Bu durumda bireyselleştirilmiş güvenlik riskini somut olgularla ortaya koyarak tehlikelilik değerlendirmesinde bulunan jandarma görevlilerinin ve doktorun keyfî bir tutumu olduğundan söz edilemeyecektir. Kaldı ki, başvurucu tarafından kelepçeli olarak muayenenin tedaviye tıbbi olarak engel teşkil ettiği, bir başka deyişle kelepçenin çıkarılması hususunda tıbbi gerekliliğin bulunduğu yönünde bir iddia da ileri sürülmemiştir.

Nitekim Mahkememiz benzer nitelikteki Deniz Şah (5) (B. No: 2020/13465, 21/11/2023) kararında, kalp rahatsızlığına bağlı olarak sevk edildiği hastanede holter takılması işlemi sırasında kelepçelerin açılmaması nedeniyle muayene olmak istemediğini belirterek tedavi olmayı reddeden kişinin başvurusunda asgari ağırlık eşiği aşılmadığı sonucuna vararak kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar vermiştir. Söz konusu olayda, kolluk görevlileri, sağlık görevlisine kelepçenin takılı olmasının holterin yerleştirilmesini engelleyip engellemeyeceğini sormuş, sağlık görevlisinin muayeneye engel bir durum olmadığını ifade etmesi üzerine kolluk görevlileri kelepçeyi başvurucunun kazağını çıkarması için çözeceklerini ve holter cihazının yerleştirilmesinden sonra yeniden takacaklarını ifade etmiştir. Başvurucu, uygulamayı kabul etmeyerek tedavi olmayı reddetmiştir. Kolluk görevlilerince düzenlenen tutanakta başvurucunun aktif bir DHKP-C üyesi olduğu, şüpheli tavır ve hareketleri nedeniyle güvenlik tedbirlerinin üst düzeyde tutulması gerektiği

vurgulanmıştır. Mahkememiz, başvurucunun ceza infaz kurumu dışındaki bir sağlık kuruluşunda olup, firara yönelik engellerin bulunduğu bir hükümlü servisinde olmadığı, başvurucunun anayasal düzeni cebir ve şiddet yoluyla değiştirmeye teşebbüs, kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle kasten öldürmeye teşebbüs suçlarından mahkûm edildiği, mahkumiyet kararının 2021 tarihinde kesinleştiği gerekçelerine yer vererek, başvurucunun tehlike arz etmesi konusunda yapılan değerlendirmenin temelsiz olmadığı sonucuna varmıştır.

Ayrıca, başvuru dosyasında kelepçenin tedaviye engel olduğuna, olay günü muayene yapılamamasının başvurucunun tedavisini ve ruhsal durumunu ne şekilde etkilediğine ilişkin bir bilgi yoktur. Bu nedenle somut olaydaki uygulamanın Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmadığı sonucuna ulaşılmalıdır. Somut olayda başvurucu, her ne kadar etkili bir soruşturma yürütülmediğinden yakınmış ise de Başsavcılık tarafından başvurucunun şikâyet dilekçesi üzerine soruşturma yapmaya yönelik adli bir vakıa olmadığı belirtilmiştir. Nitekim başvurucu bu karara itiraz etmiş ve Tekirdağ 2 Sulh Ceza Hakimliği tarafından itiraz reddedilmiştir. Sonuç olarak, Başsavcılığın hukuki bir gerekçe ile soruşturma açmadığı, başvurucunun ilgili kararlara itiraz edebildiği soruşturma sürecine etkili biçimde katıldığı görülmektedir. Dolayısıyla soruşturma işlemleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde Başsavcılıkça yapılan soruşturmanın etkili biçimde yürütülmediği söylenemeyecektir.

Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul ve maddi boyutu ile ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiğinden, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

MUHARREM ESİNA

B. No: 2022/15791 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/15791

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHARREM ESİNA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/15791)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Muharrem ESİNA

Vekili : Av. Gülhan KAYA AĞAOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının, ceza davasında karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Sultangazi ilçesinde bulunan Gazi Mahallesi'nde 15/2/2016 tarihinde gerçekleşen ateşli silahla yaralanma olayı sonrasında A.A.nın yaralanması nedeniyle kimlik bilgileri tespit edilemeyen şüpheliler hakkında soruşturma başlatılmıştır.

3. Yaralı olarak hastaneye kaldırılan ve 17/2/2016 tarihinde vefat eden A.A.nın üzerinde sahte olduğu anlaşılan polis rozeti bulunmuştur. A.A.nın babası C.A. olay sonrasında vermiş olduğu ifadesinde oğlunun vefat etmeden önce kendisine "...Baba beni siyasiler vurdu yanımda da tanıdık vardı." şeklinde beyanda bulunduğunu belirtmiştir.

4. Soruşturma konusu olayla ilgili olarak Gazi Mahallesi Gündem isimli sosyal medya hesabından olay günü "Aldığımız bilgiye göre Gazi'de MKP'ye [Maoist Komünist Partisi]

bağlı partizan halk güçleri polisle işbirliği yapan birini ölümle cezalandırmıştır." şeklinde yapılan paylaşım üzerine Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı, olayın MKP terör örgütü bağlantısının araştırılması amacıyla soruşturmayı genişletmiştir.

5. Soruşturma kapsamında birçok işyerinden olay yerine ait güvenlik kamera görüntüleri araştırılmıştır. Kolluk görevlileri tarafından incelenen görüntü kayıtlarına göre maktul A.A.nın ve yanında bulunan bir kişinin üç kişi tarafından takip edildiği, bir süre sonra sokaktan çıkan iki kişinin maktulü durdurmaya çalıştığı, maktulün yanındaki kişinin kaçtığı, iki kişinin ise maktulü darbetmeye başladıkları, darp sonrasında şüphelilerden biri tarafından maktule ateş edildiği belirtilmiştir. Görüntüler doğrultusunda kolluk tarafından düzenlenen 5/4/2016 tarihli tutanakta, maktul A.A. ve yanındaki kişiyi takip eden kişilerin kimlik bilgileri U.G., S.Y. ve başvurucu olarak belirtilmiştir. Tutanakta ayrıca takipten sonra maktul A.A.yı darbeden kişilerin başvurucu ve U.G. olduğu, yine kavga esnasında maktule silahla ateş eden kişinin U.G. olarak tespit edildiği açıklanmıştır.

6. Kimlik tespitlerinin devam ettiği bu süreçte maktulün yanında bulunan kişinin de İ.S. olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda İ.S.nin bilgisine başvurulmuştur. İ.S. ifadesinde özet olarak maktulle birlikte Gazi Mahallesi'ne uyuşturucu madde almak için gittiklerini, bekledikleri esnada üç kişinin sürekli olarak kendilerini takip etmeye başladığını, bir süre yürüdükten sonra başka bir sokağa girdiklerinde iki kişinin kendilerine yönelik "Durun lan!" şeklinde bağırdığını, bağıran bu kişilerin kendilerini takip eden kişiler olduğunu anlayınca koşmaya başladıklarını, maktul A.A.nın başka istikamete gittiğini ve kısa süre sonra üç el silah sesi duyduğunu, eve gittiğinde A.A.nın vefat haberini aldığını beyan etmiştir. Kolluk görevlileri tarafından izletilen kamera görüntüleri doğrultusunda yapmış olduğu teşhis işleminde ise kendilerine "Durun lan!" şeklinde bağıran kişinin başvurucu olduğunu belirtmiştir. İ.S. ayrıca kendilerine bağıran kişinin yanında bulunan diğer kişiyi U.G., kendilerini sokakta takip eden üç kişiden sonuncusunu ise S.Y. olarak teşhis etmiştir.

7. Kolluk görevlileri ve Cumhuriyet savcısı huzurunda beyanları alınan S.Y., MKP isimli terör örgütüyle irtibatının bulunmadığını ve görüntülerdeki kişinin kendisi olmadığını ifade etmiştir. U.G. ise öldürme olayına katılmadığını, görüntülerdeki kişinin kendisi olmadığını, MKP'nin olay öncesinde gerçekleştirdiği eylemlere ilişkin görüntülerdeki kişinin de kendisi olmadığını beyan etmiştir.

8. Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun 1996 yılında gerçekleştirilen gösteride molotofkokteyli attığı ve kamu aracını yaktığı şüphesiyle Marksist Leninist Komünist Partisine (MLKP) üye olma suçundan tutuklandığına dair evrakı soruşturma dosyasına eklemiştir. Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi tarafından düzenlenen raporda maktule iki adet mermi çekirdeği isabet ettiği, her iki yaralamanın tek başına öldürücü nitelikte olduğu değerlendirilmiştir.

9. Başvurucu, kolluk aşamasında susma hakkını kullanacağını beyan ederek ifade vermek istememiştir. Müdafi huzurunda Cumhuriyet savcısına vermiş olduğu beyanlarında ise örgütsel bir bağlantısının olmadığını, S.Y. ve U.G.yi tanıdığını ancak kendileriyle irtibatının bulunmadığını, olayın gerçekleştiği semtte oturması nedeniyle görüntülerde yer aldığını, teşhiste yer alan kişinin kendisi olmadığını ve olayla ilgisinin bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucu, MLKP silahlı terör örgütüne üye olma ve tasarlayarak öldürme şüphesiyle 5/4/2016 tarihinde tutuklanmıştır.

10. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 6/4/2016 tarihli HTS analiz raporunda, başvurucuyla birlikte yargılanan sanıklar S.Y. ve U.G.nin olay öncesinde bir süre aynı baz

istasyonlarından, sonrasında birbirine yakın ancak farklı istasyonlardan sinyal aldıkları ve sanık U.G.nin olay günü saat 20.44 itibarıyla maktulün önünü kesmek için girdikleri 1398 numaralı sokaktan sinyal aldığı belirtilmiştir.

11. Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan 26/7/2016 tarihli fezlekeyle başvurucunun MKP terör örgütüne üye olma ve örgüt adına kasten öldürme suçlarından cezalandırılması talep edilmiş ve soruşturma dosyası İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmiştir.

12. Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma ve tasarlayarak kasten öldürme suçundan cezalandırılması talebiyle 3/8/2016 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle gerçekleştirilen öldürme olayının MKP terör örgütü tarafından sosyal medya paylaşımıyla üstlenildiği, maktulün yanındaki İ.S.nin uyuşturucu madde almak için gittikleri Gazi Mahallesi'nde üç kişinin kendilerini takip ettiğini, bir süre sonra iki kişinin kendilerine "Durun lan!" şeklinde bağırdığını, kendisinin kaçtığını, kısa süre sonra üç el silah sesi duyduğunu beyan ettiği; kendilerini takip eden ve bağıran kişileri kamera görüntüleriyle teşhis ettiği belirtilmiştir. İddianamede ayrıca başvurucunun MLKP terör örgütüne üye olma şüphesiyle daha önceden tutuklandığı, başvurucu ve diğer şüpheliler S.Y. ve U.G.nin MKP terör örgütü adına hareket ettikleri ve maktulü uyuşturucu kullandığı iddiasıyla cezalandırmak amacıyla örgüt adına öldürdükleri, Gazi Mahallesi Gündem isimli sosyal medya hesabından yapılan "Aldığımız bilgiye göre Gazi'de MKP'ye bağlı partizan halk güçleri polisle işbirliği yapan birini ölümle cezalandırmıştır." şeklindeki paylaşıma göre olayın MKP tarafından üstlenildiği belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

13. İddianamenin kabulü ile açılan dava İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 15/8/2016 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip tutanağında başvurucu ve müştekinin hazır edilmesine yönelik işlem yapılmasına karar verilmiştir.

14. Yargılama yedi celsede tamamlanmıştır. Başvurucunun da katıldığı birinci celsede sanıklar S.Y. ve U.G. savunmalarını yaparak olayın gerçekleştiği mahallede oturdukları için kamera görüntülerinde yer almalarının doğal olduğunu, birbirlerini mahalleden tanıdıklarını ve öldürme eylemine katılmadıklarını ileri sürmüştür. Başvurucu ise müdafii ile görüşemediğini belirterek savunmasını sonraki celsede yapmak istediğini beyan etmiştir. Mahkeme; birinci celseyi başvurucuya savunmasını hazırlaması için süre verilmesi, maktulün yanında bulunan İ.S.nin tanık olarak dinlenmesi amacıyla zorla getirme müzekkeresi düzenlenmesi, kamera görüntüleri ile başvurucuya ait fotoğraflar üzerinde teşhise yönelik bilirkişi incelemesi ve yargılama konusu olayı MKP terör örgütünün üstlenip üstlenmediğine yönelik araştırma yapılması amacıyla ertelemiştir. Mahkeme ayrıca maktulün üzerinde ve eşyalarında başvurucu ve sanıklara ait DNA bulunup bulunmadığı yönünden adli rapor alınmasına da karar vermiştir.

15. Mahkeme, tanık İ.S.nin olay nedeniyle sanıklardan ve yakınlarından korktuğuna ve sanıkların bulundukları celseye katılmak istemediğine yönelik müracaatı üzerine duruşma günü beklenmeksizin İ.S.nin dinlenmesi amacıyla 14/10/2016 tarihinde resen ikinci celseyi açmıştır. Başvurucu ve müdafiinin yokluğunda beyanları alınan İ.S. ifadesinde; uyuşturucu madde satın almak amacıyla gittikleri sokakta bekledikleri esnada üç kişinin kendilerine bakmaya başladığını, bu kişilerden şüphelendikleri için kalktıklarını, sonrasında üç kişinin kendilerini takip etmeye koyulduğunu, bir süre sonra gözden kaybolduklarını ancak birkaç sokak ileride takip edenlerden ikisinin karşılarına çıktığını, içlerinden birisinin "Durun lan!"

şeklinde bağırması üzerine kendisinin diğer sokağa doğru kaçtığını, ardından üç el silah sesi duyduğunu, taksiye binerek eve gittiğini ve sonrasında A.A.nın vurularak vefat ettiğini bir arkadaşından öğrendiğini beyan etmiştir. Soruşturma aşamasında yapmış olduğu teşhis işlemlerinin doğru olduğunu belirten İ.S. başvurucunun ve sanık U.G.nin kimlik bilgileri söylenmeksizin kendisine duruşmada gösterilen fotoğraflar üzerine, başvurucu ve U.G.nin vurulma öncesinde karşılarına çıkan iki kişi olduğunu belirtmiştir.

16. Üçüncü celse öncesinde Gazi Mahallesi Gündem isimli sosyal medya hesabının sahibinin tespit edilemediğine ilişkin tutanak ile başvurucunun sunmuş olduğu 3/11/2016 tarihli yazılı savunma dilekçesi dosyaya gönderilmiştir. Diğer sanıkları aynı mahallede oturmaları nedeniyle tanıdığını ve buna bağlı olarak kamera açısına birlikte girmiş olabileceklerini beyan eden başvurucunun anılan dilekçesinin görüntü kayıtlarıyla ilgili kısımları ise şu şekildedir:

"... Görüntülerde olmam neyi değiştirir. Söz konusu görüntülerdeki şahıslar S.Y. ve U.G.yle görülmekteyim. Bu iki şahısla o gün aynı yolda yürümüş olabilirim. ... Tanık [İ.S.nin] ifadeleri çelişkilidir. Bir yerde bizim onları kaç metre mesafeyle sürekli takip ettiğimizi söylüyor. Bir yerde bizi gördükten sonra koşmaya başlayıp olay yerinden ayrıldığı, bir yer de bizi gördükten sonra biraz daha yürüyüp koşmaya başladığını söylüyor. Bir başka nokta olay yerinde benim 10 metre ötede geldiğimi ve nefes nefese olduğumu, yorulduğumu fark ediyor, acaba kaçarken o karanlık yerde benim nefes nefese olduğumu 10 metre öteden nasıl görüyor..."

17. Başvurucu; üçüncü celsede yapmış olduğu savunmasında ise MKP terör örgütü üyesi olmadığını, diğer sanıkları aynı yerde oturmaları nedeniyle tanıdığını, olayın gerçekleştiği güzergâhı eve gidip gelirken kullanmasına bağlı olarak kamera görüntülerinde yer alabileceğini belirtmiştir. Başvurucu müdafi 2014 yılındaki eylemden dolayı başvurucunun MLKP üyesi olduğunun kabul edilemeyeceğini, sosyal medya hesabının örgütsel bağlantısının ortaya konulamadığını ve celse arasında dinlenen tanığa soru soramadıklarını ileri sürmüştür. Aynı celsede dinlenen müşteki C.A. ise oğlu olan maktulün hastanede kendisine "...beni polis sanıp siyasiler vurdu." şeklinde sözler söylediğini beyan etmiştir.

18. Mahkeme 14/10/2016 tarihli celsede dinlenen tanık İ.S.nin beyanlarıyla birlikte görüntü izleme tutanağını duruşmada başvurucuya okumuştur. Başvurucu, okunan beyan ve görüntü tutanağına karşı "... Ben okunan deliller ile ilgili olarak cevaplarımı yazılı savunmamla verdim. Tanık olarak dinlenen [İ.S.] olayların olduğu bir bölgede uyuşturucu almak için beklerken korkmadığı halde mahkemeye gelmekten korktuğunu beyan ediyor, bu durumu anlayamıyorum." şeklinde anlatımda bulunmuştur. Başvurucu müdafi ise tanığa soru sorma hakkının engellendiğini ileri sürmüştür. Mahkeme, üçüncü celse sonunda verdiği ara kararıyla "[başvurucunun da aralarında bulunduğu] sanıkların savunmalarında güvenlik kamerası görüntülerindeki kişilerin kendileri olduklarını, ancak görüntülerin alındığı mahallede yaşadıkları için kameranın açısına girebileceklerini beyan ettiklerinden geçen celse 11 nolu ara kararı gereğince güvenlik kamerasındaki kişilerin sanıkları olup olmadığı hususunda rapor alınması şeklindeki ara kararından vazgeçilmesine" karar vermiştir.

19. Dördüncü celse öncesinde maktulde ve eşyalarında başvurucu ile sanıklara ait DNA profiline rastlanmadığına dair adli tıp raporu dosyaya gönderilmiştir. Mahkeme dördüncü celsede maktule ait birtakım eşyalar ile polis rozetine ilişkin gözlemini duruşma tutanağına aktarmıştır. Aynı celsede başvurucu müdafinin talebi doğrultusunda müşteki C.A.yı aradığı gerekçesiyle dinlenen tanık R.Ç. olayla ilgili bir bilgisinin olmadığını ve müştekiyi de

aramadığını bildirmiştir. Mahkeme celseyi müştekiyi arayarak olayla ilgili bilgi verdiği beyan edilen cep telefonu numarasının sahibinin araştırılması, tanık İ.S.den kan örneği alınarak maktule ve sanıklara ait örneklerle DNA incelemesi yapılması amacıyla ertelemiştir.

20. Celse arasında araştırılan cep telefonunun abonelik ve HTS kayıtlarının bulunmadığı bildirilmiştir. Ayrıca başvurucu hakkında MLKP silahlı terör örgütüne üye olma ve terör örgütü propagandası yapma suçu kapsamında 2017/20 esas sayılı dosya üzerinden yürütülen derdest yargılama dosyası da Mahkemeye gönderilmiştir. Başvurucu müdafi, beşinci celsede tanık İ.S.nin yeniden dinlenmesini ve olay yerinde keşif yapılmasını talep etmiştir. Mahkeme dosyadaki mevcut delil durumu ve beyanlar gözetilerek keşif yapılmasına ve tanık dinlenmesine ilişkin taleplerin reddine karar vermiş ve celseyi İ.S. ile ilgili adli raporun beklenmesi amacıyla ertelemiştir.

21. Altıncı celsede incelenen deliller üzerinde tanık İ.S.ye ait DNA örneklerine rastlanmadığına dair adli tıp raporu dosyaya gönderilmiştir. Mahkeme başvurucunun olay yerinde keşif yapılması ve tanık İ.S.nin yeniden dinlenmesine dair taleplerinin delil durumunda değişme olmadığı gerekçesiyle reddine karar vermiştir. Aynı celsede Cumhuriyet savcısı tarafından başvurucu ve sanıkların maktulü polisle işbirliği yaptığı gerekçesiyle bir süre takip edip öldürdükleri, maktul henüz tedavi altındayken sosyal medya hesabından MKP tarafından bildiri yayımlandığı ve başvurucu hakkında önceki tarihte MLKP terör örgütüne üye olma şüphesiyle işlem yapıldığı belirtilerek tasarlayarak öldürme ve Anayasa'yı ihlal suçundan başvurucunun cezalandırılması talep edilmiştir. Mahkeme esasa ilişkin savunmaların hazırlanması amacıyla celseyi yirmi beş gün sonrasına ertelemiştir.

22. Başvurucu ve müdafi, savunma hazırlayamadıkları gerekçesiyle yedinci celsede yeniden süre talebinde bulunmuştur. Başvurucu müdafi; ayrıca başvurucu hakkında MLKP terör örgüyle ilgili kovuşturma dosyası bulunduğunu, dosyaların bağlantı nedeniyle birleştirilmesi gerektiğini ve bu celse savunma yapmayacaklarını beyan etmiştir. Mahkeme kurduğu ara kararıyla başvurucuya ait diğer dosyaya ilişkin eylemle ilgili fiilî kesintinin gerçekleşmesine bağlı olarak birleştirmeye ve yine önceki celsede savunmanın hazırlanması için yeterli süre verilmesi nedeniyle de savunmaya yönelik ek süre talebinin reddine karar vermiştir. Başvurucu ve müdafiine savunma için yeniden söz veren Mahkeme, başvurucunun tasarlayarak kasten öldürme ve Anayasa'yı ihlal suçlarını işlediğini sabit kabul ederek ayrı ayrı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmetmiştir.

23. Mahkeme gerekçeli kararında;

i. Maktul A.A. ve tanık İ.S.nin uyuşturucu madde almak amacıyla Gazi Mahallesi'ne gittikleri, burada başvurucu ve diğer sanıkların bir süre tacizine maruz kaldıkları, başvurucu ve sanıkların maktul ve tanık İ.S.yi sokakta yaklaşık 1 km takip ettikleri, takibin devamında başvurucu ve sanık U.G.nin başka bir sokakta maktul ve İ.S. ile karşılaştıkları, başvurucunun "Durun lan!" şeklinde bağırarak maktul ve tanık İ.S.yi durdurmaya çalıştığı, tanık İ.S.nin kaçtığı ancak maktulün yakalandığı, başvurucu ve sanık U.G.nin ilk olarak maktulü darbettikleri, sonrasında sanık U.G.nin maktule iki el ateş ettiği, bu durumun güvenlik kamera görüntüleriyle sabit olduğu,

ii. Tanık İ.S.nin başvurucu ve diğer sanıkları tereddütsüz olarak teşhis ettiği,

iii. Maktulün hastanedeyken babası olan müştekiye kendisinin polis sanılarak siyasilerce

vurulduğunu söylediği, ayrıca ateşli silahla yaralama olayından hemen sonra vefat gerçekleşmeden Gazi Mahallesi Gündem isimli sosyal medya hesabından "Aldığımız bilgiye göre Gazi'de MKP'ye bağlı partizan halk güçleri polisle işbirliği yapan birini ölümle cezalandırmıştır." şeklinde paylaşım yapıldığı,

iv. Başvurucu hakkında MLKP terör örgütü adına birtakım anma programlarına katıldığı gerekçesiyle derdest kovuşturma bulunduğu, sanık U.G.nin de MKP ve MLKP örgütüyle bağlantılı olduğuna dair tespit olduğu,

v. Görüntü ve HTS baz sinyali kayıtlarına göre başvurucunun maktulü uzun süre takip ettiği ve böylelikle tasarlayarak öldürme kararında sebat gösterdiği,

vi. Güvenlik kamera görüntüleri ve HTS kayıtlarına göre başvurucunun maktulü takip ettiğinin sabit olduğu ve yine tanık İ.S.nin beyanları çerçevesinde başvurucunun savunmasına itibar edilmediği hususlarına dayanmıştır.

24. Mahkeme ayrıca tanık İ.S.nin soruşturma aşamasında kimlik bilgileri açık şekilde dinlenmesi nedeniyle kovuşturmada gizli tanık olarak dinlenmesinin mümkün olmadığını, tanığın sanıklardan kaçarak kurtulmasına bağlı olarak korktuğu için celse arasında dinlenmek istediğini beyan etmesi nedeniyle sanıkların huzurunda dinlenmediğini belirtmiştir. Aynı şekilde tanığın zorla getirme kararına rağmen duruşmaya gelmediği, can güvenliğinden korktuğu için başvurucunun yokluğunda beyanının alınmasını istediği, soruşturma aşamasında da güvenlik nedeniyle canlı teşhis yaptırılamadığı da vurgulanmıştır. Diğer taraftan gerekçede tanığın ayrıntılı olarak dinlendiği, tanığın önceki beyanlarının kamera kayıtlarıyla uyumlu olduğu ve olaya dair soruların eksiksiz şekilde tanığa sorulmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. Tanığın başvurucunun hazır bulunmadığı celsede dinlenmesinin savunma hakkıyla ilişkisini ortaya koyan Mahkeme, başvurucunun tanığa soru sorma hakkını kullanamadığına ilişkin itirazlarının açıklanan sebepler doğrultusunda yaşam ile savunma hakları arasındaki risk ve yarar dengesi gözetilerek kabul edilmediğini de işaret etmiştir.

25. Gerekçeli kararda MKP ve MLKP'nin kesinleşmiş yargı kararıyla terör örgütü olarak kabul edildiği belirtilerek U.G. ve başvurucunun polisle işbirliği içinde olduğunu düşündükleri maktulü önce darbettikleri, ardından silahla ateş etmek suretiyle öldürdükleri açıklanmıştır. Olayın MKP ve MLKP terör örgütüyle bağlantısı ise başvurucunun ve birlikte yargılandığı sanıkların önceki tarihteki eylemlerine ilişkin soruşturma ve kovuşturma dosyaları ile olay sonrasında Gazi Mahallesi'nde gerçekleştirilen terör olaylarının paylaşıldığı Gazi Mahallesi Gündem isimli sosyal medya hesabından maktulün vefat etmediği aşamada yapılan "...MKP'ye bağlı Partizan Halk Güçleri polisle işbirliği yapan birini ölümle cezalandırmıştır." şeklindeki paylaşımla ilişkilendirilmiş ve maktulün polisle işbirliği yaptığı için örgütsel saikle öldürüldüğü kabul edilmiştir.

26. Başvurucu; mahkûmiyet kararına karşı sunmuş olduğu istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- tanık İ.S.nin huzurda dinlenmediğini, kamera görüntüleriyle ilgili bilirkişi raporu düzenlenmediğini, Anayasa'yı ihlal suçunun unsurlarının oluşmadığını, keşif, birleştirme ve savunma yapmak için süre taleplerinin reddedildiğini ileri sürmüştür. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (İstinaf Dairesi) 6/10/2017 tarihinde kamu davasının yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerinin yapılmasına karar vermiştir. İstinaf Dairesi, açtığı duruşmada başvurucu ve sanıkları dinledikten sonra başvurucu hakkındaki Anayasa'yı ihlal suçuna yönelik istinaf başvurusunun 16/11/2017 tarihinde esastan reddine karar vermiştir. Tasarlayarak öldürme suçu yönünden verilen kararın ise kaldırılmasına karar

veren İstinaf Dairesi, başvurucunun maktulü tasarlayarak öldürmeye yönelik ısrar ve sebat gösteren eylemlerinin ortaya konulamadığı gerekçesiyle kasten öldürme suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir.

27. Başvurucu, İstinaf Dairesi kararına karşı sunduğu 20/11/2017 tarihli dilekçesiyle gerekçeli kararın tebliğinden sonra ayrıntılı temyiz dilekçesini sunacağını belirterek hukuka aykırı kararın bozulmasını talep etmiştir. İstinaf Dairesinin gerekçeli kararı başvurucu müdafine 29/11/2017 tarihinde tebliğ edilmiş ve yasal süre sonunda dosya Yargıtaya gönderilmiştir. Başvurucu, temyiz aşamasında sunduğu 8/7/2020 tarihli dilekçesiyle bu defa -diğerlerinin yanı sıra- tanığın duruşmada dinlenmediğini, teşhisin hukuka aykırı olduğunu, görüntüler üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmadığını ve Anayasa'yı ihlal suçunun unsurlarının oluşmadığını ileri sürmüştür.

28. Yargıtay 3. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) başvurucuya İstinaf Dairesi tarafından yapılan tebligatta usulüne uygun ihtarat bulunmadığını belirtmek suretiyle temyiz başvurusunun süresinde yapıldığını kabul etmiştir. Ceza Dairesi, yapmış olduğu temyiz incelemesi neticesinde Anayasa'yı ihlal suçu bakımından istinaf talebinin esastan reddine ilişkin İstinaf Dairesi kararını 11/11/2021 tarihinde onamış, kasten öldürme suçu yönünden ise başvurucunun eyleminin tasarlayarak kasten öldürme suçunu oluşturduğu gerekçesiyle bozma kararı vermiştir.

29. Başvurucu, istinaf ve temyiz kanun yolu incelemesinden geçmek suretiyle kesinleşen Anayasa'yı ihlale ilişkin nihai kararı 19/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra bu suç yönünden 10/2/2022 tarihinde Anayasa Mahkemesine 2022/15791 numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur.

30. Diğer taraftan ise Ceza Dairesinin kasten öldürme suçuna yönelik vermiş olduğu bozma kararı doğrultusunda dosya İstinaf Dairesine gönderilmiştir. İstinaf Dairesince kamu davasının yeniden görülmesi ve duruşma hazırlığı işlemlerinin yapılması kararlaştırılmıştır. Başvurucunun katıldığı birinci celsede bozma kararına uyulmasına ve diğer sanık hakkındaki yakalama kararının infazının beklenmesine karar verilmiştir. Başvurucu, üçüncü celsedeki savunmasında tasarlama koşullarının oluşmadığını ileri sürmüştür. İstinaf Dairesi, başvurucunun tasarlayarak öldürme suçunu işlediğini sabit kabul ederek müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına 14/4/2022 tarihinde hükmetmiştir.

31. Başvurucu, tasarlayarak kasten öldürme suçuna ilişkin İstinaf Dairesi kararına karşı sunduğu temyiz dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- tasarlamanın unsurlarının oluşmadığını ve kamera görüntülerinin araştırılmadığını ileri sürmüştür. Ceza Dairesi, başvurucunun mahkûmiyetine ilişkin İstinaf Dairesi kararını 27/12/2023 tarihinde onamıştır.

32. Başvurucu, tasarlayarak kasten öldürme suçuna ilişkin nihai kararı 30/10/2024 tarihinde öğrendikten sonra 28/11/2024 tarihinde Anayasa Mahkemesine 2024/63815 numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur.

33. Komisyon adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

34. 2024/63815 numaralı başvurunun kişi ve konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/15791 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

35. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanık İ.S.nin kendilerinin de hazır bulunduğu duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Mahkemenin dava konusu maddi olay ve olguları, delillerin değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirdiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

37. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

38. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

39. Sanığın, aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu önemli ölçüde etkileyecek tanıkları huzurda dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricindeki dinlenmeleri sırasında düzenlenmiş tutanakların veya yazılı açıklamaların duruşmada okunması huzurda dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, § 45).

40. Nitekim 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın

duruşmada mutlaka dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. Anılan hükmün gerekçesinde de "Delillerin hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılama ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla, duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak zorunlu hâllerde kabul olunabilir." denilerek bu husus vurgulanmıştır (Erdal Sonduk, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/9 MD.213, K.2021/118; Yargıtay (kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714 sayılı kararları).

41. Somut olayda Mahkemenin ve İstinaf Dairesinin başvurucu hakkında vermiş olduğu mahkûmiyet kararlarında dayandığı deliller; Gazi Mahallesi Gündem isimli sosyal medya hesabından eylemle ilgili yapılan paylaşım, olayın gerçekleştiği cadde ve sokaklardan temin edilen güvenlik kamera görüntüleri ve bu görüntülere ilişkin tutanaklar, başvurucu ve sanıkların birbirleriyle iletişimleriyle ve konumlarıyla ilgili düzenlenen HTS analiz raporu, tanık İ.S.nin başvurucu hakkındaki beyan ve teşhisi ile müşteki C.A.nın oğlu olan maktulün hastanede kendisine "...beni polis sanıp siyasiler vurdu." şeklindeki beyanlarıdır (bkz. §§ 23-25).

42. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi için testin her üç aşamasının uygulanması gerekmekle birlikte bunlar arasında katı bir sıralama söz konusu değildir. Testin her üç aşaması da birbirini tamamlayan ve nihayetinde yargılamanın bir bütün olarak hakkaniyete uygun olup olmadığını tespit etmeye hizmet eden ölçütlerdir. Bu sebeple bazı durumlarda yukarıda belirtilen sıralamadan sapılarak değerlendirme yapılabilir (Selçuk Arslan [GK], B. No: 2020/19752, 6/2/2025, § 83).

43. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken öncelikli sorun, hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığının ortaya çıkarılmasıdır. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararda bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin değerlendirmesinin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

44. Gerekçeli karar içeriğinden Mahkemenin -huzurunda dinlenilmeyen tanık beyanı dışında- olayın gerçekleştiği yere ait güvenlik kamera görüntüleri, bu görüntüler doğrultusunda hazırlanan tutanaklar ile başvurucu ve sanıkların birbirleriyle iletişimleri ve konumlarıyla ilgili düzenlenen HTS analiz raporunu gözeterek mahkûmiyet hükmü kurduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Mahkeme soruşturma aşamasında temin edilen görüntü analiz tutanağında yer alan ve eylemi gerçekleştiren kişiler arasında başvurucunun da olduğuna yönelik değerlendirmeye önemli ağırlıkta dayanmıştır. Öte yandan gerekçeli kararda maktulü belli bir süre takip ettikten sonra darbedip silahla ateş etmek suretiyle öldüren kişilerin başvurucu ve birlikte yargılandığı sanık U.G. olduğuna ilişkin olarak

görüntü kayıtlarına yapılan bu vurgulamanın HTS irtibatında yer alan tespitlerle de uyumlu olduğu açıklanmıştır. Son olarak Gazi Mahallesi Gündem isimli sosyal medya hesabından yapılan paylaşımın ve yine maktul A.A.nın hastanede tedavi gördüğü süreçte babasına yönelik sözlerinin de mahkûmiyet gerekçesinde dikkate alındığı görülmektedir.

45. Sonuç olarak Mahkemece itibar edilen diğer delillere göre başvurucunun huzurunda sorgulanamayan tanık İ.S.nin beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek veya belirleyici nitelikte delil olduğunun kabulü mümkün görünmemektedir. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı tanık beyanının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır.

46. Açıklanan gerekçelerle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

47. Başvurucu; gerçekleşen olayın MLKP terör örgütüyle bağlantısına yönelik delillerin yeterli olmadığını, olayla ilgisinin bulunmamasına rağmen ceza aldığını, terör örgütüyle ilgili önceki dosyasında beraat ettiğini ve takdiri indirim uygulanmama gerekçesinin açıklanmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

48. Bakanlık görüşünde; Mahkemenin dava konusu maddi olay ve olguları, delilleri değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirdiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

49. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

50. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

51. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

52. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciinde

ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

53. İncelenen olayda MKP ve MLKP'nin kesinleşmiş yargı kararıyla terör örgütü olarak kabul edildiğini açıklayan Mahkeme, başvurucu ve birlikte yargılandığı diğer sanıkların önceki tarihte gerçekleştikleri birtakım eylemlerine ilişkin soruşturma ve kovuşturma dosyaları ile olay sonrasında Gazi Mahallesi'nde gerçekleştirilen terör olaylarının paylaşıldığı Gazi Mahallesi Gündem isimli sosyal medya hesabından maktulün vefat etmediği aşamada yapılan "...MKP'ye bağlı Partizan Halk Güçleri polisle işbirliği yapan birini ölümle cezalandırmıştır." şeklindeki paylaşımı öldürme eylemiyle ilişkilendirmiştir (bkz. § 25). Başvurucu ise Mahkemenin hükme esas aldığı kovuşturma dosyasında beraat ettiğini ileri sürmek suretiyle örgütsel bağlantısının bulunmadığını beyan etmiştir.

54. Mahkemenin gerekçeli kararı incelendiğinde anılan dosya dışında başvurucu ve diğer sanıkların birlikte hareket etmek suretiyle polisle işbirliği yaptığını düşündükleri maktulü uzun süre takip etmelerini, Gazi Mahallesi Gündem isimli sosyal medya hesabından yapılan "...MKP'ye bağlı Partizan Halk Güçleri polisle işbirliği yapan birini ölümle cezalandırmıştır." şeklindeki paylaşımı ve yine maktul A.A.nın hastanede tedavi gördüğü süreçte babasına yönelik "...beni polis sanıp siyasiler vurdu." şeklinde sözleri bir bütün olarak dikkate alıp sonuca ulaştığı görülmektedir. Öte yandan Mahkemenin olayın gerçekleştiği cadde ve sokaklardan temin edilen güvenlik kamera görüntülerini ve bu görüntülere ilişkin tutanaklarda yer alan tespitler ile başvurucu ve sanıkların birbirleriyle olan iletişimleri ve konumlarıyla ilgili düzenlenen HTS analiz raporunu, tanık İ.S.nin başvurucu hakkındaki beyan ve teşhisini dikkate almak suretiyle bir sonucuna vardığı gözönünde bulundurulduğunda mahkûmiyet kararının ilgili ve yeterli gerekçe içermediğinden söz etmek mümkün gözükmemektedir.

55. Dolayısıyla mahkûmiyet kararında uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazların ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılandığı, kanun yolu incelemesi neticesinde verilen kararda değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu gözetildiğinde yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirilerek başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

56. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

57. Başvurucunun kamera görüntüleri üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının soruşturma aşamasında temin edilen görüntü tutanakları ve görüntülerdeki kişinin kendisi olduğunu kabul ettiğine dair dilekçesi dikkate alınarak Yüksel Hançer ([1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 14-21) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, esasa ilişkin savunma yapmak amacıyla yeterli süre verilmemesinden dolayı savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Mahkeme tarafından başvurucuya savunmasını hazırlayabilmesi için yirmi dört gün süre verildiği dikkate alınarak Erol Aydeğer ([1. B.], B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 46) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, tutanakta imzası bulunan kamu görevlilerinin tanık olarak dinlenmemesi nedeniyle tanık dinletme hakkının ihlal

edildiğine ilişkin iddiasının bu tanıkların dinlenmesinin hangi nedenlerle önemli ve gerçeğin ortaya çıkması için neden gerekli olduğunun açıklanmadığı dikkate alınarak Muhammet Fatih Berber ([2. B.], B. No: 2018/13628, 11/5/2022, § 54) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, canlı teşhis işlemi yapılmaması ve eylemin gerçekleşme şeklinin şüpheli olmasına rağmen ceza verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Ahmet Sağlam ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 43-46) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM ASALIOĞLU

B. No: 2022/33388 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/33388

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM ASALIOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/33388)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Ali KOZAN

Başvurucu : İbrahim ASALIOĞLU

Vekili : Av. Nihat KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçilik alacaklarının tazmini talebiyle açılan davada uyuşmazlığın esasına yönelik bir inceleme yapılmadan karar verilmesi nedeniyle karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu F. Gazetecilik A.Ş.de (Şirket) çalışmaktayken iş akdi Şirket tarafından 30/4/2016 tarihinde feshedilmiştir. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması ile bağlantılı olması nedeniyle kapatılan Zaman gazetesinin bünyesinde faaliyet gösterdiği tespit edilen Şirket 25/7/2016 tarihli ve 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler İle Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (668 sayılı KHK) ile kapatılmış ve ticaret sicilinden resen terkin edilmiştir.

3. Başvurucu, işçilik alacaklarının ödenmesini 23/9/2016 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığından talep etmiştir. Daha sonra başvurucu, anılan Şirkette işçi olarak çalışmaktayken sözleşmesinin işverence haksız ve bildirimsiz olarak feshedildiği iddiasıyla ve kıdem tazminatının ödenmesine karar verilmesi talebiyle 27/5/2021 tarihinde işçi ile işveren ilişkisinden kaynaklanan alacak davası açmıştır.

4. Anılan dava Ankara 59. İş Mahkemesi (Mahkeme) tarafından dava şartı yokluğundan usulden reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, Şirketin 668 sayılı KHK ile kapatıldığı, 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 16. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre Hazine ve Maliye Bakanlığı aleyhine 17/8/2016 tarihi dâhil bu tarihten sonra açılan davalar ile icra ve iflas takipleri hakkında 15/8/2016 tarihli ve 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (670 sayılı KHK) 5. maddesi gereğince dava veya takip şartının bulunmaması nedeniyle ret kararı verileceğinin düzenlendiği belirtilmiştir. Başvurucunun da anılan tarihten sonra dava açtığı gözetildiğinde özel yasa gereği dava şartı bulunmadığının kabulü gerektiği ifade edilmiştir.

5. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf başvurusu da Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesince 17/3/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Kararda 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinin (3) numaralı fıkrası hatırlatıldıktan sonra kanun hükmünde kararname ile kapatılan ya da devredilen şirketlere karşı dava açılamayacağı, Şirketin kanun hükmünde kararname ile kapatıldığı gözetildiğinde kararda isabetsizlik bulunmadığı vurgulanmıştır.

6. Başvurucu, nihai kararı 28/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 5/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; kanun hükmünde kararname ile kapatılan Şirkette çalışırken iş akdinin haksız bir şekilde feshedildiğini, feshin haklı bir nedene dayanmadığının tespitiyle kıdem tazminatı alacağının tahsili amacıyla açtığı davanın ise, esası hakkında bir inceleme yapılmayarak reddedildiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu tarafından kıdem tazminatı talebine yönelik ilgili idareye başvuru yapıldığı ancak henüz sonuçlanmadığı, idari merci tarafından verilecek karar aleyhine de idari yargıda dava açılabileceği belirtilmiştir. Başvuru konusu alacak davası bakımından etkili bir hukuk yolu olan idari yargının görevli kılındığı, başvurucunun mevcut idari ve yargısal yolları usulüne uygun olarak tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiş ayrıca idari dava yolunun etkili olmadığını ileri sürmüştür.

11. Başvuru, adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olan karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan karar hakkı; uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini,

dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre karar hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası hakkını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak davanın sonunda bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019, § 55).

14. Başvurucu, işçilik alacaklarına kavuşabilmek için dava açmıştır. Yargı makamları 675 sayılı KHK uyarınca davayı usulden reddetmiş, işin esasına girmemiştir. Bu durumda öncelikle başvurucunun dava konusu etmiş olduğu alacağın 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine konu olabilecek olup olmadığının tespit edilmesi uyuşmazlığın değerlendirilmesi açısından önemlidir.

15. 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası da dikkate alındığında icra edilebilir bir alacakla ilgili olarak kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edileceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ilgili idari mercinin ve bu kararı denetleyen idare mahkemesinin somut olayda olduğu gibi kanaat getirici defter, kayıt ve belgelere dayalı bir alacağı anılan KHK kapsamında değerlendirebilecekleri söylenebilir (Ali Suat Ertosun (16) [GK], B. No: 2020/1500, 18/9/2025, § 43). Zira henüz doğmamış, icra edilebilir olmayan bir alacağın kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilmesi şartıyla da uyumlu olmayacağı belirtilmelidir. Ancak burada önemli olan husus idari başvuruya konu olacak olan alacağın mevcudiyetinin kanıtlanabilmesidir. Bu kanıtlanma esnasında başvurucular -idari yargıda düzenleme altına alınmamış olan- tanık delili ya da ilgili başka delillerden yararlanabilecektir. Dolayısıyla alacağın icra edilebilir hâle gelmemesi durumunda ilgili kişinin bir alacağı olduğundan bahsedilemeyecektir. Böyle bir durumdaki alacağa ilişkin defter, kayıt ve belge ile idari başvuru yapılması ve sonrasında idare mahkemesine konunun taşınmasında ise ortada mevcut, kesin bir alacak olmaması nedeniyle alacak üzerinde bir değerlendirme yapılamaması ile sonuçlanacaktır.

16. Mahkemece 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinde 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine atıfta bulunulduğu gözönünde bulundurulmamıştır. Hâlbuki kapatılan şirket ve kurumlarda çalışılan döneme ilişkin alacakların tahsili amacıyla açılan davanın 675 sayılı KHK'nın 16. maddesi kapsamında kalıp kalmadığının belirlenebilmesi için bu maddenin açıkça atıfta bulunduğu 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin kapsamı ve öngördüğü usulün incelenmesi gerekir (Ali Suat Ertosun (16), § 45). Başvurucunun alacağının mevcut olup olmadığı mahkemelerce ortaya konulmadığından bu alacağın kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilebilecek bir alacak mahiyetinde olduğu söylenemez. Bu nedenle de 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin ve dolayısıyla atıfta bulunulan 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinin uygulanabilmesi mümkün değildir.

17. Bu itibarla başvuru konusu olayda yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevinin ilgili mahkemelerce yerine getirilmediği, bu bağlamda başvurucunun şikâyet konusu ettiği hususlara ilişkin olarak herhangi bir karar verilmediği anlaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 59. İş Mahkemesine (E.2021/618, K.2021/161) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN İMİR

B. No: 2022/51310 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/51310

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN İMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/51310)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Gökhan SÖNMEZ

Başvurucu : Hüseyin İMİR

Vekili : Av. Alperen İMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ihtiyati tedbirin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun taraf olduğu Adana 2. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme) görülen tapu iptali ve tescil davasında 4/2/2016 tarihinde başvurucu adına kayıtlı taşınmaz hakkında üçüncü kişilere devrini önler nitelikte ihtiyati tedbir kararı verilmiştir.

3. Başvurucu 3/1/2022 tarihinde ihtiyati tedbirin kaldırılmasını talep etmiştir. Mahkeme davada taraf sayısının fazla olması, dava sırasında taşınmazın devrinden dolayı meydana gelebilecek taraf değişiklikleri nedeniyle yargılamanın daha da uzayabileceği gerekçesiyle talebi reddetmiştir.

4. Başvurucu ret kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde dava konusu taşınmazı iyi niyetli olarak üçüncü kişiden elde ettiğinden kazanımının korunması gerektiğini, ihtiyati tedbiri devam ettirmenin kendisi açısından telafisi güç zararlar meydana getirdiğini dile getirmiştir.

5. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi, Mahkemenin gerekçesinin yerinde

olduğunu belirterek istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

6. Başvurucu istinaf başvurusunun esastan reddi yönündeki kararı 21/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Mahkemenin başvurucu yönünden 17/5/2022 tarihinde davanın reddine dair verdiği karar temyiz incelemesinde onanmıştır. Yargılama karar düzeltme aşamasında devam etmektedir.

8. Komisyon makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, dava konusu taşınmaz üzerindeki ihtiyati tedbirin hukuka aykırı olduğunu ve uzun süredir devam ettiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

10. Başvurucunun taşınmazı hakkında ihtiyati tedbir uygulanması kapsamında ileri sürdüğü şikâyetler esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiğinden anılan iddiaların mülkiyet hakkı bağlamında incelenmesi uygun görülmüştür.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), İhsan Metin ([2. B.], B. No: 2015/7044, 23/1/2019), İbrahim Geçer ([1. B.], B. No: 2014/19056, 19/2/2019) ve Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda 4/2/2016 tarihinde konulan ihtiyati tedbirin hâlen devam ettiği görülmüştür. Yaklaşık dokuz yılı aşkın bir süredir devam eden ihtiyati tedbirin, süresi itibarıyla orantılı olmadığı anlaşıldığından anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 250.000 TL maddi ve 250.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat

olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 90.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili olarak yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 90.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Adana 2. Asliye Ticaret Mahkemesi (E.2014/1388, K.2022/515) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA KARAYURT

B. No: 2022/55895 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/55895

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA KARAYURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/55895)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Mustafa KARAYURT

Vekili : Av. Merve Sultan KARAYURT HASÇOPUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçilik alacaklarının tahsili istemiyle açılan davada bir kısım alacağın zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler [...]."

3. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Başvuru süresi ve mazeret" başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

4. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir. Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerinden biri olduğunu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceğini ifade etmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 20-23).

5. Bu doğrultuda kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

6. Başvuru konusu olayda Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesinin 10/3/2022 tarihli nihai kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğünde yapılan inceleme neticesinde ilgili kararın başvurucunun vekili tarafından ilk kez 1/4/2022 tarihinde okunduğu, başvurucunun bu tarihten itibaren otuz gün içinde ve en geç 2/5/2022 tarihine kadar bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 5/5/2022 tarihinde başvuru yaptığı anlaşılmıştır.

7. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLTERİŞ KARGILI

B. No: 2022/61118 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/61118

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLTERİŞ KARGILI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/61118)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucu : İlteriş KARGILI

Vekili : Av. Ahmet Selim KARGILI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sanığın savunması alınmaksızın yokluğunda mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı ile duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında keşide ettiği çekin karşılığını bankada bulundurmadığı ve karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verdiği gerekçeleriyle İstanbul İcra Ceza Mahkemesine 28/1/2019 tarihinde şikâyette bulunulmuş ve başvurucunun 14/12/2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5. maddesi gereğince cezalandırılması talep edilmiştir.

3. İstanbul 26. İcra Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 29/1/2019 tarihinde tensip zaptı düzenlemiş, müşteki vekiline ve başvurucuya duruşma gününü bildirir davetiye tebliğine karar vererek duruşma gününü 3/10/2019 tarihi olarak belirlemiştir.

4. Başvurucu, ilk celse öncesinde 13/9/2019 tarihli dilekçesini ibraz etmiştir. Başvurucu; bu dilekçesinde hakkında açılan davadan haberdar olduğunu, adresini yurt dışına taşıdığını ve bu nedenle istinabe aracılığıyla savunma yapmak istediğini beyan etmiştir.

5. 3/10/2019 tarihinde yapılan ilk celseye katılan olmamıştır. Mahkeme, müşteki vekilinin

mazeretini kabul ederek duruşma gününün kendisine tebliğine karar vermiş; başvurucunun yurt dışı istinabe talebini ise tebligatın usulüne uygun olduğundan bahisle reddetmiştir.

6. 10/2/2020 tarihinde yapılan ikinci celseye sadece müşteki vekili katılmıştır. Mahkeme, başvurucunun yokluğunda yapılan duruşma sonrasında başvurucunun çekle ilgili karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçundan 32.850 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına, çek düzenleme ve çek hesabı açmaktan yasaklanmasına karar vermiştir.

7. Başvurucu 31/8/2020 tarihinde karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde, aşamalarda tebligatların eski adresine gönderildiğini fakat kendisinin bu adresten taşındığını, hakkında dava açıldığını öğrenmesi üzerine ikamet ettiği yurt dışı adresini bildirdiğini, buna rağmen yurt dışı adresine herhangi bir tebligat yapılmadığını beyan etmiş; taraf teşkili sağlanmadan aleyhinde karar verildiğini ileri sürerek mahkûmiyet hükmünün bozulmasını talep etmiştir.

8. Mahkeme tarafından başvurucunun gider avansı yatırmadığı gerekçesiyle ilk aşamada istinaf isteminden vazgeçilmiş sayılmasına karar verilmiş ise de süreçte başvurucunun itirazlarına istinaden yeni bir ek karar verilerek istinaf işlemlerinin kaldığı yerden devamına karar verilmiş ve bu suretle dosya İstanbul Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmiştir.

9. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (Daire) 5/4/2022 tarihinde "şahsi dava başvuru dilekçesi ve duruşma gününün sanığa 12/02/2019 tarihinde dilekçede bildirilmiş olan adresinde Tebligat Kanunu 21/1 maddesine uygun şekilde tebliğ edildiği, sanığın 18/02/2019 tarihinde de tebliğ yapılan bu adresi taşındığı mernis adresi olarak beyan ettiği, daha sonra 30/04/2019 tarihinde de mernis adresini Almanya'ya taşıdığı, bu hâliyle verilen hükümde bir isabetsizlik olmadığı" gerekçeleriyle istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiş ve başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararı kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 26/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 23/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, savunma yapma imkânı tanınmadan mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ve duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında, adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

A. Savunma İçin Gerekli Zaman ve Kolaylıklara Sahip Olma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan [1. B.], B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

15. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması, demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer [1. B.], B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). İddiaya karşı savunma imkânı tanınmadığı sürece adil muhakeme yapılması mümkün değildir (Ufuk Rifat Çobanoğlu [2. B.], B. No: 2014/6971, 1/2/2017, § 36).

16. Suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altındaki kişi, savunma için yeterli imkâna yani gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmalıdır. Bu itibarla anılan güvence adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dahil ve bu hakkın doğal sonucudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dahil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (b) bendinde, bir suç ile itham edilen herkesin savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı düzenlenmiştir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 37).

17. Anayasa Mahkemesi de savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma kavramı yanında meşru vasıta ve yollardan yararlanma kavramının da kapsamında olduğunu belirtmiştir (AYM, E.1992/8, K.1992/39, 16/6/1992).

18. Savunma için gerekli kolaylık kavramı şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Kişinin beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek delil niteliğindeki belgelere erişimine ve müdafi ile görüşmesine izin verilmesi, gerekçeli kararın tebliğ edilmesi ve yargılama esnasında esaslı değişikliklerden haberdar edilmesi sağlanacak kolaylıklardır (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 45).

19. Somut olayda temel mesele 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'na göre yapılan yargılamada başvurucunun savunması alınmadan verilen mahkûmiyet kararının savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkını ihlal edip etmediği ile ilgilidir.

20. 2004 sayılı Kanun'un "Yargılama usulü" başlıklı 349. maddesi şu şekildedir:

"Şikayet dilekçe ile veya şifahi beyanla yapılır. Dilekçeyi veya dava beyanını alan icra mahkemesi duruşma için hemen bir gün tayin edip şikayetçinin imzasını alır ve maznuna celpname gönderir. Şahit gösterilmişse o da celbolunur.

İki taraf tayin olunan gün ve saatte icra mahkemesinin huzuruna gelmeğe veya vekil göndermeğe mecburdurlar.

İcabında icra mahkemesi, tarafların bizzat hazır bulunmasını emredebilir.

Maznun başka yerde ikamet ediyorsa istinabe yoliyle sorguya çekilir.

Maznun, şikayeti alan veya istinabe edilen icra mahkemesinin huzuruna gelmez veya müdafi göndermezse yahut bizzat bulunmasına lüzum görülürse zabıta marifetiyle getirilir. Bu suretle de bulundurulamazsa muhakeme gıyabında görülür.

Şikayetçi muayyen zamanda gelmez ve vekil de göndermezse şikayet hakkı düşer.

Gelmeyen şahitlere yapılacak muamele ile borçlunun gıyabında verilen karara karşı eski

hale getirme talebi hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda yazılı hükümler tatbik olunur."

21. Anayasa Mahkemesi bahse konu düzenlemeyle ilgili yapmış olduğu incelemede icra ceza mahkemelerinde görülen davalarda sanığın gıyabında yargılama yapılabilmesinin ancak 2004 sayılı Kanun'un 349. maddesinde sanık veya avukatının duruşmalara katılımlarının sağlanmasına ilişkin olarak düzenlenen aşamaların tüketilmesi sonrasında mümkün olduğunu belirtmiştir (AYM, E.2006/71, K.2008/69, 28/2/2008).

22. Söz konusu kararda da belirtildiği üzere 2004 sayılı Kanun'un 349. maddesi uyarınca yargılamanın sanığın yokluğunda görülmesi, sanığın usulüne uygun olarak yapılan bildirimlere karşın mahkemeye gelmemesi veya kendisini avukat ile temsil ettirmemesi hâlinde mümkündür.

23. Eldeki olayda başvurucu kendisi hakkında açılan davadan usulüne uygun bir şekilde haberdar edilmiştir. Buna karşın başvurucu ilk celse öncesinde ibraz ettiği 13/9/2019 tarihli dilekçe ile yurt dışı adresini bildirerek istinabe suretiyle savunma yapmak istediğini beyan etmiştir. Mahkeme tebligatın usulüne uygun yapıldığından bahisle başvurucunun istinabe talebini reddetmiş; ikinci celseye bizzat katılmayıp kendisini müdafi ile de temsil ettirmeyen başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; Daire ise tebligat yapılan adresin bir süre sonra başvurucu tarafından Merkezi Nüfus İdare Sistemi adresi olarak da bildirildiğini tespit etmek suretiyle hükümde bir hukuka aykırılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 9).

24. Başvurucunun sürecin en başından itibaren kendisi hakkında açılan davadan haberdar olduğu, duruşmaları aktif bir şekilde takip ederek dilekçeler gönderdiği, yine benzer şekilde istinaf kanun yoluna başvurarak hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün istinaf denetiminden geçmesini sağladığı anlaşılmıştır. Başvurucunun tüm bu dava sürecinden haberdar olmasına ve savunma imkânı bulunmasına rağmen duruşmalara katılmadığı, kendisini müdafi ile temsil ettirmediği ve yurt dışında bulunan bir adres bildirerek tebligatların bu adrese gönderilmesini istediği görülmüştür.

25. Dava dosyası ve yargılama süreci bir bütün olarak incelendiğinde başvurucunun hakkındaki suçlamanın nedenleri ve niteliği hakkında bilgilendirildiği görülmüş, kendisine savunma yapma imkânı tanınmasına karşın başvurucunun bizzat mahkemeye gelmediği gibi kendisini müdafi ile de temsil ettirmediği anlaşılmıştır. Böylece başvurucunun savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının kısıtlandığını gösteren bir bulguya rastlanılmamıştır (Erol Aydeğer, § 46).

26. Açıklanan gerekçelerle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle genel yargı mercilerinde, olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması esastır. Bireysel başvuru yoluna, iddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda başvurulabilir (Bayram Gök [2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18).

28. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle iç hukukta düzenlenen başvuru yollarının tüketilmesi

zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi ve bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (Bayram Gök, § 19).

29. İncelenen olayda başvurucunun istinaf dilekçesinde yalnızca tebligatın usulüne uygun olarak yapılmadığına dair iddialarını ileri sürdüğü, Mahkemeye bizzat katılmasına engel olunduğuna ilişkin herhangi bir şikâyette bulunmadığı tespit edilmiş, duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarından ilk kez Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yaparken bahsettiği anlaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLHAN BARUT

B. No: 2022/66465 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/66465

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLHAN BARUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/66465)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : İlhan BARUT

Vekili : Av. Mehmet AYDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçilik alacakları için açılan davada istinaf başvurusunun reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 12/10/2016 tarihinde kıdem ve ihbar tazminatlarının tahsili için fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 2.000 TL tutarında belirsiz alacak davası açmıştır. Bakırköy 14. İş Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada bilirkişi raporu aldırılmıştır. Başvurucu 5/11/2019 tarihli talep artırım dilekçesi ile alacaklarını 20.428,53 TL'ye yükseltmiştir. Mahkeme 27/12/2019 tarihli kararıyla 1.000 TL kıdem, 1.000 TL ihbar tazminatına hükmetmiş ve fazlaya ilişkin talepleri reddetmiştir. Mahkeme gerekçesinde davayı kısmi dava olarak nitelemiş ve talep artırım dilekçesini ıslah olarak nitelendirerek artırılan tutarlar yönünden davanın zamanaşımına uğradığı sonucuna varmıştır.

3. Gerekçeli karar başvurucu vekiline 5/3/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 18/3/2020 tarihinde istinaf harcını yatırmış ve aynı tarihte istinaf dilekçesi sunmuştur. Başvurucu, bu dilekçede hem istinaf kanun yoluna başvurmuş hem de diğer tarafın istinaf dilekçesine karşı cevaplarını sunmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde özetle açtığı davanın belirsiz alacak davası olduğunu ve zamanaşımının söz konusu olamayacağını ileri

sürmüştür.

4. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. Hukuk Dairesinin (Daire) 2/6/2022 tarihli kararı ile başvurucunun istinaf başvurusunun reddine kesin olmak üzere karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde ilk olarak davalılar tarafından istinaf kanun yoluna başvurulan toplam alacak miktarının 2.000 TL olduğu ve bunun da kesinlik sınırı altında kaldığı tespiti yapılmış ve davalıların istinaf talebi kesinlik sınırı nedeniyle reddedilmiştir. Gerekçenin devamında ise başvurucunun istinaf talebi katılma yoluyla istinaf olarak değerlendirilmiş ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 348. maddesinin (2) numaralı fıkrasına dayanılarak davalıların istinaf başvurusu kesinlik sınırı nedeniyle reddedildiğinden başvurucunun katılma yoluyla istinaf talebinin de reddine karar verilmiştir.

5. Başvurucu, bu karara karşı 13/6/2022 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Daire 14/6/2022 tarihli ek kararı ile dava değerinin 18.428,53 TL olduğu, temyiz başvurusunun kesinlik sınırının altında kaldığı gerekçesiyle talebi temyiz kanun yolu açık olmak üzere reddetmiştir. Başvurucu bu karara karşı da 16/6/2022 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 27/10/2022 tarihli kararı ile ek kararın onanmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 10/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 22/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; davayı belirsiz alacak davası olarak açtığını, alacak kalemlerinin belirlenebilir olmadığını, zamanaşımının da söz konusu olamayacağını ileri sürmüştür. Başvurucu; istinaf başvurusunun da esasa girilmeden reddedildiğini, Dairenin maddi hata yaptığını, istinaf dilekçesinin hiçbir yerinde katılma ifadesinin geçmediğini, kendisinin harcını yatırarak doğrudan istinaf kanun yoluna başvurduğunu, dolayısıyla adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

8. Başvurucunun iddiaları mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

11. Öte yandan mahkemeye erişim hakkı ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanı sıra itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkını da içerir (Ali Atlı [1. B.], B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49).

12. Somut olayda istinaf başvurusunun esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmektedir. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu

sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

13. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

14. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56). Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

15. Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken yargı mercilerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargı mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay [1. B.], B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

16. Söz konusu uyuşmazlıkta Daire başvurucunun istinaf talebini katılma yoluyla istinaf olarak değerlendirmiş ve davalıların istinaf talebinin kesinlik sınırı altında kaldığını gerekçe göstererek başvurucunun da istinaf talebinin reddine karar vermiştir. 6100 sayılı Kanun'un 341. maddesinde mahkemelerin hangi kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. 6100 sayılı Kanun'un 348. maddesinde ise istinaf dilekçesi kendisine tebliğ edilen tarafın başvurma hakkı bulunmasa veya başvuru süresini geçirmiş olsa bile, vereceği cevap dilekçesi ile istinaf kanun yoluna başvurabileceği belirtilmiş; istinaf yoluna başvuran, bu talebinden feragat eder veya talebi bölge adliye mahkemesi tarafından esasa girilmeden reddedilirse katılma yoluyla başvuranın talebinin de reddedileceği hüküm altına alınmıştır.

17. Gerekçeli karar başvurucu vekiline 5/3/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, iki haftalık süre içinde 18/3/2020 tarihinde istinaf harcını yatırmış ve aynı tarihte istinaf dilekçesi sunmuştur. Başvurucunun istinaf dilekçesi incelendiğinde dilekçenin başında "istinaf eden ve istinafa cevap veren davacı" ibaresinin bulunduğu, konu kısmında "istinaf dilekçemiz ile davalılarca sunulan istinaf dilekçesine karşı cevaplarımızın arzıdır" yazdığı, esasa ilişkin açıklamalar yapıldıktan sonra "İstinaf itirazlarımız doğrultusunda yerel mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın talep artırım dilekçemiz doğrultusunda kabulüne, davalıların yerinde olmayan bütün istinaf itirazlarının reddine" denildiği görülmüştür.

18. Bu açıklamalar kapsamında başvurucunun katılma yoluyla değil doğrudan istinaf kanun yoluna başvurduğunun anlaşıldığı, Dairenin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık

bir biçimde hatalı uyguladığı, dolayısıyla mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ölçütünü karşılamadığı sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 18.428,52 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. Hukuk Dairesine (E.2020/1397, K.2022/972) iletilmek üzere Bakırköy 14. İş Mahkemesine (E.2016/588, K.2019/827) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERHAN ARSLAN

B. No: 2022/67384 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/67384

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERHAN ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/67384)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Serhan ARSLAN

Vekili : Av. Hatice Ezgi GÜNGÖRDÜ ÜSTEBAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, fazla mesai alacağının ödenmesine karar verilmesi talebiyle açılan davanın kısmen reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, iş akdinin 15/8/2015 tarihinde sona ermesi üzerine 19/7/2017 tarihinde U.Ö. A.Ş. ve K.K. A.Ş. aleyhine açtığı dava ile fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 100 TL tutarında fazla mesai alacağını talep etmiştir. İstanbul Anadolu 10. İş Mahkemesince (Mahkeme) bilirkişi raporu aldırılmış ve başvurucu bilirkişi raporu doğrultusunda 15/3/2019 tarihli dilekçesi ile talebini 15.008,61 TL olarak ıslah etmiştir.

3. Mahkeme 7/5/2019 tarihli duruşmada bilirkişi tarafından tespit edilen 15.008,61 TL'ye takdiren %30 oranında hakkaniyet indirimi yaparak 10.506,02 TL'ye hükmetmiştir. Mahkeme, bu alacağın davalılardan alınmasına karar vermiştir. Taraflar karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

4. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 26. Hukuk Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 14/12/2021 tarihli kararıyla başvurucunun istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir. Bölge

Adliye Mahkemesince davalıların istinaf başvurusu ise kabul edilmiş ve 5.244,23 TL'ye takdiren %30 oranında hakkaniyet indirimi yapılarak 3.670,96 TL'ye hükmedilmiştir. Davalılardan U.Ö. A.Ş.nin istinaf başvurusuna ilişkin olarak ise kararın gerekçe kısmında, U.Ö. A.Ş.nin husumet itirazının yerinde olduğu tespiti yapılmış fakat hüküm kısmında buna ilişkin bir karar tesis edilmemiştir. Karar, başvurucuya 7/2/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

5. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesi kararına karşı 22/2/2022 tarihli "Tashih talebini içerir dilekçedir." konulu dilekçe sunmuştur. Bu dilekçesinde, süresi içinde istinaf harcını yatırmasına rağmen harç yatırmamış gibi değerlendirme yapıldığını ileri sürmüştür. Ayrıca davayı açıkça belirsiz alacak davası olarak açtığını, davayı açtığı tarih olan 2017 yılında Yargıtay Daireleri arasında belirsiz alacak davasıyla ilgili olarak farklı uygulamaların olduğunu, hukuki belirliliğin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Davalılardan U.Ö. A.Ş.de istinaf kararının gerekçesi ile hüküm kısmı arasındaki uyumsuzluğun giderilmesine karar verilmesi talepli dilekçeyi 16/2/2022 tarihinde göndermiştir. Bu dilekçede, kararın gerekçe kısmında husumet itirazları kabul edilmesine rağmen hüküm kısmında diğer davalı ile müşterek ve müteselsilen sorumlu tutulduklarını, kararda çelişki olduğunu belirtimiştir.

6. Bölge Adliye Mahkemesince 28/4/2022 tarihinde maddi hatanın tashihine dair karar verilmiştir. Bu kararda davalı U.Ö. A.Ş.nin talebi kabul edilmiş ve "maddi hata sonucu verildiği anlaşılan" denilerek önceki karar kaldırılmış ve yeniden hüküm kurulmuştur. Bu hükümde diğerinden farklı olarak davalı U.Ö. A.Ş. aleyhine açılan davanın husumetten reddine karar verilmiştir. Diğer davalı K.K. A.Ş. yönünden ise aynı hüküm tesis edilmiştir.

7. Başvurucu 23/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; yargılamanın makul sürede bitirilmediğini, davayı belirsiz alacak davası olarak açtığını, zamanaşımının söz konusu olamayacağını, mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal [2. B.], B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan ([1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında, tebligatın elektronik tebliğ yöntemiyle yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvuruculların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduklarını kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

11. Somut olayda bireysel başvuruya konu edilen tashih talebinin reddine ilişkin nihai kararı içeren tebligat, başvurucunun vekili tarafından Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi üzerinden 18/5/2022 tarihinde açılmış ve tebligat içeriği öğrenilmiştir. Bu itibarla başvurucunun elektronik tebligatın yapıldığı 18/5/2022 tarihinden itibaren otuz gün içinde, en geç 17/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 23/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşıldığından başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FESİH AYDIN

B. No: 2022/75251 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/75251

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FESİH AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/75251)

Karar Tarihi: 7/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 3/4/2026 - 33213

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucu : Fesih AYDIN

Vekili : Av. Arife KİRAZLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sanığa savunma yapma imkânı tanınmadan mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kulp Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucunun eşine karşı silahla kasten yaralama suçunu işlediği iddiasıyla 15/2/2022 tarihinde başvurucu hakkında kamu davası açmıştır.

3. Kulp Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) basit yargılama usulüne göre yaptığı yargılama neticesinde 26/4/2022 tarihinde başvurucunun 2.100 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

4. Başvurucu müdafii ve müştekinin basit yargılama usulüne yapılan yargılamaya ilişkin itirazları üzerine Mahkeme 26/5/2022 tarihinde tensip zaptı düzenlemiş ve duruşma günü olarak 24/6/2022 tarihini belirlemiştir. Aynı tarihte Mahkeme, Yozgat Asliye Ceza Mahkemesine talimat müzekkeresi göndermiş ve başvurucunun duruşmanın yapılacağı 24/6/2022 günü saat 11.10'da Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla hazır

edilmesini istemiştir.

5. Başvurucu 24/6/2022 tarihinde yapılan ilk celseye SEGBİS aracılığıyla katılmak için Yozgat 2. Asliye Ceza Mahkemesinde (Talimat Mahkemesi) hazır bulunmuş, başvurucu müdafii ise Mahkemeye dilekçe göndererek duruşmaya Cizre Asliye Ceza Mahkemesinin duruşma salonundaki SEGBİS aracılığıyla katılmak istediğini beyan etmiştir.

6. Mahkeme, yapılan ilk celsede başvurucunun üzerine atılı suçun alt sınırının beş yıldan az olduğu gerekçesiyle başvurucu müdafiinin duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılma talebini reddetmiş; duruşma salonunda hazır olmadığını tespit ettiği başvurucunun son sözleri yerine geçmek üzere önceki savunmalarını okumuştur. Mahkeme, başvurucunun ve müdafiinin yokluğunda yapılan duruşma sonrasında başvurucunun eşe karşı silahla kasten yaralama suçundan 2.100 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 27/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 8/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, basit yargılama usulüne göre yapılan yargılama sırasında kendisine gönderilen tebligatların doğrudan muhtara teslim edildiğini, kararı müşteki olan eşine yapılan tebligatla öğrenmesi üzerine itirazda bulunduğunu, itirazına istinaden genel hükümlere göre yapılan yargılamada Talimat Mahkemesinde hazır bulunmasına rağmen savunmasının alınmadığını beyan etmiş; aşamalar boyunca savunma yapma imkânı tanınmadan mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun basit yargılama usulüne göre verilen mahkûmiyet kararına itiraz ettiği itiraz dilekçesinde esasa etkili savunmalarını yaptığı ileri sürülmüş; savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu vekili Bakanlık görüşüne yönelik ibraz ettiği cevap dilekçesinde başvuru formundaki iddiaları yinelemiştir.

11. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı yönünden incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan [1. B.], B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

14. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer [1. B.], B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). İddiaya karşı savunma imkânı tanınmadığı sürece adil muhakeme yapılması mümkün değildir (Ufuk Rifat Çobanoğlu [2. B.], B. No: 2014/6971, 1/2/2017, § 36).

15. Suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altındaki kişi, savunma için yeterli imkâna yani gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmalıdır. Bu itibarla anılan güvence adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (b) bendinde, bir suç ile itham edilen herkesin savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı düzenlenmiştir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 37).

16. Anayasa Mahkemesi savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma kavramı yanında meşru vasıta ve yollardan yararlanma kavramının da kapsamında olduğunu belirtmiştir (AYM, E.1992/8, K.1992/39, 16/6/1992).

17. Savunma için gerekli kolaylık kavramı şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Kişinin beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek delil niteliğindeki belgelere erişimine ve müdafiyle görüşmesine izin verilmesi, gerekçeli kararın tebliğ edilmesi ve yargılama esnasında esaslı değişikliklerden haberdar edilmesi sağlanacak kolaylıklardır (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 45).

18. Başvuruda incelenmesi gereken temel mesele, genel hükümlere göre yapılan ceza yargılamasında başvurucunun Talimat Mahkemesinde savunma yapmak için hazır bulunmasına karşın Mahkeme tarafından başvurucunun savunması alınmaksızın mahkûmiyet kararı verilmesinin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkını ihlal edip etmediği ile ilgilidir.

19. Somut olayda Mahkeme tarafından genel hükümlere göre yapılacak yargılamayla ilgili 26/5/2022 tarihinde tensip zaptı düzenlenmiş ve aynı tarihte başvurucunun duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılması için Yozgat Asliye Ceza Mahkemesine talimat müzekkeresi gönderilmiştir (bkz. § 4). Başvurucu, duruşma saatinde Talimat Mahkemesinde hazır olarak bulunmuş ve bu husus Talimat Mahkemesinin hazırlamış olduğu duruşma zaptında da belirtilmiştir.

20. Talimat Mahkemesi; hazırladığı duruşma zaptında sanığın hazır bulunduğu hususunun yanı sıra SEGBİS bağlantısı kurulması için duruşmadan önce Kulp Adliyesinin arandığını, Mahkeme ile yapılan telefon görüşmesinde yoğunluk nedeniyle sanığın savunmasının öğleden sonra saat 13.30'da alınacağının bildirildiğini, öğleden sonra yapılan telefon görüşmesinde ise dosyanın karara çıkması nedeniyle sanığın savunmasının alınmasından vazgeçildiğinin ve talimat evrakının işlemsiz olarak kapatılması gerektiğinin söylendiğini belirtmiştir.

21. Her ne kadar Mahkeme tarafından başvurucunun duruşmaya SEGBİS aracılığıyla

katılması için talimat müzekkeresi gönderilmiş ise de duruşma saatinde Talimat Mahkemesinde hazır bir şekilde bulunan başvurucunun savunması alınmayarak yokluğunda karar verilmiştir. Mahkeme, talimat duruşma zaptından anlaşıldığı kadarıyla başvurucunun savunmasını almaktan vazgeçmiş ancak başvurucunun neden SEGBİS aracılığıyla savunmasının alınmadığına dair herhangi bir gerekçe ortaya koymamıştır. Öyle ki Mahkeme, başvurucunun SEGBİS aracılığıyla hazır bulunmasına rağmen talimat yazısının işlemsiz bir şekilde iade edilmesini istemiş fakat bu istemine ilişkin olarak Talimat Mahkemesine herhangi bir yazı göndermemiştir. Mahkeme tarafından ilk celsede başvurucunun savunması alınmadan mahkûmiyet kararı verilmiş, böylece başvurucunun yargılamanın hiçbir aşamasında savunması alınmamış ve başvurucuya savunma imkânı tanınmadan yargılama sona erdirilmiştir.

22. Başvurucunun basit yargılama usulü uygulanmak suretiyle verilen mahkûmiyet kararına itiraz ettiği ve böylece yargılamanın genel hükümlere göre yapılması yönündeki iradesini ortaya koyduğu gözönüne alındığında, Talimat Mahkemesinde hazır bulunmasına karşın savunması alınmadan mahkûmiyetine karar verilmesi savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edilmesi sonucunu doğurmuştur (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Murat Tezel [2. B.], B. No: 2017/20307, 13/10/2020; Fethi Oğuz [2. B.], B. No: 2019/38141, 14/9/2021).

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kulp Asliye Ceza Mahkemesine (E.2022/148, K.2022/212) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SANTES MAKİNA TESİSAT İMALAT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2022/92364 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/92364

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SANTES MAKİNA TESİSAT İMALAT SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/92364)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Yunus Emre BAĞLAR

Başvurucu : Santes Makina Tesisat İmalat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Hüseyin TUZCU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasının iptal edilmesi talebiyle sulh ceza hâkimliğine yapılan başvuruda karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Sarıgazi Vergi Dairesi Müdürlüğü ihracat bedellerinin yurda getirilmediğinden bahisle 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun kapsamında yasal işlem başlatılması için İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına bildirimde bulunmuştur.

3. Bildirimde özetle; bankadan gelen yazı uyarınca ihracata ilişkin bedellerin tahsil süresinin sonuna kadar yurda getirilmediği, bahse konu ihracat hesaplarının kapatılmasına yönelik doksan gün süreli ihtarname gönderilmesine rağmen söz konusu hesabın kapatılmadığı, ihracat bedelinin yurda getirildiğine dair tevsik edici belgelerin ibraz edilmediği belirtilmiştir.

4. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı İdari Yaptırım Bürosu başvurucunun 36.021,41 USD miktarlı ihracat bedelinin tamamını yurda getirmediği gerekçesiyle 1567 sayılı Kanun'un 3. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince 11.549,99 TL idari para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. İdari yaptırım kararı başvurucu vekiline 13/4/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir.

5. Başvurucu vekili, idari yaptırım tutanağının iptali amacıyla 18/4/2022 tarihli dilekçesiyle İstanbul Anadolu 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvurmuştur. Başvuru dilekçesinde özet olarak; ihracat kabul belgesinin dikkate alınmadığını, ihracat bedellerinin tümünün yasal süresi içinde yurda getirildiğini, idari para cezasının usul ve yasaya aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Dilekçeye ayrıca döviz alım belgeleri ile ihracat kabul belgesini eklemiştir.

6. Hâkimlik 19/4/2022 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip tutanağında idari yaptırıma konu bilgi ve belgelerin İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığından istenilmesine karar verilmiştir.

7. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı dosyaya sunduğu müzekkere cevabında dayanak belgeleri ibraz etmiştir. Bu kapsamda bilirkişi raporu, Sarıgazi Vergi Dairesi Müdürlüğünün bildirim yazısı, bankanın düzenlediği ihbar formu, idari yaptırım kararı dosya kapsamına sunulmuştur.

8. Hâkimlik dosya üzerinden yapılan inceleme neticesinde 24/6/2022 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"... Bilirkişi [B. Y.]nin 24/02/2022 tarihli raporunda; Santes Mak. Tesisat İmal. San. ve Tic. Ltd. Şti. tarafından 1 adet ihracat işleminden dolayı yurda getirilmesi gereken toplam 36.021,41 - USD tutarındaki döviz bedelinin yurda getirilmediği, buna karşılık 11.023,99 - TRY idari para cezası + 26,00-TRY tebligat gideri =11.049,909 - TRY idari para cezası, para cezasının tamamının kanun yoluna başvurulmadan 15 gün içinde ödenmesi halinde 8.267,99 - TRY idari para cezası +26,00-TRY tebligat gideri 8.293,99 -TRY idari para cezası düzenlenmesi gerektiği şeklinde mütalaada bulunduğu görülmüştür.

Dosya kapsamında yapılan inceleme neticesinde; bilirkişi raporunun denetime açık ve hüküm vermeye elverişli olduğu hâkimliğimizce değerlendirilerek usul ve yasaya uygun olan idari para cezası hakkında aşağıdaki yer aldığı şekilde hüküm kurulmuştur... "

9. Başvurucu vekili karara karşı itiraz dilekçesinde; ihracat kabul belgesi dikkate alınmadan eksik inceleme ile karar verildiğini, ihracat bedelinin tümünün süresinden önce yurda getirildiğini, idari para cezasının usul ve yasaya aykırı olduğunu ileri sürmüştür. İstanbul Anadolu 4. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) 12/9/2022 tarihli kararıyla yapılan itirazı kesin olarak reddetmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"... İstanbul Anadolu 3. Sulh Ceza Hakimliği'nin 24/06/2022 tarih ve 2022/3564 d.iş sayılı kararına muteriz vekilince itiraz edilmiş ise de itiraz dilekçesinde ileri sürülen hususlar, başvuru dilekçesi ve ekleri ile tüm dosya kapsamı incelendiğinde; İstanbul Anadolu 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararında usule ve yasaya aykırılık bulunmadığı, verilen kararda değiştirilecek bir yön bulunmadığı anlaşılmakla itirazın reddine dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir..."

10. Başvurucu, nihai kararı 20/9/2022 tarihinde öğrendikten sonra 12/10/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, bilirkişi raporunda ihracat kabul belgesinin değerlendirilmediğini, ihracat bedelinin tümünün süresi içinde yurda getirildiğini, konuyla ilgili ihracat kabul belgesi ile döviz alım belgesi sunulmasına rağmen yargılama mercilerinin söz konusu belgeleri incelemeden gerekçesiz bir şekilde karar verdiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunan başvurucu, bireysel başvuru formunda dile getirdiği itirazlarını yinelemiştir.

14. Başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

17. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciinde ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

18. Somut olayda ihracat bedellerinin yurda getirilmediğinden bahisle başvurucu hakkında idari para cezası uygulanmıştır. Hâkimlik itiraza ilişkin incelemesinde bilirkişi raporunun denetime açık ve hüküm vermeye elverişli olduğu gerekçesiyle idari para cezasının usul ve yasaya uygun olduğuna karar vermiştir (bkz. § 8). Başvurucu ise ihracat bedelinin tümünün süresinden önce yurda getirildiğini, ihracat kabul belgesi dikkate alınmadan eksik inceleme ile karar verildiğini ileri sürmüştür (bkz. § 9).

19. Başvurucunun aşamalardaki itirazlarına göre ayrı ve açık yanıt verilmesini beklediği olgu, ihracat bedelinin yurda getirildiğine dair ihracat kabul belgesidir.

20. Eldeki olayda başvurucu, ihracat bedellerinin yurda getirildiği hususunda döviz alım

belgeleri ile ihracat kabul belgesi örneğini dosya kapsamına sunmuştur (bkz. § 5). İhracat bedellerinin yurda getirilmediğine ilişkin bir uyuşmazlıkta ihracat kabul belgesi, esasa etki eden önemli bir unsur olarak kabul edilmelidir. Hâkimliğin kararında dosya kapsamına sunulan döviz alım belgeleri ile ihracat kabul belgesine ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. İtirazı inceleyen Sulh Ceza Hâkimliğinin itirazın reddi kararında da bu hususta bir değerlendirme yer almamaktadır.

21. Başvurucunun iddiasını destekleyebilecek mahiyette itirazlar sunmasına rağmen Hâkimlikçe bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış ve başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir. Sonuç olarak yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında -somut olayın özel koşullarında- Hâkimlik ve Sulh Ceza Hâkimliğinin davanın sonucuna etkili hususlar hakkında yeterli bir yanıt vermediği anlaşılmıştır. Bu itibarla kararda ilgili ve yeterli gerekçenin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden, kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (2022/3564 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EYÜP ERDEM

B. No: 2022/109266 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/109266

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EYÜP ERDEM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/109266)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Ali KOZAN

Başvurucu : Eyüp ERDEM

Vekili : Av. Alperen TOSUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari işlemin iptali talebiyle açılan davada kesin mahkûmiyet hükmü ile sonuçlanmayan ceza yargılamasına dayanılarak gerekçeli kararda suçluluğu ima eden ifadeler kullanılması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Serbest avukat olarak görev yapan başvurucunun arabuluculuk siciline yazılma talebi Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı (Daire Başkanlığı) tarafından reddedilmiştir. Daire Başkanlığının kararında, başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan ceza soruşturması olması nedeniyle 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 20. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (d) bendinde yer alan terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak şartını başvurucunun taşımadığının anlaşıldığı belirtilmiştir.

3. Başvurucu; hakkında ceza soruşturması olmadığını, terör örgütüyle irtibatı veya iltisakının da bulunmadığını belirterek anılan işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Ankara 17. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada idare savunmasında; başvurucu hakkında İstanbul 23. Ağır Ceza Mahkemesine kayden silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açıldığını ancak yapılan yargılama neticesinde silahlı terör örgütü

içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan hapis cezası verildiğini belirterek idari işlemin hukuka uygun olduğunu vurgulamıştır.

4. Mahkeme 23/3/2022 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Olayda, davacı hakkında İstanbul 23. Ağır Ceza Mahkemesinin 30.12.2020 tarih ve E:2020/185, K:2020/365 sayılı kararı ile 'Silahlı Terör Örgütü İçindeki Hiyerarşik Yapıya Dahil Olmamakla Birlikte Örgüte Bilerek ve İsteyerek Yardım Etme' suçu nedeniyle 1 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği, istinaf başvurusunun İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesinin 09.12.2021 tarih ve E:2021/360, K:2021/1597 sayılı kararı ile davacıya ilişkin kısmının İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. Ceza Dairesi tarafından incelenmek üzere itiraz kanun yolu açık olmak üzere esastan reddine karar verildiği, davacı tarafından itiraz kanun yoluna başvurulmadığı ve kararın 24.12.2021 tarihinde kesinleştiği görülmektedir.

Bu durumda, kesinleşmiş yargı kararı ile davacının örgüte bilerek ve isteyerek yardımda bulunduğu tespit edildiğinden 6325 sayılı Kanun'da arabulucular siciline kayıt şartları arasında sayılan terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak şartını taşımadığı anlaşıldığından arabulucular siciline kayıt başvurusunun reddedilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Açıklanan nedenlerle, davanın reddine..."

5. Başvurucu anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde terör örgütüne üye olmadığının, örgütle irtibat ve iltisakının bulunmadığının ağır ceza mahkemesi tarafından da kabul edildiğini; Mahkemenin hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) kararına atıfla olay ve olguları tartışmadan haksız bir karar verdiğini vurgulamıştır. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 17/10/2022 tarihinde istinafa konu kararı usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle onamıştır.

6. Başvurucu, nihai kararı 21/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 19/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; terör örgütü üyesi olmadığının, örgütün hiyerarşisi içinde yer almadığının ceza davasında da kabul edildiğini, örgütle ilişkili kurum ve kuruluşların 2013 yılı öncesinde avukatlığını yaptığı gerekçesiyle örgüte yardım etmek suçundan hakkında HAGB verildiğini belirtmiştir. Ancak HAGB kararının mahkûmiyet hükmü olmadığını, dolayısıyla hiçbir hüküm ve sonuç doğurmaması gerektiğini, ceza yargılaması sonunda HAGB gibi mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulması durumunda masumiyet karinesi kapsamında kişiyi suçlu gösterecek işlem ve uygulamadan kaçınılması zorunluluk arz ettiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda Mahkemenin HAGB kararına konu olay ve olguları tartışmadan doğrudan ağır ceza mahkemesinin kararına dayanarak terör örgütüyle irtibat ve iltisaklı saymasının masumiyet karinesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yargılama sürecinde başvurucunun tüm itirazları ve dosya kapsamındaki bilgi/belgeler hakkında bir inceleme yapıldığı ve davanın reddine karar verildiği belirtilmiştir. Bu bağlamda idari yargı mercilerinin kararlarının

başvurucunun ceza hukuku anlamında suçlu olduğunu ifade veya ima eden bir anlama sahip olmadığı, başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği incelenirken bu hususla birlikte Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvurucunun iddiasının özü HAGB kararının yargı makamları tarafından değerlendirilmesine yönelik olduğu anlaşılmakla başvurunun bir bütün hâlinde masumiyet karinesi kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tâbi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26). Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 38). Güvencenin birinci yönü kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlal edilmesi söz konusu olabilir (Galip Şahin, § 39). Masumiyet karinesinin ikinci yönü ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

12. HAGB, erteleme ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar gibi hükmün ve cezanın bireyselleştirilmesi kurumlarından biridir. Hâkim, sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurmakla beraber hükmü açıklamamakta ve sanığı belirli bir süre denetim altında tutmaktadır. Sanık, denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemediği ve mahkemece öngörülen denetimli serbestlik tedbirine uygun davrandığı takdirde açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılmaktadır (Enez Ersöz [1. B.], B. No: 2018/19673, 31/3/2022, § 35). Hüküm, açıklanması hâlinde kanun yolu denetimine tabi olacağından mahkemenin sanığın suçlu olduğuna dair söz konusu kanaatinin kanun yolu mercilerinde bozulması ve buna bağlı olarak kişinin isnat edilen suçtan beraat etmesinin de mümkün olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle denetim sürecinde kişinin suçluluğunun sabit olmadığı, dolayısıyla suçlu sayılamayacağı, masum olduğu açıktır (Enez Ersöz, § 36).

13. Diğer taraftan idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından salt kişinin yargılanmış olmasından ve HAGB'ye dair karardan söz edilmesi masumiyet karinesinin ihlal

edildiğinden bahsedebilmek için yeterli değildir. Bu kapsamdaki değerlendirmede kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran HAGB'ye karar verilen fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (Hüseyin Şahin [GK], B. No: 2013/1728, 12/11/2014, § 40).

14. Eldeki olayda başvurucu hakkındaki ceza yargılamasında silahlı terör örgütü içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan hapis cezası ile cezalandırıldığı ve sonuç olarak HAGB kararı verildiği görülmüştür. Başvurucunun arabuluculuk siciline kaydolma talebinin reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle idari yargıda açtığı davada ise anılan karara dayanılarak değerlendirme yapıldığı anlaşılmaktadır.

15. Öte yandan ceza davasında yer alan bilgi ve belgelere ulaşılarak söz konusu verilerin başvurucunun talebinin mevzuat çerçevesinde değerlendirilmesinde -masumiyet karinesine uygun olmak koşuluyla- herhangi bir engel bulunmamaktadır. Ancak ceza davasında yer alan verilerin terör örgütüyle irtibat ve iltisak kapsamında ayrıca değerlendirilmesi gerekirken somut olayda Mahkeme tarafından ceza kovuşturması esas alınmakla yetinilmiştir (benzer değerlendirme için bkz. Diren Taş [1. B.], B. No: 2019/38230, 24/1/2024, § 35).

16. Bununla birlikte HAGB kararı neticesinde başvurucunun masumiyeti devam ettiğinden anılan ceza davasından sonraki süreçte idari ve yargısal makamların başvurucunun masumiyetine halel veren bir yaklaşım sergileyip sergilemediklerinin incelenmesi gerekir. Bu bağlamda yukarıda yer verilen ilkeler uyarınca masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği incelenirken yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği, ceza yargılaması kararını sorgulayıp sorgulamadığı ve münhasıran ceza yargılaması sonucunda verilen HAGB kararına dayanıp dayanmadığı değerlendirilmelidir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mustafa Demirkol [1. B.], B. No: 2019/24253, 8/2/2024, § 19).

17. Mahkeme kararının gerekçesinde, ağır ceza mahkemesi kararına atıfla başvurucunun "...kesinleşmiş yargı kararı ile ... örgüte bilerek ve isteyerek yardımda bulunduğu tespit edildiğinden... arabulucular siciline kayıt şartları arasında sayılan terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak şartını taşımadığı" belirtilmiş ve ceza yargılamasına konu olan olay ve olguların irdelenmesi yoluyla terör örgütüyle irtibatı ve iltisakı ortaya konulmamıştır. Belirtilen şekilde bir irdeleme yerine HAGB kararına atıf yapılarak sonuca ulaşılmak suretiyle kararın gerekçesinde bir yandan kesin bir mahkûmiyet hükmü ile sonuçlanmayan ceza yargılamasında verilen karara dayanıldığı, bir yandan da kullanılan ifadelerde başvurucunun üzerine atılı suçu işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet verildiği görülmüştür. Bu durumda verilen HAGB kararı anlamsız hâle gelmiş ve başvurucunun masumiyetine gölge düşürülmüştür. Diğer taraftan başvuruya konu ceza yargılamasında yapılan değerlendirmenin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre HAGB ile kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmayacağına yönelik düzenlemeyle bağdaştığı da söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kader Uzun Madenkuyu [1. B.], B. No: 2019/19294, 19/1/2023, § 38).

18. Dolayısıyla Mahkeme kararının gerekçesinde kullanılan ifadeler ve sadece ağır ceza mahkemesinin açıklanması ertelenen hükmüne dayanılması nedeniyle başvurucunun ceza yargılamasına konu eylemi işlediği ve suçlu olduğu kanaatinin yansıtıldığı anlaşıldığından masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesi ile Anayasa'nın 38. maddesinin

dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesi ile Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 17. İdare Mahkemesine (E.2021/1081, K.2022/512) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, idari işlemin iptali nedeniyle açılan davada, kesin mahkumiyet hükmü ile sonuçlanmayan ceza yargılamasına dayanılarak gerekçeli kararda suçluluğu ima eden ifadeler kullanılması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, Mahkememiz çoğunluğu tarafından başvurucunun Anayasa'nın 36. ve 38.maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Başvurucunun arabulucular siciline kayıt talebinin reddine ilişkin işlemin gerekçesi, başvurucunun, Arabuluculuk Kanununun 20. maddesindeki terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmama şartını taşımadığına ilişkindir. İdare Mahkemesi iptal talebinin reddine ilişkin kararında, başvurucu hakkında terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardımda bulunma suçundan kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunduğu, bu nedenle işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtmiştir. Bölge İdare Mahkemesi de idare mahkemesinin gerekçelerini yerinde bulduğundan davacının istinaf talebini reddetmiştir.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 20. maddesinin 2. fıkrasının (d) bendinde arabulucular siciline kaydolmak için "Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak" koşuluna yer verilmiştir. Kuralda yer alan terör örgütü kavramı, 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasında cebir ve şiddet kullanılarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet'in niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti'nin ve Cumhuriyet'in varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve özgürlükleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amaçlarına yönelik olarak suç işlemek üzere kurulmuş örgütler olarak tanımlanmıştır. Buna göre, terör örgütü kavramı Kanunda tanımlanmış olduğundan belirsiz veya öngörülemez olduğu söylenemez. (Bkz. Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, §49).

Kuralda yer alan iltisak ve irtibat kavramları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında (§ 30,31), iltisaklı kavramının kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramının ise bağlantılı anlamına geldiğini, bu ibarelerin genel kavram niteliğinde olduğunu, objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla kapsam ve sınırlarının tespiti mümkün olan söz konusu ifadelerin de belirsiz olduğu söylenemez. (Aynı yönde bkz. Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı, (§ 52,53).

Arabuluculuk Kanunu incelendiğinde, sicile kayıtlı arabulucuların uyuşmazlıkları davaya dönüşmeden çözüme kavuşturmak için faaliyet yürüttüğü, düzenlenen tutanakların anlaşma ile sonuçlanması halinde icra edilebildiği, anlaşma sağlanamaması halinde davaya dönüştüğü, bu anlamda arabuluculuk faaliyetinin bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğu söylenebilir. Bu nedenle, arabulucular siciline kayıt için terör örgütleri ile irtibatlı ya da iltisaklı olmama koşulunun aranmasının meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve

gerekli olmadığı söylenemez.

Kural uyarınca arabulucular siciline kayıt başvurusunda bulunanın fiillerin irtibat ve iltisak kapsamında bulunup bulunmadığının tespitinde idarenin takdir yetkisi bulunmakla birlikte bu yetki sınırsız nitelikte değildir. İrtibatlı ve iltisaklı olma hususu, somut olarak ispatlanabilir olay ve olgulara dayanmalıdır. Kuralda temel ölçüt olarak öngörülen, kavuşan, bitişen, birleşen anlamına gelen iltisaklı kavramı ile iki unsur arasında ilişki sağlamayı ifade eden irtibatlı kavramları arasında derece/aşama ve yoğunluk olarak fark bulunsa da kural bağlamında söz konusu kavramların terör örgütünün düşünce ve amacının benimsenerek hareket edilmesi ya da farklı nedenlerle de olsa söz konusu örgüt ya da yapının faaliyetleriyle ilgili ve uyumlu davranışlarda bulunulması anlamına geldiği açıktır. (Anayasa Mahkemesinin 23.07.2024 tarihli, 2023/25 E. ve 2024/139 K. sayılı kararı § 64, 65; Aynı yönde bkz. (AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, §524, 525).

Kaldı ki, somut olayda olduğu gibi herhangi Kanunda öngörülen kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların idari yargıya taşınabilmesi ve idarenin irtibat ya da iltisak kavramını somut olay bağlamında doğru bir şekilde değerlendirip değerlendirmediğinin denetlenmesi mümkündür. Bu bağlamda, başvurucu hakkında terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardımda bulunma suçundan HAGB kararı verilmiş olsa da, irtibat veya iltisaklı olarak değerlendirmesi için kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü bulunması gerekmemektedir. Nitekim 6325 sayılı Kanunun 20. maddesinin (ç) bendinde, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıldan fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık, gerçeğe aykırı bilirkişilik yapma, yalan tanıklık ve yalan yere yemin suçlarından mahkûm olmamak hükmüne yer verilerek, sicile kaydı engelleyen suçlar ayrıca belirtilmiştir. Hal böyle olunca, başvurucunun arabulucular siciline kaydının yapılmaması ve mahkemenin iptal talebinin reddine ilişkin gerekçede irtibat ve iltisakın varlığı için, HAGB ile sonuçlanan ceza yargılamasına yer vermesi, Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerine aykırı değildir.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesi ihlal edilmediğinden, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer Çınar

HAYRULLAH ALTUN

B. No: 2023/5433 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/5433

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYRULLAH ALTUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/5433)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Volkan SEVTEKİN

Başvurucu : Hayrullah ALTUN

Vekili : Av. Süleyman SUBAŞI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, istinaf başvuru süresinin gerekçesi açıklanmayan kararın tefhim edildiği tarihten başlatılarak hükmün kesinleştirilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/1/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

3. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

4. Başvurucu aleyhine açılan icra memur muamelesine karşı şikâyet davasında Ürgüp İcra Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 8/11/2022 tarihinde davanın kabulüne karar vermiştir. Mahkemenin kısa kararında, kararın tefhimden itibaren on günlük süre içinde istinaf kanun yolu açık olmak üzere verildiği belirtilmiştir.

5. Mahkemece 9/12/2022 tarihinde, kararın tarafların yüzüne karşı verildiği ve taraflarca

karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmaması üzerine hükmün 19/11/2022 tarihinde kesinleştiğine dair kesinleştirme şerhi düzenlenmiştir.

6. Başvurucu vekili 16/12/2022 tarihli dilekçesiyle gerekçeli kararın taraflara tebliğ edilmeden karar hakkında kesinleştirme şerhi düzenlenmesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek bu durumun tavzihi ile kesinleştirme şerhinin kaldırılmasını ve gerekçeli kararın tebliğini talep etmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 16/12/2022 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

8. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun bireysel başvuru tarihi itibarıyla "İstinaf dilekçesinin reddi" başlıklı 346. maddesi şu şekildedir:

"(1) İstinaf dilekçesi, kanuni süre geçtikten sonra verilir veya kesin olan bir karara ilişkin olursa, kararı veren mahkeme istinaf dilekçesinin reddine karar verir ve 344 üncü maddeye göre yatırılan giderden karşılanmak suretiyle ret kararını kendiliğinden ilgiliye tebliğ eder.

(2) Bu ret kararına karşı tebliği tarihinden itibaren bir hafta içinde istinaf yoluna başvurulabilir. İstinaf yoluna başvurulduğu ve gerekli giderler de yatırıldığı takdirde dosya, kararı veren mahkemece yetkili bölge adliye mahkemesine gönderilir. Bölge adliye mahkemesi ilgili dairesi istinaf dilekçesinin reddine ilişkin kararı yerinde görmezse, ilk istinaf dilekçesine göre gerekli incelemeyi yapar."

9. 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun bireysel başvuru tarihi itibarıyla;

i. "İstinaf yoluna başvurma ve incelenmesi" başlıklı 363. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...İstinaf yoluna başvuru süresi tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren on gündür."

ii. "İstinaf dilekçesinin reddi" başlıklı 365. maddesi şöyledir:

"İstinaf yoluna başvurma, yasal süre geçtikten sonra yapılır veya istinaf yoluna başvurulmasına olanak bulunmayan bir karara veya vazgeçme nedeniyle itiraz veya şikâyetin reddine yahut süresi geçmiş bir şikâyete ilişkin olursa, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun ilgili hükümleri gereğince istem icra mahkemesince reddedilir.

İstinaf yoluna başvuran kişi ret kararını kabul etmezse, istinaf dilekçesi diğer tarafa tebliğ edildikten sonra, karar sureti ve verilirse cevap dilekçesiyle birlikte yetkili bölge adliye mahkemesine gönderilir. Şu kadar ki bu hâlde satış dahil hiçbir icra işlemi durmaz.

Bölge adliye mahkemesi, birinci fıkra kapsamına girdiği hâlde reddine karar verilmemiş başvuruyu geri çevirmeyip doğrudan kesin karara bağlar."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Anayasa Mahkemesinin 7/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu; istinaf süresinin gerekçeli kararın tebliğinden itibaren başlaması gerekirken, gerekçesi açıklanmamış kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf süresinin başlatıldığını ve kararın kesinleştirildiğini belirtmiştir. Hukuka aykırı bu durumun tavzihi ile kesinleştirme şerhinin kaldırılması talebinin de reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

12. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle yargı mercilerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz [1. B.], B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri [1. B.], B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

14. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

15. İlgili mevzuata göre kanuni süresi geçtikten sonra veya istinaf kanun yoluna başvurulmasına olanak bulunmayan bir karara karşı da istinaf kanun yoluna başvurma hakkı mevcut olmakla birlikte, istinaf dilekçesinin ilk derece mahkemesince -icra mahkemesince- reddi hâlinde de bu defa bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulabilir. Bölge adliye mahkemesi ilgili dairesi istinaf dilekçesinin reddine ilişkin kararı yerinde görmezse bir başka ifadeyle kararın istinafa tabi olduğunu tespit ettiğinde ilk derece mahkemesinin dilekçenin reddine ilişkin kararını kaldırarak ilk istinaf dilekçesine göre gerekli incelemeyi yapar (bkz. §§ 8, 9).

16. Bu kapsamda istinaf kanun yoluna başvurulmasına olanak bulunup bulunmadığı hususu kanun yollarını düzenleyen mevzuatın yorumlanması suretiyle tespit edilecektir. Söz konusu mevzuatın yorumlanması görevi ise öncelikle yargı mercilerine aittir. Anayasa Mahkemesinin usul hükümlerini ilk elden yorumlama görevi bulunmadığı gibi usul hükümlerinin doğrudan Anayasa Mahkemesince yorumlanması bireysel başvurunun amacıyla da bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin bu konudaki görevi yargı mercilerinin yorumlarının etkilerini incelemekten ibarettir. Dolayısıyla kanun yollarına ilişkin usul hükümlerinin öncelikle olağan kanun yolu mercilerince incelenmesi işin mahiyeti gereğidir (Umut Öztürk [GK], B. No: 2017/37079, 29/9/2021, § 33).

17. Mahkemelerin verdiği kararların hangi sürede istinafa tabi olduğu hususunda yaptığı tespitin de yargı denetimi dışında olmadığı, bunlara karşı bir üst kanun yoluna müracaat edilmesinin mümkün olduğu açıktır. Bir başka ifadeyle ilk derece mahkemesi kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurma hakkının mevcut olduğunun doğrudan Anayasa Mahkemesinde ileri sürülmesi, kanun yollarına ilişkin usul hükümlerinin kanun yolu mercilerinden önce Anayasa Mahkemesince incelenmesi sonucunu doğurur ki bu da bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği ilkesine aykırıdır (Umut Öztürk, §§ 33, 34).

18. Yukarıda değinilen mevzuat hükümleri ilk derece mahkemelerinin verdikleri kararlara karşı istinaf dilekçesi sunulmasını ve bu dilekçenin reddi hâlinde dilekçe ret kararına karşı kanunlarda öngörülen süre içinde üst kanun yoluna müracaat edilmesini mümkün kılmaktadır. Böylelikle üst kanun yolu mercii bir alt mahkemenin kararının süresinde olup

olmadığını veya kesinliğine dair tespitinin usul kanunlarına uygun olup olmadığını inceleyecek ve alt mahkemenin değerlendirmesini isabetli görmediği takdirde dilekçe ret kararını kaldırarak ilk istinaf dilekçesine göre gerekli incelemeyi yapabilecektir (temyiz talebi bağlamında benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Özderici İnşaat San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2018/10330, 28/5/2019, § 31).

19. Sonuç olarak başvurucu; kesinleştirme şerhinin hatalı olduğu -öncelikle istinaf merciinde tartışılması gereken istinaf süresinin Mahkemenin kısa kararının tefhimi yerine gerekçeli kararının tebliğinden itibaren başlayacağına dair iddiayla- ve diğer istinaf nedenleriyle Mahkemenin verdiği karara karşı istinaf kanun yoluna başvurma imkânı bulunmasına ve istinaf dilekçesinin Mahkeme tarafından reddi hâlinde dahi, bu ret kararına karşı süresi içinde istinaf kanun yoluna başvurma imkânı olmasına rağmen bu yola başvurmadan ihlal iddialarını doğrudan bireysel başvuruda dile getirmiştir. Dolayısıyla hukuk sisteminde mevcut ve etkili yargı yolu tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EGE ENERJİ ENTEGRE TARIM VE GIDA SANAYİ TİCARET A.Ş.

B. No: 2023/5880 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/5880

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EGE ENERJİ ENTEGRE TARIM VE GIDA SANAYİ TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/5880)

Karar Tarihi: 7/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 16/4/2026 - 33226

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Volkan SEVTEKİN

Başvurucu : Ege Enerji Entegre Tarım ve Gıda Sanayi Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Fatih ŞİRİNKAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temyiz başvurusunun süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun kişilik haklarına saldırı nedeniyle açtığı manevi tazminat davası 29/9/2016 tarihli bozmaya uyularak yapılan yargılama sonucunda Aydın 2. Asliye Hukuk Mahkemesince (Mahkeme) 29/6/2021 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu vekili 15/10/2021 tarihinde kararı temyiz etmiştir. Mahkeme 27/10/2021 tarihli ek kararı ile temyiz kanun yolu başvurusunun süre yönünden reddine karar vermiştir. Ek kararda tebliğden itibaren on beş gün içinde Yargıtaya başvurulabileceği belirtilmiştir.

3. Bu defa başvurucu, ek kararda esas alınan gerekçeli karar tebligatının usulsüz olduğunu belirterek ek kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin (Daire) 15/3/2022 tarihli kararında, Mahkemenin ek kararının 1/11/2021 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edildiği

belirtilerek 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun geçici 3. maddesinin (2) numaralı fıkrası delaletiyle 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 432. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca yedi günlük yasal temyiz süresi geçtikten sonra 11/11/2021 tarihinde yapılan temyiz isteminin süre yönünden reddine oyçokluğuyla karar verilmiştir.

4. Başvurucu, anılan Daire kararına karşı karar düzeltme isteminde bulunmuştur. Karar düzeltme dilekçesinde başvurucu, Mahkemenin ek kararında kanun yolunun yanlış gösterildiğini, bu nedenle 1086 sayılı Kanun'un ilgili maddesinde düzenlenen süre geçtikten sonra ancak ek kararda belirtilen süre içinde temyiz kanun yoluna başvurduğunu dile getirmiştir. Ayrıca Dairenin oyçokluğuyla verdiği karara karşı yazılan karşıoy yazısında ifade edildiği gibi Anayasa Mahkemesinin benzer birçok uyuşmazlıkta mahkemeye erişim hakkının ihlali yönünde kararlar verdiğini, bu kararlar doğrultusunda temyiz isteminin süresi içinde yapıldığı kabul edilerek temyiz incelemesi yapılması gerekirken süre yönünden verilen ret kararında hukuki isabet bulunmadığını belirtmiştir.

5. Dairenin 12/10/2022 tarihli kararı ile karar düzeltme isteminin reddine oyçokluğuyla karar verilmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 12/12/2022 tarihinde öğrendikten sonra 9/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, Mahkemece temyiz süresinin ek kararın tebliğinden itibaren on beş gün olarak gösterildiğini ve belirtilen süre içerisinde temyiz talebinde bulunmasına rağmen temyiz başvurusunun haksız yere süreden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

9. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Somut olayda başvurucunun temyiz isteminin süresinde yapmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple mahkemeye erişim hakkına yönelik bu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

12. Başvuru konusu olayda başvurucunun temyiz başvurusunu 1086 sayılı Kanun'un 432. maddesinde öngörülen sürede yapmadığı gerekçesiyle başvurunun reddedildiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağı mevcuttur. Öte yandan kanun yoluna başvurma hakkının belli bir süre koşuluna bağlanması yargılamaların sürüncemede kalmasını engellemek, uyuşmazlıkların mümkün olan en kısa süre içinde nihai çözüme kavuşturulmasını ve hukuk

aleminde etki ve sonuçlarını doğurması beklenen kesin hükmün bir an önce teminini sağlamak gibi hukuki güvenlik ve istikrara yönelik önemli ve meşru bir amaca hizmet eder (benzer değerlendirmeler için bkz. Ertuğrul Dalbaş [1. B.], B. No: 2014/7805, 25/10/2017, § 59). Eldeki başvuruda, mahkemeye erişim hakkına yönelik olarak kanuni dayanağı ve meşru amacı olan bir müdahalenin varlığı kabul edildikten sonra son olarak bu müdahalenin ölçülü olup olmadığı da değerlendirilmelidir.

13. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik, öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını; gereklilik, ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

14. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, bu süreler dava açmayı imkânsızlaştırmadıkça -hukuki belirlilik ilkesinin gereği olarak- mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ancak mevzuatta öngörülen süre kurallarının hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

15. Anayasa'nın 40. maddesinin ikinci fıkrasında devletin işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yollarına ve mercilere başvuracağını, sürelerini belirtmek zorunda olduğu ifade edilmiştir. Kanun koyucu, devlet organlarının tesis ettiği işlemlere karşı kanun yolları ve hangi mercilere başvuracağını, başvuru süresi bakımından tarafların doğru bilgi sahibi olmalarını sağlayarak dağınık mevzuat karşısında hangi yola müracaat edeceğini bilmeyen yahut tereddüt eden bireylerin hak arama özgürlüğünü etkin ve sağlıklı bir şekilde kullanmalarını amaçlamıştır (Kommersan Kombassan Mermer Maden İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/7114, 20/1/2016, § 50).

16. Anayasa Mahkemesi birçok başvuruda yargı makamlarınca gösterilen kanun yolu süresine güvenerek hareket eden başvurucuların mahkemelerce oluşturulan hukuki belirsizliğe katlanmak zorunda bırakılmasının ölçülü olmadığı, dolayısıyla mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Örneğin S.K. ([2. B.], B. No: 2015/2438, 19/4/2018) başvurusunda; iş mahkemesi kısa ve gerekçeli kararında temyiz süresini kararın tebliğinden itibaren on beş gün olarak göstermiştir. Başvurucu, bu süreye güvenerek kararın tebliğinden itibaren on beş günlük süre içinde hükmü temyiz etmiş; mahkemenin temyiz isteminin süreden reddine dair ek kararı, Yargıtayca iş mahkemesi kararlarına karşı temyiz süresinin tefhim veya tebliğden itibaren sekiz gün olduğu, temyiz isteminin ise süreden sonra yapıldığı belirtilerek onanmıştır. Anayasa Mahkemesi bu başvuruda başvurucunun kendisine tanınan on beş günlük süreye güvenerek hareket ettiği, kararda belirtilen sürenin başvurucuyu yanılttığı ve hukuki belirsizlik yarattığı, mahkemenin yanıltması sonucu ortaya çıkan belirsizliğe başvurucunun katlanmak zorunda bırakılmasının ölçülü olmadığı, dolayısıyla başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

17. Somut uyuşmazlıkta elverişlilik ve gereklilik ilkeleri yönünden tartışılmayı gerektirecek

bir husus bulunmamaktadır. Somut olayda değerlendirilmesi gereken asıl mesele, müdahalenin orantılı olup olmadığı; bir başka ifadeyle başvurucunun temyiz talebinin süre koşulu gerekçe gösterilerek incelenmemesinin mahkemeye erişim hakkına orantısız bir müdahale oluşturup oluşturmadığıdır.

18. Başvuru konusu olayda 6100 sayılı Kanun'un geçici 3. maddesinin (2) numaralı fıkrası delaletiyle 1086 sayılı Kanun'un 432. maddesinin beşinci fıkrası gereği temyiz kanun yoluna başvurma süresi kararın tebliğinden itibaren yedi gün olmasına rağmen Mahkemenin ek kararında temyiz kanun yoluna başvuru süresi kararın tebliğinden itibaren on beş gün olarak gösterilmiştir (bkz. § 2). Başvurucu, Mahkeme kararında kendisine tanınan ve kararın tebliğinden itibaren başladığı belirtilen on beş günlük süreye güvenerek hareket etmiştir. Daire temyiz başvurusunun yedi günlük yasal sürede yapılmadığını belirterek başvurucunun temyiz taleplerini süreden dolayı reddetmiştir (bkz. § 3).

19. Mahkemelerin kanun yolu ve süresini taraflara doğru gösterme yönündeki yükümlülüğü gözönüne alındığında, kanun yoluna başvuru süresinin Mahkeme tarafından hatalı gösterilmesinin sonuçlarına katlanmak zorunda bırakılan başvurucunun üzerinde Dairenin yorumunun ağır bir yüke sebep olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Yargıtay 11. Hukuk Dairesine (E.2022/4275, K.2022/6910) gönderilmek üzere Aydın 2. Asliye Hukuk Mahkemesine

(E.2019/93, K.2021/381) GÖNDERİLMESİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 41.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TÜLAY UÇ

B. No: 2023/11036 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/11036

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TÜLAY UÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/11036)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Tülay UÇ

Vekili : Av. Şura KAPLAN TÜREN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve mahkûmiyet kararında suç oluşturmayan bazı eylemlere dayanılması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda ayrıca adil yargılanma hakkının farklı güvencelerinin ihlal edildiği iddiası da bulunmaktadır.

2. Çanakkale Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) kapsamında 17/25 Aralık süreci sonrasında terör örgütü ile irtibat ve iltisak hâlinde olmasından dolayı gözaltına alınan ve kayyım atanan Zaman Gazetesi yazarlarına sahip çıkılması amacıyla Çanakkale'de basın açıklamaları ve yürüyüşler gerçekleştirildiği, terör örgütünün talimatları ile hareket eden sivil tolum örgütü üyelerinin bu eylemlerde ön saflarda yer aldıkları ve Mercek kod adlı gizli tanığın FETÖ/PDY'nin Çanakkale kadın yapılanması hakkında verdiği beyanlar doğrultusunda aralarında başvurucunun da bulunduğu kişiler hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Başvurucu 7/12/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır. Kollukta müdafiinin de hazır bulundurulmasıyla şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde; FETÖ/PDY yapılanması içinde yer

almadığını, kimin yönlendirdiğini bilmediği üniversite öğrencilerine gıda yardımında bulunduğunu, sohbetlere katılmadığını ve adliye önünde gerçekleştirilen eylemin amacını bilmediğini beyan etmiştir. Çanakkale 2. Sulh Ceza Hâkimliğince yapılan sorgusunda adliye önündeki eyleme merak ettiği için katıldığını ve evlerde kalan öğrencilere erzak yardımı yaptıklarını beyan eden başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma şüphesiyle 12/12/2016 tarihinde tutuklanmıştır.

4. Soruşturma kapsamında Mercek kod adlı gizli tanık, FETÖ/PDY'nin Çanakkale kadın yapılanması hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Gizli tanık Mercek'in anlatımları şöyledir:

"...Ev Anneleri ise kendilerine bağlanan 3 veya 5 evin ihtiyaçları[nın] karşılanmasında birinci derecede sorumludurlar, ayrıca çevrelerinde bulunan şahıslardan bu evler için para toplayarak İl Sorumlusu [G.B.nin] yardımcısına bağlı faaliyet göstermektedirler. Çanakkale İlinde ev anneleri [Ş.İ.ye] karşı sorumluydular, [Ş.İ.nin] Ankara iline gitmesi sonucunda onun yerine gelen [H.K.Y.ye] karşı sorumlu faaliyet göstermektedirler... Öğrenciler arasında düzenlenen maklube, çiğ köfte partileri, sinema izletimleri ve kermeslerden taraftar kazanılmaktadır. Kermeslerin düzenlenmesi ve hayata geçirilmesi ev anneleri tarafından yapılmaktadır... Ev anneleri ablalardan bağımsız örgüt elemanları olarak il sorumlu yardımcısına bağlı faaliyet göstermektedirler. Bunlar öğrencileri cemaate kazandırmak için kermes, himmet ve benzeri faaliyetleri tertip ederek hayata geçirmektedirler."

5. Gizli tanık Mercek'in 25/10/2016 tarihli fotoğraf teşhis işlemindeki başvurucuyla ilgili beyanları ise şöyledir:

"...Bu fotoğraftaki ev annesini Tülay Uç [başvurucu] ismi ile bilirim. Kendisi örgütün ev anneliğini yapmaktadır. Bildiğim kadarıyla eşinin ismi [H.dır]. [H.] isimli eşi de örgütün eğitim kanadında yer alır. "

6. Aynı soruşturma kapsamında beyan ve teşhiste bulunan S.T., S.Y., F.A. ve B.C. ise başvurucunun FETÖ/PDY yapılanması içinde ev annesi olarak görev yaptığını, düzenlenen kermeslere katıldığını ve evinde toplantılar düzenlediğini beyan etmiştir.

7. Diğer taraftan ise başvurucunun 15/12/2014 tarihinde Zaman gazetesi yazarlarının gözaltına alınmasına yönelik adliye önünde gerçekleştirilen protesto gösterisine katıldığına dair tutanak ile başvurucuya ait sosyal medya hesabından dershanelerin kapatılmasıyla ilgili atmış olduğu mesaj görüntüsü dosyaya gönderilmiştir.

8. Aynı soruşturma kapsamında kollukta etkin pişmanlıktan yararlanma talebiyle şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan E.A.nın müdafi huzurunda vermiş olduğu ifadesinin ev anneliğiyle ilgili kısımları şöyledir:

"...Yine cemaat yapılanmasının ev annesi sistemi olduğunu ve her evden sorumlu bir ev annesi olduğunu bu dönemlerde öğrendim. Fakat ben halen daha cemaat hakkında tam bir bilgi sahibi olmadığımdan kaynaklı kimin bizim evden sorumlu olduğunu bilmiyordum. Sadece bazı zamanlarda evde sohbet toplantıları olduğunda eve gelen malzemeler oluyordu. Ben bu malzemelerin daha sonradan ev anneleri tarafından gönderildiğini öğrendim."

9. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 20/1/2017 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede; başvurucu hakkında beyan ve teşhiste bulunan şüpheli ifadeleri ve gizli tanık Mercek'in anlatımları doğrultusunda başvurucunun terör örgütüne ait öğrencilerin barındığı ev ve yurtların ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle ev anneliği görevi üstlendiğine ve evinde

örgütsel toplantılar yaptığına değinilmiştir. Diğer taraftan Zaman gazetesi yazarları E.D. ve H.K.nın gözaltına alınmalarını protesto etmek amacıyla Çanakkale'de Aralık 2014 tarihinde düzenlenen eylemlere iştirak ederek aktif şekilde rol aldığı, kendisine ait sosyal paylaşım sitesinden terör örgütüne ait dershanelerin kapatılması sürecini eleştiren paylaşım yaptığı ve örgütün yayın kuruluşu olan Zaman gazetesine üyeliğinin bulunduğu belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

10. İddianamenin kabulü ile açılan dava Çanakkale 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 10/2/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemlerini yapmıştır. Tensip tutanağında -diğerlerinin yanı sıra- başvurucu hakkında ByLock kullanıcı kaydının bulunup bulunmadığının araştırılmasına ve savunmaların alınmasından sonra tanıkların dinlenmesine karar verilmiştir.

11. Yargılama on celsede tamamlanmıştır. Birinci celse öncesinde başvurucunun ByLock kullanıcı kaydının bulunmadığına dair rapor dosyaya gönderilmiştir. Başvurucu müdafii, sunmuş olduğu dilekçesiyle örgüt üyeliğine ilişkin yeterli delil bulunmadığını ve suçun unsurlarının da oluşmadığını belirterek başvurucunun tahliyesini talep etmiştir. Diğer sanık savunmalarının alındığı birinci ve ikinci celsede başvurucu hazır bulunmuştur. Başvurucu; üçüncü celsede yaptığı savunmasında önceki beyanlarına ek olarak Zaman gazetesi aboneliğinin eşine ait olduğunu, Bank Asya hesabını 2016 yılında kapattığını, kızının üniversiteden arkadaşlarına kuru erzak yardımı yaptığını ve ev anneliği iddiasını kabul etmediğini beyan etmiştir. Türkçe olimpiyatları ve dershanelerin kapatılması sürecinde attığı sosyal medya mesajlarının kendisine ait olduğunu ifade eden başvurucu, aleyhe beyan ve teşhislerin de doğru olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucuya gizli tanık Mercek'e ait ifadeler okunduğunda ise gizli tanığın beyanlarını kabul etmediğini bildirmiştir.

12. Yargılamanın 12/5/2017 tarihli dördüncü celsesinde sanıkların Bank Asya hesaplarının bulunup bulunmadığının varsa hesap açılış tarihi ile hesap hareketlerinin dökümünün celbi için Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) yazı yazılmasına ve gizli tanık Mercek'in dinlenmesine karar verilmiştir. TMSF'den gelen yazı cevaplarına ilişkin 21/7/2017 tarihli bilirkişi raporu Mahkemeye sunulmuştur. Bilirkişi raporunda başvurucunun 2013 yılı Aralık ayından sonra aktif şekilde hesabını kullanarak örgüt lideri Fethullah Gülen'in Bank Asya'ya para yatırılmasına ilişkin talimatından sonra 30.000 TL katılım hesabı açtırdığı, Bank Asya'nın TMSF'ye devredildiği 29/5/2015 tarihinden sonraki dönemde üçüncü kişiler hesabına 18.618 TL ödeme hareketinin bulunduğu ve son işlem tarihinin 8/4/2016 olduğu belirtilmiştir.

13. Mahkeme, başvurucunun ve müdafiinin hazır bulunduğu 24/7/2017 tarihli beşinci celsede Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla hazır edilen gizli tanık Mercek'i dinlemiştir. Gizli tanık Mercek, genel olarak daha önceki beyanlarını tekrar etmiş ve başvurucu hakkında "Gösterdiğiniz şahsın kendisi ev annesidir. İsmi Tülay'dır." şeklinde beyanda bulunmuştur. Başvurucu, gizli tanık beyanlarında aleyhe olan anlatımları kabul etmediğini ifade etmiştir. Mahkeme, celseyi diğer sanıklarla ilgili ara kararların yerine getirilmesi amacıyla ertelemiştir.

14. Dokuzuncu celsede Cumhuriyet savcısı tarafından esas hakkındaki mütalaa sunulmuştur. Mütalaada başvurucunun örgüt içinde ev anneliği görevini yürüttüğü, örgütsel toplantı ve kermeslere katıldığı, Bank Asya hesabını aktif olarak kullandığı belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. Yargılamanın 8/5/2018 tarihli onuncu celsesinde hazır bulunan başvurucu ve müdafii esas hakkındaki

mütalaaya karşı yapmış oldukları savunmalarında 2013 yılı öncesine ait birtakım eylemler nedeniyle ceza verilemeyeceğini, Bank Asya hesabını talimat üzerine açmadığını ve örgüt üyeliği suçunun oluşmadığını belirtmiştir.

15. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın başvurucuyla ilgili kısmı şu şekildedir:

"Sanık Tülay UÇ'un [başvurucu] FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü Çanakkale Kadın Yapılanması içerisinde Ev Annesi olarak faaliyet yürüttüğü, bu kapsamda kendi evinde örgütsel toplantılar düzenlediği, kendi evinde üniversite öğrencilerini örgüte kazandırmak amacıyla iftar ve yemek programı düzenlediği, kendisine irtibatlandırılan örgütün öğrenci evlerine mutfak erzakı alarak ve örgüt tarafından maddi kaynak tedariki için düzenlenen kermeslere katılarak örgüte maddi yardımda bulunduğu, örgüte müzahir Zaman Gazetesi'nde yazı yazan [E.D.] ve [H.K.] isimli kişilerin gözaltına alınmasını protesto etmek amacıyla örgüt tarafından ülke çapında ve aynı anda Çanakkale ilinde düzenlenen 15/12/2014 tarihli Zaman Gazetesi protesto eylemine katılarak aktif şekilde yer aldığı, ikrarıyla da sabit olduğu üzere "tülayuç@tlay_u" kullanıcı isimli sosyal medya hesabından '#EnGüzelDershaneHatıram' hashdag'i (HD) ile '140 karaktere sığmayan hatıralarımız 140 ülkeye sığmayan ideallerimiz var bizim' şeklindeki paylaşımıyla örgüte ait dershanelerin kapatılması sürecini ülke ve dünya gündemine taşımak amacıyla örgütün propagandasını yaptığı, 21/07/2017 tarihli bilirkişi raporuna göre örgütün finans kurumlarından olan Bank Asya nezdinde bulunan hesabını 17-25 Aralık 2013 tarihinden sonra aktif şekilde kullanarak örgüt elebaşı Fethullah Gülen'in 25/12/2013 tarihinde verdiği Bank Asya'ya para yatırılmasına ilişkin talimatının medyaya yansıdığı 15/01/2014 tarihinden sonra 12/09/2014 tarihinde 19.000,00 TL ve 11.000,00 TL tutarlı iki adet katılım hesabı açtırmak suretiyle terör örgütü liderinin çağrısı üzerine hareket ederek örgüte maddi destek sağladığı, bu hususların; sanığın tevil yollu ikrar içeren kolluk ifadesi ve savunması, diğer sanık savunmaları [S.T.nin] 22/11/2016 tarihli teşhisi, [S.Y.nin] 23/11/2016 tarihli teşhisi, [B.C.nin] 25/11/2016 tarihli teşhisi ve 09/05/2017 tarihli savunması, [Ö.B.nin] 25/11/2016 tarihli teşhisi, etkin pişmanlıktan yararlanan [S.K.nın] 25/11/2016 tarihli teşhisi, etkin pişmanlıktan yararlanan [F.A.nın] 01/12/2016 tarihli teşhisi, etkin pişmanlıktan yararlanan [E.A.nın] kolluk ifadesi, [S.S.nin] kolluk ifadesi, gizli tanık MERCEK'in beyanları, 29/11/2016 tarihli Çanakkale TEM Şube Müdürlüğü İnceleme ve Tespit Tutanağı, 07/12/2016 tarihli Arama, El Koyma ve Yakalama Tutanağı, Bank Asya hesabına ilişkin 21/07/2017 tarihli Bilirkişi Raporu, Nüfus Kaydı ve dosya kapsamında yer alan diğer belge ve kayıtlarla sabit olduğu ..."

16. Mahkeme; bu tespit ve değerlendirmelerin ardından başvurucu hakkında elde edilen delillere değinmiş ve başvurucunun 2014 yılından sonraki Bank Asya hesap hareketlerine, Zaman gazetesi için yapılan protesto eylemine katılmasına, kermes ve yardım faaliyetlerinde yer almasına, başvurucu hakkında beyanda bulunan gizli tanık Mercek'in ve aynı dosyada yargılanan sanıklar S.T., S.Y., F.A. ve B.C.nin cemaat yapılanmasının ev annesi sistemine ilişkin ifadelerine yer vermiştir.

17. Başvurucu müdafii; mahkûmiyet kararına karşı sunmuş olduğu istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerinin mutat bankacılık faaliyetleri olduğunu, yargılama sırasında gizli tanık Mercek'in Mahkeme huzurunda çelişkili beyanlarda bulunduğunu ve örgüt üyeliği suçunun kanuni unsurlarının oluşmadığını ileri sürmüştür. Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (İstinaf Dairesi) 2/5/2019

tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

18. Başvurucu ve müdafii, istinaf başvuru dilekçesinde ileri sürülen itirazlarını yineleyerek İstinaf Dairesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz talebi Yargıtay (kapatılan) 16. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) tarafından 30/6/2021 tarihinde reddedilerek kararın onanmasına karar verilmiştir.

19. Başvurucu, nihai kararı 3/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Komisyon, suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile adil yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan ilke ve hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

21. Başvurucu; mahkûmiyet kararına esas alınan delillerin silahlı terör örgütüne üye olma suçunun işlendiğini göstermeye yetmeyeceğini, işlendiği iddia edilen tarihte suç olarak düzenlenmeyen eylemlere dayalı olarak cezalandırılması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda öncelikle kabul edilebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesinin zorunlu olduğu, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilip edilmediği konusunda ise Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

23. Başvurucunun iddiaları suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmiştir.

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

25. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 104; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 46; Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 60).

26. Anayasa'nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Hasan Sarıcı, § 47; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 61).

27. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Hasan Sarıcı, § 48; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan [1. B.], B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 68; Hasan Sarıcı, § 48). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Hasan Sarıcı, § 48; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62).

28. Başvuruya konu mahkûmiyet hükmünün kanuni dayanağı 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesidir. Yargı mercilerine göre bir suç örgütü, baştan itibaren suç işlemek üzere kurulmuş yasa dışı bir yapı olabileceği gibi yasal olarak faaliyet göstermekte olan bir sivil toplum örgütünün sonradan suç örgütüne hatta terör örgütüne dönüşmesi de mümkündür (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

29. Bir kişinin yasa dışı örgüt üyeliği suçundan cezalandırılabilmesi için henüz bir suç işlemiş olması gerekmez. Örgüt üyeliği başlı başına cezalandırılan bir suçtur. Bu itibarla örgüt üyesinin faaliyetinin mutlaka örgüt tarafından gerçekleştirilen suçlara katılma şeklinde olması da gerekmez. Terör örgütüne üye olma suçu, üye ve hatta örgüt henüz bir suç işlememiş olsa dahi örgütün toplum için yarattığı tehlikeyi cezalandıran ve bu yönüyle bir yandan da örgüt faaliyetleri kapsamında suç işlenmesini engelleme amacı taşıyan bir suç türüdür (Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019, §§ 60, 61).

30. Bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Hasan Sarıcı, § 32; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan, §§ 50-51; Hasan Sarıcı, § 32; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50).

31. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığını, bu

yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiğini, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığını, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Hasan Sarıcı, § 33; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51).

32. Bu sebeple Yargıtay FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

33. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Hasan Sarıcı, § 35; ayrıca bkz. Adnan Şen, § 114; İlhami Aksu [2. B.], B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 21; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19).

34. Yargı makamlarının değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan (Hasan Sarıcı, § 36; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 11) önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli bir şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Hasan Sarıcı, § 36; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54).

35. Öte yandan vurgulamak gerekir ki bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin görevi bir yargılamanın sonucu itibarıyla adil olup olmadığını değerlendirmek değildir. Dolayısıyla başvurucular hakkında isnat edilen terör örgütü üyesi olma suçunun sübuta erip ermediği veya toplanan delillerin suçun sübutu için yeterli olup olmadığı meselesi, ilkesel olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır (Metin Birdal, § 47; Yılmaz Çelik [GK], B.

No: 2014/13117, 19/7/2018, § 45). Bundan başka bir ceza yargılamasında hangi delillerin hükme esas alınabileceği meselesi de esas itibarıyla Anayasa Mahkemesinin görev alanının dışındadır (Türk ceza muhakemesi hukuku uygulamasına ilişkin bazı değerlendirmeler için bkz. Metin Birdal, §§ 67-71).

36. Somut olayda başvurucu hakkındaki gerekçeli karar içeriği gözönüne alındığında Mahkemece temel olarak başvurucunun FETÖ/PDY Çanakkale kadın yapılanması içinde ev annesi olarak faaliyet yürütmesine, kendi evinde örgütsel toplantılar düzenlemesine, erzak toplamak ve kermeslere katılmak suretiyle örgüte maddi destek sağlamasına, 2014 yılından sonraki Bank Asya hesap hareketlerine, Zaman gazetesi için yapılan protesto eylemine katılmasına ve sosyal medya hesabından örgütün propagandasına yönelik paylaşımlar yapmasına yer verilmiştir.

37. Mahkemece, terör örgütü üyeliği suçuna ilişkin mahkûmiyet gerekçesinde başvurucunun Zaman gazetesi yazarlarının gözaltına alınmalarına dair protesto eylemlerine katılmasını mahkûmiyette delil olarak kullandığı anlaşılmıştır. Kişilerin anayasal hak ve özgürlükler kapsamında kalan faaliyetlerinin mahkûmiyet kararlarında delil olarak kullanılması, bireysel başvuru kapsamındaki çeşitli hak ve özgürlükler üzerinde caydırıcı etki doğurabilir. Bu durum Anayasa Mahkemesinin ilgi alanındadır. Anayasa Mahkemesi Ramazan Düğer ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2018/31211, 2/10/2024, § 90) kararında bir gazetenin yöneticilerinin gözaltına alınmasını protesto etmek amacıyla bir araya gelen başvurucu ve diğer katılımcılar hakkında uygulanan hürriyeti bağlayıcı cezaların zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamadığından toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bağlamında bkz. Metin Birdal, § 48; örgütlenme özgürlüğü bağlamında bkz. Hakan Yılmazöz [1. B.], B. No: 2017/37725, 3/6/2020, § 25; Tuncay Yıldız ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/12717, 8/1/2020, § 31; din ve vicdan özgürlüğü bağlamında bkz. Mehmet Bozhan [2. B.], B. No: 2014/2797, 23/10/2019, § 51; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile birlikte ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Uğur Ahmet Yaşar [2. B.], B. No: 2014/11842, 2/6/2020, § 33; Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 78).

38. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi somut olaya benzer başvurularda çözümlenmesi gereken öncelikli meseleyi, başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçunda delil olarak kabul edilen fiilleri işlediği sırada cezai yönden bir sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngörebilmesinin mümkün olup olmadığının belirlenmesi şeklinde kabul etmiştir. Hiç şüphesiz başvurucunun mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiilleri işlediği sırada irtibat ve iltisaklı olduğu örgütün terör niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği, örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığı ortaya konulduğu takdirde söz konusu fiillerden dolayı cezai yönden bir sorumluluk altına sokulabileceğini öngördüğü kabul edilecektir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 40). Buna karşılık eldeki olayda Mahkemece söz konusu delil hakkında -Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan kararlarında belirtilen ilkeler çerçevesinde- herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

39. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgütle iltisaklı Bank Asya'ya örgüt liderinin talimatıyla ve terör örgütüne yardım etme kastıyla destek amaçlı para yatırdıklarına ilişkin kesin ve inandırıcı delil bulunmaması durumunda, mevcut şüphe sanık lehine değerlendirilmektedir [birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 25/11/2024 tarihli ve E.2022/24737, K.2024/15026; 12/12/2024 tarihli ve E.2022/30656, K.2024/18046;

23/12/2024 tarihli ve E.2022/34231, K.2024/19255 sayılı kararları].

40. Mahkemenin başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetinde dikkate aldığı diğer bir delil de sosyal medya hesabından yapmış olduğu paylaşımlardır. Kararda, gerekçeye dayanak yapılan sosyal medya yazı ve paylaşımlarına yer verilmiş ancak bu yazı ve paylaşımların başvurucunun ne şekilde örgütün temel amaç ve fikirlerini benimsediğini gösterdiği konusunda bir değerlendirme yapılmamıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesini incelemiştir (Metin Birdal, §§ 60-72). Anayasa Mahkemesine göre yargı mercilerince başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren deliller birlikte incelenmeli; temel haklar kapsamında kalan her bir delil terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Metin Birdal, § 72). Mahkemece değerlendirmeye alınan yazı ve paylaşımlar da bu ilkeler çerçevesinde incelenmelidir. Nitekim Yargıtay birçok kararında doğrudan terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek nitelikte olup olmadığının gerekçede değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/6/2024 tarihli ve E.2023/24095, K.2024/8203 sayılı; 11/6/2024 tarihli ve E.2022/22314, K.2024/7881 sayılı kararları). Buna karşılık somut olayda Mahkemece sadece başvurucunun yazı ve paylaşımlarına değinilmekle yetinilmiş, söz konusu içerikler hakkında -Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan kararlarında belirtilen ilkeler çerçevesinde- herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

41. Mahkemenin başvurucunun eylemlerinden bir diğerini de Çanakkale FETÖ/PDY kadın yapılanması içinde ev annesi olarak faaliyet yürütmesine dayandırdığı görülmüştür. Başvurucunun ev annesi olduğu yönünde beyanda bulunan gizli tanığın ifadesinde başvurucunun eylemine ilişkin zaman yönünden bir açıklamada bulunulmadığı görülmüştür.

42. Yargıtay içtihadı uyarınca ev anneliği; yurtta barınan öğrencileri farklı bir ortam görmeleri amacıyla evine götüren, bu öğrencilere evinde yemek veren şahıslara verilen isim olarak tanımlanmıştır. İlgili kararlarda ByLock ve Bank Asya delili olmaksızın ev anneliğinin tek başına sanığın örgütün hiyerarşik yapısına organik bağla katıldığını ve süreklilik, yoğunluk, çeşitlilik arzeden faaliyetlerde bulunduğunu kesin olarak kanıtlamayacağına değinilmiştir (bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 23/2/2022 tarihli ve E.2021/6638, K.2022/869 sayılı kararı). Yine Yargıtay; terör örgütüne üye olma suçuna konu bir olayda ilk derece mahkemesince verilen beraat kararını, sanığın anılan terör örgütünün Tokat kadın mütevelli heyetinde yer aldığı, mütevelli istişare ve örgütün sohbet adı altındaki örgütsel toplantılarına 2016 yılı Haziran ayına kadar düzenli olarak katıldığı, örgüt içinde ev annesi olarak faaliyet yürüttüğü, sanığın ikrarına göre Tokat Adalet Sarayı önünde Aktif Eğitimciler Sendikası (Aktif-Sen) organizesinde düzenlenen protesto nitelikli basın açıklamasında bulunduğu, burs ve kurban parası adı altında örgüte yardım ettiği, örgütün yayın organlarına yeni abone teminine çalıştığına değinilerek temyiz edilmesine karşın onamıştır (bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 15/1/2024 tarihli ve E.2023/5826, K.2024/448 sayılı kararı).

43. Öncelikle Mahkemece mahkûmiyet kararında dikkate alınan eylemlerin yer, zaman, bağlam ya da kişinin bu eylemlerdeki rolü gibi kriterlerin hiçbiri yönünden değerlendirilmediği, sadece söz konusu olguları sıralayarak sonuca varıldığı anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle Mahkemenin gerekçesi, ilgili delillere dayalı olarak

olguların makul seviyede bir analizine dayandırılmamıştır. Mahkemece gizli tanık Mercek'in ve sanıklar S.T., S.Y., F.A. ve B.C.nin başvurucunun ev anneliğine ilişkin genel beyanlarından varsayıma dayalı bir kabulden hareketle örgüte sempatizan kazandırmak, örgüt evlerinde kalan öğrencilere burs temin etmek amacıyla kermesler düzenlemek, örgüt evlerinin ihtiyaçlarını gidermek şeklindeki eylemleri ile FETÖ/PDY ile örgütsel ilişki kurduğuna dair sonuca ulaştığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Mahkemece başvurucunun bir terör örgütüne üye olma bilinciyle hareket ettiği hususunu somut olayın koşullarında ortaya koyma konusunda başarılı olunamamıştır. Başka bir ifadeyle ilk derece mahkemesi, başvurucunun mahkûmiyetine esas aldığı fiillerin suç oluşturan ya da örgütsel faaliyetler bağlamında gerçekleştirilen fiiller olduğunu, bu fiilleri işlediği sırada başvurucunun söz konusu yapının bir terör örgütü niteliğinden haberdar olduğunun kabul edilmesi gerektiğini ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyamamıştır.

44. Dolayısıyla kararda başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin başvurucuyu cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngördüğü gösterilememiştir. Sonuç olarak başvurucunun mevcut gerekçeyle terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi, anılan suçun başvurucunun aleyhine öngörülemez biçimde genişletici şekilde yorumlanması neticesini doğurmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmamaktadır.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

46. Başvuruda suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

47. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile tür belirtmeksizin 500.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

48. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

49. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Çanakkale 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/75, K.2018/185) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, terör örgütü üyeliği suçu ile ilgili yargısal yorumların öngörülebilir olmadığını, mahkumiyetine esas olarak suç oluşturmayan bazı eylemlere de dayanılması nedeniyle suç ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Yerel Mahkemenin başvurucu hakkında verdiği gerekçeli kararda, başvurucunun, FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü Çanakkale kadın yapılanması içerisinde ev annesi olarak faaliyet yürüttüğü, bu kapsamda kendi evinde örgütsel toplantılar düzenlediği, kendi evinde üniversite öğrencilerini örgüte kazandırmak amacıyla iftar ve yemek programı düzenlediği, kendisine irtibatlandırılan örgütün öğrenci evlerine mutfak erzakı alarak ve örgüt tarafından maddi kaynak tedariki için düzenlenen kermeslere katılarak örgüte maddi yardımda bulunduğu, örgüte müzahir Zaman Gazetesi'nde yazı yazan (E.D.) ve (H.K.) isimli kişilerin göz altına alınmasını protesto etmek amacıyla örgüt tarafından ülke çapında ve aynı anda Çanakkale ilinde düzenlenen 15/12/2014 tarihli Zaman Gazetesi protesto eylemine katılarak aktif şekilde yer aldığı, ikrarıyla da sabit olduğu üzere kullandığı sosyal medya hesabından “140 karaktere sığmayan hatıralarımız 140 ülkeye sığmayan ideallerimiz var bizim” şeklindeki paylaşımıyla örgüte ait dershanelerin kapatılması sürecini ülke ve dünya gündemine taşımak amacıyla örgütün propagandası yaptığı, 21/07/2017 tarihli bilirkişi raporuna göre örgütün finans kurumlarından olan Bank Asya nezdinde bulunan hesabını

17-25 Aralık 2013 tarihinden sonra aktif şekilde kullanarak örgüt elebaşı Fethullah Gülen'in 25/12/2013 tarihinde verdiği Bank Asya'ya para yatırılmasına ilişkin talimatının medyaya yansıdığı, 15/01/2014 tarihinden sonra 12/09/2014 tarihinde 19.000,00 TL ve 11.000,00 TL tutarlı iki adet katılım hesabı açtırmak suretiyle terör örgütü liderinin çağrısı üzerine hareket ederek örgüte maddi destek sağladığı, bu hususların; sanığın tevil yollu ikrar içeren kolluk ifadesi ve savunması, diğer sanık savunmaları ve etkin pişmanlıktan yararlanan S.K., E.A. ve S.S.'nin teşhis ve ifadeleri ile sabit olduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda Millî Güvenlik Kurulu'nun (MGK) 20/7/2016 tarihli toplantısında darbe girişiminin değerlendirildiği, bu değerlendirmede darbe girişiminin FETÖ tarafından TSK içindeki mensupları vasıtasıyla başlatıldığı, bu örgütün kuruluş aşamasından itibaren etkisi altına aldığı eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, ticari kuruluşlar ve kamu görevlileri aracılığıyla milleti ve devleti kontrol altında tutmayı amaçladığı, yetkili makamlar tarafından yapılan çok sayıda sözlü ve yazılı açıklamada genel olarak, darbe teşebbüsünün Fetullah Gülen'in talimatı ile başlatıldığı ve onun onayladığı plan doğrultusunda TSK içinde yuvalanmış FETÖ/PDY mensupları, örgüt yöneticisi konumundaki kamu görevlileri, siviller ile polis ve jandarma içine sızmış FETÖ/PDY üyeleri tarafından icra edildiği belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin aynı kararında (Aydın Yavuz ve Diğerleri) yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; "i.FETÖ/PDY'nin başlangıçta özellikle din ve eğitim alanında faaliyet göstererek toplumda meşruiyet kazanmaya çalışmıştır. ii. FETÖ/PDY, bünyesinde bulunan ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirmiş ve bu kişiler yapılanmanın insan kaynağını oluşturmuştur…vii. FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyeleri, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürütmekte ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullanmaktadır…Gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulanmaktadır… viii. FETÖ/PDY'nin gerçek amacı devleti ele geçirmektir…" hususları belirtilmiştir. Buna göre örgütün, devleti ele geçirmeye yönelik kadrolaştığı, 15 Temmuz darbe girişiminde bulunduğu açık ve net bir şekilde sabittir. Yerel mahkemece, FETÖ/PDY'nin yukarıda özetle bahsettiğimiz yapısı ve amaçları göz önünde tutularak, somut olayda dosya kapsamındaki deliller değerlendirilerek başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmuştur.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme, somut olay bağlamında tanık ifadelerini ve delilleri değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin gerekçesi incelendiğinde hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle, somut olayda Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

MARIA ONOFREY

B. No: 2023/13772 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/13772

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MARIA ONOFREY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/13772)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Ömer Faruk NURSAÇAN

Başvurucu : Marıa ONOFREY

Vekili : Av. Mustafa BÜYÜKAVCIOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ceza davasında beraat kararı verilmesi yerine zamanaşımından düşme kararı verilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin, düşme kararı dolayısıyla haksız olarak 30/9/2006-26/1/2007 tarihleri arasında tutuklulukta geçirilen süreler yönünden tazminat davası açılamaması nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/2/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu; fuhuş amacıyla ülkeye insan sokarak cebir, tehdit ve hile ile çaresizliklerinden yararlanarak örgüt kapsamında fuhuş suçundan 30/9/2006 tarihinde tutuklanmıştır. Başvurucu 26/1/2007 tarihinde tahliye edilmiştir.

6. 11/12/2012 tarihinde Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından yürütülen yargılama sonunda başvurucu hakkında insan ticareti ve suç örgütüne üye olma suçu unsurları oluşmadığı gerekçesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi gereğince beraatine karar verilmiştir.

7. 14/5/2015 tarihinde Yargıtay (kapatılan) 18. Ceza Dairesi başvurucu hakkında iddianamede yer alan bazı eylemler sebebiyle hüküm kurulmadığına dikkat çekmek suretiyle bu eksikliğin mahkemesince giderilebileceğini belirterek yapmış olduğu temyiz incelemesinde, suç işlemek amacıyla kurulmuş örgüte üye olma suçu yönünden 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 66. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi ve aynı Kanun'un 67. maddesinde öngörülen dava zamanaşımının gerçekleştiği gerekçesiyle kamu davasının düşmesine karar vermiştir. Diğer taraftan fuhuş suçu yönünden yaptığı incelemede, mağdur C.S.ye karşı gerçekleştirtilen eylemin hürriyetinden yoksun kılma suçunu oluşturup oluşturmadığı tartışılmadan beraat kararı verildiğini belirterek bozma kararı vermiştir.

8. Bozma kararı sonrası yapılan yargılama sonucunda 25/4/2019 tarihinde başvurucunun hürriyeti tahdit suçundan 5 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

9. 7/10/2021 tarihinde Yargıtay 4. Ceza Dairesi başvurucu hakkında iddianamede yer alan bazı eylemler sebebiyle hüküm kurulmadığına dikkat çekmek suretiyle bu eksikliğin mahkemesince giderilebileceğini belirterek yapmış olduğu temyiz incelemesinde, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun ne şekilde oluştuğu yeterince tartışılmadan mahkûmiyet kararı verildiğini vurgulayarak bozma kararı vermiştir.

10. Bozma kararı sonrası yapılan yargılama sonucunda 6/4/2022 tarihinde fuhuş suçundan 5237 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi ve 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca 12 yıllık uzamış zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca davanın düşmesine, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun sabit olmaması sebebiyle 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi gereğince başvurucunun beraatine karar verilmiştir.

11. Yargıtay 4. Ceza Dairesi 24/11/2022 tarihinde temyiz talebinin esastan reddiyle hükmün onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 24/1/2023 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

13. 5237 sayılı Kanun'un "Zamanaşımının hesabı ve uygulanması" başlıklı 72. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Dava ve ceza zamanaşımı re'sen uygulanır ve bundan şüpheli, sanık ve hükümlü vazgeçemezler."

14. 5271 sayılı Kanun'un "Duruşmanın sona ermesi ve hüküm" başlıklı 223. maddesinin (9)

numaralı fıkrası şöyledir:

"Derhâl beraat kararı verilebilecek hâllerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez."

15. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.

...

Birinci fıkrada yazan hâller dışında, suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının verdikleri kararlar veya yaptıkları işlemler nedeniyle tazminat davaları ancak Devlet aleyhine açılabilir.

..."

16. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteyemeyecek kişiler" başlıklı 144. maddesinin bireysel başvuru tarihi itibarıyla (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"1) Kanuna uygun olarak yakalanan veya tutuklanan kişilerden aşağıda belirtilenler tazminat isteyemezler:

...

c) Genel veya özel af, şikâyetten vazgeçme, uzlaşma gibi nedenlerle hakkında kovuşturmaya yer olmadığına veya davanın düşmesine karar verilen veya kamu davası geçici olarak durdurulan veya kamu davası ertelenen veya düşürülenler.

...."

B. Yargıtay İçtihadı

17. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 12/12/2022 tarihli ve E.2021/5907, K.2022/9831 sayılı kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Öncelikle fuhuşa sürükleme suçuna yardım etme suçu hakkında düzenlenen tutuklama müzekkeresinin infaz edilip araştırılarak, tutuklama müzekkeresinin infaz edildiğinin tespiti halinde; 5271 sayılı CMK'nın 144/1-c maddesinde genel veya özel af, şikâyetten vazgeçme, uzlaşma gibi nedenlerle hakkında kovuşturmaya yer olmadığına veya davanın düşmesine karar verilen veya kamu davası geçici olarak durdurulan veya kamu davası ertelenen veya düşürülen kişilerin tazminat isteyemeyeceğinin belirtildiği, tazminat istenmeyecek hallerin belirlenmesine ilişkin nedenlerin niteliği dikkate alındığında, bu hallerin, suçun işlenmesi sonrası değişen taraf iradelerine ya da devletin tasarruflarına dayalı olarak, sanığa ceza

verilmemesini öngören kurumlar olduğu, belirtilen maddede, zamanaşımı nedeniyle davanın düşmesine karar verilmesi halinde, tazminat istenemeyeceğine dair açık bir düzenleme bulunmadığı gibi dava zamanaşımı süresinin dolması halinde düşme kararı verilmesi durumunda, bu hususun, dosyanın tarafı olan sanığın eylemlerinden kaynaklanmaması halinde, haksız yere gözaltında veya tutuklu kalan taraf lehine uğranıldığı iddia edilen maddi ve manevi zarar için makul bir tazminata hükmedilmesi gerektiği gözetildiğinde, tazminata esas ceza dosyası incelenip davanın zamanaşımına uğramasında davacının kusurunun bulunup bulunmadığı tereddüte yer vermeyecek şekilde açıklığa kavuşturulup, davacının kusurunun bulunmadığı tespit edilir ise davacı lehine uğranıldığı iddia edilen zarara ilişkin makul bir maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği gözetilmeden, davanın reddine dair yazılı şekilde hüküm tesisi..."

18. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 22/6/2022 tarihli ve E.2021/1058, K.2022/4901 sayılı kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Malatya 3. Ağır Ceza Mahkemesinin (CMK'nın 250. maddesi ile görevli) 2008/56 Esas – 2009/180 Karar sayılı ceza dosyası, Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 02.04.2018 tarihli temyiz incelemesinde davacı (sanık) hakkında üzerine atılı suç nedeniyle TCK'nın 66/1-e. maddesi uyarınca 8 yıllık zamanaşımı süresinin dolması sebebiyle davacı (sanık) hakkında düşme kararı verildiği,

5271 sayılı CMK'nın 144/1-c maddesinde genel veya özel af, şikâyetten vazgeçme, uzlaşma gibi nedenlerle hakkında kovuşturmaya yer olmadığına veya davanın düşmesine karar verilen veya kamu davası geçici olarak durdurulan veya kamu davası ertelenen veya düşürülen kişilerin tazminat isteyemeyeceğinin belirtildiği, tazminat istemeyecek hallerin belirlenmesine ilişkin nedenlerin niteliği dikkate alındığında, bu hallerin, suçun işlenmesi sonrası değişen taraf iradelerine ya da devletin tasarruflarına dayalı olarak, sanığa ceza verilmemesini öngören kurumlar olduğu, belirtilen maddede, zamanaşımı nedeniyle davanın düşmesine karar verilmesi halinde, tazminat istenemeyeceğine dair açık bir düzenleme bulunmadığı gibi dava zamanaşımı süresinin dolması halinde düşme kararı verilmesi durumunda, bu hususun, dosyanın tarafı olan sanığın eylemlerinden kaynaklanmaması halinde, haksız yere gözaltında veya tutuklu kalan taraf lehine uğranıldığı iddia edilen maddi ve manevi zarar için makul bir tazminata hükmedilmesi gerektiği gözetildiğinde, tazminata esas dosyanın getirtilip incelenip davanın zamanaşımına uğramasında davacının kusurunun bulunup bulunmadığı tereddüte yer vermeyecek şekilde açıklığa kavuşturulup, davacının kusurunun bulunmadığı tespit edilir ise davacı lehine uğranıldığı iddia edilen zarara ilişkin makul bir maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği gözetilmeden, davanın reddine dair yazılı şekilde hüküm tesisi..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 7/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu, beraat kararı yerine düşme kararı verilerek haksız olarak 30/9/2006-26/1/2007 tarihleri arasında tutuklulukta geçirdiği süreler yönünden tazminat davası açma imkânının elinden alınmak suretiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Bakanlık görüşünde, başvurunun kabul edilebilirlik koşullarını taşıması hâlinde yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki şikâyetlerine benzer mahiyette açıklamada bulunmuştur.

2. Değerlendirme

22. Başvurucunun şikâyetinin özü, yargılama sonunda düşme kararı verilmesini müteakip haksız olarak uygulandığını iddia ettiği gözaltı ve tutuklama tedbiri nedeniyle tazminat davası açamaması iddiasına dayanmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

23. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına ya da beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, başvurucunun tutukluluk nedeniyle uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır.

24. Başvurucu 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde yer alan düzenlemenin düşme kararı verilmesi hâlinde uygulanamayacağını ileri sürerek koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası açamadığını iddia etmiştir. Konuya ilişkin mevzuat yanında Yargıtayın içtihadı uyarınca başvurucunun tazminat davasının 5271 sayılı Kanun kapsamında ele alınması gerektiği anlaşılmaktadır (bkz. §§ 15-18). Yargıtay 12. Ceza Dairesi, 5271 sayılı Kanun'un 144. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde yer alan tazminat istenemeyecek hâllerin mahiyeti dikkate alındığında söz konusu düzenlemede davanın zamanaşımından düşmesi hâline yer verilmediği, şayet davanın zamanaşımından düşmesi durumu söz konusu olursa bu sonucun sanığın eylemlerinden kaynaklanmaması hâlinde tazminata hükmedilmesi gerektiğine karar vermiştir (bkz. §§ 17, 18).

25. Dolayısıyla başvurucu hakkındaki düşme ve beraat kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bahsi geçen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu, 6/4/2022 tarihinde derhal beraat kararı verilecek durum olmasına rağmen Ağır Ceza Mahkemesinin fuhuş suçu yönünden zamanaşımından düşme kararı vermesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde, başvurunun kabul edilebilirlik koşullarını taşıması hâlinde yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki şikâyetlerine benzer mahiyette açıklamada

bulunmuştur.

2. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, benzer başvurularda daha önce verdiği kararlarda adil yargılanma hakkının kişilere haklarındaki isnadın bir hâkim veya mahkeme tarafından karara bağlanmasını isteme hakkını verdiğini ancak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan bu hakkın ceza davalarının mutlaka bir mahkûmiyet ya da beraat hükmü ile sonuçlandırılmasını isteme hakkını içermediğini belirtmiştir (Ramazan Yıldız [2. B.], B. No: 2014/2354, 16/10/2014, § 30).

30. 5237 sayılı Kanun'un 72. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca gerek dava gerek ceza zamanaşımı resen tatbik olunur ve bundan şüpheli, sanık ve hükümlü vazgeçemezler. Kanun koyucu, ilk derece mahkemelerinin iş yükünün artmaması için sanıklara zamanaşımını ret hakkı tanımamıştır. Ayrıca başvurucu hakkında verilen düşme kararı, herhangi bir suçlayıcı veya cezai ifade barındırmamakta ve başvurucunun adli siciline işlenmemektedir (Ramazan Yıldız, § 31).

31. Somut olayda Ağır Ceza Mahkemesi başvurucu hakkındaki fuhuş suçu yönünden 12 yıllık zamanaşımı süresinin dolması sebebiyle 5237 sayılı Kanun'un 72. maddesi gereği zorunlu olarak zamanaşımından düşme kararı vermiştir (bkz. § 10). Bu noktada Ağır Ceza Mahkemesinin başvurucu hakkında zamanaşımı süresinin dolduğunu tespit ederek 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca davanın düşmesine karar vermesi kanundan kaynaklanan zorunluluktur. Ağır Ceza Mahkemesinin düşme kararı vermiş olması başvurucu hakkındaki masumiyet karinesinin devam etmesine mani değildir. Diğer taraftan Ağır Ceza Mahkemesi kararında başvurucuyu suçlayıcı nitelikte bir ifade kullanılmamıştır. Kararların keyfîliğinden de bahsedilemez. Dolayısıyla beraat kararı verilmesi gerekirken zamanaşımı sebebiyle kamu davasının düşmesine karar verilmesi nedeniyle masumiyet karinesine yönelik bir müdahalenin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ÜNAL

B. No: 2023/17717 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/17717

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ÜNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/17717)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Mustafa ÜNAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın başvurucu tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1989 doğumlu olup bireysel başvuruya konu olayların geçtiği tarihte Kara Harp Okulunda (KHO) üsteğmen rütbesiyle görev yapmaktadır. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) darbe teşebbüsü sırasında KHO'da gerçekleştirilen eylemlerle ilgili olarak yürüttüğü soruşturma sonucunda, aralarında başvurucunun da bulunduğu KHO'da görev yapan şüpheliler hakkında başta Anayasa'yı ihlal, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs ile Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçları başta olmak üzere çeşitli suçlardan cezalandırılmaları talebiyle iddianame düzenlenmiştir.

3. İddianamede başvurucunun darbe girişimine yönelik faaliyetler kapsamında saat 23.00 sonrasında KHO'da gerçekleştirilen eylemleri organize eden İ.P. ve K.A.nın talimatı üzerine KHO'ya darbe faaliyetlerinde yer almak amacıyla gelmek, darbeye teşebbüs kapsamında başka birimlere nakillerin sağlandığı ve içinde herhangi bir güvenlik problemi olmayan

KHO'ya yönelik nakiller esnasında dışarıdan gelecek sivil halk, polis ve darbe karşıtı askerlere karşı koymak için kendisine rastgele tevdi edilen silahı teslim almak ve okul içinde bulunup darbeyi yöneten grubun talimatları doğrultusunda darbeye kalkışma faaliyeti kapsamında kendisine tevdi edilecek görevleri (nizamiyelerde takviye kuvvet olarak görevlendirilme, nizamiyelerde nöbet tutma, okul içerisinde verilecek olası başka görevleri yerine getirme) beklemeye başlamak suretiyle üzerine atılı suçları işlediği kanaatine ulaşılmıştır.

4. Ankara 24. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen dava sırasında Türk Silahlı Kuvvetlerinde astsubay rütbesiyle görev yapan A.Çe.nin kendisi hakkında terör örgütü üyeliği suçundan Bingöl Cumhuriyet Başsavcılığınca ayrı soruşturma sırasında verdiği ifadelere ve yaptırılan teşhis işlemine ilişkin tutanaklar, bu kişinin başvurucu hakkında da beyanda ve teşhiste bulunduğu gerekçesiyle Mahkemeye sunulmuştur. A.Çe. bu ifadelerinde; 2010 yılında liseden mezun olduktan sonra üniversite sınavına hazırlanmak için İstanbul'a geldiğinde örgüte ait Üsküdar'da tutulan bir evde kaldığını, bu evin imamının o tarihte Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesinde öğrenim gören Yozgatlı olduğunu bildiği ve gerçek adını sonradan öğrendiği Eyüp kod adlı başvurucu olduğunu, bu kişinin sonradan subaylık sınavına girdiğini beyan etmiş ve kendisine gösterilen fotoğraflar arasından başvurucuyu teşhis etmiştir.

5. Mahkemenin yargılama sırasında A.Çe.nin tanık sıfatıyla ifadesinin alınması için istinabe talebinde bulunması üzerine Bingöl 2. Ağır Ceza Mahkemesinde hazır edilen A.Çe. 31/7/2018 tarihinde tanık sıfatıyla alınan ifadesinde önceki beyanlarına ek olarak kendi kaldığı evde başvurucunun ev abisi olup evin ihtiyaçlarıyla ilgilendiğini, beş kişi olarak kaldıkları bu evde başvurucunun kendilerine sohbet vermediğini, ancak namaz kıldırdığını, başvurucunun örgütle ilgili başka bir eylemi hakkında bilgi sahibi olmadığını söylemiştir. Anayasa'yı ihlal suçuna ilişkin iddiaları kabul etmeyen başvurucu ve müdafiine tanık A.Çe.nin ifadeleri duruşmada okunarak sorulduğunda başvurucu, A.Çe.yi tanımadığını ve ifadelerinin doğru olmadığını savunmuştur. Başvurucu ve müdafi ayrıca tanığın duruşmada hazır edilerek tanığa soru sorma imkânı tanınmasını talep etmiştir. Ancak Mahkeme, tanığın duruşmada hazır edilerek yeniden dinlenmesinin yargılamaya yenilik katmayacağı gerekçesiyle başvurucunun talebini reddetmiştir.

6. Yapılan yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucuya atılı eylemlerin bir bütün olarak Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etme niteliğinde olduğu sonucuna ulaşmış ve başvurucuyu 15 yıl hapis cezasına mahkûm etmiştir. Kararda başvurucu hakkında yer verilen mahkûmiyet gerekçesi şöyledir:

"Olay tarihinde KHO'da üsteğmen rütbesinde görev yapan [...] sanığın [başvurucunun] olay gecesi çağrı üzerine okula geldiği, [...] okulda yaşanan olaylara vakıf olarak okulda yapılan faaliyetlerin darbe girişimine yönelik olduğunu anladığı kabul edilen sanığın savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu, 03:00 sıralarında silah alınması yönündeki kanunsuz emre uyarak silah alıp verilecek emirleri beklemek suretiyle darbe girişiminde etkin rol oynayan sanıkların icrai eylemlerini kolaylaştırdığı, buna göre sanığın 15 Temmuz gecesi gerçekleştirilen eylemlerden sorumlu olduğu, ancak suç işleme kararı, fiil üzerinde ortak hakimiyet, sanığın suçun icrasında üstlendiği rol, suça katkısının taşıdığı önem, dosya kapsamına göre suça katılma düzeyi, olay öncesi, sırası ve sonraki davranışları, sanığın eylemi ile suçun işlenişi sırasında fiil üzerinde ortak hakimiyetinin bulunmayışı dikkate alınarak tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde sanığın işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olduğu, sanığın eyleminin bütün halinde Anayasal Düzeni Ortadan

Kaldırmaya Teşebbüs Etme suçunu oluşturduğu ve sanığın suçun işlenmesi sırasında yardımda bulunarak suçun icrasını kolaylaştırmak suretiyle suçun işlenmesine yardım ettiği kabul edilerek TCK.nın 309/1 maddesi ve suçun işleniş şekli, suç kastı ile suçun konusunun önem ve değeri dikkate alınarak alt hadden uzaklaşılarak TCK.nın 39/2-c maddesi delaletiyle 39/1 maddesi uyarınca cezalandırılmasına, sanık hakkında takdiri indirimi gerektirir bir durum bulunmadığından TCK'nın 62. maddesinin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmiştir. "

7. Kararda ayrıca tanık A.Çe.nin istinabe yoluyla alınan ifadesine de yer verildikten sonra dosyaya B.Y. adlı kişinin de beyanlarını içeren tutanağın gönderildiği, bu kişinin ifadelerinin tanık A.Çe.nin ifadeleriyle uyumlu olduğu ve terör örgütü üyeliği suçunun 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Fikri içtima" başlıklı 44. maddesi kapsamında kaldığı gerekçesiyle B.Y.nin de tanık olarak dinlenmesine gerek bulunmadığı belirtilmiştir.

8. Anılan kararda saat 03.00 sıralarında silah alınması yönündeki kanunsuz emre uyarak silah alıp verilecek emirleri beklemek şeklindeki olgu, başvurucunun yanı sıra Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etmeden haklarında mahkûmiyet kararı verilen sanıkların büyük çoğunluğu hakkındaki mahkûmiyet gerekçelerinde benzer şekilde aleyhe delil olarak kabul edilmiştir. Mahkeme, terör örgütü üyeliği suçundan verdiği mahkûmiyet kararları ile Anayasa'yı ihlal suçundan verdiği ceza verilmesine yer olmadığına dair kararlar ve beraat hükümleri dışında sonuç olarak;

i. Darbe girişimine asli fail olarak katıldığını tespit ettiği sanıkların bazıları yönünden Anayasa'yı ihlal suçundan ağırlaştırılmış müebbet, bazı sanıklar yönünden ise takdiri indirim nedenleri uygulamak suretiyle müebbet hapis cezası,

ii. Okul komutanı katılan İ.Ç. ile emir astsubayı katılan A.Ç.nin alıkonulması eylemi yönünden ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan bazı sanıklar hakkında 18'er yıl, bazıları yönünden de 27'şer yıl hapis cezası,

iii. Darbe girişimine yardım eden sıfatıyla katıldıklarını belirlediği, muhakeme sürecinde FETÖ/PDY ile irtibatlarına dair haklarında aleyhe tanık beyanları veya askerî mahrem yapılanmaya yönelik soruşturmalar kapsamında belirlenen HTS kayıtları uyarınca ardışık olarak arandıkları tespit edilen ve aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıkların eylemlerini bir bütün olarak Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etme olarak değerlendirerek bu sanıklar hakkında sonuç olarak teşdiden 15 yıl hapis cezası,

iv. Darbe girişimine yardım eden sıfatıyla katıldıklarını belirlemekle birlikte örgüt üyeliğine dair kovuşturma evresinde dosyaya başkaca delil sunulmayan sanıklar hakkında Anayasa'yı ihlal etme suçuna yardım etmekten 12 yıl 6 ay hapis cezası vermiştir.

9. Aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıklar hakkındaki hükümlerin gerekçelerinde takdiri indirim nedenlerinin uygulanmayacağı belirtilmekle birlikte (bkz. § 6) hüküm fıkrasına göre Mahkeme, 5237 sayılı Kanun'un 309. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca belirlediği ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından aynı Kanun'un 39. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (2) numaralı fıkrasının (c) bendi uyarınca indirim yaparken takdiren ve teşdiden ibarelerine yer vererek anılan cezayı 18 yıl hapis cezasına indirmiş ve bu ceza üzerinden de yine 5237 sayılı Kanun'un 62. maddesi gereği indirim yaparak sonuç cezayı 15 yıl olarak bireyselleştirmiştir. Mahkeme, haklarındaki sonuç cezayı 12 yıl 6 ay olarak belirlediği sanıklar açısından ise ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından aynı Kanun'un 39. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (2) numaralı fıkrasının (c) bendi uyarınca indirim

yaparken yalnızca takdiren ibaresine yer vererek cezayı 15 yıl hapis cezasına indirmiş ve bu ceza üzerinden de takdiri indirim nedenleri uyarınca indirim yaparak sonuç cezayı 12 yıl 6 ay hapis cezası olarak bireyselleştirmiştir.

10. Başvurucu, mahkûmiyet kararına karşı -diğer itirazlarının yanı sıra- beyanı hükme esas alınan tanık A.Çe.yi sorgulayamadığını ileri sürerek istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurmuş; anılan karar olağan kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 13/2/2023 tarihinde öğrendikten sonra 9/3/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık dinletme ve sorgulama hakkı, gerekçeli karar hakkı ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ve ilkelere ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanık A.Çe.nin duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanığa soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin içtihatlarına yer verildikten sonra ihlal iddialarının incelenmesinde söz konusu içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda dile getirdiği itirazlarını yinelemiştir.

15. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2.

B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

18. Somut olayda Mahkemece tanık A.Çe.nin kendisi hakkında ayrı yürütülen soruşturma sırasında verdiği başvurucu aleyhindeki ifadeleri ile istinabe yoluyla alınan beyanları başvurucu ve müdafine okunmuş ancak tanığın duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

19. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

20. Duruşmada sorgulanmayan tanıkların ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanıkların ifadelerinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararda bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

21. Gerekçeli kararın içeriğine göre başvurucunun yanı sıra Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etmeden haklarında mahkûmiyet kararı verilen bazı sanıklar yönünden sonuç ceza 12 yıl 6 ay hapis cezası yerine teşdiden 15 yıl hapis cezası olarak belirlenmiştir. Ancak Mahkeme kararında, aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıklara verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası üzerinden yapılan indirimin haklarındaki sonuç ceza 12 yıl 6 ay olarak belirlenen sanıklardan farklı olarak teşdiden belirlenmesi konusunda ilgili ve yeterli gerekçe

bulunduğundan söz etmek mümkün görünmemektedir. Diğer yandan başvurucunun da aralarında bulunduğu bu sanıklar hakkındaki mahkûmiyet gerekçelerinde silah alma olgusunun yanı sıra örgütün askerî mahrem yapılanmasına yönelik ankesörlü hatlardan yapılan aramalara dair verilere ve/veya bu kişilerin örgütle irtibatlarına dair tanık beyanlarına yer verilmiş ve terör örgütü üyeliğine dair delil kabul edilen bu hususların 5237 sayılı Kanun'un 44. maddesi uyarınca fikri içtima kapsamında kaldığı belirtilmiştir (bkz. § 7). Bu durumda duruşmada dinlenmeyen tanık A.Çe.nin başvurucunun örgüte ait evin abisi olup evin ihtiyaçlarıyla ilgilendiğine ve evde kalan kişilere namaz kıldırdığına dair örgüt hiyerarşisi içindeki konumunu ortaya koyan beyanlarının başvurucu hakkında Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etmeden verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına aynı Kanun'un 39. maddesi uyarınca yapılan indirim miktarının -teşdiden- belirlenmesinde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür (bkz. § 9). Dolayısıyla Mahkemenin sorgulama imkânı tanınmayan tanık anlatımlarını cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde belirleyici nitelikte delil olarak esas aldığının kabul edilmesi gerekmektedir.

22. Son olarak yargılama sürecinde başvurucuya olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 180. maddesinin " ...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen Mahkemenin sözü edilen tanıkları Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Netice itibarıyla güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık ifadesinin cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde belirleyici ölçüde esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS gibi vasıtaların kullanılması suretiyle dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

24. Başvuruda tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 2.000.000 TL maddi ve 2.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir

(yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

28. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

29. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 24. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/115, K.2019/306) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri

sürmüş, Mahkememiz çoğunluğu tarafından başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde adil yargılanma kapsamında güvence altına alınan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğim nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Başvurucu olay tarihinde Kara Harp Okulunda üsteğmen olarak görev yapmaktadır. Yerel mahkeme gerekçeli kararından başvurucunun darbe girişi gecesinde 03.00 sularında silah alınması yönündeki kanunsuz emre uyarak silah alıp beklemek suretiyle darbe girişiminde etkin rol oynayan sanıkların icrai eylemlerini kolaylaştırdığı, başvurucunun eylemlerinin Anayasal Düzeni Ortadan Kaldırmaya Teşebbüs suçunu oluşturduğu belirtilerek bu suçtan mahkûmiyet kurulmuştur. Bu hüküm kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

Başvurucu kovuşturma süreçlerinde müdafi yardımından yararlanmış, iddianameye konu eylemler ve dosya kapsamı hakkında bilgi verilmiş ve savunması alınmıştır. Dosya kapsamında istinabe yoluyla tanık ifadesi alınmış, başvurucuya tanık beyanına karşı savunma imkânı tanınmıştır. Yargılamada başvurucuya esas hakkında mütalaaya savunma imkânı tanınmış ve başvurucunun savunması sonrasında hüküm verilmiştir. Yargılamayı yapan Ağır Ceza Mahkemesi tüm dosya kapsamını nazara alarak, hukuk kurallarını nasıl uyguladığını ve yorumladığını, ayrıca takdir yetkisini gerekçelendirerek hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin kararı istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir. Buna göre, başvurucunun bireysel başvurusunda yer alan iddiaları kanun yolu şikâyeti niteliğini haiz olup, bireysel başvuruda bu hususların değerlendirilmesi mümkün değildir.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin başlangıçta özellikle din ve eğitim alanında faaliyet göstererek toplumda meşruiyet kazanmaya çalıştığı, FETÖ/PDY bünyesinde bulunan ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirdiği ve bu kişilerin yapılanmanın insan kaynağını oluşturduğu, FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Yine Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Yerel mahkemenin gerekçeli kararında tanık beyanı ve B.Y adlı kişinin beyanları belirtilmiş, beyanların uyumlu olması nedeniyle B.Y.'nin tanık olarak dinlenmesine gerek olmadığı belirtilmiştir. Yerel mahkemenin kararı gerekçeli olup, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Anayasa Mahkemesi, benzer bir olayda Fatih Bozkurt başvurusunda (GK.,18/9/2025 tarih ve B. No: 2023/16452) askerî hiyerarşinin en altında yer alan erler ile rütbeli personelin ast kavramına bağlanan hukuki sonuçlar bakımından aynı değerlendirmelere tabi

tutulamayacağını vurgulamıştır (bkz. §§ 37, 38, 41, 45). Söz konusu karada, Yargıtay'ın istikrar kazanan içtihatlarında cezai sorumluluğun belirlenmesine dair ortaya koyduğu kriterler doğrultusunda;

i. Kişi işlediği fiilin haksızlık oluşturduğunu bilmesine rağmen bu fiili somut olayda hukuka aykırı olmaktan çıkaran maddi bir sebebin varlığı hususunda kaçınılmaz bir yanılgıya düşmüşse bu kişinin hukuka uygunluk sebebi olarak yetkili amir tarafından verilen ve yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan hizmete ilişkin emrin ifasının (bkz. § 28) maddi koşullarında kaçınılmaz bir yanılgıya düştüğünün kabul edilmesinin zorunlu olduğunu, bu hatanın 5237 sayılı Kanun'un 30. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları (bkz. § 29) uyarınca suçun manevi unsurunu oluşturan kastı ortadan kaldırdığını, dolayısıyla kişi hakkında beraat kararı verilmesi gerektiğini,

ii. Kişi işlediği fiilin haksızlık teşkil ettiğini bilmesine rağmen esasen hukuk düzeninde kabul edilmeyen konusu suç teşkil eden emrin ifasının, askerî hiyerarşi içinde mutlak itaat ve emrin muhtevasını sorgulayamama ilkelerinin sonucu olarak bağlayıcı olduğu hususunda kaçınılmaz bir yanılgıya düşmüşse hukuka uygunluk nedenlerinin varlığında kaçınılmaz bir yanılgıya düştüğünün kabul edilmesinin zorunlu olduğunu, bu hatanın da kusuru tamamen ortadan kaldırdığını, dolayısıyla kişi hakkında ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. (bkz. §§ 41, 43-45).

Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında (Fatih Bozkurt, B. No: 2023/16452 başvurusunda) Mevzuat hükümleri ve Yargıtay kararları dikkate alındığında askerî hiyerarşi içinde ast konumundaki askerin üstleri tarafından verilen kanunsuz bir emri uyguladığı her durumda emrin konusunu oluşturan suçun manevi unsuru yönünden ayrı bir değerlendirme yapmaksızın istisnasız her durumda cezai sorumluluğu bulunduğunu kabul etmek anılan suçun ast aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulmasına neden olabilir. Böyle bir durumda ortaya çıkan sonucun da Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmayacağı açıktır. Dolayısıyla suçta ve cezada kanunilik ilkesinin gereği olarak derece mahkemelerinin bu değerlendirme kapsamındaki yorumlarının suçun tanımlandığı ve cezanın belirlendiği kuralın özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yukarıda belirtilen kriterlerin dava konusu her bir olay ve kişi yönünden yeterli şekilde değerlendirilmediği durumlarda ise Yargıtay, mahkûmiyet kararlarının bozulmasına karar vermektedir (bkz. §§ 41, 43-46). Dolayısıyla Yargıtay'ın darbe girişimine yönelik eylemler nedeniyle haklarında mahkûmiyet kararı verilen askerî personele yönelik yaklaşımının kategorik olmadığının anlaşıldığını, mahkemenin, başvurucunun olay gecesi KHO'ya geldikten sonra faaliyetin bir darbe girişimi olduğunu öğrenmesine rağmen silah alınması şeklindeki kanunsuz emre uyarak silah alıp verilecek emirleri beklemek suretiyle Anayasa'yı ihlal suçunu işleyen diğer faillerin eylemlerine yardım ettiğine, bu suretle atılı suça ilişkin, kasta dayalı kusurlu iradesini ortaya koyduğuna, yukarıda söz edilen yargılama konusu fiillerinin görevin ifası kapsamında bulunmadığına ve suçun unsurları itibarıyla oluştuğuna dair değerlendirmelerinin kuralı genişletici bir yoruma tabi tutan, temelsiz, suçun özü ile uyumsuz ve öngörülemez olduğunun söylenemeyeceği, açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. (bkz. §§ 63 ve devamı). İşbu başvuru açısından da söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum söz konusu değildir.

Bu nedenlerle, başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

ÖZGÜR AYHAN

B. No: 2023/18192 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/18192

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜR AYHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/18192)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Özgür AYHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların başvurucu tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1988 doğumlu olup bireysel başvuruya konu olayların geçtiği tarihte Kara Harp Okulunda (KHO) üsteğmen rütbesiyle görev yapmaktadır. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) darbe teşebbüsü sırasında KHO'da gerçekleştirilen eylemlerle ilgili olarak yürüttüğü soruşturma sonucunda, aralarında başvurucunun da bulunduğu KHO'da görev yapan şüpheliler hakkında başta Anayasa'yı ihlal, Türkiye Büyük Millet Meclisini ve Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs ile Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçları başta olmak üzere çeşitli suçlardan cezalandırılmaları talebiyle iddianame düzenlenmiştir.

3. İddianamede başvurucunun darbe girişimine yönelik faaliyetler kapsamında saat 23.00 sonrasında KHO'da gerçekleştirilen eylemleri organize eden İ.P. ve K.A.nın talimatı üzerine KHO'ya darbe faaliyetlerinde yer almak amacıyla gelmek, darbeye teşebbüs kapsamında başka birimlere nakillerin sağlandığı ve içinde herhangi bir güvenlik problemi olmayan

KHO'ya yönelik nakiller esnasında dışarıdan gelecek sivil halk, polis ve darbe karşıtı askerlere karşı koymak için kendisine rastgele tevdi edilen silahı teslim almak ve okul içinde bulunup darbeyi yöneten grubun talimatları doğrultusunda darbeye kalkışma faaliyeti kapsamında kendisine tevdi edilecek görevleri (nizamiyelerde takviye kuvvet olarak görevlendirilme, nizamiyelerde nöbet tutma, okul içerisinde verilecek olası başka görevleri yerine getirme) beklemeye başlamak suretiyle üzerine atılı suçları işlediği kanaatine ulaşılmıştır.

4. Ankara 24. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen dava sırasında K.K., S.Ç. ile A.Ça.nın terör örgütü üyeliği suçundan kendileri hakkında ayrı yürütülen soruşturmalar kapsamında verdikleri ifadelerde başvurucunun da örgütle irtibatına dair beyanlarda bulundukları değerlendirilerek söz konusu ifade tutanakları Mahkemeye gönderilmiştir. Bunun üzerine Mahkeme, anılan kişilerin istinabe yoluyla ve tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasına karar vermiştir. Yargılama sırasında bu kişilerin istinabe yoluyla alınan ifadeleri de Mahkemeye sunulmuştur. Söz konusu kişilerin ifadelerinin başvurucuyla ilgili kısımları şöyledir:

i. K.K.;

- 17/4/2017 tarihinde kollukta şüpheli sıfatıyla verdiği ifadesinde; başvurucunun 2011 ya da 2012 yılında sözleşmeli subay olduğunu ve Çağatay kod adıyla İstanbul'da örgüt içinde sorumlu düzeyde faaliyet gösterdiğini, S.K.nın başvurucuyu tanıdığını söylemiş ve kendisine gösterilen fotoğraflar arasından başvurucuyu teşhis etmiştir.

- İstinabe yoluyla alınan ifadesinde K.K. Edirne Karaağaç Mekanize Tabur Komutanlığında astsubay olarak görev yaparken açığa alındığını, 2008-2012 yılları arasında İstanbul'da örgüte ait evlerde kalıp sınavlara hazırlandığını, başvurucunun da örgüt evinde kaldığını ve İstanbul'un Pendik ilçesindeki imam hatip lisesi öğrencilerinden sorumlu olan örgüt mensuplarının sorumlusu olarak faaliyet gösterdiğini ve Çağatay kod adını kullandığını, ağabeyinin oğlu olan S.K.nın kendisine söylemesi üzerine başvurucunun gerçek adını öğrendiğini beyan etmiştir.

ii. S.Ç.;

- 16/12/2017 tarihinde kollukta şüpheli sıfatıyla verdiği ifadesinde; başvurucunun örgüt içinde Çağatay kod adını kullandığını ve Yeditepe Üniversitesi İşletme Bölümünde okuduğunu, Pendik-Güzelyalı bölgesindeki örgüte ait 3-4 evden Bölge Talebe Mesulü olarak sorumlu bulunduğunu, sonradan örgüte mensup lise son sınıf ve lise mezunlarının mesulü olduğunu, örgütte bu görevi alanlar için kol tabirinin kullanıldığını, kendi kaldığı evin ihtiyaçlarını başvurucuya ilettiğini, başvurucunun da örgütün esnaflarla ilgilenen ve Bölgeci olarak tabir edilen örgüt mensuplarıyla irtibat kurup onlardan himmet adı altında aldığı parayı evin ihtiyaçlarını karşılaması için kendisine verdiğini söylemiştir.

- İstinabe yoluyla alınan ifadesinde S.Ç. kollukta verdiği ifadesinin doğru olduğunu beyan etmiştir.

iii. A.Ça.;

- 5/3/2018 tarihinde kollukta şüpheli sıfatıyla verdiği ifadesinde; astsubay olarak görev yaparken açığa alındığını, meslek yüksek okulunda okuduğu sırada arkadaşı olan tanık K.K.nın kendisini sınavlara hazırlanması için İstanbul'a davet ettiğini, bunun üzerine 2010 yılında İstanbul'a gelip Pendik'teki örgüt evinde kalmaya başladığını, bu evin sorumlusunun

tanık K.K. olduğunu, tanık K.K. ile onun akrabası olan C.K.dan öğrendiği kadarıyla başvurucunun da örgüt içinde Çağatay kod adını kullandığını ve Güzelyalı semtinde bulunan 2-3 örgüt evinden Bölge Talebe Mesulü sıfatıyla sorumlu olduğunu öğrendiğini söylemiş ve kendisine gösterilen fotoğraflar arasından başvurucuyu teşhis etmiştir. A.Ça. ayrıca bu kişinin gerçek kimliğini kollukta ifadesinin alınması sırasında öğrendiğini beyan etmiştir.

- İstinabe yoluyla alınan ifadesinde A.Ça. kollukta verdiği ifadesini tekrar etmiş; diğer yandan kendisine okunan isimleri hatırlayamadığını, ancak kişileri fotoğraflar üzerinden teşhis edebileceğini söylemiştir.

5. Başvurucu; yüz yetmiş iki celsede tamamlanan yargılama sırasında darbe girişimine iştirak etmediğine dair savunmalarının yanı sıra kendisine okunan tanık beyanlarına karşı bu tanıkları tanımadığını, anılan tanıkların etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak için kendisine iftira attıklarını, bu nedenle tanıkların suçlayıcı ifadelerinin çelişkili olduğunu ve bu ifadeleri kabul etmediğini ileri sürmüş, söz konusu tanıkların duruşmada hazır edilerek yeniden ifadelerinin alınmasını talep etmiştir. Mahkeme, yargılamanın 24/12/2018 tarihli yüz ondördüncü celsesinde mevcut delil durumu itibarıyla başvurucunun talebini reddetmiştir.

6. Yapılan yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucuya atılı eylemlerin bir bütün olarak Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etme niteliğinde olduğu sonucuna ulaşmış ve başvurucuyu 15 yıl hapis cezasına mahkûm etmiştir. Kararda başvurucu hakkında yer verilen mahkûmiyet gerekçesi şöyledir:

"Olay tarihinde KHO'da üsteğmen rütbesinde görev yapan [...] sanığın [başvurucunun] olay gecesi çağrı üzerine okula geldiği, [...] okulda yaşanan olaylara vakıf olarak okulda yapılan faaliyetlerin darbe girişimine yönelik olduğunu anladığı kabul edilen sanığın savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu, 03:00 sıralarında silah alınması yönündeki kanunsuz emre uyarak silah alıp verilecek emirleri beklemek suretiyle darbe girişiminde etkin rol oynayan sanıkların icrai eylemlerini kolaylaştırdığı, buna göre sanığın 15 Temmuz gecesi gerçekleştirilen eylemlerden sorumlu olduğu, ancak suç işleme kararı, fiil üzerinde ortak hakimiyet, sanığın suçun icrasında üstlendiği rol, suça katkısının taşıdığı önem, dosya kapsamına göre suça katılma düzeyi, olay öncesi, sırası ve sonraki davranışları, sanığın eylemi ile suçun işlenişi sırasında fiil üzerinde ortak hakimiyetinin bulunmayışı dikkate alınarak tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde sanığın işlenen suçtan dolayı yardım eden sıfatıyla sorumlu olduğu, sanığın eyleminin bütün halinde Anayasal Düzeni Ortadan Kaldırmaya Teşebbüs Etme suçunu oluşturduğu ve sanığın suçun işlenmesi sırasında yardımda bulunarak suçun icrasını kolaylaştırmak suretiyle suçun işlenmesine yardım ettiği kabul edilerek TCK.nun 309/1 maddesi ve suçun işleniş şekli, suç kastı ile suçun konusunun önem ve değeri dikkate alınarak alt hadden uzaklaşılarak TCK.nun 39/2-c maddesi delaletiyle 39/1 maddesi uyarınca cezalandırılmasına, sanık hakkında takdiri indirimi gerektirir bir durum bulunmadığından TCK'nın 62. maddesinin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmiştir. "

7. Kararda ayrıca başvurucuya atılı terör örgütü üyeliği suçu açısından delil niteliği taşıdığı belirtilen tanıklar K.K., S.Ç. ile A.Ça.nın kollukta ve istinabe yoluyla alınan ifadelerine yer verildikten sonra birbiriyle uyumlu olduğu vurgulanan bu beyanlar doğrultusunda başvurucunun örgüt içinde kod adı kullandığı ve Bölge Talebe Mesulü konumunda olduğu belirtilmiş ancak terör örgütü üyeliği suçunun 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Fikri içtima" başlıklı 44. maddesi kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir.

8. Anılan kararda saat 03.00 sıralarında silah alınması yönündeki kanunsuz emre uyarak silah alıp verilecek emirleri beklemek şeklindeki olgu, başvurucunun yanı sıra Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etmeden haklarında mahkûmiyet kararı verilen sanıkların büyük çoğunluğu hakkındaki mahkûmiyet gerekçelerinde benzer şekilde aleyhe delil olarak kabul edilmiştir. Mahkeme, terör örgütü üyeliği suçundan verdiği mahkûmiyet kararları ile Anayasa'yı ihlal suçundan verdiği ceza verilmesine yer olmadığına dair kararlar ve beraat hükümleri dışında sonuç olarak;

i. Darbe girişimine asli fail olarak katıldığını tespit ettiği sanıkların bazıları yönünden Anayasa'yı ihlal suçundan ağırlaştırılmış müebbet, bazı sanıklar yönünden ise takdiri indirim nedenleri uygulamak suretiyle müebbet hapis cezası,

ii. Okul komutanı katılan İ.Ç. ile emir astsubayı katılan A.Ç.nin alıkonulması eylemi yönünden ayrıca kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan bazı sanıklar hakkında 18'er yıl, bazıları yönünden de 27'şer yıl hapis cezası,

iii. Darbe girişimine yardım eden sıfatıyla katıldıklarını belirlediği, muhakeme sürecinde FETÖ/PDY ile irtibatlarına dair haklarında aleyhe tanık beyanları veya askerî mahrem yapılanmaya yönelik soruşturmalar kapsamında belirlenen HTS kayıtları uyarınca ardışık olarak arandıkları tespit edilen ve aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıkların eylemlerini bir bütün olarak Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etme olarak değerlendirerek bu sanıklar hakkında sonuç olarak teşdiden 15 yıl hapis cezası,

iv. Darbe girişimine yardım eden sıfatıyla katıldıklarını belirlemekle birlikte örgüt üyeliğine dair kovuşturma evresinde dosyaya başkaca delil sunulmayan sanıklar hakkında Anayasa'yı ihlal etme suçuna yardım etmekten 12 yıl 6 ay hapis cezası vermiştir.

9. Aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıklar hakkındaki hükümlerin gerekçelerinde takdiri indirim nedenlerinin uygulanmayacağı belirtilmekle birlikte (bkz. § 6) hüküm fıkrasına göre Mahkeme, 5237 sayılı Kanun'un 309. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca belirlediği ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından aynı Kanun'un 39. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (2) numaralı fıkrasının (c) bendi uyarınca indirim yaparken takdiren ve teşdiden ibarelerine yer vererek anılan cezayı 18 yıl hapis cezasına indirmiş ve bu ceza üzerinden de yine 5237 sayılı Kanun'un 62. maddesi gereği indirim yaparak sonuç cezayı 15 yıl olarak bireyselleştirmiştir. Mahkeme, haklarındaki sonuç cezayı 12 yıl 6 ay olarak belirlediği sanıklar açısından ise ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından aynı Kanun'un 39. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (2) numaralı fıkrasının (c) bendi uyarınca indirim yaparken yalnızca takdiren ibaresine yer vererek cezayı 15 yıl hapis cezasına indirmiş ve bu ceza üzerinden de takdiri indirim nedenleri uyarınca indirim yaparak sonuç cezayı 12 yıl 6 ay hapis cezası olarak bireyselleştirmiştir.

10. Başvurucu, mahkûmiyet kararına karşı -diğer itirazlarının yanı sıra- beyanları hükme esas alınan tanıkları sorgulayamadığını ileri sürerek istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurmuş; anılan karar olağan kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 17/2/2023 tarihinde öğrendikten sonra 6/3/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık dinletme ve sorgulama hakkı, gerekçeli karar hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ve ilkelere ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik ve esas

incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanıkların duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanıklara soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin içtihatlarına yer verildikten sonra ihlal iddialarının incelenmesinde söz konusu içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda dile getirdiği itirazlarını yinelemiştir.

15. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

18. Somut olayda Mahkemece tanıklar K.K., S.Ç. ile A.Ça.nın kendileri hakkında ayrı yürütülen soruşturmalar sırasında verdikleri başvurucu aleyhindeki ifadeleri başvurucuya okunmuş; ancak tanıkların duruşmada dinlenilmelerine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama

hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

19. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

20. Duruşmada sorgulanmayan tanıkların ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanıkların ifadelerinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararda bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

21. Gerekçeli kararın içeriğine göre başvurucunun yanı sıra Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etmeden haklarında mahkûmiyet kararı verilen bazı sanıklar yönünden sonuç ceza 12 yıl 6 ay hapis cezası yerine teşdiden 15 yıl hapis cezası olarak belirlenmiştir. Ancak Mahkeme kararında, aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıklara verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası üzerinden yapılan indirimin haklarındaki sonuç ceza 12 yıl 6 ay olarak belirlenen sanıklardan farklı olarak teşdiden belirlenmesi konusunda ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğundan söz etmek mümkün görünmemektedir. Diğer yandan başvurucunun da aralarında bulunduğu bu sanıklar hakkındaki mahkûmiyet gerekçelerinde silah alma olgusunun yanı sıra örgütün askerî mahrem yapılanmasına yönelik ankesörlü hatlardan yapılan aramalara dair verilere ve/veya bu kişilerin örgütle irtibatlarına dair tanık beyanlarına yer verilmiş ve terör örgütü üyeliğine dair delil kabul edilen bu hususların 5237 sayılı Kanun'un 44. maddesi uyarınca fikri içtima kapsamında kaldığı belirtilmiştir (bkz. § 7). Bu durumda duruşmada dinlenmeyen tanıkların, başvurucunun kod adı kullandığına ve Bölge Talebe Mesulü konumunda bulunduğuna dair örgüt hiyerarşisi içindeki konumunu ortaya koyan beyanlarının başvurucu hakkında Anayasa'yı ihlal suçuna yardım etmeden verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına aynı Kanun'un 39. maddesi uyarınca yapılan indirim miktarının -teşdiden- belirlenmesinde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür (bkz. § 9). Dolayısıyla Mahkemenin sorgulama imkânı tanınmayan tanık anlatımlarını cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde belirleyici nitelikte delil olarak esas aldığının kabul edilmesi gerekmektedir.

22. Son olarak yargılama sürecinde başvurucuya olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 180. maddesinin " ...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen Mahkemenin sözü edilen tanıkları Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Netice itibarıyla güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık ifadelerinin cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde belirleyici ölçüde esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS gibi vasıtaların kullanılması suretiyle dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

24. Başvuruda tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 5.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

28. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer

haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

29. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 24. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/115, K.2019/306) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Mahkememiz çoğunluğu tarafından başvurucunun, Anayasa’nın 36. maddesinde adil yargılanma kapsamında güvence altına alınan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğim nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Başvurucu olay tarihinde Kara Harp Okulunda üsteğmen olarak görev yapmaktadır. Yerel mahkeme gerekçeli kararından başvurucunun darbe girişi gecesinde 03.00 sularında silah alınması yönündeki kanunsuz emre uyarak silah alıp beklemek suretiyle darbe girişiminde etkin rol oynayan sanıkların icrai eylemlerini kolaylaştırdığı, başvurucunun eylemlerinin Anayasal Düzeni Ortadan Kaldırmaya Teşebbüs suçunu oluşturduğu belirtilerek bu suçtan mahkûmiyet kurulmuştur. Bu hüküm kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

Başvurucu kovuşturma süreçlerinde müdafi yardımından yararlanmış, iddianameye konu eylemler ve dosya kapsamı hakkında bilgi verilmiş ve savunması alınmıştır. Dosya kapsamında istinabe yoluyla tanık ifadesi alınmış, başvurucuya tanık beyanına karşı savunma imkânı tanınmıştır. Yargılamada başvurucuya esas hakkında mütalaaya savunma imkânı tanınmış ve başvurucunun savunması sonrasında hüküm verilmiştir. Yargılamayı yapan Ağır Ceza Mahkemesi tüm dosya kapsamını nazara alarak, hukuk kurallarını nasıl

uyguladığını ve yorumladığını, ayrıca takdir yetkisini gerekçelendirerek hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin kararı istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir. Buna göre, başvurucunun bireysel başvurusunda yer alan iddiaları kanun yolu şikâyeti niteliğini haiz olup, bireysel başvuruda bu hususların değerlendirilmesi mümkün değildir.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin başlangıçta özellikle din ve eğitim alanında faaliyet göstererek toplumda meşruiyet kazanmaya çalıştığı, FETÖ/PDY bünyesinde bulunan ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirdiği ve bu kişilerin yapılanmanın insan kaynağını oluşturduğu, FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Yine Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Yerel mahkemenin gerekçeli kararında tanık beyanları K.K., S.Ç. ile A.Ça'nın istinabe yoluyla alınan beyanları belirtilmiş, beyanların uyumlu olduğu, başvurucunun örgüt içinde kod adı kullandığı, bölge talebe mesulü olduğu, ancak örgüt üyeliği suçunun TCK'nın "fikri içtima" başlıklı 44. maddesi kapsamında kaldığı belirtilmiştir. Yerel mahkemenin kararı gerekçeli olup, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Anayasa Mahkemesi, benzer bir olayda Fatih Bozkurt başvurusunda (GK.,18/9/2025 tarih ve B. No: 2023/16452) askerî hiyerarşinin en altında yer alan erler ile rütbeli personelin ast kavramına bağlanan hukuki sonuçlar bakımından aynı değerlendirmelere tabi tutulamayacağını vurgulamıştır (bkz. §§ 37, 38, 41, 45). Söz konusu karada, Yargıtay'ın istikrar kazanan içtihatlarında cezai sorumluluğun belirlenmesine dair ortaya koyduğu kriterler doğrultusunda;

i. Kişi işlediği fiilin haksızlık oluşturduğunu bilmesine rağmen bu fiili somut olayda hukuka aykırı olmaktan çıkaran maddi bir sebebin varlığı hususunda kaçınılmaz bir yanılgıya düşmüşse bu kişinin hukuka uygunluk sebebi olarak yetkili amir tarafından verilen ve yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan hizmete ilişkin emrin ifasının (bkz. § 28) maddi koşullarında kaçınılmaz bir yanılgıya düştüğünün kabul edilmesinin zorunlu olduğunu, bu hatanın 5237 sayılı Kanun'un 30. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları (bkz. § 29) uyarınca suçun manevi unsurunu oluşturan kastı ortadan kaldırdığını, dolayısıyla kişi hakkında beraat kararı verilmesi gerektiğini,

ii. Kişi işlediği fiilin haksızlık teşkil ettiğini bilmesine rağmen esasen hukuk düzeninde kabul edilmeyen konusu suç teşkil eden emrin ifasının, askerî hiyerarşi içinde mutlak itaat ve

emrin muhtevasını sorgulayamama ilkelerinin sonucu olarak bağlayıcı olduğu hususunda kaçınılmaz bir yanılgıya düşmüşse hukuka uygunluk nedenlerinin varlığında kaçınılmaz bir yanılgıya düştüğünün kabul edilmesinin zorunlu olduğunu, bu hatanın da kusuru tamamen ortadan kaldırdığını, dolayısıyla kişi hakkında ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. (bkz. §§ 41, 43-45).

Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında (Fatih Bozkurt, B. No: 2023/16452 başvurusunda) Mevzuat hükümleri ve Yargıtay kararları dikkate alındığında askerî hiyerarşi içinde ast konumundaki askerin üstleri tarafından verilen kanunsuz bir emri uyguladığı her durumda emrin konusunu oluşturan suçun manevi unsuru yönünden ayrı bir değerlendirme yapmaksızın istisnasız her durumda cezai sorumluluğu bulunduğunu kabul etmek anılan suçun ast aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulmasına neden olabilir. Böyle bir durumda ortaya çıkan sonucun da Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmayacağı açıktır. Dolayısıyla suçta ve cezada kanunilik ilkesinin gereği olarak derece mahkemelerinin bu değerlendirme kapsamındaki yorumlarının suçun tanımlandığı ve cezanın belirlendiği kuralın özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yukarıda belirtilen kriterlerin dava konusu her bir olay ve kişi yönünden yeterli şekilde değerlendirilmediği durumlarda ise Yargıtay, mahkûmiyet kararlarının bozulmasına karar vermektedir (bkz. §§ 41, 43-46). Dolayısıyla Yargıtay’ın darbe girişimine yönelik eylemler nedeniyle haklarında mahkûmiyet kararı verilen askerî personele yönelik yaklaşımının kategorik olmadığının anlaşıldığını, mahkemenin, başvurucunun olay gecesi KHO'ya geldikten sonra faaliyetin bir darbe girişimi olduğunu öğrenmesine rağmen silah alınması şeklindeki kanunsuz emre uyarak silah alıp verilecek emirleri beklemek suretiyle Anayasa'yı ihlal suçunu işleyen diğer faillerin eylemlerine yardım ettiğine, bu suretle atılı suça ilişkin, kasta dayalı kusurlu iradesini ortaya koyduğuna, yukarıda söz edilen yargılama konusu fiillerinin görevin ifası kapsamında bulunmadığına ve suçun unsurları itibarıyla oluştuğuna dair değerlendirmelerinin kuralı genişletici bir yoruma tabi tutan, temelsiz, suçun özü ile uyumsuz ve öngörülemez olduğunun söylenemeyeceği, açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. (bkz. §§ 63 ve devamı). İşbu başvuru açısından da söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum söz konusu değildir.

Bu nedenlerle, başvurucunun, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

SEDEF KABAŞ

B. No: 2023/61713 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/61713

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEDEF KABAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/61713)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Ömer Faruk NURSAÇAN

Başvurucu : Sedef KABAŞ

Vekili : Av. Sevgi KALAN GÜVERCİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hukuka aykırı yakalama ve gözaltı tedbiri ile tutukluluğun makul sürede sonlandırılmadığına dayanılarak açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Ceza Davasına İlişkin Süreç

2. Gazeteci ve yazar olan başvurucu 14/1/2022 tarihinde ulusal bir televizyon kanalında yayımlanan bir tartışma programına katılmış, program sırasında Cumhurbaşkanı ve iki bakan hakkında çeşitli açıklamalarda bulunmuştur. Başvurucu, gelen tepkiler sonrasında iki farklı sosyal medya hesabından 21/1/2022 tarihinde bir mesaj paylaşmıştır. Başvurucu 22/1/2022 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmış, aynı gün Cumhurbaşkanı'na hakaret suçundan tutuklanmıştır.

3. İstanbul 36. Asliye Ceza Mahkemesince 11/3/2022 tarihinde başvurucunun Cumhurbaşkanı'na alenen hakaret suçundan 2 yıl 4 ay hapis cezasıyla mahkûmiyetine, kamu görevlisine görevinden dolayı alenen hakaret suçundan ise beraatine karar verilmiştir. Aynı oturumda verilen cezanın miktarı ve tutuklu kaldığı süre dikkate alınarak başvurucunun

serbest bırakılmasına karar verilmiştir.

4. 23/2/2023 tarihinde İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi istinaf başvurusunun esastan reddine, temyiz kanun yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Başvurucu hakkındaki dava bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla temyiz kanun yolu aşamasında devam etmektedir.

B. Tazminat Davasına İlişkin Süreç

5. Başvurucu, gözaltı ve tutuklamanın hukuka aykırı ve tutuklama süresinin uzun olduğunu ifade ederek 19/4/2022 tarihinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (d) bentleri uyarınca tazminat davası açmıştır.

6. İstanbul Anadolu 15. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 19/10/2022 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Bu bağlamda 5271 sayılı CMK'nın 141/1-e maddesi gereğince; gözaltına alındıktan sonra hakkında beraat kararı verilen davacıya, gözaltında ve tutuklulukta kaldığı süreler nedeniyle uğramış olduğu maddi ve manevi zararına karşılık tazminat ödenmesi gerektiği; ancak davacının 'Cumhurbaşkanına hakaret suçundan' İstanbul 10. Sulh Ceza Hakimliği'nin 2021/131 sorgu sayılı kararı ile tutuklandığı ve 22.01.2022-11.03.2022 tarihleri arasında tutuklu kaldığı; ancak davacı hakkında İstanbul 36. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2022/100 esas, 2022/134 karar sayılı ilamıyla; 'Cumhurbaşkanına hakaret' suçundan 2 yıl 4 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına, müşteki [A.K.] ve katılan [S.S.]'ye yönelik kamu görevlisine görevinden dolayı alenen hakaret suçlarından ise ayrı ayrı beraatine dair karar verildiği, kararın taraflarca istinaf edildiğinden henüz kesinleşmediği, dolayısıyla hakkında kesinleşmiş bir beraat kararı bulunmayan davacının maddi ve manevi tazminat talebinin yasal şartları oluşmadığından reddine...."

7. Başvurucu, Ağır Ceza Mahkemesinin kararına karşı 9/11/2022 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca açılan tazminat davalarında hukuka aykırı tedbirin uygulandığı soruşturmanın yahut bu soruşturma neticesinde açılan kamu davalarının sonuçlanması ve kesinleşmesinin aranmayacağı, davanın 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (d) bentlerine göre açıldığı hâlde incelemenin hatalı olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendine göre yapıldığı, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay kararları uyarınca davanın kabul edilerek tazminat ödenmesine karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

8. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi tarafından 9/5/2023 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Mahkemenin kararında usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, delillerde ve işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığı, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğu anlaşıldığından,

İstinaf başvurusunda bulunanların ileri sürdükleri nedenler yerinde görülmemiş olmakla, 6100 sayılı HMK'nin 362/1-a maddesi ve CMK'nin 280/1-a maddesi uyarınca İSTİNAF BAŞVURUSUNUN ESASTAN REDDİNE... [karar verildi.]"

9. Başvurucu, nihai kararı 5/6/2023 tarihinde öğrendikten sonra 3/7/2023 tarihinde bireysel

başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

11. Öte yandan başvurucu 2/2/2022 tarihinde yakalama, gözaltı ve tutuklama koruma tedbirlerinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tutuklamaya konu suçlamaların ifade özgürlüğü ve basın hürriyeti kapsamındaki eylemlere ilişkin olması nedeniyle de ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. 2022/8671 numaralı bu başvuruyu görüşen Anayasa Mahkemesi 14/2/2022 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılması gerektiğinden kabul edilebilirlik hususu karara bağlanmadan başvurunun Bölüme gönderilmesi gerektiğine karar vermiştir. Başvuru derdesttir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; yakalama ve gözaltı tedbirinin hukuka aykırı olduğu, makul sürede tutukluluğun sonlandırılmadığı gerekçesiyle açtığı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olayın şartları gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda yer alan iddialarını tekrarlamanın yanı sıra tazminat davasında esas hakkında karar verilmemesinden yakınmıştır.

14. Başvurucunun iddialarının özünün tazminat talebinin reddedilmesine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Ağır Ceza Mahkemesinin davanın reddine ilişkin gerekçesine yönelik şikâyetlerin öncelikle adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

17. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciinde

ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

18. Somut olayda başvurucu yakalama ve gözaltının hukuka aykırı olduğunu, tutuklama süresinin uzun olduğunu ifade ederek tazminat davası açmıştır (bkz. § 5). Başvurucunun yakalama ve gözaltının hukuka aykırı olduğu yönündeki şikâyetlerinin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi "Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen" hükmü, yine tutukluluk süresinin uzunluğu yönündeki şikâyetlerinin aynı maddenin (d) bendi "Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen" hükmü uyarınca tazminat davasına konu edilebileceği anlaşılmaktadır. Başvurucunun da tazminat davasını 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (d) bentlerine dayanarak açtığı görülmüştür. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun tazminat talebinin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında ele alınarak asıl davanın sonucunda kesinleşmiş beraat kararı bulunmadığı, bu nedenle yasal şartların oluşmadığı ifade edilerek tazminat talebinin reddine karar verilmiştir (bkz. § 6).

19. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin birçok kararında tazminat istemleri konusunda asıl davada hüküm verilmesinin veya verilen hükmün kesinleşmesinin beklenmesine gerek bulunmadığı ifade edilmiştir. Zira bu talepler, asıl davanın sonucunu etkileyici veya asıl davanın sonucuna bağlı talepler değildir (Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 17/5/2022 tarihli ve E.2021/553, K.2022/3780; 5/7/2018 tarihli ve E.2017/7338, K.2018/7621; 14/12/2015 tarihli ve E.2014/19906, K.2015/19237; 5/5/2014 tarihli ve E.2014/3087, K.2014/10836 sayılı kararları). Ancak Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun talep ettiği 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi yönünden bir inceleme yapmaksızın aynı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında inceleme yaparak kesinleşmiş beraat kararı bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

20. Ayrıca tutukluluk süresine yönelik şikâyetler tazminat talep dilekçesinde belirtilmesine rağmen Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ilgili şikâyet yönünden de 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir inceleme yapılmıştır. Ağır Ceza Mahkemesince yakalama ve gözaltının hukukiliği ile tutuklama süresinin uzunluğuna dayalı tazminat talebinin asıl davanın sonucuna nasıl etki edeceği ve hangi gerekçe ile davanın esasıyla ilgili verilen karar veya hükmün kesinleşmesinin zorunlu olduğuna kanaat getirildiği ilgili ve yeterli bir şekilde ortaya konulamamıştır.

21. Dolayısıyla başvurucunun tazminat davasında açık ve somut bir şekilde ileri sürdüğü iddialarının Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ayrı ve açık olarak ele alınıp ilgili ve yeterli gerekçeyle karşılanmadığı, söz konusu eksikliğin istinaf incelemesi sırasında da telafi edilmediği görülmüştür.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Öte yandan yukarıda ulaşılan sonuca bağlı olarak başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

24. Başvurucu ayrıca haksız tutuklama tedbirine dayalı olarak açtığı tazminat davasının

reddi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucu aynı ihlal iddialarıyla daha önce bireysel başvuru yapmıştır. Anayasa Mahkemesinin söz konusu başvuruda bu iddialar hakkında henüz karar vermemiş olması nedeniyle başvuru derdesttir (bkz. § 11). Başvurucunun şikâyetinin bu kısmı diğer dosyada inceleneceğinden bu iddia da ayrıca değerlendirilmemiştir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 15. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2022/258, K.2022/437) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 1.480,40 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 41.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HİKMET KALE (4)

B. No: 2023/68522 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/68522

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİKMET KALE BAŞVURUSU (4)

(Başvuru Numarası: 2023/68522)

Karar Tarihi: 7/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 3/4/2026 - 33213

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Hikmet KALE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bihakkın tahliye tarihinin yanlış hesaplanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, anayasal düzeni silah zoruyla değiştirmeye teşebbüs etme (1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 146. maddesi) isnadıyla 26/12/1995 tarihinde gözaltına alınmış; 8/1/1996 tarihinde tutuklanmış ve yargılama sonucunda müebbet ağır hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Bu ceza 4/11/2003 tarihinde Yargıtay incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

3. 4/3/2004 tarihli müddetnamede başvurucunun bihakkın tahliye tarihi 36 yıl üzerinden 26/12/2031 olarak, koşullu salıverilme tarihi 30 yıl üzerinden 26/12/2025 olarak gösterilmiştir.

4. 12/1/2012 tarihli müddetnamede bihakkın tahliye tarihi 17/12/2031, koşullu salıverilme tarihi 18/12/2025 olarak gösterilmiştir.

5. 25/5/2023 tarihli müddetnamede ise koşullu salıverilme tarihi 18/12/2025, bihakkın tahliye tarihi 16/12/2035 (artık yıllar dikkate alınarak) olarak gösterilmiştir. Müddetnamede

bihakkın tahliye tarihinin 14/7/2004 tarihli ve 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun gereği 40 yıl olduğu belirtilmiştir.

6. Başvurucu 25/5/2023 tarihli müddetnamenin hatalı olduğunu belirterek Ankara 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuştur. Başvurucu; müddetnamede bihakkın tahliye süresinin 40 yıl üzerinden hesaplandığının belirtildiğini, hüküm aldığı dönemde müebbet ağır hapis cezasına dair hüküm süresinin 36 yıl olarak uygulandığını, dolayısıyla müddetnamedeki tespitin hatalı olduğunu ileri sürmüştür.

7. İnfaz Hâkimliği müddetnamede bir hata olmadığını belirterek itirazı reddetmiştir.

8. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesince 10/7/2023 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Bu karar 12/7/2023 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu 11/8/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; ceza infaz kurumunun bihakkın tahliye tarihini mahkeme kararı olmadan keyfî olarak dört yıl uzattığını, hüküm giydiği dönemde müebbet hapis cezasının infaz süresinin 36 yıl olduğunu ancak İnfaz Savcılığının hukuka aykırı şekilde bu süreyi 40 yıl üzerinden hesapladığını, tahliye süresinin uzatılmasının psikolojik işkence olduğunu, bu durumun ekonomik, sosyal ve psikolojik mağduriyetlere yol açtığını, bihakkın tahliye süresinin aleyhine olacak şekilde uzatılmasının "kanunsuz ceza olmaz" ilkesine aykırı olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında iddialarını yinelemiştir.

13. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" başlıklı 46. maddesine ilişkin değerlendirmesinde bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için iki temel ön koşul olduğunu, bu kapsamda ilkinin başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi ve bunun sonucunda kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesi, ikincisinin ise bu ihlalden dolayı kişisel olarak ve doğrudan etkilenmesi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesi çerçevesinde bir hakkı doğrudan etkilenmeyen kişi mağdur statüsü kazanamaz (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Onur Doğanay [2. B.], B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42, 43).

15. Diğer taraftan bireysel başvuruda mağdur kavramı, davada menfaat veya dava ehliyeti kuralları gibi kurallardan bağımsız bir şekilde yorumlanır. Ayrıca mağdur kavramı,

günümüzde toplumun koşulları ışığında değişime tabi olup bu kavram aşırı biçimcilikten uzak bir şekilde yorumlanmalı ve uygulanmalıdır (Onur Doğanay, § 44).

16. Öte yandan bir başvurunun kabul edilebilmesi için başvurucunun sadece mağdur olduğunu ileri sürmesi yeterli olmayıp ihlalden doğrudan etkilendiğini yani mağdur olduğunu göstermesi veya mağdur olduğu konusunda Anayasa Mahkemesini ikna etmesi gerekir. Bu itibarla mağdur olduğu zannı veya şüphesi de mağdurluk statüsünün varlığı için yeterli değildir (Onur Doğanay, § 45; Ayşe Hülya Potur [2. B.], B. No: 2013/8479, 6/2/2014, § 24).

17. Güncellik kriteri gereğince mağdur olduğunu iddia eden kişinin temel hakkının ihlal edilmesi ya da ediliyor olması, bu ihlalin de giderilmemiş olması gerekir. Dolayısıyla önceden var olmuş veya hâlen var olan bir kamu gücü müdahalesi bulunmalıdır. Bu nedenle gelecekte gerçekleşecek bir ihlal ihtimaline binaen kural olarak bireysel başvuru yapılamayacaktır. Güncellik kuralının istisnası, yakın gelecekte gerçekleşmesi muhtemel bir ihlal ihtimali iddiası gözetilerek yapılan potansiyel mağduriyet başvurularıdır. Potansiyel olarak mağdur olduklarını iddia eden başvurucular ile yalnızca ulusal hukukları değiştirmeyi veya toplumun menfaatinin korunmasını amaçlayan başvurucular arasında dikkatli bir ayrım yapılmalıdır. Bu son bahsedilen türde olan ve içtihatta halk davası (actio popularis) olarak isimlendirilen başvurular, bireysel başvuru hakkı kapsamında kabul edilmemiştir (Tezcan Karakuş Candan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/5809, 10/12/2014, § 21; Mahmut Tanal [2. B.], B. No: 2014/11368, 23/7/2014, § 20). Potansiyel mağduriyet için ise bir düzenlemenin veya işlemin uygulanmasının güçlü bir olasılık olması, bu olasılığın yakın gelecekte ihlal yaratacak olması, bu ihlalin yakın gelecekte ciddi ve telafisi imkânsız bir zarara yol açması gerekir.

18. Somut olayda başvurucunun şikâyeti, koşullu salıverilme tarihiyle değil bihakkın tahliye tarihiyle ilgilidir. Başvurucu, bihakkın tahliye tarihinin 2031 yılında olması gerekirken bu tarihin daha sonraki müddetnameyle 2035'e çekildiğini iddia etmiştir. Ancak başvurucunun iddia ettiği gibi bihakkın tahliye tarihinin 2031 olduğu varsayılsa bile, bu tarihe daha beş yıldan fazla bir süre vardır. Başvurucunun bu süre içinde koşullu salıverilme ihtimali ve müddetnamenin tekrar değiştirilebilme olasılığı gözönünde bulundurulduğunda bu durumun şu aşamada ciddi ve telafisi imkânsız bir zarara yol açacağı söylenemez. Başvurucunun 2031 tarihini aşacak şekilde ceza infaz kurumunda kalacağı kesin nitelikte değildir. Dolayısıyla başvurunun incelendiği tarihte başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edildiğinden söz edilemez.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun mağdur sıfatı taşımadığı anlaşıldığından kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

20. Başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mustafa Takyan ([GK], B. No: 2020/27974, 15/12/2021) ve Mustafa Çabuk ([1. B.], B. No: 2020/31607, 21/6/2023) kararları doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) ve Mesut Gerez ([2. B.], B. No: 2014/3998, 21/6/2017) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CENK TURAN

B. No: 2023/92474 | Karar tarihi: 07.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/92474

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CENK TURAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/92474)

Karar Tarihi: 7/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Ömer Faruk NURSAÇAN

Başvurucu : Cenk TURAN

Vekili : Av. Uğur Esat KEŞKÜŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kanuni gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmama iddiasıyla açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Soruşturmaya İlişkin Süreç

2. Arama, elkoyma, zor kullanma, yakalama ve savcı görüşme tutanağına göre 13/12/2021 günü saat 14.00 sıralarında başvurucu DHKP-C silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yakalanarak gözaltına alınmıştır.

3. 17/12/2021 tarihinde başvurucu tutuklanması talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir. Aynı gün başvurucu tutuklama talebinin reddedilmesiyle serbest bırakılmıştır.

B. Tazminat Davasına İlişkin Süreç

4. Başvurucu 13/12/2021 tarihinde saat 13.55'te gözaltına alınıp 17/12/2021 günü saat 18.30 sıralarında sulh ceza hâkimliğine sevk edildiğini, sulh ceza hâkimliğince yapılan sorgu neticesinde aynı gün saat 20.40'ta serbest bırakıldığını, kanuni gözaltı süresinin dolmasına rağmen hâkim önüne çıkarılmadığını ifade ederek 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza

Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri uyarınca 15/10/2022 tarihinde tazminat davası açmıştır.

5. İstanbul 17. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 27/12/2022 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Davacı Cenk Turan vekili Av. Uğur Esat Keşkül 16/10/2022 tarihli dilekçesi ile haksız şekilde yakalanmasından ve hakkında gözaltı işlemi uygulanmasından bahisle maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuş ise de, davanın konusunu oluşturan evraklar getirtilip incelendiğinde; davacı hakkında açılan davaya konu İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2021/140264 soruşturma sayılı dosyasından davacı yönünden tefrik kararı verilerek Cumhuriyet Başsavcılığının 2022/144092 sırasına kayıt edildiği ve anılan dosya hakkında İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesinin 2022/285 esas sırasına dava açıldığı, İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesinin 2022/285 esas sayılı dosyasının derdest olduğu anlaşılmıştır.

Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat talebinin koşullarını düzenleyen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 142/1. Maddesine göre "Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir." Buna göre; davaya konu İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesinin 2022/285 esas sayılı dosyasının derdest olduğu, somut olayda kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulunmadığı, bu nedenle tazminat isteminin yasal koşulları oluşmadığı anlaşıldığından davacının maddi ve manevi tazminat davasının reddine karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur.

HÜKÜM :Yukarıda açıklanan nedenlerle;

Davacı Cenk Turan'ın yasal şartları taşımayan maddi ve manevi tazminat davasının REDDİNE..."

6. Davanın reddine ilişkin karara karşı başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf kanun yoluna başvuru dilekçesinde, talebinin gözaltı süresinin hâkim kararı olmaksızın aşılmasından kaynaklı tazminat istemi olduğunu, bu talebi yönünden asıl davanın sonuçlanmasına gerek olmadığını belirtmiştir.

7. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi 3/10/2023 tarihinde istinaf başvurusunun esastan kesin olarak reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 25/10/2023 tarihinde öğrendikten sonra aynı tarihte bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

C. Ceza Davasına İlişkin Süreç

10. Başvurucu 13/12/2021-17/12/2021 tarihleri arasında gözaltında kalmıştır.

11. Başvurucunun 25/8/2022 tarihli iddianameyle cezalandırılması talep edilmiştir.

12. Başvurucu hakkında İstanbul 23. Ağır Ceza Mahkemesinin 2024/205 esasına kayden yapılan yargılama başvurunun incelendiği tarihte derdesttir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; kanuni gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmaması sonrasında açtığı tazminat davasının hakkındaki ceza davasının derdest olmasından dolayı reddedilmesi

nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olayın şartları gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvurucunun iddialarının özü 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri uyarınca açılan tazminat davasının aynı fıkranın (e) bendi kapsamında değerlendirilmesi sonrası beraat ya da kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar bulunmaması nedeniyle reddedilmesine ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

18. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciinde ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

19. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemeler, makul bir gerekçe ile yanıt vermelidir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

20. Yargıtay 12. Ceza Dairesi 5271 sayılı Kanun uyarınca tazminat davası açan kişinin kanuni gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılıp çıkarılmadığının saptanmasının yürütülmekte olan ceza davasının esasıyla herhangi bir ilgisi bulunmadığı gibi bu konudaki

talep konusunda karar verilmesi için de davanın esası hakkında karar verilmesine de gerek olmadığını kabul etmektedir (Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 14/12/2015 tarihli ve E.2014/19906, K.2015/19237; 8/7/2024 tarihli ve E.2022/2660, K.2024/3743; 13/1/2025 tarihli ve E.2024/2627, K.2025/347 sayılı kararları).

21. Başvurucu; tazminat davasına ilişkin dava dilekçesi ile istinaf kanun yoluna başvuru dilekçesinde kanuni gözaltı süresinin dolmasına rağmen hâkim önüne çıkarılmadığını ifade ederek 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri uyarınca tazminat talebinin bulunduğunu doğrudan kanun maddesine işaret etmeksizin Kanun'da kullanılan ifadeleri açıklamak suretiyle belirtmiştir (bkz. §§ 4, 6). Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun talepleri 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında değerlendirilerek beraat ya da kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar bulunmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir (bkz. § 5).

22. Sonuç olarak başvurucunun tazminat davasında açık ve somut bir şekilde ileri sürdüğü iddialar Ağır Ceza Mahkemesi tarafından hatalı değerlendirilme sonrası ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılanmamıştır. Bu eksikliğin istinaf incelemesi sırasında da telafi edilmediği görülmüştür.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

24. Öte yandan yukarıda ulaşılan sonuca bağlı olarak başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesinin gerekli olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile eşitlik ilkesi yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 17. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2022/384, K.2022/518) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesine (E.2023/1114, K.2023/3773) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT KAÇAN

B. No: 2021/56755 | Karar tarihi: 08.01.2026

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/56755

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

MAHMUT KAÇAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/56755)

Karar Tarihi: 8/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 6/10/2026 - 33392

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Mahmut KAÇAN

Vekili : Av. Vatan AYTONĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; idarenin hukuka aykırı olarak il genelinde tüm etkinlikleri yasaklama kararı vermesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, kararın kesin olarak verilmesi nedeniyle de hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/11/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. PKK silahlı terör örgütü lideri olan A.Ö.nün ceza infaz kurumunda tecrit edildiği (avukatları ve aile bireyleriyle düzenli olarak görüştürülmediği) iddiasıyla Halkların Demokratik Partisi Milletvekili L.G. 2018 yılı Kasım ayında açlık grevine başlamıştır. Akabinde birçok ceza infaz kurumundaki tutuklu ve hükümlü de bu greve ve L.G.ye destek vermek amacıyla açlık grevine katılmış, söz konusu eylem 2019 yılı Mayıs ayında sona ermiştir.

6. Açlık grevlerinin sonlanmasının akabinde 28/5/2019 tarihinde Van Valiliği "yasaklama şartlarını doğrudan ve açıkça oluşturduğu değerlendirilen eylemler ile saldırı olaylarının önüne geçmek, vatandaşlarımızın can ve mal güvenliklerini sağlamak, terör örgütlerinin planlarını bertaraf etmek, millî güvenliğin sağlanması, kamu düzeni ve güvenliğinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, temel hak ve özgürlükler ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin ve genel asayişin korunması ile şiddet olaylarının yaygınlaşmasının" önlenmesi amacıyla il genelinde -bildirimde bulunulması şartıyla ve spor faaliyetleri kapsamında yapılan kutlamalar hariç olmak üzere- tüm etkinlikleri on beş gün süre ile yasaklamıştır.

7. Van Valiliğinin resmî internet sitesinde yer alan bilgilere göre 2019 yılında 8/5/2019, 18/5/2019, 12/6/2019, 27/6/2019, 12/7/2019, 27/7/2019, 12/8/2019, 26/8/2019, 11/9/2019, 25/9/2019, 11/10/2019, 25/10/2019, 8/11/2019 ve 24/11/2019 tarihli kararlarla, Van sınırlarında düzenlenecek etkinlikler 10 ila 15 günlük sürelerle yasaklanmıştır. Anılan internet sitesinden yayımlanan yasaklama kararlarında "Anayasa ve kanunlarda öngörülen sınırlama ve yasaklama şartlarını doğrudan ve açıkça oluşturduğu değerlendirilen eylem ve saldırıların önüne geçilmesi, vatandaşların can ve mal güvenliğinin sağlanması, terör örgütlerinin planlarının bertaraf edilmesi, millî güvenliğin sağlanması, kamu düzeni ve güvenliğinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, temel hak ve özgürlükler ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin ve genel asayişin korunması ile şiddet olaylarının yaygınlaşmasının önlenmesi" gerekçelerine dayanılmıştır. Bunlara ek olarak 3/4/2019, 10/4/2019, 17/4/2019 ve 29/4/2019 tarihli farklı gerekçelere dayanan yasaklama kararları ile de etkinlikler yasaklanmıştır.

8. 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. maddesi ile 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (A) ve (C) fıkraları uyarınca verilen 28/5/2019 tarihli yasaklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Konuyla ilgili ilimizde çeşitli ceza infaz kurumlannda açlık grevi eylemine son veren yaklaşık 270 şahıs olduğu bilinmektedir. 26.05.2019 günü örgüt elebaşının çağrısı üzerine açlık grevi eylemine son veren şahısların bir kısmı aynı gün bir kısmı da peyder pey diğer günlerde gerekli sağlık kontrolleri için ilimiz merkezi noktalardaki hastanelere sevk edilmiş ve bir kısmının halen hastanelerde tedavileri devam etmektedir. Hastaneye sevk işlemi esnasında şahısların yakınları ve bir grup siyasi kimliğe haiz kişilerce destek mesajı adı altında hastane önlerinde toplanıldığı da görülmüştür. 26.05.2019 günü saat 12.54'te www.mezopotamyaajansil8.com URL adresli internet haber sitesinde açlık grevi

eylemlerinin simgesi haline gelen HDP Hakkari Milletvekili [L.G.]'nin eylemini sonlandırmasından sonraki mesajı yayınlanmış ve söz konusu mesaj içeriğinde açlık grevi eylemlerinin başarıya ulaştığına vurgu yapılmış olup birçok haber sitesinde ve sosyal medya hesaplarında açlık grevi eylemlerinin başarıya ulaştığı, bunun örgütlü mücadelenin bir sonucu olduğu şeklinde paylaşımlar yapılmıştır. Yine bu kapsamda https://anftürkce.com URL adresIi ANFNEWS isimli internet haber sitesinde 27.05.2019 tarihli 'Şimdi Önder Apo'yu özgür yaşar ve çalışır hale getirme zamanı' başlıklı haber içeriğinde 'Dolayısıyla açlık grevlerinin sonlandırılmasıyla birlikte mücadelenin başka araç yol ve yöntemlerle geliştirilmesi gerekmektedir' şeklinde haberler yapıldığı da görülmüştür. Söz konusu haber içeriklerinden ...[L.G.nin] terör örgütü -sözde-lideri [A.Ö.]ye uygulanan -sözde- tecriti kırmak için başlattığı açlık grevi eylemlerinin PKK/KCK terör örgütünce sahiplenildiği ve bunu örgüt menfaatlerine hizmet bir eylem biçimi olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır.

Ayrıca bu kapsamda PKK/KCK terör örgütü ve örgüte müzahir gruplar ile örgütün siyasi kolu gibi hareket eden legal oluşumlar tarafından terör örgütü -sözde-lideri [A.Ö.ye] uygulanan -sözde-tecriti kırmak için DTK üyesi ...[L.G.nin] başlattığı açlık grevine destek sağlamak için ilimizin de içerisinde bulunduğu Diyarbakır ve İstanbul ilinin hedef iller olarak belirlendiği, bu gruplar tarafından oturma eylemi, basın açıklaması, korsan gösteri, slogan atma ve yol kapatma eylemlerinin yapılması yönünde planlamaların olduğu, bu yönde sosyal medya üzerinde paylaşımlar olduğu, sürecin PKK/KCK terör örgütü ve müzahir çevrelerce provoke edilmeye çalışılarak vatandaşlarımızın sokak ve yaygın şiddet hareketlerine kanalize edilmeye çalışıldığı yönünde bilgiler elde edilmekte olup belirtilen haber içeriklerinden de anlaşıldığı gibi örgütün açlık grevi eylemleri sonrası yeni eylem arayışlan içine girdiği, bu kapsamda yeni yöntemler geliştirilmesi gerektiği ve toplumsal bağlamda geniş kitlelere nüfuz edebilecek yeni eylem arayışları içinde olunduğu şeklinde paylaşımlar yapıldığı görülmektedir.

Ayrıca; söz konusu açlık grevi eylemlerinin başarıya ulaştığına dair yapılan paylaşımlardan eyleme destek veren PKK/KCK terör örgütü ve örgütün legal kolu gibi hareket eden oluşumlarca bu sürecin bir başarı süreci olarak nitelendirilmesinden dolayı konuyla ilgili çokça kutlama niteliğinde eylemler yapılacağı, bu eylemlerin örgütün legal faaliyetleri gibi nitelendirileceği öngörülmektedir.

Bu bağlamda; ilimiz mülki sınırları içerisinde yapılmak istenen etkinliklerin terör örgütleri ve marjinal gruplarca kargaşa ortamı oluşturmak amacıyla hedef olarak seçilebileceği ve toplumsal barışı zedeleyebilecek provokatif eylemlere tevessül edilebileceği, halkımızın yoğun olarak bulunduğu yerlerin hedef seçilerek sansasyonel eylemler gerçekleştirebileceği, gruplar tarafından düzenlenen basın açıklaması ve benzeri etkinliklere terör örgütlerine mensup şahıslarca sızılarak bombalı eylem gerçekleştirilebileceği, düzenlenecek bu etkinliklerin terör örgütüne müzahir şahıslarca provoke edilerek terör örgütünün propagandasına dönüştürülebileceği, ayrıca güvenlik kuvvetlerine karşı taşlı, molotoflu, silahlı ve bombalı eylemler yapılmak istenildiği, bu eylemlerin konusu ve içeriği itibariyle kamu düzeni ve güvenliğine olumsuz etki edebilecek, toplumun refah, huzur ve mutluluğu ile bağdaşmayacak nitelikte, ayrıca terör örgütlerinin karşıt görüşlü kişi ve gruplara yönelik canlı bomba, suikast, silahlı saldırı vb. eylemlerin yapılabileceği göz önünde bulundurulduğunda, genel sağlığı veya başkalarının hak ve özgürlüklerini ciddi şekilde bozacak olaylara sebebiyet verilebileceği ... Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki suçların işlenerek halk üzerinde infiale sebep olabileceğine dair açık ve yakın tehlike olduğu değerlendirmektedir..."

9. Başvurucu, söz konusu idari işlemin yürütmesinin durdurulması ve iptali talebiyle Van 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde yasaklama gerekçesinin varsayımlara dayandığını belirterek güvenlik riski mevcut ise gerekli tedbirleri almanın devletin görevi olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca idarenin soyut gerekçelerle verdiği sistematik yasaklama kararlarıyla anayasal hakların kullanılamaz hâle geldiğini belirterek olağanüstü hâl (OHAL) rejiminin sona ermesinden sonra Van'da ne kadar süre ile etkinliklerin yasaklandığının idareden sorulmasını talep etmiştir.

10. Anılan davanın reddine ilişkin kararında İdare Mahkemesi dava konusu idari işlemin kanuni yetki kapsamında olduğunu, yasaklama kararının "açlık grevi eylemlerinin bitimini müteakip bölücü terör örgütü mensuplarınca gerçekleştirilebilecek şiddet eylemlerinin önlenmesi ve vatandaşın can ve mal güvenliğinin sağlanmasına ilişkin meşru bir amaç taşıdığı ve suç işlenmesini" önleme amacı taşıdığını belirterek "olası şiddet olaylarının mahiyeti ve yoğunluğu ile meydana gelebilecek zararların niteliği[ne]" göre demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olduğu sonucuna varmıştır.

11. Davanın reddine ilişkin karara karşı istinaf kanun yoluna müracaat eden başvurucu; yasaklama kararları nedeniyle yaklaşık dört yılı aşkın bir süredir Van'da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullanamadığını, bu nedenle de kararın hukuka uygun ve ölçülü olmadığını ileri sürmüştür. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 15/10/2021 tarihinde başvuruya konu İdare Mahkemesi kararının usul ve hukuka uygun olduğu, kaldırılmasına ilişkin bir neden bulunmadığı gerekçesiyle istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

12. Başvurucu nihai kararı 3/11/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

13. 2911 sayılı Kanun'un "Toplantının ertelenmesi veya bazı hâllerde yasaklanması" başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Bölge valisi, vali veya kaymakam, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde yasaklayabilir."

14. 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"A) Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla Devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder, bu teşkilat amir ve memurları vali tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür.

...

C) İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteaallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindendir. (Ek cümle: 25/7/2018-7145/1 md.) Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır.

(Ek paragraf: 25/7/2018-7145/1 md.)Vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi

belirtilerin bulunduğu hâllerde on beş günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlayabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir.

..."

B. Uluslararası Hukuk

15. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Gün ve diğerleri/Türkiye (B. No: 8029/07, 18/6/2013) kararında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ve bu hak kapsamında ifade özgürlüğünün demokratik toplumun en temel değerleri arasında olduğunu ve demokrasinin özünde açık bir tartışma ortamıyla sorunları çözebilme gücünün yer aldığını belirtmiştir. Kararda, gösterilerin genel anlamda yasaklanmasının ancak gösterilerin diğer daha az sert tedbirlerle önlenemeyecek nitelikte karışıklıklara yol açabileceği konusunda gerçek bir tehlikenin mevcut olması hâlinde haklı olacağını vurgulamıştır. Yalnızca benzer yürüyüşlerin yasaklanması nedeniyle oluşan engelin bu yasaklamayı haklı gösteren güvenlik sebepleriyle açıkça aşılması ve aynı zamanda bu yasaklamanın -kapsamı yer ve süre uygulaması bakımından sıkıca sınırlandırılan- istenmeyen yan etkilerinden sakınma imkânının bulunmaması hâlinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 11. maddesinin ikinci fıkrası anlamında söz konusu yasaklamanın gerekli olduğunun kabul edilebileceğini açıklamıştır (Gün ve diğerleri/Türkiye, §§ 50, 70).

16. AİHM Güneri ve diğerleri/Türkiye (B. No: 42853/98, 43609/98, 44291/98, 12/7/2005) kararında kamu otoritelerinin Demokrasi ve Barış Partisinin (DBP) organize ettiği toplantıyı herhangi bir gerekçe göstermeden yasaklamasının toplanma hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir. Nitekim yasaklama kararında katılımcıların şiddete çağrıya veya demokrasiyi ortadan kaldırmaya yönelik herhangi bir tutumu olduğuna dair hiçbir hususa değinilmediğini ifade etmiştir (Güneri ve diğerleri/Türkiye, § 76). Benzer nitelikte bir diğer kararında AİHM, yerel otoritelerin terörist saldırı tehdidi nedeniyle yapılması planlanan bir gösteriyi yasaklarken tehdide ilişkin herhangi bir somut gerekçe göstermemesini toplanma hakkının ihlali olarak değerlendirmiştir (Makhmudov/Rusya, B. No: 35082/04, 26/7/2007, § 71-72).

17. AİHM birçok kararında, kamu otoritelerinin yalnızca barışçıl toplanma hakkını korumakla kalmayıp aynı zamanda bu hakka yapılan makul olmayan dolaylı kısıtlamaları uygulamaktan da kaçınması gerektiğini ifade etmiştir. Toplanma özgürlüğünün temel doğası ve demokrasi ile yakın ilişkisini gözönüne alarak bu hakka bir müdahale için haklı, ikna edici ve zorlayıcı nedenler bulunmasının zorunlu olduğunu vurgulamıştır (birçok karar arasından bkz. Ouranio Toxo ve diğerleri/Yunanistan, B. No: 74989/01, 20/10/2005, § 36; Emin Huseynov/Azerbaycan, B. No: 59135/09, 7/5/2015, § 97).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 8/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi ve İnsan Hakları Gündemi Derneklerine üye

olduğunu ve Van'da avukat olarak çalıştığını belirten başvurucu; idarenin beş yılı aşkın süredir soyut gerekçelerle, sistematik bir biçimde etkinlikleri yasaklaması nedeniyle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkından yararlanamadığını, buna ilişkin itirazlarının yargı merciince değerlendirilmediğini, idarenin gerekli güvenlik tedbirleri alarak toplantının gerçekleştirilmesine yönelik yükümlülüklerini gözetmeden hakkın kullanımını ortadan kaldırdığını, kamu makamlarının çatışan hakların dengelenmesine ilişkin hiçbir çaba içine girmediğini ve yargı mercilerinin kararlarının gerekçesiz olduğunu belirterek ifade özgürlüğünün, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, gerekçeli karar hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Van Valiliğinin 28/5/2019 tarihli yasaklama kararına yönelik olarak Bakanlık görüşünde; toplanma özgürlüğünün kullanımının kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik değeri taşıması hâlinde yetkili makamların bu tehditleri bertaraf edecek tedbirleri alabileceğine dair Anayasa Mahkemesi kararı ile AİHM'in kamu düzeni ve güvenliği nedeniyle toplantıların kamu makamlarınca sınırlanmasını haklı bir müdahale olarak değerlendirdiği kararlarına atıf yapılmıştır. Buna göre somut başvurunun değerlendirilmesi gerektiği ifade edilerek idarenin on beş günle sınırlı yasaklama kararı verdiği, anılan kararda kanunilik yönünden de herhangi bir sorun olmadığı vurgulanmıştır.

2. Değerlendirme

21. Başvurucunun şikâyetleri toplantı hakkının idari bir kararla hukuka aykırı olarak engellendiği iddiasına ilişkindir. Bu nedenle başvurucunun şikâyetlerinin bir bütün olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

22. Anayasa'nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

24. Başvurucunun idarenin yasaklama kararı nedeniyle yapmayı planladığı toplantının engellendiği somut olayda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahalede bulunulduğu kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

25. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 34. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

26. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

27. 2911 sayılı Kanun'un 17. maddesi ile 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (A) ve (C) fıkralarının kanunilik ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

28. Başvuruya konu etkinliğin yasaklanmasına ilişkin idari kararın Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden kamu düzeninin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

29. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bu hak bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır (Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 79; Osman Erbil [2. B.], B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45).

30. Toplantı hakkının amacı, şiddete başvurmayan ve fikirlerini barışçıl şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Demokratik bir toplumda, mevcut düzene itiraz eden ve barışçıl yöntemlerle mevcut düzenin değiştirilmesi gerektiğini savunanlara dahi toplantı özgürlüğü ve diğer yasal araçlarla bu fikirlerini ifade edebilme imkânı sunulmalıdır (Dilan Ögüz Canan, § 37; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 117, 118; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 80; Osman Erbil, § 47; Gülşah Öztürk ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/3936, 17/2/2016, §§ 67, 68; Ömer Faruk Akyüz [2. B.], B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 54).

31. Hükûmetin politikaları ile ilgili olarak bireylerin tepkilerini barışçıl yöntemlerle ortaya koymaları çoğulcu demokrasilerin karakteristik özelliğidir. Bu kapsamda siyasi konulardaki fikir ayrılıklarında azınlık veya muhalif düşüncelerin ifade edilebilmesine fırsat verilmesi demokratik devletin yükümlülüğüdür. Devletin barışçıl amaçlarla yapılan toplantı

düzenleme ve toplantıya katılma özgürlüğünü korumakla kalmaması, ayrıca bu hakkın kullanımını engelleyen, makul olmayan dolaylı sınırlamalar koymaması da gerekmektedir (Mehmet Mutlu [1. B.], B. No: 2014/18240, 18/4/2018, § 87).

32. Bununla birlikte toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı devlete, hakkın korunması ve kamu düzeninin korunması amacıyla pozitif yükümlülükler de yüklemektedir. Devlete yüklenen pozitif yükümlülüklerin zorunlu kıldığı bu tedbirler toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesini belli koşulların varlığı hâlinde yasaklayabilir veya farklı tedbirler gerektirebilir (farklı bir bağlamda benzer değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017, § 34). Anayasa Mahkemesi toplanma özgürlüğünün kullanımından kaynaklanan kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik değeri taşıması hâlinde yetkili makamların bu tehditleri bertaraf edecek tedbirleri alabileceğini daha önce ifade etmiştir (Dilan Ögüz Canan, § 40; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 81). Ancak güvence altına alınan toplantı hakkını kullanırken kamu otoritelerinin keyfî müdahalelerine karşı da bireyin korunması gerekir (Dilan Ögüz Canan, § 42; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 82; Gülşah Öztürk ve diğerleri, § 76).

33. Bu nedenlerle keyfî uygulamalardan ve usulsüz sınırlandırmalardan kaçınılması için barışçıl bir toplantıya tedbir almak suretiyle yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunun yargı mercilerince ilgili ve yeterli gerekçe ile ortaya konulması, kamu düzeni ya da diğer meşru amaçlar ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanımı arasında adil bir denge kurulması gerekir (Dilan Ögüz Canan, § 53; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 83; Ömer Faruk Akyüz, § 61). Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan bir müdahale zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa (Dilan Ögüz Canan, § 32) ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse (Dilan Ögüz Canan, §§ 33, 56) demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

34. Başvuruya konu olayda Anayasa Mahkemesinin rolü, idare ve mahkemelerce yapılan değerlendirmelerin ve varılan sonuçların kanuna uygunluğunu denetlemek değildir. Nitekim toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına getirilen kısıtlamaların zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi hususunda kamu gücünü kullanan organlar ile mahkemelerin belirli bir takdir yetkisi vardır. Bununla birlikte idari mercilerin veya yargı makamlarının kabulleri ile gerekçelerinin nihai denetim yetkisi Anayasa Mahkemesine ait olup bu değerlendirmeyi müdahalelerin gerekçelerine bakarak yapacaktır (Ahmet Korkmaz ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/10265, 10/1/2018, § 45; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş [2. B.], B. No: 2015/10676, 26/12/2018, § 47; toplantı hakkına yapılan müdahalelerde adil denge sağlanması ve ilgili ve yeterli gerekçe gösterilmesi gerekliliği için bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, §§ 74, 89, 92, 93; farklı bağlamlarda benzer değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 56). Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesinin görevi ilgili kamu otoritelerinin takdir yetkisini Anayasa'nın 34. maddesine uygun olarak makul, dikkatli ve iyi niyet çerçevesinde kullanıp kullanmadığını, müdahalenin meşru amacın gerçekleştirilmesi için orantılı ve müdahale gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını değerlendirmektir.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

35. Somut olayda Van Valiliği terör örgütüne müzahir olduğu belirtilen bir internet sitesinde yayımlanan haberler ile sosyal medya platformlarındaki paylaşımlara dayanarak terör

örgütü liderine tecrit uygulandığı iddiasıyla başlatılan açlık grevinin sona ermesini takip eden süreçte gerçekleştirilecek eylem ve etkinliklerin kamu düzeni ve güvenliğini bozacağı yönünde açık ve yakın bir tehlikenin mevcut olduğunu belirterek yasaklama kararı vermiştir. Söz konusu kararda bu değerlendirmeyi destekleyici nitelikte olduğu belirtilen bir dizi gerekçeye dayanılmıştır.

36. Anayasa Mahkemesi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına getirilecek sınırlamaların hukuka uygunluğu açısından gerekli koşulları daha önce birçok kararında ortaya koymuştur. Ali Bozan ([2. B.], B. No: 2021/27262, 10/1/2024, § 37) kararında ancak aşağıdaki şartların bir arada bulunması hâlinde bir toplantının yasaklanmasının meşru kabul edilebileceği ifade edilmiştir:

i. Toplantı veya gösterinin kamu düzenini bozacak nitelikte somut bir tehlike veya gerçek bir tehdit oluşturması

ii. Somut tehlike ve tehdidin daha hafif önlemlerle bertaraf edilememesi ve alınan tedbirin zorunlu olması

iii. Kamu düzeninin sağlanması gibi müdahale gerekçelerinin toplantının yasaklanmasının doğuracağı dezavantajdan açıkça daha ağır nitelikte olması

iv. Hakkın korunması ve keyfîliğin önlenmesi açısından bu koşulların yargısal denetime açık olacak şekilde gösterilmesi

37. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, birçok kararında temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahalelerin zorunlu sosyal bir ihtiyaçtan kaynaklandığının ortaya konulması yükümlülüğünün kural olarak müdahalede bulunan idareye ve bu müdahaleyi denetleyen idari yargıya ait olduğunu vurgulamıştır (birçok karar arasından bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri [2. B.], B. No: 2016/23696, 8/6/2021, § 45; Mahir Engin Çelik ve Sakine Esen Yılmaz [1. B.], B. No: 2016/8776, 7/9/2021, § 44; Abdulkadir Öztürk [1. B.], B. No: 2019/13420, 31/3/2022, § 47; Nizamettin Öztürk (2) [1. B.], B. No: 2019/18668, 21/9/2023, § 11). Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, kamu gücünü kullanan organların anayasal bir hakkı tamamen yasaklamaya yönelik bir müdahalede bulunmaları durumunda, aşağıda belirtilen değerlendirmeleri yapmaları gerektiğini belirtmiştir (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Disk) ve diğerleri [GK], B. No: 2016/14517, 12/10/2023, § 72; Ali Bozan, § 38):

i. Düzenlenmek istenen toplantı veya gösterinin kamu düzenini bozacak nitelikte somut bir tehlike ya da açık ve yakın bir tehdit oluşturup oluşturmadığı araştırılmalıdır.

ii. Kamu otoriteleri, temel hakların sınırlandırılmasına ihtiyaç duyduklarında bu sınırlamayı sadece gerekli olduğu ölçüde uygulamalı; durumun gerektirdiğinden daha ağır ya da somut olayın koşullarıyla bağdaşmayan tedbirlere başvurmamalıdır. Ayrıca toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının etkin biçimde kullanılabilmesi için idarenin pozitif yükümlülüklerinin de bulunduğu gözetilmelidir.

iii. Yasaklama ya da sınırlama için öne sürülen somut tehlike veya açık ve yakın tehdidin diğer tüm tedbirlerle engellenemeyecek nitelikte olduğu, somut delillere dayalı, ikna edici ve yargısal denetime açık bir şekilde ortaya konulmalıdır (benzer nitelikte değerlendirmeler için bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, § 47).

iv. Bir toplantı veya gösteriye yönelik müdahalenin kamu düzeninin korunması için gerekli olduğu ya da toplantıya katılanların bu anayasal hakkı kullanırken uymaları gereken ödev ve

sorumluluklara aykırı davranışlarının mevcut olduğu yetkili mercilerce (örneğin polis raporlarında, iddianamelerde ya da mahkeme kararlarında) ortaya konulmalıdır (Dilan Ögüz Canan, § 53).

v. Son olarak müdahalenin haklılığı ancak toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ile kamu düzeni, güvenliği ve başkalarının hak ve özgürlükleri arasında adil bir denge kurulmasıyla mümkündür. Bu nedenle idare ve yargı mercileri bu konuda adil bir denge kurulduğunu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle göstermelidir (İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, § 45). Buna göre somut olayda idare ve yargı merci kararlarına dayanak olan gerekçelerin Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu koşulları karşılayıp karşılamadığı, dolayısıyla ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenecektir.

38. Esasen gerekçeli karar hakkı, adil yargılanma hakkının bir güvencesi olmakla birlikte maddi hakların usul boyutuna ilişkin yapılan incelemelerde de ilgili ve yeterli gerekçe kavramı özel bir önem taşımaktadır. Buna göre yargı mercileri maddi hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin haklılığını ortaya koyabilmek için ilgili ve yeterli bir gerekçeye dayanmak zorundadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi maddi hak ve özgürlüklere yönelik müdahale gerekçelerini incelerken gerekçeli karar hakkına kıyasla yargı mercilerinin tespit ve değerlendirmelerini daha derinlikli ve kapsamlı bir anayasal denetime tabi tutmaktadır (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 53).

39. Bu tespitlerle uyumlu olarak yasaklamaya dayanak yapılan gerekçelerin yalnızca şeklen mevcut olması, uzun açıklamalar içermesi veya çok sayıda tespitte bulunması bu müdahalenin ilgili ve yeterli gerekçe içerdiği anlamına gelmez. Anayasal açıdan gerekçenin yeterli kabul edilebilmesi için müdahalenin temelini oluşturan fiilî ve hukuki olguların somutlaştırılması, olayın kendine özgü koşullarının gözetilmesi suretiyle çatışan menfaatlerin nasıl dengelendiğinin ve bu dengelemenin ulaşılan nihai sonuçla arasındaki rasyonel bağın ne olduğunun gösterilmesi gerekir. Ayrıca bir gerekçenin ilgili sayılabilmesi için başvuruya konu somut olgular ile yargılamanın sonucu arasında doğrudan ve makul bir ilişki kurulması zorunludur. Başka bir ifadeyle yargı mercilerinin eldeki uyuşmazlığa dair yorum ve değerlendirmeleri yalnızca öngörülebilir olmakla kalmayıp aynı zamanda olgusal ve hukuki gerçeklikle de doğrudan bağlantılı olmalıdır. Bu koşullar sağlanmaksızın incelenen olayla ilgisi tam olarak kurulamayan tespit ve değerlendirmeler esas alınarak yasaklama kararı verilmesi ve yargısal denetim aşamasında da söz konusu gerekçe eksikliği giderilmeden nihai karar oluşturulması Anayasa'nın 34. maddesiyle güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlaline yol açacaktır.

40. İdare, yasaklama kararına dayanak olarak eylemlerin konusu ve içeriği itibarıyla kamu düzeni ve güvenliğini olumsuz etkileyebileceği değerlendirmesinde bulunmuştur. Kararda, eylemlerin yasal bir faaliyet kapsamında değerlendirilebileceği ihtimali gözetilmiş; açlık grevlerinin terör örgütü tarafından sahiplenilmesi, grevlere katılanların hastane önlerinde desteklenmesi ve bu grevlerin başarılı bir örgütsel faaliyet olarak kabul edilerek kutlama etkinliklerinin planlanması gerekçe olarak gösterilmiştir (bkz. § 8). Buna göre öncelikle bu gerekçelerin anayasal açıdan haklı ve yeterli olup olmadığının incelenmesi gerekir.

41. Olayda idarenin terör örgütü tarafından sahiplenilmesi, grevlere katılanların bazı gruplarca desteklenmesi, toplumca yasal bir faaliyet olarak görülebileceği ihtimali ve

örgütsel faaliyet olarak kutlanacağı varsayımıyla içeriği ve konusu itibarıyla kamu düzeni ve güvenliğini olumsuz etkileyebileceği gerekçesiyle yasaklama kararı verdiği anlaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi birçok kararında toplumun genelinin ya da devlet politikasını benimseyen bazı kişilerin düşünceleriyle çelişse veya onları inciten ya da endişelendiren sonuç ve öneriler içerse bile -bu kadarla sınırlı kaldığı sürece- ifade edilmek istenen düşüncenin kolektif şekilde ifade edilmesine imkân tanınması gerektiğini vurgulamıştır (sadece toplum tarafından kabul gören veya zararsız ya da ilgisiz kabul edilen bilgi ve fikirler için değil kaba, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşüncelere de imkân tanınması gerektiğine ilişkin bir değerlendirme için bkz. Emin Aydın (2) [2. B.], B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; şok edici ve rahatsızlık verici ifadeler bağlamında yapılan değerlendirme için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 102, 103).

42. Ayrıca Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri kararında, kamu otoritelerine veya kamu politikalarına yönelik eleştirilerde Anayasa Mahkemesince benimsenen ilkeler özetle şöyle açıklanmıştır: İfadeler kamu gücünü kullanan organlar nazarında kabul edilemez görülse bile demokratik bir toplumda kurulu düzene, politikalara ve uygulamalara karşı çıkan veya kamu gücünü kullanan organların eylemlerini eleştiren fikirler serbestçe açıklanabilmelidir. Eleştirilere farklı araçlarla cevap ve tepki verme imkânına sahip olan kamu otoritelerinin haksız sözel saldırılar karşısında -ne kadar ağır olursa olsun- devletin terörle mücadele politikalarını eleştiren görüş ve düşüncelerden dolayı şiddete teşvik içermedikçe kişilere yaptırım uygulanmaması gerekir. Kamu gücünü kullanmaları nedeniyle kabul edilebilir eleştiri sınırları özel bireylere nazaran daha geniş olan kamu otoritelerinin eylemlerinin kamunun da sıkı denetimi altında olduğu gözönüne alınmalıdır. Kamusal makamların şerefi veya saygınlığı gibi sebeplerle hak sınırlanmamalı, yaşam hakkı ile ilgili olması durumunda ise düşünce açıklamalarına daha fazla hoşgörü gösterilmelidir (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 104-109).

43. Bu ilkelere uygun olarak bir toplantı ve gösterinin -bir topluma veya kişilere karşı nefret aşılayan, şiddete tahrik eden veya şiddeti haklı gösteren nitelikte olmadığı sürece- gerçekleştirilmesine imkân tanınması gerekir. Yapılması planlanan bir etkinliğin ve bu kapsamda açıklanacak düşüncenin salt ağır olması, devlet yetkilileri veya toplumun genelinin düşünceleriyle çelişmesi, onları endişelendiren sonuç ve öneriler içermesi, keskin bir dil kullanılarak ifade edilmesi ve hatta tek taraflı, çelişkili ve subjektif olması şiddete tahrik ettiği, topluma, devlete ve demokratik siyasal düzene yönelik olarak bir tehlike ortaya çıkarttığı ve buna bağlı olarak da toplumda karışıklığa neden olacağı anlamına gelmez (karşılaştırmak için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 128).

44. Öte yandan Anayasa Mahkemesi birçok kararında, bir toplantının yalnızca terör örgütüne müzahir yayın organları ve sosyal medya üzerinden duyurulmasının yasaklama veya müdahale için yeterli görülmeyeceğini belirtmiştir (Abdulmecit Yıldırım ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/32660, 17/9/2024, §§ 90-100; Bahri Oğuz ve Mehmet Erdem [2. B.], B. No: 2021/52226, 14/2/2024, §§ 13-19; Ali Bozan, §§ 35-41). Dolayısıyla bir eylemin terör örgütü tarafından sahiplenilmesi, grevlere katılanların bazı gruplarca hastane önlerinde desteklenmesi, eylemlerin toplumca yasal bir faaliyet olarak görülebileceği ihtimali ve bu eylemlerin başarılı bir örgütsel faaliyet olarak değerlendirilip kutlanacağı varsayımına yönelik gerekçelerin toplantının konusu itibarıyla kamu düzeni ve güvenliğini bozacak nitelikte olduğuna yönelik değerlendirme için yeterli olduğu söylenemez. İdarenin yasaklama kararına dayanak bu dört varsayım ve kabul; toplanmanın konusu itibarıyla öngörülebilir bir şiddet, şiddete teşvik veya demokratik düzenin inkârına ilişkin açık ya da

yakın bir tehlike ortaya koymadığından müdahalenin haklı olmadığı sonucuna varılmıştır.

45. İdarenin bir diğer gerekçesi ise terör örgütünün açlık grevleri sonrasında toplumsal destek bulabilecek yeni eylem biçimleri aradığı, etkinliklerin provokatif veya sansasyonel nitelikte olabileceği, karşıt gruplar veya güvenlik güçlerine yönelik şiddet eylemleri gerçekleşebileceği ve halkta infiale yol açabilecek terör suçlarının işlenebileceği değerlendirmeleridir (bkz. § 8).

46. Başvuruya konu yasaklama kararında "açlık grevlerinin sonlandırılmasıyla mücadelenin başka araç, yol ve yöntemlerle geliştirilmesi gerektiği" yönündeki bir haber dışında eylemlerin nasıl kışkırtıcı ve infiale yol açabilecek nitelikte olduğu veya ne şekilde güvenlik güçlerine yönelik bir şiddet eylemine ya da terör suçlarına neden olabileceği konusunda herhangi somut bir bilgi ve açıklama bulunmamaktadır.

47. Her ne kadar toplantı veya gösterilerde kamu düzeni, güvenlik ve başkalarının haklarının korunmasına yönelik tedbirler almak yetkili makamların yükümlülüğünde ise de idarenin yalnızca muhtemel güvenlik risklerine dayanarak tüm toplantı ve gösterileri yasaklaması anayasal açıdan yeterli kabul edilemez (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ramazan Sümer [2. B.], B. No: 2018/15924, 11/5/2022, § 57; Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Disk) ve diğerleri, § 70). Kuşkusuz idarenin gerekçe sunma yükümlülüğü, idarenin kararında kamu düzeni ve güvenliğine ilişkin her türlü ayrıntıya yer vermesi anlamına gelmemektedir. Ancak bu durumda idarenin hakkın kullanılmasını temin etme şeklindeki pozitif yükümlülüğünün ortadan kalktığının ve müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekmektedir (Hrant Dink Vakfı [2. B.], B. No: 2021/29443, 12/6/2024, § 46). Aksi hâlde soyut mülahazalarla kamu düzeni ve güvenliği gerekçesiyle hakka müdahale edilebilir ki bu durum, hakkın öngörülemez biçimde sınırlanmasına yol açabilir.

48. İncelenen olayda eylemlerin hangi gözlemlenebilen olgulara dayanarak ve nasıl bazı kişi veya grupları kışkırtabileceği, öfkeye yol açabileceği ve bu nedenle terör suçlarının işlenebileceği varsayımında bulunulduğuna dair bir açıklama yer almamaktadır. Bu nedenle somut bir tehlike veya yakın tehdidin ikna edici ve yargısal denetime açık bir şekilde ortaya konulmadığı anlaşılmıştır. Bu tespitlerle uyumlu olarak idarenin ileri sürdüğü ciddi iddiaları belirginleştiremediği, varsa elindeki bilgileri de ortaya koymadığı ve giderilmeye çalışılan güvenlik kaygısını somut, spesifik ve yeterli şekilde temellendiremediği görülmüştür.

49. İdare yasaklama kararının bir amacının da karşıt gruplar arasında meydana gelebilecek şiddet eylemlerini engellemek olduğunu belirtmiştir. Devletin toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanları ve hakkın kullanıldığı yerde yaşayan diğer bireyleri şiddet eylemlerine karşı koruma yükümlülüğü bulunduğuna dair herhangi bir şüphe yoktur. Ancak kamu makamlarının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullanmak isteyenlerin güvenliğini sağlayarak üçüncü kişiler tarafından herhangi bir saldırıya uğrama endişesi taşımadan bu hakkı kullanmalarını temin etmesi yönünden de pozitif yükümlülükleri bulunduğu hatırda tutulmalıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, § 47; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 122). İdare, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının etkin kullanımını sağlama yükümlülüğünün gereği olarak varsa somut tehlikeleri ve tehditleri belirlemeli; bunları etkisiz hâle getirmek için gerekli önlemleri almalıdır. İdare, kamu düzenini bozacak nitelikte bir tehlike veya tehdidin varlığını ve bunun daha hafif tedbirlerle bertaraf edilemeyeceğini somut olgulara dayalı olarak ortaya koyması hâlinde ve ancak son çare olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale

edebilir. Başvuru konusu olayda ise idare, kişilerin anılan haktan tam anlamıyla yararlanabilmeleri için gerekli önlemleri değerlendirmeden ve çatışan menfaatler arasında adil bir denge kurmaya çalışmadan otomatik olarak yasaklama yoluna gitmiş; koruyucu tedbirler alma yönündeki pozitif yükümlülüklerini gözardı etmiştir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Nizamettin Öztürk (2), § 15).

50. Diğer yandan başvurucunun yasaklama kararına karşı açtığı davada İdare Mahkemesi, idarenin gerekçesine dayanarak "olası şiddet olaylarının mahiyeti ve yoğunluğu ile meydana gelebilecek zararların niteliği[ne]" göre uygulanan yasaklama kararının demokratik bir toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olduğu sonucuna varmıştır. İdare Mahkemesi idari işlemin hukuka uygun olduğunu değerlendirmişse de bu sonuca nasıl vardığını gerekçelendirme çabası içine girmemiş, denetiminin kapsamı idari işlemin salt şeklî olarak kanuna uygunluğunun incelenmesi ile sınırlı kalmıştır. Kararda yasaklama kararına dayanak gerekçelerin ne şekilde somut bir tehlike veya gerçek bir tehdit oluşturduğu, bu tehlikelerin daha esnek sınırlama ve tedbirlerle engellenmesinin neden mümkün olmadığı hususunda değerlendirme yapılmamıştır (bkz. § 10).

51. Valiliklerin ve kamu gücünü kullanan diğer organların temel hak ve özgürlüklere müdahale gerekçeleri, kolluk kuvvetlerinin raporlarına dayanabileceği gibi yakın tarihlerde yaşanan, toplum ve devlet hayatı ile bireyler üzerinde olumsuz etkileri açıkça görülen olaylara ve söz konusu olaylar nedeniyle kamu düzeninin henüz sağlanamamasına veya bu tehlikenin devam ettiği düşüncesine de dayanabilir. Bununla birlikte anılan tehlikenin varlığının somut olgulara dayalı olarak gösterilmesi gerekir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Ezilenlerin Sosyalist Partisi [2. B.], B. No: 2017/39239, 2/11/2022, § 43). Kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip olan kamu makamlarının eldeki olayda olduğu gibi süregelen yasaklama kararlarının mevcut olduğu durumda, her yeni müdahalenin gerekçelendirilmesini önceki karara kıyasla daha derinlikli ve kapsamlı yapması zorunludur. Zira temel haklara yönelik ilk müdahalenin gerekçesi başlangıçta ilgili ve yeterli kabul edilebilse de bu kısıtlamaların devam ettirilmesi hâlinde temel hakka yönelik müdahalenin etkisi -ilk müdahaleye göre- ağırlaşacağından buna paralel olarak kamu makamlarının açıklama yükümlülüğünün de aynı nispette artması icap eder. Dolayısıyla böyle bir durumda kamu otoritelerinin toplantı hakkına yapılan ilk müdahaleye esas teşkil eden gerekçelerinin ortadan kalkmadığını söylemekle yetinmeyip müdahale süresinin uzatılmasına konu gerçek ve yakın tehdidin varlığını da daha belirgin şekilde ortaya koyması şarttır.

52. Başvurucu 28/5/2019 tarihli yasaklama kararının iptali için açtığı davada idarenin süreklilik arz edecek şekilde verdiği yasaklama kararları nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanımının fiilen imkânsız hâle geldiğini ileri sürmesine ve Valiliğin resmî internet sitesinde bu iddianın araştırılmasını gerektirecek sayıda yasaklama kararı olmasına rağmen yargı mercinin bu hususta herhangi bir araştırma ve değerlendirme yapmadığı görülmektedir (bkz. §§ 7, 9). Dolayısıyla önceki müdahalelere dayanak teşkil eden gerekçelerden farklı olarak 28/5/2019 tarihli müdahale gerekçesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının sınırlanması bakımından da ilgili ve yeterli olduğu söylenemez. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi Adnan Vural ve diğerleri ([GK], B. No: 2017/36237, 10/3/2022) kararında, şablon gerekçelerle birbiri ardına alınan yasaklama kararlarının kullanılmak istenen hakkı anlamsız ve imkânsız kılacak bir dereceye ulaştırması hâlinde bu durumun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal edeceği sonucuna ulaşmıştır (Adnan Vural ve diğerleri, §§ 60-62).

53. Olayda yasaklama kararına dayanak olarak bazı tespitlerde bulunulduğu ve uzun sayılabilecek açıklamalar yapıldığı hususunda bir tereddüt yoktur (bkz. § 8). Ancak yukarıdaki paragrafta da vurgulandığı üzere müdahaleye dayanak yapılan gerekçelerinin yalnızca şeklen mevcut olması, uzun açıklamalar içermesi veya çok sayıda tespitte bulunulması anayasal açıdan bir hakka müdahale için ilgili ve yeterli gerekçe teşkil etmez (bkz. § 39). Bu açıklamalar doğrultusunda kamu düzeni ve güvenliği yönünden açık ve yakın tehlikenin ne olduğunun somut verilerle desteklenmediği, yalnızca soyut nedenlere dayanan açıklamaların başvuruya konu yasaklama kararı için haklı ve ikna edici bir gerekçe olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir (kamu düzeninin bozulabileceğine ilişkin unsurların neler olduğunun gösterilmemesi nedeniyle verilen ihlal kararlarından biri için bkz. Dursun Soydan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2015/2948, 14/11/2018, § 61). Sonuç olarak somut olayın koşullarında yasaklama kararının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamaya yönelik ve demokratik bir toplumda gerekli olduğunun ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulmadığı değerlendirilmiştir.

54. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Recai AKYEL, İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu sonuca katılmamıştır.

B. Hükmün Denetlenmesini Talep Etme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

55. Başvurucunun aleyhine karar veren Bölge İdare Mahkemesinin kararına karşı temyiz kanun yolunun kapalı olması sebebiyle hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiği iddiasının Ömer Şanlı ([1. B.], B. No: 2015/7304, 22/1/2019, §§ 43-47) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

56. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

57. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

58. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne veya reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

59. İhlalin niteliğine göre başvurucuya manevi zararları karşılığında net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Recai AKYEL, İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Van 2. İdare Mahkemesine (E.2019/1306, K.2020/2400) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, idarenin hukuka aykırı olarak il genelinde tüm etkinlikleri yasaklama kararı vermesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Mahkememiz çoğunluğu tarafından başvurucunun Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıdaki belirttiğimiz gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

2018 yılı Kasım Ayında PKK silahlı terör örgütünün sözde lideri A.Ö.’nün ceza infaz kurumunda tecrit edildiği iddiası ile HDP Milletvekili L.G. açlık grevine başlamış, cezaevindeki birçok tutuklu ve hükümlü de bu greve katılmış, söz konusu eylem Mayıs 2019 yılında sona ermiştir. Açlık grevlerinin sonlanmasının akabinde 28/5/2019 tarihinde Van Valiliği, yasaklama şartlarını doğrudan ve açıkça oluşturduğu değerlendirilen eylemler ile saldırı olaylarının önüne geçmek, vatandaşların can ve mal güvenliklerini sağlamak, terör örgütlerinin planlarını bertaraf etmek, milli güvenliğin sağlanması, kamu düzeni ve güvenliğinin korunması, suç islenmesinin önlenmesi, temel hak ve özgürlükler ile

başkalarının hak ve özgürlüklerinin ve genel asayişin korunması ile şiddet olaylarının yaygınlaşmasının önlenmesi amacıyla il genelinde -bildirimde bulunulması şartıyla ve spor faaliyetleri kapsamında yapılan kutlamalar hariç tutarak- tüm etkinlikleri on beş gün süre ile yasaklamıştır. Van Valiliğinin resmi internet sitesinde yer alan bilgilere göre 2019 yılında 8/5/2019, 18/5/2019, 12/6/2019, 27/6/2019, 12/7/2019, 27/7/2019, 12/8/2019, 26/8/2019, 11/9/2019, 25/9/2019, 11/10/2019, 25/10/2019, 8/11/2019 ve 24/11/2019 tarihli kararlarla, Van ili sınırlarında düzenlenecek etkinlikler 10 ila 15 günlük sürelerle yasaklanmıştır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, bireysel başvuruya konu İdare Mahkemesi kararı, Van Valiliği'nin 28.05.2019 tarihli 449 sayılı işleminin iptaline ilişkin olup, söz konusu işlemin konusu 29 Mayıs ilâ 12 Haziran 2019 tarihleri arasında toplamda 15 gün süreyle il genelindeki toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yasaklanması işlemine ilişkindir. Yani, başvurucunun 29 Mayıs-12 Haziran 2019 tarihleri dışında kalan yasaklama kararları için idareye başvurulduğu ya da dava açıldığı konusunda dosya kapsamında bir bilgi ya da belge yer almamaktadır. Bu durumda, başvurunun değerlendirilmesi ve karara bağlanmasında, Valilik tarafından verilen ancak İdare Mahkemesi kararına konu olmayan diğer yasaklama kararlarının göz önünde tutulması mümkün değildir. Öyle ki, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun'un 45. maddesinin 2. fıkrasına göre, ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Hal böyle olunca çoğunluk tarafından ileri sürülen, Valilik tarafından devamlı şekilde yasaklama kararının uzatıldığı, verilen yasaklama kararlarının haklılığını yitirdiği gibi gerekçelerin kabulü mümkün değildir.

Yine başvurucu, Van 2. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasında Valiliğin 449 sayılı 29 Mayıs ilâ 12 Haziran 2019 tarihleri arasındaki yasaklama kararının iptalini talep etmiştir. Başvurucu, 6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinde belirtildiği üzere, ihlale yol açtığı ileri sürülen Valilik yasaklama kararının güncel ve kişisel bir hakkını doğrudan etkilediğini somut olarak ispatlayamamıştır. Başvurucu, iptal davası öncesinde Valiliğe başvurarak, belirli bir gün ve saatte ve konuda toplantı ve gösteri yürüyüşü yapacağını ileri sürmediği gibi, bu konuda bir somutlaştırmada bulunmamış, yasaklama kararı nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkının ihlal ettiğini ispatlayamamıştır. Norm denetiminden farklı olarak bireysel başvurunun incelenmesi için, İdare tarafından tesis edilen işlemlerin kişisel ve güncel bir hak ihlaline sebebiyet vermesi zorunlu olup, aksi halde herkesin, idarenin tesis ettiği işlemlere karşı soyut nitelikte hak ihlali iddiası ile başvuruda bulunulması gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır ki, bu durumda kamu düzeninin hiçbir zaman tesis edilememesi gibi bir risk ortaya çıkmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, çoğunluk gerekçesinde belirtildiği üzere, geçmiş tarihlerde, Valiliklerin yasaklama kararına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü yapan ve bu nedenle idari ya da cezai yaptırımlara tabi kılınan kişilerin bireysel başvuru taleplerini incelemiş ve çok sayıda hak ihlali kararı vermiştir. Ancak, ihlal kararları verilen başvuruların bir kaçı dışında (büyük çoğunluğunda), başvuruculara idari ya da adli yaptırıma tabi tutulması söz konusu olduğundan, işbu başvurudan farklılık arz etmektedir. Öyle ki, Mahkememiz gerekçesinde atıf yapılan kararlardan örnek vermek gerekirse, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Disk) ve Diğerleri başvurusunda (2), (Başvuru Numarası: 2016/14518, Karar Tarihi: 12/10/2023, R.G. Tarih ve Sayı: 15/12/2023-32400), başvurucular, etkinlik günü olan 1 Mayıs sabahının erken saatlerinden itibaren geniş bir alanda tüm toplu taşıma araçlarının iptal edilmesiyle bu cadde ve sokakları kullananlara haksız ve orantısız

şekilde müdahale edildiğini, 1 Mayıs'ta Taksim Meydanı'nda kutlama yapılmasının kolluk güçlerinin orantısız müdahalesiyle engellenmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Yine Ali Rıza Özer ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2013/3924, Karar Tarihi: 6/1/2015, R.G. Tarih-Sayı: 13/5/2015-29354) başvurucular, eğitim sisteminde değişiklikler getiren kanun teklifine karşı kitlesel basın açıklaması yapmak için Ankara'da yapılacak toplantıya katılmalarının polis tarafından engellendiği ve bu engellemeye karşı aynı gün İzmir Konak Meydanında ve ertesi gün İzmir Büyükşehir Belediyesi önünde basın açıklaması yapmak için yürüyüşe geçtikleri esnada kolluğun izin vermemesi nedeniyle çıkan olaylarda kolluğun orantısız güç kullanarak yaralanmalarına neden olduğu, söz konuşu müdahale nedeniyle kötü muamele yasağı, ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Görüldüğü üzere, toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve Mahkememiz tarafından değerlendirilerek karara bağlanan başvurularda, işbu başvurudan farklı olarak, başvurucuların somut, kişisel ve güncel bir hakkının ihlal edildiği iddiası mevcuttur. Bu nedenlerle de işbu başvurunun reddi gerekmektedir.

Yukarıda olaylar ve olgular başlığı altında yer verildiği ve tarafımızca da kısaca özetlendiği üzere, Van Valiliği 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (C) maddesi uyarınca toplantı ve gösteri yürüyüşünü neden yasakladığını ayrıntılı bir şekilde ortaya koymuş, yasaklama kararını gerekçelendirmiştir. Söz konusu yasaklama kararının gerekçesinde, terör örgütü tarafından sokak eylemleri, yol kapama, korsan gösteri, basın açıklamaları, slogan atma ve oturma eylemleri yapılarak halkın provake edileceği ve şiddete teşvik edileceği, örgütün sosyal medya kanallarında bu yönde haberler yapıldığı ve içerikler paylaşıldığı, halk üzerinde infiale sebep olabilecek suçlar işlenebileceği, bu hususta açık ve yakın tehlike oluştuğu somut olarak ortaya konulmuştur. Yine Van 2. İdare Mahkemesi kararında Valilik gerekçesinin Anayasa hükümleri ve İl İdaresi Kanunu çerçevesinde ayrıntılı şekilde değerlendirildiği, kararın gerekçelendirildiği ve iptal talebinin reddedildiği, Bölge İdare Mahkemesinin de istinaf incelemesinde İdare Mahkemesinin gerekçelerini ve kararını yerinde bularak istinaf talebini reddettiği görülmektedir.

Anayasa'nın 34. ve AİHS'nin 11/2. maddelerinde toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına sınırlama getirilebileceği düzenlenmiş olup, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına yapılan müdahalenin İl İdaresi Kanunu çerçevesinde değerlendirildiğinde "kanunilik" unsurunu taşıdığı, terör örgütünün faaliyetlerinin engellenmesi ve halkın can ve mal güvenliğinin korunması amaçlandığından müdahalenin meşru bir amacı bulunduğu, "demokratik bir toplumda gerekli olma ve ölçülülük" unsuru yönünden yapılan değerlendirmede ise, terör örgütünün sözde lideri için yapılan açlık grevi ve sonrasındaki gelişmeler ile olay tarihine yakın bir zamanda gerçekleşen ve o tarihlerde sıcaklığını koruyan "hendek olayları" nazara alındığında, bu unsur bakımından da bir ihlâlin olmadığı ve başvurunun reddi gerektiği kanaatine ulaşılmalıdır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AIHM), Eckert v. France (24.10.2024, No; 56270/21) kararında, Fransa İdari makamlarının "sarı yelekler" hareketi bağlamında Bordeaux'da 11 Mayıs 2019 tarihinde gösteri yapılacağı bilgisi üzerine önceki çatışmalar ve şiddet olayları göz önüne alınarak kamu düzeninin bozulmasını önlemek amacı ile Bordeaux şehir merkezinde gösterileri yasaklayan bir idari emir çıkarılmasını acil bir sosyal ihtiyacı karşıladığını belirterek, Sözleşmenin 11. maddesine aykırı görmemiştir.

Yine AIHM, 16 Temmuz 1980 tarihli Christians Against Racism and Fascism/Birleşik Krallık kararında (No;8440/78), 24 Şubat 1978 tarihinden başlayıp 23 Nisan 1978 tarihine kadar iki

(2) ay süreyle devam edecek genel bir toplantı gösteri yürüyüşü yasağı getirilmesini Sözleşme'ye aykırı görmemiştir. Karara konu olayda başvurucu Dernek, 22 Nisan 1978 tarihinde, ırkçılık ve faşizmi protesto etmek amacı ile Londra'da (Saint Paul katedrali ile Westminster katedrali arasında) yürüyüş şeklinde bir gösteri planlamış, aynı tarihlerde "milliyetçi cephe" de, aynı yerde bir başka gösteri yürüyüşü planlamış olduğundan Londra Emniyet Müdürlüğü, daha önce söz konusu gruplar arasında çatışmaların yaşandığı ve kamu emniyeti ve düzeninin sağlanması için gerekli olduğu gerekçesi ile 24 Şubat 1978 tarihinden başlayıp iki ay süreyle devam edecek genel bir toplantı gösteri yürüyüşü yasağı getirmiştir. AIHM bu genel yasaklamanın gerekçesini yeterli bulmuş olup, devletlerin alınacak tedbirler konusunda belirli bir takdir yetkisi olduğunu belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında vurgulandığı üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42; Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam. Paz. Bas. Yay. San. Tic. A.Ş. [2. B.], B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 35). Yerel mahkeme, kanun maddelerini somut olay açısından değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Mahkemenin gerekçesi incelendiğinde, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik mevcut değildir. Bu nedenlerle de başvurucunun herhangi bir Anayasal hakkının ihlal edilmediği kabul edilmelidir.

Yukarıda belirttiğimiz nedenlerle, başvurucunun Anayasanın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumuzdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Recai AKYEL Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE

Üye Yılmaz AKÇİL Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

ÇAĞLAR YILMAZ

B. No: 2022/81860 | Karar tarihi: 08.01.2026

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/81860

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ÇAĞLAR YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/81860)

Karar Tarihi: 8/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 24/6/2026- 33290

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Çağlar YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, denetimli serbestlik tedbiriyle tahliye talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/8/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. İzmir 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun kasten yaralama suçundan 3 yıl 4 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Bu karar 22/4/2022 tarihinde istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu hakkında hazırlanan müddetnamede koşullu salıverilme tarihi 1/7/2023, hak ederek tahliye tarihi 15/6/2025 olarak belirlenmiştir. Başvurucu, mahkûmiyet hükmünü infaz etmek üzere 9/6/2022 tarihinde ceza infaz kurumuna girmiştir.

8. Ödemiş T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu) 21/6/2022 tarihinde başvurucunun iyi hâlli olduğuna ve 21/6/2022 tarihi itibarıyla denetimli serbestlikle tahliyesinin uygun olduğuna, denetimli serbestlikle ilgili karar alınmak üzere dosyanın Ödemiş İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) gönderilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Hükümlü hakkında servis değerlendirme raporlarına göre; hükümlünün kurumumuza 09/06/2022 günü hüküm alarak geldiği, tutum ve davranışlarında herhangi olumsuz bir duruma rastlanmadığı, kurumumuzda bulunduğu süreçte kurum asayiş ve disiplinini tehlikeye düşürecek olumsuz davranışına rastlanmadığı, kurum düzeni ve güvenliği amacı ile konulmuş kurallara uyumlu olduğu, haklarını iyi niyetle kullandığı değerlendirilmesi yapılmıştır. Hükümlü ile Ardef ve ilk değerlendirme formu doldurulmak amacıyla bireysel görüşme yapıldığı, hükümlünün psikiyatrik ilaçlar kullandığı ve psikiyatri polikliniğine sevk edildiği öğrenilmiştir. Hükümlü ile yapılan görüşmede ailesi ile iyi ilişkileri olduğu öğrenilmiştir. Hükümlü ile yapılan görüşmede suçunu kabul ettiği, pişmanlık duyduğu ve tekrar suç işleme düşüncesinin bulunmadığı öğrenilmiştir. Hükümlünün sorun çözme becerileri hakkında değerlendirme yapılacak kadar hükümlü hakkında bilgi sahibi olunamasa da kurumda geçirdiği süre içerisinde kurum kuralları ve kurum içerisindeki ilişkileri konusunda olumlu tutum gösterdiği bilgisi edinilmiştir. Hükümlünün tehdit, tahrik, ısrar, kavga gibi zorlayıcı tutum ve davranışlar gösterdiği gözlemlenmemiştir. Hükümlü ile yapılan görüşmede madde kullanımı geçmişinin bulunduğu, 2 sene önce bıraktığı ve tekrar kullanma düşüncesinin bulunmadığı öğrenilmiştir. Hükümlü ile yapılan görüşmede öz farkındalığı bulunmadığı ve değişim ve gelişim motivasyonuna sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Hükümlünün psikiyatrik ilaç kullanıyor olduğu ve psikiyatri muayenesi için sevki bulunduğu göz önüne alındığında henüz toplumla bütünleşmeye hazır olmayabileceği ve tedavi gördükten sonra denetimli serbestliğe ayrılma talebinin değerlendirileceği düşünülmüştür. Sonuç olarak hükümlünün ceza infaz kurumumuzda bulunduğu süre zarfı içinde ceza infaz kurumunun işleyişi yönünden herhangi olumsuz bir durumunun olmaması, hükümlünün tek dosyadan ceza infaz kurumumuzda bulunması ve eylemi işlediği vakit yaş kriteri göz önünde bulundurulduğunda tekrardan suç işleyeceğine dair olumsuz bir kanaatin oluşmaması nedeniyle denetime ayrılmasında herhangi bir sakınca görülmemiştir."

9. İnfaz Hâkimliği, İdare ve Gözlem Kurulu kararında belirtilen iyi hâle yönelik tespitin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 89. maddesine aykırı olarak verildiğini belirterek İdare ve Gözlem Kurulu kararının iptaline ve başvurucunun denetimli serbestliğe ayrılma talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Her ne kadar iyi halin tespiti konusunda takdir yetkisi infaz kurumlarında olmakla birlikte

bu yetkinin kullanılması tamamen denetim dışında bırakılmamıştır. İnfaz hakimliği her ne kadar iyi hal tespitinde infaz kurumunun yerine geçerek değerlendirmede bulunamayacaksa da kullanılan yetkinin hukuka uygunluğunu denetleyebilecektir. 7242 sayılı yasa ile birçok işleme karşı infaz hakimliğine başvuru yolunun getirilmesi, iyi halin belirlenmesi başlıklı 89. madde ile kapsamlı bir düzenleme getirilmesi hususları göz önüne alındığında iyi halin belirlenmesine ilişkin tespit ve kararların hukuka uygunluk denetiminin yapılması zorunludur. Ayrıca kanuni düzenlemede açıkça belirtilmese dahi infaz hakimliğinin onayına sunulan herhangi bir talep veya karar hukuka aykırı görüldüğünde reddedilebilmelidir. Zira Anayasa hükmü gereği hakimler hukuka ve vicdanına göre karar vermekle yükümlüdür. Bu nedenlerle iyi halin belirlenmesi konusunda hakimliğimizce hukuka uygunluk denetimi yapılmış ve iyi hal tespitinin hukuka uygun olmadığı görülmüştür.

Denetimli serbestliğe ayrılma hakkı her hükümlü açısından zorunlu olarak uygulanması gereken bir hak niteliğinde değildir. Hükümlüler davranışlarıyla ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülükleri eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında olumlu izlenim yaratmalıdır. Aksi halin kabulünde kanun koyucunun 5275 sayılı kanunun 89 ve 14. maddelerinde açıkça ortaya koyduğu amaca aykırı davranılacak, kişiler yeterli olumlu davranış ortaya koymadan denetimli serbestliğe ayrılma hakkı elde edeceklerdir. Hükümlülerin tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme ihtimali varsa yönetmeliğin 16/1 maddesi kapsamında iyi hal kararı verilmemelidir.

Ayrıca her ne kadar masumiyet karinesine bağlı olarak kişilerin kesinleşmiş mahkûmiyet kararları bulunmadığı müddetçe masum kabul edilmesi gerekse de iyi hale ilişkin değerlendirmenin olumsuz olmasının kişileri suçlu konumuna sokmadığı, bu nedenle masumiyet karinesini ihlal etmeyeceği anlaşılmıştır. Zira Anayasa Mahkemesinin 2019/114 Esas 2021/36 Karar sayılı kararında belirtildiği üzere 'Bununla birlikte suçsuzluk karinesi, kişileri peşinen suçlu ilan etmeden bazı tedbirlerin uygulanmasına engel teşkil etmez. Bu bağlamda suçsuzluk karinesinin tanımı ve gerekleri anayasal sınırların ötesine geçecek şekilde genişletilerek soruşturma ve kovuşturma gibi süreçlere bağlı hukuki sonuçları işlevsiz kılacak şekilde yorumlanamaz.'

Nasıl ki kesinleşmiş mahkûmiyet kararı olmadan kişiler hakkında tutuklama tedbiri başta olmak üzere bir çok tedbir uygulanabiliyorsa kişiler hakkında yine masumiyet karinesi korunarak iyi halin olmadığına ilişkin değerlendirmeler yapılabilecektir. Burada önemli olan husus iyi hal değerlendirmesinin olumsuz olmasının yasal dayanakları ve gerekçesinin hukuki olmasıdır. Aksi hal kabul edilirse yani hükümlüler ceza infaz kurumlarından herhangi bir nedenle çıktıktan sonra haklarında soruşturma-kovuşturmaların bulunması, tutuklanması vb (suç ortamına geri döndüğünü ispatlayan) hususlar göz önüne alınmadan kişiler hakkında iyi hal kararı verilmeye devam edilirse cezaların caydırıcı etkisi azalmakla birlikte kişiler suç işlemeye teşvik edilecektir. Zira açık ceza infaz kurumuna veya denetimli serbestliğe ayrıldıktan sonra firar etmeyen, herhangi bir suç nedeniyle hiç bir soruşturma/kovuşturma geçirmeyen kişilerle açık ceza infaz kurumuna veya denetimli serbestliğe ayrıldıktan sonra hakkında bir çok soruşturma/kovuşturma bulunan, tutuklama vb tedbirler verilen kişiler aynı muameleye tabi tutulacaktır. Elbette bir kişi hakkında soruşturma/kovuşturma bulunması, tutuklanması vb hususlar tek başına hükümlü aleyhine değerlendirme yapılması için yeterli değildir. Burada suçlamanın niteliği, ciddiyeti, hükümlünün hal ve hareketleriyle

denetimli serbestlik tedbirinin amacına riayet edip etmeyeceği göz önüne alınmalıdır. Ayrıca bir kişi hakkında kovuşturma aşamasında bulunan bir davanın Cumhuriyet savcısınca kişinin suç işlediği yönünde şüphe var ise açılabileceği göz önüne alınmalıdır.

Kanun koyucunun hükümlülere denetimli serbestliğe ayrılma hakkı vermesinin amacının 5275 sayılı Kanunun 105. maddesinde ortaya konulduğu, amacın dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek olduğu ortadadır. Ancak bir hükümlü bu amaca aykırı davranmakta ısrar etse, suç ortamına dönmekte ve suça karışmakta sebat gösterse dahi iyi hal kararı vererek kişileri tahliye etmek infazdan beklenen amacı ortadan kaldırmakla birlikte toplumu da suça karşı savunmasız bırakmak anlamına gelecektir. Yargılamaların en hızlı sürede bitirilmesi durumunda dahi bir kişinin kesinleşmiş mahkûmiyet kararı almasının uzun bir süreyi bulabileceği düşünüldüğünde kişiler hakkında bu süreçte sırf masumiyet karinesine dayanılarak iyi hal kararı verilmeye devam edildiğinde kişiler suç işlemeye teşvik edilebilecektir. Hükümlülerin tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme ihtimali varsa yönetmeliğin 16/1 maddesi kapsamında iyi hal kararı verilmemelidir.

Yukarıda belirtilen hususlara aykırı davranıldığında ortaya çıkacak sonuçların kamuoyunda neredeyse her gün gerçekleşen vakalarla ispat edildiği, zira bir çok suç kaydı olan, hakkında çok sayıda kovuşturma-soruşturma bulunan kişilerin infaz kurumundan çıktıktan çok kısa süre sonra yeniden suç işlemeleri tesadüfi görülmemelidir. Bir çok kadın cinayetinin ve bir çok şiddet içerikli suçun yukarıda belirtilen değerlendirmelere aykırı davranılıp çok kolay iyi hallilik verilerek tahliye edilme sonrasında gerçekleştiği gerçeği göz önüne alınmalıdır. Kamuoyunda defaatle görüldüğü üzere bir çok suç failinin 3 - 5 gün yatar çıkarım kolaycılığıyla davranışta bulunmaya başlamaları iyi hallilik tespiti konusunda kanun koyucunun ortaya koyduğu amaçlara aykırı davranılması sonucunda ortaya çıkan gelişmelerdir.

Hükümlülerin tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme ihtimali varsa yönetmeliğin 16/1 maddesi kapsamında iyi hal kararı verilmemelidir.

İyi halin değerlendirilmesinde esas alınacak hususların Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'in 16. maddesinde belirlendiği, eğer bir hükümlü hakkında iyi hal değerlendirilmesi yapılacak ise yönetmelikte belirtilenler kapsamında yapılmasının gerektiği, yönetmelikte ortaya konulan ölçütlere uygun davranışı olmayan kimseler hakkında iyi hal kararı verilemeyeceği göz önünde tutulmalıdır.

Hükümlü hakkında düzenlenen müddetname incelendiğinde İzmir 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinin 2019/365 Esas 2021/262 Karar sayılı ilamı kapsamında verilen 3 yıl 4 ay hapis cezasının kasten yaralama suçuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır.

İzmir 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinin 2019/365 Esas 2021/262 Karar sayılı ilamı incelendiğinde; iddianamenin çocuğu kasten öldürmeye teşebbüs suçunu oluşturduğundan bahisle düzenlendiği ancak mahkemece kabulün kasten yaralama olarak değerlendirildiği, gerekçede hükümlünün mağdurun üvey dayısı olduğundan ve bıçağı mağdurun göğsüne saplayarak hayati tehlike geçirmesine neden olacak şekilde yaraladığından bahsedildiği görülmüştür.

Hükümlü hakkında düzenlenen psiko-sosyal servisi gözlem değerlendirme raporunda 'Hükümlünün psikiyatrik ilaçlar kullandığı ve psikiyatri polikliniğine sevk edildiği öğrenilmiştir. Hükümlü kurumumuzda kısa bir süre bulunmuş olması nedeni ile sosyal,

kültürel ve sportif faaliyetlere katılmamıştır. Hükümlü ile yapılan görüşmede öz farkındalığı bulunmadığı değişim ve gelişim motivasyonuna sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Hükümlünün psikiyatrik ilaç kullanıyor olduğu ve psikiyatri muayenesi için sevki bulunduğu göz önüne alındığında henüz toplumla bütünleşmeye hazır olmayabileceği ve tedavi gördükten sonra denetimli serbestliğe ayrılma talebinin değerlendirilebileceği düşünülmektedir.' şeklinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Hükümlünün işlediği suç ve suçun işleniş şekli ile psiko-sosyal servis raporlarında belirtilen hususlar birlikte düşünüldüğünde hükümlünün infaz kurumuna yeni girdiği ve hakkındaki gözlemlerin olumsuz olduğu, söz konusu gözlemin keyfi ve temelsiz olmadığı, hükümlünün sorunlarının çözümünde şiddete başvurmayacağına ve yapıcı yolları kullanacağına ilişkin bir değerlendirme yapılabilmesi için yeterli eylemin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Hükümlünün davranışlarının gözlemlenebilmesi açısından bir süre daha infaz kurumunda kalarak iyileştirme planı çerçevesinde işlediği suçların farkındalığını artırmak, yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, sosyal ve toplumsal yaşama uyum sağlamasına destek olmak amacıyla gözetime tabi tutulması gerektiği değerlendirilmesi yapılmıştır.

İyi hal kararının 5275 sayılı Kanun'un 89. maddesine aykırı olarak verildiği anlaşılmıştır. Bu nedenlerle infaz kurumu tarafından verilen denetimli serbestliğe ayrılma kararı hukuka aykırı görülmekle hükümlünün denetimli serbestliğe ayrılma talebinin reddine ve infaz kurumu kararının iptaline karar verilmesi gerekmektedir."

10. Başvurucu, karara itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde infaz kurumunda kendisini İdare ve Gözlem Kurulunun izlediğini ve iyi hâlli olduğuna ve denetimli serbestliğe ayrılabileceğine karar verdiğini, psikolojik rahatsızlığı için kullandığı ilaçlar nedeniyle denetimli serbestliğe ayrılma kararının iptal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Ödemiş 1. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun iyi hâlli olduğuna dair kararın 5275 sayılı Kanun'un 89. maddesine aykırı olarak verildiğini belirterek 22/7/2022 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu nihai kararı 29/7/2022 tarihinde öğrenmiştir.

13. Başvurucu 2/11/2022 tarihinde denetimli serbestlik tedbiriyle tahliye edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

14. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlülerin değerlendirilmesi ve iyi hâlin belirlenmesi" başlıklı 89. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hükümlüler, ceza infaz kurumlarında bulundukları tüm aşamalarda, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında idare ve gözlem kurulu tarafından iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere en geç altı ayda bir değerlendirmeye tabi tutulur.

(2) Birinci fıkra uyarınca yapılacak değerlendirmede, infazın tüm aşamalarında hükümlülerin katıldığı iyileştirme ve eğitim-öğretim programları ile spor ve sosyal faaliyetler, kültür ve sanat programları, aldığı sertifikalar, kitap okuma alışkanlığı, diğer hükümlü ve tutuklular ile ceza infaz kurumu görevlileri ve dışarıyla olan ilişkileri, işlediği suçtan dolayı duyduğu pişmanlığı, ceza infaz kurumu kuralları ile kurum bünyesindeki çalışma kurallarına uyumu ve aldığı disiplin cezaları dikkate alınır.

…

(5) Kanunlarda iyi hâlliliğin arandığı durumlarda, hükümlülerin tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi bakımından bu madde hükümleri uygulanır.

(6) Açık ceza infaz kurumuna ayırmaya, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına ve koşullu salıverilmeye ilişkin olarak tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tabi tutulma süreleri bir yılı geçemez.

(7) İdare ve gözlem kurulu tarafından yapılacak değerlendirmelere esas olacak ilkeler ve kurulun bu maddeye ilişkin çalışma usul ve esasları ile tutum ve davranışları olumsuz değerlendirilen hükümlülerin yeniden değerlendirilmeye tabi tutulma süreleri yönetmelikle düzenlenir."

15. 5275 sayılı Kanun'un -başvuru tarihi itibarıyla- "Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı" başlıklı 105/A maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) (Değişik:14/4/2020-7242/46 md.) Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla, açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunan ve koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilebilir.

(2) (Değişik:14/4/2020-7242/46 md.) Açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartları oluşmasına karşın, iradesi dışındaki bir nedenle açık ceza infaz kurumuna ayrılamayan veya bu nedenle kapalı ceza infaz kurumuna geri gönderilen iyi hâlli hükümlüler, diğer şartları da taşımaları hâlinde, birinci fıkrada düzenlenen infaz usulünden yararlanabilirler."

16. 5275 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun kasten öldürme suçları (madde 81, 82 ve 83), üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen kasten yaralama ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçları, neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçu (madde 87, fıkra iki, bent d), işkence suçu (madde 94 ve 95), eziyet suçu (madde 96), cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (madde 102, 103, 104 ve 105), özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138), uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu (madde 188) ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar hariç olmak üzere, 105/A maddesinin birinci fıkrasında yer alan 'bir

yıl'lık süre, 'üç yıl' olarak uygulanır.

...

(3) Birinci ve ikinci fıkra hükümleri, iyi hâlli olmak koşuluyla kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler hakkında da uygulanır.

(4) 30/3/2020 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından, tabi olduğu infaz rejimine göre belirlenen koşullu salıverilme süresinin hesaplanmasında, hükümlünün onbeş yaşını doldurucaya kadar ceza infaz kurumunda geçirdiği bir gün, üç gün; onsekiz yaşını doldurucaya kadar ceza infaz kurumunda geçirdiği bir gün, iki gün olarak dikkate alınır."

17. 29/12/2020 tarihli ve 31349 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'in (Yönetmelik) "İdare ve gözlem kurulunun görevleri" başlıklı 14. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İdare ve gözlem kurulu; mevzuatta verilen diğer görevlerinin yanında hükümlünün kademeli olarak toplumla bütünleştirilmesi ile ilgili aşağıda sayılan görevleri yapar:

a) Hükümlüleri sınıflandırır.

b) Hükümlüleri gruplandırır.

c) Hükümlülerin durumlarına uygun infaz kurumlarına ayrılmalarına karar verir.

ç) Uygulanacak infaz ve iyileştirme rejimini saptar.

d) Mevzuatta iyi hâlliliğin arandığı diğer durumlar ile ilgili değerlendirmeleri yapar.

e) 5275 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca bütün hükümlüler hakkındaki ara değerlendirmeleri en geç altı ayda bir yapar.

f) 5275 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin üçüncü fıkrası kapsamı dışında kalan hükümlülerin açık ceza infaz kurumuna ayrılmaya, kalan cezasını denetimli serbestlik tedbiri altında infaz etmeye veya ceza infaz kurumlarından doğrudan koşullu salıverilmeye esas iyi hâl değerlendirmelerini yapar.

(2) 5275 sayılı Kanunun 89 uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca oluşturulan idare ve gözlem kurulu; toplam on yıl ve daha fazla hapis cezasına mahkûm olanlar ile terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar, kasten öldürme suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından mahkûm olanların; açık ceza infaz kurumuna ayrılmalarına, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle kalan cezalarının infazına ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmakta iken koşullu salıverilme hariç olmak üzere ceza infaz kurumlarından doğrudan koşullu salıverilmelerine ilişkin iyi hâl değerlendirmelerini yapar.

..."

18. Yönetmelik'in "Kurul kararları" başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kurul kararları gerekçeli olarak yazılır; karara karşı başvuru yolu, mercii, süresi ve şekli kararda açıkça belirtilir.

(2) Açık ceza infaz (Değişik ibare:RG-10/11/2021-31655) kurumuna ayrılmaya, kalan cezanın denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazına ve ceza infaz kurumundan doğrudan koşullu salıvermeye dair değerlendirmede hükümlünün iyi hâlli olmadığına karar verilmesi

durumunda, hükümlü hakkında yapılacak bir sonraki değerlendirme tarihi kararda açıkça belirtilir. Yeniden değerlendirme süresi (Değişik ibare:RG-10/11/2021-31655) üç aydan az, bir yıldan fazla olamaz. Hakkında olumsuz karar verilen hükümlü hakkında psiko-sosyal yardım servisi ile eğitim ve öğretim servisince hazırlanan iyileştirme planı revize edilerek hükümlüye tebliğ edilir.

(3) İdare ve gözlem kurulunun, açık ceza infaz kuruma ayrılmaya, kalan cezanın denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazına ve ceza infaz kurumundan doğrudan koşullu salıvermeye esas olumlu iyi hal değerlendirmesini içeren gerekçeli kararı; 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinin onbirinci fıkrasında yazılı “gerekçeli rapor” ile ilgili yönetmeliklerde belirtilen “değerlendirme raporu” ve “iyi hal kararı” yerine geçer.

..."

19. Yönetmelik'in "Kararlara karşı başvuru" başlıklı 39. maddesi şöyledir:

"(1) İlgililer, ceza infaz kurumu idaresi ile idare ve gözlem kurulunun bu Yönetmelikte belirtilen kararlarına karşı, 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanununun 5 ve 6 ncı maddelerinde yazılı usul ve esaslar çerçevesinde şikâyet ve itirazda bulunabilir."

20. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun "İnfaz hâkimliklerinin görevleri" başlıklı 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

2. Hükümlülerin cezalarının infazı, müşahadeye tâbi tutulmaları, açık cezaevlerine ayrılmaları, izin, sevk, nakil ve tahliyeleri; tutukluların sevk ve tahliyeleri gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak.

...

4. Ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının kendi yetki alanlarına giren ceza infaz kurumları ve tutukevlerindeki tespitleri ile ilgili olarak düzenleyip intikal ettirdikleri raporları inceleyerek, varsa şikâyet niteliğindeki konular hakkında karar vermek."

2. Yargıtay Kararları

21. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 20/12/2024 tarihli ve E.2023/7828, K.2024/8734 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"25. İnfaz hakimliğinin, idarenin yerine geçerek yerindelik denetimi yapması mümkün değil ise de, hükümlü hakkında düzenlenen gelişim değerlendirme raporunun mevzuata uygun şekilde düzenlenip düzenlenmediğini, değerlendirmeye esas dönem içinde gözlemlenen hükümlünün değerlendirmeye esas alınması gereken kriterlerde dikkate alınmak suretiyle olumlu ya da olumsuz olarak tespit edilen tutum ve davranışları sonucu yapılan puanlamada takdir hakkının objektif olarak kullanılıp kullanılmadığını, hükümlünün hakkında düzenlenen iyileştirme planına uyumu ile ilgili yapılan değerlendirmelerin ve puanlamanın iyileştirme planına uygun ve objektif olup olmadığını denetleme, bu konuda bir hukuka aykırılık varsa tespit ettiği hukuka aykırılıkları göstermek suretiyle değerlendirme yapması ve idarenin aldığı kararı iptal etmesi mümkündür.

26. Somut olayda, İnfaz hakimliğince '..... hükümlü hakkında bir iyileştirme planı hazırlanıp hazırlanmadığı, hükümlü hakkındaki puanlamanın bu iyileştirme planına göre yapılıp yapılmadığı konusunda açıklama bulunmaması nedeniyle bir değerlendirme ve denetleme

yapılamadığı, servis raporlarında puanlama kriteri olarak gösterilmesine rağmen, hükümlüye puan verilmediği, bu durumun hükümlüden kaynaklanmadığı, cezaevi idaresinden kaynaklandığı, hükümlüye puan verilmemesinin hükümlünün aleyhine olduğu, hükümlüye tam puan verilmeyen durumlarda, bunun neden kaynaklandığının açıklanmadığı ve sebebinin belirtilmediği, bu nedenle raporların denetime olanaklı olmadığı ve yapılan puanlamanın usul ve yasaya uygun olmadığı' gerekçesiyle kararın dönem puanına ilişkin bölümünün iptaline karar verildiği anlaşılmakla, bu karara karşı yapılan itirazın reddine dair itiraz merciince verilen kararda usul ve yasaya aykırılık görülmediğinden, haklı sebebe dayanmayan ve yerinde görülmeyen kanun yararına bozma isteminin reddine karar vermek gerekmiştir."

22. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 25/12/2024 tarihli ve E.2024/5028, K.2024/8845 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"6. Yasal mevzuat bir bütün olarak değerlendirildiğinde, 5275 sayılı Kanun'un 89 uncu maddesinin üçüncü fıkrası ile Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmeliğin 14 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca oluşturulan İdare ve Gözlem Kurulunun iyi hâl değerlendirmelerini yapacağının ve bu değerlendirmelerin 5275 sayılı Kanun'un 89 uncu maddesi ile Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmeliğin 16 ncı maddesindeki düzenlemeler esas alınarak yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

7. İyi halliliğe ilişkin değerlendirmenin hükümlünün ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülükleri eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında, infazın tüm aşamalarında katıldığı eğitim-öğretim, psiko-sosyal yardım ve destek programları ile sosyal ve sportif faaliyetler, kültür ve sanat programları, aldığı sertifikalar, kitap okuma alışkanlığı, diğer hükümlü ve tutuklular ile ceza infaz kurumu görevlileri ve dışarıyla olan ilişkileri, işlediği suçtan dolayı duyduğu pişmanlığı, ceza infaz kurumu kuralları ile kurum bünyesindeki çalışma kurallarına uyumu, yükümlülüklerine riayeti, kurum güvenlik ve düzenine katkısı, aldığı disiplin cezaları ve ödüller dikkate alınmak suretiyle yapılması, yapılan değerlendirme sonucunda somut ve denetlenebilir, dosya içeriğine uygun takdir hakkının objektif ve yerinde kullanıldığını gösterecek nitelikte yeterli ve yasal gerekçe gösterilmesi ve karar verilmesi gerekmektedir.

8. Somut olayda; açık ceza infaz kurumuna ayrılmayı isteyen hükümlüye ait infaz evrakları ile gözlem ve değerlendirme dosyasında bulunan raporlar ve belgeler incelenerek, hükümlünün iyi halli olduğuna ve açık ceza infaz kurumuna ayrılmasının uygun olduğuna dair karar verilmiştir.

9. Açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebiyle ilgili olarak İdare ve Gözlem Kurulu tarafından verilen ve İnfaz Hakimliğinin önüne gerek şikâyet üzerine gerekse de 7242 sayılı Kanun'un 18 inci maddesi ile 5275 sayılı Kanun'un 14 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklik uyarınca onaylanma talebi üzerine gelen dosyalar ile ilgili incelemenin, hükümlünün açık cezaevine ayrılma şartlarını taşıyıp taşımadığı, kurul tarafından karar alındığı sırada mevzuat gereği hükümlünün gözlem ve değerlendirme dosyasında bulunan rapor ve belgelerin değerlendirilip değerlendirilmediği, ulaşılan kanaate ilişkin dosya içeriğine uygun, denetime imkan verecek nitelikte gerekçe gösterilip gösterilmediğini

denetlemek ile sınırlı olduğunu kabul etmek gerektiği, idarenin yerine geçerek yerindelik denetimi yapılmasının mümkün olmadığı, ancak ulaşılan kanaat ile hükümlüye ait bilgi, rapor ve belgelerin açıkça çeliştiği, takdir hakkının objektif ve yerinde kullanılmadığı, hukuka aykırılık bulunduğu, eksik bilgi, belge rapor ile ya da hükümlüye ait bilgi, rapor ve belgelerin hatalı değerlendirilmesi suretiyle karar verildiğinin tespit edilmesi durumunda idarenin yerine geçerek karar verilmesi yerine eksiklik ya da hatalı değerlendirme olarak kabul edilen durum açıklanıp, gösterilmek suretiyle yeniden değerlendirme yapılması amacıyla idareye gönderilmesi gerekmektedir.

10. Bu açıklamalara göre somut olay değerlendirildiğinde, İdare ve Gözlem Kurulu tarafından hükümlünün iyi halli olduğuna ve açık ceza infaz kurumuna ayrılması gerektiğine ilişkin İdare ve Gözlem Kurulu kararının onaylanmasına dair İnfaz Hakimliğince verilen karara karşı yapılan itiraz üzerine yapılan inceleme sonucunda itiraz merciince, hükümlünün iyi halli olduğuna ve açık ceza infaz kurumuna ayrılması gerektiğine ilişkin idarece verilen kararda hukuka aykırılık olarak tespit edilen eksiklik, hatalı değerlendirme açıklanıp, gösterilmek suretiyle itiraza konu İnfaz Hakimliğinin kararının kaldırılmasına ve yeniden değerlendirme yapılması amacıyla dosyanın İdare ve Gözlem Kuruluna gönderilmesine karar verilmesi gerekirken, idarenin yerine geçerek 'hükümlünün suça yönelik farkındalığının yeterli olmadığı, hüküm almasına neden olan suça iten etkenlerin halen devam ediyor olduğu, koşullu salıverilme tarihinin uzak olduğu, bu haliyle salıverildiği takdirde tekrar suç işleme ve topluma zarar verme riskinin düşük olduğu kanaatinin oluşmadığından, ...' bahisle verilen karar Kanun’a aykırı olup, kanun yararına bozma talebi yerinde görülmüştür."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Metinleri

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özgürlük ve güvenlik hakkı" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkûmiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

... "

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre kanun gereği yetkilendirilmiş, yürütme organı ve taraflardan bağımsız, yeterli güvencelere sahip yargısal organ olarak mahkemece verilen ve özgürlükten mahrumiyete yol açan her türlü mahkûmiyet kararı, Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamına girmektedir (Engel ve diğerleri/Hollanda [GK], B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976, § 68). Anılan bentte belirtilen "sonra" ifadesi, tutmanın sadece zaman bakımından mahkûmiyetin ardından gelmesi anlamına gelmemektedir. Aynı zamanda tutma, mahkûmiyetin bir sonucu olmalı, mahkûmiyetin ardından ve mahkûmiyete bağlı olarak veya mahkûmiyet sebebiyle gerçekleşmelidir (Weeks/Birleşik Krallık [GK], B. No: 9787/82, 2/3/1987, § 42).

25. AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin bir mahkûmun af

yasasından ya da erkenden şartlı tahliye veya kesin tahliye durumlarından yararlanmasını güvence altına almadığını belirtmektedir (Alican Demir/Türkiye, B. No: 41444/09, 25/2/2014, § 89) ancak yetkili makamların bu tür bir tedbirden faydalanmak için kanunda belirtilen koşulları yerine getiren herkese herhangi bir takdir yetkileri bulunmadan bu tedbiri uygulamakla yükümlü olmaları hâlinde durum farklı olacaktır (Del Rio Prada/İspanya [BD], B. No: 42750/09, 21/10/2013, § 126). AİHM yukarıda belirtilen Alican Demir/Türkiye kararında, şartlı tahliyenin süre ve iyi hâle ilişkin koşulları gerçekleştikten sonra hâkimin şartlı tahliyeye karar vermekle yükümlü olduğunu ve bu kapsamda hâkimin görevinin bu koşulların bir araya gelip gelmediğini incelemekle sınırlı olup hâkimin tahliyenin uygun olup olmadığını değerlendirme imkânına sahip olmadığını, dolayısıyla takdir yetkisinin bulunmadığını belirtmiştir (Alican Demir/Türkiye, § 91).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 8/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğince iyi hâlli olduğuna ilişkin İdare ve Gözlem Kurulu kararının kaldırılması suretiyle denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmasının engellendiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde; Anayasa Mahkemesinin verdiği bazı kararlara yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu itibarla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

30. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman [2. B.], B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

31. Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan suç şüphesine bağlı tutma kapsamında olan durumdan farklı olarak anılan istisna "bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutmayı" ifade etmektedir (benzer kararlar için bkz. Hamit Kaya [2. B.], B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 41; Mehmet İlker Başbuğ [2. B.], B.No: 2014/912, 6/3/2014, § 70).

32. Anayasa'nın bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olması ve bu hakka getirilebilecek sınırlamaların ayrıntılı olarak madde metinlerinde belirtilmesi, keyfî bir biçimde bu haktan kimsenin mahrum bırakılmamasını amaçlamaktadır. Yetkili bir mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve ceza infaz kurumunda tutma süresi de bu hak kapsamında değerlendirilmelidir. Ceza mahkemelerinin kararına uygun hareket edilmesi de hakkın korunması açısından bir zorunluluktur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmıştır (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Mithat Bakikuşağı [1. B.], B. No: 2013/4682, 17/9/2014, § 32).

33. Anayasa, bir hükümlünün erkenden tahliye durumundan yararlanmasını güvence altına almamaktadır. Bununla birlikte yetkili makamların, bu tür bir erkenden tahliye imkânından faydalanmak için kanunda belirtilen koşulları yerine getiren herkese -herhangi bir takdir yetkileri bulunmadan- bu tedbiri uygulamakla yükümlü olmaları hâlinde durum farklı olacaktır.

34. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunan ve koşullu salıverilmesine bir yıl ya da daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına ceza infaz kurumu idaresince hükümlü hakkında hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak infaz hâkimi tarafından karar verilebileceğini hükme bağlamaktadır. Sonuç olarak anılan maddenin hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirecekleri süreyi kısalttığı açıktır (Mithat Bakikuşağı, § 35).

35. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi uyarınca denetimli serbestlik tedbirinden yararlanabilmesi için hükümlünün talebinin olması, açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunması (ya da somut olayda olduğu gibi 5275 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereği açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunması ya da açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarını taşıması koşulunun aranmaması), koşullu salıverilmesine belli bir süre kalması (somut olayda olduğu gibi 5275 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında sayılan suçlar dışındaki suçlardan olması nedeniyle 3 yıl), iyi hâlli olması ve ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak infaz hâkimince hakkında karar verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu tedbir otomatik olarak uygulanamamakta; anılan tedbirden hükümlünün faydalanabilmesi için Kanun'daki koşulların yerine getirilmesi gerekmekte ve ancak bu koşulların yerine getirildiğine hükmeden infaz hâkiminin kararıyla hükümlü denetimli serbestlikten yararlanabilmektedir (AYM, E.2020/44, K.2020/41, 17/7/2020, § 62).

36. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi, infaz hâkiminin takdir yetkisi ve belirlenecek yükümlülükler çerçevesinde hükümlülerin infaz rejiminin şeklini belirleyip cezalarının bir kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak ceza infaz kurumu dışında geçirmelerini sağlamaktadır. Anılan kural uyarınca hükümlünün talebi ve kanuni şartlar oluşmuş olsa dahi infaz hâkimi tedbirin uygulanması talebini reddedebilecektir. Dolayısıyla bütün hükümlüler için Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hapis cezasının tamamının veya bir kısmının denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması suretiyle infaz edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle denetimli serbestlik tedbiri kararı, yetkili infaz

hâkiminin takdir yetkisinde olduğundan Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmamıştır (Halis Yurtsever [1. B.], B. No: 2015/17595, 29/11/2018, § 29; Fatih Kavalcı [2. B.], B. No: 2020/29968, 15/11/2023, § 17). Ancak bu durumun kişi hürriyeti ve güvenliği açısından infaz hâkimlerine açıkça keyfî bir şekilde karar vermesi sonucunu doğurduğu da söylenemez (İbrahim Uysal [2. B.], B. No: 2014/1711, 23/7/2014, § 40; Mithat Bakikuşağı, § 38). Ayrıca denetimli serbestlikten yararlanmak için mevzuatta öngörülen tüm şartları taşıyan hükümlüler bakımından denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanmaması, kişilerin keyfî olarak hürriyetlerinden yoksun bırakılmalarını yasaklayan Anayasa'nın 19. maddesi ile bağdaşmayacaktır (Bayram Kaya (2) [1. B.], B. No: 2020/28211, 6/10/2022, § 45).

37. Eldeki olayda İnfaz Hâkimliği başvurucunun iyi hâlli olduğu yönündeki kararı iptal ettiği için başvurucu denetimli serbestlikten faydalanamamıştır. Yukarıda belirtildiği gibi denetimli serbestlik tedbirinin uygulanabilmesi pek çok koşulun bir arada bulunmasına ve nihayetinde infaz hâkimliğinin kararına bağlıdır. 5275 sayılı Kanun'un 89. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca hükümlülerin iyi hâlli olup olmadıklarına ceza infaz kurumlarındaki idare ve gözlem kurullarınca karar verilmekteyse de idare ve gözlem kurullarınca verilen bu kararların kanunda belirtilen şartlara uygun olarak verilip verilmediğinin denetimi infaz hâkimliğince yapılmaktadır. Yargıtay içtihadı dikkate alındığında iyi hâl tespitiyle ilgili kurul kararlarının denetimi bakımından infaz hâkimliğinin kurul yerine geçerek karar vermesi mümkün olmamakla birlikte ulaşılan kanaat ile hükümlüye ait bilgi, rapor ve belgelerin açıkça çelişmesi, takdir hakkının objektif ve yerinde kullanılmaması, eksik bilgi, belge, raporla ya da hükümlüye ait bilgi, rapor ve belgelerin hatalı değerlendirilmesi suretiyle karar verilmesi durumlarında yargısal denetimin yapılabilmesi mümkündür. Yargıtaya göre bu tür durumlarda infaz hâkimliği, idarenin yerine geçerek karar vermek yerine tespit edilen eksiklik veya hatalı değerlendirmeleri gerekçelendirerek yeniden değerlendirme yapılması amacıyla dosyayı idareye iade etmelidir (bkz. §§ 21, 22).

38. Başvuru konusu olayda İnfaz Hâkimliği, İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile psikososyal servis gözlem değerlendirme raporundaki bulguların çeliştiği sonucuna varmıştır (bkz. § 9). Nitekim söz konusu raporun ilgili kısmında hükümlünün psikiyatrik ilaçlar kullandığı, kurumda kısa süre kalması nedeniyle faaliyetlere katılmadığı, öz farkındalık ve gelişim motivasyonuna sahip olmadığı ve toplumla bütünleşmeye hazır olmayabileceği belirtilmiştir. Bu çerçevede İnfaz Hâkimliğinin Yargıtay kararlarında belirtilen "ulaşılan kanaat ile belgelerin çelişmesi" ve "verilerin hatalı değerlendirilmesi" ölçütlerine dayandığı, dolayısıyla denetim ve takdir yetkisi dâhilinde hareket ettiği görülmüştür.

39. Sonuç olarak İnfaz Hâkimliği, Ceza İnfaz Kurumunca verilen iyi hâl kararının 5275 sayılı Kanun'un 89. maddesine aykırı olduğu kanaatiyle iptal kararı vermiş ancak İdare ve Gözlem Kurulu yerine geçerek başvurucunun doğrudan iyi hâlli olmadığına dair bir hüküm kurmamıştır. İnfaz Hâkimliği başvurucunun gözlemlenebilmesi için bir süre daha kurumda kalması, iyileştirme planı çerçevesinde suç farkındalığının artırılması ve toplumsal uyumun desteklenmesi gerektiğine dikkati çekerek yeniden değerlendirme yapılmasını vurgulamıştır (bkz. § 9). Tüm bu açıklamalar ışığında İnfaz Hâkimliğinin takdir ve denetim yetkisini keyfî şekilde kullandığını gösteren bir unsur bulunmamaktadır.

40. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 8/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Denetimli serbestlik tedbiriyle tahliye talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvurucunun bu iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki görüşüne katılmamaktayım.

2. Başvurucu başvuru yaptığı tarihte kasten yaralama suçundan hükümlü olarak cezaevinde bulunmaktadır. Ödemiş T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu, 21/6/2022 tarihinde başvurucunun iyi hâlli olduğuna ve 21/6/2022 tarihi itibarıyla denetimli serbestlikle tahliyesinin uygun olduğuna, denetimli serbestlikle ilgili karar alınmak üzere dosyanın Ödemiş İnfaz Hâkimliğine gönderilmesine karar vermiştir.

3. Ödemiş İnfaz Hâkimliği ise İdare ve Gözlem Kurulu karar gerekçesinde başvurucu ile ilgili belirtilen iyi hâle yönelik tespitin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 89. maddesine aykırı olarak verildiğini belirterek İdare ve Gözlem Kurulu kararını iptal etmiş ve başvurucunun denetimli serbestliğe ayrılma talebinin reddine hükmetmiştir.

4. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz da Ödemiş Ağır Ceza Mahkemesince reddedilerek karar kesinleşmiştir. Bunun üzerine başvurucu Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuruda İnfaz Hâkimliğince iyi hâlli olduğuna ilişkin İdare ve Gözlem Kurulu kararının kaldırılması suretiyle denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmasının engellendiğini belirterek kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

5. Öncelikle ifade etmek gerekir ki mahkemelerce usulüne uygun biçimde verilen hapis cezalarının infazı Anayasa'nın 19. maddesindeki kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının sınırlandırılması için meşru nedenlerden birisidir.

6. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde özgürlüğünden yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi özgürlüğüne getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekmektedir (Abdullah Ünal, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38).

7. Bir kimsenin "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için herşeyden önce özgürlüğü kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi gerekir. İkinci olarak yerine getirilecek kararın özgürlüğü kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması gerekir. Ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin özgürlüğünden yoksun bırakılması mümkün değildir. Son olarak özgürlüğünden yoksun bırakılmanın mahkemece verilen özgürlüğü kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (Ercan Bucak (2) [1. B.], B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 40).

8. Bu itibarla Anayasa Mahkemesince, hükümlülerin ceza infaz kurumlarında kalacağı süreyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen durumların Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir (İbrahim Uysal, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, § 26; Günay Okan, B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 13).

9. Mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve bu bağlamda ceza infaz kurumunda tutulma süresi bakımından, ceza mahkemesinin kararına uygun hareket edilmesi kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının korunması açısından zorunludur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin, mahkûmiyet kararına ve ilgili mevzuata uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmıştır (İbrahim Uysal, § 32).

10. 6291 sayılı Kanun ile 5275 sayılı Kanun'a eklenen 105/A maddesi; hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla şartla tahliyelerine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde cezalarının şartla tahliye tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hükümlü hakkında hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak infaz hâkimi tarafından karar verilebileceğini hükme bağlamaktadır. Sonuç olarak anılan maddenin hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirecekleri süreyi kısalttığı açıktır ((Halis Yurtsever [1. B.], B. No: 2015/17595, 29/11/2018, § 28).

11. Ancak bütün hükümlüler için Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hapis cezasının tamamının veya bir kısmının denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması suretiyle infaz edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır Bununla birlikte denetimli serbestlikten yararlanmak için mevzuatta öngörülen tüm şartları taşıyan hükümlüler bakımından denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanmaması, kişilerin keyfî olarak özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarını yasaklayan Anayasa'nın 19. maddesi ile bağdaşmayacaktır (Bayram Kaya (2) [1. B.], B. No: 2020/28211, 6/10/2022, § 45).

12. Tüm bu açıklamalar ışığında; denetimli serbestlik tedbirinin hükümlüye sağlayacağı erken tahliye imkânı göz önüne alındığında, somut olayda İnfaz Hâkimliğinin başvurucu hakkındaki denetimli serbestliğe ayrılma kararını iptal etmesi kişinin ceza infaz kurumunda geçireceği süreyi uzatmaktadır. Dolayısıyla söz konusu iptal kararı, Anayasa'nın 19. maddesi ile güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını doğrudan sınırlandıran bir müdahale niteliğindedir.

13. Bireysel başvuruya konu olayda uyuşmazlığın kanuni dayanakları ile ilgili olarak 5275 sayılı Kanun'un 89. ve 105/A maddelerinde ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun "İnfaz hâkimliklerinin görevleri" başlıklı 4. maddesinde yer alan hükümler konunun açıklığa

kavuşturulması noktasında önem arz etmektedir.

14. Bu bağlamda burada ilk olarak kuralların Anayasa’nın 13. ve 19. maddelerindeki kanunilik şartını sağlayıp sağlamadıkları ortaya konulmalıdır. Zira Anayasa’nın 13. maddesi bağlamında sınırlamaya ilişkin güvenceler dikkate alındığında öncelikle kuralın kanunilik şartına uygunluğu değerlendirilmelidir.

15. Mahkememiz yerleşik içtihadında da ifade edilmekte olduğu üzere bir temel hak ve özgürlüğe sınırlama getiren kanun hükmünün varlığı tek başına yeterli olmayıp kuralın keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenleme niteliğinde olması gerekmektedir (AYM, E.2023/126, K.2024/67, 07/03/2024, § 25).

16. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154).

17. 5275 sayılı Kanun'un 89. maddesinin ilk fıkrasında hükümlülerin, ceza infaz kurumlarında bulundukları tüm aşamalarda, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara uyup uymadığı, haklarını iyi niyetle kullanıp kullanmadığı, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirip getirmediği, uygulanan iyileştirme programlarına göre toplumla bütünleşmeye hazır olup olmadığı, tekrar suç işleme ve mağdura veya başkalarına zarar verme riskinin düşük olup olmadığı hususlarında İdare ve Gözlem Kurulu tarafından iyi hâlin belirlenmesine esas olmak üzere en geç altı ayda bir değerlendirmeye tabi tutulacağı öngörülmektedir.

18. Aynı Kanun’un 105/A maddesinde ilk fıkrasında ise bu fıkrada belirtilen şartlar dahilinde cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak infaz hâkimi tarafından karar verilebileceği hüküm altına alınmaktadır.

19. 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesinde ise hükümlülerin cezalarının infazı, müşahadeye tâbi tutulmaları, açık cezaevlerine ayrılmaları, izin, sevk, nakil ve tahliyeleri; tutukluların sevk ve tahliyeleri gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri inceleme ve karara bağlamanın infaz hakimliklerinin görevleri arasında olduğu belirtilmektedir.

20. Görüldüğü üzere burada denetimli serbestlik bağlamında mahkumların iyi hâl değerlendirmesine esas olacak kriterler dikkate alınarak iyi halli olup olmadıklarına ceza infaz kurumlarındaki İdare ve Gözlem Kurullarınca karar verilmektedir. Bu karar verme sürecinde İdare ve Gözlem Kurulunun iyi hâlin değerlendirilmesindeki olumsuz kararına karşı mahkumun şikâyet yolu ile bu kararın gözden geçirilmesini ve düzeltilmesini infaz hakimliğinden talep etmesi mümkündür.

21. Bununla birlikte mevzuatta İnfaz Hâkimliğinin İdare ve Gözlem Kurulunun yerine geçerek mahkumun iyi hâlli olduğu tespitini geçersiz kılabilmesine imkân tanıyan “iptal etme” şeklinde bir hüküm bulunmamaktadır. Mevzuatta İdare ve Gözlem Kurulu kararlarının infaz hâkiminin onayından sonra uygulanması öngörülmektedir. İnfaz

hakimliğinin İdare ve Gözlem Kurulu yerine geçerek karar veremeyecek, eksiklik ya da hatalı değerlendirme söz konusu olduğunda yeniden değerlendirme yapılması amacıyla dosyayı İdare ve Gözlem Kurulu gönderebilecektir. Bu bağlamda infaz hakimliğinin yerindelik denetimi yapma yetkisi de bulunmamaktadır.

22. Nitekim bu konuya ilişkin Yargıtay uygulamasını yansıtan bir kararda Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının kanun yararına bozma talebindeki hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılabilmesi için öncelikle kanunda belirtilen süreleri kapalı ceza infaz kurumunda iyi hâlli olarak infaz etmesi gerektiğini, iyi hâllilik durumunun ise 5275 sayılı Kanun'un 89. maddesi uyarınca İdare ve Gözlem Kurulunca belirleneceğini, açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebiyle ilgili olarak İdare ve Gözlem Kurulu tarafından hükümlünün ceza infaz kurumunda bulunduğu süre içindeki gözlem ve raporları üzerinden yapılan değerlendirme sonucunda verilen kararlara yönelik şikâyet yoluna başvurulabileceğini, infaz hâkimliğince gerek şikâyet üzerine gerekse de onaylanma talebi üzerine gelen dosyalarla ilgili tekrar işin esasına girilerek bir karar verilmesinin mümkün olmadığını, şikâyet hakkında incelemenin hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılma koşullarını taşıyıp taşımadığı, şeklî şartların olup olmadığı ile sınırlı olarak yapılması gerektiğini, İnfaz Hâkimliğince açığa ayrılma şartlarının mevcut olup olmadığıyla ilgili inceleme yapılması gerekirken İdare ve Gözlem Kurulu yerine geçerek hükümlünün haklarını olumlu kullanmadığı şeklinde tespit ile esastan bir inceleme ve yerindelik denetimi yapılamayacağını içeren değerlendirmeleri yerinde görerek İnfaz Hâkimliği kararını kanun yararına bozmuştur (bkz.: Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 6/9/2022 tarihli ve E.2022/8372, K.2022/7298. Aynı Yargıtay Dairenin benzer yönde bir diğer kararı için bkz.: 23/12/2022 tarihli ve E.2022/13938, K.2022/10345).

23 .Görüldüğü üzere eldeki başvurudaki İnfaz Hakimliğinin yorumu esasında konuya ilişkin kanun hükümlerinin açık anlamı ile uyumlu değildir. Çoğunluk kararında atıf yapılan Yargıtay kararlarına göre de hâkimlik, idarenin yerine geçerek karar vermek yerine; tespit edilen eksiklik veya hatalı değerlendirmeleri gerekçelendirerek, yeniden değerlendirme yapılması amacıyla dosyayı idareye iade etmelidir (§§ 22-23). Buna karşın somut olayda İnfaz Hâkimliği, denetimli serbestlik talebinin reddine İdare ve Gözlem Kurulu kararının iptaline karar vermiş, Yargıtay kararlarında belirtilenin aksine, dosyanın yeniden ele alınması amacıyla İdare ve Gözlem Kuruluna iade edilmesi yönünde bir hüküm kurmamıştır. Dolayısıyla bu konuda örnek gösterilen Yargıtay kararlarındaki yaklaşım da eldeki bireysel başvuruya konu uyuşmazlıktaki İnfaz Hakimliği kararının hukuken sorunlu olduğunu gözler önüne sürmektedir.

24. Bu yönü ile eldeki başvurudaki derece mahkemelerinin yorumunun 5275 sayılı Kanun'un 89. ve 105/A maddesi ve 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesi hükmü bağlamında kanunun öngörülemez bir yorumu olarak değerlendirilmesi gerektiğinden müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna ulaşmak gerekir.

25. Sonuç olarak derece mahkemeleri eldeki bireysel başvuruda denetimli serbestlik tedbiriyle tahliye talebine ilişkin verdikleri kararlarda ilgili Kanun hükümlerini genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tutarak başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlaline neden olmuşlardır.

26. Mahkememiz çoğunluğu kararında ise İnfaz Hâkimliğinin ceza infaz kurumunca verilen iyi hâl kararının 5275 sayılı Kanun'un 89. maddesine aykırı olduğu kanaatiyle iptal kararı vermiş ancak İdare ve Gözlem Kurulu yerine geçerek başvurucunun doğrudan iyi hâlli

olmadığına dair bir hüküm kurmamış olduğuna işaret etmiştir. Akabinde ise İnfaz Hâkimliğinin başvurucunun gözlemlenebilmesi için bir süre daha kurumda kalması, iyileştirme planı çerçevesinde suç farkındalığının artırılması ve toplumsal uyumun desteklenmesi gerektiğine dikkati çekerek tüm bu açıklamalar ışığında İnfaz Hâkimliğinin takdir ve denetim yetkisini keyfî şekilde kullandığını gösteren bir unsur bulunmadığı gerekçesine yer vererek başvurucunun iddiasının açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez olduğuna hükmetmiştir (bkz.: §§ 39-40).

27. Bununla birlikte Mahkememiz çoğunluğunun bu karardaki yaklaşımı Anayasa Mahkemesinin temel hak ve özgürlüklerin güvencesi olma işlevi yönü ile sorunludur.

28. Zira çoğunluk görüşü; yargısal makamların, kanunda dayanağı bulunmayan bir “iptal” yetkisi kullanmasında ve yerindelik denetimi mahiyetindeki değerlendirmeler yapmasında bir sakınca görmemiştir. Ancak İdare ve Gözlem Kurulu kararına yönelik bu iptal hükmü, başvurucunun denetimli serbestlik talebinin reddine ve dolayısıyla cezaevinde daha uzun süre kalmasına sebebiyet vermiştir. Kanunun öngörülemez bir biçimde yorumlanmasından kaynaklanan bu uygulama; Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına Anayasa’nın 13. maddesine aykırı bir müdahale oluşturmaktadır.

29. Öte yandan burada Mahkememiz çoğunluğunun yaklaşımı Anayasa’nın 19. maddesinde güvence alına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği ile ilgili olarak Yargıtay yaklaşımından daha geride kalmaktadır. Denetimli serbestliğe ayrılma ile ilgili hukuki süreç noktasında, eldeki başvuruda da görüldüğü üzere, Yargıtay yaklaşımından daha az güvenceli bir içtihadı benimsemiş olması Anayasa Mahkemesinin temel hak ve özgürlüklerin güvencesi olma işlevi ile de uyumlu değildir.

30. Anayasa Mahkemesi içtihadının somut uyuşmazlıktaki gibi şekillendiği durumlarda akla bireysel başvuru kararlarının objektif etkisinin bir gereği olarak artık Yargıtay’ın bu konudaki içtihadını değiştirip değiştirmeyeceği meselesi gelmektedir ki bu hususun da aydınlığa kavuşturulması önem arz etmektedir.

31. Kanaatimizce bu sorun bağlamında öncelikle şu tespitten hareket ederek konuyu açıklığa kavuşturmak uygun olacaktır: Her ne kadar Anayasa Mahkemesi, Anayasa’yı nihai ve bağlayıcı biçimde yorumlayan tek yetkili organ olsa da bu durum diğer mahkemelerin daha özgürlükçü standartlar belirlemesine engel değildir. Anayasa Mahkemesinin ihlal bulmadığı veya başvuruyu açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez gördüğü hallerde dahi, diğer yargı organları çok daha özgürlükçü bir yorumu esas alabilir. Önemle vurgulamak gerekir ki bunun önünde hiçbir anayasal engel yoktur.

32. Zira, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması noktasında Anayasa Mahkemesinin ihlal olmadığı anlamına gelen kararlarında ulaşılan bu hukuki sonuç Anayasa’ya uygun sınırlama konusunda uygulanabilecek olan maksimum seviyeyi ifade etmektedir. Başka bir deyişle temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması bağlamında, Anayasa Mahkemesi’nin ihlal bulmadığı kararlar; anayasal bir müdahalenin ulaşabileceği azami sınırı belirlemekte olup bu kararlar hak ve özgürlüklere yönelik meşru kısıtlamaların en üst eşiğini temsil etmektedir.

33. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin eldeki kararda ulaştığı açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararına rağmen bu standarttan hareketle konumuz bağlamında Yargıtay’ın yukarıda atıf yaptığımız kararındaki yaklaşımını sürdürmesi hiçbir sorun

doğurmayacağı gibi temel hak ve özgürlükler lehine bir yaklaşım örneği niteliğinde görülmelidir.

34. Nitekim temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması noktasında Anayasa hükümlerinin minimum insan hakları standardını oluşturduğu ve dolayısıyla daha geniş bir insan hakları standardının tesisinde Anayasa'nın hiçbir şekilde bir engel olarak görülemeyeceği Anayasa metninde de öngörülmektedir. Bu bağlamda konumuzla ilgili olarak Anayasa'nın 14. maddesinin ikinci fıkrasında Anayasa hükümlerinden hiçbirinin Devlete Anayasa'yla tanınan temel hak ve özgürlüklerin yok edilmesini veya Anayasa'da belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamayacağı ifade edilmektedir.

35. Anayasa Mahkemesinin Anayasa hükümlerini yorumlama noktasındaki ayrıcalıklı konumuna rağmen, burada kişi özgürlüğü ve güvenliği lehine olan Yargıtay içtihadının Anayasa Mahkemesi kararından sonra da sürdürülmesi konusunda hiçbir anayasal engel bulunmadığı kanaatindeyim. Bu bağlamda asıl sorunlu olan Mahkememiz çoğunluğunun bu konu ile ilgili olarak Yargıtay'ın yaklaşımının gerisinde kalan bir yorumu benimsemiş olmasıdır.

36. Yukarıda sıralanan gerekçelerle eldeki başvuruda denetimli serbestlik tedbiriyle tahliye talebinin reddedilmesi nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle Mahkememiz çoğunluğunun kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY

1. Anayasa Mahkemesi 2022/81860 esas sayılı dosyada, sayın çoğunluk tarafından denetimli serbestlik tedbiriyle tahliye talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

2. Aşağıda belirteceğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

3. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

4. Başvurucu İzmir 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinin ilamına istinaden cezaevinde bulunmaktadır. Başvurucu hakkında hazırlanan müddetnamede koşullu salıverilme tarihi 1/7/2023 tahliye tarihi 16/6/2025 olarak belirlenmiştir.

5. Ödemiş T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu 21/6/2022 tarihli kararıyla iyi halli olduğuna ve denetimli serbestlik ile tahliyesine uygun olacağına karar verilerek dosya Ödemiş İnfaz Hakimliğine gönderilmiştir. İnfaz Hakimliğince de bu

talep iptal edilmiştir.

6. İlgili mevzuat hükümleri gerekçeli kararda belirtildiğinden dosya içerisine konulmamıştır.

7. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 26/9/2022 tarihli ve E.2022/8372, K.2022/7298 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:"...Cezasını Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda infaz etmekte olan hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılabilmesi için öncelikle kanunda belirtilen süreleri kapalı ceza infaz kurumunda “iyi hâlli” olarak infaz etmesi gerektiği, İyi hâllilik durumunun ise 5275 sayılı Kanun’un 89/1. maddesi uyarınca İdare ve Gözlem Kurulunca belirleneceği, açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebiyle ilgili olarak İdare ve Gözlem kurulu tarafından hükümlünün cezaevinde bulunduğu süre içerisindeki gözlem ve raporları üzerinden yapılan değerlendirme sonucunda verilen kararlara yönelik şikayet yoluna başvurulabileceği, İnfaz hakimliğince, gerek şikayet üzerine gerekse de 7242 sayılı Kanun'un 18. maddesi ile 5275 sayılı Kanun'un 14/4. maddesinde yapılan değişiklik uyarınca onaylanma talebi üzerine gelen dosyalar ile ilgili yukarıda bahsedilen düzenlemeler nazara alındığında, tekrar işin esasına girilerek bir karar verilmesinin mümkün olmadığı, şikayet hakkında incelemenin hükümlünün açık cezaevine ayrılma koşullarını taşıyıp taşımadığı, şekli şartların olup olmadığı ile sınırlı olarak yapılması gerektiği, İnfaz Hakimliğince yerindelik denetimi yapılamayacağı,Somut incelemeye konu infaz dosyası incelendiğinde; ..Hükümlünün Açık Ceza İnfaz Kurumuna ayrılma şartları oluştuğundan bahisle talepte bulunması üzerine, talep dilekçesinin hükümlü hakkında gözlem/gelişim değerlendirmesi yapılarak iyi halli olup olmadığına karar verilmek üzere İdare ve Gözlem Kurulu Sekretaryasına gönderildiği, Diyarbakır 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığınca, hükümlüye ait infaz evrakları ile gözlem ve değerlendirme dosyasında bulunan raporlar ve belgeler tetkik edilerek, hükümlünün iyi halli olduğuna ve 02/02/2022 tarihi itibari ile açık ceza infaz kurumuna ayrılmasının uygun olduğuna karar verildiği, 7242 sayılı Kanun'un 18. maddesi ile 5275 sayılı Kanun'un 14/4. maddesinde yapılan değişiklik uyarınca Diyarbakır İnfaz Hakimliğinden, Açık Ceza İnfaz Kurumuna ayrılmasına ilişkin anılan Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının 02/02/2022 tarihli ve 2022/922 sayılı kararının onaylanması talebinde bulunulduğu, Diyarbakır İnfaz Hakimliğinin 04/02/2022 tarihli kararında yer alan ' ... hükümlünün ceza infaz kurumunda bulunduğu süreç içerisinde birden fazla kez disiplin cezası aldığı, 15/09/2019 tarihinde Açık Ceza İnfaz Kurumundan firar ederek suç işlediği, kendisine tanınan hakları olumlu kullanmadığı, bu nedenle hükümlünün açığa ayrılması yönünden Hakimliğimizde çekince oluşturduğu, hükümlünün iyi halliliğin aradığı 'bir daha suç işlememe riskinin düşük olması' kriterini henüz karşılamadığı kanısına ulaşıldığı, bu nedenle hükümlünün toplumla bütünleşmeye hazır olmadığı anlaşılmakla, hükümlünün açıklanan neden ve gerekçelerle şu aşamada iyi halli olmadığının kabul edilmesi gerektiği kanısına ulaşılarak, onay talebinin şu aşamada reddine' şeklindeki gerekçe ile talebin reddi ile ceza infaz kurumunca 3 aylık yeniden değerlendirme süresine tabi tutulmasına karar verildiği anlaşılmış ise de, İnfaz Hakimliğince, açığa ayrılma şartlarının mevcut olup olmadığı ile ilgili inceleme yapılması gerekirken, İdare ve Gözlem Kurulu yerine geçerek hükümlünün haklarını olumlu kullanmadığı şeklinde tespit ile esastan bir inceleme yapılamayacağı gözetilmeden, itirazın bu yönden kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün 27/06/2022 gün ve 94660652-105-21-8391-2022-Kyb sayılı yazılı istemlerine müsteniden Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğnamesi ile Dairemize ihbar ve dava evrakı gönderilmekle, incelenerek gereği düşünüldü;

Kanun yararına bozma talebine dayanılarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına göre açıklanan sebeple yerinde görüldüğünden, Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 22/02/2022 tarihli ve 2022/139 değişik iş sayılı kararının 5271 sayılı CMK'nın 309. maddesi uyarınca kanun yararına bozulmasına... [karar verildi.]"

8. Benzer yönde bir karar için bkz. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 23/12/2022 tarihli ve E.2022/13938, K.2022/10345 sayılı kararı. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 23/1/2018 tarihli ve E.2017/1696 , K.2018/181 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir: "Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmeliğin 5. maddesinin a bendinde hükümlü ve tutukluların ödüllendirilmesi ile ulaşılmak istenen temel amacın bu kişilerin yeniden sosyalleşmesini sağlamak suretiyle insan haklarına saygılı, hukukî ve toplumsal kurallara bağlı bireyler olmalarını teşvik etmek olduğunun, c bendinde ise hükümlü ve tutuklulara ödül verilirken bunların bir hak değil, teşvik esaslı ayrıcalık olarak verilebileceği göz ardı edilemeyeceğinin düzenlendiği, g bendinde ise hükümlü ve tutuklular hakkında disiplin soruşturmasına başlanılması veya ödüllendirilen tutum ve davranışlarının ortadan kalkması hâlinde ödüllendirme kararı kurul tarafından derhâl geri alınacağının düzenlendiği, Yönetmeliğin 'Ödüllendirmede yetkili merci' başlıklı 9. maddesinin ise 'Hükümlü ve tutukluların ödüllendirilmesi ile verilecek ödülün türüne, sayısına, süresine veya geri alınmasına Kurul tarafından Ek-1’de yer alan form doldurulmak suretiyle karar verilir. şeklinde emredici düzenleme getirdiği, ödüllendirme usulü başlıklı 10. maddesinde 'Kurul, re'sen veya kurumda görev yapan servislerin teklifi üzerine ilgililerin ödüllendirilmesine karar verebilir' şeklinde olduğu, eş görüşmesi ödülü başlıklı 11. maddenin ise 'Kapalı ceza infaz kurumundaki hükümlü ve tutuklulara, en geç üç ayda bir kez olmak üzere, üç saatten yirmi dört saate kadar eşleriyle kurumun bu tür ziyaretler için ayrılan bölümünde ve personelin yakın nezareti olmaksızın mahrem şekilde eş görüşmesi ödülü verilebilir.' şeklinde düzenlendiği, Yönetmeliğin 12. maddesinin 2. bendinde ise Kurulun, her bir ödüllendirme kararı ile bir kez eş görüşmesi ödülü verebileceğinin belirtildiği, tüm bu hükümler hep birlikte değerlendirildiğinde hükümlülerin ödüllendirilmesi müessesinin infazı devam etmekte olan hükümlülerin yeniden sosyalleşmesini sağlamak suretiyle hukukî ve toplumsal kurallara bağlı bireyler olmalarını teşvik etmek amacıyla ceza infaz kurumu idare ve gözlem kuruluna tanınmış bir yetki ve görev niteliğinde olduğu, bu hususta verilecek ödülün niteliği ve süresinin münhasıran idare ve gözlem kurulunun takdirinde bulunduğu ve her bir ödülün müstakil olarak belirlenerek uygulanacağı, hükümlü lehine süreklilik arz edecek nitelikte ve belirlenmiş periyodlar halinde ödüllendirme yapılamayacağı, hal böyle olunca infaz hakimliği tarafından hükümlünün idare ve gözlem kurulu kararına karşı yapmış olduğu şikayete hasren inceleme yapılarak kararın hukuki denetimini yapması gerektiği gözetilmeden, mezkur Yönetmeliğe ve 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanununa aykırı şekilde idare ve gözlem kurulu yerine geçerek hükümlü hakkında her iki ayda bir Yönetmeliğin 11. maddesi uyarınca eş ile mahrem görüşme ödülünden faydalandırılmasına karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle ... Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının tebliğnamesi ile Dairemize ihbar ve dava evrakı gönderilmekle, incelenerek gereği düşünüldü; Kanun yararına bozma talebine dayanılarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına göre yerinde görüldüğünden, Kocaeli İnfaz Hakimliğinin kararının 5271 sayılı CMK'nun 309. maddesi uyarınca kanun yararına bozulmasına ... [karar verildi.]"

9. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihadı şu şekildedir: “AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin bir mahkûmun af yasasından ya da erkenden

şartlı tahliye veya kesin tahliye durumlarından yararlanmasını güvence altına almadığını belirtmektedir (Alican Demir/Türkiye, B. No: 41444/09, 25/2/2014, § 89). Ancak yetkili makamların bu tür bir tedbirden faydalanmak için kanunda belirtilen koşulları yerine getiren herkese herhangi bir takdir yetkileri bulunmadan bu tedbiri uygulamakla yükümlü olmaları hâlinde durum farklı olacaktır (Del Rio Prada/İspanya [BD], B. No: 42750/09, 21/10/2013, § 126). AİHM'in yukarıda belirtilen Alican Demir/Türkiye kararında, şartlı tahliyenin süre ve iyi hâle ilişkin koşulları gerçekleştikten sonra hâkimin şartlı tahliyeye karar vermekle yükümlü olduğunu ve bu kapsamda hâkimin görevi bu koşulların bir araya gelip gelmediğini incelemekle sınırlı olup hâkimin tahliyenin uygun olup olmadığını değerlendirme imkânına sahip olmadığını ve dolayısıyla takdir yetkisinin bulunmadığını belirtmiştir (Alican Demir/Türkiye, §§ 91, 92).)"

10. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

11. Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan suç şüphesine bağlı tutma kapsamında olan durumdan farklı olarak anılan istisna "bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutmayı" ifade etmektedir (benzer kararlar için bkz. Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 41; Mehmet İlker Başbuğ, B. No: 2014/912, 6/3/2014, § 70).

12. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olması ve bu hakka getirilebilecek sınırlamaların ayrıntılı olarak madde metinlerinde belirtilmesi, keyfî bir biçimde bu haktan kimsenin mahrum bırakılmamasını amaçlamaktadır. Yetkili bir mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve ceza infaz kurumunda tutma süresi de bu hak kapsamında değerlendirilmelidir. Ceza mahkemelerinin kararına uygun hareket edilmesi de hakkın korunması açısından bir zorunluluktur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmıştır (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Mithat Bakikuşağı, B. No: 2013/4682, 17/9/2014, § 32).

13. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi; hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla şartlı tahliyelerine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde cezalarının şartlı tahliye tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hükümlü hakkında hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak infaz hâkimi tarafından karar verilebileceğini hükme bağlamaktadır. Sonuç olarak anılan maddenin hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirecekleri süreyi kısalttığı açıktır (Mithat Bakikuşağı, § 35).

14. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi uyarınca denetimli serbestlik tedbirinden yararlanabilmesi için hükümlünün talebinin olması, açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunması (ya da somut olayda olduğu gibi 5275 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereği açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunması ya da açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarını taşıması koşulunun aranmaması), koşullu salıverilmesine belli bir süre kalması (somut olayda olduğu gibi 5275 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında sayılan suçlar dışındaki suçlardan olması nedeniyle 3 yıl), iyi hâlli olması ve ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak infaz hâkimince hakkında karar verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu tedbir otomatik olarak uygulanamamakta, anılan tedbirden hükümlünün faydalanabilmesi için Kanun'daki koşulların yerine getirilmesi gerekmekte ve ancak bu koşulların yerine getirildiğine hükmeden infaz hâkiminin kararıyla hükümlü denetimli serbestlikten yararlanabilmektedir (AYM, E.2020/44, K.2020/41, 17/7/2020, § 62).

15. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi, infaz hâkiminin takdir yetkisi ve belirlenecek yükümlülükler çerçevesinde hükümlülerin infaz rejiminin şeklini belirleyip cezalarının bir kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak ceza infaz kurumu dışında geçirmelerini sağlamaktadır. Anılan kural uyarınca hükümlünün talebi ve kanuni şartlar oluşmuş olsa dahi infaz hâkimi tedbirin uygulanması talebini reddedebilecektir. Dolayısıyla bütün hükümlüler için Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hapis cezasının tamamının veya bir kısmının denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması suretiyle infaz edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle denetimli serbestlik tedbiri kararı, yetkili infaz hâkiminin takdir yetkisinde olduğundan tedbirin Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alındığından bahsetmek mümkün değildir. Ancak bu durumun kişi hürriyeti ve güvenliği açısından infaz hâkimlerine açıkça keyfî bir şekilde karar vermesi sonucunu doğurduğu da söylenemez (Halis Yurtsever, B. No: 2015/17595, 29/11/2018, § 29).

16. Somut olayda başvurucu, denetimli serbestlik için gereken bütün şartları sağlamış ancak İnfaz Hâkimliği iyi hâlli olduğu yönündeki kararı iptal ettiği için denetimli serbestlikten faydalanamamıştır. Başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediğinin tespit edilebilmesi için somut olayda İnfaz Hâkimliğinin başvurucunun iyi hâlli olup olmadığının değerlendirilmesi noktasında bir takdir yetkisinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi gerekir. 5275 sayılı Kanun'un 89. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca hükümlülerin iyi hâlli olup olmadıklarına ceza infaz kurumlarındaki idare ve gözlem kurullarınca karar verilmektedir. Yine aynı fıkrada hükümlülerin iyi hâl değerlendirmesine esas olacak kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler gözönüne alınarak idare ve gözlem kurullarınca en geç altı ayda bir hükümlülerin değerlendirmesi yapılacaktır.

17. Denetimli serbestlikten yararlanmak için mevzuatta öngörülen tüm şartları taşıyan hükümlüler bakımından denetimli serbestlik hükümlerinin uygulanmaması, kişilerin keyfî olarak hürriyetlerinden yoksun bırakılmalarını yasaklayan Anayasa'nın 19. maddesi ile bağdaşmayacaktır. Hapis cezasının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz edilmesinde yetkili makamların takdir yetkisi bulunsa da bu durum kişi hürriyeti ve güvenliği açısından yetkili makamların keyfî bir şekilde karar vermesi sonucunu doğurmayacaktır. Yetkili makamların takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Anayasa bir hükümlünün erkenden tahliye durumundan yararlanmasını güvence altına almamaktadır. Bununla birlikte yetkili makamların bu tür bir erkenden tahliye tedbirinden

faydalanmak için kanunda belirtilen koşulları yerine getiren herkese, herhangi bir takdir yetkileri bulunmadan, bu tedbiri uygulamakla yükümlü olmaları hâlinde durum farklı olacaktır. Zira bu durum hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına uygun olmaması sonucunu doğuracaktır.

18. Yine aynı Kanun'un 89. maddesinin (7) numaralı fıkrasına göre hazırlanan Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik'in 14. maddesinin (f) bendinde idare ve gözlem kurulunun denetimli serbestlik tedbirine esas iyi hâl değerlendirmelerini yapacağı belirtilmiştir. Yönetmelik'in 17. maddesinin (3) numaralı fıkrasında İdare ve Gözlem Kurulunun kalan cezanın denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazına esas olumlu iyi hâl değerlendirmesini içeren gerekçeli kararının ilgili yönetmeliklerde belirtilen "değerlendirme raporu” ve “iyi hal kararı” yerine geçeceği ifade edilmiştir. Yönetmelik'in 17. maddesinin (2) numaralı fıkrasında kalan cezanın denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazına dair değerlendirmede hükümlünün iyi hâlli olmadığına karar verilmesi durumunda, hükümlü hakkında yapılacak bir sonraki değerlendirme tarihinin kararda açıkça belirtileceği, Yönetmelik'in 39. maddesi gereğince İdare ve Gözlem Kurulu tarafından hükümlünün ceza infaz kurumunda bulunduğu süre içindeki gözlem ve raporları üzerinden yapılan değerlendirme sonucunda verilen kararlara yönelik şikâyet yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Diğer bir deyişle İdare ve Gözlem Kurulunun iyi hâlin değerlendirilmesindeki olumsuz kararına karşı hükümlü 4675 sayılı Kanun’un 4. ve 5. maddeleri kapsamında şikâyet yolu ile bu kararın gözden geçirilmesini, düzeltilmesini talep edebilecektir.

19. Bu düzenlemelerde İnfaz Hâkimliğinin İdare ve Gözlem Kurulunun yerine geçerek hükümlünün iyi hâlli olduğu tespitini geçersiz kılabilmesine imkân tanıyan bir hüküm bulunmamaktadır. 5275 sayılı Kanun’un 107. maddesinin (11) numaralı bendinde hükümlünün koşullu salıverilmesi hakkında ceza infaz kurumu idaresi tarafından hazırlanan gerekçeli raporun infaz işlemlerinin yapıldığı yer infaz hâkimliğine verileceği, infaz hâkimi bu raporu uygun bulursa hükümlünün koşullu salıverilmesine dosya üzerinden karar vereceği, raporu uygun bulmadığı takdirde gerekçesini kararında göstereceği belirtilmiştir. Bu düzenlemeden koşullu salıvermeyle ilgili olarak infaz hâkiminin hakkında olumlu görüş bildirilen hükümlüler yönünden koşullu salıvermenin kabulü ya da reddi hususunda serbestçe takdir hakkını kullanabileceği, İdare ve Gözlem Kurulunca verilen iyi hâl kararı ile bağlı olmadığı sonucu çıkmaktadır. Ancak denetimli serbestlikle ilgili olarak böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.

20. Yargıtay, yukarıda yer verilen bir kararında açık ceza infaz kurumuna ayrılmayla ilgili olarak İdare ve Gözlem Kurulu tarafından verilen kararın İnfaz Hâkimliğince hükümlünün iyi hâlli olmadığının kabul edilmesi gerektiği gerekçesiyle reddedilmesini kanun yararına bozma talebi üzerine incelemiştir. 5275 sayılı Kanun’un 14. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince anılan fıkrada sayılan suçlardan mahkûm olanların kapalı ceza infaz kurumundan açık ceza infaz kurumuna ayrılmalarına ilişkin İdare ve Gözlem Kurulu kararları, infaz hâkiminin onayından sonra uygulanmaktadır.

21. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kanun yararına bozma talebinde hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılabilmesi için öncelikle kanunda belirtilen süreleri kapalı ceza infaz kurumunda iyi hâlli olarak infaz etmesi gerektiğini, iyi hâllilik durumunun ise 5275 sayılı Kanun’un 89. maddesi uyarınca İdare ve Gözlem Kurulunca belirleneceğini, açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebiyle ilgili olarak İdare ve Gözlem Kurulu tarafından hükümlünün ceza infaz kurumunda bulunduğu süre içindeki gözlem ve raporları üzerinden yapılan

değerlendirme sonucunda verilen kararlara yönelik şikâyet yoluna başvurulabileceğini, infaz hâkimliğince gerek şikâyet üzerine gerekse de onaylanma talebi üzerine gelen dosyalarla ilgili tekrar işin esasına girilerek bir karar verilmesinin mümkün olmadığını, şikâyet hakkında incelemenin hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılma koşullarını taşıyıp taşımadığı, şeklî şartların olup olmadığı ile sınırlı olarak yapılması gerektiğini, İnfaz Hâkimliğince açığa ayrılma şartlarının mevcut olup olmadığıyla ilgili inceleme yapılması gerekirken İdare ve Gözlem Kurulu yerine geçerek hükümlünün haklarını olumlu kullanmadığı şeklinde tespit ile esastan bir inceleme ve yerindelik denetimi yapılamayacağını belirtmiştir. Yargıtay, Başsavcılığın tebliğnamesindeki değerlendirmeleri yerinde görmüş ve İnfaz Hâkimliği kararını kanun yararına bozmuştur (bkz. § 21).

22. Yargıtayın bu kararına göre infaz hâkiminin onayından sonra uygulanabilecek açık ceza infaz kurumuna ayrılmaya ilişkin İdare ve Gözlem Kurulu kararlarının söz konusu olduğu durumda dahi infaz hâkimince iyi hâlliliğe ilişkin yerindelik denetimi yapılamayacak, açık ceza infaz kurumuna ayrılmanın şeklî şartlarının mevcut olup olmadığı ile sınırlı olarak inceleme yapılacaktır. Bu, kuşkusuz denetimli serbestlik için gerekli olan iyi hâllilik değerlendirmesi için de geçerlidir. Nitekim hükümlüyü ceza infaz kurumunda gözlemleyip onun hakkında birebir bilgi sahibi olan İdare ve Gözlem Kuruludur. İnfaz hâkimi dosya üzerinden hükümlü hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde İnfaz Hâkimliğinin denetimli serbestlikle cezanın infaz edilmesiyle ilgili yetkisinin şeklî şartların karşılanıp karşılanmadığını denetlemekten ibaret olduğu, İdare ve Gözlem Kurulunun yerine geçerek iyi hâllilikle ilgili bir karar veremeyeceği, şartları oluştuğu hâlde hükümlünün salıverilmesinin yerinde olup olmadığı konusunda herhangi bir takdir yetkisine sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

23. Sonuç olarak İnfaz Hâkimliğinin kararı başvurucunun hak ettiği tahliye durumu dikkate alındığında ceza infaz kurumunda geçirmesi gerekenden daha fazla bir süre boyunca ceza infaz kurumunda kalmasına sebep olmuştur.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

25. Yukarıda belirttiğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, denetimli serbestlik tedbiriyle tahliye talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, İzmir 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kasten yaralama suçundan 3

yıl 4 ay hapis cezasına mahkûm edilmiş, hüküm 22/4/2022 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu 9/6/2022 tarihinde ceza infaz kurumuna girmiş; koşullu salıverilme tarihi 1/7/2023, hak ederek tahliye tarihi 16/6/2025 olarak belirlenmiştir. Ödemiş T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu 21/6/2022 tarihinde başvurucunun iyi hâlli olduğuna ve denetimli serbestlikten yararlanmasının uygun olduğuna karar vermiştir. Karar da, başvurucunun kurum kurallarına uyumlu olduğu, disiplin cezası bulunmadığı, suçunu kabul edip pişmanlık duyduğu ve tekrar suç işleme eğilimi göstermediği belirtilmiş; psiko-sosyal raporlarda yer alan bazı olumsuz tespitlere rağmen denetimli serbestliğe ayrılmasında sakınca görülmediği ifade edilmiştir.

3. Ödemiş İnfaz Hâkimliği, iyi hâl tespitinin 5275 sayılı Kanun'un 89. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle İdare ve Gözlem Kurulu kararını iptal etmiş ve denetimli serbestlik talebini reddetmiştir. Karar da, denetimli serbestliğin otomatik bir hak olmadığı, suçun niteliği, işleniş biçimi, psiko-sosyal raporlardaki olumsuz değerlendirmeler ve başvurucunun cezaevinde çok kısa süre kalmış olması dikkate alınarak iyi hâl koşullarının oluşmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz, Ödemiş Ağır Ceza Mahkemesince 22/7/2022 tarihinde reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, denetimli serbestlikten yararlanamamasının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Mahkememiz çoğunluğu başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşarak başvuruyu kabul edilemez bulmuştur. Aşağıda gerekçeleri açıklanacağı üzere, başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

5. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu belirtilmiş, ikinci ve üçüncü fıkralarında ise bu haktan ancak kanunda gösterilen hâllerde ve sınırlı olarak yoksun bırakılabileceği düzenlenmiştir. Bu nedenle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına müdahale ancak Anayasa'nın 19. maddesinde öngörülen istisnalardan birinin varlığı hâlinde mümkündür (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

6. Anayasa'nın 19. maddesinde öngörülen ilk istisna, mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesidir. Bu kapsamda mahkûmiyet kararına bağlı olarak hapis cezasının veya güvenlik tedbirlerinin infazı kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlali olarak değerlendirilemez. Söz konusu istisna, suç şüphesine bağlı tutmadan farklı olarak mahkûmiyet kararına dayalı tutmayı ifade etmektedir (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 41; Mehmet İlker Başbuğ, B. No: 2014/912, 6/3/2014, § 70).

7. Anayasa'nın 19. maddesinde mahkûmiyet kararının infazına ilişkin açık bir hüküm bulunmamakla birlikte, hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına uygun olması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmelidir. Ceza infazının mahkeme kararına uygun yürütülmesi, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altındadır (Mithat Bakikuşağı, B. No: 2013/4682, 17/9/2014, § 32).

8. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi, iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde koşullu salıverilme tarihine kadar kalan cezalarının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına imkân tanımaktadır. Bu düzenlemenin hükümlülerin ceza infaz kurumunda

geçirecekleri süreyi kısalttığı açıktır (Mithat Bakikuşağı, § 35). Ancak denetimli serbestlikten yararlanabilmek için hükümlünün talebinin bulunması, kanunda öngörülen sürelere ve koşullara uyulması, iyi hâlli olması ve infaz hâkiminin bu yönde karar vermesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu tedbir otomatik olarak uygulanmamaktadır (AYM, E.2020/44, K.2020/41, 17/7/2020, § 62).

9. Anılan düzenleme kapsamında infaz hâkiminin takdir yetkisi bulunmakta olup, bu yetki hapis cezasının bir kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infaz edilmesine yöneliktir. Bununla birlikte denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında mutlak bir hak niteliğinde değildir ve infaz hâkiminin bu konuda keyfî karar verebileceği sonucuna da varılamaz (Halis Yurtsever, B. No: 2015/17595, 29/11/2018, § 29; Mithat Bakikuşağı, § 38).

10. Somut olayda başvurucu, denetimli serbestlikten yararlanmak için kanunda öngörülen şartları taşımasına rağmen İnfaz Hâkimliği, İdare ve Gözlem Kurulunun iyi hâl tespitini iptal ederek denetimli serbestlikten yararlanmasına engel olmuştur. 5275 sayılı Kanun'un 89. maddesi uyarınca hükümlülerin iyi hâlli olup olmadıklarına ilişkin değerlendirme İdare ve Gözlem Kurulları tarafından yapılmaktadır.

11. İlgili yönetmelik hükümleri uyarınca denetimli serbestliğe esas iyi hâl değerlendirmesini yapma yetkisi İdare ve Gözlem Kuruluna aittir. Kurulun bu yöndeki kararlarına karşı hükümlülerin şikâyet yoluna başvurma imkânı bulunmakta olup, mevzuatta infaz hâkiminin Kurulun yerine geçerek iyi hâl tespiti yapmasına imkân tanıyan bir düzenleme yer almamaktadır.

12. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 26/9/2022 tarihli ve E.2022/8372, K.2022/7298 sayılı kararında; açık ceza infaz kurumuna ayrılabilmek için hükümlünün kapalı ceza infaz kurumunda kanunda öngörülen süreleri iyi hâlli olarak infaz etmesi gerektiği, iyi hâlliliğin 5275 sayılı Kanun'un 89. maddesi uyarınca İdare ve Gözlem Kurulu tarafından belirleneceği vurgulanmıştır. İnfaz hâkimliğinin incelemesinin, hükümlünün açığa ayrılma şeklî şartlarını taşıyıp taşımadığıyla sınırlı olduğu, Kurulun yerine geçerek yerindelik ve esasa ilişkin değerlendirme yapamayacağı belirtilmiştir. Bu ilkelere aykırı şekilde İdare ve Gözlem Kurulu kararının esastan reddedilmesi hukuka aykırı bulunarak karar kanun yararına bozulmuştur. (Benzer yönde bkz. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 23/12/2022 tarihli ve E.2022/13938, K.2022/10345 sayılı kararı.)

13. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 23/1/2018 tarihli ve E.2017/1696, K.2018/181 sayılı kararında ise; hükümlülerin ödüllendirilmesine ilişkin kararların idare ve gözlem kurulunun takdir yetkisinde olduğu, infaz hâkimliğinin bu kararlara karşı yalnızca hukukî denetim yapabileceği, Kurulun yerine geçerek esasa dair karar veremeyeceği ifade edilmiştir. Bu yetki aşımı nedeniyle infaz hâkimliği kararı kanun yararına bozulmuştur.

14. Görüldüğü üzere Yargıtay içtihatlarında da infaz hâkiminin, İdare ve Gözlem Kurulu kararlarına ilişkin incelemesinin şekli şartlarla sınırlı olduğu, yerindelik ve esasa ilişkin değerlendirme yapamayacağı kabul edilmiştir. Bu yaklaşım denetimli serbestlik bakımından da geçerlidir. Hükümlüyü fiilen gözlemleyen ve hakkında doğrudan bilgi sahibi olan makam İdare ve Gözlem Kuruludur. İnfaz hâkiminin bu Kurulun yerine geçerek iyi hâl değerlendirmesi yapması mümkün değildir.

15. Somut olayda İnfaz Hâkimliği, başvurucunun yargılandığı davaya ve suçun niteliğine dayanarak İdare ve Gözlem Kurulunun yerine geçmiş ve iyi hâllilik konusunda esasa ilişkin

değerlendirme yapmıştır. Oysa Kurul kararında denetlenebilir ve yeterli gerekçenin bulunduğu görülmektedir.

16. Bu nedenle İnfaz Hâkimliğinin kararı, başvurucunun hak ettiği denetimli serbestlikten yararlanamamasına ve ceza infaz kurumunda geçirmesi gerekenden daha uzun süre tutulmasına yol açmıştır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaatiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

H.A.

B. No: 2023/91027 | Karar tarihi: 08.01.2026

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/91027

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

H.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/91027)

Karar Tarihi: 8/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 6/10/2026 - 33392

GENEL KURUL

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : H.A.

Vekili : Av. Müzeyyen NERGİZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına dayanılarak yapılan yeniden yargılama talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ve bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/10/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvurudan Önceki Aşama

6. Başvurucunun da aralarında olduğu bazı şüpheli şahıslar hakkında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme, terör örgütünün propagandasını yapma, görevi yaptırmamak için direnme, 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet etme suçlarından Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) (4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. maddesinde belirtilen suçlara bakmakla yetkili) tarafından soruşturma başlatılmıştır.

7. Yürütülen ceza davası sonucunda (kapatılan) Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) (TMK 10. madde ile görevli) 11/2/2013 tarihinde başvurucuyu terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçundan 5 yıl 2 ay 15 gün hapis cezasına mahkûm etmiştir. Mahkeme başvurucu hakkındaki diğer suçlar açısından hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar vermiştir. Başvurucu, terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçundan verilen mahkûmiyet hükmünü temyiz etmiştir. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesi 22/5/2017 tarihinde başvurucu hakkındaki hükmün onanmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu, kararın kesinleşmesi üzerine 23/6/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle ceza yargılaması kapsamında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçundan verilen mahkûmiyet hükmü nedeniyle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca yargılama sırasındaki usuli eksikliklerden kaynaklı olarak adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi Deniz Yavuncu ve diğerleri ([GK], B. No: 2018/5126, 23/2/2023) başvurusunda; aralarında başvurucunun başvurusunun da bulunduğu birçok başvurunun birleştirilmesine karar vererek ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Aynı zamanda başvurucunun diğer şikâyetleri açısından inceleme yapılmasına gerek görmemiştir. Anayasa Mahkemesi ihlal kararında 3/8/2021 tarihli ve 31557 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Hamit Yakut ([GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021) kararındaki sonuçlara dikkat çekmiştir. Zira Hamit Yakut kararında; terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçunun kanunilik ölçütünü karşılamadığını, bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin pilot karar usulünü uygulayarak benzer mahiyetteki başvurular açısından incelemeyi bir yıl ertelediğini ve yapısal sorunun giderilmesi amacıyla yasama organına bildirimde bulunduğunu belirtmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi, geçen bir yıllık süreç içinde Hamit Yakut kararındaki gerekliliklerin yerine getirilmediğini değerlendirerek başvurucunun da aralarında olduğu birçok başvurucu açısından ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik müdahalelerin kanunilik şartını sağlamadığı gerekçesiyle ihlal kararı vermiştir (Deniz Yavuncu ve diğerleri, §§ 16-24).

10. Anayasa Mahkemesi ayrıca başvurucuların ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemelere gönderilmesine karar vermiştir (Deniz Yavuncu ve diğerleri, § 37).

11. Anayasa Mahkemesi başvurucu hakkında hak ihlalini içeren Deniz Yavuncu ve diğerleri kararını 2/6/2023 tarihli ve 2018/5126 sayılı yazısıyla Mahkemeye iletmiştir.

12. Başvurucu, ihlal kararına dayanarak 18/6/2023 tarihinde yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Mahkeme 19/6/2023 tarihli ek kararıyla söz konusu talebi sadece terör örgütü propagandası yapma ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etme suçları yönünden kabul ederek yeniden yargılamaya karar vermiştir.

13. Başvurucu 11/7/2023 tarihinde bir kez daha terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçu açısından da Deniz Yavuncu ve diğerleri kararı uyarınca yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Mahkeme 12/7/2023 tarihli ek kararıyla söz konusu talebin reddine karar vermiştir. Ret kararı gerekçesinde Mahkeme, Anayasa Mahkemesi kararının hüküm kısmında ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmişse de 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (6) numaralı fıkrası açısından herhangi bir değerlendirme yapılmadığını belirtmiştir.

14. Başvurucu, Mahkemenin Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararının gerekliliklerini yerine getirmediği gerekçesiyle ret kararına itiraz etmiştir. Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun itirazını 28/8/2023 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 21/9/2023 tarihinde öğrenmiştir.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Aşama

16. Başvurucu, bireysel başvuru sonrası üçüncü kez Mahkemeye başvurarak terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçu açısından Anayasa Mahkemesi kararını dayanak gösterip yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

17. Mahkeme, başvurucunun talebini değerlendirmiş ve Anayasa Mahkemesinin başvurucu hakkındaki hak ihlali kararını dikkate alarak 18/2/2025 tarihinde anılan suç yönünden de yeniden yargılama kararı vermiştir.

18. Mahkeme, başvurucu hakkında yaptığı yeniden yargılama sonucunda 21/4/2025 tarihinde başvurucunun terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçu açısından beraatine hükmetmiştir. Mahkeme gerekçesinde, Anayasa Mahkemesi kararının yanlış yorumlanarak terör örgütü propagandası yapma ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etme suçları yönünden yeniden yargılama talebinin kabul edildiğini ve bu doğrultuda yapılan yargılama sonucunda sadece bu suçlar açısından beraat kararı verildiğini ancak bunun Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararının sonuçlarını ortadan kaldırmadığını belirtmiştir. Mahkeme ayrıca başvurucu hakkında verilen Anayasa Mahkemesi kararında başvurucunun terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçu yönünden kanunilik unsurunun sağlanmadığının tespit edildiğini de ifade etmiştir.

19. Karar Başsavcılık tarafından temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk kurallarının yer aldığı kararlar için bkz. (Şerafettin

Can Atalay (3) [GK], B. No: 2023/99744, 21/12/2023, §§ 19-32; Hamit Yakut, §§ 26-57; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 43-53).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 8/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu; Anayasa Mahkemesi kararında açıkça terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçu açısından değerlendirme yapılarak açıkça hak ihlali kararı verildiğini, buna rağmen yaptığı yeniden yargılama talebinin hukuka aykırı biçimde reddedildiğini ve ihlal kararının gerekliliklerinin yerine getirilmediğini belirterek ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca kararın icra edilmemesi, yeniden yargılamaya dair süreçte duruşma açılmaması, Cumhuriyet savcısının mütalaasının tebliğ edilmemesi ve itiraz mercii tarafından gerekçesiz karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Bakanlık görüşünde, başvurucunun ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği noktasında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkilerini düzenleyen 148. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasa Mahkemesi, ... bireysel başvuruları karara bağlar. ...

Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.

..."

25. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir."

26. Anayasa'nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" başlıklı 34. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir."

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun yargılama mercilerinin ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde yargılama yapmadıklarına ilişkin iddiasının ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ve bireysel başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerekir (Yılmaz Zengin (2) [1. B.], B. No: 2021/59592, 7/1/2025, § 10; Şerafettin Can Atalay (3), §§ 71, 72).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden bu sonuca katılmamıştır.

2. Esas Yönünden

a. İhlal Kararının Gereklerinin Yerine Getirilip Getirilmediği

29. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bir ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmemesi daha önce verilen ihlalin devam ettiği anlamına gelir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemesi de bireysel başvuruları incelemeye yetkili olan Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer (Şahin Alpay (3) [1. B.], B. No: 2018/10327, 3/12/2020, § 39; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 52; Kadri Enis Berberoğlu (3), § 73). Bu sebeple eldeki başvuruda Anayasa Mahkemesince yapılacak inceleme, olayların baştan itibaren yeniden değerlendirilmesi değil daha önce verilen ihlal kararının gereklerinin yerine getirilip getirilmediğinin ve bu kapsamda başvurucunun anayasal haklarının ihlal edilip edilmediğinin tespitiyle sınırlı olacaktır (Sıddıka Dülek ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/2750, 17/2/2016, § 70; Mehmet Ali Ayhan (2) [1. B.], B. No: 2016/7967, 22/7/2020, § 54; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 52; Kadri Enis Berberoğlu (3), § 74).

30. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 55, 57). Bu zorunluluk doğrudan Anayasa'nın 148. maddesinde düzenlenen bireysel başvuru hakkının bir gereği olup bu anayasal haktan kaynaklanmaktadır.

31. Nitekim kanun koyucu da Anayasa koyucunun iradesi ve ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin iç hukukta tüketilmesi gereken etkili yol içtihadı ve karşılaştırmalı hukuk örnekleri doğrultusunda 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında bireysel başvuruların esas incelemesi sonunda başvurucunun hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceğini düzenlemiştir. Bireysel başvuru yolu, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin kamu gücü tarafından yapılan bir ihlalin tespiti durumunda bu ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıran veya meydana gelen zararı giderecek şekilde hukuki sonuçlar doğuran bir başvuru yolu niteliğindedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurular kapsamındaki görev ve yetkisi, hakkın ihlal edilip edilmediğinin tespitiyle sınırlı olmayıp tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlerin belirlenmesini de kapsamaktadır. Kanun'da ihlalin ve sonuçlarının nasıl ortadan kaldırılacağına ilişkin belirleme yapma bakımından Anayasa Mahkemesine geniş bir takdir yetkisi verilmiştir (bkz. AYM, E.2011/59, K.2012/34, 1/3/2012; Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, §§ 56-58; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 53; Kadri Enis Berberoğlu (3), §§ 90-92).

32. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek amacıyla mahkemelerce gerçekleştirilmesi gereken yargısal işlemlerin bütününe 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinde "yeniden yargılama" denilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak hükmedilen yeniden yargılama, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı bir müessesedir (usul hukukunda yer alan yargılamanın yenilenmesi müessesesine ilişkin açıklamalar için bkz. Kadri Enis Berberoğlu (3), § 97). Anayasa Mahkemesinin hükmettiği yeniden yargılama kurumu aşağıda sayılan özellikleri gösterir (Kadri Enis Berberoğlu (3), § 98):

i. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırması için yeniden yargılama yapmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi hâlinde ilgili mahkeme taraflarca başvuru yapılmasını beklemeksizin yeniden yargılamaya ilişkin işlemleri başlatmak zorundadır (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 58; Kadri Enis Berberoğlu (2) [GK], B. No: 2018/30030, 17/9/2020, § 134).

ii. Yeniden yargılama yapılması kararı kendisine ulaşan mahkemelerin yeniden yargılama sebebinin varlığı hususunda herhangi bir takdir yetkisi olmadığı gibi yeniden yargılama yapılacak hâllerde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak bir kabul edilebilirlik incelemesi aşaması da bulunmamaktadır (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 58; Kadri Enis Berberoğlu (2), § 134). Zira 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir." biçimindeki birinci cümlesi uyarınca Anayasa Mahkemesi ihlal kararı ile birlikte yeniden yargılama yapılmasına bizzat karar vermektedir. Bu sebeple dosyanın yeniden yargılama için gönderildiği mahkemenin bu yönde karar alması gerekmez. Yargılama mercii doğrudan yeniden yargılama işlemlerini başlatır (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 59; Kadri Enis Berberoğlu (2), § 135).

iii. Anayasa Mahkemesinin yeniden yargılama yapılmasına karar vermesi muhakkak duruşma açılması gerektiği şeklinde anlaşılamaz. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde

mümkünse dosya üzerinden karar verir." biçimindeki son cümlesi uyarınca Anayasa Mahkemesince tespit edilen ihlalin giderimi, işin niteliğine ve giderim için Anayasa Mahkemesinin yapılmasına karar verdiği işlemlerin çeşidine veya ilgili yargı yolunun imkân ve zorunluluklarına göre dosya üzerinden yargısal işlemlerin yapılması biçiminde olabileceği gibi yargılamanın duruşma açılarak yeniden yapılması şeklinde de olabilir. Hangi yöntemle ihlalin sonuçlarının giderileceği belirlenirken elbette ihlalin niteliği nazara alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 59).

iv. Kural olarak ilgili merci, ihlal kararının niteliğini dikkate alarak bu ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için gerekenleri kendisi takdir edebilir. Ancak 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin "İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir." biçimindeki (1) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi ihlal kararı ile birlikte ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere de hükmetmiş ise ilk derece mahkemesinin veya kamu gücünü kullanan diğer organların yapılması gerekenlerin zorundalığı veya yerindeliği konusunda bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için alınması gereken tedbiri veya yöntemi açıkça gösterdiğinde ilgili merci bunun gereklerini yapmak zorundadır (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım [1. B.], B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 82; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 60).

v. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin bir ihlal kararının kendisine ulaştığı mahkemenin anayasal ve yasal yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının uygunluğunu veya yerindeliğini sorgulamak değil ihlalin sonuçlarını gidermek üzere ilgili usul hukukunun imkân ve gereklilikleri çerçevesinde yargısal işlemlere başlamaktır (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), § 57).

33. Öte yandan bir ceza yargılaması sonunda hükmedilen mahkûmiyet kararının tek sonucu, belirlenen ceza hukuku müeyyidesi değildir. Buna ek olarak cezanın niteliğine göre mahkûmiyet kararının adli sicil kaydından izlenmesi, daha önce verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını kaldırması, tekerrür hükümlerine tabi olması, belli hakları kullanmaktan yoksun bırakması gibi pek çok sonucu olabilir. İşte yargılama mercii ihlalin ve muhtemel tüm sonuçlarının ortadan kaldırılması için gerekiyorsa dosya üzerinden vereceği kararlarla yeniden yargılama işlemlerini başlatmalıdır. Bu doğrultuda ihlale neden olan hükmü ortadan kaldırmalı, infaz evraklarını geri almalı, mahkûmiyet kararının adli sicil kayıtlarından çıkarılması için gerekli yazışmaları yapmalıdır (Yılmaz Zengin (2), § 16).

b. Başvuruya Konu Kararın Değerlendirilmesi

34. Başvurucu hakkında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme, terör örgütünün propagandasını yapma, 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etme ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarından ceza yargılaması yapılmıştır. Yapılan yargılama sonucunda başvurucu, terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçundan hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvurucu hakkındaki diğer suçlar açısından ise HAGB kararı verilmiştir. Başvurucu hakkındaki terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçundan verilen hükmün temyiz incelemesi sonrası kesinleşmesi üzerine Anayasa Mahkemesine başvurmuş ve başvurucunun ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (bkz. § 9). Bunun üzerine başvurucu, Anayasa Mahkemesi kararını gerekçe göstererek yeniden yargılama talebiyle 18/6/2023 tarihinde Mahkemeye başvurmuştur. Mahkeme yaptığı değerlendirme sonucunda sadece terör örgütü propagandası yapma ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etme suçları

bakımından yeniden yargılama yapılması talebinin kabulüne karar vermiştir. Başvurucu bunun üzerine 11/7/2023 tarihinde terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçu açısından ikinci kez yeniden yargılama talebinde bulunmuş, Mahkeme talebin reddine karar vermiştir. Başvurucu, ret kararının kesinleşmesi üzerine Anayasa Mahkemesinin kararına uyulmadığı iddiasıyla mevcut bireysel başvuruyu gerçekleştirmiştir.

35. Bireysel başvurudan sonra başvurucunun üçüncü kez aynı talebi yapması üzerine Mahkeme, başvurucu hakkındaki ihlal kararını değerlendirerek terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçu bakımından yeniden yargılama kararı vermiştir (bkz. §§ 16,17). Her ne kadar Mahkeme 19/6/2023 tarihinde sadece terör örgütü propagandası yapma ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etme suçları bakımından yeniden yargılama kararı vermişse de Anayasa Mahkemesi kararının gereğini tam olarak yerine getirip ihlalin sonuçlarını bütünüyle ortadan kaldırmamıştır. Zira yukarıda da belirtildiği üzere Anayasa Mahkemesi Deniz Yavuncu ve diğerleri kararında terör örgütü üyesi olmadığı hâlde örgüt adına suç işleme suçunun kanunilik şartını sağlamadığı ve bu konuda yapısal bir problem olduğu gerekçeleriyle ihlal kararı vermiştir (bkz. § 9). Nitekim bu husus, Mahkemenin bireysel başvurudan sonra verdiği 18/2/2025 tarihli yeniden yargılama talebinin kabulü ile devamında verdiği beraat kararında da zikredilmiştir (bkz. §§ 17,18).

36. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesi hükümleri uyarınca yargı mercilerinin Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararlarının sonuçlarını ortadan kaldırması için yeniden yargılama yapması ve mümkünse dosya üzerinden ivedilikle karar vermesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla yargı mercileri ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama ve duruşmanın açılmasına mümkün olan en kısa sürede karar vermekle yükümlüdür (Hebun Zengin [1. B.], B. No: 2023/84433, 25/3/2025, § 23).

37. Somut olayda Mahkeme, ilk aşamada başvurucunun Anayasa Mahkemesinin hakkında verdiği ihlal kararını gerekçe göstererek yeniden yargılama yapılmasına yönelik talebini reddetmiş; diğer bir ifadeyle ihlal kararının gereklerini yerine getirmemiştir. Bunun üzerinden 1 yıl 8 ay 16 gün geçmesinin ardından ise başvurucunun talebinin değerlendirilmesi sonucunda Mahkeme yeniden yargılama yapılmasına karar vermiştir. Bu itibarla Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin başvurucu hakkında verdiği ihlal kararını 1 yıl 8 ay 16 gün uygulamayarak ihlal kararının gereklerini yerine getirmede ivedilik şartını, dolayısıyla ihlalin ortadan kaldırılması için üzerine düşen özen yükümlülüğünü yerine getirmemiştir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Hebun Zengin, § 24). Bu durumda Anayasa Mahkemesi kararının geç icra edilmesi nedeniyle başvurucunun ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmiştir.

38. İkinci olarak söz konusu geç icra nedeniyle bireysel başvuru hakkı yönünden de inceleme yapılması gerekir.

39. Bireysel başvuru hakkı , Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Bu hak, Anayasa'nın 40. maddesinde güvenceye bağlanan etkili başvuru hakkının özel bir görünümüdür. Anayasa Mahkemesi daha önce bireysel başvuru hakkının etkili başvuru hakkı kapsamında Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında bulunduğunu açıklamıştır (Şerafettin Can Atalay (3), §§ 19-32; Ruhi Abat [2. B.], B. No: 2014/4724, 7/3/2019, §§ 44, 45).

40. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasıyla şartlarını yerine getiren herkese Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkı verilmiştir. Başka bir deyişle bireysel başvuru hakkı, anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri süren herkese ihlalin tespiti ve giderilmesi amacıyla Anayasa Mahkemesine başvuru yapma imkânı tanıyan anayasal bir haktır (Ruhi Abat, § 48). Hiç kuşkusuz Anayasa Mahkemesi kararlarının etkili şekilde uygulanması da bireysel başvuru hakkının ayrılmaz bir parçasıdır. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında verdiği bir ihlal kararının açıkça veya fiilî (eylemli) olarak hiçbir şekilde yerine getirilmemesi ya da ihlal kararında tespit edildiği şekliyle icra edilmemesi etkili başvuru hakkının özel bir türü olan bireysel başvuru hakkının açık ve ağır bir şekilde ihlali anlamına gelmektedir. Zira etkili başvuru hakkının özel bir türü olan bireysel başvuru hakkı, Anayasa Mahkemesi kararlarının etkili şekilde uygulanmasını da gerektirir. Aksi hâlde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmak anlamsız hâle gelir. Tam da bu sebeple Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrasında Anayasa Mahkemesi kararlarına uyma ve bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yasama, yürütme ve yargı organları ile idare makamlarına takdir yetkisi tanınmamış veya bu konuda istisnaya yer verilmemiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Kadri Enis Berberoğlu (3), § 102; Şerafettin Can Atalay (3), § 56; Doğukan Bilir (2) [2. B.], B. No: 2021/12594, 11/6/2025, § 14).

41. Bu bağlamda Anayasa koyucunun gerekçesinde günümüzde temel hakların korunması amacıyla bireysel başvuru yolunun pek çok uygar ülkede anayasa yargısının ayrılmaz bir parçası kabul edilmesine özellikle vurgu yapıldığına işaret etmek gerekir (Şerafettin Can Atalay (3), § 19). Nitekim etkili olduğu kabul edilen karşılaştırmalı hukuk örneklerinde anayasa mahkemelerinin bireysel başvuru kararlarının bağlayıcılığı hususu açık olarak anayasal ve kanuni düzenlemelerle güvence altına alınmış olup anayasa mahkemeleri de bu hakkın gereği olarak temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğinin tespiti ile birlikte yeniden yargılama yapılması ve hatta ihlale yol açan kararların doğrudan iptal edilmesi veya ortadan kaldırılması dâhil ihlalden önceki duruma dönülmesini sağlayacak yetkilerle donatılmıştır (Şerafettin Can Atalay (3), § 32).

42. Anayasa Mahkemesi kararlarının ilgili mahkemelerce veya diğer kamu makamlarınca yerine getirilmemesi veya icrasının geciktirilmesi bireyin yaşamı ve devletin işleyişi üzerinde gözardı edilemez derin etkiler bırakır. İlk olarak yargı kararlarının yerine getirilmemesi hâlinde bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri kullanabilmeleri mümkün olmaz (Şahin Alpay (2), § 61). Hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu bir devlette, bireylerin hukuk sistemine olan güvenini ve saygısını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden yargı kararlarının zamanında yerine getirilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez (Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017, § 36). Aksinin kabulü hukuk devletinin varlığından söz edilmesini imkânsız kılar. Bu sebeple devlet, yargı kararlarının zamanında yerine getirilmesini sağlayarak bireyler aleyhine oluşabilecek hak kayıplarını engellemekle ve bu yolla bireylerin hukuk sistemine olan güvenini ve saygısını korumakla yükümlüdür (Kadri Enis Berberoğlu (3), § 103).

43. Bireysel başvuru, temel hak ve özgürlüklerin korunmasında kaynağını doğrudan Anayasa'dan alan nihai ve en etkili ulusal hak arama yoludur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki incelemesi, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasında ve geliştirilmesinde bireylere en üst düzeyde koruma sağlar (Kadri Enis Berberoğlu (3), § 134). Bu doğrultuda somut olaya bakıldığında Anayasa Mahkemesi kararının gereğinin yerine getirilmesinde ivedi şekilde hareket edilmemesi, başvurucu

yönünden Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan bireysel başvuru hakkına ilişkin güvenceleri anlamsız ve işlevsiz hâle getirmiştir.

44. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. ve 34. maddelerinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ve Anayasa'nın 148. maddesinde teminat altına alınan bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden bu sonuca katılmamıştır.

VI. GİDERİM

45. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

46. İncelenen başvuruda tespit edilen ihlalin niteliği dikkate alındığında bu ihlalin ve sonuçlarının Mahkeme tarafından yapılan yeniden yargılama ve duruşmanın açılmasına karar verilmesiyle ortadan kaldırıldığı görülmüştür. Bu nedenle yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığından kararın ilgili mahkemeye bilgi amacıyla gönderilmesine karar verilmesi yeterlidir.

47. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili olarak bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. İfade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. 1. Anayasa'nın 26. ve 34. maddelerinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa'nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 2.220,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 42.220,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2012/81, K.2013/14) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ve bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Anayasa Mahkemesi tarafından başvurucunun, Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü, yine Anayasa'nın 34. maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarının ve Anayasa'nın 148. maddesinde düzenlenen bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucunun Anayasa'nın 148. maddesinde düzenlenen bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği yönündeki karara katılmakla birlikte, başvurucunun ifade özgürlüğü ve toplantı gösteri yürüyüşü haklarının da ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvuruya konu olayda Anayasa Mahkemesi başvurucunun ileri sürdüğü hak ihlallerini değerlendirmiş ve başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü, yine Anayasa'nın 34. maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarının ihlal edildiğine karar vermiş, ihlal sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama kararı vermiştir. Yerel Mahkemece, Anayasa Mahkemesi kararı gerekçe gösterilerek yeniden yargılama yapılması talebi reddedilmiş, ihlal kararının gerekleri yerine getirilmemiştir. Başvurucunun üçüncü kez yeniden yargılama başvurusu üzerine mahkeme başvurucunun talebini değerlendirmiş ve hak ihlali kararının üzerinden 1 yıl 8 ay 16 gün geçtikten sonra yeniden yargılama kararı vermiştir. Yerel mahkemenin ihlal kararının gereklerini ivedilikle yerine getirmediği ve yine ihlalin ortadan kaldırılması için gerekli özen yükümlülüğünü göstermediği tartışmadan uzaktır.

Anayasa Mahkemesi kararlarının yerel mahkemelerce zamanında veya eksiksiz olarak yerine getirilmemesi halinde, başvurucunun ilk başvurusunda tespit edilen hak ihlallerinin yeniden mi ihlal edildiği yoksa başvurucunun sadece Anayasa'nın 148. maddesindeki bireysel başvuru hakkının mı ihlal edildiği sorunu ortaya çıkmaktadır.

Anayasa'nın 148. maddesinde, "Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir" hükmü yer almaktadır. Anayasanın 153. maddesinde ise, Anayasa Mahkemesi kararlarının Resmî Gazetede hemen yayımlanacağı ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlayacağı belirtilmiştir.

Anayasa’nın 148. maddesinde bireysel başvuruya ilişkin usul ve esasların kanunla düzenleneceği belirtilmiş olduğundan, hak ihlali kararı ve sonuçları açısından 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesi uygulanacaktır. Bu hüküm uyarınca, Anayasa Mahkemesi tarafından esas incelemesi sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilecek, bu kapsamda tespit edilen ihlalin bir mahkeme kararından kaynaklanması halinde, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilecektir.

Anayasa’nın gerek 148. maddesi gerekse 153. maddeleri uyarınca hak ihlalinin ortadan kaldırılması için yeniden yargılama kararı verilmesi halinde mahkemelerin bu karara uyması zorunludur. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde ise, bireylerin Anayasanın 148. maddesi uyarınca sahip olduğu bireysel başvuru hakkının gerekleri yerine getirilmemiş olmaktadır. Anayasa Mahkemesi tarafından, başvurucunun ilk başvurusunda Anayasa’da güvence altına alınan hak ya da haklarının ihlal edildiği ve yeniden yargılama yapılarak bu ihlalin ortadan kaldırılmasına karar verilmiş olduğu durumlarda, yerel mahkemelerin bu kararı hiç ya da gereği gibi uygulamaması ya da geç uygulaması durumunda artık başvurucunun ilk başvurusundaki iddialarının tekrardan incelenmesi ve yeniden ilk başvuruda verilen karardaki gibi hak ihlaline karar verilmesi mümkün olmayıp, bu durumda sadece Anayasa’nın 148. maddesi uyarınca inceleme yapılması ve yerel mahkemelerin gerekli özen yükümlülüğünü göstermemesi nedeniyle başvurucunun bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Öyle ki, yerel mahkemelerin Anayasa’nın ve kanunların öngördüğü yeniden yargılama kararına uymaması veya geç uyması yeni bir ihlal türü olup, mahkemelerin bu hukuka aykırı davranışı başvurucunun ilk başvuruya konu olaydaki hak ihlallerinden farklılık arz etmektedir. Somut olayda olduğu üzere, yerel mahkemenin Anayasa’ya ve kanuna aykırı olarak, Anayasa Mahkemesi kararını geç uygulaması, başvurucunun ifade özgürlüğü ya da toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarını ihlal etmemekte, Anayasa’nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkını ihlal etmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince (AIHM) verilen ihlal kararlarının yerine getirilmediğine ilişkin şikâyetler yönünden, AİHM tarafından hakkın maddi boyutu ile verilen ihlal kararları sonrasında sadece hakkın usul boyutu ile ve tespit edilen eksikliklerin giderilip giderilmediği ile inceleme yapmış, hakkın maddi boyutu açısından bir inceleme yapmamıştır. (Bu hususta bazı Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. Abdulaziz Bengi ve Diğerleri başvurusu, 2. B., Bölüm No: 2014/14048, 10/6/2020; Asya Göres ve Diğerleri başvurusu GK., B. No: 2018/15851, 1/12/2022).

6216 sayılı Kanun’un 46. maddesinde, bireysel başvurunun ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceği belirtilmiş olup, aynı Kanun’un 48. maddesinde, bireysel başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için 45 ila 47. maddelerde öngörülen şartların taşınması gerektiği düzenlenmiştir. Buna göre, somut olayda ihlale yol açan eylem ya da ihmal, yerel mahkemenin yargılamanın yenilenmesi kararını geç uygulaması şeklinde gerçekleşmiş olup, ilk başvuruya konu işlem ya da eylem nedeniyle hak ihlali iddiası daha önce karara bağlanmış olduğundan başvurucunun, Anayasa’nın 26. ve 34. maddeleri çerçevesinde güncel ve kişisel bir hakkının ihlal edilmediği ve bu talepleri açısından kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmalıdır.

Anayasa Mahkemesi, Şerafettin Can Atalay kararında (Şerafettin Can Atalay (3) [GK], B. No: 2023/99744, 21/12/2023), Anayasa Mahkemesi kararının yerine getirilmemesi nedeniyle, Anayasa’nın 67. maddesinde güvence altına alınan seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı ve Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine oy çokluğu ve Anayasa’nın 148. maddesinde düzenlenen bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine oybirliği ile karar vermiştir. Söz konusu kararda (Muammer Topal, İrfan Fidan ve Muhterem İnce tarafından) belirtilen karşı oy gerekçeleri, işbu karar açısından da geçerlidir.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun sadece Anayasa’nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği, Anayasa’nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü ve yine Anayasa’nın 34. maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumuzdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE Üye Yılmaz AKÇİL

Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

KESKİN KALEM YAYINCILIK VE TİCARET A.Ş. VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2015/17546 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2015/17546

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KESKİN KALEM YAYINCILIK VE TİCARET A.Ş. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2015/17546)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri [bkz. ekli liste]

Vekilleri : [bkz. ekli liste]

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bazı internet siteleriyle ilgili erişimin engellenmesi ve/veya içeriğin çıkarılması kararları verilmesi nedeniyle ifade ve basın özgürlükleri ile bu özgürlüklerle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruculaların sahibi, yöneticisi, sorumlusu ya da içerik hazırlayıcısı oldukları internet sitelerinde kişilik haklarını ihlal edici içeriklerin yer aldığı belirtilerek bazı dosyalarda sulh ceza hâkimliklerinden, bazı dosyalarda ise daha önce aynı içerikteki yayınlar hakkında sulh ceza hâkimliklerince erişimin engellenmesi kararı verildiği belirtilerek Erişim Sağlayıcıları Birliğinden (ESB/Birlik) ilgili URL (uniform resource locator/tekdüzen kaynak bulucu) adreslerine erişimin engellenmesi istenmiştir.

3. 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9. maddesi uyarınca kişilik haklarını ihlal eden içerikler bulunduğundan bahisle sulh ceza hâkimliklerince erişimin engellenmesi ve/veya içeriğin çıkarılması kararları verilmiştir.

Birlik de mezkûr Kanun'un 9. maddesinin (9) numaralı fıkrasına dayanarak daha önce kişilik haklarını ihlal ettiği yargı mercince karar verilen internet içerikleriyle aynı olduğu gerekçesiyle farklı URL adreslerine erişimin engellenmesine karar vermiştir. Anılan kararlara karşı yapılan itirazlar -başvurucu Arti Media GMBH tarafından yapılan bir itiraz hariç olmak üzere- sulh ceza hâkimliklerince kesin olarak reddedilmiştir. Bir dosyada yapılan itiraz üzerine ise hâkimlik "yapılacak bir işlem olmadığından dosyanın arşive gönderilmesi" yönünde derkenar yazarak itirazı sonuçlandırmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurucu Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği'nin adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. 2017/26960, 2022/97148, 2022/97130, 2022/100827, 2022/102099, 2022/106969, 2023/46122, 2024/25733, 2024/44883 ve 2024/52490 numaralı başvuruların 2015/17546 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. İfade ve Basın Özgürlüklerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular, ifade ve/veya basın özgürlüğü kapsamında kaldığını belirttikleri internet içeriklerine erişimin engellenmesi kararları nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bazı başvurucular, Anayasa Mahkemesinin daha önce verdiği bir karara atıfla ihlalin yapısal bir sorundan kaynaklandığını vurgulayarak çeşitli anayasal haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

7. Başvuruculaların şikâyetlerinin özü, internet sitelerindeki bazı ifadeler nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesine ilişkindir. İnternet sitelerine veya internet sitelerinde yer alan içeriklere erişimin engellenmesi biçiminde getirilen her türlü kısıtlama, bilgi alma ve verme özgürlüğüne dokunmakta, bu suretle ifade ve basın özgürlükleri yönünden bir müdahale oluşturmaktadır (ayrıntılı değerlendirme için bkz. Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri [GK], B. No: 2018/14884, 27/10/2021, §§ 80-84). Bu nedenle başvuru bir bütün olarak ifade ve basın özgürlükleri kapsamında incelenmiştir.

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin öncelikle Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme şartını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

10. Eldeki olayda erişimin engellenmesine dair kararın 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi uyarınca gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

11. Anayasa Mahkemesi Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri kararında, ifade ve basın özgürlüklerine yapılan müdahalenin dayanağını oluşturan 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin kanunilik şartını sağlayıp sağlamadığını, yargı mercilerinin kararlarının

demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ile birlikte ele almıştır. Anayasa Mahkemesi, anılan kararda 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesine dayalı erişimin engellenmesi usulüne ilişkin içtihadını hatırlatmış (Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, §§ 107–111); ardından başvuruya konu erişimin engellenmesi kararlarıyla Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüklerine yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı ve anayasal hakların ihlaline neden olan sorunun doğrudan 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinden kaynaklandığı sonucuna varmıştır. Ayrıca anılan kararda, müdahaleye dayanak olan söz konusu düzenlemenin, kamusal makamların takdir yetkisini sınırlandıracak, keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde yargılama hukukunun usule ilişkin güvencelerinin yanında, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve orantılı karar verilmesini sağlayacak güvenceleri de içermediği tespit edilmiştir. Bu nedenlerle, ifade ve basın özgürlükleri yönünden yapısal bir sorunun bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır (geniş değerlendirme için bkz. Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, §§ 112–118, 120–133).

12. Anılan kararda, doğrudan 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinden kaynaklanan ihlalin yapısal bir sorun teşkil etmesi nedeniyle pilot karar usulünün uygulanması gerektiğine karar verilmiştir. Bu doğrultuda anılan karar tarihine kadar aynı mahiyette yapılmış olan başvurular ile bu tarihten sonra gelmeye devam edecek yeni başvuruların incelenmesinin İçtüzük'ün 75. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca söz konusu kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren bir yıl süreyle ertelenmesine ve ilgililerin bu hususta internet sitesi üzerinden başvuru numaraları ilan edilmek suretiyle bilgilendirilmesine hükmedilmiştir (Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, §§ 156-160; Abdullah Kaya ve diğerleri [2. B.], B. No: 2016/1430, 22/11/2023, § 14).

13. Pilot karar usulünün benimsenmesindeki en önemli amaç, benzer başvuruların tamamının ihlalle sonuçlanması yerine ilgili mercilerce çözüme kavuşturulması ile bu suretle ihlalin kaynağının ortadan kaldırılarak yapısal sorunun düzeltilmesinin sağlanmasıdır (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 71). Anayasa Mahkemesi tarafından öngörülen süre içinde yapısal sorunun ve bu kapsamda kalan şikâyetlerin ilgili mercilerce çözülmemesi hâlinde benzer nitelikteki başvuruların artık topluca karara bağlanması mümkün olacaktır (Y.T., § 72; Abdullah Kaya ve diğerleri, § 15).

14. Bu doğrultuda Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri kararında Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının giderilebilmesi ve benzeri yeni ihlallerin önüne geçilebilmesi için ihlale yol açan 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiş, bu nedenle kararın bir örneğinin yasama organına bildirilmesine hükmetmiştir (Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, § 159).

15. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesini değerlendirdiği norm denetimi kararında; Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri kararında kanunilik ilkesi yönünden yapılan tespitlere atıfla, anılan maddenin Anayasa'nın 13., 26. ve 28. maddelerine aykırı olduğuna hükmetmiş ve söz konusu düzenlemeyi iptal etmiştir. Kararda, söz konusu kanunun uygulanması sürecinde sulh ceza hâkimliklerince çelişmeli bir yargılama yürütülmediği, çatışan haklar arasında adil bir denge kurulmadığı, verilen kararların ise somut olayların koşullarından bağımsız ve genel ifadeler içerdiği belirtilmiştir. Ayrıca bu kararlara karşı yapılan itirazların etkili bir sonuca ulaşmasının oldukça güç olduğu değerlendirilmiştir (AYM, E.2020/76, K.2023/172, 11/10/2023, §§ 97-107).

16. Anayasa Mahkemesi, anılan iptal hükmünün Resmî Gazete'de yayımlanmasından

başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vererek bu alanda oluşacak hukuki boşluğun yasama organı tarafından doldurulmasına imkân tanımıştır (AYM, E.2020/76, K.2023/172, 11/10/2023, § 113). Ne var ki 7/1/2022 tarihli ve 31712 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri kararı üzerinden dört yıl, 10/1/2024 tarihli ve 32425 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan norm denetimine ilişkin iptal kararı üzerinden iki yıl geçmiş olmasına rağmen yasama organı tarafından bu zamana kadar yeni bir yasal düzenleme yapılmadığı görülmektedir.

17. Tüm bu açıklamalara göre, somut başvuruda Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesinin iptal kararının ardından 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi uyarınca verilen erişim engelleme kararlarına karşı yapılan çok sayıda bireysel başvuru, benzer gerekçelerle incelenmiş ve başvuruculların iddialarının karşılanmadığı gerekçesiyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verilmiştir (Abdullah Kaya ve diğerleri, §§ 20, 28). Dolayısıyla başvuruculların sahibi, yöneticisi, sorumlusu ya da içerik hazırlayıcısı olduğu internet içeriklerine erişimin engellenmesi ve/veya içeriğin kaldırılması şeklindeki başvuru konusu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. İfade ve Basın Özgürlükleri ile Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucular; yargı mercilerince verilen kararların gerekçesiz olduğunu, delillerinin itiraz makamlarınca değerlendirilmediğini ve etkili bir başvuru yolunun bulunmadığını ileri sürmüştür. Ayrıca bazı başvurucular, Birlik tarafından yargı kararı olmaksızın erişim engeli uygulandığını, yalnızca belirli ifadelerin çıkarılmasının talep edilmesine rağmen tüm içeriklere erişimin engellendiğini, itirazlarının dikkate alınmadan sonuçlandırıldığını, bir kararın yanlış dosya içeriklerine dayandığını belirterek hak arama hürriyeti ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

20. Başvuruculların şikâyetleri ifade ve basın özgürlükleri ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade ve basın özgürlükleri ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T., § 47; Murat Haliç [1. B.], B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

23. Başvuruculların Anayasa'nın 40. maddesi altında düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetleri kapsamında yapılması gereken inceleme, Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde öngörülen ifade ve basın özgürlüklerine yönelik şikâyet kapsamında yukarıda yapılan inceleme ile aynı olgulara dayanmaktadır ve somut başvuru kapsamında

hem Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri hem de 40. maddesi çelişmeli yargılamaya imkân verecek şekilde karardan etkilenen tarafların dinlenebilecekleri ve karara itiraz edebilecekleri bir mahkemenin varlığını gerekli kılmaktadır (Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, § 143; Abdullah Kaya ve diğerleri, § 25).

24. Doğrudan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimi ile ilgili olan bir muhakemenin yokluğu, müdahalenin dayanağı kuralın yargılama hukukunun usule ilişkin güvencelerini sağlayamaması anlamına geleceğinden maddi hakkın ihlaline yol açacaktır. Öte yandan mahkemenin yokluğu aynı zamanda kamusal makamların başvurucunun müdahale edilen hakkına hukuki çare arayabileceği etkili bir başvuru yolu sunmadığı anlamına gelecektir (Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, § 144; Abdullah Kaya ve diğerleri, § 26).

25. Erişimin engellenmesi kararlarına karşı itiraz kanun yoluna başvurma imkânının 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinde yer alması tek başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Anayasa Mahkemesi Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri kararında, başvurucular 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile erişimin engellenmesi kararlarına karşı olağan başvuru yolu olarak belirlenen itiraz makamlarına başvuruda bulunabilmiş olsalar da itiraz makamlarının gerekçeli kararlarında başvurucuların iddialarını ve delillerini dikkate almaması, çatışan menfaatleri dengelemeye yönelik bir çaba içinde olmaması, internet içeriklerine erişimin engellenmesi şeklindeki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunu ve müdahalenin orantılı olup olmadığını değerlendirmemesi nedenleriyle söz konusu başvuru şartlarında itiraz makamının etkili olmadığı sonucuna varmış ve başvurucuların ifade ve basın özgürlükleriyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, §§ 145-146; Abdullah Kaya ve diğerleri, § 27).

26. Buna ek olarak Anayasa Mahkemesi 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesini değerlendirdiği norm denetimi kararında; dava konusu kuralların kişilik haklarına yönelik saldırılara karşı internet içeriklerinin sınırlandırılmasında kademeli bir müdahale yöntemi öngörmediği belirtilmiştir. Anılan kurallar kapsamında getirilen sınırlamanın, yalnızca belirli bir internet içeriğine belli bir süreye kadar erişimin engellenmesi ile sınırlı kalmadığı, kararın verildiği andan itibaren içeriğe erişimi süresiz şekilde engellediği ifade edilmiştir. Bu itibarla norm denetimi kararında, 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinin kamusal makamların takdir yetkisini sınırlayarak keyfî uygulamaların önüne geçilmesini sağlayacak usule ilişkin yargısal güvenceleri içermediği, bu nedenle ifade ve basın özgürlüklerine ağır bir müdahale oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır (AYM, E.2020/76, K.2023/172, 11/10/2023, §§ 97-107).

27. Eldeki başvuruya konu olaylarda başvurucuların, 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile erişimin engellenmesi kararlarına karşı olağan başvuru yolu olarak belirlenen itiraz makamına başvuruda bulunabildiği görülmektedir. Bununla birlikte yukarıda da açıklandığı üzere başvuruya konu kararların verildiği dönemde uygulanan kanun hükmünün, yargılama hukukunun usule ilişkin güvencelerini ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve orantılı bir karar verilmesini sağlayacak yeterli güvenceleri içermediği Anayasa Mahkemesince gerek bireysel başvuru kararlarında gerekse norm denetimi kararında açıkça ortaya konulmuştur.

28. Öte yandan somut başvuruya konu olayda itiraz makamları başvurucuların iddialarını dikkate almamış, çatışan menfaatleri dengelemeye yönelik bir çaba içinde olmamış, internet

sitesine tamamen erişimin engellenmesi şeklindeki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunu ve müdahalenin orantılı olup olmadığını değerlendirmemiştir.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlükleri ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur. Ayrıca bazı başvurucular değişen miktarlarda maddi ve/veya manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvuruculara net olarak ekli listede gösterilen miktarlarda manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Talepte bulunan başvurucular, maddi zararlarına ilişkin olarak yeterli bilgi/belge sunmadıklarından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. İfade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. İfade ve basın özgürlükleri ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüklerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlükleri ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde teminat altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade ve basın özgürlükleri ile bu özgürlüklerle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listede gösterilen hâkimliklere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara net olarak ekli listede gösterilen miktarlarda manevi tazminat

ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ekli listede gösterilen harç ve vekâlet ücretinden oluşan toplam yargılama giderinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN TOP VE FATİH TOP

B. No: 2020/232 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/232

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN TOP VE FATİH TOP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/232)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucular : 1. Aydın TOP 2. Fatih TOP

Vekili : Av. İbrahim ERGENÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucuların kanun hükmünde kararname ile kapatılan derneğe üye olmaları gerekçe gösterilerek kendilerinin ve ortağı oldukları şirketin bir yıl süreyle ihalelere katılmaktan yasaklanmalarına karar verilmesi nedeniyle örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/1/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. 2020/235 numaralı başvurunun konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2020/232 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Arka Plan Bilgisi

4. 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 2. maddesinde yapılan düzenlemeyle millî güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) aidiyeti veya bu örgütle iltisakı ve irtibatı belirlenen dernekler (KHK ekindeki listede yer alan) kapatılmıştır.

5. Başvurucular 667 sayılı KHK uyarınca kapatılan Y. Derneğinin (dernek) Yönetim ve Denetim Kurulu üyeliğini yapmış ve 18/12/2015 tarihinde dernek üyeliğinden ayrılmışlardır.

B. Başvuruya Konu Olmayan Süreç

6. Y. Derneğinin FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğunun tespit edilmesi üzerine başvurucular hakkında silahlı terör örgütüne üye olmaktan 2/2/2018 tarihinde soruşturma başlatılmıştır. Amasya Cumhuriyet Başsavcılığı 28/5/2018 tarihinde yeterli suç şüphesi oluşturacak delil bulunmaması nedeniyle başvurucular hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Karara itiraz edilmesi üzerine Amasya Sulh Ceza Hâkimliği 10/10/2019 tarihinde kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair kararın kaldırılmasına hükmetmiştir. Bunun üzerine başvurucular hakkında Amasya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yeniden soruşturma açılmış ve 15/10/2021 tarihinde tekrar kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilerek bu karar kesinleşmiştir.

C. Başvuruya Konu Olan Süreç

7. Başvurucular E. Şirketi (Şirket) ortağıdırlar. S. Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü tarafından 16/1/2018 tarihinde hazır beton ihalesi gerçekleştirilmiştir. Şirket, adı geçen ihaleye katılmış ve teklif vermiştir. İhale Komisyonu 17/1/2018 tarihinde ihalenin Şirket üzerinde bırakılmasına karar vermiş ve bu karar aynı tarihte ihale yetkilisi tarafından onaylanmıştır. İhalenin onaylanarak kesinleştiği 17/1/2018 tarihinde Elektronik Kamu Alımları Platformu üzerinden Şirkete bildirilmiştir. Sonrasında 8/2/2018 tarihinde ihaleyi yapan S. Belediyesi Şirkete gönderdiği yazıyla ihalenin iptal edildiğini iletmiştir. İlgili yazıda iptal gerekçesi olarak Şirketin 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 11. maddesinin (g) bendi kapsamında terörle iltisaklı olduğunun tespit edilmesi gösterilmiştir. Daha sonra İçişleri Bakanlığı tarafından Şirket ve başvurucular hakkında 4734 sayılı Kanun kapsamında bir yıl süreyle ihalelere katılmaktan yasaklama kararı verilmiş ve bu karar 14/3/2018 tarihli ve 30360 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

8. Başvurucular 17/4/2018 tarihinde ihalelere katılmaktan yasaklama kararının iptali talepli dava açmıştır. Başvurucular, dava dilekçelerinde ihaleye katılamayacaklarına ilişkin kararın mutlaka ihaleden önce verilmesi gerektiğini, terör örgütü ile irtibat ya da iltisaklarının olmadığını, ihaleye katılamayacaklarına yönelik bir bildirimin de yapılmadığını ifade etmiştir. Başvuruculara göre yasaklama kararı için irtibat ve iltisaktan öte terör örgütüne üyelik/yöneticilik bağlamında alınmış ve kesinleşmiş bir mahkeme kararı olması, irtibat ve iltisak durumunun idare tarafından değil emniyet tarafından yapılması gerekmektedir.

9. Davanın görüldüğü Ankara 2. İdare Mahkemesi 29/4/2019 tarihinde davaların kabulüne karar vermiştir. Gerekçeli kararda; başvuruculların Y. Derneği üyeliğinden 18/12/2015 tarihinde ayrıldığını ve ismi geçen diğer ortaklarla birlikte herhangi bir aidat ve bağış yatırmadıklarının tespit edildiğini, söz konusu hususun Amasya Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan soruşturmada da değerlendirilerek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini belirtmiştir. Kararda, başvuruculların 15/7/2016 tarihli darbe girişiminden önce

istifa ederek sonlandırdıkları dernek üyeliği nedeniyle terör örgütüne üyelik, iltisak veya irtibatlarının bulunduğunun kabul edilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

10. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 8. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 6/11/2019 ve 14/11/2019 tarihlerinde istinaf başvurularının kabulü ile kararların kaldırılmasına ve davaların reddine kesin olarak karar vermiştir. Bölge İdare Mahkemesi kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Dosya kapsamında mevcut olan Amasya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından, davacı ve dava dışı şirket ortakları hakkında verilen, 'Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar'ların, 'Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma' suçlamasıyla yürütülen soruşturmalar sonucu, delil elde edilemediği gerekçesiyle verilmiş kararlar olduğu açıkça görülmektedir. Başka bir anlatımla, söz konusu 'Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar'lar 'Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma' suçlamasına yönelik olarak yürütülen soruşturmalar kapsamında verilmiştir. Oysa ki, eldeki davanın terör örgütlerine iltisak yahut bunlarla irtibatı yönünden irdelenmesi ve hukuki sonuca bağlanması gerekmektedir.

Bu durumda tespit edilmesi gereken zorunlu husus, 'üyelik' veya 'mensubiyet' halleri değil, 'iltisak' ya da 'irtibat'tır.

Gerek Ceza Mahkemeleri ve gerekse Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından verilmiş olan kararların, İdare Mahkemelerince, idari işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi sırasında dikkate alınanacağı kimi durumlar söz konusu olmakla birlikte, görülmekte olan davada da olduğu gibi, iptal davalarının sonucunun mutlak anlamda doğrudan belirleyicisi olmadığının kabulü ile bu nedenden dolayı, her iki durumun birbirinden ayrı tutulması gerekmektedir.

Buna göre, yukarıda ayrıntıları detaylı bir şekilde açıklandığı üzere, adı geçen şirketin hisse sahibi olan davacıların KHK kapsamında FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütüyle ilişkili görülerek kapatılan bir dernekte yönetim kurulu ve denetim kurulu asil ve yedek üyeliğinin bulunduğu dikkate alındığında, 4734 sayılı Kanunun 11/(g) maddesi kapsamında aranılan irtibat ve iltisak koşullarının söz konusu kişiler ve bu kişilerin ortağı ve yöneticisi oldukları tüzel kişilik yönünden oluştuğunun kabulü gerekmektedir.

Bu durumda, yukarıda belirtilen tüm anlatım, açıklama ve mevzuat hükümleri dikkate alındığında, dava konusu yasaklama işleminde, hukuka ve mevzuata aykırılık, dava konusu işlem hakkında Mahkemece verilmiş olan iptal kararında ise, hukuki isabet görülmemiştir."

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

11. Anayasa Mahkemesinin iptal kararından önceki 4734 sayılı Kanun'un "İhaleye katılamayacak olanlar" başlıklı 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıda sayılanlar doğrudan veya dolaylı veya alt yüklenici olarak, kendileri veya başkaları adına hiçbir şekilde ihalelere katılamazlar:

...

g) (Ek: 31/10/2016-KHK-678/30 md.; Değiştirilerek kabul: 1/2/2018-7071/29 md.) Terör örgütlerine iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından bildirilen gerçek ve tüzel kişiler ile bu kapsamda olduğu Millî İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından bildirilen yurt dışı bağlantılı gerçek ve tüzel kişiler.

..."

12. 4734 sayılı Kanun'un "Yasak fiil veya davranışlar" başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İhalelerde aşağıda belirtilen fiil veya davranışlarda bulunmak yasaktır:

e) 11 inci maddeye göre ihaleye katılamayacağı belirtildiği halde ihaleye katılmak.

Bu yasak fiil veya davranışlarda bulunanlar hakkında bu Kanunun Dördüncü Kısmında belirtilen hükümler uygulanır."

13. 4734 sayılı Kanun'un dördüncü kısmında yer alan "İhalelere katılmaktan yasaklama" başlıklı 58. maddesi şöyledir:

"(Değişik birinci fıkra: 30/7/2003-4964/ 35 md.) 17 nci maddede belirtilen fiil veya davranışlarda bulundukları tespit edilenler hakkında fiil veya davranışlarının özelliğine göre, bir yıldan az olmamak üzere iki yıla kadar, ... bütün kamu kurum ve kuruluşlarının ihalelerine katılmaktan yasaklama kararı verilir. Katılma yasakları, ihaleyi yapan bakanlık veya ilgili veya bağlı bulunulan bakanlık, herhangi bir bakanlığın ilgili veya bağlı kuruluşu sayılmayan idarelerde bu idarelerin ihale yetkilileri, il özel idareleri ve bunlara bağlı birlik, müessese ve işletmelerde İçişleri Bakanlığı; belediyeler ve bunlara bağlı birlik, müessese ve işletmelerde ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından verilir.

Haklarında yasaklama kararı verilen tüzel kişilerin şahıs şirketi olması halinde şirket ortaklarının tamamı hakkında, sermaye şirketi olması halinde ise sermayesinin yarısından fazlasına sahip olan gerçek veya tüzel kişi ortaklar hakkında birinci fıkra hükmüne göre yasaklama kararı verilir. Haklarında yasaklama kararı verilenlerin gerçek veya tüzel kişi olması durumuna göre; ayrıca bir şahıs şirketinde ortak olmaları halinde bu şahıs şirketi hakkında da, sermaye şirketinde ortak olmaları halinde ise sermayesinin yarısından fazlasına sahip olmaları kaydıyla bu sermaye şirketi hakkında da aynı şekilde yasaklama kararı verilir.

İhale sırasında veya sonrasında bu fiil veya davranışlarda bulundukları tespit edilenler, idarelerce o ihaleye iştirak ettirilmeyecekleri gibi yasaklama kararının yürürlüğe girdiği tarihe kadar aynı idare tarafından yapılacak sonraki ihalelere de iştirak ettirilmezler.

Yasaklama kararları, yasaklamayı gerektiren fiil veya davranışın tespit edildiği tarihi izleyen en geç kırkbeş gün içinde verilir. Verilen bu karar Resmi Gazetede yayımlanmak üzere en geç onbeş gün içinde gönderilir ve yayımı tarihinde yürürlüğe girer. Bu kararlar Kamu İhale Kurumunca izlenerek, kamu ihalelerine katılmaktan yasaklı olanlara ilişkin siciller tutulur.

İhaleyi yapan idareler, ihalelere katılmaktan yasaklamayı gerektirir bir durumla karşılaştıkları takdirde, gereğinin yapılması için bu durumu ilgili veya bağlı bulunulan bakanlığa bildirmekle yükümlüdür."

B. Anayasa Mahkemesi Kararı

14. Anayasa Mahkemesinin 14/11/2019 tarihli ve E.2018/90, K.2019/85 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"43. Kuralla terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı bulunan gerçek ve tüzel kişilerin kamu ihalelerine katılamayacakları öngörülmekte olup kuralda geçen iltisaklı kavramı kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramı ise bağlantılı anlamına gelmektedir. Anılan ibareler genel

kavram niteliğinde olmakla birlikte Anayasa Mahkemesinin 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında belirtilen nedenlerle bunların katagorik olarak belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu söylenemez.

44. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

45. Millî güvenlik bakımından sakınca oluşturabilecek fiil veya durumları nedeniyle kişilerin kamu ihalelerine katılamamalarını düzenleyen kural kanun koyucu tarafından getirilen idari bir önlem niteliğindedir. Bu çerçevede millî güvenliğin sağlanması amacıyla kuralda öngörülen sınırlamaların elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

46. Bununla birlikte idari önlemlere başvurulabilmesi bu önlemler bakımından sınırsız bir yetkiye sahip olunması anlamını taşımamaktadır. Kural, terör örgütleriyle iltisaklı yahut irtibatlı olma bakımından Emniyet Genel Müdürlüğü ve Millî İstihbarat Teşkilatı tarafından yapılan bildirimi esas almakta; bu yönde bir bildirim yapılması hâlinde kişilerin otomatik olarak kamu ihalelerine katılamaması veya ihale dışı bırakılması sonucunu doğurmaktadır. Kişiler hakkında ortaya çıkan bu sonuç belli bir süreyle de sınırlı değildir. Ayrıca kuralın, bu konuda yapılacak yargısal denetimin de etkinliğini sınırlayabilecek şekilde düzenlendiği ve yargısal süreçte idari işlem denetlenirken ihaleye katılacak gerçek ve tüzel kişilerin terör örgütleriyle iltisakı yahut irtibatı olduğu konusunda ilgili kolluk biriminin bildiriminin bulunup bulunmadığıyla sınırlı bir denetim yetkisi verdiği anlaşılmaktadır.

47. Emniyet Genel Müdürlüğü ve Millî İstihbarat Teşkilatı tarafından yapılan bildirimin kural olarak ceza soruşturmasına esas alınabilecek nitelikte bilgi ve belgelere dayanma zorunluluğu bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu kapsamdaki değerlendirmeye esas alınan olay ve olguların istihbarî nitelikte olması kuvvetle muhtemeldir. Bu nedenle kamu ihalelerini gerçekleştiren idarelerce tesis edilecek işlemlerle ilgili yargısal denetim daha da önemli hâle gelmektedir. Ceza soruşturmasına esas alınabilecek nitelikte bilgi ve belgelere dayanma zorunluluğu olmayan güvenlik kurumlarınca yapılacak değerlendirmenin otomatik sonuç doğurması ile idarelere ve idari işlemi denetleyecek mahkemelere gerçek ve tüzel kişilerin terör örgütleriyle iltisakı yahut irtibatı bulunup bulunmadığı hususunda değerlendirme yapma yetkisinin verilmemesi, söz konusu bildirimlerin doğruluğunu denetleme ve gerçek duruma göre idari işlem tesis etme imkânını önemli ölçüde sınırlamaktadır. Kanun'da anılan yetkinin kuralın getiriliş amacına uygun olarak kullanılmasını sağlayacak ve bu konudaki olası keyfilikleri önleyecek yasal güvencelere de yer verilmediği görülmektedir.

48. Belirli bir süreyle sınırlı olmayan ve kamu ihalelerini yapan idareler ile bu işlemleri denetleyecek mahkemelere kural olarak değerlendirme yapma imkânı vermeyen düzenlemenin yukarıda belirtilen sonuçları dikkate alındığında çalışma ve sözleşme hürriyetine yönelik orantısız bir sınırlama getirdiği sonucuna varılmıştır.

49. Bu çerçevede kuralın olağan dönemde Anayasa'ya aykırı olduğu yönünde yapılan tespit, kuralın olağanüstü dönemde Anayasa'ya aykırı olup olmadığı hususunda herhangi bir değerlendirmeyi kapsamamaktadır.

50. Kural Anayasa’nın 13. ve 48. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 13/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucu Aydın Top Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan ([1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvurucunun bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

17. Somut olayda nihai kararı içeren elektronik tebligatın 29/11/2019 tarihinde başvurucu vekili tarafından açıldığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan ilk olarak 29/11/2019 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 3/1/2020 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurusunun süresinde olmadığı anlaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurucu Aydın Top yönünden başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu Fatih Top Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

19. Başvurucu; Bölge İdare Mahkemesi kararında soyut bir biçimde hakkında terörle iltisak ve irtibat koşullarının oluştuğu sonucuna varıldığını, mensubu bulunduğu dernek hakkında üye olduğu tarihte herhangi bir suç isnadının mevcut olmadığını ve suç isnadı yapıldığı tarihte dernek üyeliğinin bulunmadığını, bu hususlar gözetilmeksizin kendisi ve ortağı olduğu Şirket hakkında bir yıl süreyle ihalelere katılmaktan yasaklama kararı verildiğini belirterek örgütlenme özgürlüğü, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini öne sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde; başvurucunun örgütlenme özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

21. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Dernek kurma hürriyeti" başlıklı 33. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

...

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

..."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Anayasa'nın 33. maddesinde, herkesin bir derneğe üye olma özgürlüğüne sahip olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun ve ortağı olduğu Şirketin bir yıl süreyle ihalelere katılması yasaklanmış; buna gerekçe olarak da belli bir dönem üyesi olduğu derneğin 667 sayılı KHK ile kapatılması gösterilmiştir. Dolayısıyla eldeki başvurunun bir bütün olarak örgütlenme özgürlüğü çerçevesinde incelenmesi gerekir.

3. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

25. Başvurucunun bir terör örgütü ile irtibatı veya iltisakı bulunan ve bu yüzden kapatılan bir derneğe üye olduğu gerekçesiyle kendisinin ve ortağı olduğu Şirketin bir yıl süreyle ihalelere katılmasının yasaklanması suretiyle örgütlenme özgürlüğüne müdahalede bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

b. İnceleme Usulü Yönünden

26. Anayasa, temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ilişkin olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimi, Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde yer almaktadır (AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 5).

27. Anayasa'nın 15. maddesine göre savaş, seferberlik hâllerinde veya olağanüstü durumlarda temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesiyle bu hususta tanınan yetki de sınırsız değildir. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirleri milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemeli ve durumun gerektirdiği ölçüde olmalıdır. Ayrıca bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesinin bu hâllerde de geçerli olduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 8; Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 185, 186).

28. Bu durumla birlikte bir tedbirin olağanüstü hal (OHAL) tedbiri olarak nitelendirilebilmesi ve incelemenin Anayasa'nın OHAL dönemi için öngördüğü denetim

rejimi kapsamında yapılabilmesi için Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında açıkladığı şartların da olması gerekir. Bu bağlamda tedbirin OHAL tedbiri olarak kabul edilebilmesi için olağanüstü bir durumun var olması ve ilan edilmesi, tedbirin OHAL'in ilanına sebep olan tehditlerin veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olması ve OHAL süresiyle sınırlı uygulanması şeklindeki şartlar da bulunmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 188-191; AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 11; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 71-75).

29. Tedbirlerin OHAL'in süresini aştığı durumlara ilişkin yapılacak incelemelerde ise Anayasa'nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Bu kapsamdaki başvurular Anayasa'nın ilgili hükümleri ile olağan dönemde, hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel önemde olan 13. maddesi bağlamında incelenecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 76).

30. Başvuru konusu olayda OHAL döneminde kapatılan bir derneğe daha önce üye olunması esas alınarak gerçekleştirilen işlemin OHAL süresini aştığı gözetildiğinde somut olayda Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında bir inceleme yapılamayacağı değerlendirilmiştir. Bu bağlamda başvuru, Anayasa'nın olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel önemde olan 13. maddesi bağlamında incelenecektir (benzer değerlendirmeler için bkz. Ayşe Ortak [GK], B. No: 2018/25011, 6/1/2022, § 38).

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

31. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 33. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ..., demokratik toplum düzeninin ... Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

32. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedene dayanma ve demokratik toplum düzeni ile ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

33. Anayasa Mahkemesi 4734 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (g) bendinin iptal gerekçesinde ceza soruşturmasına esas alınabilecek nitelikte bilgi ve belgelere dayanma zorunluluğu olmayan güvenlik kurumlarınca yapılacak değerlendirmenin otomatik sonuç doğurması ile idarelere ve idari işlemi denetleyecek mahkemelere gerçek ve tüzel kişilerin terör örgütleriyle iltisakı yahut irtibatı bulunup bulunmadığı hususunda değerlendirme yapma yetkisinin verilmemesinin, söz konusu bildirimlerin doğruluğunu denetleme ve gerçek duruma göre idari işlem tesis etme imkânını önemli ölçüde sınırladığının altını çizmiştir. Anayasa Mahkemesine göre; Kanun'da anılan yetkinin kuralın getiriliş amacına uygun olarak kullanılmasını sağlayacak ve bu konudaki olası keyfîlikleri önleyecek yasal güvenceler bulunmamaktadır (bkz. § 14). Bu durumda örgütlenme özgürlüğüne yönelik müdahalenin kanuni dayanağı hususunda olay tarihinde yürürlükte olan kanun hükmüne ilişkin olarak Anayasa Mahkemesinin altını çizdiği hususların gerçekleşip gerçekleşmediği konusu, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük bağlamında daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

ii. Meşru Amaç

34. Başvurucunun örgütlenme özgürlüğüne yönelik müdahalenin millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması nedenlerine dayandığı, bu suretle meşru amaç unsurunu taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

35. Anayasa Mahkemesi demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır (sendikalarla ilgili olarak bkz. Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, §§ 53, 70, 74; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 73; Birleşik Metal İşçileri Sendikası [2. B.], B. No: 2015/14862, 9/5/2018, §§ 42, 43; derneklerle ilgili olarak bkz. Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç [1. B.], B. No: 2014/4711, 22/2/2017, § 45). Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir.

36. Buna göre örgütlenme özgürlüğüne yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak değerlendirilemez (sendika hakkı yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Kristal-İş Sendikası, § 70; Birleşik Metal İşçileri Sendikası, § 43; Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, § 80). O hâlde örgütlenme özgürlüğüne yargısal veya idari bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olup olmadığına, bu bağlamda toplumsal bir ihtiyaç baskısını karşılayıp karşılamadığına ve sınırlamanın izlenen amaçlarla orantılılığına bakmak gerekir.

(2) Somut Olayın Değerlendirilmesi

37. Eldeki olayda başvurucu ve ortağı olduğu Şirket tüzel kişiliği hakkında 4734 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (g) bendi kapsamında terörle irtibatlı ve iltisaklı oldukları gerekçesiyle bir yıl süreyle ihalelere katılmaktan yasaklama kararı verilmiştir. Başvurucunun bu işleme karşı açtığı davada ilk derece mahkemesi irtibat ve iltisak meselesini tartışmış; başvurucunun 15/7/2016 tarihli darbe girişiminden önce istifa ederek sonlandırdığı dernek üyeliği nedeniyle terör örgütüne üyelik, iltisak veya irtibatının bulunamayacağı sonucuna ulaşmıştır. Bu kararı kaldıran Bölge İdare Mahkemesi, başvurucunun 667 sayılı KHK kapsamında FETÖ/PDY ile ilişkili görülerek kapatılan bir dernekte yönetim kurulu ve denetim kurulu asil ve yedek üyeliklerinin bulunduğunu dikkate almış, anılan Kanun'un 11. maddesinin (g) bendi uyarınca aranılan irtibat ve iltisak koşullarının başvurucu ve ortağı olduğu Şirket tüzel kişiliği yönünden oluştuğunu kabul etmiştir.

38. 4734 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (g) bendi Anayasa Mahkemesinin 14/11/2019 tarihli kararıyla iptal edilmiştir (bkz. § 14). Anayasa Mahkemesi kararında, anılan düzenlemenin ceza soruşturmasına esas alınabilecek nitelikte bilgi ve belgelere dayanma zorunluluğu olmayan güvenlik kurumlarınca yapılacak değerlendirmenin otomatik sonuç doğurması ile idarelere ve idari işlemi denetleyecek mahkemelere gerçek ve tüzel kişilerin terör örgütleriyle iltisakı yahut irtibatı bulunup bulunmadığı hususunda değerlendirme yapma yetkisi vermediğinin altı çizilmiştir. Bu nedenle kararda, söz konusu bildirimlerin doğruluğunu denetleme ve gerçek duruma göre idari işlem tesis etme imkânını önemli

ölçüde sınırladığı, anılan yetkinin kuralın getiriliş amacına uygun olarak kullanılmasını sağlayacak ve bu konudaki olası keyfîlikleri önleyecek yasal güvencelere de yer verilmediği vurgulanmıştır. Anayasa Mahkemesi, belirli bir süreyle sınırlı olmayan ve kamu ihalelerini yapan idareler ile bu işlemleri denetleyecek mahkemelere kural olarak değerlendirme yapma imkânı vermeyen düzenlemenin çalışma ve sözleşme hürriyetine yönelik orantısız bir sınırlama getirdiği sonucuna ulaşmıştır.

39. O hâlde olay tarihinde yürürlükte olan 4734 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (g) bendine göre Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesinde altı çizilen hususlar kapsamında başvurucunun örgütlenme özgürlüğüne yönelik gerçekleştirilen müdahale ile ilgili olarak mahkemelerce ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konup konulmadığına bakılmalıdır.

40. Başvurucu, yasal olarak faaliyet gösteren dernekten 18/12/2015 tarihinde ayrıldığını belirtmiştir. İlk derece mahkemesi davayı kabul ederken başvurucu hakkında dernekteki görevi dışında irtibat ve iltisakı gösterir başkaca bir delil elde edilemediğine vurgu yapmıştır. Bölge İdare Mahkemesi ise ilk derece mahkemesi kararını kaldırırken bu hususu dikkate almamış, salt dernekteki üyelik ve görevleri değerlendirmiş ancak darbe girişiminden önce dernek üyeliğinin sonlandırılması hususuna değinmemiştir.

41. Netice itibarıyla Anayasa Mahkemesinin 4734 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (g) bendinin iptaline ilişkin gerekçeleri de dikkate alındığında, başvurucunun üyeliğini sonlandırdığı tarihten sonra FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu tespit edilen bir derneğe üyeliğinin esas alınarak hakkında tesis edilen yasaklama işleminde başvurucunun uyuşmazlığın sonucuna etkili iddialarının Bölge İdare Mahkemesi kararında ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılandığı söylenemez. Bu nedenle başvurucu hakkında verilen kararın zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığı ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

43. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne ya da reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili

mahkemelere aittir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Başvurucu Aydın Top yönünden başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Fatih Top yönünden örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin örgütlenme özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 8. İdari Dava Dairesine (E.2019/2401, K.2019/2424) iletilmek üzere Ankara 2. İdare Mahkemesine (E.2018/865, K.2019/897) GÖNDERİLMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.446,90 TL yargılama giderinin başvurucu Fatih Top'a ÖDENMESİNE, başvurucu Aydın Top tarafından yapılan yargılama giderlerinin üzerinde BIRAKILMASINA,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucu Fatih Top'un Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EKREM İNEDİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/33874 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33874

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EKREM İNEDİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/33874)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Ekrem İNEDİ

Vekilleri : Av. Nevroz UYSAL ASLAN 2. Eray DESTEGÜL Av. Suna COŞKUN 3. Hasan ASTAN Av. Hüseyin BOĞATEKİN 4. Abdullah ÖZGÜN 5. Ali Sinan ÇAĞLAR 6. Hasan KARAPINAR Av. Fatih GÖKÇE Av. Nazan Betül VANGÖLÜ KOZAĞAÇLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir toplantıya katılmaları veya düşünce açıklamasından hareketle terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan mahkûm edilme nedeniyle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, çeşitli tarihlerde düzenlenen toplantılara katılmalarının veya yaptıkları düşünce açıklamalarının ceza kanunlarında yer alan suçları oluşturduğu ve ayrıca söz konusu suçları terör örgütü adına işledikleri iddialarıyla farklı ceza davalarında yargılanmıştır. Başvurucular, anılan eylemlerinin ceza kanunlarında suç olduğu ve bu suçları terör örgütü adına işledikleri kabul edilerek 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca değişen hadlerde cezalara mahkûm edilmişlerdir. Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan verilen mahkûmiyet hükümleri temyiz edilmeleri üzerine Yargıtayca onanmıştır.

3. Başvurucular Ekrem İnedi ve Hasan Astan'ın adli yardım talebinin kabulüne ve bu

kapsamda yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmalarına Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Aralarında bağlantı bulunması nedeniyle süresi içinde yapılan 2022/38223, 2022/43463 ve 2022/48467 numaralı başvuruların süresinde yapılan 2020/33874 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. İfade Özgürlüğü ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Başvurucular genel olarak bir gösteri yürüyüşüne katılmaları veya düşünce açıklamaları nedeniyle terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan mahkûm edilmelerinin ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiğini iddia etmiştir. Başvurucular ayrıca adil yargılanma hakkı güvencelerinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurunun kabul edilebilirlik koşullarını taşıyıp taşımadığının değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bakanlık; terörizmi, terörü ve şiddeti meşrulaştıran, öven ya da buna teşvik eden sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında görülemeyeceği, yapılacak değerlendirmede anılan hususların gözetilmesi gerektiğini bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdükleri hususları yinelemiştir.

7. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Somut olayda başvurucuların katıldıkları toplantı ve gösteri yürüyüşlerindeki eylemleri ve düşünce açıklamaları nedeniyle 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işledikleri kabul edilmiş ve ilgili kanun hükmünde yapılan atıf nedeniyle terör örgütüne üye olma suçunu düzenleyen 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Buna göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrası kanunilik ölçütüne uygunluk bağlamında incelenecektir.

9. Anayasa Mahkemesi eldeki başvuruyla benzer nitelikteki Hamit Yakut ([GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021) başvurusunda, PKK terör örgütünün çağrısı üzerine düzenlenen bir gösteriye katılması gerekçesiyle terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan cezalandırılan başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına bir müdahalede bulunulduğu iddiasını incelemiştir (aynı kararda bkz. § 69). Anayasa Mahkemesi anılan kararda 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 13. maddesinin aradığı anlamda bir kanun hükmü olup olmadığını irdelemiştir (aynı kararda bkz. §§ 70-115). Bu kapsamda yaptığı değerlendirmeler sonucunda Anayasa Mahkemesi 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının içerik, amaç ve kapsam itibarıyla belirli olmadığı, Anayasa'nın 34. maddesi ile korunan anayasal hakkına yönelik keyfî müdahaleye karşı başvurucuya yasal bir koruma sağlayamadığı ve sonuç olarak anılan kuralın -kanun hükmünün lafzına dayalı yapısal bir sorundan- uygulanmasından kaynaklanan müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı

kanaatine ulaşmıştır (Hamit Yakut, § 116; ayrıntılı değerlendirmeler için aynı kararda bkz. §§ 88-108). Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"88. 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının öngörülebilirliğine ilişkin değerlendirmelere başlarken ilk olarak söz konusu kuralda yer alan 'örgüt adına işlenen suç' ifadesinden ne anlaşılması gerektiğine dair kanunda herhangi bir açıklamaya yer verilmediği belirtilmelidir. Buna ilave olarak Yargıtay da bu ifadeye ilişkin değerlendirmelerini her somut olayın koşullarına göre yapmaktadır. Ancak gösteriler bağlamında Yargıtay bu ifadenin ve genel olarak 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının anlamını, Ceza Genel Kurulunun 4/3/2008 tarihli kararı ve sonraki kararlarıyla detaylandırmıştır (bkz. §§ 47-50).

89. Yargıtay, sadece örgüt çağrısı üzerine düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerine ilişkin olarak verdiği kararlarda örgüt tarafından yapılacak genel nitelikte de olsa bir çağrının varlığını o suçun örgüt adına işlendiğini kabul için yeterli görmektedir. Buna ek olarak Yargıtayın bazı kararlarında -bir çağrı bulunmasa dahi- örgütçe önem atfedilen gün ve olaylarla ilişkili olarak gerçekleştirilen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin de bu suç kapsamında değerlendirildiği (bkz. § 48) görülmektedir. Yargıtayın bu yaklaşımı son derece ağır bir itham ve ceza öngören bir suça ilişkin olarak yargısal içtihatlarla getirilen ölçütlerin kapsamının belirsiz biçimde genişlemesine neden olmaktadır. Gerçekten de 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının Yargıtay içtihatları ile oluşan uygulaması bir silahlı örgüt tarafından çağrısı yapılan bir gösteride yalnızca bulunmuş olmasını ve açıkça söz konusu örgüte yönelik olumlu bir tutumla hareket etmesini bir kimsenin örgüt adına suç işlediğini kabul etmek için yeterli görmekte ve ilgili kişinin -cezası bir miktar indirilse bile- gerçek bir örgüt üyesi olarak cezalandırmasına izin vermektedir.

90. Anılan düzenlemede belirsizlik yaratan yönlerden bir başkası da bir kimsenin bir suçu örgüt adına işlediğinin kabul edilmesi hâlinde o kimsenin örgüte üye olarak kabul edilmesi ve örgüte üye olma suçundan cezalandırılmasıdır. 3713 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler terör suçlusu sayılmaktadır (bkz. § 27). 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin gerekçesinde örgüte hâkim olan hiyerarşik ilişki içinde olmamakla beraber örgüt adına suç işleyen bir kimsenin örgüt üyesi olarak kabul edilmesi ve bu nedenle de sorumlu tutulması gerektiği ifade edilmiştir (bkz. § 36). Yine 6352 sayılı Kanun'la yapılan değişikliğin gerekçesinde, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyenlerin 'örgüt üyesi olarak kabul edildiği' vurgulanmıştır (bkz. § 38). Yargıtay da terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyenlerin "dolayısıyla örgüt üyesi olduğunu" belirtmiştir (bkz. § 48).

...

92. Görüldüğü üzere bir kimsenin örgüt üyesi olarak mahkûm edilebilmesi için belirli bir zaman aralığı içindeki eylem ve davranışları incelenmekte ve bu kişinin silahlı bir terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğuna ilişkin sonuca detaylı bir değerlendirme ile varılmaktadır. ... Buna karşın başvurucunun davasında olduğu gibi aynı 314. madde, 220. maddenin (6) numaralı fıkrasının yollama yapılması suretiyle uygulandığında kişilerin bir hiyerarşik düzen dâhilinde hareket edip etmeme durumu değerlendirme dışında bırakılmakta; yalnızca PKK terör örgütü adına hareket ettiği düşünüldüğünde bir silahlı örgüt üyesi olmaktan mahkûm edilmektedir.

93. Özetle terör örgütüne üye olma suçu bakımından aranan belirli şartlar, örgüte üye olmayan ancak örgüt adına suç işleyen bir kimse yönünden aranmamakta ancak her iki

kategorideki kimseler örgüt üyesi olarak cezalandırılmaktadır. Bu durumda bir kimse terör örgütüyle zayıf da olsa bir şekilde bağlantısı bulunduğu iddia edilen bir suç işlediği gerekçesiyle ağır cezalar ile karşılaşmaktadır. Üstelik bu suçun somut olayda olduğu gibi temel hakların kullanımıyla ilgili olması durumunda örgüt adına kavramının oldukça geniş yorumu nedeniyle ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ya da örgütlenme veya din ve vicdan özgürlüğü gibi temel haklar üzerinde güçlü bir caydırıcı etki yaratılmaktadır. Açıktır ki 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası bakımından aranan mahkûmiyet ölçütleri 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasıyla bağlantılı olarak uygulandığında örgüt adına suç işlediği ileri sürülen kişiler aleyhine olacak şekilde belirsiz biçimde genişletilmektedir.

...

108. Yürürlükteki şekliyle 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasında örgüt adına işlendiği kabul edilebilecek suçlar dizisi öylesine geniştir ki hükmün lafzı -bu hükmün derece mahkemelerince kapsamlı biçimde yorumlanması da dâhil olmak üzere- kamu makamlarının keyfî müdahalelerine karşı yeterli düzeyde koruma sağlayamamakta, kişilerin esas suçlarına ilave olarak bir de öngörülemez biçimde örgüt adına suç işlemek suçundan cezalandırılmalarına engel olamamaktadır.

..."

10. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının giderilmesi ile benzer ihlallerin tekrarının önlenebilmesi amacıyla ihlale yol açan kanun hükmünün gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiş, bu doğrultuda kararın bir örneğini yasama organına göndermiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca aynı mahiyetteki tüm başvuruların tek tek incelenerek sonuçlandırılması yerine bir yandan ilgili kamu makamlarınca çözüme kavuşturulmasının sağlanmasını, diğer yandan da ihlalin kaynağının ortadan kaldırılarak yapısal sorunun çözülmesini teminen pilot karar usulünü uygulamıştır. Bu kapsamda eldeki başvuruya benzer nitelikteki mevcut başvurular ile bundan sonra yapılacak yeni başvuruların incelenmesinin Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 75. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren bir yıl süreyle ertelenmesine karar vermiştir (Hamit Yakut, §§ 125-134).

11. Anayasa Mahkemesinin Deniz Yavuncu ve diğerleri ([GK], B. No: 2018/5126, 23/2/2023) kararında, anılan kurala dayanılarak yapılan müdahalelerin kanunilik şartını sağlamadığı yönündeki Hamit Yakut kararının varlığına rağmen kanun koyucunun kararda belirtilen süre içinde 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasında herhangi bir kanun değişikliğine gitmediği gibi Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gerekleri doğrultusunda herhangi bir tedbir de almadığını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi Deniz Yavuncu ve diğerleri kararında; Hamit Yakut kararının uygulanmayarak yeni ihlalleri önlemek ve süregiden ihlalleri sonlandırmak için bahsi geçen Kanun'un gözden geçirilmemesinin Anayasa'nın 153. maddesinin sözüyle açıkça çelişen ve anayasa koyucunun iradesine aykırı bir yorum ve uygulama olduğunu, Anayasa'nın 26. ve 34. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olduğunu değerlendirmiştir. Anılan kararda sonuç olarak Hamit Yakut kararında yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı kabul edilerek müdahalelerin kanunilik şartını sağlamadığı kanaatine ulaşılmıştır (Deniz Yavuncu ve diğerleri, §§ 21-24).

12. Terör örgütü adına suç işleme fiilini düzenleyen 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrası, 2023 yılında mahkemeler tarafından Anayasa'ya uygunluk denetimi

amacıyla itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi önüne getirilmiştir. Anayasa Mahkemesi 26/10/2023 tarihli ve E.2023/132, K.2023/183 sayılı kararında, söz konusu hükmün kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarını önlemeye elverişli şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olmadığı kanaatine varmış; bu nedenle kanunilik ilkesini karşılamadığı sonucuna ulaşarak Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle ilgili düzenlemeyi iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi, iptal kararıyla oluşacak hukuki boşluğun kamu yararını ihlal edici nitelikte olduğunu değerlendirerek iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren dört ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir (AYM, E.2023/132, K.2023/183, 26/10/2023, § 40). Anılan karar 8/12/2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

13. Bu süreçte 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 11. maddesi 12/3/2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anılan madde ile 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesine eklenen (3) numaralı fıkranın birinci cümlesinde, aynı maddenin (1) numaralı fıkrası uyarınca terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişinin ayrıca beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte 7499 sayılı Kanun'la yapılan bu değişiklik de norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesi önüne taşınmıştır. Anayasa Mahkemesi 5/11/2024 tarihli ve E.2024/81, K.2024/189 sayılı kararında; 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesine 7499 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle eklenen (3) numaralı fıkranın birinci cümlesinin bir önceki iptal kararında belirtilen Anayasa'ya aykırılık gerekçelerinin tam olarak karşılanmadığını ifade ederek (anılan kararda bkz. § 24) Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar vermiş ve anılan kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren altı ay sonra yürürlüğe girmesine hükmetmiştir. Söz konusu iptal kararı 9/1/2025 tarihli ve 32777 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmasına rağmen kanun koyucu tarafından bu zamana kadar yeni bir yasal düzenleme yapılmamıştır.

14. Sonuç olarak yasama organı tarafından terör örgütü adına suç işleme suçuna ilişkin olarak eldeki başvuruya konu davalarda Anayasa Mahkemesinin Hamit Yakut ile Deniz Yavuncu ve diğerleri kararlarında ortaya koyduğu ilke ve sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı değerlendirilmiştir. Bu tespitlerle uyumlu olarak 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının uygulanmasından kaynaklanan müdahalelerin kanunilik şartını taşımadığı sonucuna varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. ve 34. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. İfade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı için adil yargılanma hakkı yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu Ekrem İnedi, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; davanın niteliği, yargılama aşamasında olağanüstü hal sürecinin ve koronavirüs salgın hastalığı döneminin gözetilerek yargılama süresinin değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları yinelemiştir.

18. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve

Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile değişen miktarlarda ya da miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Ayrıca ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucu Ekrem İnedi'ye taleple bağlı kalınarak net 20.000 TL, diğer başvuruculara ayrı ayrı net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Maddi zararlarına ilişkin olarak tazminat talebinde bulunan başvurucular, anılan zarara yönelik yeterli bilgi ve belge sunmadıklarından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İfade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 26. ve 34. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemelere (Şırnak Ağır Ceza Mahkemesi E.2014/706, K.2015/182; Ankara 6. Ağır

Ceza Mahkemesi E.2017/164, K.2020/415; İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesine [E.2017/2395, K.2018/656] iletilmek üzere Bakırköy 15. Ağır Ceza Mahkemesi E.2014/482, K.2017/299) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucu Ekrem İnedi'ye net 20.000 TL, diğer başvuruculara ayrı ayrı net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucu Eray Destegül'e AYRI, başvurucular Abdullah Özgün, Ali Sinan Çağlar ve Hasan Karapınar'a MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucular Ekrem İnedi ve Hasan Astan'a AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ SUAT ERTOSUN (17)

B. No: 2020/35114 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35114

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ SUAT ERTOSUN BAŞVURUSU (17)

(Başvuru Numarası: 2020/35114)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Ali Suat ERTOSUN

Vekili : Av. Halim İNÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kişilik haklarının ihlali sebebiyle açılan manevi tazminat davasının esası incelenmeden reddedilmesi nedeniyle şeref ve itibar hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Zaman ve Taraf gazetelerinin 2/8/2009 tarihli nüshalarında hakkında yayınlanan haber ve açıklamaların gerçek dışı, yanıltıcı, haksız ve mesleki itibarına saldırı teşkil eder mahiyette olduğundan bahisle ayrı ayrı 15.000 TL olmak üzere toplam 30.000 TL manevi tazminata karar verilmesi istemiyle Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2010/354 sayılı dosyasıyla dava açmıştır.

3. Başvurucu aynı konuda Taraf gazetesi aleyhine Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2010/365 sayılı dosyasıyla manevi tazminat davası açmış; mahkeme 22/6/2011 tarihli kararıyla davanın kısmen kabulüne, 6.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar vermiştir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 9/4/2012 tarihinde dosyanın Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesinin (Asliye Hukuk Mahkemesi) E.2010/354 sayılı dosyasıyla birleştirilerek görülmesi gerektiği gerekçesiyle hükmü bozmuştur. Anılan dosyalar birleştirilerek Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2010/354 sayılı dosyasında görülmeye başlanmıştır.

4. Asliye Hukuk Mahkemesi 28/12/2016 tarihli kararıyla anılan yayın kuruluşları yönünden 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (675 sayılı KHK) uyarınca davanın dava şartı yokluğu sebebiyle reddine karar vermiştir. Söz konusu karar Yargıtay 4. Hukuk Dairesince 3/4/2018 tarihinde onanmıştır.

5. Bu karar uyarınca başvurucu 13/7/2017 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Ankara Defterdarlığına (İdare) başvurmuştur. Yapılan başvuru cevap verilmeyerek zımnen reddedilmiştir.

6. Bunun üzerine başvurucu 10/11/2017 tarihinde Ankara 16. İdare Mahkemesi nezdinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde haberin detayına yer verdikten sonra Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından davalı diğer yayın kuruluşları yönünden lehine manevi tazminatın ödenmesine karar verildiğini, haberin neden kişilik haklarına saldırı teşkil ettiğini detaylıca açıkladıktan sonra 30.000 TL tazminatın dava konusu yayın tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile tarafına ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

7. Ankara 16. İdare Mahkemesince 28/5/2018 tarihinde dava yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının İstanbul İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. Kararda dava konusu hususta tasarrufta bulunma yetkisinin il defterdarlıklarına -İl KHK İşlemleri Bürosuna- ait olduğu, Zaman ve Taraf gazetelerinin faaliyet merkezlerinin İstanbul'da bulunduğu belirtilmiştir.

8. İstanbul 5. İdare Mahkemesi (Mahkeme) tarafından 31/10/2019 tarihinde dava reddedilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Yukarıda hükmü verilen 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca; olağanüstü hal kapsamında kapatılan kurum ve kuruluşların kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle tevsik edilen borç ve yükümlülüklerini tespite ve hiçbir şekilde devralınan varlıkların değerini geçmemesi, ek mali külfet getirmemesi, kefaletten doğmaması ve Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY)'ne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle gerçek mal veya hizmet ilişkisine dayanması şartıyla bu varlıkların değerlendirilmesi suretiyle bunları uygun bir takvim dahilinde ödemeye Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır.

...

Olayda; yayınlanan haberler nedeniyle davacı açısından 30.000,00-TL manevi zarar ortaya çıkardığı iddia edilen Feza Gazetecilik A.Ş.'nin yayın hakkı sahibi olduğu Zaman Gazetesi ve Taraf Gazetecilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin yayın hakkı sahibi olduğu Taraf Gazetesi 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca kapatılarak Hazineye devredilmiş ise de, 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca kapatılan kurumların borç ve yükümlülüklerini, gerçek mal veya hizmet ilişkisine dayanması şartıyla uygun bir takvim dahilinde ödemeye yetkili kılınan davalı idarenin, davacının manevi zararını tazmin etme yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Bu durumda; 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 5. maddesinde belirtildiği şekilde davacı ile kapatılan Zaman ve Taraf Gazetesi arasında 'gerçek mal veya hizmet ilişkisi' bulunmadığından, dava konusu manevi tazminat talebinin kabul edilebilir olmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır."

9. Başvurucu, karara karşı 5/2/2020 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçesinde açtığı davada manevi tazminat isteminde bulunduğunu, dava devam ederken çıkartılan 675 sayılı KHK uyarınca dava şartı yokluğundan davasının reddedildiğini, usule uygun başvuru sonrası açtığı davanın bu defa gerçek mal ve hizmet ilişkisi bulunmadığından bahisle kabul edilmediğini belirtmiştir.

10. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 9/9/2020 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

11. Başvurucu, 9/10/2020 tarihinde nihai kararı öğrendikten sonra 6/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon makul sürede yargılanma hakkının kabul edilemez olduğuna, mahkemeye erişim hakkının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, aleyhinde çıkan haber nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini belirtmiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan dava sonucunda manevi tazminata hak kazanmasına rağmen dava esnasında çıkarılan 675 sayılı KHK nedeniyle davanın usulden reddedildiğini ifade etmiştir. Daha sonra yargı kararı uyarınca ilgili idareye başvurduğunu, bu defa usule uygun başvuru sonrası açtığı davanın gerçek mal ya da hizmet ilişkisi bulunmadığı belirtilerek esasa ilişkin bir inceleme yapılmadan reddedildiğini vurgulayarak mahkemeye erişim hakkının ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan başvurucu, kişilik haklarına basın yolu ile yapılan ağır saldırıya karşı dava açabileceği bir mahkemenin bulunmaması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine de formda yer vermiştir.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu tarafından açılan davanın reddine karar verilmesinin yargı mercilerinin hukuk kurallarının yorumlamasına ilişkin olduğu, yargı mercilerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde kalıp kalmadığı hususunun Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki benzer iddiaları yinelemiştir.

15. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu, adil yargılanma hakkının ve maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürse de iddialar özü itibarıyla şeref ve itibar hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile ilgilidir. Zira başvurucu kişilik haklarına saldırı nedeniyle tazminat davası açmış olmakla birlikte bu davanın esasının incelenmemesinden şikâyet etmektedir. Bu durumda başvuru şeref ve itibar hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan şeref ve itibar hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa'nın 12. maddesine göre herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bu genel nitelikteki anayasal düzenleme ile

bireylerin kişilik değerlerine yönelen ve zarar veren olumsuz tutum ve davranışlar dışlanmaktadır. Ayrıca Anayasa'nın 5. maddesinde bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması, maddi ve manevi varlıklarının geliştirilmesi için gerekli şartların hazırlanması devletin temel amaç ve görevlerinden biri olarak sayılmaktadır. (Ali Çığır [1. B.], B. No: 2015/19298, 8/5/2019, § 32; Erol Kumcu [2. B.], B. No: 2015/18988, 9/5/2019, § 32).

18. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese, hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47).

19. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, başarı şansı sunması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir müdahale bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad [2. B.], B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61; Cüneyt Durmaz (2) [GK], B. No: 2016/35468, 15/12/2021, § 45; Hakan Buzhane [GK], B. No: 2019/1278, 4/7/2024, § 14).

20. Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkı, temel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla oluşturulan idari ve yargısal mekanizmalara yapılan başvuruların mutlaka başvurucu lehine sonuçlanmasını güvence altına almamaktadır. Bu bağlamda ilgili idari ve yargısal mercilere düşen ödev, başvurucunun şikâyetinin esasını inceleyerek ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karara bağlamaktır. Bununla birlikte mahkemelerin yorum ve değerlendirmelerinin söz konusu başvuru yoluna müracaat edilmesini anlamsız kılacak, başarı şansını zayıflatacak derecede keyfîlik içermesi ya da açıkça makul olmayan bir muhakemeye dayanması hâlinde etkili başvuru hakkı ihlal edilebilir (Seyfettin Şimşek [2. B.], B. No: 2019/21111, 30/3/2022, § 41; Kenan Yıldırım [GK], B. No: 2017/28711, 14/9/2023, § 51).

21. Kişilerin etkili başvuru hakkı açısından sahip oldukları güvencenin kapsamı, ihlal iddiasına konu edilen hakkın niteliğine göre değişmektedir. Fakat genel olarak ifade edilmelidir ki Anayasa'nın 40. maddesi uyarınca sağlanması gereken başvuru yolunun hem teoride hem de uygulamada ileri sürülen ihlali önleme, ihlal devam etmekte ise sonlandırma veya gerçekleşip sona ermiş ihlallere yönelik olarak da makul bir tazmin imkânı sunma açısından etkili olması gerekmektedir (K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 71). Bu nitelikte bir başvuru yolu yoksa etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılacaktır (Mahfuz Güleryüz [1. B.], B. No: 2020/25276, 9/1/2024, § 48).

22. İncelenen olayda başvurucu, gazetede yer alan haber nedeniyle manevi tazminat davası açmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi 675 sayılı KHK uyarınca dava şartı bulunmadığını belirterek davanın reddine hükmetmiştir. Başvurucu bu karar üzerine İdareye başvurmuş; İdare yapılan başvuruyu zımnen reddetmiştir. Sonrasında başvurucu 30.000 TL manevi tazminat istemli davasını idari yargıya taşımıştır. Mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Kararda 17/8/2016 tarihli ve 29804 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 15/8/2016 tarihli ve 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (670 sayılı KHK) uyarınca Hazineye devredilen gazetenin borçlarının gerçek mal veya hizmet ilişkisine dayanması şartıyla davalı idarenin tazmin etme yükümlülüğü bulunduğunu ifade etmiştir. Başvurucu ile gazete arasında gerçek mal veya

hizmet ilişkisi bulunmadığından dava konusu manevi tazminat talebinin kabul edilebilir olmadığı belirtilmiştir. Karar istinaf aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

23. Başvurucu, davanın esasına ilişkin iddia ve savunmalarının yargı mercilerince incelenmediğinden yakınmaktadır.

24. Anayasa Mahkemesi, somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Ali Suat Ertosun (16) ([GK], B. No: 2020/1500, 18/9/2025) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir (aynı kararda bkz. §§ 34-38). Anayasa Mahkemesi, bu kararda öncelikle gazetede yer alan haber nedeniyle Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan manevi tazminat davasının 675 sayılı KHK'nın 16. maddesi uyarınca dava şartı yokluğu nedeniyle, daha sonra idari yargıda açılan davanın ise gazetenin başvurucuya somut, maddi vakıaya dayalı, muhasebeleştirilmiş, denetim ve değerlendirmeye açık kesinleşmiş bir ilama dayalı borcu bulunmadığı gerekçesiyle reddedildiğini, dolayısıyla davanın esasının incelenemediğini vurgulamıştır. Kararda, başvurucunun açtığı manevi tazminat davasının 675 sayılı KHK'nın 16. maddesi kapsamında kalıp kalmadığının belirlenmesi için bu maddenin açıkça atıfta bulunduğu 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin kapsamının ve öngördüğü usulün incelenmesi gerektiği belirtilmiş, sonuç olarak başvurucunun açtığı manevi tazminat davasının anılan KHK hükümleri kapsamında olup olmadığının belirsiz kaldığı ve her iki yargı yolu arasında farklı içtihatlar oluştuğu vurgulanarak uğranılan zarara ilişkin yeterli giderim sağlanamadığı tespit edilmiştir (aynı kararda bkz. §§ 41, 42, 45).

25. Eldeki olayda Ankara 20. Asliye Hukuk Mahkemesi başvurucu lehine 6.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verse de 675 sayılı KHK'nın yürürlüğe girmesi nedeniyle netice itibarıyla dava şartı bulunmaması sonucunda dava usulden reddedilmiş, işin esasına girilmemiştir. Başvurucunun 675 sayılı KHK çıkarılmadan önce kişilik hakkının ihlal edildiği iddiasıyla uğradığı manevi zararın tazmini amacıyla başvurabileceği yegane yol hukuk mahkemesi nezdinde manevi tazminat davası açmaktır. Başvurucu da bu yolu kullanarak davasını açmıştır. Yargılama kesinleşmeden 675 sayılı KHK'nın çıkarılmasının sorumluluğu başvurucuya yüklenemez.

26. Mahkeme ise gazete ile başvurucu arasında gerçek mal veya hizmet ilişkisi bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Mahkeme 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin ilk fıkrasında yer alan kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle tevsik edilen borç ve yükümlülükleri ibaresini bu şekilde yorumlamıştır.

27. 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası da dikkate alındığında icra edilebilir bir alacakla ilgili olarak kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edileceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ilgili idari mercinin ve bu kararı denetleyen idare mahkemesinin somut olayda olduğu gibi kanaat getirici defter, kayıt ve belgelere dayalı bir alacağı anılan KHK kapsamında değerlendirebilecekleri söylenebilir. Ancak olayda olduğu gibi devam eden bir manevi tazminat davası yönünden henüz böyle bir alacak söz konusu olmadığı için anılan KHK hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün değildir (Ali Suat Ertosun (16), § 43).

28. 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinde açıkça 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine atıf yapılarak bu hükme göre işlem yapılacağı belirtildiği için olaydaki gibi bir manevi tazminat davasında da dava şartı yokluğundan davanın reddine karar verilebileceği söylenemez. Aksine bir yorum idari mercilerin 670 sayılı KHK'nın 5. maddesindeki usule aykırı olacağı gibi alacağın kanaat getirici defter, kayıt ve belgelere dayalı olması ölçütüyle de bağdaşmayacaktır. Diğer bir deyişle 675 sayılı KHK'nın 16. Maddesinde 670 sayılı KHK'nın 5. maddesindeki usulün

uygulanması öngörüldüğüne göre devam eden bir manevi tazminat davasının kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilebilecek bir alacak olarak görülebilmesi mümkün değildir (Ali Suat Ertosun (16), § 44).

29. Asliye Hukuk Mahkemesince, 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinde 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine atıfta bulunulduğu gözönünde bulundurulmamıştır. Hâlbuki kapatılan gazete aleyhine açılan şeref ve itibarın korunması ile ilgili manevi tazminat davasının 675 sayılı KHK'nın 16. maddesi kapsamında kalıp kalmadığının belirlenmesi için bu maddenin açıkça atıfta bulunduğu 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin kapsamı ve öngördüğü usulün incelenmesi gerekirdi. İdari yargı mercilerince de belirtildiği üzere kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilebilecek bir alacak mahiyetinde olmadığı için 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin ve dolayısıyla atıfta bulunulan 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinin uygulanabilmesi mümkün değildir. Somut olayda ise Asliye Hukuk Mahkemesince dava anılan hüküm uygulanarak dava şartı yokluğundan reddedilmiş, karar temyiz aşamasında da onanmıştır. Dolayısıyla davanın esası incelenmemiştir. Sonuç olarak başvurucunun açtığı manevi tazminat davasının anılan KHK hükümleri kapsamında olup olmadığı belirsiz kalmış, her iki yargı yolu arasında -bu olay özelinde- farklı içtihatlar oluşmuştur (Ali Suat Ertosun (16), § 45).

30. Adli ve idari yargı makamlarınca ortaya konulan bu yaklaşım, şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenmemesine ve bu nedenle şeref ve itibarın korunması hakkına yapıldığı ileri sürülen saldırı nedeniyle uğranılan zararın tespit ve tazminine ilişkin yeterli giderimin sağlanmamasına yol açmıştır. Sonuç olarak somut başvuruda, aynı nitelikteki ihlal iddialarının incelendiği Ali Suat Ertosun (16) kararında açıklanan ilkelerden ve gerekçelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre esas inceleme kapsamında bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve varsa ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı belirlenmektedir. Aynı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ise ihlal kararı verilmesi hâlinde gerekli görüldüğü takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Buna göre ihlal sonucuna varıldığında ilgili temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verilmesinin yanında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağının belirlenmesi, diğer bir ifadeyle ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedil[mesi] de gerekir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 54).

34. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu

kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, § 55).

35. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

36. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemler, yargısal işlemler veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (Mehmet Doğan, § 57). İhlalin yargılama mercilerinin ilgili mevzuatı yorumlamasından kaynaklandığı bazı hâllerde tazminata hükmedilmesi ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilmesi için yeterlidir.

37. Somut olayda Asliye Hukuk Mahkemesi, 675 sayılı KHK uyarınca, açılan manevi tazminat davasını usulden reddetmiştir. Ancak bu yorum yapılırken 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinde 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine atıfta bulunulduğu gözönünde bulundurulmamıştır. Zira başvurucunun açtığı davada istediği manevi tazminatın idari yargı mercilerince de belirtildiği üzere kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilebilecek bir alacak mahiyetinde olmadığı için 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin ve dolayısıyla atıfta bulunulan 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinin bu davada uygulanabilmesi mümkün değildir. Bireysel başvuruya konu nihai karar ise idari yargıya aittir. Mahkeme başvurucunun gazeteye karşı tazminat davası açtığını, yargılama kesinleşmediğinden ortada kanaat getirici defter, kayıt ve belgelere dayalı bir alacak olmadığı yorumunu yapmıştır. Başka bir deyişle kesinleşmeyen manevi tazminat alacağını değerlendirmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

38. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. İhlalin nedeni ise başvurucunun açtığı manevi tazminat davasının KHK hükümleri kapsamında olup olmadığına ilişkin olarak adli ve idari yargı kollarında yer alan merciler tarafından yapılan yorumdan kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlalin manevi tazminat davasının karara bağlanması konusunda yargı kolları arasında verilen kararların farklılığından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvurucu lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

39. Bu itibarla Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya talebine bağlı kalınarak net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibar hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET AYDEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/36893 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36893

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET AYDEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36893)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucular : 1. Ahmet AYDEMİR

Vekilleri : Av. Mehmet KURT 2. Çetinkaya GÜNGÖR Av. Gizem ÖZDEM GÖNÜLALAN 3. İlhan YILMAZ Av. Mustafa GEMİCİ 4. Murat GÜMÜŞ Av. Ahmet ÇEVİK 5. Necmettin UCE Av. Rıdvan GÜR 6. Sabri AÇIŞ Av. Osman ASLAN 7. Sefer ABİ Av. Mikail DEMİROĞLU 8. Ahmet URAL Av. Kenan YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçilik alacağının ödenmesine karar verilmesi talebiyle açılan davanın dava şartı yokluğu gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, bir kısım alacak kalemlerinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. 2020/36893 Numaralı Bireysel Başvuru

2. Başvurucu, işçi olarak çalışmaktayken iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu 20/8/2019 tarihinde Van 1. İş Mahkemesinde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 107. maddesi gereğince fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 5.000 TL kıdem tazminatı, 1.000 TL ihbar tazminatı talepli dava açmıştır. Mahkeme alacakların tespiti için dosyayı hesap bilirkişisine göndermiştir. 16/12/2019 tarihli bilirkişi raporunda başvurucunun 4.900,51 TL net kıdem tazminatı, 1.258,63 TL net ihbar tazminatı alacağı olduğu tespit edilmiştir. Mahkeme 13/2/2020 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar

vermiştir. Kararında 4.900,51 TL net kıdem tazminatına, 1.000 TL net ihbar tazminatına hükmetmiştir. Karara karşı davalı işveren tarafından istinaf kanun yoluna başvurulmuştur.

3. Van Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 15/10/2020 tarihli kararı ile mahkeme kararını kaldırmış ve davanın hukuki yarar yokluğundan usulden reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun taleplerinin miktar ve değerini belirleyebilecek durumda olduğu, belirsiz alacak davası açmakta hukuki yararı bulunmadığı değerlendirmesini yapmıştır.

B. 2021/45173 Numaralı Bireysel Başvuru

4. Başvurucu, işçi olarak çalışmaktayken iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu 19/4/2018 tarihinde Ankara 44. İş Mahkemesinde fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak ve alacağının tam ve kesin olarak belirlenebilmesi mümkün olduğunda artırılmak üzere kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, fazla mesai ücreti, ulusal bayram ve genel tatil ücreti, hafta tatili alacakları için dava açmıştır. Başvurucu her bir alacak kalemi için ayrı ayrı 100 TL talep etmiştir.

5. Mahkeme alacakların tespiti için dosyayı hesap bilirkişisine göndermiştir. Bilirkişi raporunda hafta tatili ücreti alacağı dışındaki alacak kalemleri yönünden hesaplamalar yapılmıştır. Başvurucu, alacak kalemlerini bilirkişi raporunda tespit edilen indirimsiz hesaplamalar üzerinden ıslah etmiştir. Mahkeme 26/2/2019 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Kararında brüt fazla mesai ücreti ile ulusal bayram ve genel tatil ücretine hükmetmiştir. Hafta tatili alacağı talebi sübut bulmadığından bu talebi reddetmiştir. Kıdem ve ihbar tazminatına yönelik talepleri ise belirsiz alacak davası olarak açıldığından hukuki yarar yokluğundan reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, kıdem ve ihbar tazminatına yönelik alacaklar yönünden başvurucunun aldığı ücreti bilebilecek durumda olduğunu, bu talepler yönünden belirsiz alacak davası açmakta hukuki menfaati bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucu bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu; istinaf dilekçesinde kıdem ve ihbar tazminatına ilişkin alacaklarla ilgili olarak pompacı olarak çalıştığını, ücret bordrosuna yansımayan alacak kalemleri olduğunu, bu alacakları hesap edebilecek durumda bulunmadığını ileri sürmüştür. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 30. Hukuk Dairesi 24/3/2021 tarihli kararıyla istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, ücret bordrolarında düzenlilik arz eden ek ödeme ve yardım tahakkukunun bulunmadığı, kıdem ve ihbar tazminatlarının belirsiz alacak davasına konu edilemeyeceği değerlendirmesini yapmıştır.

C. 2022/24561 Numaralı Bireysel Başvuru

6. Başvurucu, işçi olarak çalışmaktayken iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu 19/2/2016 tarihinde Kozluk Asliye Hukuk Mahkemesinde (iş mahkemesi sıfatıyla) belirsiz alacak davası açmıştır. Bu davada fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak ihbar tazminatı, kıdem tazminatı, yıllık izin ücreti alacağı, işe başlatmama tazminatı, boşta geçen süre tazminatı, asgari geçim indirimi alacağı, hafta tatili alacağı, fazla mesai alacağı, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacağı talep etmiştir. Her bir alacak kalemi bakımından ayrı ayrı 10 TL harca esas değer belirlemiştir.

7. Mahkemece alınan 9/7/2018 tarihli bilirkişi raporunda talep edilen alacaklar yönünden hesaplamalar yapılmıştır. Başvurucu, rapora itiraz etmiştir. Mahkeme rapora itirazları reddetmiş ve başvurucuya ıslah için süre vermiştir. Başvurucu, alacak kalemlerini ıslah etmiştir. Mahkeme 30/4/2019 tarihinde davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar vermiştir. Mahkeme; kıdem, ihbar, işe başlatmama ve boşta geçen süre tazminatı yönünden

davanın hukuki yarar yokluğu sebebiyle usulden reddine, diğer alacak kalemleri yönünden ise ıslah talebi ve bilirkişi raporu doğrultusunda davanın kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, işe başlatmama tazminatı ve boşta geçen süre alacağı bakımından alacağın miktarının belirlenememesi gibi bir durumun söz konusu olmadığını, belirlenebilir nitelikteki bir alacak için belirsiz alacak davası açmakta başvurucunun hukuki yararının bulunmadığını belirtmiştir. Davalı işveren karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

8. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesi 31/12/2021 tarihli kararı ile davalı işverenin bir kısım istinaf talebini kabul etmiş ve kararı kaldırmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi gerekçesinde, asgari geçim indirimi alacağının da belirsiz alacak davası olarak açılamayacağı değerlendirmesinde bulunmuştur. Buna göre asgari geçim indirimi alacağı talebinin de hukuki yarar yokluğundan reddine karar vermiş, diğer alacak kalemleri yönünden mahkeme kararındaki gibi hüküm tesis etmiştir.

D. 2022/44545 Numaralı Bireysel Başvuru

9. Başvurucu, işçi olarak çalışmaktayken iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu 20/11/2015 tarihinde Siirt 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (iş mahkemesi sıfatıyla) belirsiz alacak davası açmıştır. Bu davada fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak eksik ödenen kıdem tazminatı, fazla mesai alacağı, yıllık ücretli izin alacağı, hafta tatili alacağı, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacağı, servis aracı tahsis ücreti alacağı, ücret/maaş zam fark alacağı, sosyal yardım ödemeleri ve ikramiye alacağı talep etmiştir.

10. Mahkeme alacakların tespiti için dosyayı hesap bilirkişisine göndermiştir. Bilirkişi raporunda, bir kısım alacak yönünden hesaplama yapıldığı görülmüştür. Başvurucu 20/9/2017 tarihli dilekçe ile bilirkişi raporunda tespit edilen alacaklar yönünden bedel artırım talebinde bulunmuştur.

11. 14/12/2018 tarihli duruşmada davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar verilmiştir. Bu kararla kıdem tazminatına, yıllık izin ücreti alacağına, yakacak yardımı alacağına, yemek yardımı alacağına, giyim yardımı alacağına, gıda yardımı alacağına, bayram yardımı alacağına, izin yardımı alacağına hükmedilmiştir. Servis ücreti, ücret, maaş, zam fark alacakları, ikramiye, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücreti ve fazla mesai alacak taleplerinin ise reddine karar verilmiştir. Başvurucu ve davalı işveren karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

12. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesinin 18/11/2021 tarihli kararı ile anılan karar kaldırılmıştır. Kararda; kıdem tazminatı, yıllık izin, ikramiye, aile ve çocuk yardımı, yemek ve yakacak yardımı, evlenme yardımı, doğum yardımı, giyim yardımı, gıda yardımı, bayram yardımı, izin yardımı altında talep edilen sosyal yardım ödemeleri, servis aracı tahsis ücreti, ücret fark alacağı ücret alacağı niteliğinde değerlendirilmiş olup Yargıtay içtihatlarına göre belirsiz alacak davasına konu edilemeyeceği gerekçesiyle bu alacaklar yönünden davanın hukuki yarar yokluğundan reddine karar verilmiştir. Fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacak talepleri bakımından ise bu alacakların ispatlanamadığı gerekçesiyle davanın reddine hükmedilmiştir. Başvurucu, kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 2/3/2022 tarihli kararla söz konusu kararın onanmasına karar vermiştir.

E. 2022/59397 Numaralı Bireysel Başvuru

13. Başvurucu, işçi olarak çalışmaktayken iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu 1/6/2016

tarihinde Kayseri 2. İş Mahkemesinde alacak davası açmıştır. Bu davada fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, fazla mesai alacağı, yıllık ücretli izin alacağı, hafta tatili alacağı, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacağı talep etmiştir.

14. Mahkeme alacakların tespiti için dosyayı hesap bilirkişisine göndermiştir. 17/9/2018 tarihli bilirkişi raporunda bir kısım alacak yönünden hesaplama yapıldığı görülmüştür. Başvurucu ve davalı taraf bilirkişi raporuna karşı itirazlarını sunmuştur. Başvurucu, rapora itirazında aynı zamanda dava dilekçesinde talep ettiği tüm alacaklara ilişkin davayı belirsiz alacak davası niteliğinde açtığını beyan etmiştir. Başvurucu 6/3/2019 tarihli dilekçe ile bilirkişi raporunda tespit edilen alacaklar yönünden ıslah talebinde bulunmuştur.

15. Mahkemece 7/5/2019 tarihinde davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar verilmiştir. Bu kararla genel tatil alacağının kabulüne, fazla çalışma ve hafta tatili alacağı taleplerinin ise reddine hükmedilmiştir. Kıdem tazminatı, ihbar tazminatı ve yıllık izin alacağı ise hukuki yarar yokluğu nedeniyle usulden reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; kıdem tazminatı, ihbar tazminatı ve yıllık izin alacağı talepleri yönünden bu alacakların gerçekte belirlenebilir alacak olması ve belirsiz alacak davasına konu edilemeyeceği değerlendirmesi yapılmıştır. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, alacaklarının belirlenebilir nitelikte olmadığını ileri sürmüştür.

16. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 30. Hukuk Dairesi 27/4/2022 tarihli kararla istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun işyerinde işveren tarafından sosyal yardım sağlandığını ileri sürmeksizin kıdem ve ihbar tazminatı ile yıllık ücretli izin alacaklarını belirsiz alacak davası ile talep ettiğini ve bu alacakların bu hâlde belirlenebilir olduğunu değerlendirmiştir.

F. 2022/107939 Numaralı Bireysel Başvuru

17. Başvurucu, işçi olarak çalışmaktayken emekli olmuştur. Başvurucu 27/2/2019 tarihinde Hakkâri Asliye Hukuk Mahkemesinde (iş mahkemesi sıfatıyla) belirsiz alacak davası açmıştır. Bu davada yıllık izin ücreti talep etmiştir.

18. Mahkeme alacakların tespiti için dosyayı hesap bilirkişisine göndermiştir. Bilirkişi raporunda başvurucunun alacağı tespit edilmiştir. Başvurucu 23/11/2021 tarihli talep artırım dilekçesi ile talebini 90.901,60 TL'ye artırmıştır.

19. Mahkeme 30/11/2021 tarihli duruşmada davanın kısmen kabulüne ve 69.545,20 TL yıllık izin ücreti alacağına karar vermiştir. Karara karşı taraflar istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Van Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 24/11/2022 tarihli kararı ile mahkeme kararını kaldırmış ve davanın hukuki yarar yokluğundan usulden reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, yıllık izin alacağının başvurucu tarafından belirlenebilir nitelik taşıdığı tespitini yapmıştır.

G. 2023/6327 Numaralı Bireysel Başvuru

20. Başvurucu, iş akdini feshetmiştir. Başvurucu 11/8/2022 tarihinde Antalya 5. İş Mahkemesinde belirsiz alacak davası açmıştır. Bu davada kıdem tazminatı, fazla çalışma ücreti, ücret, yıllık izin ücreti ve ulusal bayram ve genel tatil ücreti talep etmiştir.

21. Mahkeme 24/8/2022 tarihli tensip zaptı ile davayı fazla mesai ücret talebi yönünden tefrik etmiştir. 14/12/2022 tarihinde davanın usulden reddine miktar itibarıyla kesin olmak üzere karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde özetle dava konusu alacakların belirlenebilir nitelikte olduğu değerlendirmesini yapmıştır.

H. 2023/89062 Numaralı Bireysel Başvuru

22. Başvurucunun iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu 4/7/2019 tarihinde Van 1. İş Mahkemesinde belirsiz alacak davası açmıştır. Bu davada kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, fazla çalışma alacağı, asgari geçim indirimi alacağı, hafta tatili ücreti alacağı, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacağı, yıllık izin ücreti alacağı talep etmiştir.

23. Mahkeme alacakların tespiti için dosyayı hesap bilirkişisine göndermiştir. Bilirkişi raporunda başvurucunun alacakları tespit edilmiştir. Başvurucu 4/1/2021 tarihli ıslah dilekçesi sunmuştur. Bu ıslah dilekçesinde davanın türünün kısmi dava olduğunu, sehven belirsiz ibaresinin kullanıldığını beyan etmiş ve alacak kalemlerini ıslah etmiştir.

24. Mahkemece davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar verilmiştir. Kararda; fazla çalışma ücretine, hafta tatili ücreti alacağına, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacağına hükmedilmiştir. Başvurucunun kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, yıllık ücretli izin alacağı ve asgari geçim indirimi alacakları yönünden açtığı davası dava şartı yokluğu nedeniyle usulden ayrı ayrı reddedilmiştir. Dava şartı yokluğundan usulden reddedilen alacaklar yönünden gerekçede davanın belirsiz alacak davası olarak açıldığı değerlendirmesi yapılmıştır. Bu alacakların da belirlenebilir olduğu, bu alacaklar yönünden belirsiz alacak davası açılamayacağı sonucuna varılmıştır. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

25. Van Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 21/9/2023 tarihli kararıyla istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

26. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

27. Başvurucular Ahmet Ural, Sabri Açış ve Necmettin Uce adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Aralarında bağlantı bulunması nedeniyle süresi içinde yapılan 2021/45173, 2022/24561, 2022/44545, 2022/59397, 2022/107939, 2023/6327 ve 2023/89062 numaralı başvuruların süresinde yapılan 2020/36893 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucular belirsiz alacak davasına ilişkin olarak Yargıtay 9. Hukuk ve 22. Hukuk Daireleri arasında içtihat farklılıkları olduğunu, dava türünü netleştirme hususunda kendilerine süre verilmediğini, başvuruya konu alacak kalemlerinin belirlenebilmesinin kendilerinden beklenemeyeceğini, davayı ayakta tutacak diğer imkânlar denenmeden davanın dava şartı yokluğundan reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

1. 2022/24561 (Asgari Geçim İndirimi Alacağı Bakımından) ve 2022/44545 (Fazla Çalışma, Hafta Tatili, Ulusal Bayram ve Genel Tatil Ücreti Dışındaki Alacaklar Bakımından) Numaralı Başvurular ile Diğer Başvurular Yönünden

29. Bir kısım başvuru yönünden verilen Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili kurumlardan temin edilen belgeler sunulmuş ve yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği

bildirilmiştir. Bir kısım başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyan dilekçelerinde bireysel başvuru formunda ileri sürdükleri şikâyetleri yinelemiştir.

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

31. Anayasa Mahkemesi, somut başvuruya benzer nitelikteki iddiaları İsmail Avcı kararında ([1. B.], B. No: 2019/12190, 22/2/2022) incelemiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararında özetle, başvuru konusu olaya dair verilen dava şartı yokluğundan usule ilişkin kısmen ret kararı ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığının karar gerekçesinde dayanılan kanun maddelerinden anlaşıldığını, davanın kısmen usulden reddedilmesinin mahkemelerin hukuken yarar elde edilemeyecek davalarla meşgul edilmesinin önlenmesi ve kişilerin medeni hakkıyla ilgili uyuşmazlığın karara bağlanması hususunda daha elverişli olan dava yoluna başvurmaya zorlanması şeklinde meşru bir amacı olduğunu belirtmiş, başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve bu sınırlamayla başvurucuya ağır bir külfet yüklenip yüklenmediği hususlarını değerlendirmiştir.

32. Bu bağlamda ölçülülük yönünden müdahale için seçilen aracın amaca ulaşılmasını sağlayıp sağlamadığı incelenmiş, genel eda davası olarak açılması gerekirken belirsiz alacak davası şeklinde açılan davanın usulden reddedilmesinin medeni hakla ilgili uyuşmazlığın çözümü için en etkili olan davanın açılmasını temin etme amacına ulaşılması yönünden elverişli bir araç olduğu değerlendirilmiştir. Ancak müdahalenin ölçülü olabilmesi için bu aracın son çare olması gerektiğine işaret edilmiştir.

33. Kararda 6100 sayılı Kanun'un usule aykırı olarak düzenlenen dava dilekçelerinin usulüne uygun hâle getirtilmesine yönelik olarak davacının maddi hakkının birtakım şekil eksiklikleri sebebiyle usule feda edilmesinin önlenmesi ve bu suretle mahkemeye erişim hakkından yararlanmasının sağlanması amacıyla hâkime güçlü yetkiler verdiği belirtilmiş, hatalı olarak belirsiz alacak davası biçiminde açıldığının düşünülmesi hâlinde davanın genel eda davası olduğu kabul edilerek başvurucunun talep sonucunu netleştirmesi için başvurucuya süre verilmesinin davanın usulden reddi biçimindeki ağır bir müdahaleden kaçınılmasını sağlayacak bir araç olduğu ifade edilmiştir.

34. Dolayısıyla davanın hukuki yarar yokluğundan reddedilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalede, medeni hakla ilgili uyuşmazlığın karara bağlanması yönünden en etkili olan davanın açılmasını sağlama amacına ulaşılması için daha hafif müdahale teşkil eden aracın seçilmesi yerine başvurucunun mahkemeye erişimini imkânsız kılan ağır bir aracın tercih edilmesinin gereklilik şartına uygun olmadığı belirtilerek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

36. Başvuruculardan bir kısmı; gerekçeli karar hakkının, mülkiyet hakkının, hukuki dinlenilme hakkının ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden başvuruculardan diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar

verilmesi gerekir.

2. 2022/24561 Numaralı Başvuruda Kıdem, İhbar, İşe Başlatmama ve Boşta Geçen Süre Tazminatları Yönünden

37. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir.

38. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle iç hukukta düzenlenen başvuru yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve adli mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (Bayram Gök [2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 19).

39. Olayda başvurucunun kıdem, ihbar, işe başlatmama ve boşta geçen süre tazminatlarına yönelik alacak talepleri Kozluk Asliye Hukuk Mahkemesinin (iş mahkemesi sıfatıyla) 30/4/2019 tarihli kararı ile hukuki yarar yokluğu sebebiyle usulden reddedilmiştir. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmamıştır. İstinaf kanun yoluna yalnızca davalı işveren tarafından başvurulmuştur. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesi de 31/12/2021 tarihli kararı ile mahkeme kararını kaldırmışsa da bu alacaklar yönünden yine davanın hukuki yarar yokluğundan reddine karar vermiştir.

40. Bu itibarla başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurmadığı, şikâyetlerini öncelikle yargısal makamlar önünde dile getirme imkânı bulunmasına rağmen iç hukukta sahip olduğu yargısal yolları usulünce tüketmediği sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. 2022/44545 Numaralı Başvuru Yönünden (Fazla Çalışma, Hafta Tatili, Ulusal Bayram ve Genel Tatil Ücretleri Bakımından) Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

42. Başvurucu; fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücretleri yönünden tanık beyanlarının zayıf ve ispata yeter bulunmadığı gerekçesiyle başkaca hiçbir araştırma ve irdeleme yapılmadan reddedildiğini, dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

43. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1178, 5/11/2015, §§ 49-54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

44. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis

edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dahildir (Mahmut Duran ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

45. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu [1. B.], B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28). Dolayısıyla Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi [1. B.], B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 37).

46. Diğer taraftan yargı mercileri önünde hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların yargı mercilerince kesin olarak reddedildiği durumlarda açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz takdir hatası içermediği sürece meşru bir beklentinin bulunduğu sonucuna varılamaz (Yusuf Dilekçi [2. B.], B. No: 2014/12026, 21/9/2017, § 48).

47. Başvurucu; diğer bazı işçilik alacakları yanında fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarının ödenmesi talebiyle dava açmıştır. Siirt 1. Asliye Hukuk Mahkemesi (iş mahkemesi sıfatıyla) bu alacak kalemleri yönünden dosyadaki belge ve tanık beyanlarını dikkate alarak başvurucunun davasını ispatlayamadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesi ve Yargıtay 9. Hukuk Dairesi de benzer gerekçelerle başvurucunun bu taleplerini ispatlayamadığı sonucuna varmıştır. Kesinleşmiş bir mahkeme hükmüne dayanan icra edilebilir her türlü alacak mülkiyet hakkının kapsamındadır (bkz. § 43). Başvurucu ise mahkemece hüküm altına alınmayan kısım yönünden bireysel başvuruda bulunmuştur. Dolayısıyla başvurucunun davanın reddine karar verilen kısım yönünden mülkünün veya meşru bir beklentisinin bulunduğunu ortaya koyması gerekir. Mahkeme kararının dosyadaki delillere dayandığı ve karar gerekçesinde bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun da bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarının reddi yönünden başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında bir mülkünün veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir beklentisinin bulunduğunu kanıtlayamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

48. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 2022/24561 Numaralı Başvuru Yönünden Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

49. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

50. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu

tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

52. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

53. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 6216 sayılı Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

54. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. 2022/24561 (asgari geçim indirimi alacağı bakımından) ve 2022/44545 (fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücreti dışındaki alacaklar bakımından) numaralı başvurular ile diğer başvurular yönünden mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. 2022/24561 numaralı başvuru yönünden kıdem, ihbar, işe başlatmama ve boşta geçen süre tazminatları bakımından mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. 2022/44545 numaralı başvuru yönünden (fazla çalışma, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücretleri bakımından) mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. 2022/24561 numaralı başvuru yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere 2020/36893 numaralı başvuru yönünden Van Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesine (E.2020/771, K.2020/853) iletilmek üzere Van 1. İş Mahkemesine (E.2019/723, K.2020/88), 2021/45173 numaralı başvuru yönünden Ankara 44. İş Mahkemesine (E.2018/139, K.2019/144), 2022/24561 numaralı başvuru yönünden Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesine (E.2019/1157, K.2021/1966) iletilmek üzere Kozluk Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/49, K.2019/118), 2022/44545 numaralı başvuru yönünden Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesine (E.2019/1442, K.2021/1655) iletilmek üzere Siirt 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/1039, K.2018/840), 2022/59397 numaralı başvuru yönünden Kayseri 2. İş Mahkemesine (E.2016/368, K.2019/329), 2022/107939 numaralı başvuru yönünden Van Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesine (E.2022/1156, K.2022/2171) iletilmek üzere Hakkâri Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/81, K.2021/803), 2023/6327 numaralı başvuru yönünden Antalya 5. İş Mahkemesine (E.2022/487, K.2022/562), 2023/89062 numaralı başvuru yönünden Van 1. İş Mahkemesine (E.2019/591, K.2023/6) GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. 446,90 TL harcın Ahmet Aydemir'e, 487,60 TL harcın Çetinkaya Güngör'e, 664,10 TL harcın İlhan Yılmaz'a, 664,10 TL harcın Sefer Abi'ye, 1.480,40 TL harcın Murat Gümüş'e AYRI AYRI ÖDENMESİNE, 40.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

I. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMET ALPARSLAN (2)

B. No: 2020/38432 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38432

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMET ALPARSLAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/38432)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Seda AYHAN

Başvurucu : Muhammet ALPARSLAN

Vekili : Av. Ferdi YÜCE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ihtirazi kayıtla verilen düzeltme beyannameleri üzerinden yapılan vergi tarhiyatlarına ve cezalarına karşı açılan davanın esasının incelenmemesi, emsal kararlara aykırı şekilde karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, gerçek usulde katma değer vergisi (KDV) mükellefidir.

3. Başvurucuya Beylikdüzü Vergi Dairesi Müdürlüğünün 20/2/2018 tarihli yazısıyla, hakkında olumsuz tespit bulunan M. Ltd. Şti. ünvanlı mükelleften 2016 yılında alınan ve KDV indirimlerine konu edilen mal alışlarına dair ibraz ettiği beyannameleri on beş (15) gün içinde düzeltmesi hâlinde özel esasların uygulanmayacağı ihtar edilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 2016/Mart dönemine ait KDV'ye yönelik 28/2/2018 tarihinde ihtirazi kayıtla düzeltme beyannamesi vermiştir. Düzeltme beyannamesine istinaden başvurucu adına anılan döneme dair KDV, damga vergisi, gecikme faizi ile tahakkuka bağlı olarak vergi ziyaı cezası uygulanmıştır.

4. Başvurucu 28/2/2018 tarihinde söz konusu tahakkuk işlemlerine karşı İstanbul 7. Vergi Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmış; dava dilekçesinde, ihtirazi kayıtla düzeltme

beyannamesinin vergi idaresinin talebi üzerine verildiğini, hakkında başlatılmış veya tamamlanmış bir vergi incelemesi ile mal ve hizmet tedariki yapılan mükellefle ilgili tamamlanmış bir vergi incelemesi olmadığını, vergi idaresinin hiçbir inceleme yapmadan icbar suretiyle düzeltme beyannamesi verilmesini istemesinin hukuka ve Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

5. Mahkeme tarafından 29/11/2018 tarihinde beyan üzerinden alınan vergilere ait matraha konulan ihtirazi kaydın beyannamenin vergi kanunlarında öngörülen sürelerde verilmesi şartına bağlı olduğu, bu süreler geçirildikten sonra verilen düzeltme beyannamesine konulan ihtirazi kaydın beyanname üzerinden yapılan tahakkuka etki etmeyeceği, bu şekilde ihtirazi kayıt süresinden sonra verilen beyanname üzerine tahakkuk ettirilen vergiye karşı dava açılmasının mümkün olmadığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir.

6. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 2. Vergi Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) tarafından 24/10/2019 tarihinde Mahkeme kararının kaldırılmasına ve dosyanın Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 378. maddesinin ikinci fıkrası ile 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 40. maddesinin birinci fıkrasına atıfta bulunulmuştur. Aynı kararda Anayasa Mahkemesinin Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ([2. B.], B. No: 2015/15104, 4/7/2019) ile Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2015/15100, 27/2/2019) kararlarına da değinilmiştir. Bölge İdare Mahkemesince, işin esasının incelenerek karar verilmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

7. Mahkeme tarafından Bölge İdare Mahkemesinin 24/10/2019 tarihli kaldırma kararı sonrası işin esası hakkında yapılan inceleme neticesinde 12/3/2020 tarihli karar ile davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; M. Ltd. Şti. ünvanlı mükellef hakkında 2016 yılına ilişkin olarak sahte belge düzenleme yönünden yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 8/1/2018 tarihli ve 2018-A-2143/10 sayılı vergi tekniği raporunda yer alan tespit ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Rapora göre 29/2/2016 tarihinde kum, çakıl, mıcır vb. inşaat malzemelerinin toptan ticareti faaliyeti ile iştigal etmek üzere mükellefiyet tesis ettiren şirket 30/6/2016 tarihi itibarıyla mükellefiyet kaydını re'sen terkin ettirmiştir. Vergi idaresi tarafından mükellefin işyerinde yapılan 21/3/2016 tarihli yoklamada işyerinde depo, emtia ve çalışan bulunmadığı, 6/6/2016 tarihli yoklamada ise işyerinin kapalı olduğu, herhangi bir şirket yetkilisine ulaşılamadığı, civar sakinlerinden yapılan sorgulamada işyerinin hiçbir zaman açık olmadığı ve ticari faaliyetin bulunmadığı yönünde ifade edildiği, sonraki tarihli yoklamalarda da aynı yönde tespitlerin yapıldığı belirtilmiştir. Şirket müdürü olarak tespit edilen F.A. ise bilgisi dışında şirket kurulduğunu Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarından öğrendiğini ve böyle bir şirketin varlığından haberinin olmadığını beyan etmiştir. Ayrıca mükellefin mal ve hizmet alım satımında bulunduğunu açıkladığı şirketler; hakkında vergi tekniği raporu bulunan, sahte belge düzenleme yönünden incelemesi devam eden veya sahte belge düzenleme ihtimali nedeniyle özel esaslara tabi olan mükelleflerdir. Raporda tüm bu tespitler değerlendirilerek adı geçen mükellefin komisyon karşılığı sahte fatura ticareti yapmak amacıyla mükellefiyet tesis ettirdiği, gerçek bir ticari faaliyetinin olmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.

8. Başvurucu bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 20/10/2020 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olmak üzere reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 8/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 26/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; mal ve hizmet alımında bulunduğu şirketin olumsuz mükellef listesinde (kod listesi) yer alması nedeniyle vergi idaresince yapılan ihtar üzerine 2016/Mart dönemine ilişkin düzeltme beyannamesi vermek zorunda bırakıldığını, idarenin icbar suretiyle düzeltme beyannamesi verdirmesinin Anayasa'ya aykırı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, beyana dayalı vergilendirme sisteminde ihtirazi kayıt müessesesinin mükellefler yönünden önemli bir adil yargılanma güvencesi olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu, haklı bir gerekçeye yer verilmeksizin idarenin icbarı ile kanuni süre geçtikten sonra verilen düzeltme beyannamelerine karşı dava açma hakkı tanınmayacağına dair içtihat değişikliğinin hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini zedelediği, tahakkuk ettirilen vergi ve vergi cezaları nedeniyle ticari hayatının sekteye uğradığı iddialarıyla mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu bağlamda başvurucunun iddiaları mülkiyet hakkı yönünden incelenmiştir.

13. Somut olayda başvurucu idarenin ihtarı üzerine ihtirazi kayıtla düzeltme beyannamesi vermiş ve beyannameye istinaden başvurucu adına KDV, damga vergisi, gecikme faizi ile tahakkuka bağlı olarak vergi ziyaı cezası tarh ve tahakkuk edilmiştir. Vergilendirme işleminin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği hususunda tereddüt bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. [GK], B. No: 2015/941, 25/10/2018, § 45; Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 48). Dolayısıyla başvurucu yönünden Anayasa'nın 35. maddesi anlamında korunmaya değer ekonomik bir menfaatinin mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

14. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında; vergi ve benzeri mali yükümlülükler ile sosyal güvenlik prim ve katkılarını belirlemeye, değiştirmeye ve ödenmesini güvence altına almaya yönelik müdahalelerin taşıdığı amaç dikkate alındığında meselenin devletin mülkiyetin kamu yararına kullanımını kontrol veya düzenlenmesi yetkisi kapsamında incelenmesi gerektiği kabul edilmiştir (Arif Sarıgül [1. B.], B. No: 2013/8324, 23/2/2016, § 50; Narsan Plastik San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2013/6842, 20/4/2016, § 71; Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., § 41). İncelenen olayda da müdahalenin mülkiyetin kullanılmasının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

15. Anayasa Mahkemesi idarenin icbarıyla süresinden sonra ve ihtirazi kayıtla verilen düzeltme beyannamesine dayalı olarak tarh edilen vergi ve kesilen cezalara karşı açılan davaların beyannamelerin süresinden sonra verildiğinin kabulü ile dava açılamayacağı gerekçesiyle esası incelenmeksizin reddi suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. kararında incelemiştir.

16. Söz konusu karara göre başvuruculaların vergi idaresinden kanunda öngörülen usulü yani incelemeye sevk edilme ve vergi inceleme raporu ya da takdir komisyonu kararına dayalı olarak vergi ziyaı cezalı tarhiyat yapılmasını beklemeleri uygun olmayabilir. Aynı kararda, idarenin yazısı üzerine düzeltme beyannamesi verilmesine rağmen vergilendirme işlemine karşı dava açılamamasının hukuki denetim dışında kalan bir alan oluşmasına yol açtığı değerlendirilmiştir (Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., § 63).

17. Anayasa Mahkemesi anılan kararda, yargı mercilerinin 213 sayılı Kanun'un 378. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen hukuk kuralını, düzeltme beyannamesine ihtirazi kayıt konulmasının dava açma hakkı vermeyeceği şeklinde yorumlamasının -sürecin bütününe bakıldığında- başvuruculaların, müdahalenin hukuka aykırı olduğuna yönelik olarak iddia ve itirazlarını etkin bir biçimde sunamaması sonucuna yol açtığını belirtmiş, mülkiyet hakkının öngördüğü usul güvencelerinin sağlanamamasından dolayı müdahalenin başvuruculara şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği, başvuruculaların mülkiyet hakkının korunması ile müdahalenin kamu yararı amacı arasında olması gereken adil dengenin başvurucular aleyhine bozulduğu neticesine ulaşmıştır (Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., § 66).

18. Başvuru konusu olayda da başvurucu, süresinden sonra ihtirazi kayıtla verilen düzeltme beyannameleri üzerinden yapılan vergi tarhiyatlarına ve cezalarına karşı dava açılamayacağına ilişkin yorumun hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini zedelediğini, açılan davanın esasının incelenmeden reddedildiğini ileri sürmekte ise de yargılama süreci bir bütün olarak ele alındığında, Mahkemenin 29/11/2018 tarihli ilk kararında düzeltme beyannamesine ihtirazi kayıt konulmasının dava açma hakkı vermeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği ancak Bölge İdare Mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ile Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. kararlarına atıfla anılan kararlarda ulaşılan sonuçlar kapsamında bir değerlendirme yapılması amacıyla kararın kaldırılmasına karar verdiği tespit edilmiştir.

19. Somut olayda Mahkeme tarafından Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ile Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. kararlarına konu başvurulardan farklı olarak işin esası hakkında bir değerlendirme yapıldığı belirtilmelidir.

20. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayfer Atalmış ([1. B.], B. No: 2016/12198, 9/6/2020) ve Alkapen Doğrama İnşaat Sanayi Ticaret İthalat İhracat Ltd. Şti. ([2. B.], B. No: 2019/20170, 15/6/2022) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede, söz konusu kararlarda sahte olduğu tespit edilen belgelerdeki KDV indiriminin reddedilmesinin sahteciliğin ve Hazinenin zarara uğratılmasının önlenmesi, indirim sisteminin sağlıklı bir biçimde çalışmasının sağlanması için elverişli ve gerekli olduğu vurgulanmıştır. Ardından başvuruculaların vergi idaresince tarh edilen cezalı vergiye karşı davalar açtığı ve davaların reddine ilişkin kararlara yönelik itiraz yoluna başvurarak yargılama safhasında tüm iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânına sahip olduğuna dikkat çekilmiştir. Öte yandan vergi mahkemelerince mükelleflerin gerçek bir faaliyetinin bulunmadığı yolunda vergi inceleme

elemanınca yapılan tespitin tüm dayanaklarının irdelendiği, dolayısıyla vergi mahkemelerinin vergi inceleme elemanının tespitlerini peşinen doğru kabul etmediği, bunları inceleyerek kendi kanaatini oluşturduğu ve değerlendirmelerinin keyfî ve temelsiz olmadığı ifade edilmiştir. Bu bilgiler ışığında sahte fatura içeriğindeki KDV'nin indirim konusu yapılmasının reddedilmesinin ve başvuruculaların devlete ödenmeyen bu KDV'den sorumlu tutulmasının -başvuruculaların fiili ve sorumlulukları gözetildiğinde- başvuruculara aşırı külfet yüklemediği sonucuna ulaşılmıştır.

21. 3065 sayılı Kanun'un 29. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde mükelleflerin yaptıkları vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden -anılan Kanun'da aksine hüküm olmadıkça- faaliyetlerine ilişkin olarak kendilerine yapılan teslim ve hizmetler dolayısıyla hesaplanarak düzenlenen fatura ve benzeri vesikalarda gösterilen katma değer vergisini indirebilecekleri hükme bağlanmıştır. Aynı Kanun'un 34. maddesinin birinci fıkrasında ise yurt içinden sağlanan veya ithal olunan mal ve hizmetlere ait katma değer vergisinin alış faturası veya benzeri vesikalar ve gümrük makbuzu üzerinden ayrıca gösterilmek, bu vesikalar kanuni defterlere kaydedilmek şartıyla indirilebileceği belirtilmiştir.

22. 213 sayılı Kanun'un 30. maddesinin ikinci fıkrasının (4) numaralı bendi, 344. maddesi ile 359. maddesinin (b) fıkrası hükümleri gözetildiğinde KDV indiriminden yararlanılabilmesi için bunun geçerli bir belgeye dayanması ve belgenin kanuni defterlere kaydedilmesi gerektiği, KDV indiriminin sahte bir belgeye dayanması hâlinde indirim isteminin reddi suretiyle cezalı KDV tarhiyatı yapılacağı hususunun belirli ve öngörülebilir olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca başvuruya konu olayda vergi alacağının tarhı ve tahsili ile vergi cezası kesilmesi bakımından kamu yararına yönelik bir amacın olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

23. Sahte olduğu tespit edilen belgelerdeki KDV indiriminin reddedilmesinin sahteciliğin ve Hazinenin zarara uğratılmasının önlenmesi ve indirim sisteminin sağlıklı bir biçimde çalışmasının sağlanması için elverişli ve gerekli olduğu açıktır. Zira bu yöntem, mükellefleri emtia ve hizmet alış faturalarının sahte olup olmadığını araştırma hususunda daha özenli davranmaya iterek Hazineye ödenmeyen vergilerin iade konusu edilmesini önlemektedir. Buna göre asıl tartışılması gereken husus müdahalenin orantılılığıdır. Orantılılık yönünden ise öncelikle başvurucu adına tarh edilen cezalı vergilere karşı iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının başvurucuya tanınıp tanınmadığı değerlendirilmelidir (Ayfer Atalmış, § 57).

24. Olayda başvurucu süresi içinde beyanname vermiş, ancak vergi idaresi beyannameye konu indirim unsurları arasında yer alan mal alışlarının yapıldığı firma hakkında sahte belge düzenlediğinden bahisle vergi tekniği raporu bulunduğu iddiasıyla doğrudan gecikme faiziyle birlikte KDV ve damga vergisi tarhiyatı ile vergi ziyaı cezası kesmek yerine başvurucunun beyanını düzeltmesini istemiştir. Başvurucu bu doğrultuda beyanını, beyannameye konu indirim unsurlarının gerçek olduğu savıyla ihtirazi kayıtla düzeltmiştir. Başvurucu, hakkında uygulanan vergi tarhiyatı ve cezalarına karşı dava açmış, Mahkeme ise Bölge İdare Mahkemesinin kaldırma kararından sonra vergi tekniği raporundaki bulgulardan hareketle ilgili hukuk kurallarını yorumlamak suretiyle davanın reddine karar vermiştir.

25. Mahkeme, başvurucunun mal alımında bulunduğu firmanın düzenlediği ve sahte olduğu ileri sürülen faturalarda yazılı mal ve hizmetlerin gerçekten alınıp alınmadığını, yapılan işin

niteliği ve büyüklüğüyle orantılı olup olmadığını hazırlanan vergi tekniği raporu uyarınca incelemiştir. Kararın gerekçesinde; vergi tekniği raporu özetlendikten sonra bu mükellefin ekonomik, ticari, teknik kapasite ve konumunun kesilen hasılat faturaları içeriğini teslime elverişli olmadığı belirtilerek anılan faturaların gerçek mal ve hizmet hareketini yansıtmadığı, gerçek bir ticari faaliyete dayanmadığı vurgulanmıştır.

26. Dolayısıyla sürecin bütününe bakıldığında başvurucunun müdahalenin hukuka aykırı olduğuna yönelik iddia ve itirazlarını etkin bir biçimde ortaya koyma imkânından mahrum bırakılmadığı, mahkeme kararlarının mülkiyet hakkının korunması bağlamında davanın sonucuna etkili olabilecek mahiyetteki iddia ve itirazlara cevap verecek nitelikte ilgili ve yeterli gerekçe içerdiği tespit edilmiştir. Öte yandan Mahkemece mükelleflerin gerçek bir faaliyetinin bulunmadığı yolunda vergi inceleme elemanınca yapılan tespitin tüm dayanaklarının irdelendiği, dolayısıyla vergi inceleme elemanının tespitlerini peşinen doğru kabul etmediği, bunları inceleyerek kendi kanaatini oluşturduğu ve değerlendirmelerinin keyfî ve temelsiz olmadığı anlaşılmıştır. Bu bilgiler ışığında sahte fatura içeriğindeki KDV'nin indirim konusu yapılmasının reddedilmesinin ve başvurucunun devlete ödenmeyen KDV'den sorumlu tutulmasının -başvurucunun fiili ve sorumlulukları gözetildiğinde- başvurucuya aşırı külfet yüklemediği sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN DEĞİRMEN (2)

B. No: 2021/2869 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2869

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN DEĞİRMEN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/2869)

Karar Tarihi: 13/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 21/5/2026 - 33260

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Hüseyin DEĞİRMEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan ve uzaktan öğretim programı uygulanan bir fakültede öğrenci olan kişinin çevrim içi sınavlara katılma talebinin reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1991 doğumlu olan başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Ankara 28. Ağır Ceza Mahkemesinin 26/11/2018 tarihli kararı ile 9 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Hükümlü olarak Kayseri 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) olan başvurucu olayların meydana geldiği tarihte Ankara Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisidir. Başvurucu, anılan programın bir uzaktan öğretim programı olduğunu belirtmiştir.

3. Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığı (Eğitim Kurulu) tarafından kurumda uygulanacak eğitim ve iyileştirme uygulamaları kapsamında 15/10/2020 tarihinde bir karar alınmıştır. Kararın ilgili kısmında uzaktan eğitimin bir eğitim türü değil eğitim metodu olduğu ve uzaktan eğitim metodunun benimsenmesinin örgün eğitime yaygın eğitim vasfı kazandırmayacağı belirtilmiştir. Kapalı ceza infaz kurumunda bulunan mahpusların örgün eğitimden değil yaygın eğitimden yararlanma hakkı olduğu belirtilmekle birlikte kapalı ceza

infaz kurumunda tutulan mahpuslardan gerekli şartları sağlayanların salgın hastalık süresince uzaktan yapılacağı belirtilen sınavlara sınavın teknik detayları, içeriği ve formu da değerlendirilerek Adalet Bakanlığı tarafından uygun görülmesi hâlinde ve bilgisayar sınıflarında kurum olanakları nispetinde görevli/kolluk nezaretinde katılabilecekleri ifade edilmiştir. Bununla birlikte sınavlara katılmak isteyen mahpusların gerekli olan domain şifreleri temin süreçleri için lüzumlu olan üniversite ders sınavlarının çevrim içi yapılacağına dair evrakı, güncel öğrenci belgesini ve çevrim içi sınav yapılacak internet sayfasının linklerini kuruma bildirmeleri gerektiği karara bağlanmıştır.

4. Başvurucu 15/10/2020 tarihli Eğitim Kurulu kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde, kayıtlı olduğu bölümün eğitim modelinin uzaktan eğitim olduğunu ifade etmiştir. Derslerin çevrim içi olarak yapıldığını ancak sınavların kampüste yüz yüze gerçekleştirildiğini belirterek internet erişimli bilgisayardan derslere katılmak istediğini, kampüste yapılacak sınavlara ise katılımının sağlanmasını istemiştir.

5. İtirazı inceleyen Kayseri 1. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) Eğitim Kurulunun 15/10/2020 tarihli kararında belirttiği domain şifreleri temin süreçleri için lüzumlu olan üniversite ders sınavlarının çevrim içi yapılacağına dair evrakın, güncel öğrenci belgesinin ve çevrim içi sınav yapılacak internet sayfasının linklerinin kuruma bildirilmesi hâlinde sınavlara katılım olanaklarının sağlanacağını belirterek 20/10/2020 tarihinde başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 10/11/2020 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

7. Eğitim Kurulunca 23/11/2020 tarihinde kurumda uygulanacak eğitim ve iyileştirme uygulamaları hususunda yeni bir karar alınmıştır. Kararda; internet ortamında derslere ve sınavlara katılmak için internet bağlantılı bilgisayardan yararlanmak isteyen mahpus sayısının on kişiden fazla olduğunu ve mahpusların tamamının terör örgütüne üye olma suçundan ceza infaz kurumunda bulunduğunu belirterek bu durumun domain şifresi ile açılan bilgisayar ekranlarının ağ kullanım alanının geniş olması nedeniyle kurum tarafından kısıtlanamaması ile birlikte düşünüldüğünde sınavlar için bilgisayar kullanımının kurum güvenliğini tehlikeye düşürebileceği değerlendirilmiştir. Mahpusların kayıtlı oldukları üniversitelerin sınav evrakının fiziken kuruma gönderilmesi hâlinde kurum kontrolünde sınavların yüz yüze yapılabileceği belirtilerek terör örgütü mensubu olan mahpuslara internet bağlantılı bilgisayar kullandırılmayacağı ifade edilmiştir.

8. Başvurucu, bireysel başvuruya konu yargılamada İnfaz Hâkimliği nezdinde 23/11/2020 tarihli Eğitim Kurulu kararına itiraz etmiştir. Başvurucu, itiraz dilekçesinde Eğitim Kurulunun 23/11/2020 tarihli kararı ile örgün eğitim sisteminde verilen çevrim içi derslere giremeyeceğinin belirtilmesiyle birlikte sınavlara girebileceğinin açıklandığını ve bu karara yaptığı itirazın İnfaz Hâkimliğinin 20/10/2020 tarihli kararı ile reddedildiğini, kararın gerekçesinde 23/11/2020 tarihli Eğitim Kurulu kararına yapılan atıfla lüzumlu olan bilgi ve belgelerin sunulması hâlinde çevrim içi sınavlara katılınmasına izin verileceğinin ifade edildiğini ileri sürmüştür. Sınava girmesine üç gün kala 23/11/2020 tarihli Eğitim Kurulu kararı ile sınavlara girmesinin engellendiğini vurgulayan başvurucu; Eğitim Kurulunun bu kararının yasal dayanaktan yoksun ve gerekçesiz olduğunu, bu nedenle kararın temel hak ve özgürlükleri ihlal ettiğini iddia etmiştir.

9. İnfaz Hâkimliği 26/11/2020 tarihli kararı ile başvurucunun itirazının reddine karar

vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Somut olayda, hükümlü dilekçesinde her ne kadar İnfaz Hakimliğimizin ve 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararları ile sınavlara katılımının sağlanabileceğinin belirtildiğini belirtmiş ise de ilgili kararlarda açıkça hükümlünün itirazının reddine karar verildiği, online sınavlara katılmak isteyen hükümlü ve tutukluların tamamının terör örgütü mensubu olması, bilgisayar ekranlarının ağ kullanım alanının geniş olması ve bu durumun kurumca kısıtlanmasının yapılamaması, bu durumun güvenlik zafiyetine neden olabileceği anlaşılmakla tüm bu hususlar nazara alındığında hükümlünün talebine ilişkin olarak Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının kararı usul ve yasaya uygun verilmesi nedeniyle hükümlünün itirazının reddine karar vermek gerekmiş ve aşağıda gösterilen hüküm kurulmuştur."

10. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi 29/12/2020 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 15/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 20/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; 28/11/2020 ve 29/11/2020 tarihinde yapılacak sınavlara birkaç gün kala Eğitim Kurulu tarafından 23/11/2020 tarihli kararın verildiğini, kararın soyut, muğlak ve gerekçeden yoksun olduğunu belirtmiştir. Mahpusların tehlikeliliğine ilişkin hususların 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 74 ila 76. maddeleri kapsamında bireyselleştirilmesi gerektiğini belirten başvurucu, eğitim hakkı ile adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Son olarak emin olmamakla birlikte diğer ceza infaz kurumlarında tutulan mahpusların eğitim haklarının engellenmediğini belirterek söz konusu uygulamanın eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini iddia etmiştir.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mevcut başvuruda inceleme yapılırken Anayasa'nın eğitim hakkına ilişkin hükmü kapsamında Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihadı da dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özü, eğitimini devam ettirmek amacıyla çevrim içi sınavlara katılma talebinin reddine yöneliktir. Başvurucu her ne kadar diğer ceza infaz kurumlarında tutulan mahpusların eğitim hakkına ilişkin kısıtlamalara tabi tutulmadığını ileri sürmekte ise de iddia ettiği farklı muameleyi ortaya koyamadığı gibi kendisine hangi sebebe dayalı olarak ayrımcılık yapıldığına ilişkin bir açıklamada da bulunmamıştır. Adnan Oktar (3) ([2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013) kararında ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvurucuya kendisiyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığının makul delillerle ortaya konulması gerektiği belirtilmiştir. Bu açıklama ışığında başvurucunun ihlal iddiaları eğitim hakkı kapsamında değerlendirilmiş, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddia

yönünden Anayasa Mahkemesinin Adnan Oktar (3) kararı dikkate alınarak ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir. Bu bağlamda başvurucunun şikâyetlerinin bir bütün olarak Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 77).

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri kararında; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) gibi Anayasa'nın da devlete, ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklulara eğitim öğretim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir mükellefiyet yüklemediğini belirtmiştir. Bununla birlikte 5275 sayılı Kanun ve ilgili diğer düzenleyici işlemlerde mahpuslar için eğitsel, kültürel ve sosyal faaliyetlerin önemi vurgulanarak bu tür faaliyetlerin mahpusların topluma kazandırılmasındaki öneminin ortaya konulduğunu, yasal olarak devletin mahpuslara ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde eğitim ve öğretim sağlama yükümlülüğü altına girdiğini eklemiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 72).

18. Kanunlar uyarınca mahpuslara tanınan eğitim hakkının sınırlandırılması hususunda Anayasa ve Sözleşme'de bir yükümlülük yüklenmediği gerekçesiyle idarenin sınırsız bir takdir alanı olduğundan bahsedilemeyeceğini ifade eden Anayasa Mahkemesi, bununla birlikte ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçlarının gözönünde tutulması gerektiğini zira tutuklu ve hükümlülerin temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmalarının bu hakların onlar için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı şeklinde de yorumlanamayacağını belirtmiştir. Dolayısıyla anılan kararda, eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılımın ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde tanınması hâlinde bu katılımın ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonuçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 73).

19. Anayasa Mahkemesi Ömer Aslan ([2. B.], B. No: 2021/3350, 2/7/2025) kararında ceza infaz kurumunda bulunan ve uzaktan öğretim programı uygulanan bir fakültede öğrenci olan başvurucunun çevrim içi sınavlara katılma talebinin ceza infaz kurumlarında meydana gelebilecek olası risklere ilişkin genel bir değerlendirme ile reddedilmesinin başvurucunun eğitim hakkını ihlal edip etmediğini incelemiştir. Kararda; 5275 sayılı Kanun'da ceza infaz kurumunda bulunan mahpusların örgün eğitime devamları hususunda açık bir düzenleme bulunmadığı, diğer bir ifadeyle mahpusların örgün eğitime katılım ve devamlarının sağlanması hususunda Kanun'un pozitif bir yükümlülük öngörmediği belirtilmiştir. Bununla birlikte örgün eğitim modelinde yapılan çevrim içi sınavlara mahpusların katılımına izin verilmesi hususunda 27/7/2007 tarihli ve 46/1 sayılı Genç ve Yetişkin Hükümlü ve Tutukluların Eğitim ve İyileştirilme İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında Genelge ile Bakanlık Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 7/10/2020 tarihli yazısında düzenlemeler bulunduğu tespitine yer verilmiştir (Ömer Aslan, §§ 15-17).

20. Mezkûr kararda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumu tarafından genel nitelikli ve bireyselleştirme yapılmadan alınan uzaktan öğretim faaliyetlerinin yürütülemeyeceğine ilişkin karara yönelik yargısal denetimde yalnızca ceza infaz kurumlarında meydana gelebilecek olası risklere dair genel bir değerlendirmeye yer verildiğini belirtmiştir. Kararda somut olayın koşullarına ilişkin idare ve yargı makamlarının herhangi bir incelemede

bulunmadığı belirtilerek başvurucunun öznel durumu değerlendirilmeden karar verilmesinin eğitim hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır (Ömer Aslan, §§ 21-24).

21. Başvuru konusu olayda da 23/11/2020 tarihli Eğitim Kurulu kararı ile genel güvenlik sebeplerine dayalı olarak çevrim içi sınavlara katılma hususunda yasak getirilmiş, İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesinin de somut olayın koşullarına ilişkin herhangi bir bireyselleştirme yapmaksızın Eğitim Kurulu kararında sunulan gerekçeyle başvurucunun şikâyetini ve itirazını reddettiği anlaşılmıştır. Bu durumda eldeki başvuru yönünden Ömer Aslan kararındaki yukarıda yapılan değerlendirmeler ve varılan neticeden ayrılmayı gerektirecek bir husus bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumundan 21/4/2024 tarihinde tahliye olduğu anlaşılmakla ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir.

25. Öte yandan eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/4390, K.2020/4393) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün çevrimiçi sınavlara katılma talebinin reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Mahkememiz çoğunluğu tarafından, başvurucunun Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başvurucunun hükümlü olarak bulunduğu Kurumun Eğitim Kurulunca 23/11/2020 tarihinde kurumda uygulanacak eğitim ve iyileştirme uygulamaları hususunda yeni bir karar alınmıştır. Kararda; internet ortamında derslere ve sınavlara katılmak için internet bağlantılı bilgisayardan yararlanmak isteyen mahpus sayısının 10 kişiden fazla olduğu ve mahpusların tamamının terör örgütüne üye olma suçundan ceza infaz kurumunda bulunduğu belirtilerek bu durumun domain şifresi ile açılan bilgisayar ekranlarının ağ kullanım alanının geniş olması nedeni ile kurum tarafından kısıtlanamaması ile birlikte düşünüldüğünde sınavlar için bilgisayar kullanımının kurum güvenliğini tehlikeye düşürebileceği değerlendirilmiş, mahpusların kayıtlı oldukları üniversitelerin sınav evrakının fiziken kuruma gönderilmesi hâlinde kurum kontrolünde sınavların yüz yüze yapılabileceği belirtilerek terör örgütü mensubu olan mahpuslara internet bağlantılı bilgisayar kullandırılmayacağı ifade edilmiştir. Başvurucu bu karara itiraz etmiş, İnfaz Hâkimliği tarafından Eğitim Kurulunun gerekçelerine yer verilerek başvurucunun itirazı reddedilmiş, yine Ağır Ceza Mahkemesine yapılan itiraz da kesin olarak reddedilmiştir.

Anayasa'nın 42. maddesi ve Sözleşme'nin eki 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi ceza infaz kurumlarında mahkûmlara eğitim ve öğrenim faaliyeti imkânları sağlanması için bir düzenleme yapılmasını güvence altına almamaktadır (Bkz. Durmaz, Işık, Unutmaz ve Seza/Türkiye, B. No: 46506/99 46569/99 46570/99, 4/9/2001). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de (AİHM) bir mahkeme tarafından mahkûmiyetine karar verildikten sonra tutukluluğuna denk gelen süre boyunca bir başvuranın üniversite eğitimine devam etmesinin engellenmesini, 1 No'lu Protokol'ün 2. maddesi kapsamında eğitim hakkından yoksun bırakılma olarak yorumlamamıştır (Georgiou / Yunanistan, 45138/98, 13 Ocak 2000; Durmaz ve Diğerleri / Türkiye, 46506/99, 4 Eylül 2001; Arslan Türkiye, 31320/02, 1 Haziran 2006). Mahkeme, başvuranın hapis cezası infaz edildiği sırada ortaöğretimin son yılını tamamlayamamasına ilişkin başvuruyu da açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olarak nitelendirmiştir (Epistatu/Romanya, 29343/10, 24 Eylül 2013).

Anayasa Mahkemesi'ne göre de eğitim hakkı, kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe negatif ödevini yüklemekle birlikte Anayasa'da öngörülen ilköğretim dışında devletin tüm bireylerin eğitim ve öğrenim almasını sağlayacak, barınma ve iaşe gibi ihtiyaçları karşılanması şeklinde bir pozitif ödev de yüklememektedir (Yüksel Baran, B. No: 2012/782, 26/6/2014, §36). Anayasa Mahkemesine göre, ceza infaz kurumlarında mahkûmların eğitimi için bir kurum açılmışsa mahkûmiyetin doğal sonuçları çerçevesinde mahkûmların eğitim faaliyetine erişiminin sağlanması gerekmektedir (Mehmet Reşit Arslan, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 71-72).

Anayasa Mahkemesi, Mehmet Al (B. No: 2021/6664, 6/10/2021) kararında, kapalı ceza infaz kurumlarında yaygın eğitime yönelik bir takım tespitlerde bulunmuş, 5275 sayılı Kanun ile ceza infaz kurumlarında internet kullanımının yalnızca eğitim ve iyileştirme faaliyetleri kapsamında ve idarenin takdir yetkisi içinde mümkün olduğunun öngörüldüğünü belirterek, 5275 sayılı Kanun'da öngörülen eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin kapsamının ise idarenin çıkardığı Yönetmelik ve Genelge şeklindeki düzenleyici işlemlerle somutlaştırıldığını belirtmiştir. Mahkeme, söz konusu kararında kapalı ceza infaz kurumunda bulunan

başvurucunun öğrencisi olduğu yükseköğretim programının da 5275 sayılı Kanun'da öngörülen eğitim ve iyileştirme faaliyetleri kapsamında kabul edildiğinin anlaşıldığını, bununla birlikte Anayasa'da ve Sözleşme'de öngörülmemiş olmasına rağmen 5275 sayılı Kanun'la tutuklu ve hükümlülerin eğitim hakkı yönünden sağlandığı anlaşılan bu imkânın, ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonuçları ve ceza infaz kurumlarının olanakları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, idarenin de çıkardığı düzenleyici işlemlerle söz konusu gereklilikleri dikkate alarak tutuklu ve hükümlülerin eğitim ve iyileştirme kapsamında kabul edilen faaliyetlerden ne şekilde yararlanabileceğini yani devletin bu konudaki pozitif yükümlülüklerini ayrıntılı bir şekilde düzenlediğini, internet imkânı konusunda da Anayasa ve Sözleşme'de devlet yönünden herhangi bir yükümlülük öngörülmediği göz önüne alındığında idarenin bu konuda oldukça geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunun anlaşıldığını belirtmiştir (Mehmet Al, §39-41). Aynı kararda Anayasa Mahkemesi, bahsedilen düzenleyici işlemler konusunda idarenin uluslararası kuruluşlar tarafından kabul edilen tavsiye niteliğindeki temel ilkeleri de dikkate alarak ceza infaz kurumlarındaki eğitim ve iyileştirme faaliyetlerini ayrıntılı bir şekilde somutlaştırdığı tespitinde bulunmuştur (Mehmet Al, §39-40).

Tutuklu ve hükümlülerin eğitim hakkına yönelik değerlendirmelerde tutuklu ve hükümlüler açısından ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonuçlarının göz önünde tutulması zorunda olup, ceza infaz kurumlarının işlevi ve amacı kapsamında tutuklu ve hükümlülerin haklarının ceza infaz kurumuna girmekle zaten sınırlanmış olduğundan hükümlülerin eğitim hakkı açısından da aynı değerlendirme ve sonuca ulaşılması mümkündür.

Anayasa Mahkemesi, yasalar uyarınca mahkûmlara tanınan eğitim hakkının sınırlandırılması hususunda Anayasa ve Sözleşme'de bir yükümlülük yüklenmediği gerekçesi ile sınırsız bir takdir alanı olduğunun söylenemeyeceğini, bu durumda dahi Anayasa'nın 13. maddesindeki düzenlemenin esas alınacağını, Anayasa'nın 13. maddesindeki sınırlamanın hududu belirlenirken mahkûmlar açısından cezaevinde bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçlarının göz önünde tutulması gerektiğini ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesine göre, mahkûmların temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmaları, bu hakların mahkûmlar için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı anlamında değerlendirilmemelidir. Eğitim hakkı çerçevesinde eğitim ve öğrenim faaliyetlerine katılımın ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde tanınması hâlinde bu katılımın cezaevinde tutulmanın kaçınılmaz sonuçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 73).

Yine Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında vurgulandığı üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42; Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam. Paz. Bas. Yay. San. Tic. A.Ş. [2. B.], B. No: 2012/1056, 16/4/2013, § 35).

İnfaz Hâkimliği, Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulunun kararını somut olay açısından değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuş, söz konusu kararlar kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir. Mahkeme itirazın reddine gerekçe olarak, mahpus sayısının 10 kişiden fazla olduğu ve mahpusların tamamının terör örgütüne üye olma suçundan ceza infaz kurumunda bulunduğu, bu durumun domain şifresi ile açılan bilgisayar ekranlarının ağ kullanım alanının geniş olması nedeni ile kurum tarafından kısıtlanamaması

sonucunu doğurduğu ve sınavlar için bilgisayar kullanımının kurum güvenliğini tehlikeye düşürebileceği hususlarına yer vermiştir. Buna göre, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik mevcut değildir. Bu nedenle de çoğunluk görüşüne katılmak mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumuzdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan Basri BAĞCI Üye Ömer ÇINAR

YILMAZ YAKAR

B. No: 2021/5642 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5642

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILMAZ YAKAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5642)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Yılmaz YAKAR

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör saldırısı sonucu meydana gelen yaralanma olayı sebebiyle açılan tazminat davasında hukuk kurallarının hatalı uygulanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde, biri belediye binası önünde diğeri postane binası yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvurucu, söz konusu saldırı sonucu işitme duyusunu kaybetmiştir.

3. Terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda; Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimlerinin araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgileri de belirtmek suretiyle Hatay Emniyetine bilgi sunduğu, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu ve ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. İlgili emniyet görevlileri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlenmiş, iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucu, anılan olay sonucu işitme duyusunu kaybetmesi nedeniyle uğradığı manevi zararın tazmini istemiyle 24/4/2014 tarihli dilekçe ile İçişleri Bakanlığından 200.000 TL tazminat talep etmiş; bu talebe cevap verilmemesi üzerine Hatay İdare Mahkemesinde 60.000 TL manevi tazminat istemli dava açmıştır. Dava dilekçesinde patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin ihmali/kusuru olduğunu, istihbarat bilgisine karşın önlem alınmadığını ileri sürmüş; 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açtığını vurgulamıştır.

6. Hatay İdare Mahkemesi (Mahkeme) 9/4/2015 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne hükmetmiş; karar gerekçesinde, olayda hizmet kusurunun saptanamadığını ancak olayın oluş şekli ve zararın niteliği karşısında başvurucunun uğradığı zararın sosyal risk ilkesine göre tazmin edilerek toplumca paylaşılması gerektiğini belirterek 15.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

7. Başvurucu ve İçişleri Bakanlığı karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu; temyiz dilekçesinde patlamanın meydana gelmesinde hizmet kusuru olduğunu, uyuşmazlığın 5233 sayılı Kanun uyarınca sosyal risk ilkesi esas alınarak değil 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi gereğince hizmet kusuru değerlendirmesi yapılarak çözülmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

8. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 28/3/2018 tarihli kararıyla Mahkeme hükmünü gerekçesini değiştirerek onamıştır. Daire; kararın gerekçesinde başvurucunun temyiz istemi yönünden yaptığı değerlendirmede dava dilekçesinde sadece manevi zararların tazmininin istendiğini, temyiz dilekçesinde ise maddi ve manevi tazminat talebi yönünden kararın temyiz edildiğinin belirtildiğini ancak davanın sadece manevi tazminat istemine yönelik olduğu dikkate alındığında başvurucunun maddi tazminat yönünden yaptığı temyiz başvurusunda hukuki yarar bulunmadığını açıklamıştır. Temyizen incelenen kararın manevi tazminata ilişkin kısmına yönelik yaptığı değerlendirmede ise kararın usul ve hukuka uygun olduğunu, başvurucu tarafından ileri sürülen temyiz nedenlerinin kararın manevi tazminatın kısmen reddine ilişkin kısmının bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediğini ifade etmiştir.

9. Daire; İçişleri Bakanlığının temyiz başvurusu kapsamında yaptığı değerlendirmede ise öncelikle eylemlerin gerçekleşmesinde idarenin hizmet kusuru bulunduğunun yine idarenin kendi müfettişince hazırlanan ön inceleme raporu, Hatay Valiliği İl İdare Kurulunun soruşturma izni verilmesine ilişkin kararı, Cumhuriyet savcılığı tarafından hazırlanan iddianameler ve açılan ceza davası ile ortaya konulduğu, bu nedenle söz konusu patlamalara istinaden açılan manevi tazminat talebine ilişkin davanın 5233 sayılı Kanun kapsamında değil idarenin sorumluluğunun doğrudan ve asli nedeni olan hizmet kusuru ilkesi gereğince karşılanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Daire; kararında söz konusu patlamalarda yaralanma olayı sonucu uğranıldığı ileri sürülen manevi zararların olayda hizmet kusuru olan davalı idarece tazmin edilmesinin gerektiğini, bununla birlikte hükmedilen 15.000 TL manevi tazminat miktarının da zenginleşmeye yol açmayacağı, hakkaniyetli ve içtihatlara uygun olduğunu, bu nedenle Mahkeme kararında sonucu itibarıyla hukuki isabetsizlik

bulunmadığını belirtmiştir.

10. Karar düzeltme istemi Dairenin 19/10/2020 tarihli kararıyla gerekçenin değiştirilmesi suretiyle reddedilerek hüküm kesinleşmiştir. Daire kararının gerekçesinde her ne kadar temyiz incelemesi neticesinde hizmet kusuruna dayanılarak karar verilmişse de 11/5/2013 tarihinde Reyhanlı'da meydana gelen patlamaların birer terör eylemi olduğu, bu nedenle 5233 sayılı Kanun'un ve manevi tazminat istemlerinin de sosyal risk ilkesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ancak Daire kararının neticesi itibarıyla hukuka uygun olduğu belirtilmiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 17/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 18/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; terör saldırısının gerçekleşmesinde idarenin hizmet kusuru olduğunu, bu nedenle davanın tazminat hukukunun genel hükümlerine göre açıldığını, Mahkemece olayda sosyal risk ilkesi uyarınca tazmini gereken manevi zararın bulunup bulunmadığı, bu kapsamda tazminata hükmedilip hükmedilemeyeceği yönünden bir değerlendirme yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili olarak idareden temin edilen görüş ve belgelerin başvurucunun şikâyetlerine ilişkin yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu bağlamda başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

16. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.] B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

17. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda mahkemelerin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

18. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi, çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin, mahkemelerin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, mahkemelerin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

19. Somut olayda Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu başvurucunun işitme kaybı nedeniyle açtığı manevi tazminat davasında, sosyal risk ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede başvurucunun tazminat isteminin kısmen kabulüne karar verilmiştir.

20. Başvurucunun bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği ve açtığı tam yargı davasının aksi yöndeki olgulara rağmen kısmen reddedildiğine yöneliktir.

21. Tazminat taleplerinin değerlendirilmesinde hangi kusur ilkesinden hareket edilmesi gerektiğini belirlemek ve bu şartların sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek hukuk kurallarını öncelikle yorumlama yetkisine sahip olan yargı mercilerinin takdirindedir. Anayasa Mahkemesinin görevi yargı mercilerinin yorumlarının açıkça keyfî veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemekten ibarettir.

22. Yapılan yargılamada Mahkemece dava konusu olay terör eylemi olarak değerlendirilerek sosyal risk ilkesi kapsamında başvurucunun manevi zararının karşılanması gerektiği vurgusuyla davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir (bkz. § 6). Temyiz incelemesi neticesinde ise olayda hizmet kusuru bulunduğu, bu nedenle tazminat isteminin sosyal risk ilkesi kapsamında değil idarenin hizmet kusuru ilkesi gereğince karşılanması gerektiği sonucuna ulaşılmış ancak sonucu itibarıyla Mahkeme hükmünün usul ve hukuka uygun olduğu belirtilmiştir (bkz. § 9). Karar düzeltme aşamasında ise olayın terör eylemi olduğu, bu nedenle 5233 sayılı Kanun'un ve manevi tazminat istemlerinin de sosyal risk ilkesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ancak temyiz incelemesi sonucu verilen onama kararının da neticesi itibarıyla hukuka uygun olduğu ifade edilmiştir (bkz. § 10).

23. Bu itibarla Mahkemece başvurucunun sosyal risk ilkesi uyarınca tazmini gereken manevi zararının bulunup bulunmadığı hususunda bir değerlendirme yaparak davayı kısmen kabul ettiği, başvurucu lehine 15.000 TL ödenmesine hükmettiği ve kararın kesinleştiği görülmüştür. Başvurucunun davada uygulanacak kusur ilkesi yönünden ileri sürdüğü iddiaların ise yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde bulunduğu anlaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin

iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.H. VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/22087 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22087

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.H. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22087)

Karar Tarihi: 13/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 21/5/2026 - 33260

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucular : 1. B.H. 2. F.H. 3. V.H.

Vekili : Av. Serpil SERİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçunun işlendiği iddiasıyla yapılan yargılamada hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/3/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu B.H., şüphelinin öğretmen olarak çalıştığı ortaokulda öğrenciyken cinsel istismar eylemlerine maruz kaldığı iddiasıyla 1/6/2018 tarihinde Kartal Çocuk Büro Amirliğinde şikâyetçi olmuştur. Başvurucunun temsilcileri olan anne ve baba da kızlarının yaşadığı olaylara ilişkin şikâyet beyanında bulunmuştur. Anılan şikâyetler üzerine İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından yürütülen soruşturmanın sonucunda iddianame düzenlenmiştir. İddianamede şüphelinin değişik tarihlerde başvurucuya diğer öğrencilerden farklı davrandığı, bunun öğrenciler tarafından da algılandığı, başvurucunun telefonun numarasını işinin gereği olmadığı hâlde başvurucunun arkadaşlarından istediği, yapılan piknik gezisindeki resimleri gece geç vakitte başvurucuya gönderdiği, hafta sonu tatili olmasına karşın başvurucuya "günaydın" diye mesaj göndererek kendisiyle ilgili özel bir bilgi olmasına rağmen açık öğretim sınavında görev aldığını söylediği ifade edilmiştir.

6. İddianamede; şüphelinin başvurucuyu sınıf arkadaşı aracılığıyla iftara davet ettiği, başvurucuya bazen "Canım, aşkım, bana 'hocam' deme." şeklinde ifadelerle hitap ettiği, başvurucunun bu durumdan zamanla rahatsızlık duyduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun beyanına göre şüphelinin omzuna kolunu attığı, bazen de beline sarıldığı, sınıf arkadaşlarının başvurucuya şüphelinin kendisine çok yakın davrandığını söyleyip ondan uzak durmasını tavsiye ettikleri ifade edilmiştir. Başvurucunun beyanı alınan sınıf arkadaşlarının ve şüphelinin öğrencilerinin anlatımları ile şüphelinin dosya kapsamında yer alan eylemleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde eylemlerin çocuğun cinsel istismarı suçunu oluşturduğu vurgulanmıştır.

7. İstanbul Anadolu 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından yapılan yargılama sonucunda sanığın eyleminin 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 105. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkralarında belirtilen çocuğa karşı cinsel taciz suçunu oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Böylelikle Mahkemece fiil çocuğa karşı işlendiğinden takdiren sanığın 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına, sanık eğitici olduğundan verilen cezanın yarı oranında artırılarak sanığın 9 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Hükmün devamında sanığın eylemleri aynı kasıt altında aynı mağdura karşı birden fazla kez işlediğinden cezanın takdiren yarı oranında artırılarak sanığın 13 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve 5237 sayılı Kanun'un 62. maddesi uyarınca takdiren 1/6 oranında indirim yapılarak sanığın sonuç ceza olarak 11 ay 7 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Bunun yanında verilen hapis cezası bakımından hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair hüküm kurulmuştur.

8. Anılan kararın gerekçesinde; başvurucunun öğrencisi olduğu okulda sınıf öğretmeni olan sanığın diğer öğrencilerden farklı olarak başvurucuya "Canım, aşkım" şeklinde hitap etmek, sınıftaki arkadaşları kanalıyla başvurucuya çiçek göndermek, gece geç saatlerde telefonuna resim göndermek ve "günaydın" şeklinde mesaj atmak suretiyle başvurucuya yönelik işlediği suçun kapsamındaki eylemlerin tamamının sözle yapılan cinsel taciz niteliğinde olup cinsel istismara ulaşmadığını belirtilmiştir. Bu eylemlerin mağdurun istikrarlı beyanları, dinlenen tanık ifadeleri, sanığın hazırlıkta alınan yanlışlıkla mesaj attığını kabul eden tevil yollu açıklamasıyla sabit görüldüğü vurgulanmıştır.

9. Kararda bulunan karşıoy gerekçesinde ise sanığın başvurucunun öğretmeni olduğu, değişik tarihlerde başvurucuya diğer öğrencilerden farklı davranmaya başladığı, başvurucunun rızası ve bilgisi olmadığı hâlde diğer öğrencilerden öğretmenlik ünvanını

kullanarak cep telefonu numarasını aldığı, gece geç saatlerde başvurucuya fotoğraflar gönderdiği, hafta sonu tatil olmasına rağmen başvurucuya mesajlar yolladığı, başvurucunun öğretmeni olması nedeniyle görevi dâhilinde olmayan hususlarla ilgili bilgi verdiği belirtilmiştir. Bunlarla beraber sanığın başvurucuya yönelik "Canım, aşkım, bana hocam deme" şeklinde hitaplarda bulunduğu, başvurucunun bu durumdan rahatsızlık duyduğu, yine başvurucunun anlatımına göre sanığın elini omzuna attığı, bazen de beline sarıldığı ifade edilerek başvurucunun ilk anlatımı ve idari soruşturma sırasında dinlenen sınıf arkadaşlarının anlatımları birlikte değerlendirildiğinde sanığın ısrarlı davranışlarının cinsel taciz boyutunu aşarak sarkıntılık düzeyine ulaştığı kanaatine varıldığı ifade edilmiştir.

10. Karara karşı sanık, başvurucular, Başsavcılık ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı itiraz etmiştir. Başvurucular itiraz dilekçesinde dosya kapsamındaki delilleri ve Kartal İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanan rapordaki beyanları belirterek sanığın ısrarlı davranışlarının cinsel taciz boyutunu aşarak sarkıntılık düzeyine ulaştığını ve sanığın mağdurenin öğretmeni olması nedeniyle cezasında yarı oranında artırım yapılması gerektiğini ileri sürmüştür. İstanbul Anadolu 4. Ağır Ceza Mahkemesi itirazların reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; sanık hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının hem maddi hem hukuki yönden her yönüyle hukuka uygun olduğuna, toplanan delillerin denetime olanak verecek şekilde tartışılarak ulaşılan sonucun usul ve kanuna uygun bulunduğuna işaret edilmiştir.

11. Başvurucular, kararı 2/3/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. 5237 sayılı Kanun'un "Çocukların cinsel istismarı" başlıklı 103. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

''(1) (Yeniden düzenlenen birinci ve ikinci cümle: 24/11/2016-6763/13 md.) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. ...

...

(3) Suçun;

...

d) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

...

işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

..."

13. 5237 sayılı Kanun'un "Cinsel taciz" başlıklı 105. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) (Değişik: 18/6/2014-6545/61 md.) Suçun;

...

b) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,

...

işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 13/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

15. Başvurucular; yargılamada sundukları dilekçelerinde Mahkemece Kartal İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü müfettişlerinin hazırladığı raporun istenmesini ve değerlendirilmesini talep ettiklerini, Mahkemece bu taleplerinin dikkate alınmadığını, bunun üzerine dosya kapsamına görgüsü olan öğrencilerin beyanlarını da içeren anılan raporu sunduklarını ancak bu raporun Mahkemece incelenmediğini, gerekçeli kararda söz konusu raporun irdelenmediğini, sanığın ifadelerinin doğru olmadığının ispatlandığını belirtmiştir. Bununla birlikte yapılan yargılamada Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi'ndeki güvencelerin sağlanmadığını, başvurucunun yaşadığı olaylar sonucunda psikolojisinin bozulduğunu ve buna ilişkin doktor raporları ibraz edilmesine rağmen Mahkemece raporların gözönünde bulundurulmadığını, sanığın üzerindeki nüfuzunu kullanarak atılı suçu işlediğini, iddianamede belirtilen ve ispatlanan iddialara kararda yer verilmediğini ve sanığın etkili bir şekilde cezalandırılmadığını belirten başvurucular adil yargılanma hakkı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Bakanlık görüşünde; başvuruculaların maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı önceki beyanlarını yineleyerek hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına yönelik yaptıkları itirazın gerekçesiz olarak reddedildiğini vurgulamıştır.

B. Değerlendirme

17. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, .. maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

18. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ..., Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

19. Başvurucuların maddi ve manevi varlığına yönelik saldırılara karşı etkili bir kovuşturma yapılmaması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri özü itibarıyla Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında kaldığından sadece bu madde yönünden inceleme yapılmıştır.

20. Eldeki olay incelendiğinde başvurucuya yönelik eylemlerin başvurucunun iddiasına göre cinsel taciz boyutunu aşarak sarkıntılık düzeyine ulaştığı, ağır fiziksel müdahale içeren cinsel saldırı mahiyetinde olmadığı anlaşılmıştır. Böylece başvurucunun bireysel başvuruya konu soruşturma kapsamındaki iddiaları, bu başvuru bağlamında dile getirdiği olgusal ve hukuki şikâyetler ile başvurucunun ruhsal durumunda meydana gelen etkiyle ilgili bir raporun varlığından söz edilmemesi birlikte değerlendirildiğinde başvurunun maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

22. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup söz konusu düzenleme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlüğün korunması hakkına karşılık gelmektedir (Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

23. Bireyin fiziksel ve zihinsel bütünlüğü, Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen kişinin maddi ve manevi varlığı kapsamında yer almaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığının bir parçası olan fiziksel ve zihinsel bütünlüğe keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Yusuf Burak Çelik [2. B.], B. No: 2013/2538, 20/11/2014, § 31).

24. Devletin pozitif yükümlülüğünün bir parçası olarak usul yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 106).

25. Bireysel başvuru kapsamında yapılacak değerlendirmede usule ilişkin yeterli güvenceleri sunan etkili bir ceza soruşturması yürütülüp yürütülmediği incelenirken soruşturmanın derhâl başlaması, bağımsız bir biçimde ve kamu denetimine tabi olarak özenle ve süratle yürütülmesi ve etkili olması unsurları araştırılmaktadır (Mehmet Arif Kılınç [1. B.], B. No: 2013/1656, 16/7/2014, § 29).

26. Bu kapsamda etkili bir başvuru yolundan söz edebilmek için başvuru yolunun sadece hukuken bulunması yeterli olmayıp bu yolun uygulamada fiilen de etkili olması ve başvurulan makamın ihlal iddiasının özünü ele alma yetkisine sahip olması gereklidir. Başvuru yolunun bir hak ihlali iddiasını önleyebilmesi, devam etmekteyse sonlandırabilmesi

veya sona ermiş bir hak ihlalini karara bağlayabilmesi ve bunun için uygun bir tazminat sunabilmesi hâlinde ancak etkililiğinden söz etmek mümkün olabilir. Yine, vuku bulmuş bir hak ihlali iddiası söz konusu olduğunda, tazminat ödenmesinin yanı sıra sorumluların ortaya çıkarılması bakımından da yeterli usuli güvencelerin sağlanması gerekir (Esma Başbakkal [2. B.], B. No: 2012/1128, 8/5/2014, § 34).

27. Anayasa'nın 17. maddesi gereğince yürütülecek soruşturmalarda soruşturma makamlarının 17. madde kapsamında değerlendirilebilecek bir muameleye maruz kaldığını ileri süren kişilerin olayın gelişimine ve delillerin elde edilmesine ilişkin ileri sürdükleri her türlü iddialarını ve taleplerini karşılama zorunluluğu bulunmamaktadır. Soruşturma kapsamında yürütülecek soruşturma işlemlerinin belirleyicisi yetkili soruşturma makamlarıdır. Soruşturma makamları, her bir somut olayın koşullarını ayrıca değerlendirerek makul olan bir yöntem belirleyecektir (Yavuz Durmuş ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6574, 16/12/2015, § 62).

28. Yürütülecek ceza soruşturmalarının amacı kişinin dokunulmazlığını, maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde tatbiki ile sorumluların tespiti ve etkili müeyyidelerin uygulanmasını sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü olmayıp uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan belirtilen yükümlülük; Anayasa'nın 17. maddesinin başvurucuya üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırılmalarını talep hakkı, kamusal makamlara ise tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza hükmüyle sonuçlandırma ödevi yüklediği şeklinde yorumlanamaz (Süleyman Demirbaş [1. B.], B. No: 2014/1549, 13/7/2016, § 34).

29. Ancak her durumda soruşturmanın ya da kovuşturmanın etkili yapıldığından bahsedebilmek için tarafların iddialarının sübutuna elverişli olduğunu bildirdiği delillerinin Mahkemece öncelikle değerlendirilmesinin gerektiği açıktır. Ayrıca bir ceza yargılamasında, maddi gerçeği ortaya çıkarmak amacıyla yeterli araştırma yapılmalı, olayı aydınlatmaya elverişli olduğu görülen deliller toplanmalı ve olay tüm yönleriyle ortaya konularak değerlendirilmelidir. Ancak yargılama sonunda sanık hakkında mutlaka ceza verilmesinin zorunlu olduğu söylenemez ise de yapılan yargılama neticesinde ulaşılan sonuçların temel hakların içerdiği güvenceleri koruyacak şekilde ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Gözde Başar [2. B.], B. No: 2016/3122, 28/5/2019, § 34; Erol Kumcu [2. B.], B. No: 2015/18988, 9/5/2019, § 35; Ali Çığır [1. B.], B. No: 2015/19298, 8/5/2019, § 35).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

30. Somut olay yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde başvurucunun ve temsilcilerinin 1/6/2018 tarihinde şikâyetçi olduğu, aynı tarihte ifadelerinin alındığı, şüphelinin ifadesinin ise 2/6/2018 tarihinde alındığı ve ayrıca bu tarihte şüphelinin tutuklama talebiyle sevk edildiği İstanbul Anadolu 8. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından şüpheli hakkında adli kontrol tedbiri uygulandığı görülmüştür. Bunun yanında Mahkemece idari tahkikat aşamasında beyanı alınan bir kısım öğrencinin duruşmada bizzat dinlendiği anlaşılmıştır.

31. Tüm kovuşturma süreci dikkate alındığında özellikle başvuru konusu olayın koşullarında sanığın üzerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, başvurucunun öğrenci ve sanığın başvurucunun öğretmeni olması, öğretmenlik mesleğinin toplum içindeki önemi birlikte değerlendirildiğinde çocuğun üstün yararının korunduğunun ortaya konulması gerektiği açıktır. Ancak incelenen olayda Mahkemece başvurucunun istikrarlı beyanları, dinlenen

tanık ifadeleri, sanığın hazırlıkta alınan yanlışlıkla mesaj gönderdiğini kabul eden tevil yollu açıklamasının hükme esas alındığı belirtilmesine rağmen iddianamede olay örgüsünde anlatılan ve mahkeme kararında yer alan karşıoyda da belirtilen başvurucunun anlatımında geçen sanığın başvurucunun beline sarılması ve omzuna elini atması gibi eylemlerin hangi delile dayanılarak sübut bulmadığı kanaatine ulaşıldığının veya beyanların bu kısmına neden itibar edilmediğinin ortaya konulmadığı görülmüştür. Yine suçun vasfını nitelendirmede önem teşkil eden bu fiziksel temas iddiasının anılan nitelendirmeye etkisinin de açıkça ve anlaşılır şekilde kararda irdelendiğini söylemek güçtür. Öte yandan yargılamada başvurucu tarafından sunulan dilekçelerde Kartal İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü müfettişlerinin hazırladığı raporda beyanı alınan öğrencilerin görgüye dayalı beyanlarına dayanılarak gerçekleştiği iddia edilen anılan fiziksel temas eylemlerinin söz konusu raporda geçen beyanlarla ispatlandığı ileri sürülmesine rağmen Mahkemece bu eylemlerin gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda ilgili ve yeterli bir inceleme yapıldığından söz etmek mümkün değildir. Oysaki olayın aydınlatılması ve suç vasfının belirlenmesinde anılan raporda tespit edilen hususların Mahkemece değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

32. Yapılan açıklamalar çerçevesinde yargılama süreci bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde olayın aydınlatılmasında önemli olan müfettiş raporu hazırlanırken alınan görgüye dayalı öğrenci beyanları hususunda gerekli ve yeterli bir inceleme yapılmadığı, kovuşturmada çocuğun üstün yararı ilkesi bağlamında haklarının korunmasına yönelik özen gösterilmediği, maddi olayın ortaya çıkarılabilmesi için yeterli bir araştırma gerçekleştirilmediği gibi olayın tüm yönleri ile ortaya konularak deliller ile ilişkilendirilmek suretiyle bir sonuca ulaşılmadığı anlaşılmıştır. Böylelikle gerçekleştiğine itibar edilmeyen olayların neler olduğu ve neden gerçekleşmediği kanaatine varıldığı somut delillerle gerekçeli kararda belirtilmeden etkili kovuşturma yapıldığından söz edilmesi mümkün değildir. Sonuç itibarıyla başvurucunun ileri sürdüğü olaylar ve deliller bağlamında kararda ilgili ve yeterli gerekçe bulunmadığı, başvurucunun şikâyetine yönelik etkin bir ceza kovuşturması yapılmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

34. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı; uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak

yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvuruculaların kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/25, K.2020/444) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN TURĞUL

B. No: 2021/28148 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28148

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN TURĞUL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28148)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Hakan TURĞUL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, alkollü olarak araç kullanma iddiasıyla aleyhe uygulanan idari yaptırım kararının iptali isteminde ileri sürülen esaslı talep ve görüşlerin değerlendirilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 22/8/2020 tarihinde gerçekleşen maddi hasarlı kaza sonucu Kalecik İlçe Emniyet Müdürlüğünce yapılan kontrolde 0,99 promil alkollü olarak araç kullanmak suretiyle kazaya sebebiyet verdiği gerekçesiyle hakkında idari yaptırım kararı uygulanarak sürücü belgesi 6 ay süre ile geri alınmış, aracı otoparka çekilmiş ve trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçundan adli işlem uygulanmıştır.

3. Başvurucu, soruşturma konusu olaydan önce arkadaşı B.G.nin aracında ehliyetini düşürdüğünü, daha sonra B.G.nin kendisine ait ehliyetle şehir dışına çıktığını ve bu esnada kaza yaptığını, olay yerinde ve sonrasında B.G.nin kendi kimliğini gizleyerek kendisine ait ehliyetle adına soruşturmaya sebebiyet verdiğini, emniyet görevlilerince B.G.nin kimliği hakkında araştırma yapılmadan haksız yere ceza uygulandığını belirterek idari yaptırım kararına karşı iptal talebiyle başvuruda bulunmuştur.

4. Anılan başvuru, Kalecik Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 28/3/2021 tarihli kararıyla esastan kesin olmak üzere reddedilmiştir. Hâkimlik ret kararının gerekçesinde; "itiraz

edenin dilekçesi, Kalecik İlçe Emniyet Müdürlüğü'nün yazı cevabı ve dosyada mevcut bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde; itiraz eden hakkında düzenlenen idari para cezasının usul ve yasaya uygun olduğu" ifadelerine yer verilmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 29/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 20/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, ileri sürdüğü iddiaların hiçbirinin Hâkimlikçe değerlendirilmediğini ve böylece adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mevcut başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi, alkollü olarak araç kullanma iddiasıyla aleyhe uygulanan idari yaptırım kararına itirazların gerekçesiz bir şekilde reddedilmesi hususuyla bağlantılı gerekçeli karar hakkına ilişkin ilgili hukuka ve genel ilkelere Serhat Soysalan kararında ([1. B.], B. No: 2017/16903, 27/2/2020, §§ 16-18, 24-29) yer vermiştir. Buna göre kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların gerekçede karşılanmaması gerekçeli karar hakkının ihlaline sebebiyet verebilecektir.

12. Başvurucunun idari yaptırım kararına konu kazayı kendisinin yapmadığına ilişkin kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddialarının Hâkimlik kararında karşılanmadığı anlaşılmıştır. Hâkimliğin başvurunun reddine ilişkin kararında Kalecik İlçe Emniyet Müdürlüğünün yazı cevabı ve dosyada mevcut bilgi ve belgelere soyut bir şekilde atıfta bulunulmakla yetinilmiş ve başvurucunun ileri sürdüğü hususlar gerekçeli kararda karşılanmamıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde

yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

16. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

17. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kalecik Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/28 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEFA AZİM

B. No: 2021/37084 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37084

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEFA AZİM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37084)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportörler : Duygu BAKAY Mutlu ALAF

Başvurucu : Sefa AZİM

Vekili : Av. Yıldız BERKİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, meslek hastalığının tespiti için açılan davanın reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, H.Y.H. A.Ş. bünyesinde 1996-2001 yılları arasında İstanbul Atatürk Havalimanı'nda, 2002-2007 yılları arasında Antalya Havalimanı'nda yer hizmetlerinde çalışmış; 2007-2010 yılları arasında TSM D.Ü. A.Ş. bünyesinde, 2010-2013 yılları arasında G.L.A. A.Ş. bünyesinde, 2013-2014 yılları arasında da M.G.T. A.Ş. bünyesinde şoför olarak çalışmaya devam etmiştir.

3. Başvurucu 2014 yılında mesleğe bağlı olarak işitme kaybı yaşadığı ve akciğerlerinin hasar gördüğü gerekçesiyle Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesine başvurmuştur. Hastanede yapılan tetkikler neticesinde 29/5/2014 tarihli sağlık kurulu raporu ile astım bronşit rahatsızlığı yönünden mesleki şüphenin bulunmadığı, işitme kaybı yönünden ise 10 yıl boyunca havalimanında gürültülü ortamlarda çalıştığı, işe girerken herhangi bir işitme kaybının olmadığı tespitiyle mesleki şüphe değerlendirmesi yapılmıştır.

4. Başvurucu, Antalya Atatürk Devlet Hastanesinden 20/8/2014 tarihli engelli sağlık kurulu

raporu almıştır. İlgili raporda başvurucunun işitme kaybı ve astım bronşit nedeniyle %46 engel oranı olduğu tespiti yapılmıştır.

5. Başvurucu, bunun üzerine tekrar Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesine sevk edilmiştir. 18/9/2014 tarihli heyet raporunda " ...29/5/2014 tarih 640 sayılı raporumuzda astım mesleki düşünülmediği belirtilmiş ... Haziran 2014 te taşıdığı tarım ilacı torbası patlamış. Nefes darlığı çok artmış. Hasta akaryakıt taşımacılığı yaptığı dönemde kendisi akaryakıtı araçlara dolduruyormuş. Şu an çalışmıyor...(Mesleki Şüphe) Tozsuz dumansız ortamda çalışması önerilir... Hastada ağır metal etkilenmesi (Molibden) düşünüldü ... Sağ kulakta orta derecede sol kulakta çok ileri derecede sensörinöral tip işitme kaybı mevcut .... (Mesleki Şüphe) 29/5/2014 tarihli sağlık kurulu rapor kararının devamı uygun görülmüştür." tespitlerine yer verilmiştir. Raporun karar kısmında ise molibden etkilenmesi ve kallusa bağlı hâlen herhangi bir organ disfonksiyonu ve sekel mevcut olmadığına kanaat getirilmiştir. İşitme kaybı yönünden ortam analiz raporları, risk değerlendirme raporları, gürültüye maruziyet ve sensörinöral tip işitme kaybı ile ilgili olan denetim raporlarının teminini takiben ilgili mevzuat gereği son kararın Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) Sağlık Kurulunca verilmesine karar verilmiştir.

6. SGK Sağlık Kurulunca yukarıda bahsi geçen heyet raporu dikkate alınarak 7/1/2015 tarihli karar ile başvurucunun meslekte kazanma gücü kaybı oranının tespitine ilişkin dosyanın Yüksek Sağlık Kuruluna sevki gerektiği belirtilmiştir. Kararda, başvurucunun işitme kaybına neden olduğu düşünülen H.Y.H. A.Ş. nezdinde 2003-2007 yılları arasında çalıştığı, adı geçen işyerinin gürültü analiz raporlarının bulunmadığı, 2004 yılındaki muayenesinde patoloji saptanmayan başvurucunun 2007 yılındaki muayenesinde işitme kaybının ortaya çıktığı, mesleki işitme kaybına yol açtığı düşünülen işyerinden yedi yıl önce ayrılan başvurucunun yükümlülük süresi açısından değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

7. Yüksek Sağlık Kurulunun 13/2/2015 tarihli kararında ise başvurucunun mesleki işitme kaybına yol açtığı düşünülen işyerinden yedi yıl önce ayrıldığı, bu kapsamda yükümlülük süresi yönünden değerlendirilmek üzere dosyanın kendilerine gönderildiği belirtilmiş; yapılan inceleme neticesinde başvurucudaki işitme kaybı ve bronş astımının mesleki olmadığı tespiti yapılmıştır.

8. Başvurucu, anılan karar üzerine tekrar sırayla Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesi ile Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesinden raporlar almış ve tekrar maluliyetin tespiti için SGK'ya başvurmuş; ancak Yüksek Sağlık Kurulu 28/8/2015 tarihli kararı ile başvurucuda meslek hastalığının mevcut olmadığına karar vermiştir.

9. Başvurucu, 28/8/2015 tarihli Yüksek Sağlık Kurulu kararının iptali ve iş göremezlik oranının tespiti istemiyle SGK aleyhine Antalya 2. İş Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesinin raporuna göre işgücü kaybı oranının %33 olduğunu belirten başvurucu 2011-2013 yılları arasında G.L.A. A.Ş. bünyesinde tehlikeli madde tanker operatörü olarak çalıştığını, maruz kaldığı zehirli maddeler nedeniyle rahatsızlandığını, bu rahatsızlığı nedeniyle de %20 oranında işgücü kaybının mevcut olduğunu, buna rağmen Yüksek Sağlık Kurulu kararı ile rahatsızlıklarının mesleki olmadığı yönünde tespit yapıldığını, bu tespitin kabul edilemeyeceğini ileri sürmüştür.

10. Mahkeme, yargılama sırasında H.Y.H. A.Ş.nin davalı SGK'nın yanında davaya katılma talebini kabul etmiştir. Başvurucunun iddialarına yönelik ise sicil dosyası ile sağlık kurulu

raporları ve dayanağı belgelerin dava dosyasına gönderilmesi için ilgili Sosyal Sigorta İl Müdürlüklerine, Antalya Atatürk Devlet Hastanesi ile Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesine, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine müzekkereler yazmıştır. Mahkeme ayrıca H.Y.H. A.Ş.den gürültü ölçüm raporlarını da talep etmiş; bu doğrultuda H.Y.H. A.Ş. tarafından 2015 yılında hazırlanan gürültü ölçüm raporu Mahkemeye ibraz edilmiştir. Mahkeme topladığı bilgi ve belgeler ile birlikte dosyayı Adli Tıp Kurumuna (ATK) göndermiş ve başvurucunun meslek hastalığı olup olmadığı, astım bronşit ile işitme kaybının meslek rahatsızlığı sayılıp sayılmayacağı hususlarında rapor talep etmiştir.

11. ATK, başvurucunun işitme kaybına yönelik yeniden hastaneye sevki ile ODYO (işitme testi) ve BERA (doğumsal işitme kayıpları ve işitme fonksiyonlarını kapsamlı olarak değerlendirebilmek için kullanılan test) tetkiklerinin yapılmasını talep etmiştir. Tüm bu toplanan bilgi ve belgeler neticesinde ATK 8/10/2018 tarihli raporu ile başvurucunun astım bronşit ve işitme kaybının 11/10/2008 tarihli ve 27021 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği hükümlerine göre meslekten kaynaklanmadığı, başvurucuda meslek hastalığı bulunmadığı sonucuna varmıştır. Raporda, başvurucunun hakkında 2012 yılından bu yana düzenlenen sağlık raporları ile talep üzerine Mahkemece alınan sağlık raporlarını bir bütün olarak değerlendirmiştir. Buna göre başvurucunun 27/5/2013 tarihinde işe giriş nedeniyle aldığı sağlık raporunda işitme kaybının tespit edildiği ve ağır vasıta ile ticari araç kullanamayacağına karar verildiği, 24/2/2017 tarihinde alınan rapora göre daha önce aynı hastanede başvurucunun kaydı olmadığından işitme kaybının bahsi geçen olay üzerine gerçekleşip gerçekleşmediği yönünde belirleme yapılamadığı, 17/7/2017 tarihli rapora göre işitme kaybının %40 olduğu, hafif restriktif akciğer hastalığı oranının %20, kişinin özür oranının ise %52 olduğu hususlarına yer vermiştir. Havalimanı ölçüm raporlarını da inceleyen ATK maruz kalınan gürültünün -kullanılan tıkaç tipi kulaklık da hesaba katıldığında- en düşük maruziyet oranının altında kaldığını belirlemiştir.

12. Başvurucu, anılan ATK raporuna itiraz etmiş; SGK'nın sevki ile Konya Devlet Hastanesinden engelli sağlık kurulu raporu alındığını, bu rapor ile kendisinde meslek hastalığı bulunduğuna dair Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesinin raporunun teyit edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca H.Y.H. A.Ş. tarafından gönderilen ölçüm raporunun değerlendirmeye alınamayacağını zira raporun kendi çalışma pozisyonu olan apronda uçak altı alanındaki gürültüye ilişkin bir değerlendirme içermediğini belirtmiştir. Raporda kulak tıkacı kullanımından bahsedildiğini ifade eden başvurucu, personele tıkaç kullanım zorunluluğunun 2004 yılından sonra getirildiğini, bu döneme kadar yaklaşık 6 yıl tıkaç olmadan çalıştırıldığını, işyeri hekimliğinin muayene raporları incelendiği takdirde işitme kaybının bu 6 yıllık çalışma döneminde meydana geldiğinin anlaşılabileceğini ifade etmiş ve ilgili raporların dosyaya getirtilmesini talep etmiştir. Astım rahatsızlığı yönünden ise başvurucu, 2011-2012 yıllarında G.L.A. A.Ş.de tanker operatörü olarak çalıştığını, görevi sırasında taşıdığı ürünlerin üst kapaktan dolumunu yaptığı esnada ürün buharını soluduğunu, bu ürünlerin zehir oranı yüksek olan birçok maddeyi içerdiğini, nitekim iş sırasında rahatsızlandığını ve boğucu öksürüğe tutulduğunu, Kırıkkale Devlet Hastanesinde tedavi gördüğünü, Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesine sevk edildiğini ve burada da astımın meslek hastalığı olduğu tespiti yapıldığını belirtmiştir.

13. Başvurucunun itirazı üzerine Mahkeme, H.Y.H. A.Ş.den Nisan-Ekim 2018 tarihi aralığı gürültü ölçümlerini talep etmiştir. H.Y.H. A.Ş. ise 2015 yılında hazırlanan gürültü ölçüm raporunu Mahkemeye ibraz ettiğini, bu rapor sonrası işletme şartlarında bir yenilik

olmaması nedeniyle yeniden rapor hazırlanmadığını belirtmiştir. Mahkeme başvurucunun itirazları üzerine çelişkinin giderilmesi için dosyayı yeniden ATK'ya göndermiştir. ATK Üst Kurulu tarafından yapılan incelemede, ilk raporda alıntılanan raporlara ve yapılan değerlendirmelere yer verilmek suretiyle başvurucuda meslek hastalığı bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

14. Mahkeme 7/7/2020 tarihli kararı ile davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, Yüksek Sağlık Kurulu raporu ile ATK raporlarında yer alan tespitlere değinilmiş; 22/6/1972 tarihli ve 14223 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü çerçevesinde yapılan inceleme neticesinde başvurucunun meslek hastalığının bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

15. Başvurucu, davanın reddi kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Yargılama sürecindeki iddialarını tekrarlayan başvurucu ayrıca kendisinin 1996-2007 yılları arasında havalimanında çalıştığını, Mahkemenin ise 2018 yılına ait gürültü analiz raporlarına göre inceleme yaptığını ileri sürmüştür. Konya Devlet Hastanesinden alınan raporun ATK'ya gönderilmediğinden yakınan başvurucu, Mahkemenin delilleri toplamadan ATK'dan rapor aldığını, dolayısıyla raporun maddi gerçeği yansıtmadığını iddia etmiştir. Başvurucu son olarak astım hastalığının sebebi olan G.L.A. A.Ş.nin de davaya dâhil edilmesi gerektiğini ancak bu hususun ihmal edildiğini belirtmiştir.

16. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi 15/10/2020 tarihli kararı ile gerekçeli kararda bir isabetsizlik bulunmadığını belirterek istinaf talebinin esastan reddine hükmetmiştir.

17. Başvurucu, istinaf talebinin reddi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde, yargılama sürecindeki iddialarını tekrarlamış; ayrıca 2009 yılında Akdeniz Üniversitesinde uçak altı çalışma nedeniyle yaşadığı işitme kaybına ilişkin adli vaka olarak tedavi gördüğünü, ne buna dair belgelerin ne de işyeri hekimliğince tanzim edilen 2004-2007 yıllarına ait sağlık dosyasının talebine rağmen dosyaya getirilmediğini ileri sürmüştür.

18. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 24/6/2021 tarihli kararı ile temyiz talebinin reddine, maddi deliller ve bu delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesi nedeniyle usul ve kanuna uygun olan hükmün onanmasına karar vermiştir.

19. Başvurucu, nihai kararı 9/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

20. Komisyon makul sürede yargılanma hakkı ile çalışma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkına yönelik şikâyetin ise kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

21. Başvurucu; deliller toplanmadan yargılamanın neticelendirildiğini, bu yöndeki iddia ve itirazlarının gerekçeli kararda karşılanmadığını iddia etmiştir. Bu kapsamda 1996-2007 yılları arasında havalimanında çalıştığı hâlde Mahkemenin 2018 yılına ait gürültü analiz raporlarını talep ettiğini, işyeri hekimliğince düzenlenen sağlık dosyasının talebine rağmen getirtilmediğini, yargılama devam ederken Konya Devlet Hastanesi tarafından meslek hastalığı olduğuna dair ibraz edilen raporun incelenmediğini, dolayısıyla tüm deliller toplanmadan düzenlenen ATK raporunun da maddi gerçeği yansıtmadığını, ayrıca astım

bronşite yakalandığı işyerinin sahibi G.L.A. A.Ş.nin davaya dâhil edilmediğini belirtmiştir. Bu kapsamda yargılamanın adil bir şekilde yürütülmediğini ifade eden başvurucu, hak arama hürriyetinin ve hukuki dinlenilme hakkı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü itibarıyla iddia ve itirazlarına yönelik yargı mercilerince inceleme ve değerlendirme yapılmadığı hususuna ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda başvurunun gerekçeli karar hakkı çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

25. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciinde ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

26. Eldeki olayda başvurucunun temel iddiasının işitme kaybı ve astım bronşit rahatsızlıklarının, yerine getirdiği meslek ve çalıştığı işyeri şartlarından kaynaklandığı hususuna ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Başvurucu bu kapsamda 1996-2001 yılları arasında İstanbul Atatürk Havalimanı'nda, 2002-2007 yılları arasında Antalya Havalimanı'nda yer hizmetlerinde apronda uçak altında şoför olarak çalıştığını ve işitme kaybının bu süreçte meydana geldiğini ileri sürmüştür. Özellikle anılan yıllara ilişkin görev yaptığı yerlerin gürültü analiz raporları ile kurum hekimliğinde yer alan sağlık dosyasının incelenmesini talep eden başvurucu, mesleğe başlamadan önce işitme kaybı ile ilgili bir rahatsızlığının olmadığını iddia etmiştir. Mahkemenin bu kapsamda Antalya SGK İl Müdürlüğüne müzekkere yazarak başvurucunun sicil dosyası ile sağlık kurulu raporu ve dayanağı tüm belgeleri talep ettiği görülmüştür. Buna mukabil müzekkere cevabına istinaden dosyaya giren en eski sağlık raporunun 2012 yılına ilişkin olduğu, 1996-2007 dönemine ait sağlık bilgisine ilişkin herhangi bir tespitin yapılamadığı görülmüştür. Bu kapsamda ATK her ne kadar BERA (doğumsal işitme kayıpları ve işitme fonksiyonlarını kapsamlı olarak

değerlendirebilmek için kullanılan test) tetkiki yapılmasını talep etmiş ise de 24/2/2017 tarihinde alınan rapora göre daha önce aynı hastanede başvurucunun kaydı olmadığından işitme kaybının bahsi geçen olay üzerine gerçekleşip gerçekleşmediği yönünde belirleme yapılamadığı belirtilmiştir (bkz. § 11).

27. Mahkeme ayrıca H.Y.H. A.Ş.ye de müzekkere yazmış ve gürültü ölçüm analizlerinin gönderilmesini talep etmiştir. Müzekkereye cevaben H.Y.H. A.Ş. 28/12/2015 tarihli gürültü ölçüm raporunu göndermiştir. Başvurucu, ilgili raporda ölçüm yapılan noktaların kendi çalışma alanını kapsamadığını, kaldı ki ölçümün kendi çalıştığı döneme de ilişkin olmadığını, nitekim raporda kulak tıkacından bahsedilmiş ise de tıkaç kullanma zorunluluğunun 2004 yılından sonra getirildiğini belirterek rapora itiraz etmiştir. Bu bağlamda Mahkeme başvurucunun itirazları geçmişe dönük olmasına rağmen Nisan-Ekim 2018 tarih aralığına ilişkin ölçüm raporlarını talep etmiş ancak H.Y.H. A.Ş. tarafından verilen cevabi yazıda 2015 yılı sonrasına ilişkin tekrar rapor alınmadığı belirtilmiştir (bkz. §§ 12, 13).

28. Başvurucunun işitme kaybı ve astım bronşit rahatsızlıklarına sahip olduğu, bu nedenle belirli bir derecede işgücü kaybı yaşadığı dosya kapsamında pek çok sağlık raporu ile ortaya konulmuştur. Yargılamaya konu uyuşmazlığın, bu rahatsızlıkların yerine getirilen mesleğin tesir ve etkisi ile meydana gelip gelmediği üzerinde toplandığı anlaşılmaktadır. Mahkemece yapılan incelemede yukarıda da izah edildiği üzere sağlık raporları açısından 2012 yılına kadar, gürültü ölçüm analizleri ile ilgili olarak ise 2015 yılına kadar geriye gidilebildiği, başvurucunun çalıştığı döneme yönelik ise bir bilgi ve belgenin dosyaya girmediği görülmektedir. Başvurucunun havalimanında çalıştığı döneme ilişkin sadece Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesinin 29/5/2014 tarihli sağlık kurulu raporu ile SGK Sağlık Kurulunun 7/1/2015 tarihli kararında birtakım belirlemelerin yapıldığı tespit edilmiştir. Buna göre 29/5/2014 tarihli raporda başvurucunun 10 yıl boyunca havalimanında gürültülü ortamlarda çalıştığı, işe girerken herhangi bir işitme kaybının bulunmadığı belirtilmiş; 7/1/2015 tarihli kararda ise 2004 yılındaki muayenesinde patoloji saptanmayan başvurucunun 2007 yılındaki muayenesinde işitme kaybının ortaya çıktığı ifade edilmiştir (bkz. §§ 3, 6). Ancak ne ATK raporunda ne de Mahkeme kararında birbirinden farklı tespitler içeren bu raporlara ilişkin bir değerlendirme yapılmadığı gözlemlenmiştir.

29. Başvurucunun 1996-2007 yılları arasında havalimanında çalıştığı, astım bronşite sebep olduğunu iddia ettiği çalışma döneminin ise 2012-2013 yılları arasına denk geldiği gözetildiğinde 2015 yılında talep edilen meslek hastalığı tespitine yönelik değerlendirmenin bilgi ve belgeye erişim noktasında birtakım zorluklar barındırdığı şüphesizdir. Nitekim SGK Sağlık Kurulu da 7/1/2015 tarihli kararında işitme kaybına yol açtığı düşünülen işyerinden ayrıldıktan yedi yıl sonra başvurucunun talepte bulunduğunu belirterek yükümlülük süresi yönünden inceleme yapılması gerektiğini açıklamış ise de Yüksek Sağlık Kurulunca bu yönde ayrıca ve açıkça bir değerlendirme yapılmaksızın işin esasına girildiği, yargı mercilerince de bu yönde bir inceleme yapılmadığı açıktır.

30. Başvuruya konu olayda yukarıda izah edilen hususlar da gözetildiğinde başvurucunun iddia ve itirazlarının uyuşmazlığın sonucu ile doğrudan ilgili olduğu değerlendirilerek anılan itirazların yargı mercileri tarafından incelenmesi, ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekmektedir. Bu itibarla başvurucunun uyuşmazlığın neticesiyle ilgili iddialarının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi

gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

35. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 2. İş Mahkemesine (E.2016/34, K.2020/95) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MÜRSEL KAYA

B. No: 2021/41112 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/41112

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜRSEL KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/41112)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Mürsel KAYA

Vekili : Av. Velat BOZHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, maddi zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında uyuşmazlığın esasına etkili iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ve diğer kişiler, Diyarbakır ili Yenişehir ilçesi Şehitlik/Köşkler Mahallesi 73 pafta 107 ada 1 sayılı parsel üzerinde bulunan ve murisi K.K.ya aitken 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 39. maddesine istinaden metruk ve harabe olduğundan bahisle yıktırılan yapıya ilişkin olarak uğradıklarını ileri sürdükleri zarara karşılık fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak 1.000 TL maddi tazminat talebiyle dava açmıştır.

3. Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 18/1/2021 tarihli kararıyla davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... davalı idare tarafından gerçekleştirilen yıkımın, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 39. maddesi doğrultusunda tesis edilen yıkım işleminin icrasından kaynaklandığı, davacılar tarafından yıkım işleminin iptali noktasında idari yargı mercileri önünde bugüne kadar açılmış herhangi bir davanın bulunmadığı, dolayısıyla hukuka aykırılığı yargı kararıyla

saptanmış bir yıkım işleminin bulunmadığı karşısında, söz konusu yıkım işleminin icrasından kaynaklanan dava konusu tazminat isteminin reddi gerekmektedir."

4. İstinaf kanun yolu açık olarak verilen Mahkeme kararı hakkında istinaf isteminde bulunulması üzerine Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi 30/4/2021 tarihli kararıyla Mahkemece verilen kararın miktar itibarıyla kesin olduğu belirtilerek istinaf isteminin incelenmeksizin reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 20/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu, dava konusu yapıya ilişkin bir yıkım kararı olmadığını, kendilerine herhangi bir tebligat yapılmadığını, yapının hatalı olarak yıkıldığını, bu nedenle iptal davasına konu olabilecek bir idari işlemden söz edilemeyeceğini belirtmiş; Mahkemece yıkım işlemine karşı açılmış bir dava olmadığı gerekçesiyle verilen hüküm nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

7. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün, Mahkemenin davanın reddine karar verirken olgusal değerlendirme ve hukuki gerekçe oluşturmamasına yönelik olması nedeniyle başvuru gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemeler, makul bir gerekçe ile yanıt vermelidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

10. Somut olayda Mahkemece yargılama sırasında dava konusu yapının adres ve koordinatlarının tespitini içeren bilirkişi raporu alınmış, anılan rapor doğrultusunda

23/11/2020 tarihli ara kararla davalı idareden söz konusu yapının yıkımı hususunda yapılan iş ve işlemler ile buna yönelik bilgi ve belgelerin gönderilmesi istenilmiştir. İdare tarafından gönderilen 14/12/2020 tarihli cevabi yazıda "bilirkişi raporunda belirlenen koordinatlar kontrol edildiğinde dava konusu yapının Yenişehir İlçe Belediye Encümeni'nin 18/12/2018 tarihli, 202 sayılı ve 12/2/2019 tarihli, 24 sayılı kararları doğrultusunda ihalesi yapılan metruk yapıların yıkımı işi kapsamında yıkıldığı, ancak söz konusu yapının adresine encümen kararlarında yer verilmediği" ifade edilmiştir.

11. Mahkeme kararında, yapılan araştırma sonucunda yapıya ilişkin emlak vergisi beyannameleri ve vergi tahsilat makbuzları ile bilirkişi raporu uyarınca davacıların yıktırıldığını iddia ettikleri yapının yıkım öncesi mevcut olduğu, söz konusu yapının Belediye Encümenince alınan toplu yıkım kararı kapsamında yıkıldığının anlaşıldığı belirtilmiştir. Diğer yandan Mahkeme ara kararına Yenişehir Belediye Başkanlığınca verilen cevapta anılan Encümen kararında bu yapıya ait bilgilerin bulunmadığı, mahalle muhtarlığından metruk yapıların sahiplerine ilişkin bilgilerin istenildiği ancak muhtarlık tarafından metruk yapıların kimlere ait olduğu noktasında tespit yapılamadığı, metruk yapı sahiplerine ulaşılamadığı için yapının yıkımına dair tebligat yapılamadığının tespit edildiği açıklanmıştır.

12. Mahkeme, yıkıma ilişkin olarak alınan Encümen kararında dava konusu yapıya yönelik bilgilerin yer almadığı ve yıkım kararının ilgilisine tebliğ edilmediği yönünde tespitlerde bulunmasına karşın başvurucunun bina yıkıldıktan sonra - belirli olmayan yıkım kararına karşı- iptal davası açmadığını gerekçe göstererek davayı reddetmiştir. Mahkeme kararının gerekçesinde yapının yıkımına yönelik tesis edilen işlemin/işlemlerin iptaline ilişkin olarak idari yargı mercileri önünde açılmış herhangi bir davanın bulunmadığı, dolayısıyla dava konusu yapının yıkımına dair tesis edilen işlemin/işlemlerin hukuk aleminde mevcut olduğu belirtilmiştir. Mahkeme, dava konusu edilen metruk yapının yıkımına ilişkin ilgili mevzuatta öngörülen usul hükümlerinin uygulanıp uygulanmadığına yönelik bir hukuki değerlendirme yapmamış ve davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme hükmünde kararın sonucuna etki eden ve yıkım konusu taşınmaza ilişkin iptal davasına konu olabilecek bir idari işlemin mevcudiyeti yeterli bir gerekçeyle karşılanmayarak bu kapsamda başvurucu tarafından yapılan iddia ve itirazların değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucu; ihlalin tespiti ile tür belirtmeksizin 15.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§

54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

16. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

17. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2020/219, K.2021/55) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM TURHAN

B. No: 2021/62793 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62793

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYRAM TURHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62793)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Bayram TURHAN

Vekili : Av. Burçak BAYSAL ATALAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bireysel başvuru konusu olayların geçtiği tarihte subay olarak görev yapmaktadır.

3. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) "askerî mahrem yapılanması" içinde yer alan kişilerin tespitine yönelik soruşturma başlatmıştır. Bu kapsamda örgütün anılan yapılanmasının bağlı oldukları sivil imam konumundaki örgüt mensuplarının örgütsel toplantıları organize etmek amacıyla İstanbul'un Üsküdar ilçesinde bulunan G. Büfe adlı işyerine tahsis edilen sabit hattı kullandıkları tespit edilmiştir. Bunun üzerine hâkimlik kararı doğrultusunda bu hat ile yapılan iletişimlerin tespitine dair HTS kayıtları temin edilerek kolluk görevlileri tarafından incelenmiştir.

4. HTS kayıtlarının incelenmesi sonucunda kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 5/12/2017 tarihli HTS tespit ve değerlendirme tutanağında (Tutanak) G. Büfeye tanımlanan

sabit hat üzerinden gerçekleştirilen iletişimlerin bazılarının 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsünde örgüt adına aktif rol oynayan asker ve sivil kişilerle yapıldığı, bu nedenle söz konusu hattın örgütün sivil imamları tarafından örgütsel amaçla kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Tutanakta başvurucu yönünden yapılan tespitler ise şöyledir:

i. Anılan sabit hat üzerinden başvurucunun kullandığı GSM hattının 21/4/2013, 5/7/2013, 1/8/2013 tarihlerinde birer kez, 30/3/2014 tarihinde de iki kez arandığı belirtilmiştir.

ii. Örgütle irtibatlı oldukları gerekçesiyle bir kısmı kamu görevinden çıkarılan M.B., B.K., A.A. ile B.Ö. adlı asker kişilerin de bu hat üzerinden başvurucuyla birlikte 5/7/2013 tarihinde arandıkları tespit edilmiştir.

5. Başvurucu 1/12/2017 tarihinde kollukta müdafiinin de hazır bulundurulmasıyla alınan ifadesinde; 2012-2014 yılları arasında kurmaylık eğitimi için İstanbul'daki Harp Akademileri Komutanlığında görev yaptığını, hakkındaki soruşturmanın başladığı tarihte Eskişehir'deki askerî birlikte görevli olduğunu, HTS kayıtlarında görülen GSM hattını 2008-2014 yılları arasında kullandığını, birlikte ardışık olarak arandıkları belirtilen M.B.nin de kendisi gibi Hava Kuvvetleri Komutanlığı emrinde yüzbaşı olarak görev yaptığını, bu kişiyi askerî lise ve harp okulu süreçlerinde birlikte eğitim almaları dolayısıyla tanıdığını, aralarında örgütsel bir ilişki olmadığını, kayıtlarda tespit edilen görüşmeleri de hatırlamadığını savunmuştur.

6. Başvurucu; tutuklanma talebiyle sevk edildiği sorgusunda, kollukta verdiği ifadesine ek olarak söz konusu sabit hat üzerinden kendisini arayan kişinin ürün reklamı yapmış olabileceği gibi pilot olması nedeniyle kendisini görev gereği çoğu zaman askerlerin de aradığını ve FETÖ/PDY ile herhangi bir irtibatının olmadığını beyan etmiştir.

7. Başvurucunun kullandığı GSM hattı ile G. Büfeye tahsis edilen sabit hat ve sivil imamlar tarafından örgütsel iletişim amacıyla kullanıldığı tespit edilen diğer sabit hatlar arasındaki iletişimlerin analizine ilişkin olarak adli bilişim uzmanı bilirkişiler tarafından düzenlenen 10/2/2018 tarihli raporda; başvurucunun kullandığı GSM hattının G. Büfeye tahsis edilen sabit hat üzerinden M.B. adlı kişi ile birlikte 5/7/2013 tarihinde ardışık olarak, 21/4/2013-30/3/2014 tarihleri arasında da ardışık olmayan şekilde 6 kez arandığı, bu hattın ayrıca yine örgütsel iletişim için kullanıldıkları belirlenen İstanbul'daki 2 ayrı sabit hattan daha 30/10/2012 -21/7/2013 tarihleri arasında da 9 kez arandığı belirlenmiştir.

8. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, söz konusu 10/2/2018 tarihli rapor doğrultusunda aralarında başvurucunun da bulunduğu asker kişiler hakkında düzenlediği 12/2/2018 tarihli iddianame ile bu kişilerin terör örgütü üyeliği suçunu işledikleri iddiasıyla İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde kamu davası açmıştır.

9. Anılan iddianamede, başvurucunun kullandığı GSM hattının hem G. Büfeye tahsis edilen sabit hattan hem de 10/2/2018 tarihli raporda değinildiği üzere örgütsel iletişim amacıyla kullanılan diğer sabit hatlardan ardışık ve tekil olarak aranmasına dair tespitler doğrultusunda başvurucunun FETÖ/PDY'nin askerî mahrem yapılanması içindeki ankesörlü/sabit hatlardan aranma gizli iletişim sistemine dâhil olmak suretiyle atılı suçu işlediği belirtilmiştir.

10. İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılama sırasında Mahkeme, iddianamede belirtilen sabit hatlar ile başvurucunun kullanımındaki GSM hattının HTS kayıtlarını Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirterek bu kayıtlar üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Adli bilişim uzmanı tarafından düzenlenen

24/12/2018 tarihli bilirkişi raporunda, HTS kayıtları ile iddianamede yer verilen rapordaki tespitlerin birbirleriyle uyumlu olduğu belirtilmiştir.

11. Başvurucu, yargılama sırasındaki savunmalarında soruşturma evresinde verdiği ifadeleri tekrarlamış; buna ek olarak kayıtlar arasında çelişkiler bulunduğunu ve iddianamede belirtilen diğer sabit hatlardan yapılan görüşmeleri de hatırlamadığını beyan etmiştir.

12. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucuyu terör örgütü üyeliği suçundan 6 yıl 8 ay hapis cezasına hükmetmiştir. Mahkûmiyet kararında; başvurucunun G. Büfeye tahsis edilen sabit hattan 5/7/2013 tarihinde M.B. adlı kişi ile birlikte 1 kez ardışık olarak, farklı tarihlerde yine bu hattan 6 kez tekil olarak arandığı, G. Büfe dışındaki iki sabit hattan da farklı tarihlerde toplam 9 kez arandığı, başvurucunun savunmalarında da M.B. adlı kişiyi devre arkadaşı olarak tanıdığını söylemesi de dikkate alındığında bu arama kayıtlarının örgütsel iletişim yöntemleriyle uyumlu olduğu belirtilmiştir. Bu kayıtlar itibarıyla başvurucunun örgütün askerî mahrem yapılanmasının sorumlusu olan ve örgüt hiyerarşisinde sivil imam olarak adlandırılan kişiler tarafından ardışık ve tekil olarak aranmak suretiyle örgütsel iletişim ağına dâhil olduğu ve atılı suçu işlediği kanaatine varılmıştır.

13. Başvurucu, mahkûmiyet kararına karşı HTS kayıtlarının çelişkili olduğuna ve mevcut delillerin örgütsel iletişim açısından yargı kararlarında belirtilen kriterlere uygun bulunmadığına dair itirazlarını dile getirerek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesi (Daire) başvurucunun istinaf talebini 17/10/2019 tarihinde esastan reddetmiştir. Başvurucu, Daire kararına karşı aynı yönde itirazlar ileri sürerek temyiz kanun yoluna başvurmuş; Yargıtay 3. Ceza Dairesi 25/10/2021 tarihinde Daire kararını onamıştır. Onama kararında başvurucuyla ilgili yer verilen açıklama şöyledir:

"Ayrıntıları hükme esas alınan 24.12.2018 tarihli bilirkişi raporunda açıklandığı üzere;

...

Sanık Bayram Turhan [G.] Büfe'ye tahsis edildiği anlaşılan 0216 [...] nolu sabit hattan 1 kez ardışık olarak, yine [G.] Büfe'den ve 0216 [...], 0216 [...] nolu sabit hatlardan 15 kez tekil olarak arandığı tespit edilmiştir.

[Sanık] aşamalarda alınan savunmalarında, söz konusu aramalara ilişkin makul bir açıklama getirememiştir.

Tüm bu açıklamalar karşısında somut olay irdelendiğinde;

Hukuka uygun olarak elde edilen (HTS) kayıtlarının incelenmesinde, 'sanık Bayram Turhan'ın 0541 ... GSM nolu hattının İstanbul İl Merkezinde bulunan ücret karşılığı kullanıma sunulan farklı farklı kez sabit hatlı telefonlardan, (17.09.2012 – 30.03.2014) tarihleri arasında toplam 1 ardışık ve 15 kez tekil olarak arandığının', anlaşılması karşısında, arama sayısı, aramaların ardışık ve periyodik olması, ardışık aranan kişilerin aynı rütbeden olması, aramaların gerçekleştirildiği zaman, konuşma süreleri, sanıkların farklı sabit hatlardan aranması, aranmaların makul görünmemesi nazara alındığında, sanığın örgütün iletişim metotlarından olan 'ankesörlü/sabit hatlardan aranma' gizli iletişim sistemine dahil [olduğu] dikkate alındığında, mahkemenin [sanığın] örgüt üyesi oldu[ğu]na ilişkin kabulünde bir isabetsizlik [bulunmamaktadır.]"

14. Başvurucu, nihai kararı 23/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 22/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Komisyon; adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma ile gerekçeli karar hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin iddiaların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu, yargılama sürecinde ileri sürdüğü hususlara hükümde açıkça yanıt verilmemesi ve yetersiz gerekçe ile karar verilmesi nedenleriyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; gerekçeli karar hakkına ilişkin yargısal içtihatlara değinildikten sonra Mahkemece başvurucunun savunmaları ve sabit hatlardan aramaya ilişkin deliller birlikte değerlendirilerek mahkûmiyet kararı verildiği, Mahkemenin bu karara dair vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirdiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Başvurucunun anılan iddialarının değerlendirilmediği şikâyeti adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (çok sayıda karar arasından bkz. Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Caner Kandırmaz [2. B.], B. No: 2013/3672, 30/12/2014, §§ 27-32).

21. Somut olayda Mahkemece başvurucunun terör örgütü üyeliği suçunu işlediği sonucuna varılmış ve hakkında hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet kararı verilmiştir. Anılan kararda Mahkemece kolluk birimlerinin ardışık aramaya ilişkin HTS kayıtlarıyla yapılan tespitleri neticesinde başvurucunun ardışık arama denen yöntem ile mahrem şahıslara zimmetlenen asker şahıslardan olduğuna dair tespitler delil olarak hükme esas alınmıştır.

22. Yargıtay kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde

ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023, §§ 127-132; ayrıca bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/11/2024 tarihli ve E.2024/705, K.2024/15150; 19/11/2024 tarihli ve E.2022/6992, K.2024/14586; 21/10/2024 tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894 sayılı kararları).

23. Bu çerçevede Yargıtayın anılan kararlarında; sanıkla birlikte ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, ardışık aranan diğer şahıslar hakkında soruşturma bulunması hâlinde bu kişilerin tüm aşama ifadelerinin getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, sanığın kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca sanıkların bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda "gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadıkları, ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı" hususlarını gösterir analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) araştırma yapılarak sanık hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafiine okunması, anılan Kanun'un 210. maddesi kapsamında tek veya belirleyici ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir (R.T. [GK], B. No: 2021/47924, 29/5/2025, § 30).

24. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan deliller dikkate alındığında başvurucunun, sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olduğuna ilişkin tespitlerin mahkûmiyet kararına götüren tek delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Ancak Yargıtayın yukarıda belirtilen uygulamaları dikkate alındığında, başvurucunun hakkında yapılan tespitlerin ardışık aramada uygulanan yöntemlere uygun olmadığı itirazıyla ilgili olarak kolluk tarafından düzenlenen HTS analiz raporuna karşı -HTS kayıtlarıyla analiz raporunun uyumlu olduğuna ilişkin tespit içeren inceleme dışında- bilirkişi incelemesi yaptırılmadığı, sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden başvurucu ile arandığı tespit edilen kişilerin tanık sıfatıyla Mahkemece dinlenmediği açıktır. Başvurucuyla ardışık arandığı tespit edilen kişi hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, bu kişinin tüm aşama ifadeleri getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, başvurucunun kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması ve bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi gerektiği Yargıtay kararlarından anlaşılmaktadır. Ayrıca gerekirse UYAP'ta araştırma yapılarak başvurucu hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığı, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada başvurucu ve müdafiine okunması, gerekirse de ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatıyla dinlenerek sonucuna göre başvurucunun hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden

örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların somut olayda yerine getirilmediği görülmektedir.

25. Mahkemece başvurucunun savunmalarında dile getirilen bu hususlarla ilgili bir araştırma veya değerlendirme yapılmamıştır. Savunmaya ilişkin belirtilen olguların kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali bulunan iddialar olduğu, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunduğu, bu konularda yargılama makamları tarafından herhangi bir açıklama yapılmadığı kanaatine ulaşılmıştır (bkz. §§ 12, 13).

26. Buna göre başvurucu, üzerine atılı suçu işlemediğine dair savunmasını destekleyebilecek mahiyette itirazlar sunmasına rağmen Mahkemece bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış; başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

28. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyeti hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

32. Başvurucu; maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar

verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/35, K.2019/195) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, karar sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olup, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum:

Başvurucu bireysel başvuruya konu olayın geçtiği tarihte subay olarak görev yapmaktadır. Başvurucu hakkında FETÖ/PDY terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet hükmü verilmiş ve bu karar kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

Anayasa Mahkemesi’nin işbu başvuru dosyası ile benzerlik gösteren, (Musa Kolay [2. B.], B. No: 2020/13045, 17/7/2025), (K.B. [2. B.], B. No: 2022/50342, 15/10/2025), (Ramazan Aysal [2. B.], B. No: 2022/106446, 11/6/2025), (Üzeyir Yıldızoğlu [2. B.], B. No: 2022/100969, 2/7/2025), (R.T. [GK], B. No: 2021/47924, 29/5/2025) başvurulara ilişkin kararlarında yer alan karşıoylarımız işbu başvuru açısından da aynen geçerlidir.

Yukarıda belirtilen kararlarda belirtilen karşı oylarımıza ilaveten, özetle belirtmek gerekir ki; Anayasa Mahkemesi’nin Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusun ilişkin kararında (Başvuru

Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer verilmiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Murat Albayrak (GK, B. No: 2020/16168, 8/3/2023) başvurusunda ise, FETÖ/PDY'nin "Askeri Mahrem" yapılanmasına, bu yapılanma içerisindeki örgütsel iletişim kurma yöntemlerine değinerek, örgütün askeri mahrem yapılanmasına mensup kişilerin örgütsel toplantıları organize etmek amacıyla birbirleriyle belirli gizlilik kuralları içerisinde ankesörlü/sabit hatlarla iletişim kurduklarını belirtmiştir. Mahkeme söz konusu kararında, hem ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla (telefonlarla) kurulan, hem de bu hatlarla aranan kişilere ait GSM hattının iletişimlerinin tespiti sonucunda HTS verilerinin elde edilerek kolluk görevlilerince analiz edilmesini ve bu verilerin delil olarak kullanılmasını bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren bir uygulama olarak değerlendirmemiş ayrıca, somut olayın özelliğine göre telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşmıştır (Murat Albayrak, § 124-146).

Anayasa Mahkemesi’nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42). Somut başvuru açısından bariz takdir hatası ya da açık bir keyfilik mevcut değildir.

Bu nedenlerle başvurucunun, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

ALİ SUNAR

B. No: 2022/6674 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/6674

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ SUNAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/6674)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Alperen KONAK

Başvurucu : Ali SUNAR

Vekili : Av. Vedat ÇAPRAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör örgütüne üye olma suçunun işlendiği iddiası ile hakkında açılan soruşturmada uzun süre işlem yapılmaması nedeniyle masumiyet karinesinin, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun da aralarında bulunduğu 418 şüpheli hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu şüphesiyle 7/6/2017 tarihinde soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma kapsamında Başsavcılık,

i. İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğüne (Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü) yazılan müzekkereyle başvurucu ve diğer şüpheliler hakkında adlarına kayıtlı hatlar üzerinden ByLock kullandıkları iddiası üzerine yürütülen soruşturmada, şüphelilerin adlarına kayıtlı hatlar üzerinden farklı kişiler tarafından ByLock kullanılmış olabileceği hususu da gözönüne alınarak şüphelilerin adlarına kayıtlı hangi hat

ve ID üzerinden ByLock kullanıldığının tespitini, bu hat veya ID'lerin varsa tespit edilen gerçek kullanıcılarının ve buna dair kimlik tespit değerlendirme tutanaklarının gönderilmesini istemiştir.

ii. Asya Katılım Bankası A.Ş.ye yazılan müzekkereyle şüphelilerin banka nezdinde 1/1/2013 tarihinden müzekkere tarihine kadar olan süre içindeki hesap hareketlerini gösterir çizelgeyi istemiştir.

4. Anılan müzekkerelerin cevaplarının gelmesinden sonra Başsavcılık, başvurucu yönünden dosyanın tefrik edilmesine karar vermiş ve yeni bir soruşturma numarasına kaydetmiştir. Daha sonrasında Başsavcılık, Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğüne müzekkere yazarak başvurucu ile ilgili;

i. ByLock kullanılan 05... numaralı GSM hattının özel ve resmî kuruluşlara kim tarafından beyan edildiğinin tespit edilmesini, ayrıca Polis Bilgi Sisteminden bu numaraya ait kullanıcı bilgilerinin temin edilmesini ve bununla birlikte gerçek kullanıcısının tespitine yönelik çalışma yapılmasını,

ii. Başvurucunun arşiv araştırmasının veri analiz tabanı sistemi kullanılarak araştırılması ve yapılan çalışmalar sonucunda düzenlenecek olan ByLock içerikleri, ByLock kimlik tespit ve değerlendirme tutanağı ve CGNAT kayıtlarının gönderilmesini,

iii. FETÖ/PDY üyeliği suçu kapsamında ifadesi alınan şüphelilerin beyanlarında adının geçip geçmediğinin araştırılmasını ve ilgili beyanların gönderilmesini,

iv. 35... IMEI numarası ile ilgili ByLock sorgusu yapılmasını istemiştir.

5. Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğüne yazılan müzekkerenin cevabının gelmesinden sonra Başsavcılık, başvurucu hakkında Ankara Ağır Ceza Mahkemesinde aynı suçtan yargılamasının olduğundan bahisle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına yetkisizlik kararı vermiştir.

6. Başvurucu vekili 3/1/2022 tarihli dilekçesi ile Başsavcılıktan dosya hakkında takipsizlik kararı verilmesini talep etmiştir. Başvurucu 19/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

7. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı ise bahse konu yargılamada başvurucu ve diğer sanıklar hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurma/üye olma suçundan yargılamanın yapıldığını, aynı suç kapsamında olmadığını belirterek Başsavcılığa karşı yetkisizlik kararı vermiştir. Yetki uyuşmazlığının oluşması üzerine yetki tayini yapmak amacıyla dosya Ankara Batı Nöbetçi Ceza Mahkemesine gönderilmiştir. Ankara Batı 4. Ağır Ceza Mahkemesi 27/4/2022 tarihli kararı ile Başsavcılığın yetkili olduğuna karar vermiştir.

8. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 12/9/2022 tarihinde iddianame düzenlemiş, iddianamede özetle başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğunu, aleyhinde tanıklar N.G. ve M.E.B.nin beyanlarının olması neticesinde atılı suçu işlediğini iddia etmiştir.

9. İddianamenin kabulü ile açılan dava İstanbul 24. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 22/12/2022 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip tutanağında diğerlerinin yanı sıra tanıklar N.G. ve M.E.B.nin ifadesinin alınması için müzekkere yazılmasına, başvurucunun ByLock programını kullanıp

kullanmadığına ilişkin bilirkişi raporu aldırılmasına karar verilmiştir.

10. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesi aşamasında derdesttir.

11. Komisyonca oybirliği sağlanamaması nedeniyle adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; hakkında yürütülen soruşturmada uzun süre işlem yapılmadığını, kamu görevinden bu soruşturma nedeniyle çıkarıldığını, başka bir soruşturmada bu dosyasındaki deliller nedeniyle tutuklandığını belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı, mahkemelerce yapılan değerlendirme ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

14. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan masumiyet karinesi kapsamında incelenmiştir.

15. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karineye göre hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez; suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26). Kişinin henüz suç isnadı altında olduğu süreçte devam eden soruşturma ve yargılamalarda masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47). Kamu otoriteleri veya görevlileri tarafından hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişiyle ilgili olarak yargılama süreci bir mahkûmiyet hükmüyle kesinlik kazanmadan suçluluğa dair herhangi bir kanaat ifade edilmiş olması durumunda masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır (Mustafa Akın [1. B.], B. No: 2013/2696, 9/9/2015, § 39).

16. Somut olayda Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğinden bahisle iddianame düzenlemiştir. Bahse konu dava inceleme tarihi itibarıyla hâlen derdesttir (bkz. §§ 9, 10). Başvurucu yargılamadaki delillerin başka bir soruşturmada tutuklanmasına sebebiyet verdiğini, ayrıca bu yargılama nedeniyle kamu görevinden çıkarıldığını belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan geçirdiği soruşturma nedeniyle başka bir soruşturmada tutuklandığına dair bir bilgi veya belge sunmamıştır. Yine başvurucu anılan soruşturma nedeniyle kamu görevinden çıkarıldığını belirtmiş ise de idari yargıda görülen davanın gerekçesinde başvuru konusu yargılamaya değinilmemiştir. Dolayısıyla

başvurucunun masumiyet karinesine yönelik bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, davanın uzun sürdüğünü belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEVİNÇ SERPİL TATLI

B. No: 2022/9116 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/9116

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEVİNÇ SERPİL TATLI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/9116)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Alperen KONAK

Başvurucu : Sevinç Serpil TATLI

Vekili : Av. Volkan DEMİRAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun komşusu olan müşteki Ö.B., kendisine hakaret ve tehdit ettiği iddiası ile karakola giderek başvurucudan şikâyetçi olmuştur. Bahse konu şikâyet üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. Bu kapsamda başvurucu, kolluk görevlilerine verdiği ifadesinde üzerine atılı suçu işlemediğini beyan etmiştir. Dosya kapsamında tanıklar A.G. ve S.G.nin ifadeleri alınmış olup bu ifadeler müşteki beyanlarını destekler mahiyettedir.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun üzerine atılı hakaret ve tehdit suçlarını işlediğine dair kamu davası açılması için yeterli şüphenin olduğu sonucuna ulaşmış, isnat edilen suçların uzlaşma kapsamındaki suçlardan olması nedeniyle dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermiş ancak uzlaşma sağlanamamıştır. Başsavcılık, başvurucunun hakaret ve tehdit suçlarından cezalandırılması talebiyle 8/3/2021 tarihli iddianameyi düzenlemiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava Ankara 40. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme; tensip zaptı ile yargılamada basit yargılama usulünün uygulanmasına, basit yargılama sonunda başvurucunun tehdit suçundan beraatine, hakaret suçundan adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Tehdit suçundan verilen beraat kararı itiraz edilmeksizin kesinleşmiş, hakaret suçu bakımından verilen karara ise başvurucu tarafından itiraz edilmesi üzerine Mahkemece kovuşturmanın genel yargılama usulüne göre yapılmasına karar verilmiştir.

5. Yargılamanın 26/10/2021 tarihli birinci celsesinde başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında özet olarak müştekiye hakarette bulunmadığını, üzerine atılı suçu işlemediğini beyan etmiştir. İkinci celsede Mahkeme, katılan (müşteki) tarafın hazır ettiği tanıklar R.F.Ö. ile S.M.S.yi dinlemiş ve bu tanıklar olaya ilişkin görgüye dayalı tanıklıklarının olmadığını ifade etmiştir.

6. İkinci celse iddia makamı esas hakkında mütalaasını sunmuştur. İddia makamı esas hakkındaki mütalaasında başvurucunun katılana (müştekiye) karşı hakaret içerikli sözleri söylemesi ile üzerine atılı suçu işlediğinin katılan ve tanık beyanları ile sabit olduğunu belirterek üzerine atılı hakaret suçundan cezalandırılmasına karar verilmesini talep etmiştir. Mahkeme yargılama sonucunda başvurucunun hakaret suçundan kesin nitelikte 1.740 TL (87 gün karşılığı) adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkemenin gerekçeli kararı şöyledir:

"...Oluşa ve dosya kapsamına göre; sanık ve katılan arasında olay günü bahçe tadilatı sebebiyle çıkan münakaşada sanığın katılana yönelik olarak '...reziller, ahlaksızlar, namussuz...' sözlerini söylemek suretiyle hakaret ettiği, bu suretle sanığın üzerine atılı suçu işlediği yapılan yargılamada toplanan delilere göre sabit görülmüştür.

...

Cezanın bireyselleştirilmesinde; TCK'nın 125/1. maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesinde suçun işleniş şekli, suçun işlenmesinde kullanılan araç, suçun konusunun önem ve değeri, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, faildeki kasta dayalı kusurun ağırlığı ile failin güttüğü amaç ve saik dikkate alınarak takdiren ve tercihen alt sınırdan uzaklaşılarak tercih edilmiş, sanık eylemi facebook gibi aleni bir ortamda işlediğinden TCK 125/4. maddesi uyarınca cezasından takdiren 1/6 oranında arttırım yapılmış, sanığın sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri nazara alınarak TCK'nın 62. maddesi uygulanmış, bir önceki hükme sanık müdafii tarafından itiraz edildiğinden CMK'nın 251/3. maddesi uygulanmamış, yasal şartları oluşmadığından CMK 231/5. maddesi uygulanmamıştır..."

7. Başvurucu, nihai kararı 10/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 4/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; gerekçeli kararda dava konusu olayın kendisine hakaret edilmesi üzerine başladığı yönündeki uyuşmazlığın esasına müteallik iddiasının değerlendirilmediğini, Facebook isimli sosyal paylaşım sitesi üzerinden herhangi bir paylaşımı olmadığı hâlde 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin (4) numaralı fıkrası

uyarınca cezasında artırım yapıldığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa ve mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

11. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

14. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciinde ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

15. Somut olayda başvurucu hakkında hakaret suçunu işlediğinden bahisle kamu davası açılmış ve yapılan yargılama sonucunda atılı suçtan kesin nitelikte adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme başvurucu hakkında cezayı belirlerken 5237 sayılı Kanun'un 125. maddesinin (4) fıkrasındaki "hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır" şeklindeki düzenlemeye göre artırım yapmıştır. Anılan kararda Mahkeme "...sanık eylemi facebook gibi aleni bir ortamda işlediğinden TCK 125/4. maddesi uyarınca cezasından takdiren 1/6 oranında artırım yapılmıştır..." şeklinde değerlendirmede bulunmuştur (bkz. § 6). Bireysel başvuruya konu olayda Facebook isimli sosyal paylaşım sitesi üzerinden herhangi bir paylaşımı olmadığı hâlde Mahkeme hatalı değerlendirme ile cezada artırım yapmıştır. Ayrıca başvurucu, dava konusu olayın kendisine hakaret edilmesi üzerine başladığını da ileri sürmüş ancak Mahkemece bu konuda da bir değerlendirme yapılmamıştır. Dolayısıyla Mahkeme ayrıca ve açıkça açıklanması gereken anılan hususlara ilişkin olarak yeterli gerekçe ortaya koymamıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil

yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

17. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkına ilişkin şikâyetine dair kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

21. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 40. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/686, K.2021/739) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSA COŞKUN VE PAKİZER COŞKUN

B. No: 2022/28626 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/28626

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSA COŞKUN VE PAKİZER COŞKUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/28626)

Karar Tarihi: 13/1/2026

R.G. Tarih ve Sayı: 21/5/2026 - 33260

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucular : 1. İsa COŞKUN 2. Pakizer COŞKUN

Vekili : Av. Fatma KARABULAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; uğranılan zararın tazmin edilmesi talebiyle açılan tam yargı davasında usule ilişkin imkânlar bakımından zayıf duruma düşürülme nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin, yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruculların oğlu E.C., Millî Eğitim Bakanlığına (İdare) bağlı bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde tedavi görmektedir. E.C. 14/6/2013 tarihinde yaygın gelişimsel bozukluklar odasında ders gördüğü esnada tuvalet ihtiyacını karşılamak için öğretmeninden izin alarak tuvalete gitmiştir. Ancak yaşanan kaza dolayısıyla sınıf penceresinden düşmesi sonucunda bacakları kırılarak ağır yaralanmıştır.

3. Başvurucular 17/9/2013 tarihinde Van 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Hukuk Mahkemesi) özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin sahibi F.Ü.ye karşı kusurlu olması sebebine dayanarak maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. Hukuk Mahkemesince yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen 7/1/2015 tarihli bilirkişi raporunda, söz

konusu olay nedeniyle E.C.nin %21,12 oranında, yaşına göre meslekte kazanma gücünde azalma olduğu belirtilmiştir. Yine aynı dosyada özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi sahibi F.Ü.nün kurumda maddi imkânların hazırlanması, yeterli personelin istihdamı konusunda ihmali olduğu gerekçesiyle %75 oranında kusurlu olduğu ifade edilmiştir. Raporda ayrıca nöbetçi öğretmenin de zihinsel engelli bir çocuğu kurum idaresinden veya başkaca bir görevliden yardım istemeden tuvalete göndermesi hususunda %25 oranında kusurlu olduğu açıklanmış ancak İdareye herhangi bir kusur izafe edilmemiştir.

4. Hukuk Mahkemesi yaptığı yargılamada 16/3/2016 tarihli duruşmada başvurucular ve karşı tarafın duruşma günü ve saatinden haberdar olmasına karşın hazır olmadıklarından 16/3/2016 tarihinde dosyanın yenileninceye kadar işlemden kaldırılmasına karar vermiştir. Verilen yasal süre içinde taraflarca herhangi bir talepte bulunulmadığından bu kez davanın 22/6/2016 tarihli kararla açılmamış sayılmasına hükmedilmiştir.

5. Olay nedeniyle başvurucular, İdarenin hizmet kusuru olduğu iddiasıyla 14/4/2014 tarihinde İdareye başvuru yapmış ve tazminat talep etmiştir. Bu başvurunun zımnen reddi üzerine 3.000 TL maddi ve 150.000 TL manevi olmak üzere toplam 153.000 TL tazminatın olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte tazminine karar verilmesi istemiyle 1/7/2014 tarihinde Van 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

6. Başvurucular; dava dilekçesinde idari hizmetin kötü işlemesi neticesinde çocuklarının belki de çok basit bir müdahale ile giderilebilecek bir yaralanmanın oluşacağı bir kaza yaşayacakken ağır şekilde sakatlandığını, pencerede koruyucu parmaklıkların olmadığını, buna göre oluşan zararla ilgili olarak resen araştırma ilkesi uyarınca inceleme yapılarak karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Uyuşmazlığı inceleyen Mahkeme 19/10/2015 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşmazlık konusu olay ile ilgili mevzuatın bir bütün olarak incelenmesinden; davalı idarenin özel eğitim kurumlarını denetlemekle yükümlü olduğu açık olmakla birlikte aynı olay nedeniyle Van 5. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin E:2013/430 esasına kayden tazminat davasının açıldığı, anılan davada yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu düzenlenen 07.01.2015 tarihli raporlarda söz konusu olay nedeniyle kursiyer [E.C.]'nin %21,12 oranında yaşına göre meslekte kazanma gücünde azalma olduğunun belirtildiği, yine aynı dosyada özel eğitim uzmanı tarafından düzenlenen kusur raporunda; Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesinde kurumların pencerelerinin korkulukla kapatılması hususunda herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı, Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin 31. maddesindeki hüküm dikkate alınarak [V.Ö.Y.H.Ö.E. ve Rehabilitasyon Merkezi] kurucusunun kurumda maddi imkanların hazırlanması, yeterli personelin istihdamı konusunda ihmali olduğu gerekçesiyle %75 oranında kusurlu olduğu, nöbetçi öğretmenin de zihinsel engelli bir çocuğu kurum idaresinden veya başkaca bir görevliden yardım istemeden tuvalete göndermesi hususunda %25 oranında kusurlu olduğunun belirtildiği, davalı Milli Eğitim Bakanlığı'na herhangi bir kusurun izafe edilmediği görülmektedir.

Bu durumda; gerek Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesinde özel eğitim kurumlarının pencerelerinin korkulukla kapatılması hususunda herhangi bir düzenlemenin bulunmaması gerekse [V.Ö.Y.H.Ö.E. ve Rehabilitasyon Merkezi] kurucusunun kurumda maddi imkanların hazırlanması, yeterli personelin istihdamı konusunda ihmali olduğu gerekçesiyle %75 oranında kusurlu oluşu ve nöbetçi öğretmenin de zihinsel engelli bir çocuğu kurum idaresinden veya başkaca bir görevliden yardım istemeden tuvalete göndermesi hususunda %25 oranında kusurlu olması ve davalı idareye kusur izafe

edilmemesi nazara alındığında davalı Milli Eğitim Bakanlığı'nın hizmet kusurunun bulunmadığı kanaatine varılmakla talep edilen maddi ve manevi tazminatın reddi gerektiği sonucuna varılmıştır."

7. Başvurucular, karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde adli yargıda görülmekte olan davada alınan bilirkişi raporunun dava dışı kişilerin kusur oranlarıyla ilgili olduğunu, İdarenin hizmet kusuru bakımından hükme esas alınabilecek nitelikte olmadığını iddia etmiştir. Başvurucular ayrıca İdarenin hizmet kusuru nedeniyle sorumluluğunun tespiti için bu dosya kapsamında da oluşan zarar yönünden bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiğini vurgulamıştır. Danıştay Sekizinci Dairesi (Daire) 1/7/2020 tarihinde verdiği kararla temyiz başvurusuna konu kararın hukuka ve usule uygun olduğu, kararın kaldırılmasını gerektirecek yasal bir sebep bulunmadığı tespitiyle temyiz başvurusunun reddine karar vererek hükmü onamıştır.

8. Başvuruculara yaptığı karar düzeltme başvurusu da aynı Dairenin 28/12/2021 tarihli kararıyla reddedilmiş ve hüküm kesinleşmiştir.

9. Başvurucular, nihai kararı 4/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 3/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucular; İdarenin gereken düzenlemeleri ve kontrolleri yapmaması nedeniyle hizmet kusuru olduğunu, Mahkemece İdarenin taraf olmadığı bir uyuşmazlığa ilişkin sunulan bilirkişi raporunun hükme esas alındığını iddia etmiştir. Başvuruculara göre somut olayda incelenmesi gereken mesele, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin gerekli önlemleri alıp almadığının yanı sıra İdarenin denetim yükümlülüğünü yerine getirip getirmediğidir. Buna göre başvurucular Mahkemece hukuk kurallarının hatalı yorumlandığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili olarak İdareden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvuruculara şikâyetlerine yönelik yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculara şikâyetleri bir bütün olarak adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesi yönünden incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına

sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan [1. B.], B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

16. Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması imkân dâhilinde değildir (Mehmet Fidan, § 38).

17. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır (Yüksel Hançer [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18, 19).

18. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi, herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Ahmet Korkmaz [2. B.], B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

19. Başvurucular, çocuklarının özel eğitim ve rehabilitasyon merkezindeki eğitimi sırasında camdan düşerek ağır yaralanması olayında İdarenin kazanın meydana geldiği yerde gerekli denetimleri gerçekleştirmemesi ve yasal düzenlemeleri yapmaması nedeniyle hizmetin kusurlu işletildiği iddiasıyla tazminat davası açmıştır. Söz konusu davada tartışılacak temel mesele, başvuruculara maddi ve manevi zarara uğrayıp uğramadığı ve varsa zararlarının kusursuz veya kusur sorumluluğu uyarınca devlet tarafından karşılanmasının koşullarının oluşup oluşmadığıdır.

20. Mahkeme, başvuruculara tazminat istemini kusur sorumluluğu ilkesi yönünden incelemiş ve sorumluluğun şartlarının oluşmadığına karar vermiştir. Mahkeme; bu sonuca ulaşırken Hukuk Mahkemesince alınan bilirkişi raporunda zararın özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi sahibinin ve çalışan öğretmenin kusuru nedeniyle oluştuğuna işaret edildiğini, İdareye herhangi bir kusur atfedilmediğini ve dosya içeriğinde İdareye olayla ilgili olarak kusur atfedilmesini gerektirecek herhangi bir bilgi, belge veya delilin mevcut olmadığını belirterek gerekçesini oluşturmuştur.

21. Başvurucular, dava ve istinaf dilekçelerinde, İdarenin hizmet kusuru nedeniyle sorumluluğunun tespiti için bu dosya kapsamında da oluşan zarar yönünden bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiğini, adli yargıda yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu hazırlanan raporun hükme dayanak yapılamayacağını özellikle vurgulamıştır. Mahkeme

yaptığı yargılamada bilirkişi incelemesini gerekli görmemiş; Hukuk Mahkemesinde yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu hazırlanan bilirkişi raporunu hükme esas almıştır. Daire de ayrı bir gerekçe göstermeksizin kararı onamıştır. Bu itibarla başvuruculaların iddiasını ispatlamada hayati öneme sahip olan söz konusu hususlar dikkate alınmadan uyuşmazlığın sonuçlandırılmasının başvuruculaların davalı idareye nazaran zayıf bir konuma düşürülmesine yol açtığı anlaşılmıştır.

22. Dolayısıyla başvuruya konu yargılamanın bütünü yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda incelendiğinde başvuruculaların yargılamanın sonucunu etkileyecek usule ilişkin imkânlardan mahrum kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucular, yargılamaların makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucular, ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya

mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Van 3. İdare Mahkemesine (E.2014/703, K.2015/1030) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAMET SOMUNCU

B. No: 2022/32592 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/32592

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAMET SOMUNCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/32592)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Samet SOMUNCU

Vekili : Av. Muhammet TANRIKULU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sicil notunun iptali talebiyle açılan davada uyuşmazlığın esasına etkili iddiaların karşılanmaksızın karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

2. Başvurucu, Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığında sözleşmeli uzman çavuş olarak görev yapmaktadır. Başvurucu 27/3/2018 tarihinde, 2017 sicil notunun iptali talebiyle dava açmıştır. Bu davada Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi 11/5/2018 tarihli kararıyla dava dilekçesinin reddine karar vermiş ancak başvurucu dava dilekçesini yenilememiştir.

3. Başvurucunun Diyarbakır'ın Kocaköy ilçesi Kokulupınar Mahallesi'nde konuşlu bulunan yol kontrol noktasında görevli bulunduğu 17/12/2017 tarihinde amirin izni olmaksızın görev yerini terk etmek fiilini işlediğinden bahisle 24 ay uzun süreli durdurma cezası ile tecziyesine karar verilmiştir. Söz konusu cezanın personelin daha önceki disiplin durumu dikkate alınarak ve alt sınır uygulanarak brüt aylığından 1/3 oranında kesinti yapılmak suretiyle tatbik edildiği görülmüştür. Başvurucu, anılan işleme karşı 22/8/2018 tarihinde

dava açmıştır. Uyuşmazlığı inceleyen Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi 12/4/2019 tarihli ve E.2018/1430, K.2019/823 sayılı kararıyla fiilin sabit olduğu gerekçesiyle davanın reddine hükmetmiştir. Anılan kararın kesinleşmesi üzerine başvurucunun yaptığı 2021/64503 numaralı bireysel başvuruyu Anayasa Mahkemesi 9/6/2022 tarihli kararıyla açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

4. Başvurucunun Diyarbakır'ın Kocaköy ilçesi Kokulupınar Mahallesi'nde konuşlu bulunan yol kontrol noktasında 17/12/2017 tarihinde görevliyken görev içinde veya dışında amir ya da üstlerinin eylem veya işlemlerini olumsuz yönde eleştirici nitelikte söz söylemek ya da yazı yazmak fiilini işlediğinden bahisle 6 ay kısa süreli durdurma cezası ile tecziyesine karar verilmiştir. Söz konusu cezanın personelin daha önceki disiplin durumu dikkate alınarak ve alt sınır uygulanarak brüt aylığından 1/5 oranında kesinti yapılmak suretiyle tatbik edildiği görülmüştür. Başvurucu anılan işleme karşı 22/8/2018 tarihinde dava açmıştır. Uyuşmazlığı inceleyen Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi 12/4/2019 tarihli ve E.2018/1479, K.2019/824 sayılı kararıyla fiilin sabit olduğu gerekçesiyle davanın reddine hükmetmiştir. Anılan kararın kesinleşmesi üzerine başvurucunun yaptığı 2021/33940 numaralı bireysel başvuruyu Anayasa Mahkemesi 9/11/2021 tarihli kararıyla açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

5. Başvurucunun Diyarbakır'ın Kocaköy ilçesi Kokulupınar Mahallesi'nde konuşlu bulunan yol kontrol noktasında 17/12/2017 tarihinde görevliyken görev sırasında amir veya üstlerine saygısız davranmak fiilini işlediğinden bahisle 4 ay kısa süreli durdurma cezası ile tecziyesine karar verilmiştir. Söz konusu cezanın personelin daha önceki disiplin durumu dikkate alınarak ve alt sınır uygulanarak brüt aylığından 1/5 oranında kesinti yapmak suretiyle tatbik edildiği görülmüştür. Başvurucu anılan işleme karşı 22/8/2018 tarihinde dava açmıştır. Uyuşmazlığı inceleyen Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi 12/4/2019 tarihli ve E.2018/1480, K.2019/822 sayılı kararıyla fiilin sabit olduğu gerekçesiyle davanın reddine hükmetmiştir. Anılan kararın kesinleşmesi üzerine başvurucunun yaptığı 2021/64530 numaralı bireysel başvuruyu Anayasa Mahkemesi 23/5/2022 tarihli kararıyla açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

6. Başvurucunun Diyarbakır'ın Lice ilçesi Gökçe Mahallesi yol ayrımı mevkiinde 6/2/2018 tarihinde arama faaliyeti esnasında daha önceden emir verilmesine rağmen yol ayrımı noktasında beraber görevli olduğu diğer kişilerle birlikte emniyetli bir şekilde konuşlanmadıklarından, toplu hâlde görevlerini icra ettiklerinden, görevde kayıtsızlık gösterdiklerinden ve toplu hâlde yemek yediklerinden bahisle haklarında tutulan tutanağa istinaden görevde kayıtsızlık göstermek, görevi savsaklamak veya geçerli bir özrü olmaksızın belirtilen sürede bitirmemek düzenlemesi uyarınca kınama disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu anılan işleme karşı 21/5/2018 tarihinde dava açmıştır. Uyuşmazlığı inceleyen Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi 9/12/2019 tarihli ve E.2018/2090, K.2019/2372 sayılı kararıyla soruşturmacı atanmadan ve disiplin soruşturması açılmadan disiplin amiri tarafından doğrudan ceza verildiği gerekçesiyle işlemin iptaline karar vermiştir. Anılan karara karşı yapılan istinaf talebinin reddi üzerine hüküm kesinleşmiştir.

7. Başvurucunun Diyarbakır'ın Kocaköy ilçesi Kokulupınar yol kontrol ve emniyet devriyesi esnasında 22/12/2017 tarihinde sakal tıraşı olmadığından bahisle kınama disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu anılan işleme karşı 28/3/2018 tarihinde dava açmıştır. Uyuşmazlığı inceleyen Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi 24/5/2019 tarihli ve E.2018/376, K.2019/1360 sayılı kararıyla soruşturmacı atanmadan ve disiplin soruşturması

açılmadan disiplin amiri tarafından doğrudan ceza verildiği gerekçesiyle işlemin iptaline karar vermiştir. Anılan karara karşı yapılan istinaf talebinin reddi üzerine hüküm kesinleşmiştir.

8. Başvurucunun sicil yetersizliğinden dolayı sözleşmesi 14/5/2018 tarihli işlemle feshedilmiştir. Başvurucu anılan işlemin iptali talebiyle 27/8/2018 tarihinde dava açmıştır. Bakılan davada Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinin 9/9/2021 tarihli ve E.2021/1370, K.2021/1135 sayılı kararıyla davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun 2018 yılı sicil notunun 25,5 puan olarak belirlendiğini, anılan sicil notu işlemine karşı Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi nezdinde açılan E.2019/1094 sayılı dava dosyasında 8/1/2020 tarihli karar ile davanın reddine karar verildiği belirtilmiştir. Diyarbakır 1. İdare Mahkemesince buradan hareketle başvurucunun sicil notunun 60'ın altında kaldığı ve bu sicil notunun da yargı kararıyla hukuka uygun bulunduğu ifade edilerek aldığı sicil nedeniyle kademe ilerlemesi yapamayan başvurucunun sözleşmesinin feshine yönelik tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı vurgulanmıştır. Anılan karara karşı başvurucunun yaptığı istinaf talebi Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesinin 10/3/2022 tarihli kararıyla temyiz kanun yolu açık olmak üzere reddedilmiştir. Başvurucunun anılan kararı temyiz etmemesi üzerine hüküm 29/4/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Bireysel Başvuru Süreci

9. Başvurucu, sicil yetersizliğinden dolayı sözleşmesinin feshedilmesinin ardından 2018 yılı sicil notunun 25,5 puan olarak belirlenmesine yönelik işlemin iptali talebiyle 11/6/2019 tarihinde Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde, 2015-2017 yılları arası sicil notlarının çok iyi olmasına karşın 2017 ve 2018 yılı sicil notlarının somut gerekçe belirtilmeksizin düşük verildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca sicil notunun düşük belirlenmesine dayanak gösterilen disiplin cezaları kesinleşmeden düşük sicil notu verildiğini ileri sürmüştür. Mahkemenin E.2019/1094, K.2020/7 sayısında görülen uyuşmazlıkta 8/1/2020 tarihli karar ile davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşmazlıkta, dosyada bulunan ve Mahkememizce UYAP sistemi üzerinden yapılan araştırma neticesinde elde edilen bilgi ve belgeler birlikte incelendiğinde; davacıya 2018 yılı için 100 puan üzerinden (3 sicil amirinin verdiği puanların ortalaması alınarak) 25,5 puan takdir edilmek suretiyle olumsuz sicil verildiği ve hakkında "sicil notu, kademe ilerlemesine/derece yükselmesine, uzman çavuşluğa yükseltilmesine elverişli değildir." kanaatinin düzenlendiği, yukarıda yer verilen Uzman Erbaş Yönetmeliği'nin 4. maddesine göre sicil yılının, o yılın 2 Mayıs tarihinden başlayıp bir sonraki yılın 2 Mayıs tarihine kadar olan süreyi ifade ettiği, bu süre zarfında davacının, 17/12/2017 tarihinde işlediği "amirin izni olmaksızın görev yerini terk etmek" fiili nedeniyle 7068 sayılı Kanun'un 8/5-(ç) maddesinin 5. alt bendi gereğince "24 ay uzun süreli durdurma" cezası ile tecziye edildiği, söz konusu cezanın takdir hakkı kullanılarak "brüt aylığından 1/3 oranında kesinti yapılarak uygulanmasına" karar verildiği, aynı tarihte (17/12/2018) işlediği "görev sırasında amir veya üstlerine saygısız davranmak" fiili nedeniyle aynı Kanun'un 8/4-(a) maddesinin 7. alt bendi gereğince "4 ay kısa süreli durdurma" cezası ile tecziye edildiği, söz konusu cezanın takdir hakkı kullanılarak "brüt aylığından 1/5 oranında kesinti yapılarak uygulanmasına" karar verildiği, yine aynı tarihte işlediği "amir ya da üstlerinin eylem veya işlemlerini olumsuz yönde eleştirici nitelikte söz söylemek ya da yazı yazmak" fiili nedeniyle aynı Kanun'un 8/4-(b) maddesinin 5. alt bendi gereğince "6 ay kısa süreli durdurma" cezası ile tecziye

edildiği, ancak söz konusu cezanın takdir hakkı kullanılarak "brüt aylığından 1/5 oranında kesinti yapılarak uygulanmasına" karar verildiği, söz konusu disiplin cezalarına karşı açılan üç ayrı davada Mahkememizce "davanın reddine" kararının verildiği, yine davacı hakkında 05/02/2018 tarihinde Lice İlçesi Gökçe Mahallesi yol ayrımında icra edilen yol kontrol noktası faaliyeti esnasında verilen emirler doğru uygulamadığından bahisle "kınama" cezası verildiği görülmüştür.

Bu durumda; davacının, 2018 sicil yılı içerisinde aldığı yukarıda yer verilen disiplin cezaları, bu cezaların niteliği ve söz konusu cezalar tesis edilirken verdiği ifadeleri, tutum ve davranışları göz önünde bulundurulduğunda, hakkında olumsuz sicil notu düzenlenmesinde objektiflikten uzaklaşılmadığı, idarenin takdir yetkisini kamu yararı ve hizmet gerekleri dışında subjektif nedenlerle kullandığına dair hukuken kabul edilebilir herhangi bir somut bilgi ve belge bulunmadığı dikkate alındığında, tesis edilen dava konusu sicil notu işleminde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır."

10. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde; disiplin soruşturmaları nedeniyle hakkında verilen ve henüz kesinleşmeyen beş ayrı disiplin cezasına dayanılarak düşük sicil notunun verildiğini ancak bunların iki tanesinin mahkeme kararı ile iptal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca sicil notlarının somut dayanağının bulunmadığını ileri sürmüştür. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Daire) 8/2/2022 tarihinde verdiği kararla istinaf başvurusuna konu kararın hukuka ve usule uygun olduğu, kararın kaldırılmasını gerektirecek yasal bir sebep bulunmadığı tespitiyle istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 14/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 16/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, sicil notunun düşük belirlenmesine dayanak gösterilen beş disiplin cezasından ikisinin (kınama cezaları) mahkemelerce iptal edildiğini ve disiplin cezaları kesinleşmeden tarafına sicil notu verildiğini belirtmiştir. Buna göre başvurucu, Mahkemece hukuk kurallarının hatalı yorumlandığını ifade ederek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili olarak idareden temin edilen görüş ve belgelerin başvurucunun şikâyetlerine ilişkin yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz

(konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.] B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

16. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda mahkemelerin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

17. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi, çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin, mahkemelerin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, mahkemelerin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149).

18. İncelenen olayda sözleşmeli uzman çavuş olarak görev yapan başvurucunun 2018 yılı sicil notunun 25,5 puan olarak belirlenmesine yönelik işlemin iptali talebiyle açtığı davada Mahkeme, başvurucunun 2018 sicil yılı içinde aldığı -yukarıda değinilen (bkz. §§ 3-7)- disiplin cezalarına dikkat çekmiştir. Mahkeme buradan hareketle idarenin takdir yetkisini kamu yararı ve hizmet gerekleri dışında subjektif nedenlerle kullandığına dair hukuken kabul edilebilir herhangi bir somut bilgi ve belge bulunmadığı gerekçesiyle sicil notuna karşı açılan davayı reddetmiştir.

19. Başvurucu, sicil notuna dayanak alınan beş disiplin cezasından ikisinin yargı kararıyla iptal edildiğini ve sicil notunun buna göre yeniden idarece değerlendirilmesi gerektiğini iddia etmekte ise de yukarıda değinilen aylıktan kesim disiplin cezalarına ilişkin olarak başvurucunun açtığı davalar ret yönünde kesinleşmiştir. Buna göre Mahkemenin cezaların niteliği gözönünde bulundurularak başvurucu hakkında olumsuz sicil notu düzenlenmesinde objektiflikten uzaklaşılmadığı yönündeki değerlendirmesinin hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olup bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği görülmüştür (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Çiler Yılmaz [2. B.], B. No: 2019/12413, 19/12/2023, § 24).

20. Dolayısıyla başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, Daire kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu, 2015-2017 yılları arasındaki sicil notları çok iyi olmasına karşın 2017 ve 2018 yılı sicil notlarının somut gerekçe belirtilmeksizin düşük verildiğini, Mahkeme kararının gerekçesinde de bu durumun karşılanmadığını ifade ederek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemeler, makul bir gerekçe ile yanıt vermelidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

24. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, ilk derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57).

25. Başvuru konusu olayda hem Mahkeme hem de Daire tarafından başvurucunun iddia ve itirazları ile tüm dosya kapsamı dikkate alınarak hukukun genel ilkeleri ve ilgili mevzuatın yorumlanması suretiyle davanın reddine karar verildiği görülmüştür. Dolayısıyla Mahkeme ve Daire kararlarında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı anlaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TUNCAY KAPLICA

B. No: 2022/33267 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/33267

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TUNCAY KAPLICA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/33267)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Tuncay KAPLICA

Vekili : Av. Çiğdem DERDİYOK KUBULAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, atama işleminin iptali istemiyle açılan davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Emniyet Genel Müdürlüğü emrinde başpolis memuru olarak görev yapmaktayken 2/1/2017 tarihli ve 679 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (679 sayılı KHK) ile kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu, yaptığı başvuru neticesinde Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonunun (Komisyon) 18/6/2019 tarihli kararıyla kamu görevine iade edilmiştir. Başvurucunun eski kadro, ünvan ve görevine atanması uygun görülmemiştir. İçişleri Bakanlığı (İdare) tesis ettiği 31/12/2019 tarihli işlemle başvurucuyu 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 10/A maddesi uyarınca Araştırma Merkezi Müdürlüğüne memur kadrosuna atamıştır.

3. Başvurucu, anılan işlemin iptali ile yoksun kaldığı mali ve özlük haklarının iadesine karar verilmesi talebiyle 25/6/2020 tarihinde dava açmıştır. Ankara 5. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 23/12/2020 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline, başvurucunun yoksun

kaldığı parasal haklarının davalı idarece ödenmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kararı ile kamu görevine iade edildiğine, başvurucu hakkında devam eden adli yahut idari bir soruşturma veya kovuşturma bulunmadığına vurgu yapılmıştır. Mahkeme bu yorumdan hareketle hukuken kabul edilebilir bir gerekçeye dayalı olmaksızın sırf takdir yetkisinden bahisle tesis olunduğunu belirttiği dava konusu işlemin hukuka uygun olmadığını açıklamıştır. Mahkeme ayrıca, yoksun kaldığı parasal haklarının idarenin eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğunu belirterek parasal ve özlük hakların iade edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

4. İdare tarafından anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Daire) 18/11/2021 tarihli kararıyla Mahkeme kararını kaldırarak davanın süre aşımı nedeniyle reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun 31/12/2019 tarihli işlemle Araştırma Merkezi Müdürlüğüne genel idare hizmetleri sınıfında memur olarak atamasının yapıldığını ve atama işleminin 30/1/2020 tarihinde bildirilmesi üzerine 4/2/2020 tarihinde Araştırma Merkezi Müdürlüğündeki görevine başladığını belirtmiştir. Daire bu tespitten yola çıkarak dava konusu atama işleminin başvurucuya 30/1/2020 tarihinde bildirilmesi üzerine bu tarihten itibaren altmış günlük dava açma süresinin son günü olan 30/3/2020 tarihine kadar dava açılması gerekmekteyken 25/6/2020 tarihinde kayda giren dilekçeyle açılan davanın süre aşımı nedeniyle esasının incelenmesine olanak bulunmadığını ifade etmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 31/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 2/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; davanın süresinde açılmadığı yönünde verilen kararda 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'la pandemi nedeniyle duran sürelerin dikkate alınmadığını ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca, Daire tarafından mevzuatın yanlış yorumlanması suretiyle haksız yere davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

8. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil

edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

11. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah [1. B.], B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

12. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

13. Somut olayda iptal davasının süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

14. Başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından iptal davasının süresinde açılmadığı gerekçesiyle davanın esasına girilmeksizin süre aşımı nedeniyle verilen ret kararının mahkemeye erişim hakkına getirilen müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerekir.

15. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

16. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken yargı mercilerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargı mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay [1. B.], B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

17. Diğer yandan COVID-19 salgın hastalığı (pandemi) tedbirleri kapsamında 7226 sayılı

Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde dava açma süreleri ile zorunlu idari başvuru sürelerinin 13/3/2020 tarihinden 30/4/2020 tarihine kadar durması öngörülmüş, sürelerin duracağı son tarih daha sonra, aynı fıkrada tanınan yetkiye istinaden Cumhurbaşkanı tarafından 15/6/2020 olarak tespit edilmiştir (Senih Özay [1. B.], B. No: 2020/13969, 9/6/2020, § 32).

18. Bu kapsamda COVID-19 pandemi sürecinde yargılama faaliyetlerinde hak kaybı oluşmasını önlemeye matuf yasal düzenleme çerçevesinde yargılama usulünde bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm sürelerin belirli dönemler itibarıyla durdurulduğu, bununla birlikte 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen istisnalar haricinde sürelerin durması bakımından herhangi bir ayrım yapılmadığı görülmüştür.

19. 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi uyarınca COVID-19 tedbirleri kapsamında bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm sürelerin 13/3/2020 tarihi itibarıyla durduğu açıkça belirtilmiştir. Bu durumda işlemin 30/1/2020 tarihinde tebliğiyle başlayan altmış günlük idari dava açma süresi 13/3/2020 tarihi itibarıyla durmuştur. Ancak 15/6/2020 tarihinden itibaren anılan süreler tekrar işlemeye başlamıştır. Dolayısıyla Daire tarafından sürenin hesabında açık bir biçimde hatalı değerlendirme yapılarak başvurucu açısından öngörülemez şekilde yargı yollarına ulaşımın engellendiği anlaşılmıştır.

20. Bu kapsamda Dairece hatalı bir yorumla davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle ret kararı verilmesinin mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi kanunilik unsurundan yoksun bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

22. Başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden eşitlik ilkesinin, masumiyet karinesinin, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 300.000 TL maddi ve 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli

bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine (E.2021/1594, K.2021/3607) iletilmek üzere Ankara 5. İdare Mahkemesine (E.2020/1098, K.2020/2094) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BALANS TURİZM GIDA ORG. YAYINCILIK SAN. VE TİC. A.Ş.

B. No: 2022/44676 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/44676

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BALANS TURİZM GIDA ORG. YAYINCILIK SAN. VE TİC. A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/44676)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Balans Turizm Gıda Org. Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.

Vekili : Av. Ahmet GÜREL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçi ve işveren ilişkisinden kaynaklanan alacak davasında istinaf talebinin süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yapılan temyiz başvurusunun gerekçe içermeyen kararla reddedilmesi nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu şirket bünyesinde şef garson olarak çalışan E.Ç tarafından 16/12/2019 tarihinde başvurucuya karşı işçilik alacaklarının tahsiline yönelik olarak İstanbul 35. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmıştır. İncelenen resmî belgelere göre başvurucu şirket yetkilileri A.İ.S. ve A.Ç olarak belirlenmiştir.

3. Mahkeme bilirkişi incelemesi yaptırmak suretiyle davanın kısmen kabulüne 7/1/2021 tarihli kararla hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, iş akdinin kıdem ve ihbar tazminatını hak etmeyecek şekilde sona erdiğine yönelik ispat yükünün davalı başvurucuda olduğunu ancak bu hususa yönelik beyanda bulunulmadığını ve delil de sunulmadığını belirtmiştir. Mahkeme ayrıca tanıkların da davacının haksız işten çıkartıldığını beyan ettiğini, bu şartlar

altında davalının iş sözleşmesini haksız feshettiğini vurgulayarak kıdem ve ihbar tazminatına hak kazandığını belirlemiştir. Mahkeme bu tespitlerden yola çıkarak 456,63 TL asgari geçim indirimi ve 26.383,88 TL ücret alacağının ödendiği ispat edilemediğinden bu tutarlara isabet eden kısmın kabulünün, fazlaya ilişkin taleplerin reddinin gerektiğini ifade etmiştir.

4. Anılan karar, başvurucu şirketin elektronik posta adresine 2/3/2021 tarihinde iletilmiş ve beşinci günün sonunda 7/3/2021 tarihinde bu tebliğ okundu sayılmıştır. Başvurucu vekili tarafından 29/4/2021 tarihinde vekâletname sunularak 17/5/2021 tarihinde karara karşı istinaf talebinde bulunulmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde, Mahkemece dava dilekçesi ve diğer tüm belgelerin elektronik tebligat yoluyla usulsüz şekilde gönderildiğini iddia etmiştir. Dilekçede ayrıca, dosyadan ve verilen karardan harici yollarla haberdar oldukları, şirketlerince yapılmış bir Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) başvurusunun bulunmadığı gibi şirketin aktif bir UETS adresinin de olmadığı ileri sürülmüştür.

5. Mahkeme 24/6/2021 tarihli ek kararla süresinde olmadığından istinaf talebinin reddine istinaf kanun yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Ek kararın gerekçesinde 7/1/2021 tarihli gerekçeli kararın başvurucuya 7/3/2021 tarihinde tebliğ edildiği, başvurucu vekili tarafından vekâletnamenin 29/4/2021 tarihinde sunularak 17/5/2021 tarihli dilekçe ile istinaf başvurusunda bulunulduğu ancak yasada belirtilen iki haftalık istinaf süresinin 22/3/2021 tarihinde son bulduğu açıklanmıştır.

6. Başvurucunun ek karara karşı istinaf kanun yoluna başvurması üzerine dosyayı inceleyen İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 41. Hukuk Dairesi (İstinaf) 5/11/2021 tarihli kararla istinaf başvurusunun esastan reddine temyiz kanun yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun UETS adresine 7/3/2021 tarihinde Mahkeme kararının tebliğinin yapılmasına karşın 17/5/2021 tarihinde kararın istinaf edildiği vurgulanmıştır. İstinaf ayrıca ilgili UETS adresindeki vergi numarasının başvurucuya ait olduğunun vekâletnameden anlaşıldığını belirtmiştir. İstinaf bu tespitten hareketle Mahkeme ek kararının yerinde olduğunu işaret etmiştir.

7. Başvurucu, istinaf dilekçesinde belirttiği aynı iddialarla temyiz talebinde bulunmuştur. Talebi inceleyen Yargıtay 9. Hukuk Dairesi (Daire) 24/2/2022 tarihli kararla ek bir gerekçe belirtmeksizin istinaf kararının onanmasına hükmetmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 14/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 13/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu tarafından Mahkemece dava dilekçesi ve diğer tüm belgelerin elektronik tebligat yoluyla usulsüz şekilde gönderildiği iddia edilmiştir. Başvuru formunda ayrıca dosyadan ve verilen karardan harici yollarla haberdar oldukları, şirketlerince yapılmış bir UETS başvurusunun bulunmadığı gibi şirketin aktif bir UETS adresinin de olmadığı ileri sürülmüştür. Başvurucu son olarak Mahkeme kararına karşı öğrenme tarihi itibarıyla süresinde istinaf talebinde bulunmalarına rağmen İstinaf tarafından haksız ve hukuka aykırı olarak süre aşımı nedeniyle taleplerinin reddedildiği belirtilerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısında, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık ayrıca konuyla ilgili olarak Posta ve Telgraf Teşkilatı A.Ş. Elektronik Posta Daire Başkanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetlerine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğunu ifade etmiştir.

11. Posta ve Telgraf Teşkilatı A.Ş. Elektronik Posta Daire Başkanlığından temin edilen 10/10/2024 tarihli yazıda, başvurucu şirket yetkilisi A.İ.S.'nin e-Devlet sistemine girerek 31/12/2019 tarihinde şirketin elektronik tebligat adresini aktif hâle getirdiğinin tespit edildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık ve ilgili kurum görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyeti adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmiştir.

13. 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 7/a maddesinde, elektronik yolla tebligatın muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

14. 6/12/2018 tarihli ve 30617 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Elektronik Tebligat Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 9. maddesinde tebligat çıkarmaya yetkili makam ve mercinin, elektronik tebligat mesajını hazırlayarak UETS'ye teslim edeceği belirtilmiştir. UETS tarafından elektronik tebligat mesajının zaman damgasıyla ilişkilendirilerek muhatabın elektronik tebligat adresine ulaştırılacağı ifade edilmiştir. Son olarak elektronik yolla tebligatın, muhatabın elektronik tebligat adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı da düzenleme altına alınmıştır.

15. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bu bakımdan öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

16. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56). Öte yandan müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Bir uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının ve özellikle müdahalenin kanuni dayanağını oluşturan kanun hükümlerinin yorumlanması yargı mercilerinin takdirindedir. Yargı mercilerince mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağını oluşturduğu ifade edilen hükümlerle ilgili olarak geliştirilen yorumların isabetli olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte yargı mercilerinin yorumlarının kanunun açık lafzıyla çelişki içinde olduğu veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı

sonucuna ulaşıldığı hâllerde mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (Ziya Özden [1. B.], B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59).

17. Somut olayda mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağa sahip olduğu ve sınırlamanın meşru amacının bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre şartı öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

18. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

19. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. Somut olayda değerlendirilmesi gereken mesele başvurucunun istinaf talebinin kanun yolu incelemesine konu yapılmamasının mahkemeye erişim hakkına orantısız bir müdahale oluşturup oluşturmadığıdır.

20. Başvurucu şirket; davalı konumda olduğu yargılama sonucu verilen hükmü istinafa taşımış; İstinaf, süresi içinde istinaf talebinde bulunulmadığına yönelik ek karara karşı yapılan istinaf talebini reddetmiştir. İstinaf, Mahkeme kararının başvurucunun elektronik posta adresine iletildiği 7/3/2021 tarihini dikkate almış ve bu tarihte tebliğ işleminin gerçekleştiğini kabul ederek gerekçesini oluşturmuştur.

21. 7201 sayılı Kanun'un 7/a maddesinde elektronik yolla tebligatın muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı hükme bağlanmıştır. Öte yandan elektronik tebligata ilişkin çıkarılan Yönetmelik'in 9. maddesinde de -7201 sayılı Kanun ile aynı yönde düzenlemeye yer verilerek- elektronik yolla tebligatın, elektronik tebligat adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı belirtilmiştir (bkz. §§ 13-14).

22. Mahkeme kararı, başvurucu şirket yetkilisi A.İ.S'nin e-Devlet sistemini kullanarak 31/12/2019 tarihinde aktif hâle getirdiği elektronik tebligat hesabına 2/3/2021 tarihinde iletilmiştir. 7201 sayılı Kanun ile Yönetmelik'e göre, bu tarihten itibaren beş gün sonra yani 7/3/2021 tarihinde Mahkeme kararı tebliğ edilmiş sayılır. Nitekim Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden incelenen elektronik tebligat sorgulama raporunda, başvurucu şirketin elektronik tebligat adresi doğrulanmış olup yapılan tebligat ile adresinin uyumlu olduğu görülmüştür. Buna göre başvuruya konu davada, İstinafın, Mahkeme kararının

başvurucunun elektronik posta hesabına usulüne uygun olarak tebliğ edildiğine ilişkin yorumunun 7201 sayılı Kanun ve Yönetmelik ile bağdaştığı söylenebilecektir.

23. Bu durumda istinaf süresinin hesaplanma usulünün sürenin başlatılacağı tarihin belirlenmesiyle ilgili yorumun ve mevzuata dair değerlendirmenin öngörülemez nitelikte olmadığı ve başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içermediği sonucuna varılmıştır.

24. Buna göre başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olduğu, dolayısıyla belirtilen şikâyet bağlamında bir ihlalin olmadığı anlaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu, Daire onama kararının gerekçesiz olduğundan yakınmıştır.

27. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemeler, makul bir gerekçe ile yanıt vermelidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

28. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, ilk derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57).

29. Somut olayda İstinafın kararında tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmalarının tartışılmak suretiyle hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmektedir. Daire de dosya içeriğine, toplanan delillere, hükmün dayandığı yasal ve hukuksal gerekçeye ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmadığından hareketle Mahkeme ve İstinafın ulaştığı kanaatin aksi yönünde bir neticeye varmamıştır.

30. Dolayısıyla yargısal süreçte gerekçe sunulmadığı söylenemez. Ayrıca başvurucu, ilk

derece ve istinaftaki yargılama sırasında mevcut olmayan, ilk kez temyiz aşamasında ortaya çıkan ve bu sebeple Dairenin ayrı ve açık yanıt vermesini gerektiren bir durumun varlığını da iddia etmemiştir. Bu hâle göre Daire tarafından İstinafın hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞENDOĞAN YAZICI

B. No: 2022/52106 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/52106

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞENDOĞAN YAZICI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/52106)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Şendoğan YAZICI

Vekili : Av. Cömert Uygar ERDEM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sosyal medya hesabında dinî değerlere yönelik yayımlanan sözler sebebiyle cezalandırılmanın ifade özgürlüğünü, ek savunma yapmak için duruşma katılımı beklenilmeksizin karar verilmesinin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/4/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon adli yardım talebinin kabulüne, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Facebook isimli kişisel sosyal medya hesabından;

- 7/2/2019 tarihinde "islam islamdır, müslümün da müslüman... En ılımlısının azılı bir ışid militanına dönüşmesi için de maksimum 5 dakika yeterlidir..." ve "Hz. Muhammed Evinize Gelse isimli kitap görseli bulunan fotoğraf üzerine, ilk yapacağım şey, 10 yaşındaki kızım damla'yı evden uzaklaştırmak olurdu"

- 8/2/2019 tarihinde görselin altında "Işidli müslümanın inandığı kuran, müslümanın inandığı kuran"

- 17/2/2019 tarihinde ise "ortalama bir müslümanın beş dakikada ışid militanına dönüşmesinin bir benzeri, ortalama bir kemalistin beş dakikada faşist olarak karşımıza çıkması şekline bürünebiliyor"

şeklinde paylaşımlarda bulunmuştur.

6. İhbar üzerine Borçka Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında soruşturma başlatılmış ve yukarıdaki ifadeleri sebebiyle halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçundan iddianame düzenlenmiştir.

7. Borçka Asliye Ceza Mahkemesi tarafından yürütülen yargılamada 21/6/2019 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Gerekçeli kararda başvurucunun "islam islamdır, müslümün da müslüman... En ılımlısının azılı bir ışid militanına dönüşmesi için de maksimum 5 dakika yeterlidir...", "Işidli müslümanın inandığı kuran, müslümanın inandığı kuran" ve "ortalama bir müslümanın beş dakikada ışid militanına dönüşmesinin bir benzeri, ortalama bir kemalistin beş dakikada faşist olarak karşımıza çıkması şekline bürünebiliyor" şeklindeki paylaşımlarının ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı belirtilmiştir. Başvurucunun "Hz. Muhammed Evinize Gelse isimli kitap görseli bulunan fotoğraf üzerine, ilk yapacağım şey, 10 yaşındaki kızım damla'yı evden uzaklaştırmak olurdu" şeklindeki paylaşımının ise İslam dinî peygamberi Hazreti Muhammed'e yönelik aşağılayıcı ifadeler içerdiğini kabul etmekle birlikte, ifadenin somut olayda toplum kesimleri arasında infial, taşkınlık ya da kamu barışını bozacak somut tehlike yaratmamış olması sebebiyle bu ifade yönünde de atılı suçun kanuni unsurlarının oluşmadığı vurgulanmıştır.

8. Borçka Cumhuriyet Başsavcılığı, Borçka Asliye Ceza Mahkemesinin 21/6/2019 tarihli beraat kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesince (İstinaf Merci) duruşma açılarak yapılan inceleme sonucunda 19/2/2020 tarihinde ilk derece mahkemesi kararı kaldırılmış; başvurucunun halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama suçunu işlediği kabul edilerek 7 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına, verilen cezanın ertelenmesine karar verilmiştir. İstinaf Mercince, başvurucunun "islam islamdır, müslümün da müslüman... En ılımlısının azılı bir ışid militanına dönüşmesi için de maksimum 5 dakika yeterlidir..." ve "Hz. Muhammed Evinize Gelse isimli kitap görseli bulunan fotoğraf üzerine ilk yapacağım şey, 10 yaşındaki kızım Damla'yı evden uzaklaştırmak olurdu" şeklindeki paylaşımlarıyla sınırlı olarak yapılan değerlendirmede söz konusu ifadelerin müslümanları teröristlere benzettiği, İslam dinînin peygamberine yönelik açık hakaret niteliği taşıdığı ve bu yönüyle halkın müslüman olan kesimini İslam dinine mensup olmaları nedeniyle alenen aşağılayıcı nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

9. 19/2/2020 tarihli karar başvurucu vekili tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 8. Ceza

Dairesi (Daire) 21/4/2021 tarihinde İstinaf Mercinin 19/2/2020 tarihli kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararda, Anayasa Mahkemesinin 14/1/2021 tarihli ve E.2020/81, K.2021/4 sayılı somut norm denetimi kararı ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un 31. maddesiyle eklenen geçici 5. maddesinin "1/1/2020 tarihi itibarıyla .... hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda .... basit yargılama usulü uygulanmaz" bölümündeki "hükme bağlanmış" ibaresinin Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğuna ve iptaline karar verildiği; bu kapsamda somut uyuşmazlık yönünden lehe hükümler içeren 5271 sayılı Kanun'un 251. maddesinin (3) numaralı fıkrasının uygulanma imkânının doğduğu ve bu hususta yeniden değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

10. Bozma sonrası İstinaf Merci, sanık müdafine elektronik tebligat yoluyla duruşma günü bilgisini de içeren tensip zaptını tebliğ etmiştir. Tebligatta; savunma ve beyanların 15 gün içinde yazılı olarak bildirilmesi yahut 7/7/2021 tarihli duruşmada hazır bulunulması gerektiği ihtar edilmiş, aksi hâlde yoklukta karar verileceği bildirilmiştir. Başvurucunun müdafii 7/7/2021 tarihli ilk celseye katılamayacağına ilişkin mazeret sunmuştur. İstinaf Merci, bu mazereti kabul ederek duruşmanın 6/10/2021 tarihine ertelenmesine karar vermiştir. Sanık müdafii 6/10/2021 tarihli celseye de katılamayacağına ilişkin mazeret talebinde bulunmuştur. Ancak İstinaf Merci; dosyanın geldiği aşamayı, başvurucu müdafiinin önceki celsede de iş yoğunluğunu gerekçe göstererek duruşmaya katılmamış olmasını ve 5271 sayılı Kanun'un 252. maddesi uyarınca taraflar gelmese dahi yokluklarında karar verilebileceğinin önceden bildirildiğini dikkate alarak mazereti reddetmiştir. Yargılamaya devam ederek başvurucunun temyiz kanun yolu açık olmak üzere 5 ay 18 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve cezanın ertelenmesine hükmetmiştir.

11. İstinaf Merci gerekçesinde başvurucunun "islam islamdır, müslümün da müslüman... En ılımlısının azılı bir ışid militanına dönüşmesi için de maksimum 5 dakika yeterlidir..." ve "Hz. Muhammed Evinize Gelse isimli kitap görseli bulunan fotoğraf üzerine, ilk yapacağım şey, 10 yaşındaki kızım damla'yı evden uzaklaştırmak olurdu" şeklindeki paylaşımlarının müslümanları teröristlere benzetmesi ve İslam dinînin peygamberine açıkça hakaret niteliği taşıdığını belirterek bu ifadelerin halkın müslüman olan kesimini İslam dinîne mensup olmaları nedeniyle alenen aşağılama niteliği arz ettiğini belirtmiştir. İddianamede yer alan başvurucunun 8/2/2019 ve 17/2/2019 tarihli paylaşımlarının ise cezalandırmaya konu edilmediği anlaşılmaktadır. Kararda; başvurucunun suçun işlenmesi yönünden kastının yoğunluğu dikkate alınarak alt sınırdan uzaklaşılarak ceza tesis edildiği, kişiliği, sosyal ve ekonomik durumu ve suçun işlenmesindeki özellikler nedeniyle hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesinin mümkün olmadığı, hakkında daha önce verilmiş hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar bulunduğundan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığı değerlendirilmiştir.

12. Karar başvurucu müdafii tarafından temyiz edilmiştir. Daire 9/2/2022 tarihinde kararın itiraza tabi olduğunu, temyize tabi olmadığını belirterek temyiz isteminin reddine ve dosyanın incelenmeksizin istinaf mercine iadesine karar vermiştir. Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesi tarafından yapılan itiraz incelemesi neticesinde hükmün hukuka uygun olduğu gerekçesiyle 16/3/2022 tarihinde başvurucunun itirazının kesin olarak reddine hükmedilmiştir.

13. Başvurucu nihai kararı 17/3/2022 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama" başlıklı 216. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

15. Paylaşım tarihi itibarıyla 5237 sayılı Kanun'un "Hapis cezasının ertelenmesi" başlıklı 51. maddesi şöyledir (maddede 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 9. maddesi ile değişiklik yapılmıştır):

"(1) İşlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak, erteleme kararının verilebilmesi için kişinin;

a) Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması,

b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması,

Gerekir.

(2) Cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi halinde, hakim kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhal salıverilir.

(3) Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz.

(4) Denetim süresi içinde;

a) Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,

b) Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c) Onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine,

Mahkemece karar verilebilir.

(5) Mahkeme, denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hakime verir.

(6) Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir.

(7) Hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, hakimin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi halinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir.

(8) Denetim süresi yükümlülüklere uygun veya iyi halli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır."

B. Uluslararası Hukuk

16. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından verilen E.S./Avusturya (B. No: 38450/12, 25/10/2018) kararında, bir enstitünün İslam dinî hakkında düzenlediği halka açık seminerde başvurucunun İslam dinî peygamberi Hz. Muhammed'e yönelik olarak sarf ettiği "56 yaşındaki bir erkek 6 yaşındaki bir çocukla evlenir ve 9 yaşında onunla cinsel ilişkiye girerse, buna ne denir? Pedofili değil mi?", "Eğer bu peygamber tarafından yapılsa da bu durumu mazur göstermez." şeklindeki sözleri nedeniyle dinî değerleri aşağılama suçundan 480 Euro adli para cezası ile cezalandırılmasına ilişkin başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

17. AİHM, öncelikle söz konusu davanın konusunun özellikle hassas bir nitelik arz ettiğini ve söz konusu ifadelerin etkilerinin sarf edildiği ülkenin durumuna ve kullanıldığı bağlam kapsamında ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Ulusal makamların ülkelerindeki dinî huzuru bozma ihtimali olan ifadeleri değerlendirme konusunda daha iyi bir konumda bulunduğuna işaret eden AİHM, mevcut uyuşmazlık yönünden ulusal mahkemelerin geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu işaret etmiştir.

18. AİHM somut olayda, başvuruya konu ifadelerin sarf edildiği seminerin internet ilanları ve broşürler aracılığıyla "İslam Hakkında Temel Bilgiler" gibi yanıltıcı bir başlıkla kamuoyuna geniş çapta duyurulduğuna dikkat çekerek başvurucunun seminer verdiği salonda dinleyiciler arasında açıklamalarından rahatsız olabilecek kişilerin de olabileceğini dikkate alması gerektiğini ifade etmiştir.

19. AİHM; ulusal mahkemeler tarafından başvurucunun ifadelerinin kamu yararı taşıyan bir tartışmaya katkıda bulunmayı amaçlayan nesnel bir nitelik arz etmediği, ifadelerin ülkede yaşayan müslümanlarda haklı bir öfkeye sebep olabileceği, zira söz konusu ifadelerin yalnızca Hz. Muhammed'in saygıya layık bir özne olmadığını göstermeyi amaçladığı şeklinde yapılan değerlendirmenin isabetli olduğunu belirtmiştir.

20. AİHM, akit devletlerin yargı yetkileri altında yaşayan dinî gruplar da dâhil olmak üzere tüm bireylerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 9. maddesi ile güvence altına alınan din ve inanç özgürlüklerinin korunmasının pozitif yükümlülük teşkil ettiğine işaret ederek somut olayda ulusal mahkemece yapılan inanca konu olan dinî sembollerin, o dinin mensuplarının duygularını incitebilecek kışkırtıcı bir şekilde sunulmasının demokratik toplumun temellerinden biri olan hoşgörü ruhunun kötü niyetli bir ihlali olarak algılanabileceği yönündeki değerlendirmesini haklı bulmuştur.

21. Ulusal mahkemeler tarafından incelenen ifadelerin olgusal temelden yoksun değer yargısı niteliği taşıdığına yönelik nitelemenin haklı olduğuna işaret eden AİHM, uyuşmazlığa konu ifadelerin hedef kitleyi tarihsel bir arka plan kapsamında tarafsız bir şekilde

bilgilendirmeyi amaçlamadığı gibi bu konu özelinde ciddi bir tartışma zemininde de dile getirilmediğine dikkat çekmiştir.

22. AİHM, başvurucunun dinî bir gruba yönelik ifadelerinin gerçek dışı olgulara dayansa bile hoş görülmesi gerektiği yolundaki savunmasının haklı olmadığına vurgu yaparak dinî bir gruba yönelik suçlayıcı ifadelerin aksi de kabul edilebilir bir görüş ambalajına sarılmasının Sözleşme'nin 10. maddesiyle bağdaşmadığını, nitekim bu düşünce açıklamasının ifade özgürlüğünün izin verilen sınırlarını aşan bir nitelik arz ettiğini değerlendirmiştir.

23. Son olarak müdahalenin orantılılığı kapsamında yaptığı değerlendirmede AİHM, başvurucunun kullandığı birden fazla ifade nedeniyle Avusturya Ceza Kanunu'nda 6 aya kadar hapis cezası öngören alternatif ceza yerine ulusal mahkemelerce başvurucunun tekrarlayan ihlalleri dikkate alınmadan alt sınırdan 480 Euro tutarında hafif para cezası verilmesine dikkat çekmiştir. Buna göre AİHM, başvurucuya uygulanan cezai yaptırımın orantısız olmadığını da belirterek ulusal mahkemelerin başvurucunun ifade özgürlüğü ile başkalarının dinî duygularının korunması ve Avusturya toplumunda dinî barışın sağlanması arasında adil bir denge gözettiği sonucuna varmıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 13/1/2026 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; mahkûmiyet kararında paylaşımları yapmış olduğu sosyal medya hesabının herkesin erişimine açık olmadığını, paylaşımlarının sadece arkadaş olarak eklediği kişiler tarafından görülebildiğini belirterek 5237 sayılı Kanun'un 216. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen suçun unsuru olarak sayılan aleniyetin somut olayda gerçekleşmediğini ifade etmiştir. Başvurucu, hiçbir paylaşımında "terörist" ifadesine yer vermemesine rağmen İstinaf Mercinin gerekçeli kararında "islam islamdır, müslümün da müslüman... En ılımlısının azılı bir ışid militanına dönüşmesi için de maksimum 5 dakika yeterlidir..." şeklindeki ifadelerini "müslümanları teröristlere benzetme" olarak değerlendirmek suretiyle bağlamından kopardığını, oysa söz konusu ifadelerin amacının IŞİD'in "cihat" adı altında yaptığı katliamlara yönelik bir tepki oluşmamasına dikkat çekmek olduğunu belirtmiştir. Başvurucu ilgili ifadeleri müslümanlar ile herhangi bir dinî veya dinî olmayan grubu karşı karşıya getirmek amacı ile sarf etmediğini zira bu ifadelerde müslümanlarla başka hiçbir grubu kıyaslamadığını savunmuştur. "Hz. Muhammed Evinize Gelse isimli kitap görseli bulunan fotoğraf üzerine, ilk yapacağım şey, 10 yaşındaki kızım damla'yı evden uzaklaştırmak olurdu" şeklindeki ifadelerin ise hakaret niteliği taşımadığını belirten başvurucu bu ifadeleri sadece Hz. Muhammed'in bir davranışını eleştirmek için sarf ettiğini söyleyerek ifadeleri sebebiyle cezalandırılmasının din ve vicdan özgürlüğü ile ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca İstinaf Merci tarafından verilen mahkûmiyet kararına yönelik olarak yapmış olduğu kanun yolu şikâyetinin yeterli gerekçeye yer verilmeden reddedildiğini ifade ederek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde, öncelikle başvurunun kabul edilebilirlik kriterleri yönünden ele alınması gerektiğine işaret edilerek kabul edilebilirlik kriterleri sayılmıştır. Esasa yönelik

olarak ise Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihadına yer veren Bakanlık, ilgili içtihatlar dikkate alınarak başvurucunun kullanmış olduğu sözler nedeniyle cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal edip etmediğinin değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bakanlığın görüşünde yer verilen Anayasa Mahkemesi içtihatları şöyledir: Yaman Akdeniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/3986, 2/4/2014, §§ 25, 26; Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, §§ 66, 67, 104; Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 89; R. V. Y. A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/1429, 14/10/2015, § 35; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 43; İhsan Taş [2. B.], B. No: 2014/11255, 21/11/2017, §§ 40, 41, 42. AİHM içtihatları ise şöyledir: Otto-Preminger Enstitüsü/Avusturya, B. No: 13470/87, 20/9/1994, §§ 47, 55; İ.A./Türkiye, B. No: 42571/98, 13/9/2005, §§ 24, 27; Wingrove/Birleşik Krallık, B. No: 17419/90, 25/11/1996, § 58; Aydın Tatlav/Türkiye, B. No: 50692/99, 2/5/2006, §§ 24, 25.

27. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap dilekçesinde başvuru formunda yer verdiği iddialarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü ifade özgürlüğüne ilişkin olduğundan iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

29. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. ...

Bu hürriyetlerin kullanılması, ... kamu düzeni, ... başkalarının şöhret veya haklarının ... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir.

..."

30. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Din ve vicdan hürriyeti" başlıklı 24. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz."

31. Başvuru konusu olayda başvurucu hakkında sosyal medya platformunda kullandığı ifadeler nedeniyle yapılan yargılamada 5 ay 18 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve tesis edilen cezanın ertelenmesine karar verilmiştir. Başvurucu hakkında verilen erteleme kararının başvurucunun ifade özgürlüğüne müdahale oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

32. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

33. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...

demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

34. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedene dayanma ve demokratik toplum düzeni ile ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

1. Kanunilik ve Meşru Amaç

35. Müdahalenin 5237 sayılı Kanun'un 216. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile öngörüldüğü, dolayısıyla kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Başvurucu hakkındaki yargılamada verilen ceza mahkûmiyetinin ertelenmesine ilişkin kararın başkalarının haklarının ve kamu düzeninin korunması yönünde meşru amaçlar taşıdığı anlaşılmıştır (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. Mehmet Emre Döker [1. B.], B. No: 2015/486, 19/9/2018, §§ 37, 38).

2. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

a. Genel İlkeler

36. Anayasa Mahkemesi, ifade özgürlüğü bağlamında demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. İfade özgürlüğü; kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme, bu konuda başkalarını ikna etme çabaları ve çabaların hoşgörüyle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak her türlü düşüncenin barışçıl şekilde ve serbestçe ifade edilebilmesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

37. Demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünün sadece lehte olduğu kabul edilen zararsız yahut ilgilenmeye değmez görülen ifadeler için değil, devletin veya toplumun bir bölümünü eleştiren, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden ifadeler için de geçerli olduğu kuşkusuzdur. Bu durum, demokratik toplum düzeninde geçerli olan çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gereklerindendir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Bekir Coşkun, § 52).

38. Anayasa'nın 24. ve Sözleşme'nin 9. maddesi ile anlam ve kapsamı belirlenen din ve vicdan özgürlüğü ise herkesin “din veya inancını açığa vurma özgürlüğünü”, “din ve inancını değiştirme özgürlüğünü” kişilerin diledikleri inanç ve kanıya sahip olmalarını ve herhangi bir inanç ve kanaate sahip olmamalarını güvenceye almaktadır. Başka bir anlatımla, kişiler dinî veya vicdani kanaatlerini açıklamaya ve herhangi bir tarzda ibadet etmeye, dinî uygulamaya ve ayine katılmaya zorlanamayacakları gibi ibadetleri ve dinî uygulamaları ile açıklamış oldukları dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamazlar (Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 55).

39. Söz konusu koruma kapsamında dinlerini açıklama özgürlüğünü kullanmayı seçenler

dinî bir çoğunluğa mensup olsalar dahi eleştiriden muaf olmayı bekleyemezler. Bu bağlamda bu kişiler ifade özgürlüğü kapsamında dinî inançlarının başkaları tarafından inkâr edilmesine ve hatta inançları ile çelişen doktrinlerin tartışılması ve yayılmasına tahammül etmek zorundadırlar. Aksi hâlde dinî inançlar veya ibadetler hakkındaki düşünce açıklamalarının kategorik olarak sınırlandırılması gündeme gelebilir ki bu toplumsal yaşamı yakından ilgilendiren böylesine temel bir alanda fikir beyan edilmesinin ve dolayısıyla demokratik toplumun vazgeçilmez unsuru olan ifade özgürlüğünün ölçüsüz şekilde kısıtlaması riskini doğurabilir.

40. Bu durumda din ve vicdan özgürlüğü bağlamında bireylerin dinî inanç ve ibadetleri ile bu çerçevede açıklamış oldukları kanaatlerinden dolayı kınanamaması veya suçlanamaması şeklindeki pozitif yükümlülük ile ifade özgürlüğü arasında her somut olayın özgün şartlarına uygun olarak dikkatli bir dengeleme yapılması elzemdir. Söz konusu dengeleme yapılırken dinî inanç, değer veya ibadet hakkında kullanılan ifadelerin;

i. Kamusal bir tartışmaya katkı sunma kapasitesine sahip olması,

ii. Yöneldiği dine veya inanca mensup kişiler yönünden temelsiz biçimde yaralayıcı, saldırgan ve yakışıksız nitelikte olmaması,

iii. Dinî inançların eleştirel birtakım açıklamalarla inkâr edilmesi sınırını aşarak toplumun bir kesimini salt inançlarından ötürü aşağılar özellik arz etmemesi,

iv. Dinî hoşgörüsüzlüğü körükleyerek toplum kesimleri arasında kamu düzenini bozucu etkilere neden olmaması gerekir.

41. Bu doğrultuda yargılama makamlarının her somut olayın kendine özgü şartlarına göre bireylerin ifade özgürlüğü ile kamu makamlarının din ve vicdan özgürlüğü bağlamındaki pozitif yükümlülüğü arasında adil bir denge sağlama hususunda belli bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Yargılama makamlarının buradaki takdir yetkisi, devletin din ve vicdan özgürlüğü kapsamında toplumda karşılıklı hoşgörüyü tesis ederek tüm dinlerin ve herhangi bir dinî gruba mensup olmayanların barış içinde bir arada yaşamasını sağlama yükümlülüğü ile de doğrudan bağlantılıdır.

42. Bununla birlikte yargı mercilerinin söz konusu dengelemeyi yaparken sahip oldukları takdir yetkisi Anayasa Mahkemesinin denetimindedir (Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57). Anayasa Mahkemesi bu denetimi yerine getirirken yargı mercilerinin yerini almaksızın, onların takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesine uygunluğunu denetler. Söz konusu denetimi ise esas itibarıyla müdahaleye neden olan kamu otoritelerinin veya mahkemelerin gerekçelerine bakarak yapar (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120).

43. Bu bağlamda dengeleme, iki temel özgürlüğün kullanılması bakımından yapılacak olup dengelemeye konu bu iki değer başvuranın dinî doktrin hakkındaki görüşlerini kamuoyuna aktarma hakkı ile başkalarının düşünce, vicdan ve din özgürlüklerine saygı gösterilmesi hakkıdır. Çatışan bu iki hak arasında dengeleme yapılırken öncelikle dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması mı yoksa değer yargısı mı olarak nitelendirildiği önem taşımaktadır (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. Meral Özata Özgürol [2. B.], B. No: 2015/2326, 26/12/2018, § 46). Maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırda tutulmalıdır (Kadir Sağdıç [GK], B. No:

2013/6617, 8/4/2015, § 57; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 64). Ancak bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçüsüz olabilir (Cem Mermut [2. B.], B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48).

44. Anayasa Mahkemesi başvurunun koşullarına göre yukarıda sayılan kriterlerden somut olaya uygun olanların gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (benzer yönde bkz. Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 44; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kadir Sağdıç, §§ 58-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73). Anayasa Mahkemesinin görevi, bu denetimi yerine getirirken yargı mercilerinin yerini almak olmayıp söz konusu yargı mercilerinin takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesi açısından doğruluğunu denetlemektir (Eyüp Hanoğlu [1. B.], B. No: 2015/13431, 23/5/2018, § 41).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

45. Başvurucu, yorum yaptığı Facebook isimli sosyal medya platformunda İslam dinî ve İslam dinî peygamberi Hz. Muhammed hakkında birçok paylaşım yapmış ve bu paylaşımlar arasından iki paylaşımı sebebiyle halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılama suçundan neticeten 5 ay 18 gün hapis cezasına mahkûm edilmiş ve cezanın ertelenmesine karar verilmiştir (bkz. §§ 5-12).

46. Başvurucu her ne kadar Facebook hesabının herkese açık olmadığını ve paylaşımlarının yalnızca arkadaş listesinde bulunan kişilerce görülebildiğini ileri sürmüşse de somut olayda başvurucu hakkında yapılan ihbar üzerine resen soruşturma başlatılmıştır. Bu bağlamda başvurucunun sosyal medya hesabında yalnızca kendisiyle benzer görüşleri paylaşan kişilerin bulunacağını varsayamayacağı, paylaşımlara muhatap olanlar arasında söz konusu ifadelerden rahatsızlık duyan kişilerin de olabileceğini dikkate alması gerektiği açıktır.

47. Başvurucunun söz konusu her iki ifadeyi aynı gün sosyal medya hesabında paylaştığı görülmektedir. Bu ifadelerden biri İslam dinînin peygamberine, diğeri ise müslümanlara yönelik olup her ikisi de farklı boyutlarda İslamiyet ve müslümanlara ilişkin eleştiriler içermektedir. Başvurucu bu ifadeleri yürüyen bir kamusal tartışmaya katkı sağlamak amacıyla paylaştığına dair herhangi bir açıklama da yapmamıştır. Dolayısıyla başvurucu söz konusu ifadelerin bir toplumsal tartışma zemininde değerlendirilmesine imkân verecek somut bir gerekçe ortaya koymamış; aynı gün içerisinde hem İslam dinî peygamberini hem de müslümanları hedef alan iki ayrı paylaşım yaparak İslamiyet'e yönelik eleştirilerini yoğunlaştırmıştır.

48. İlk olarak başvurucunun cezalandırılmasına konu edilen "İslam İslam’dır, Müslüman da Müslüman… En ılımlısının azılı bir IŞİD militanına dönüşmesi için de maksimum 5 dakika yeterlidir" şeklindeki paylaşımı ele alınacaktır. Başvurucu, bu ifadeyi müslümanların IŞİD tarafından gerçekleştirilen terör eylemlerine sessiz kalmalarını eleştirmek amacıyla dile getirdiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucu tarafından belirtilen bu bağlam açıklaması ifadenin kendisinden doğrudan anlaşılamamaktadır. İlgili ifade bu hâliyle müslümanlarla bir terör örgütünün mensupları arasında esaslı bir fark bulunmadığını işaret etmekte olup İslamofobinin yükseldiği bir dönemde terör ideolojisinin tüm müslümanlara atfedilmesi şeklindeki riske ciddi katkı sağlamaktadır. Bu itibarla söz konusu ifade toplumsal barış açısından tehlike doğurabilecek niteliktedir. Nitekim İstinaf Merci de kararında, kullanılan sözlerin müslümanlara yönelik terörist benzetmesi mahiyeti taşıdığını

belirtmiştir. Bu kapsamda değer yargısı niteliğinde olan ilgili paylaşımın olgusal bir temel içerdiği söylenemeyeceği gibi ağırlıklı nüfusu müslümanlardan oluşan bir toplumda kamu düzenini bozucu bir nitelik arz ettiği de aşikârdır.

49. Başvurucunun cezalandırılmasına konu diğer ifadesi ise "Hz. Muhammed Evinize Gelse isimli kitap görseli bulunan fotoğraf üzerine, ilk yapacağım şey, 10 yaşındaki kızım damla'yı evden uzaklaştırmak olurdu" şeklindedir. Başvurucu bu ifadeyi Hz. Muhammed'in bir davranışını eleştirmek için sarf ettiğini diğer bir deyişle ifadesinin maddi olgu niteliği arz ettiğini ileri sürmüştür. Ancak başvurucunun bu ifade ile Hz. Muhammed'i küçük yaştaki kız çocukları açısından tehlikeli bir kişi olarak konumlandırdığı, dolayısıyla öznel bir değer yargısı ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca başvurucu bu iddiasına dayanak teşkil edebilecek, tarihsel arka plan hakkında tarafsız biçimde bilgi sunabilecek herhangi bir dayanak da paylaşmamıştır. Böylelikle ifade, ciddi ve nesnel bir tartışmaya zemin hazırlamaktan uzak; yeterli olgusal temelden yoksun bir değer yargısı niteliğinde kalmıştır. İstinaf Merci de benzer tespitlerle başvurucunun bu sözlerini İslam dinî peygamberi Hz. Muhammed'e hakaret olarak nitelendirmiştir.

50. Sonuç olarak başvurucunun söz konusu paylaşımları mevcut bir kamuoyu tartışmasına nesnel bir katkı sunma amacıyla gerçekleştirdiğini ortaya koyamadığı, yine başvurucunun ifadelerinin dinî doktrinlerin eleştirilmesine izin verilen sınırları aştığı, anılan ifadelerin İslam dinî peygamberi ve müslümanlara yönelik önyargıları körükleyebilecek ve din üzerinden toplumsal barışı tehlikeye atabilecek sebepsiz bir saldırı niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir. Bu hâliyle ifadelerin müslümanlar arasında haklı bir öfke uyandırmak suretiyle kamu düzeninin bozulmasına yönelik tehlike yaratma ihtimali doğurduğu kanaatine ulaşılmıştır.

51. Bu açıklamalar ışığında, yargı makamlarının din ve vicdan özgürlüğü kapsamındaki bireylerin dinî inanç ve ibadetleri ile bu çerçevede açıklamış oldukları kanaatlerinden dolayı kınanamaması veya suçlanamaması şeklindeki pozitif yükümlülük ile ifade özgürlüğü arasında adil bir dengeleme yaptığı ve başvurucunun cezalandırılmasının demokratik toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşıladığı konusunda ilgili ve yeterli gerekçe oluşturduğu değerlendirilmiştir. Öte yandan ulaşılmak istenen meşru amaçlar gözönüne alındığında başvurucu hakkında hükmedilen ve ertelenen kısa süreli hapis cezası şeklindeki müdahalenin -kamu makamlarının bu konudaki takdir alanı da hesaba katıldığında- orantısız da olmadığı, dolayısıyla müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

52. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre mahkemece açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 32).

53. Açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Savunma İçin Gerekli Zaman ve Kolaylıklara Sahip Olma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

54. Başvurucu; bozma kararı sonrası İstinaf Merci tarafından yapılan yargılamada kendisine ek savunma hakkı tanınmadığını, kendisinin de müdafiinin de duruşmaya katılamadığını ileri sürerek savunma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ancak müdafiiye gönderilen meşruhatlı davetiyede 5271 sayılı Kanun'un 251. maddesi uyarınca 15 günlük yazılı savunma süresi tanındığı ve duruşmada hazır bulunması gerektiğinin bildirildiği anlaşılmaktadır. Buna karşın dosyaya yazılı savunma sunulmadığı, müdafinin 7/7/2021 tarihli ilk celseye katılamayacağına dair mazeret bildirdiği, bu mazeretin İstinaf Merci tarafından kabul edildiği görülmektedir. Müdafi 6/10/2021 tarihli ikinci celse için de mazeret dilekçesi vermiş ancak bu kez talep reddedilerek duruşmada hüküm kurulmuştur. Müdafinin ikinci celse için mazeret bildirmiş olması, duruşma tarihinden haberdar olduğunu göstermektedir. Ayrıca başvurucu bireysel başvuru dilekçesinde ek savunma sırasında ileri süreceğini belirttiği iddiaları somutlaştırmamıştır.

55. Açıklanan gerekçelerle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLHAN BOYACIOĞLU

B. No: 2022/56189 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/56189

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLHAN BOYACIOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/56189)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : İlhan BOYACIOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, iş akdinin emekliliğe ayrılma sebebiyle sonlandırılması üzerine işveren tarafından ödenen ek ödeme üzerinden yapılan gelir vergisi kesintisinin iadesi istemiyle açılan davanın aynı iddialarla açılan davalarda verilen kararların aksi sonuca ulaşılarak reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, özel bir firmada çalışmaktayken emeklilik sebebiyle iş akdi karşılıklı olarak 10/1/2017 tarihinde sonlandırılmıştır. Başvurucuya iş akdinin feshi nedeniyle iyi niyet tazminatı olarak belirtilen 144.985 TL ek ödeme yapılmış, işveren muhtasar beyanname yönünden bağlı bulunduğu vergi dairesi müdürlüğüne söz konusu tutara isabet eden gelir vergisini ödemiştir.

3. Başvurucu 4/2/2019 tarihli dilekçeyle 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 122. maddesi uyarınca Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Müdürlüğüne vergi hatası düzeltme başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu; iş akdinin feshi nedeniyle tarafına yapılan ödemenin 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 25. maddesi gereğince işsizlik tazminatı niteliği taşıdığını, ücret vasfında olmadığını, gelir vergisinden müstesna bulunduğunu ve bu nedenle ödenen verginin iadesinin gerektiğini belirtmiştir. Düzeltme talebine herhangi bir cevap verilmemesi üzerine başvurucu 213 sayılı Kanun'un

124. maddesi uyarınca Gelir İdaresi Başkanlığına 20/8/2020 tarihinde şikâyet yoluyla müracaat etmiştir. Şikâyet müracaatına karşı da herhangi bir cevap verilmemiştir.

4. Başvurucu, Gelir İdaresi Başkanlığının sessiz kalmasını zımni ret işlemi olarak yorumlamak suretiyle 22/10/2020 tarihinde İstanbul 14. Vergi Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde; işsizlik sebebiyle ve yardım amaçlı olarak yapılan ödemenin ücret niteliği taşımadığını, ücret vasfında olmayan ve işe son verilme nedeniyle yapılan ödemenin gelir vergisine tabi olmadığını belirtmiş; hatalı olarak yapılan gelir vergisi tarhiyatına karşı şikâyet başvurusunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptalini ve yapılan kesintinin ödeme tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte iadesine karar verilmesini talep etmiştir.

5. Davalı idare tarafından Mahkemeye sunulan cevap dilekçesinde, başvurucunun 10/1/2017 tarihi itibarıyla istifa ederek kendi iradesiyle işten ayrıldığı, işinden ikale yani bozma sözleşmesi kapsamında ayrılmadığı, iş akdi sonlandırılırken ikale sözleşmesi düzenlenmediği, bu nedenle başvurucuya ödenen tutarın işsizlik tazminatı kapsamında olup olmadığının anlaşılamadığı ileri sürülmüştür.

6. Mahkeme 20/5/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda; davacının emekliliğine ilişkin talep dilekçesinin iş yerine ibrazıyla birlikte, çalıştığı işyerinden yaş veya hizmet yılı gibi sebeplerle kendi isteğiyle ayrıldığı, emeklilik işlemleri üzerine kendisine her ne kadar iyi niyet tazminatı adı altında bir ödeme yapılmışsa da anılan bu ödemenin gerçek mahiyetinin emeklilik ikramiyesi olduğu, tazmin amacı taşımadığı gibi işsizlik sebebiyle yapılan bir ödeme de olmadığı, işverene bağlı ve hizmet karşılığı olarak yapılan bu ödemenin yukarıda açıklanan mevzuat hükümlerine göre ücret sayılan ödemelerin ortak özelliğini taşıdığı, böylece ücret olarak vergilendirilmesi gerektiği anlaşılmakla bu durumda, yasal olarak vergiden istisna edilmemiş olan ve davacıya, işveren bünyesindeki çalışması karşılığında bir çeşit emekli ikramiyesi olarak ödenen brüt 144.985,00-TL üzerinden gelir vergisi kesilmesi gerektiğinden, söz konusu ek ödeme üzerinden yapılan gelir vergisi kesintisinin iadesi talebinin reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir."

7. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yolu başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde; iş akdinin emeklilik nedeniyle sona ermesi neticesinde işveren tarafından yapılan söz konusu ödemenin ücret ve ücret sayılan ödemelerden olmadığını, iş akdinin sonlanması nedeniyle ödenen iş güvencesi/iyi niyet tazminatı niteliği taşıdığını ve gelir vergisine tabi bulunmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu; istinaf dilekçesinde, benzer uyuşmazlıklarda çok sayıda lehe bölge idare mahkemesi ve Danıştay kararları olduğunu mahkeme esas numaralarını vererek belirtmiştir. Başvurucu, son olarak Danıştay Dördüncü Dairesinin 7/10/2020 tarihinde vermiş olduğu E.2020/1614, K.2020/3526 sayılı emsal nitelikteki kararı istinaf dilekçesi ekine eklemiştir.

8. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 3. Vergi Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 28/2/2022 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Dosyadaki belgelerin incelenmesinden; istinafa konu kararda 2577 sayılı Yasa'nın 45. ve 49. maddelerinde sayılan kararın kaldırılmasını gerektiren nedenlerin bulunmadığı ve istinaf dilekçesinde ileri sürülen iddiaların da kararın kaldırılmasını sağlayacak nitelikte olmadığı

sonucuna varılmıştır."

9. Başvurucu, nihai kararı 8/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 27/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğunu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

11. Başvurucunun istinaf dilekçesi ekinde sunduğu Danıştay Dördüncü Dairesinin 7/10/2020 tarihli ve E.2020/1614, K.2020/3526 sayılı emsal nitelikteki kararı üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesi 26/3/2021 tarihinde ilk kararında ısrar ederek davanın reddine hükmetmiştir. Israr kararı üzerine yapılan temyiz başvurusunu inceleyen Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu 7/12/2022 tarihli kararıyla ısrar kararının bozulmasına karar vermiştir. Bozma kararı üzerine uyuşmazlığı yeniden ele alan İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesi 13/4/2023 tarihinde bozma kararına uyarak davanın kabulüne hükmetmiştir. Kararın temyiz edilmesi üzerine bu kez dosya temyiz başvurusunun görüşülüp karara bağlanması için Danıştay Üçüncü Dairesinin 10/3/2025 tarihli kararı ile Danıştay Vergi Dava Daireleri Kuruluna gönderilmiştir. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu 9/7/2025 tarihli ve E.2025/205, K.2025/540 sayılı kararıyla İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesi kararına yönelik temyiz isteminin bozma kararına uygunluk yönünden reddine, kararın bozma kararı kapsamı dışında kalan diğer hüküm fıkralarına yönelik temyiz incelemesi sonuçlandırılmak üzere dosyanın Danıştay Üçüncü Dairesine gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; tarafına ek ödeme adı altında yapılan ödemenin iş sözleşmesinin devamı sürecinde emeği karşılığında yapılan bir ödeme olmadığını, söz konusu ödemenin iş sözleşmesinin sona erdirilmesi nedeniyle mahrum kalınan haklarının tazminine yönelik ve yasal zorunluluk olmaksızın yapılan bir ödeme olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca bu ödemenin ücret niteliğinde olmaması nedeniyle gelir vergisinden müstesna tutulması gerektiğini, ek ödemeden gelir vergisi tevkifatı yapılmasının açık bir vergilendirme hatası olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu son olarak benzer uyuşmazlıklarda lehe olan çok sayıda bölge idare mahkemesi ve Danıştay kararları olduğunu numaralarını vererek belirtmiş ve Danıştay Dördüncü Dairesinin 7/10/2020 tarihinde vermiş olduğu E.2020/1614, K.2020/3526 sayılı emsal nitelikteki kararı başvuru formu ekine eklemiştir.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; bölge idare mahkemeleri arasında içtihat aykırılığının giderilmesi talebi üzerine Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun 24/11/2021 tarihli ve E.2021/6, K.2021/8 sayılı kararıyla aykırılığın 27/3/2018 tarihinden önce işten ayrılanlara tazminat olarak yapılan ilave ödemelerin, ücret geliri mahiyetinde olmadığı yönünde giderilmesine kesin olarak karar verildiği belirtilmiştir. Başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ileri sürülmüştür. Ayrıca konuyla ilgili olarak idareden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetlerine yönelik yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda başvurucunun, tarafına yapılan ek ödemeye yönelik Mahkeme yorumunun hatalı olduğundan ve yerleşik içtihada aykırı karar verildiğinden şikâyet ettiği anlaşılmıştır. Bu doğrultuda başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

17. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciinde ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

18. Yargılama makamlarınca gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli olmayıp gerekçenin aynı zamanda makul olması da aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken, mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmada kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır (D.E. [2. B.], B. No: 2022/44461, 20/11/2024, § 13).

19. Eldeki olayda başvurucu, emeklilik hakkı nedeniyle istifa ederek işten ayrılması üzerine kendisine ödenen 144.985 TL için yapılan gelir vergisi ödemesinin, bu ödemenin gelir vergisine tabi olmadığını belirterek iadesi için düzeltme ve şikâyet yoluna müracaat etmiştir. İdari aşamadan netice temin edemeyen başvurucunun açtığı davada Mahkeme, başvurucuya yapılan ödemenin verilmiş olan hizmetlerin ve çalışmanın karşılığı olarak ödenen emekli ikramiyesi niteliğinde olduğu, mevzuat uyarınca ücret olarak değerlendirilmesinde ve bu tutar üzerinden kesinti yapılmasında hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna vararak davayı reddetmiştir (bkz. § 6). Karara karşı istinaf kanun

yoluna başvuran başvurucu; istinaf dilekçesinde benzer uyuşmazlıklarda lehe çok sayıda bölge idare mahkemesi ve Danıştay kararları olduğunu numaralarını vererek belirtmiş ve özellikle Danıştay Dördüncü Dairesinin 7/10/2020 tarihinde verdiği E.2020/1614, K.2020/3526 sayılı emsal nitelikteki karara dikkat çekmiştir. İstinaf başvurusunu inceleyen Bölge İdare Mahkemesi ise herhangi bir ek gerekçe belirtmeksizin istinaf dilekçesinde ileri sürülen iddiaların kararın kaldırılmasını sağlayacak nitelikte olmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir (bkz. § 8).

20. Başvurucu ısrarla Mahkemenin Danıştay içtihadına aykırı karar verdiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun emsal gösterdiği kararlarda uyuşmazlığa konu ödemelerin ücret niteliğinde olmadığı değerlendirilmiş ve bu nedenle gelir vergisi tevkifatı yapılamayacağı kabul edilmiştir. Başvurucu, emeklilik hakkı nedeniyle iş akdinin sona erdirilmesinden dolayı yapılan toptan ödemelerin gelir vergisine tabi olmadığını kabul eden Danıştay kararlarını Bölge İdare Mahkemesine istinaf dilekçesi ekinde ibraz etmiştir.

21. Olayda bireysel başvuru formuna eklenen ve emsal olduğu belirlenen Danıştay kararının Bölge İdare Mahkemesinin bilgisine sunulmasına karşın söz konusu kararlarla ilgili değerlendirme yapılmamış ve ibraz edilen kararlardan farklı yorum yapılmasının gerekçeleri izah edilmemiştir.

22. Bu itibarla uyuşmazlığın neticesine etkili olabilecek nitelikteki esaslı bir iddia olan Danıştayın benzer mahiyetteki kararlarının Bölge İdare Mahkemesince tartışılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile tür belirtmeksizin 42.675 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 14. Vergi Mahkemesine (E.2020/2632, K.2021/1131) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İZMİR ÖZEL ÇAĞDAŞ EĞİTİM HİZMETLERİ TİCARET A.Ş.

B. No: 2022/71937 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/71937

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İZMİR ÖZEL ÇAĞDAŞ EĞİTİM HİZMETLERİ TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/71937)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Alperen KONAK

Başvurucu : İzmir Özel Çağdaş Eğitim Hizmetleri Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Mustafa GÖKÇE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasına karşı yapılan başvuruda bilirkişi incelemesi yaptırılmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Şirket, bireysel başvuru konusu olayın meydana geldiği tarihte Buca'da özel eğitim alanında faaliyet gösteren bir şirkettir.

3. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı iş müfettişlerince, Buca'da faaliyet gösteren Ç. Eğitim Hizmetleri A.Ş. (başvurucu) ünvanlı işletmede yapılan denetimler sonucu tanzim edilen raporda 2020 Nisan-Aralık ayları ve 2021 Ocak-Haziran ayları arasında kısa çalışma uygulamasını kapsayan dönemde işçilerin fiilî çalışmaları karşılığında kazanmış oldukları ücretlerin ödenmediği ve 2020 Nisan-Haziran ayları arasındaki dönemde bazı işçilere asgari ücret altında ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

4. İş müfettişlerinin raporuna istinaden İzmir Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğünce

(Müdürlük) 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 32., 39. ve 102. maddeleri uyarınca başvurucu hakkında 15/3/2022 tarihinde 125.081 TL idari para cezası uygulanmıştır.

5. Başvurucu Şirket, idari yaptırım kararına karşı İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvuruda bulunmuştur. Başvuru dilekçesinde; asgari ücretin altında ücret ödendiği tespit edilen kişilerin pandemi nedeniyle saatlik çalıştığını ve ona göre ücret ödendiğini, kısa çalışma uygulamasını kapsayan dönemde çalışanlara maaşlarından hariç avans verildiğini, avans ödemelerinin işyerinin yevmiye kayıtlarında mevcut olduğunu, eksik maaş ödenmesi durumunun söz konusu olmadığını, bu hususlara ilişkin alanında uzman bilirkişilerden rapor alınmasını talep etmiştir. Hâkimlik, Şirketin başvurusunu reddetmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Dosya içeriğine göre, idare tarafından dosyaya ibraz edilen belgelerin, teftiş raporunun ve tutanakların idari yaptırım tutanağını doğrular nitelikte olduğu, itiraz eden aleyhine verilen idari yaptırım kararının usul ve yasaya uygun olduğu, kaldırılmasını gerektirecek herhangi bir yasal sebep bulunmadığı gibi idari yaptırım kararının aksini ortaya koyacak herhangi bir somut delil bulunmadığı anlaşıldığından itiraz başvurusunun reddine karar verilmiştir..."

6. Başvurucu Şirketin Hâkimlik kararına yaptığı itirazda; teftiş raporunun hatalı olduğunu, çalışanlara hem maaş ödemesi hem de avans ödemesi yapıldığını, bu konuda bilirkişi raporu alınması gerektiğini belirtmiştir ayrıca itiraz dilekçesinin ekinde çalışanlara yapılan maaş ve avans ödemesi tablosunu da sunmuştur. Bahse konu itiraz, kararda usul ve kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle İzmir 4. Sulh Ceza Hâkimliğince (İtiraz Mercii) reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 13/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 5/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, aleyhine idari para cezası verilmesine dayanak olan iş müfettişlerince tanzim edilen rapordaki konulara dair Hâkimlik tarafından bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Hâkimliğin dosyadaki tüm delilleri, somut olaya uygulanacak kanun hükmünü ve olayın hayatın olağan akışına uygunluğunu değerlendirerek başvurucunun itirazının reddine karar verdiği ifade edilmiştir. Mevcut başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edilip edilmediği iddialarına ilişkin yapılacak incelemede Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı bilirkişi raporu alınmamasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olduğu şeklinde beyanda bulunmuştur.

11. Başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri çerçevesinde incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Kararlarda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin Anayasa Mahkemesi tarafından incelendiği, başvuruculara delillerini sunma ve inceletme noktasında mahkemelerce uygun imkânların tanınması gerektiği, tarafların dinlenilmemesi ve taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesinin yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabileceği vurgulanarak ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığı anlaşılmaktadır (çok sayıda karar arasından bkz. Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; Yüksel Hançer [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18-19; Cezair Akgül [1. B.], B. No: 2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31; Ruhşen Mahmutoğlu [1. B.], B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

14. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarına aleyhlerindeki delillerin güvenilirliklerini sarsmak için yeni delil toplanmasını talep etme imkânı sağlanmasını da gerektirebilir (bazı değişikliklerle birlikte Sencer Başat ve Diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 72; Sebahat Tuncel (2) [1. B.], B. No: 2014/1440, 26/2/2015, § 96). Buna göre delil toplanmasına dair talebinin reddi, talep edeni diğer tarafa göre daha zayıf bir duruma düşürebilir ve savunma hakkını etkileyebilir. Bu durumda talebin reddi yönündeki mahkeme kararının geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığı ve talebin reddi ile meydana gelen savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi eden imkânların başvurucuya sağlanıp sağlanmadığı incelenmelidir. Buna göre yargılama bir bütün olarak dikkate alınıp delil toplanması talebinin reddi ile oluşan taraflar arasındaki dengesizlik hâlinin uygun bir biçimde giderilip giderilmediği araştırılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte Ayfer Atalmış [1. B.], B. No: 2016/12198, 9/6/2020, §§ 31-35).

15. Başvurucu 5/4/2022 tarihli başvuru dilekçesi ile pandemi nedeniyle kısa çalışma uygulaması ve ücret ödemelerinin eksiksiz yapıldığı gibi birçok husus hakkında şikâyet ve itirazlarını ayrıntılı biçimde ileri sürmüştür. Başvurucunun itirazlarının temelinde müfettişlerce tespit edilen ücret ödemelerinin yapılmadığı iddiasına ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılması talebini itiraz dilekçesinde dile getirdiği ancak bu talebine yönelik olarak herhangi bir inceleme yaptırılmadığı ve buna neden ihtiyaç görülmediğine dair gerekçelendirmenin ortaya konulmadığı anlaşılmıştır.

16. Hâkimliğin karar gerekçesinde yargılama aşamasında Müdürlük tarafından sunulan bilgi ve belgelere göre başvurucunun idari para cezasına dayanak ücret ödemesini yapmadığı tespitine dayandığı görülmüştür. Bununla birlikte yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde teftiş raporuna yapılan itirazların bilirkişi incelemesinden geçirilmediği ve bu durumu haklı kılacak gerekli unsurlara da karar gerekçesinde yer verilmediği anlaşılmıştır (bkz. § 5). Ayrıca başvurucu, Hâkimlik kararına karşı yaptığı itirazında da bilirkişi raporu alınması talebini yinelemesine ve ödeme tablosunu sunmasına rağmen İtiraz Mercii herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır (bkz. § 6). Bu şartlarda yargı makamlarınca izlenen yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı ve başvurucunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (2022/2934 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZLEM KOÇHAN

B. No: 2022/76279 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/76279

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZLEM KOÇHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/76279)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Alperen KONAK

Başvurucu : Özlem KOÇHAN

Vekili : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkeme huzurunda savunma yapma imkânı sağlanmadan mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle savunma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Müşteki H.A.nın polis merkezi amirliğine gelerek başvurucunun kendisine hakaret ettiğini ve tehditte bulunduğunu belirtmesi üzerine kolluk görevlilerince nöbetçi Cumhuriyet savcısının talimatı ile soruşturma başlatılmıştır. Müşteki H.A. alınan ifadesinde; "...bahse konu binada tadilat işi yapan usta S.G. benim kullanmakta olduğum GSM numaramı aradı ve kendisi ile konuştum. Kendisi apartmanda bulunan Özlem KOÇHAN isimli şahsın benimle konuşmak istediğini söyledi. Ben de tamam dedim ve bayan şahıs telefondan birden sinkaflı kelimeler kullandı. Ben de hiçbir şey demedim ve cep telefonunu kapattım..." şeklinde beyanda bulunmuştur. Soruşturma kapsamında olay tanığı S.G.nin de ifadesi alınmış ve müşteki ile benzer mahiyette beyanda bulunmuştur. Kolluk görevlileri ayrıca başvurucunun adresinde bulunamaması nedeniyle şüpheli olarak ifadesinin alınamadığına dair tutanak tutmuş ve tahkikat evrakını fezleke ile İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) teslim etmiştir.

3. Başsavcılık, başvurucunun şüpheli olarak ifadesinin alınması için Fatih İlçe Emniyet

Müdürlüğüne (Müdürlük) müzekkere yazmıştır. Müdürlük görevlilerince ifadesi alınan başvurucu kimseye hakaret etmediğini veya tehditte bulunmadığını, üzerine atılı suçu işlemediğini beyan etmiştir. Başsavcılık, soruşturma sonucu başvurucuya isnat edilen suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesi uyarınca uzlaşma kapsamındaki suçlardan olması nedeniyle dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermiştir. Taraflar arasında uzlaşma sağlanamaması nedeniyle başvurucu hakkında hakaret ve tehdit suçundan iddianame düzenlenmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava İstanbul 7. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme, tensip zaptı ile yargılamada basit yargılama usulünün uygulanmasına, başvurucu hakkında hakaret ve tehdit suçlarından adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvurucunun verilen karara karşı itiraz etmesi üzerine Mahkeme, kovuşturmanın genel yargılama usulünce yapılmasına karar vermiştir.

5. Duruşma bir celsede bitirilmiştir. Yargılamanın 5/7/2022 tarihli duruşmasından önce başvurucu, ailevi mazeretleri nedeniyle duruşmaya katılamayacağına ilişkin dilekçesini Mahkemeye bildirmiştir. Duruşma günü Mahkeme, başvurucunun mazeretinin reddine karar verdikten sonra adli para cezası ile mahkûmiyetine kesin olarak hükmetmiştir. Mahkeme, gerekçeli kararında başvurucunun katılana (müştekiye) yönelik olarak kişilik haklarına saldırı mahiyetinde hakaret içeren sözler sarfettiğinin ve katılanın mal varlığı yönünden bir kötülük gerçekleştireceğinden bahisle tehditte bulunulduğunun tarafsız tanık beyanı ile doğrulandığını belirtmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 16/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 26/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu adli yardım talebinde bulunmuştur. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu, Mahkeme huzurunda sorgusu yapılmadan mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal kararlara değinilerek ihlal iddiaları değerlendirilirken bu hususların yanı sıra somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

11. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma hakkı yönünden incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan savunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde

dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan [1. B.], B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

14. Ceza yargılamasında savunma hakkının güvence altına alınması demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer [1. B.], B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). İddiaya karşı savunma imkânı tanınmadığı sürece adil muhakeme yapılması mümkün değildir (Ufuk Rifat Çobanoğlu [2. B.], B. No: 2014/6971, 1/2/2017, § 36).

15. Suç isnadı altındaki kişiye savunma hakkının şeklen değil gerçek anlamda sağlanması gerekir. Bunun için suç isnadı altındaki kişi, savunma için yeterli imkâna yani gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmalıdır. Bu itibarla anılan güvence adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (b) bendinde, bir suç ile itham edilen herkesin savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı düzenlenmiştir (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 37).

16. Anayasa Mahkemesi savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen adil yargılanma kavramı yanında meşru vasıta ve yollardan yararlanma kavramının da kapsamında olduğunu belirtmiştir (AYM, E.1992/8, K.1992/39, 16/6/1992).

17. Savunma için gerekli kolaylık kavramı şüpheliye/sanığa savunma için yardımcı olacak veya olabilecek zorunlu olan imkânları ifade etmekte ve silahların eşitliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Suç isnadı altındaki kişiye sağlanması zorunlu kolaylıklar, savunma için gerekli olanlardır. Kişinin beraat etmesini veya cezasının azaltılmasını sağlayabilecek delil niteliğindeki belgelere erişimine ve müdafiyle görüşmesine izin verilmesi, gerekçeli kararın tebliğ edilmesi ve yargılama esnasında esaslı değişikliklerden haberdar edilmesi sağlanacak kolaylıklardır (Ufuk Rifat Çobanoğlu, § 45).

18. Somut olayda başvurucuya iddianame tebliğ edilerek hakkındaki suçlamalardan haberdar olması sağlanmıştır. Başvurucu, duruşma öncesi ailevi mazereti olduğunu Mahkemeye bildirmiştir. Mahkeme, başvurucunun duruşma öncesinde sunduğu mazeretini delillendirmediğinden bahisle reddetmiş ve devamında başvurucunun savunmasını almadan mahkûmiyetine karar vermiştir. Bir başka deyişle başvurucuyu duruşmada hazır etmemiş ve savunma için gerekli hazırlıkları yapabileceği bir süre tanımamıştır. Böylelikle başvurucunun yargılamanın hiçbir aşamasında savunması alınmadan mahkûmiyetine kesin olarak karar verilmesi savunma hakkının ihlal edilmesi sonucunu doğurmuştur (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Murat Tezel [2. B.], B. No: 2017/20307, 13/10/2020).

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvuruda savunma hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin şikâyetlerinin kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

24. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Savunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin savunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 7. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2022/307, K.2022/420) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİT BAYKARA (2)

B. No: 2022/94380 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/94380

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİT BAYKARA BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/94380)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Halit BAYKARA

Vekili : Av. Cemal DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; askerî birimlerce açılan keyfî ateş sonucu uğranıldığı iddia edilen zararın tazmin edilmesi talebiyle açılan tam yargı davasında hakkaniyete aykırı karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, yapılan kanun yolu başvurusunun gerekçe içermeyen kararla reddedilmesi nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

2. Başvurucu, Van'ın Çaldıran ilçesi Yücelen Köyü Yukarı Çilli mezrasında bulunan Çayır mevkiinde 10/9/2009 tarihinde tarlada çalışan babasının yanına yardıma gitmekteyken açılan silahlı ateş sonucu kolundan yaralanmıştır.

3. Başvurucu, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Hastanesine (Hastane) 11/9/2009 tarihinde saat 05.15'te giriş yapmış ve "Sol önkol ateşli silah yaralanması, sol önkol proksimalde 7*8 cm'lik açık yarası mevcut" tanısı konulmuştur.

4. Başvurucu, Hastanede verdiği ifadesine ilişkin tutanakta işsiz olduğundan kaçak mazot işiyle uğraştığını, 10/9/2009 günü saat 22.00 sıralarında 10-15 kişiyle birlikte İran sınırında

bulunan köyden mazot ve benzini alarak köylerine döndükleri esnada Onurtepe Karakolundan çevreye ateş edilmeye başlandığını, daha sonra üzerlerine ateş edildiğini belirtmiştir. Başvurucu ifadesinde ayrıca açılan ateş sonucu sol kolundan yaralandığını, diğer akrabası olan H.B.nin de kolundan vurularak yaralandığını, yanlarındaki diğer kişilerin olay yerinden kaçtığını ve şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir.

5. Yaşanan olayla ilgili olarak Çaldıran Cumhuriyet Başsavcılığının talimatı üzerine 11/9/2009 tarihinde yapılan olay yeri incelemesinde; İran sınırına yakın mesafede toprak zemin üzerinde at ve katır türü yük taşıyıcı hayvanlara ait izlerin kolaylıkla fark edildiği, yapılan aramada silaha ait kovan bulunamadığı belirtilmiştir. Çaldıran Cumhuriyet Başsavcılığı 2/11/2009 tarihinde görevsizlik kararı ile evrakın Van Askerî Savcılığına (Askerî Savcılık) gönderilmesine karar vermiştir.

6. Askerî Savcılık tarafından yapılan soruşturma sonucunda 31/3/2011 tarihli kararla kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, mağdurlar ot biçerken saat 06.00 sıralarında askerlerin kendilerine ateş ettiklerini beyan etmiş ise de dosyada mevcut diğer ifadelerde böyle bir olay olmadığı, sadece gece yarısı sınırı geçen gruba müdahale edildiğine ilişkin beyanlar bulunduğu belirtilmiştir. Kararda ayrıca başvurucu ve H.B.nin 10/9/2009 tarihinde yaralanmaları olayında herhangi bir askerî şahsın kasti bir eyleminin bulunduğuna, görevlerini yerine getirirken veya görevlerini icrada ya da kendilerine verilen emir ve talimatları yerine getirmelerinde sınırı aşmaları şeklinde ihmali veya kasti bir davranışlarının veya bir başka kusurlarının söz konusu olduğuna yönelik herhangi bir bilgi, bulgu veya emarenin mevcut olmadığı vurgulanmıştır. Askerî Savcılık kararında, her iki şahsın yaralanmasına neden olan kurşunun hangi silahtan çıktığı, bu silahın askerî personel tarafından kullanılan bir silah olduğu yönünde bir bulgunun da mevcut olmadığı, olaydan hemen sonra yapılan olay yeri incelemesinde de boş kovana rastlanmadığı belirtilmiştir. Kararda ayrıca Piyade Üsteğmen E.D.nin kasten yaralama veya görevi kötüye kullanma suçlarını işlemiş olabileceği düşünülerek şüpheli olarak ifadesinin alındığı ancak üzerine atılı suçları işlediğine yönelik delile rastlanmadığı vurgulanmıştır.

7. Başvurucunun kovuşturmaya yer olmadığı kararına yaptığı itiraz üzerine Ağrı 12. Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı Askerî Mahkemesi 13/4/2012 tarihli kararıyla itirazın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucu ve H.B.nin 10/9/2009 tarihinde ateşli silahla yaralandığı sabit ise de her iki mağdurun yaralanmasına neden olan kurşunun hangi silahtan çıktığı ve bu silahın kim tarafından kullanıldığının tespit edilemediği belirtilmiştir. Ayrıca soruşturma konusu olayda ceza hukuku bağlamında hakkında ceza kovuşturması yürütülecek herhangi bir personele ait herhangi bir eylem bulunmadığı vurgulanarak itiraz konusu kararın hukuka uygun olduğu ifade edilmiştir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Süreç

8. Başvurucu; görevli askerî personelin silahından çıkan kurşun sebebiyle yaralandığı, devletin personeline verdiği silah kullanma yetkisinin görevliler tarafından şartlar oluşmadan kullanıldığı, personele gerekli eğitimin verilmediği ve kolundan yaralandığı iddiasıyla hizmet kusuru nedeniyle 10.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminatın tarafına ödenmesi talebiyle Millî Savunma Bakanlığına (İdare) karşı tazminat davası açmıştır.

9. Açılan davada uyuşmazlığı inceleyen Van 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 10/12/2014 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun ateşli silahla yaralandığının sabit olduğunu kabul etmiştir. Mahkeme buna karşın terhis olan askerlerin

kaçakçıların silah ateşlediğine ilişkin ifadelerinin bulunduğunu belirtmiş; ayrıca başvurucunun askerî personelin silahından çıkan mermi ile yaralandığı hususunda herhangi bir delile ulaşılamadığının altını çizmiştir. Mahkeme buradan hareketle sınırda yaşanan kaçakçılık olayında başvurucunun yaralanması ile idari ajanın eylemi arasında illiyet bağının kurulamadığını ve eylemin idariliğinin somut delillerle ortaya konulamadığını vurgulamıştır. Mahkeme buna göre başvurucunun ateşli silahla yaralanma eylemi ile İdare arasında illiyet bağının bulunmaması sebebiyle talep edilen tazminata hükmedilmesine olanak olmadığını belirtmiştir.

10. Başvurucu, dava dilekçesinde ileri sürdüğü aynı iddialarla karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 19/10/2020 tarihli kararla başvurucunun temyiz isteminin reddine ve temyize konu kararın onanmasına karar düzeltme yolu açık olmak üzere hükmetmiştir.

11. Başvurucu, karara karşı karar düzeltme kanun yoluna başvurmuştur. Daire 30/5/2022 tarihli kararı ile kararın düzeltilmesi isteminin reddine kesin olarak karar vermiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 27/9/2022 tarihinde öğrendikten sonra 12/10/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

C. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

13. Başvurucu 29/11/2019 tarihinde aynı yargılamaya ilişkin olarak makul sürede yargılanmadığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi (Halit Baykara [1. B.], B. No: 2019/39959, 20/4/2020) makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine, başvurucuya 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine ve fazlaya ilişkin tazminat talebinin reddine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu; görevli askerî personelin silahından çıkan kurşun sebebiyle yaralandığını, yaralanmasına neden olan kurşunun hangi silahtan çıktığının belirlenememesi sebebiyle illiyet bağının kurulamadığını oysaki Mahkemenin yorumunun aksine olayda illiyet bağının mevcut olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu, kolundan yaralanması olayında İdarenin hizmet kusurunun açık olduğunu, buna dair açtığı davanın haksız şekilde reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, İdarenin hizmet kusuru olduğu iddiasının yargı mercilerince incelendiği ve ateşli silahla yaralanma eylemi ile İdare arasında illiyet bağının tespit edilemediği belirtilmiştir. Yargı mercilerinin dava konusu maddi olay ve olgular ile iddiaları ve delilleri değerlendirdikleri, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri vurgulanmıştır. Bakanlık görüşünde son olarak başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu bağlamda başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma

hakkı yönünden incelenmiştir.

17. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

18. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda yargılama mercilerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci, Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

19. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi, çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin, mahkemelerin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, mahkemelerin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

20. Başvurucu, yaşadığı yaralanma olayı sebebiyle sağlığının bozulduğu iddiasıyla tazminat davası açmıştır. Söz konusu davada tartışılacak temel mesele, başvurucunun maddi ve manevi zarara uğrayıp uğramadığı ve -varsa- zararının devlet tarafından karşılanmasının koşullarının oluşup oluşmadığıdır. Buna göre başvurucunun iddia ettiği olgu ile meydana gelen yaralanma olayı arasında bir illiyet bağı olup olmadığı meselesi uyuşmazlığın doğrudan sonucunu ilgilendiren önemli bir husustur.

21. Öte yandan belirli bir olayda tazminat ödenmesi gereken şartların neler olduğunu değerlendirmek ve bu şartların sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek hukuk kurallarını öncelikle yorumlama yetkisini haiz olan yargı mercilerinin takdirindedir. Anayasa Mahkemesinin görevi, yargı mercilerinin yorumlarının bariz takdir hatası içerecek nitelikte veya açıkça keyfî olup olmadığını incelemekten ibarettir.

22. Mahkeme, başvurucunun tazminat istemini kusur sorumluluğu yönünden incelemiş ve İdarenin hizmet kusuru olduğu iddiasının yargı mercilerince araştırılmasına karşın bunun ortaya konulamadığını da gerekçesinde belirterek bu sorumluluğa ilişkin illiyet bağının

kurulmadığından hareketle davayı reddetmiştir. Mahkemenin bu değerlendirmesinin hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olup bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği anlaşılmaktadır.

23. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, Daire kararlarının gerekçesiz olduğundan yakınmıştır.

26. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemeler, makul bir gerekçe ile yanıt vermelidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

27. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, ilk derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57).

28. Somut olayda Mahkemenin kararında tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmalarının tartışılmak suretiyle hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmektedir. Daire de dosya içeriğinden, toplanan delillerden, hükmün dayandığı yasal ve hukuksal gerekçeden hareketle Mahkemenin ulaştığı kanaatin aksi yönünde bir neticeye varmamıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REŞAT ARDIL

B. No: 2022/101839 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/101839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

REŞAT ARDIL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/101839)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Reşat ARDIL

Vekili : Av. Bilgehan Burak TÜRKMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tatbik edilen hukuk kurallarının öngörülemez nitelikte olması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/11/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, aralarında kişi yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle süresinde yapılan 2022/102703 numaralı bireysel başvuruyla ilgili dosyanın 2022/101839 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, 2022/102703 numaralı bireysel başvuru dosyasının kapatılmasına, incelemenin 2022/101839 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine, adil yargılanma hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hak ve ilkeye ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Arka Plan Bilgisi

5. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsünde bulunanlarca hazırlanan "sıkıyönetim direktifi" ile Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından emir komuta bütünlüğü içinde devletin yönetimi maksadıyla "Yurtta Sulh Konseyi" teşkil edildiği, yönetime el konulduğu, tüm yurtta sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan edildiği, kamu yetkisi ile yapılan tüm atama ve görevlendirmelerin teşkil edilen "Yurtta Sulh Konseyi" tarafından veya onun vereceği yetkiye istinaden yapılacağı, bunun haricinde yapılacak işlemlerin yok hükmünde olduğu, mevcut yürütme erkinin görevden el çektirildiği, Türkiye Büyük Millet Meclisinin feshedildiği, tüm valilerin görevden alındığı, tüm vali, kaymakam ve belediye başkanlığı atamalarının "Yurtta Sulh Konseyi" tarafından yapılacağı, siyasi partilerin tüm faaliyetlerinin sonlandırıldığı, polis teşkilatının sıkıyönetim komutanları emrine alındığı belirtilmiştir. Anılan direktif ve ekindeki sıkıyönetim komutanlıklarına ilişkin atama listesi, darbe teşebbüsünde bulunanlar tarafından ilgili askerî birimlere ve bakanlıklara gönderilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12, 13).

6. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra eğitim, sağlık, ticaret, sivil toplum ve medya gibi farklı alanlardaki yapılanmasına yönelik olarak Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından soruşturmalar yürütülmüş; çok sayıda kişi hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulanmıştır (Darbe teşebbüsü süreci ve darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olgular hakkında detaylı bilgi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 12-25, 51-54).

B. Bireysel Başvuruya Konu Süreç

7. Başvurucu 1988 doğumlu ve bireysel başvuruya konu olayların geçtiği tarihte uzman çavuş rütbesinde olup İstanbul'da bulunan 47. Motorlu Piyade Alayında (Alay) görev yapmaktadır.

8. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), aralarında başvurucunun da bulunduğu şüpheliler hakkında darbe girişimi kapsamında Ak Parti İstanbul İl Başkanlığına ait binayı (parti binası) ele geçirmeye yönelik eylemlerde bulundukları iddiasıyla soruşturma başlatmıştır.

9. Başvurucu soruşturma evresinde müdafiinin de hazır bulundurulmasıyla ve şüpheli sıfatıyla alınan ifadelerinde;

i. 2013 yılından beri Alayda uzman onbaşı olarak görev yaptığını, birlikteki sıralı komutanlarının Alay Komutanı Albay S.C., Tabur Komutanı Yarbay R.K., Bölük Komutanı Üsteğmen M.D. ve astsubaylar olduğunu, onun dışında Alayda 14-15 uzman çavuş ve 80-90 civarında da er olduğunu,

ii. FETÖ/PDY ile hiçbir irtibatının olmadığını, olay tarihinde akşam vakti birlikten çıkmamalarının söylendiğini, bunun üzerine Üsteğmen M.D. ile diğer subaylar ve uzman çavuşlarla birlikte beklediklerini, kolluk kuvvetlerinin toplumsal olaylarda desteklenmesi

(KOKTOD) programı için içtima alanına çıktıklarını, bölük komutanı dışında tanımadıkları bir binbaşı ile üç yüzbaşının görevlendirildiğini ve bu yüzbaşılardan birinin G.G. olduğunu öğrendiğini,

iii. Onlarla birlikte araçlara binip parti binasına götürüldüklerini, kendisi, S.K. ve yeni geldiği için ismini bilmediği başka bir er ile birlikte çevik kuvvet polislerine ait toplumsal olaylara müdahale araçlarının (TOMA) olduğu yerde beklediklerini, ismini bilmediği bir yüzbaşının gelip TOMA'nın yanında duran polislere buradan gitmeleri gerektiğini söylemesi üzerine polislerin oradan ayrıldığını ancak 45 dakika sonra geri geldiklerini,

iv. O sırada binanın yanına vatandaşların toplandığını ve kendilerine "Darbe yapıyorsunuz, kışlanıza geri dönün." demeleri üzerine kullanıldıklarını anladığını, Üsteğmen M.D.nin komutasında, yanlarına gelen binbaşı ve yüzbaşıların emirlerini dinlemeyip askerlerle birlikte güvenli bir alana çekildiklerini, halkın da kendilerine yardımcı olduğunu, ellerine Türk bayrağı alıp İstiklal Marşı okuduklarını, daha sonra oraya gelen otobüslere binip kışlaya döndüklerini, bu süreçte silahlarına mermi koymadıklarını ve silah kullanmadıklarını, sadece Binbaşı F.nin havaya bir el ateş ettiğini duyduğunu, suçlamaları kabul etmediğini savunmuştur.

10. Başvurucunun ifadesinde adı geçen S.K. Başsavcılıkta şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde;

i. Alayda er olarak askerlik yaptığını, aralarında başvurucunun da olduğu uzman çavuşlar ile Üsteğmen M.D.nin kendisinin sıralı komutanları olduğunu, olay günü Alayda devir teslim töreni yapılacağı için öğlene kadar tören çalışması yaptıklarını, öğleden sonra törenin iptal olduğunun söylendiğini, ardından M.D.nin kendilerine KOKTOD eğitimi olduğunu söylediğini ve saat 16.00 sıralarında bağlı birliklerin olduğu alanda toplandıklarını,

ii. Bu esnada gelen Alay komutanının kendilerini kontrol edip gittikten 20 dakika sonra yeniden gelerek silahlarına mühimmat almalarını emrettiğini, böylece ikişer şarjör aldıklarını, biraz bekledikten sonra Alay içinde turlayacaklarının söylendiğini, sonra araçlara bindirilip dışarı çıkarıldıklarını ve saat 21.00 sıralarında parti binasına geldiklerini,

iii. Burada kendilerine binanın güvenliğini almalarının emredildiğini, olay yerinde tanımadığı üç rütbeli gördüğünü, bulundukları yerde halkın toplanmaya başladığını, bu kişilerin darbe girişimi olduğunu ve kendilerinin de buna alet olduklarını söyleyip silahları bırakmalarını istediğini, ne olduğunu anlamaya çalıştıklarını, güvenlik sağlama amacıyla hareket ettiklerini zannettiklerini,

iv. Gelen kişilerin kendilerinin üzerine yürümesi sonucu kargaşa olduğunu, bu sırada bir binbaşının havaya ateş açıp kendilerine de silahlara şarjör takmaları yönünde emir verdiğini, şarjörü taktıktan sonra M.D.nin aksi emri üzerine de şarjörü çıkardığını, olayın darbe girişimi olduğunu orada toplanan halkın telefonlardan buna ilişkin haberleri göstermeleriyle öğrendiğini, bunun üzerine geri çekilip merdivenlerin olduğu yere geçtiklerini ve burada beklediklerini, sonra da polisin ve halkın yardımıyla otobüslere bindirilip kışlaya döndüklerini söylemiştir.

11. Olay anında başvurucunun yanında bulunduğu belirlenen askerlerden Z.Y. Başsavcılıkta şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde;

i. Alayda er olarak askerlik yaptığını, olay günü devir teslim töreni olduğu hâlde M.D.nin kendilerine bunun iptal edildiğini ve KOKTOD eğitimi alacaklarını söylediğini, sonra kalkanlarla eğitim almaya başladıklarını, bu eğitimin iki saat sürdüğünü, eğitim sırasında

başlarında uzman çavuşların olduğunu, eğitimden sonra yemeğe gittiklerini, yemekten sonra da tekrar eğitim verileceği söylenince yine eğitim alacakları yere gittiklerini, orada Alay Komutanı S.C., Üsteğmen M.D. ile uzman çavuşların olduğunu, S.C.nin tüm üsteğmenleri yanına çağırdığını ama konuşulanları duyamadığını, sonra üsteğmenlerin koşarak yanlarına gelip mühimmat alacaklarını söylediklerini,

ii. Uzman çavuşların eşliğinde mühimmatların olduğu yere gidip kişi başı iki şarjör aldıklarını ve tekrar içtima alanına gittiklerini, saat 20.00 sıralarında arabaların geldiğini ve bunlara binip beklemeye başladıklarını, uzman çavuşların kendilerine Alay içinde araçla tatbikat yapacaklarını söylediğini, sonrasında araçların Alaydan çıkış yaptığını, bu sırada da kendilerine sadece tatbikat yapılacağının söylendiğini,

iii. Araçlarla Sütlüce'ye geldiklerini, o sırada olay yerinde halk ya da polis olmadığını, uzman çavuşa ne olduğunu sorduklarında parti binasında canlı bomba olduğunu ve koruma görevi yapacaklarını söylediğini, olay yerine üç yüzbaşı ile iki binbaşının daha geldiğini, bu kişileri ilk kez o akşam gördüğünü, Binbaşı F.nin heyecanlı şekilde şarjörleri tüfeklere takıp beklemelerini söylediğini ve kendilerini bölük şeklinde ayırıp çeşitli noktalara yerleştirdiğini,

iv. Bu sırada halkın toplandığını ve kendilerine neden geldiklerini sorduklarında onlara da canlı bomba olduğunu söylediklerini, zamanla kendilerine karşı halkın tepkisinin arttığını, halk binaya girmeye çalışınca içeride canlı bomba olduğunu düşündükleri için onlara engel olmaya çalıştıklarını, diğer yandan olay yerindeki TOMA'nın yanında bulunan polislerin aracın yanından ayrıldığını, F.nin de kendilerine TOMA'ya kimseyi sokmamalarını söylediğini, bu arada birkaç vatandaşın telefonlarıyla askerlerin darbe yaptıklarına dair haberleri gösterdiğini,

v. Binbaşı F. tüfeklere şarjör takılmasını emretse de uzman çavuşların F.nin emrine uyulmamasını söylediğini, halkın tepkisi çoğalınca F.nin havaya ateş açtığını, bir süre sonra olay yerine çevik kuvvet polislerinin geldiğini, halkın tepkisi artınca belediye otobüsleri ile kışlaya döndüklerini,

vi. Yaşanan olaydan diğer erlerin de önceden haberdar olmadığını, Üsteğmen M.D.nin haberinin olup olmadığını bilmediğini ancak başçavuşlar ile uzman çavuşların da haberlerinin olmadığını düşündüğünü, olayın gerçek yüzünü polis ve halk sayesinde öğrendiklerini beyan etmiştir.

12. Başsavcılık, aralarında başvurucunun da bulunduğu 74 şüpheli (asker) hakkında darbe girişimi kapsamında parti binasını ele geçirmeye yönelik eylemleri nedeniyle Anayasayı ihlal, yasama organına karşı suç, hükûmete karşı suç ve terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçlarını işledikleri iddiasıyla iddianame düzenlemiştir. İddianamede, olay gecesi parti binasının ele geçirilmesi hususunda yapılan planlama ve sonrasında gerçekleştiği belirtilen olaylar şu şekilde aktarılmıştır:

i. Söz konusu binanın ele geçirilmesi faaliyetinin Alayda görev yapan subay, uzman erbaş ve erler ile bu unsurları komuta etmek için Kara Harp Akademileri Komutanlığında kanuna aykırı şekilde görevlendirilen subaylar tarafından gerçekleştirildiği,

ii. Planlama dâhilinde parti binasını ele geçirmek üzere görevlendirilen ve rütbeli konumunda olan şüpheliler Binbaşı F.Ş., Yüzbaşı H.H.A., Yüzbaşı G.G., Yüzbaşı F.S. ile Binbaşı E.H.nin Alayda görev yapan Piyade Üsteğmen M.D., asteğmenler ve aralarında başvurucunun da bulunduğu uzman çavuşlar ile er ve erbaşların bu eyleme katıldıkları,

iii. Askerlere ikişer şarjör mühimmat dağıtılması emri verilmesi üzerine şüpheli M.D.nin dağıtım yaptığı, sonrasında şüphelilerin içtima alanında toplandıkları, tam teçhizatlı ve mühimmatlı olarak farklı askerî araçlara binerek saat 22.00 ila 22.15 sıralarında söz konusu binaya gitmek üzere hareket ettikten sonra saat 23.15 sıralarında binaya geldikleri,

iv. Burada bulunan görevli olan polislere "Bundan sonra buranın güvenliğini biz alacağız." diyerek onları uzaklaştırdıktan sonra binayı ve bahçesini işgal ettikleri, binanın bahçesine yerleştirilen askerlerin güvenliği kalkanlarla sağladıkları, şüpheli F.Ş.nin orada bulunan özel güvenlik görevlilerine ve polislere binanın hemen boşaltılmasını ve özel güvenliğin binadan uzaklaştırılmasını söyleyip şüpheli M.D. ile birlikte binaya girdiği,

v. Bu kişilerin bina içinde bulunan güvenlik görevlilerine de "Burayı 5 dakika içerisinde boşaltmalısınız." dedikleri ancak söz konusu görevlilerin bunu kabul etmeyip "Biz kesinlikle binayı boşaltmayız." demeleri üzerine şüpheliler F.Ş. ile M.D.nin binadan dışarı çıktıkları, özel güvenlik görevlisi olan tanık R.B.D.nin her iki şüpheliye "Yapılan bir darbedir." demesine rağmen şüphelilerin binanın boşaltılması talimatını tekrarladıkları,

vi. Bir süre sonra binanın önünde halkın toplanmaya başladığı, parti üyesi bazı belediye başkanları ile milletvekili M.K.nın bina önüne geldiği, bu sırada partinin İstanbul İl Başkanı ile onu koruyan görevlilerin kendi odalarında bulundukları, bir süre sonra şüpheli F.Ş.nin aynı şekilde binaya girmek istediği ancak görevlilerin buna izin vermediği, bunun üzerine görevlilerin M.D.yi il başkanının odasına çıkardıkları, M.D.nin burada il başkanı ve yanındaki yetkililerle görüştüğü, parti yetkililerinin de eylemin kanunsuz olduğunu ve binadan çıkmayacaklarını söylemeleri üzerine M.D.nin binadan çıktığı,

vii. Halk yoğunluğunun artması üzerine şüpheli F.Ş.nin elindeki tüfekle havaya birkaç el ateş ettiği ve oradaki erlere silahlara şarjör takıp ateş etmeleri yönünde emir vermesi üzerine askerlerle halk arasında gerginlik yaşandığı, bu sırada Uzman Çavuş F.Y. ile şüpheli Yüzbaşı G.G.nin de havaya birkaç el ateş ettiği, ayrıca uzman çavuş olan şüpheliler İ.T. ile Ş.K.nın da oradaki erlere vatandaşların zorluk çıkarmaları hâlinde havaya ateş etmeleri yönünde emir verdiği,

viii. Şüpheliler G.G. ve H.H.A.nın binanın sarılması anında sert bir şekilde yüksek sesle talimat verdikleri, olayın devamında olay yerine gelen milletvekili M.K. ile şüpheli M.D. arasında askerlerin eyleme son vermeleri yönünde görüşmeler yapıldığı, bu görüşmelerden sonra askerlerin bina içinde bir alanda toplandığı, sonra da olay yerine getirtilen otobüslerle kışlalarına gönderildikleri bilgisi verilmiştir.

13. Anılan iddianamede başvurucuya isnat edilen suçlara dayanak olan eylemler şöyledir:

"[Başvurucunun] 47. Motorlu Piyade 2. Tabur 5. Bölükte Uzman Çavuş olarak görev yaptığı, akşam saatlerinde KOKTOD düzeninde bekleyen askerlerin yanına geldiği, kendisi de diğer askerler gibi kompozit başlık, yelek ve silah aldığı, bölüğün yanına geçtiği, kendisinin daha sonra iki şarjör mermi aldığı, daha sonra Harbiyeden gelen diğer subaylar ile birlikte kendi bölüğündeki rütbeliler, er ve erbaşlar ile beraber 22:15 sıralarındaki saatlerde birlikten çıkarak Ak Parti İl Binası Başkanlığına geldiği, binada askerlerin yerleştirilmesinde görev aldığı tespit edilmiştir.

Şüphelinin her ne kadar savunmasında kendisinin başlangıçta güvenlik amacıyla oraya geldiklerini bildirmiş ise de, söz konusu şüphelilerin ve askerlerin askeri birlikten 22.15 - 22.30 sıralarında çıkış yaptığı ve yine 23.15 - 23.30 sıralarında Ak Parti İl Binasının oraya geldikleri, bu zaman dilimleri dikkate alındığında sosyal medyada olayın bir darbe girişimi

olduğunun bu saatlerde zaten anlaşılmaya başladığı, kendisinin de bir asker olarak bunu daha sonradan öğrenmesinin hayatın olayın akışına pek uygun olmadığı, ancak şüphelinin olay yerindeki olumlu tutumları ve herhangi bir silah kullanmamış olması dikkate alındığında bu yöndeki olumlu tutumlarının yargılama aşamasında mahkemece takdir edilecek ve değerlendirilecek bir husus olduğu tüm dosya kapsamı uyarınca şüphelinin üzerine atılı suçları işlediği anlaşılmıştır."

14. Başsavcılık iddianamede, aralarında başvurucunun da bulunduğu şüphelilerin olay anında gerçekleşen eylemin darbe girişimi olduğunu bilmediklerine dair savunmaları açısından şu değerlendirmede bulunmuştur:

"15.07.2016 olay tarihinde saat 22.15 sıralarında 47. Motorlu Piyade Alay Komutanlığında görev yapan 71 kişiden oluşan en yüksek rütbelisi üsteğmen olan er ve erbaş ile yine bu birliğe olay tarihinde Harp Akademileri Komutanlığında öğrenci subay olarak görev yapan 5 harbiyeli rütbeli olmak üzere toplam 76 şüphelinin ... kışladan çıkış yaptıkları, saat: 23.15 - 23.30 sıralarında askeri araçlarla 60 kadarı er ve erbaş olan 76 şüpheli ... tarafından İstanbul Ak Parti İl Başkanlık binası giriş kapısına gelindiği, askeri araçların bahçe dışında bırakıldığı, askerlerin ellerinde bulunan uzun namlulu silahlarla bina bahçesine girdiği, rütbeli askerlerden [F.] Binbaşı ile [M.D.] isimli Üsteğmenin söz konusu askerleri binaya yerleştirdikten sonra oradaki görevlilere binanın güvenliğini kendilerine teslim etmeleri ve binayı boşaltmalarını istedikleri, bundan sonraki süreçte gerek orada bulunan görevlilerin ve parti yöneticilerinin binayı boşaltmama konusundaki kararlı tutumu gerekse olayı duyup da olay yerine gelen vatandaşların tepkisi sonucu söz konusu şüphelilerin eylemlerini 16.07.2016 tarihinde sabaha karşı sonlandırmak zorunda kaldıkları tespit edilmiştir.

Şöyle ki; aynı gece saat 22:00'dan itibaren sosyal medyada darbe kalkışması ile ilgili olarak haberler yayınlanmaya başlamıştır. 15/07/2016 günü saat 22.05 sıralarında Ankara'da savaş uçaklarının alçak uçuş yapmaya başladığı, bazı helikopterlerin havalanıp bazı kamu binalarına saldırı gerçekleştirdiği, savaş uçakları ve helikopterlerden kamu binalarına ateş açıldığı, Ankara Yenimahalle'deki Milli İstihbarat Teşkilatı binalarının askeri birliklerce kuşatıldığı, MİT ile kuşatmayı yapan askeri birliklerin çatışmaya girdikleri, aynı şekilde bazı zırhlı birliklerin Ankara'da kritik kamu kurumlarını kuşattığı, Ankara Gölbaşı'nda bulunan Özel Kuvvetler Komutanlığının bombalandığı, Emniyet İstihbarat Daire Başkanlığı binasına hava saldırısı yapıldığı, Ankara Emniyet Müdürlüğü binasının zırhlı birliklerce kuşatıldığı, Cumhurbaşkanlığı Külliyesinin kuşatıldığı ve Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri ile bazı kamu görevlilerinin rehin alındığı, Ankara ilinde bulunan Genelkurmay Başkanlığı karargahında çatışma çıktığı, bir kısım askeri personelin rehin tutulduğu,

Genelkurmay Başkanlığına ait internet sitesinde basın açıklaması yapıldığı, darbenin gerekçesinin 3 sayfa basın açıklaması şeklinde kamuoyuna duyurulduğu, 'Harekat Yıldırım' öncelik dereceli, gizli ... dosya numaralı mesaj formunun 'Yurtta Sulh Konseyi Başkanı' imzası ile yayımlandığı, bir grup askerin Boğaz Köprüsü'nü tek yönlü olarak trafiğe kapattığı, saat 22:10 sıralarında Türkiye genelinde birçok kamu binası önünde asker ve polisin karşı karşıya gelmeye başladığı, Ankara'da MİT binası ve Genelkurmay Başkanlığı Karargahına helikopterden ateş açıldığı, saat 22.35 sıralarında Atatürk Havalimanı'na askerlerin tankla geldikleri ve kontrol kulesine girdikleri, saat 23.10 sıralarında Başbakan Binali Yıldırım'ın olayları 'kalkışma' olarak niteleyen açıklama yaptığı, Türk ordusu içerisindeki bir grubun darbe girişiminde bulunduğunu duyurduğu, Mecliste grubu bulunan tüm partilerin darbe girişimini kınadıkları, saat 00.15 sıralarında darbe girişiminde bulunan asker kişilerin TRT binasını basarak bir spikere açıklama okuttukları yolunda sosyal

medyada birçok haber yayınlanmıştır.

Günümüz teknolojisi son derece gelişmiş olup hemen hemen herkesin sosyal medyayı takip etme, mobil telefon cihazları ile anında haberleşme imkanı bulunmaktadır. Arama el koyma tutanaklarından da anlaşılacağı üzere, er rütbesi taşıyan çoğu şüphelide dahi mobil telefon cihazı bulunmaktadır.

Terör saldırısını önlemek ya da tatbikat yapmak amacıyla gece saat 22:30 - 23:00 sıralarında askeri kışladan tanklarla, mühimmatla, zırhlı araçlarla çıkılması hayatın olağan akışına uygun değildir.

Tüm şüphelilerin yanlarında taşıdıkları mobil telefon cihazlarını kullanarak yakınları ile iletişime geçme ve faaliyetin bir darbe kalkışması olduğunu öğrenme imkanları bulunmaktadır.

İstanbul ilinin genelinde yaşanan askeri hareketlilik, köprülerin kapatılması, tank ve zırhlı araçlarla seyir halindeyken toplanan vatandaşların gösterdikleri tepki, emniyet güçlerinin müdahaleleri, eylemin bir kalkışma olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Bu zaman dilimleri gözönüne alındığında saat 22.15 -22.30 sıralarında birliklerinden çıkan askerlerin saat 23.30 sıralarında olay yerine geldikleri bu saat itibariyle darbe girişiminden haberdar olmamalarının mümkün görünmediği gibi olay yerine geldikten sonrada aynı mahiyette eylemlerine devam ettikleri ve ancak gecenin ilerleyen saatleri ve sabaha karşı gerek yetkililerin gerekse halkın tepkisi ile teslim oldukları sabittir. Dolayısıyla darbeye kalkışan askeri birliğin, değişen güç dengesi ve bunun psikolojik yansıması sonucunda eylem yeteneklerinin kalmadığı ve bu nedenle teslim olma yolunu seçtikleri anlaşılmaktadır.

Tüm soruşturma dosyası birlikte değerlendirildiğinde, şüphelilerin savunmalarının suçtan kurtulmaya yönelik savunmalar olduğu, 'asker kişi olduklarına, üstleri tarafından kendilerine verilen emri uygulamak zorunda olduklarına ve bu emri sorgulayamayacaklarına, verilen emir doğrultusunda Adalet ve Kalkınma Partisi İstanbul İl Başkanlığı binasına intikal ettiklerine, faaliyetin bir darbe kalkışması ve dolayısıyla bir suç teşkil ettiğini bilmediklerine ve güvenlik gerekçesiyle binaya gittiklerine' dair yapmış oldukları savunma kendilerini suçtan kurtarmaya yönelik bir savunma olup, dolayısıyla bu savunmalarına itibar edilmesinin mümkün bulunmadığı kanaatine varılmıştır."

15. İstanbul 23. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılama sonucunda Mahkeme 18/12/2017 tarihli kararıyla başvurucunun Anayasayı ihlal suçundan müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına, dava konusu diğer suçlardan ise karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Gerekçeli kararda başvurucunun yargılama sırasında alınan savunmasına şu şekilde yer verilmiştir:

"[Başvurucu] 47 nci motorlu piyade alayı 5 inci motorlu piyade bölüğünde uzman erbaş olarak görev yaptığını, 15 temmuz günü devir teslim töreni olacağını ancak öğleden sonra KOKTOD içtimasının olacağının söylendiği, KOKTOD içtimasına çıktığını ve alay komutanının İstanbul genelinde terör saldırılarından bahsettiğini, sonrasında mesainin terk edilmeyeceğinin söylendiğini, saat 20:00 sıralarında Tabur Komutanı [R.K.] tarafından KOKTOD reaksiyon süresinin ölçüleceğinden bahsedildiği, saat 21:00 sıralarında tatbikat dendiğini ve mühimmat dağıtıldığını, bu sırada daha önce hiç görmediği subayların geldiğini ve 'araç bin' emri verildiğini, birlik dışına çıkılacağını bilmediğini, bunu nizamiyeden çıktığında anladığını ve Sütlüce'de bulunan Ak Parti İl Binasına gittiklerini, burada şarjör tak emri verildiğini, araçlardan indiklerinde Akademiden gelen subayların kendilerini

yönlendirdiğini, kendisininde bulunduğu grubun giriş kısmında yer alan TOMA aracının yanına gittiklerini ve yanlarında bulunan Akademi subayının polislere hitaben gitmelerini söyleyerek araçta silah olup olmadığını sorduğunu, polislerin ayrılmasından sonra vatandaşların toplanmaya başladığını, saat 00:00 sıralarında [M.D.nin] megafonla 'emir komuta bende geri çekiliyoruz' dediğini ve bunun üzerine merdivenler bölgesine çekildiklerini, burada vatandaşların kendilerine ikramda bulunduklarını ve kendilerinin gitmesi için ayarlanan otobüslerin gelişi ile olay yerinden ayrıldıklarını, olay yerine gittikleri sırada telefonla kimseyle iletişim kurmadığını savunmuştur."

16. Mahkeme, muhakeme sürecinde savunmaları alınan diğer sanıkların ifadeleri doğrultusunda, darbe girişimi kapsamında parti binasının ele geçirilmesine yönelik hazırlık aşamasına ilişkin şu tespitlerde bulunmuştur:

"13/07/2016 tarihinde 2. Zırhlı Tugay Komutanlığı'nda yapılan darbe planlaması toplantısına katılan ve birliğine Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı'nın ele geçirilmesi görevi verilen 47. Motorlu Piyade Alayı Alay Komutanı [S.C.nin] darbe girişiminde kullanılacak araçların harekete hazır hale getirilmesi amacıyla 14.07.2016 tarihinde Bakım Bölük Komutan Vekili Bkm. Kd. Bçvş [K.Ş.ye] 'KOKTOD faaliyeti kapsamında DAEŞ'e operasyon olabileceğini, bu nedenle 2. Motorlu Piyade Taburu'nda bulunan araçların gerekli kontrollerinin yapılarak harekete hazır hale getirilmesi' emrini verdiği, adı geçen personel tarafından garajlar bölgesinde araçların gerekli kontrollerinin yapılarak harekete hazır hale getirildiği,

Alay komutanı [S.C.nin] bir başka göreve atanması nedeniyle olay tarihi olan 15/07/2016 tarihinde alayda 'Sancak devir teslim töreni' yapılmasının planlandığı, 15/07/2016 günü öğle saatlerine kadar bağlı birliklerin sancak devir teslim törenine hazırlık amacıyla tören yürüyüşü yaptıkları, öğle saatlerinde Alay komutanı [S.C.nin] 'Sancak devir teslim töreninin iptal edildiğini, birliklerin saat 14:00 da KOKTOD (Toplumsal olaylarda kolluk kuvvetlerinin desteklenmesi) düzenine geçerek KOKTOD eğitimi yapmaları' emri vermesi üzerine, saat 14:00 da birliklerin alay içtima alanında KOKTOD düzenine geçerek KOKTOD eğitimine başladıkları, Alay komutanı [S.C.nin] gelerek birlikleri bizzat denetlediği, rütbeli personele 'Mesai bu gece saat gece 24:00'a kadar sürecek, hiçbir personel hiçbir şekilde mesaiyi terk etmeyecek, alarm verdiğimde birlikler alay içtima alanında toplanacak, reaksiyon süresini ölçeceğim' şeklinde emir verdiği ve bu şekilde tüm personeli teyakkuz halinde tuttuğu,

Kara Harp Akademilerinde baş hoca olarak görev yapan Albay [A.Z.G.] ve öğretim elemanı olan Binbaşı [Z.Ö.nün] 15/07/2016 günü saat 14:15 de Kara Harp Akademisi'nde öğrenim gören öğrenci subayları Faruk Gürler anfisinde toplayarak, isim isim okumak suretiyle gruplandırdıkları ve her bir grubu akademide görevli öğretim elemanlarına yönlendirdikleri, bu kapsamda akademide öğrenim gören öğrenci subaylardan sanıklar Binbaşı [E.H.], Yüzbaşı [H.H.A.], Yüzbaşı [G.G.] ve (dava dışı) Yüzbaşı [F.S.nin] 3. Seminer salonuna giderek öğretim elemanı olan sanık Binbaşı [F.Ş.yi] görmeleri gerektiği emrini verdikleri, saat 15:30 sularında adı geçenlerin 3. Seminer salonunda bir araya geldikleri, sanık Binbaşı [F.Ş.nin] burada adı geçenlere faaliyetin mahiyetini açıklayarak 'akşamleyin en geç saat 21:00 da 47. Motorlu Piyade Alayı'nda olmaları gerektiğini, adı geçen kışlaya sivil olarak gideceklerini' söylediği, sanıkların saat 20:00 sularında akademide buluşmayı kararlaştırarak ayrıldıkları, bu şekilde Kara Harp Akademilerinde baş hoca olarak görev yapan Albay [A.Z.G.] ve öğretim elemanı olan Binbaşı [Z.Ö.nün] 14 Temmuz 2016 günü saat 21:00'da Hava Harp Okulu'nda yapılan koordinasyon ve planlama toplantısında alınan kararlar doğrultusunda sanıkları olay gecesi darbe teşebbüsü için icra edilecek faaliyetler kapsamında 47. Motorlu Piyade Alayını takviye etmek üzere görevlendirdikleri

[anlaşılmıştır.]"

17. Mahkemenin kamera kayıtları ve tanık beyanları doğrultusunda parti binasını ele geçirmeye yönelik olarak aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıkların gerçekleştirdiklerini kabul ettiği eylemler şöyledir:

"47. Motorlu Piyade Alayı Alay Komutanı [S.C.nin] olay günü saat 20:00 sularında 2. Tabur Komutanı Yarbay [R.K.yı] arayarak birliğin alay içtima alanında KOKTOD düzeninde toplanması emrini verdiği, [R.K.nın] da saat 20:30'da Albay [S.C.ye] birliğin KOKTOD düzeninde hazır olduğu yönünde tekmil vermesi üzerine Albay [S.C.nin] Tabur Komutanı Yarbay [R.K.ya] askerlere mühimmat dağıtılması emrini verdiği, Yarbay [R.K.nın] verdiği emir üzerine alay içtima alanında KOKTOD düzeninde hazır olan 2. Tabur 4., 5., ve 6. Bölüklere AMM'den alınan mühimmatların dağıtıldığı, bu kapsamda dava dosyamıza konu 5. Mekanize Piyade Bölüğü personeli olan sanıklara 2'şer şarjör G3 mühimmatı verildiği,

Alay komutanı Albay [S.C.nin] Bakım Bölük Komutan Vekili Bkm. Kd. Bçvş. [K.Ş.] ve bakım bölüğü ikmal astsubayı [M.K.yı] alay binasına çağırarak, bakım bölüğü ikmal astsubayı [M.K.ya] 'Alay binasına 15 adet piyade tüfeği ve 45 adet tam dolu şarjör getirilmesi' emrini vererek söz konusu silah ve şarjörleri getirttiği,

Kara Harp Akademilerinde baş hoca olarak görev yapan Albay [A.Z.G.] ve öğretim elemanı olan Binbaşı [Z.Ö.] tarafından darbe girişimi için icra edilecek faaliyetler kapsamında 47. Motorlu Piyade Alayını takviye etmek üzere görevlendirilen personelden, sanıklar Binbaşı [F.Ş.], Yüzbaşı [H.H.A.], Yüzbaşı [G.G.] ve (dava dışı) Yüzbaşı [F.S.nin] saat 21:15-21:30 sularında sivil araçlarla 47. Motorlu Piyade Alayına geldikleri,

Alay komutanı [S.C.nin] akademiden gelen öğretim elemanları ve öğrenci subayları komutan katındaki brifing salonuna yönlendirerek üzerlerini değiştirmelerini ve beraberlerinde getirdikleri askeri kamuflajları giymelerini söylediği, bakım bölüğü ikmal astsubayı [M.K.] tarafından getirilen piyade tüfekleri ile şarjörleri Kara Harp Akademisinden gelen subaylara dağıttırdığı,

Alay komutanı [S.C.nin], Alay içtima alanında bölüklerinin başında bulunan bütün birlik komutanlarını Alay binasına çağırttığı, alay binasındaki brifing salonunda aralarında 2. Tabur Komutanı Yarbay [R.K.nın], 5. bölük komutanı olan sanık [M.D.], Kara Harp Akademilerinden gönderilen ve aralarında sanıklar Binbaşı [F.Ş.], Yüzbaşı [H.H.A.], Yüzbaşı [G.G.] ve (dava dışı) Yüzbaşı [F.S.nin de] bulunduğu 15-20 arası rütbeli personeli toplayarak 'Silahlı darbe girişimi kapsamında komutanlığını yaptığı 47. Motorlu Piyade Alayı'na İstanbul Valiliği, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binalarının ele geçirilmesi görevinin verildiğini' beyan ederek faaliyetin mahiyetini açıkladığı, İstanbul Valilik binasına, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı binasına ve Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasına hangi bölüklerin gideceğine ilişkin görev paylaşımı yaptığı, Kara Harp Akademileri'nden gelen öğrenci subayları -her birisi 5'erli olmak üzere- 3 gruba ayırdığı ve her bir noktaya gidecek bölüklerin başına görevlendirdiği, bu kapsamda Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasını ele geçirme görevini sanık [M.D.nin] bölük komutanı olduğu 5. bölüğe verdiği, adı geçen bölüğün başına ise Kara Harp Akademilerinden görevlendirilen sanıklar Binbaşı [F.Ş.], Binbaşı [E.H.], Yüzbaşı [H.H.A.], Yüzbaşı [G.G.] ve (dava dışı) Yüzbaşı [F.S.yi] görevlendirdiği, sanık [M.D.ye] bölüğün emir ve komutasının sanık [F.Ş.de] olduğunu bildirdiği,

Kara Harp Akademisinden Albay [A.Z.G.] ve öğretim elemanı olan Binbaşı [Z.Ö.] tarafından

darbe girişimi için icra edilecek faaliyetler kapsamında 47. Motorlu Piyade Alayını takviye etmek üzere görevlendirilen sanık Binbaşı [E.H.nin de] saat 22:00 sularında kendi aracıyla alaya geldiği ve kendisine verilen piyade tüfeğini alarak Albay [S.C.] tarafından görevlendirildiği sanık [F.Ş.nin] başında olduğu gruba katıldığı,

2. Motorlu Piyade Taburu 5. Motorlu Piyade Bölüğü bölük komutanı sanık [M.D.nin] bölüğünün başına gelerek 'Dışarıdan 3 veya 4 subay gelecek, onların emir komutasında olacaksınız' şeklinde söylediği, bölüğün kıdemli uzman çavuşu olan sanık [C.K.nın] 'Nereye gideceğiz' şeklinde sorması üzerine sanık [M.D.nin] 'Nereye gideceğimizi ben biliyorum, soru sormayın' şeklinde söylediği, kısa bir süre sonra sanıklar Binbaşı [F.Ş.], Binbaşı [E.H.], Yüzbaşı [H.H.A.], Yüzbaşı [G.G.] ve (dava dışı) Yüzbaşı [F.S.nin] 5. Motorlu Piyade bölüğünün başına geldikleri, sanık Binbaşı [F.Ş.nin] bölüğün kollara ayırdığı ve her bir kolun başına da Kara Harp Akademisinden gelen subaylardan verdiği,

Alay komutanı [S.C.nin], birliklerin görev bölgelerine gitmek üzere çıkış yapmaları yönünde emir vermesi üzerine saat 22:40'dan itibaren İstanbul Valiliği'ni, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı ve Ak Parti İstanbul İl Başkanlığını ele geçirmek üzere görevlendirilen birliklerin 47. Motorize Alayından ard arda çıkış yapmaya başladıkları, en son dosyamıza konu eylemde rol alan sanıkların nizamiyeden çıkış yaptıkları...

...

Sanıkların nizamiyeden;

...

4. sıradaki ... araçta; Araç komutanı [G.G.], araç şoförü Reşat ARDIL [başvurucu],

... olmak üzere çıkış yaptıkları,

...

Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı'nda özel güvenlik şefi olarak görev yapan tanık [R.B.D.nin], darbeci askerler gelmeden önce darbe teşebbüsü olduğunu telefonla öğrenerek il başkanlığı binasının bahçe girişinde görev yapan özel güvenlik görevlisi sayısını ikiye çıkarttığı, bina bahçesine girişte yer alan çelik bariyerleri (dubaları) kaldırarak özel güvenlik görevlileri [İ.E. ve M.A.D.ye] bina bahçesine araç girişine izin vermemeleri talimatını verdiği,

Olay gecesi saat 23:14:45'te sanıkların emirlerinde bulunan er rütbesindeki askerlerle Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binası yanına geldikleri, askerlerin geldiğini gören güvenlik görevlisi [M.A.D.nin] telsizle tanık [R.B.D.ye] askerlerin geldiğini bildirdiği, (Saat:23:15)

Sanıklar [F.Ş. ve M.D.nin] bulundukları Mercedes Unimog araçtan inerek Ak Parti İl Başkanlığı binasının bahçesinde ve -TOMA aracı ile Çevik Kuvvet'e ait otobüsün park halinde bulunduğu- giriş noktasında görev yapan özel güvenlik görevlileri [İ.E. ve M.A.D.ye] 'Kontrolün artık kendilerinde olduğunu, 5 dakika içinde binayı boşaltmaları gerektiğini' bildirdikleri, bu sırada yanlarına gelen tanık [İ.E. ve R.B.D.ye de] aynı yönde beyanda bulundukları, tanık [R.B.D.nin] tepki göstermesi üzerine tartıştıkları, sanık [M.D.nin] görüntülerini cep telefonuna çeken bir partiliye 'Çekemezsiniz' şeklinde söyleyerek müdahalede bulunduğu, ardından tanık [R.B.D.nin] özel güvenlik görevlileri [İ.E. ve M.A.D.yi de] yanına alarak il başkanlığı bina girişinin iç kısmına geçtiği, (Saat: 23:15-23:16)

Sanık [M.D.nin] araçlardan inen askeri personele eliyle gelmeleri yönünde işaret ettiği, alay içtima alanında kollara ayrılan askerlerin ellerinde kalkanlar, omuzların da ise G3 piyade

tüfekleri olmak üzere sanık [F.Ş.nin] verdiği emir üzerine [M.D.] tarafından Kara Harp Akademisi'nden gelen subaylar başlarında olduğu halde [F.Ş.] tarafından gösterilen görev bölgelerine geçmeye başladıkları, (Saat:23:16 suları),

Sanıkların görev bölgelerine göre dağılımları incelendiğinde;

1. Nolu Görev Bölgesi: Sanıklar [F.Ş., E.H., M.D., A.A., H.C.Ç., Reşat Ardıl ve F.K.nın] emirlerindeki er rütbesine sahip bir kısım erlerle Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasına ait bahçenin araç giriş kısmı önünde,

2. Nolu Görev Bölgesi: Başlarında sanık [G.G.] olduğu halde kol komutanı olan sanık [F.Y.] komutasındaki 3-4 askerin Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasının tam karşısında bahçe içinde ve tel örgülerin iç kısmında, (Bu noktada görev yapan askeri personelin, darbe girişimini öğrenen vatandaşlarımızın bina önüne gelerek 1.nolu görev bölgesinde görev yapan darbeci askerlere tepki göstermeye başlamaları ve barikatı yarmaya çalışmaları üzerine sanık [G.G.] tarafından 1. nolu görev bölgesine takviye olarak kaydırıldığı),

3. Nolu Görev Bölgesi: Başlarında sanık [H.H.A.] olduğu halde kol komutanları [İ.T. ve Ş.K.nın] komutasındaki 16 askerin Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasına ait bahçenin araç çıkış (otopark çıkış) kısmı önünde,

4. Nolu Görev Bölgesi: Başlarında (dava dışı) [F.S.] olduğu halde kol komutanı [B.D.] komutasındaki [C.K. ve A.E.E.nin] emirlerindeki er rütbesine sahip bir kısım erlerle Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasının arka kısmında ve binanın teras bölümünde görevlendirildikleri,

Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasının arka tarafında görevlendirilen 4. koldaki askerlerden er rütbesindeki 5 askerin, binanın arkasındaki nöbet kulübesinin etrafını çepeçevre sardıkları, nöbet kulübesinde nöbet tutan polis memuru tanık [N.E.ya] sert bir üslupla 'Burasının güvenliği bize geçti, derhal burayı terk edin' şeklinde hitapta bulundukları, tanığın 'Ne için geldiniz? Siz de bu vatanın bir evladısınız. Yaptığınız iş kanunsuzdur' şeklindeki uyarısına 'Uzatma' şeklinde cevap verdikleri, tanık [N.E.nin] yanında bulunan MP5 silahı ile birlikte ön taraftaki Çevik Kuvvet otobüsünün yanına giderek araca bindiği,

Sanık [M.D.nin] ön taraftaki askerlere binayı göstererek 'Burayı kuşatın, sarın' şeklinde emir verdiği,

Sanıklar [F.Ş., E.H. ve M.D.nin] binanın bahçe giriş kısmının hemen yanında park halinde bulunan TOMA aracı ile Çevik Kuvvet otobüsüne yönelerek polis memurlarına 'binanın kontrolünü kendilerinin aldıklarını, otomatik silahlarını güvenlik kulübesine bırakmalarını ve derhal olay yerini terk etmelerini' söyledikleri (Saat 23:18),

Sanık [F.Ş.nin] Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasının önünde bulunan bariyerleri 2-3 asker göndererek askerlere taşıtarak bahçe girişinin 20 m. kadar önüne yan yana dizdirmek ve yaklaşık 20 civarında askeri bariyerin başına dikmek suretiyle bina bahçesini vatandaş girişine kapattırdığı, 1 nolu görev bölgesinin bu şekilde oluşturulduğu (Saat:23:19),

Sanıklar [F.Ş. ve M.D.nin] ellerinde G3 piyade tüfekleri olmak üzere il başkanlığı binasına girerek (Saat:23:19) giriş kısmında aralarında tanıklar [R.B.D., A.K., H.G. ve S.G.nin de] bulunduğu görevlilere 'Beş dakikanız var. Beş dakika içinde binayı boşaltıyorsunuz. Bizi zor kullanmaya mecbur Bırakmayın, içeriden hiçbir evrak, hiçbir makine çıkmayacak, emir yukarıdan geldi.' şeklinde söyleyerek derhal binanın boşaltılmasını istedikleri, görevlilerin il

başkanına sormaları gerektiğini söyleyerek 5-10 dakika süre istedikleri, bu şekilde askerleri oyalamaya çalıştıkları, her iki sanığın süre talebini kabul ederek binadan dışarı çıktıkları,

Sanıklar [F.Ş. ve M.D.] bina içine girdiklerinde TOMA ve Çevik Kuvvet aracının başında sanık [E.H.nin] kaldığı, adı geçen sanığın uzman çavuş olan [başvurucu] sanık Reşat ARDIL'ı yanında er rütbesindeki iki askerle birlikte TOMA ve Çevik Kuvvet aracının önüne diktiği, sanık [E.H.nin] polis memurlarına makineli tüfeklerini bırakmalarını söylemesi nedeniyle bir polis memurunun araçta bulunan MP5 otomatik silahı eline alarak girişe göre sağ tarafta bulunan polis memurlarının durduğu güvenlik kulübesine bırakarak elleri havada bir şekilde dışarı çıktığı (Saat 23:25), ardından polislere ait 2 nöbet noktası bulunduğu gerekçesi ile diğer otomatik silahın bulunması yönünde polis memurlarına tehditte bulunulduğu, silahı bulmak amacıyla araca binen bir askerin tanık [N.E.] tarafından getirilen silahı görmesi üzerine [T.] adlı polis memurunun elinden zorla aldığı, ardından da çevik kuvvet polislerine 'Derhal burayı terk edin, yoksa sizin için iyi olmayacak' şeklinde tehditte bulundukları, kısa bir süre sonra Çevik Kuvvet polislerinin otobüsle olay yerinden gönderildikleri (Saat 23:26),

47. Motorize Piyade Alay Komutanı Albay [S.C.nin] kullanmakta olduğu ... numaralı GSM hattı üzerinden darbe girişiminin İstanbul ayağındaki yöneticilerinin üyesi oldukları ve kendisinin de üyesi bulunduğu 'Yurtta Sulh' adlı whatsApp grubuna; ... 15/07/2016 23:26:49: 'AKP İstanbul il teşkilatı kontrol altında. Enterneler yapılıyor.' şeklinde mesaj attığının tespit edildiği,

...

Ak Parti İl Başkanlığı binasının önünden araçlarıyla geçen vatandaşlarımızın binanın çevresinin asker tarafından kuşatıldığını görmeleri üzerine araçlarından inerek bahçe giriş kapısının 20 metre önünde ve bariyerler arkasında tertibat alan askerlere doğru yaklaşarak tepki göstermeye başladıkları, (Saat 23:33), bu sırada olay yerine katılan [M.K.nın] geldiği, milletvekili olduğunu, bina içine girmek istediğini beyan etmesine karşın askerlerin 'Giremezsiniz' şeklinde söyleyerek içeri almadıkları, olay yerine sanık [M.D.nin] geldiği, katılan [M.K.nın] aynı talebini adı geçen sanığa da iletmesi üzerine sanık [M.D.nin] olumsuz cevap verdiği, katılanın 'Sebep ne ?' şeklinde sorması üzerine sanık [M.D.nin] 'Terör saldırısı' şeklinde cevap verdiği, katılan [M.K.nın] 'Biz binamızı kendimiz koruruz. Size ihtiyacımız yok. Ben içeri gireceğim.' şeklinde söyleyerek ısrarcı olduğu, sanık [M.D.nin] yine 'Giremezsiniz' şeklinde cevap verdiği, bunun üzerine katılan [M.K.nın] olay yerindeki 20-25 kişiden oluşan kalabalığa 'Burayı teslim etmeyeceğiz. Ne pahasına olursa olsun buradan ayrılmayacağız.' şeklinde konuşma yaptığı, askerlere de 'İl binasından çekilmeleri gerektiğini, asla ve kata il binasını teslim etmeyeceklerini' söylediği,

Sanık [F.Ş.nin] Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binası önünde iken, elinde bulunan G3 piyade tüfeği ile olay yerine gelen ve kendilerine tepki gösteren vatandaşlarımızı korkutup dağıtmak amacıyla havaya ateş açtığı, onun ardından sanık [E.H.nin], onun ardından da binanın arka tarafında görev yapan (dava dışı) [F.S.nin] G3 piyade tüfekleri ile havaya ateş açtıkları,

Video kayıtlarında; bazı vatandaşlarımızın binanın bahçe girişinde konuşlanan kolun başında bulunan ve subay sınıfından olduğu anlaşılan rütbeli personele 'Yargılanacaksın... İdamla yargılanacaksın' şeklinde bağırdığının görüldüğü,

Silah sesini duyan ve/veya Ak parti İstanbul İl Başkanlığı'nın askerler tarafından ele geçirilmeye çalışıldığını gören/öğrenen çok sayıda vatandaşımızın da olay yerine gelmesi

üzerine olay yerinin kalabalıklaştığı, vatandaşlarımızın Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasının bahçe girişine 20 metre kala demir bariyerle oluşturulan barikatın gerisinde tertibat alan askerlere tepki göstermeye başladıkları, bariyeri yıkmaya çalıştıkları, bariyeri geçmeyi başaran bir kaç vatandaşımızın darbeci askerler tarafından bahçe içinde yakalanarak yeniden bahçe dışına çıkartıldıkları (Saat 23:35), bunun üzerine sanık [G.G.nin], başında bulunduğu ve Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasının tam karşısında bahçe içinde ve tel örgülerin iç kısmında kol komutanı olan sanık [F.Y.] komutasındaki askerleri Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı'nın bahçesinin araç giriş kısmına (1. nolu görev bölgesi) kaydırdığı,

...

Sanık [F.Ş.nin], sanık [M.D.] ile birlikte binayı boşaltmaları için bina görevlilerine tanıdıkları sürenin dolduğu gerekçesiyle yanına sanık [İ.T.yi de] alarak 2. kez bina içine girdikleri (Saat:23:40), sanık [F.Ş.nin] binada bulunan en yetkili kişi ile görüşmek istediğini beyan etmesi üzerine, sanıklar [F.Ş. ve İ.T.nin] bina güvenlik görevlileri ile birlikte il başkanı [S.T.] ile görüşmek üzere -il başkanının odasının bulunduğu- binanın 4. katına çıktıkları, sanık [F.Ş.nin] il başkanı olan tanık [S.T.nin] özel kalem müdürüne 'Binayı boşaltın' şeklinde söylediği, ardından da il başkanı ile görüşmek istediğini söylediği, özel kalem müdürünün sanık [F.Ş.ye] 'elindeki silahla il başkanının yanına girmesine müsade edemeyeceklerini, silahını yanındaki uzman çavuşa teslim etmesini' istemeleri üzerine sanık [F.Ş.nin] birisiyle telefonda görüşme yaptığı, ardından silahını bırakmayı kabul etmediği, her iki sanığın binadan dışarı çıktıkları (Saat 23:48),

...

Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı'nın askerler tarafından ele geçirilmeye çalışıldığını gören/öğrenen çok sayıda vatandaşımızın da olay yerine gelmesi üzerine olay yerinin daha da kalabalıklaştığı, vatandaşlarımızın askerlerin oluşturduğu bariyeri yarmaya çalıştıkları, bariyerleri ve askerleri ittirerek binanın bahçe girişine kadar geri püskürttükleri (Saat 23:49), sanık [M.D.nin] barikatı yarmaya çalışan vatandaş grubunun önündeki katılan [M.K.nın] yanına gelerek 'Sayın başkanım siz geçin' şeklinde söylediği, katılan [M.K.nın] barikatı oluşturan askerlerin arasından geçerek il başkanlığı binasına giriş yaptığı (Saat 23:50),

Bu sırada sanık [M.D.nin] il başkanı olan tanık [S.T.] ile görüşmek üzere [M.K.nın] ardından binaya girdiği (Saat 23:50),

...

Sanık [M.D.nin] başkanlık makamının bulunduğu 4. kata çıkarak elinde silahı ile il başkanı [S.T.nin] odasına girdiği (Saat 23:51), tanık [S.T.ye] 'Emir aldık, acilen binayı boşaltmanız gerekiyor' şeklinde söylediği, bu sırada açık olan TV'de 'Genelkurmay başkanının derdest edildiği'ne dair bir haber geçmekte olduğu, tanık [S.T.nin] sanık [M.D.ye] 'Bu ülkenin bir başkomutanı var, Genelkurmay başkanının derdest edildiği söyleniyor. Emri kimden aldınız?' şeklinde sorduğu, sanık [M.D.nin] 'Sayın başkan bize zorluk çıkarmayın' şeklinde cevap verdiği, il başkanı olan tanık [S.T.nin] 'Bu koltuklarda oturan insanların yeri geldiğinde ölebilecek insanlardır. Ama bu ülkenin yurttaşları olarak birlikte buradan el ele bu yanlışı düzeltip çıkabiliriz' şeklinde söyleyerek sanığı ikna ettiği, sanık [M.D.nin] 'Sayın başkan, bizi buradan kurtarın' şeklinde söyleyerek odadan dışarı çıktığı (Saat 23:55),

Katılan [M.K.nın] barikatı geçerek il başkanlığı binasına girmesinden kısa bir süre sonra ve

sanık [M.D.nin] il başkanı olan tanık [S.T.] ile görüşme yaptığı sırada darbe girişimine direnen vatandaşlarımızın Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasının bahçe girişinde oluşturulan barikatı yararak (Saat 23:52) il başkanlığı bahçesine girdikleri,

Vatandaşlarımızın barikatı yardığı sırada ittirme sonucu barikatta yer alan bir kaç askerin savrulması ve barikatın kısmen yarılması üzerine sanık [F.Y.nin] elinde bulunan G3 piyade tüfeği ile havaya 1 el ateş açtığı, barikat yarıldıktan sonra askerlerin ellerinde silahlarla koşar adım geri kaçıştıkları, barikatın yarıldığını ve askerlerin dağıldığını gören sanık [F.Ş.nin] 'Kimse görev bölgesinden ayrılmasın, hiç bir asker geri çekilmeyecek' şeklinde emir verdiği, ancak birliğin dağılması nedeniyle bu emri uygulatamadığı,

Vatandaşlarımızın askerlerin etrafını sararak Ak Parti İl Başkanlığı binasının bahçe girişine göre sağ tarafında ve binanın köşesine (TOMA aracının ve ATM'nin olduğu bölge) kıstırdıkları, bu sırada rütbeli personel tarafından havaya ateş açıldığı, askerlerle halk arasında ellerinde kalkanlar bulunan askerlerle koruma hattı oluşturulduğu, Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasına ait bahçenin araç çıkış (otopark çıkış) kısmında kol komutanları [İ.T. ve Ş.K.nin] komutasındaki 16 askerin de görev bölgelerinden ayrılarak zincir oluşturmak suretiyle halkın oluşturduğu koridordan geçerek bu noktaya geldikleri, (Saat 23:54 - 00:00 arası),

...

Sanıklar [F.Ş. ve E.H.nin], ellerinde kalkanlar olan 7 askerle Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasının bahçe girişine göre sağ tarafta bulunan ve [H. Otele] giden Dutluk Sokak girişine -askerleri yanyana dizerek- yeni bir barikat oluşturdukları (Saat 00:02),

Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı bahçesinde bulunan vatandaşların toplu şekilde bahçe içinden bahçe dışına doğru çıktıkları, Ak Parti yan tarafında bulunan ve [H. Otele] giden Dutluk Sokak girişinde barikat kuran askerlerin önünde durdukları, (Saat 00:03),

Sanık [M.D.nin] kendisine ait ... nolu GSM hattı üzerinden, ... nolu GSM hattını üzerinden 47. Motorize Piyade Alay Komutanı Albay [S.C.] ile saat 00:15:04 'de 184 Sn.lik görüşme yaptığı, bu görüşmede [S.C.nin] olay yerini kesinlikle terk etmemeleri, halka ateş etmeleri yönünde emir verdiği, sanık [M.D.] tarafından dosyaya sunulan ses kaydı içeriğinin de bu hususu doğruladığı,

Ak Parti İl Başkanlığı binasının bahçesinde (TOMA aracının ve ATM'nin olduğu bölgede) kıstırılan askerlerin de kalabalığın içinden geçirilerek [H. Otele] giden Dutluk Sokak girişinde oluşturulan yeni barikat noktasına getirildikleri, binayı kuşatan diğer askerlerin de (Saat 00:40'a kadar) peyderpey buraya getirildiği,

...

Ak Parti İl Başkanlığı yan tarafında bulunan ve [H. Otele] giden Dutluk Sokak girişinde bulunan askerlerin, sokağın üst tarafına doğru çekilip tekrar bir hat oluşturdukları (Saat 00:40), vatandaşlarımızın yeni oluşturulan bu hattın önüne de toplandıkları, askeri geri püskürtmek amacıyla müdahalede bulundukları ve askerleri [H. Otel] yanında bulunan merdivenlere kadar geri püskürttükleri, vatandaşların kalabalık bir grup halinde askerlerin etrafını kuşattıkları (Saat 00:45),

[H. Otelin] yan tarafındaki merdivenler bölgesinde askerlerin kışlaya dönmeleri için Ak Parti yetkilileri tarafından sergilenen çabalara [M.D.] dışındaki subaylar tarafından uzun süre olumsuz yanıt verildiği,

Sanık [M.D.nin] barikatı yararak katılan [M.K.nın] yanına geldiği ve kamuflajının üstünü çıkartarak katılan [M.K.ya] 'Bana vur emri verildi sayın vekilim. Ben elbisemi çıkartmak pahasına vatandaşıma kurşun sıktırmayacağım. Askerlerimi buradan çekiyorum' şeklinde söylediği, katılan [M.K.nın sanık M.D.yi] iki yanağından öperek 'Millet adına sana teşekkür ediyorum. Sizi buradan ben çıkaracağım. Hiçbirinize tek bir fiske vurulmayacak. Önünüzde ben yürüyeceğim, araçlarınıza ben bindireceğim.' şeklinde söylediği, halktan askerin geçmesi için koridor oluşturmasını istediği, koridor oluşturulduktan sonra 'Çıkın, birliğinize dönün' şeklinde söylediği, askerin [M.D.nin] komutasında araçlara gitmek üzere harekete geçtikleri sırada sanık [F.Ş.nin] askerleri kolundan çekerek gitmelerine engel olduğu,

[H. Otele o dönem bakan olan H.Y.nin] geldiği, askeri birliğin başındaki kişi ile görüşmek istediğini beyan ettiği, ancak bu talebin sanık [F.Ş.] tarafından kabul edilmediği,

Sanık [M.D.nin] birliğin çekilmesi ve kışlaya dönülmesi hususunda çaba göstermesi ve Ak partili yetkililerle iş birliği yapması sonucunda başta katılan [M.K.] ve il başkanı olan tanık [S.T.] olmak üzere Ak Partili yetkililer tarafından 2 adet İETT otobüsü ayarlandığı ve birliğin sabah saatlerinde kışlaya dönüşünün sağlandığı, sanık [F.Ş.nin] kışla içinde bölük rütbelilerinin ellerini sıkarak 'Yaptıklarından pişman olmadığını, telefonlarında gerekli temizliği yapmalarını ve kendi numarasını silmelerini' istediği, bilahare olayla ilgili olarak yürütülen adli ve idari soruşturmalar sonucunda sanık [M.D.nin] sağladığı katkılarla da olaya katılan askeri personelin tespit edildiği anlaşılmış, mahkememizce de oluş bu şekilde kabul edilmiştir. "

18. Mahkeme kararında "Savunmanın İrdelenmesi" başlığı altında, aralarında başvurucunun da olduğu asteğmen, astsubay ve uzman erbaş rütbesindeki askerlerin kışladan çıktıkları sırada icra edilen askerî faaliyetin bir darbe girişimi olduğunu bilmediklerine, faaliyetin darbe girişimi olduğunu olay yerine gittiklerinde halktan öğrendiklerine ve olayın mahiyetini öğrendikten sonra da kendi iradeleri ile eyleme son verdiklerine dair savunmalarına ilişkin değerlendirmeler şöyledir:

"Sanıklardan [B.D.nin] asteğmen rütbesi ile, [A.A.nın] astsubay rütbesi ile, diğer sanıklar [... ve Reşat Ardıl'ın] ise uzman çavuş rütbesi ile 47. Motorlu Piyade Alayı 2. Motorlu Piyade Taburu 5. Motorlu Piyade Bölüğü emrinde görev yaptıkları ve olay gecesi olay yerine giden askeri personel arasında bulundukları tartışmasızdır.

Adı geçen sanıklar savunmalarında özet olarak; olay gecesi terör tehdidi gerekçe gösterilerek KOKTOD (Kolluk Kuvvetlerinin Toplumsal Olaylarda Desteklenmesi) faaliyeti kapsamında olay mahalline götürüldüklerini, kışladan çıkmadan önce nereye ve hangi maksatla götürüldüklerini bilmediklerini, kışladan çıkmadan önce faaliyetin mahiyetinin kendilerine açıklanmadığını, suç kasıtlarının bulunmadığını ileri sürmüşlerdir.

Ayrıntıları yukarıda 'Hazırlık Aşaması' başlığı altında açıklandığı üzere, olay tarihinde 47. Motorlu Piyade Alayı Alay Komutanı [S.C.] tarafından öğle saatlerinde verilen emir üzerine sanıkların maiyetleri ile birlikte KOKTOD eğitimi yaptıkları, alay komutanı tarafından 'birliklerin reaksiyon süresinin ölçüleceği, gece saat 00:00 a kadar hiç bir personelin çıkış yapmaması' yönündeki emri üzerine kışlada kaldıkları ve müteyakkız halde tutuldukları, bölük komutanı tarafından verilen alarm üzerine de tam teçhizatlı olarak alay içtima alanında toplandıkları, yine emir üzerine mühimmat aldıkları ve araçlarla kışladan çıkartıldıkları hususunda herhangi bir kuşku bulunmamaktadır.

Sanıklardan hiç birisi Alay Komutanı [S.C.] tarafından alay binası brifing salonunda

düzenlenen ve faaliyetin mahiyetinin orada bulunanlara açıklandığı toplantıya katılmamıştır. Sanık [M.D.], alay binası brifing salonunda alay komutanı [S.C.] tarafından düzenlenen toplantıdan gelerek alay içtima alanındaki bölüğün başına geçmiş, 'Dışarıdan 3 veya 4 subay gelecek, onların emir komutasında olacaksınız' şeklinde söylemiş, ardından da bölüğün önüne sanıklar [F.Ş., E.H., G.G., H.H.A. ve dava dışı diğer sanık F.S.] gelmişlerdir. Sanık [M.D.] sanıklardan [F.Ş.] ile birlikte bölüğü kollara ayırmış, bölüğün kıdemli uzman çavuşu olan sanık [C.K.] tarafından 'Nereye gideceğiz' şeklinde yöneltilen soruya 'Nereye gideceğimizi ben biliyorum, soru sormayın' şeklinde cevap vermiş, bu diyalog bölükteki diğer uzman çavuşlar tarafından da duyulmuştur. Bölük kollara ayrıldıktan sonra bölük personeline verilen 'Araç bin' emri üzerine sanıklar toplam 76 personel olmak üzere 6 tane açık land 1 tane [M. marka] araçla 47. Motorize Alayından çıkış yaparak (saat 22:42 de) konvoy bütünlüğü halinde ... adresinde faaliyet gösteren Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binası önüne gelmişlerdir (Saat 23:14:45'de).

Sanıklara kışladan çıkış yapmadan önce gerçekleştirilecek faaliyetin mahiyetinin açıklandığına dair -savunmanın aksini kanıtlayan- herhangi bir delil bulunmamaktadır.

Sanıkların görev yaptıkları 2. Mekanize Piyade Taburu 5. Mekanize Piyade Bölüğü bir KOKTOD birliğidir. Sanıklar bu birliğin rütbeli personelleri olup, her birisinin maiyeti bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile birlikteki en alt rütbede olan askeri personeller değillerdir. Sanıkların KOKTOD faaliyetlerinde kol komutanı olarak görev yapmaları, er rütbesindeki sanıklara KOKTOD eğitimi veren ve maiyetinde bulunan askerleri sevk ve idare eden personellerden olmaları nedeniyle Genelkurmay Başkanlığı 'Toplumsal Olaylarda Askeri Birliklerin Kullanılması Talimnamesi-MT-145-3 (B)'ni bilmediklerinin kabul edilemeyeceği açıktır.

Sanıkların olay gecesi;

(a) 47. Motorlu Piyade Alayı içtima alanında bulundukları sırada, personeli oldukları 5. Motorlu Piyade Bölüğü dışında 4. Motorlu Piyade Bölüğü ile 6. Motorlu Piyade Bölüğü'nün de alay içtima alanında bulunduğu, bu bölüklerin de aynı gerekçe ile alay içtima alanına getirildikleri ve sanıkların bölüğünden önce alaydan çıkış yaptıkları, bu hususun sanıklarca bilindiği,

(b) Birliği sevk ve idare eden kişilerin (sanıklar [F.Ş., E.H., G.G., H.H.A. ve F.S.]) sıralı amirleri olmadıklarını bildikleri,

(c) Olay yeri olan Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasının, Beyoğlu İlçesi sınırları içerisinde, meskun mahal içinde ve ana cadde olan ... üzerinde bulunduğu, kamera kayıtları incelendiğinde birliğin geliş saati olan saat 23:14:45 itibariyle bina önünde görevlilerden başka kimsenin bulunmadığı, herhangi bir toplumsal olayın varlığına ilişkin dış dünyaya yansıyan herhangi bir iz ve emarenin olmadığı,

(d) Sanıkların olay yerine getirildiklerinde Ak Parti İstanbul İl Binasınına ait bahçenin araç giriş kısmında bulunan ve üzerinde Ak Parti'ye ait amblemlerin yer aldığı güvenlik kulübesinin önünden geçirilerek görev bölgelerine dağıtıldıkları, sanıkların geldikleri yerin Ak Parti İstanbul İl Bakanlığı binası olduğunu bilmemelerinin hayatın olağan akışına aykırı olduğu, özellikle olay gecesi binanın ön kısmında (1. kol, 2. kol ve 3. kollarda) görevlendirilen sanıkların binanın ön kısmındaki büyük harflerle yazılı 'Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı' yazısını görmemelerinin olanaksız olduğu,

(e) Sanıkların Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı'na geldikleri saat itibariyle (23:14:45) başta

Ankara ve İstanbul illeri olmak üzere ülke genelinde silahlı darbeye dönük bir askeri hareketlilik olduğunun herkes tarafından öğrenilmiş olduğu, nitekim sayın Başbakan Binali YILDIRIM'ın 'TSK içinde bir grubun kalkışma içinde olduğu' yönündeki açıklamasının saat 23:04 itibariyle tüm TV kanallarında ve haber sitelerinde yayımlandığı, üzerlerinde akıllı telefon bulunan sanıkların uzun süre bu tür haberlerden bilgi sahibi olmadıklarının kabul edilemeyeceği,

Nitekim bir kısım sanıklardan ele geçen dijital materyaller üzerinde yapılan inceleme sonucunda;

Sanıklar [... Reşat Ardıl ...] üyesi bulundukları WhatsApp grubunda 15 Temmuz günü saat 22:47:21'den itibaren askeri hareketliliğe ilişkin yazışmalar yapıldığı, saat 22:48:42 'de gruba [A.] Uzm. olarak kayıtlı kullanıcı tarafından 'Darbe mi var amk' yazıldığı, saat 23:04:13'de ... nolu Gsm hattı kullanıcısı ([E.] Astsubay) tarafından 'Başbakan darbe var dedi' şeklinde mesaj atıldığının tespit edildiği,

Sanık [C.K.nın] 15/07/2016 günü saat 22:26'da rehberinde '[S.]' olarak kayıtlı kullanıcıya WhatsApp programı üzerinden 'Aşkım darbeye gibi olay çıkacak sanırım' şeklinde mesaj attığının tespit edildiği, mesaj içeriği dikkate alındığında bölüğün en kıdemli uzman çavuşu olan sanık [C.K.nın] alay içtima alanındaki hazırlığın askeri darbe girişimine dönük bir hazırlık olabileceğini öngördüğü,

Sanık [B.D.nin] üyesi olduğu bir WhatsApp grubunda 17/07/2016 tarihinde yaptığı yazışmalarda, 15 temmuz tarihinde meydana gelen darbe teşebbüsüne ilişkin olarak yazışma yaptığı sırada ... nolu GSM hattı kullanıcısı [Y.O.ya] 'Biz çıkarken sen aradın, beni yoldayken aradın darbe dedin, sen arayıp beni uyandırana kadar bilmiyorduk ne olduğunu, sonra [C.] uzman...' şeklinde yazdığı, HTS kayıtları incelendiğinde 15/07/2016 günü saat 22:58'de [H.O.] adına kayıtlı ... nolu GSM hattı ile görüşme yaptığının, dolayısıyla saat 22:58 itibariyle darbe için gittiklerini öğrendiğinin, bu görüşmeden sonra olay yerinde de sanık [C.K. ile] faaliyetin darbe girişimi kapsamında bir faaliyet olduğuna ilişkin konuştuklarının anlaşıldığı,

Tüm bu hususlar dikkate alındığında; Bir KOKTOD birliğinde rütbeli personel olarak görev yapan, KOKTOD faaliyetlerinde kol komutanı olarak maiyetlerini sevk ve idare eden, maiyetlerine bu yönde eğitim veren sanıkların -birlikten çıkarken askeri faaliyetin mahiyetini bilmeseler dahi- sahip oldukları mesleki bilgi düzeyleri gereği en geç olay yerine geldiklerinde bu faaliyetin bir KOKTOD faaliyeti olmadığını bilmeleri gerekeceği açıktır.

Nitekim bölüğün kıdemli uzman çavuşu olan sanık [C.K.], henüz bölük alay içtima alanında iken (saat 22:26) yapılan hazırlıkların rutin bir KOKTOD faaliyeti olmadığını, darbe girişimine dönük hazırlıklar olduğunu öngörmüş ve eşine bu yönde mesaj atmıştır.

Sanık [B.D.] ise olay mahalline gitmek üzere yolda oldukları sırada (saat 22:58'de) arkadaşı olan [Y.O.dan] gelen telefon ile askeri hareketliliğin bir askeri darbe girişimine dönük olduğunu öğrenmiştir.

O halde sanıklar [B.D. ve C.K.] dışındaki sanıkların da, sıralı amirlerinden olmadıklarını bildikleri subaylar tarafından hiç bir toplumsal olay bulunmayan ve meskun mahal içinde yer alan Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı binasına getirildikleri anda, faaliyetin bir KOKTOD faaliyeti olmadığını, darbe girişimine dönük bir faaliyet olduğunu öğrendiklerinin kabulünde zorunluluk bulunduğu mahkememizce değerlendirilmiştir.

Bu genel tespitlerden sonra her bir sanık yönünden ayrı ayrı irdeleme yapıldığında;

Ak Parti İstanbul İl Başkanlığı bahçesinin araç giriş kısmında (1. Kol) görev alan sanıklar yönünden;

...

Sanık Reşat ARDIL'ın 47. Motorlu Piyade Alayından 4. sırada çıkış yapan [L. marka] aracın araç şoförü olduğu,

Sanığın, bölük uzman çavuşlarının bulunduğu ve olay gecesi saat 22:48:42'den saat 23:04:13'e kadar 'askeri faaliyetlerin bir darbe girişim olduğu'na dair yazışmaların yapıldığı WhatsApp grubunun üyesi olduğu,

Sanığın olay gecesi olay yerine ilk vardıklarında sanık [E.H.] tarafından 2 askerle birlikte polis memurlarına ait TOMA ve Çevik Kuvvet aracının önünde görevlendirildiği, Çevik Kuvvet aracındaki polis memurlarının MP5 otomatik silahlarından eterne edilmesi aşamasında rol aldığı, rütbeli sanıklar tarafından Çevik kuvvet aracının olay yerinden gönderilmesi aşamasındaki diyaloglara birebir tanık olduğu [anlaşılmıştır.]

...

Sonuç olarak; [s]anıklar [... ve Reşat Ardıl'ın] olay gecesi faaliyetin bir darbe girişimi olduğunu öğrenmelerine karşın, olay yerini makul süre içerisinde terk etmeyerek amaç suçu işlemeye elverişli vasıtalarla suçun icrai hareketlerine doğrudan katıldıkları ve vatandaşlarımız tarafından birliğin mukavemetinin kırılarak [H. Otel] yanında bulunan merdivenlere geri püskürtüldükleri saat olan 00:45 sularına diğer sanıklarla tam bir fikir ve eylem birliği içerisinde hareket ettikleri anlaşılmış, muhtemel suç ve cezadan kurtulmaya dönük inkara dayalı savunmalarına itibar edilmemiştir."

19. Mahkeme gerekçeli kararda ayrıca binbaşı rütbesinde olan sanık E.H.nin savunmalarını değerlendirirken hem bu kişinin hem de başvurucunun gerçekleştirdiğini kabul ettiği eylemlere dair şu tespitlerde de bulunmuştur:

"...

(j) Genelkurmay Başkanlığı 'Toplumsal Olaylarda Askeri Birliklerin Kullanılması Talimnamesi-MT-145-3 (B)' sayfa 1-7'de 'Mülki amir ve kolluk güçleri ile koordineli olarak, kolluk kuvvetlerinin genel güvenliği sağlamada sahip olduğu yetkilerle uygun kuvvet kullanarak mevcut silah, teçhizatı ve zırhlı araçları ile zor kullanarak toplumsal olayların bastırılması sağlanmalıdır' hükmüne aykırı hareket edilmesi,

Olay öncesinde ve olay sırasında başta mülki makamlar olmak üzere kolluk görevlileri ile herhangi bir koordinasyon kurulmaması, koordinasyon kurulması bir yana olay yerine varıldığında polis memurlarına 'binanın kontrolünü kendilerinin aldıklarını, otomatik silahların güvenlik kulübesine bırakmalarını ve derhal olay yerini terk etmelerini' söyleyerek olay yerinden göndermeleri,

Sanık [E.H.nin], uzman çavuş olan sanık Reşat ARDIL'ı yanında er rütbesindeki iki askerle birlikte TOMA ve Çevik Kuvvet aracının önüne dikerek polis memurlarına makineli tüfeklerini bırakmalarını söylemesi, getirtilen ve araçta görülerek alınan 2 adet MP5 otomatik silahın güvenlik kulübesine kapattırılması ve ardından da Çevik Kuvvet polislerinin olay yerinden gönderilmesi,

...

... sanıklar [... ve E.H.nin] henüz kışladan çıkmadan önce bir silahlı darbe girişimi kapsamında Ak Parti İl Başkanlığı'nı ele geçirmek amacıyla gönderildiklerini bildikleri, suç işleme bilinç ve iradesi ile hareket ettikleri mahkememizce kabul edilmiş, muhtemel suç ve cezadan kurtulmaya dönük inkara dayalı savunmalarına itibar edilmemiştir."

20. Gerekçeli kararda; aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıkların amaç suçu işlemeye elverişli vasıtalarla olay yerine getirildikleri saat olan 23.15'ten vatandaşlar tarafından merdivenler bölgesine püskürtüldükleri saat olan 00.45'e kadar fikir ve eylem birliği içinde faaliyette bulundukları, birlikte suç işleme kararı ile hareket ettikleri, bu bağlamda suçun icrasında üstlendikleri roller ve katkılarının taşıdığı önem itibarıyla suçun icrasına ilişkin etkin ve fonksiyonel katkıda bulundukları, suçun işlenmesinde her birinin yaptığı katkının diğerinin fiilini tamamladığı değerlendirilerek eylem üzerinde birlikte hâkimiyet kurdukları, dolayısıyla her birinin suçun müşterek faili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

21. Başvurucunun anılan karara yönelik istinaf kanun yoluna başvuru talebi İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesinin (Daire) 19/4/2018 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir. Aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıkların Daire kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmaları üzerine Yargıtay (kapatılan) 16. Ceza Dairesi 19/7/2019 tarihinde subay konumundaki sanıklar yönünden kurulan mahkûmiyet hükümlerini onamıştır. Yargıtay anılan kararda, asteğmen, astsubay ve başvurucu da dâhil olmak üzere uzman çavuş rütbesindeki bazı sanıkların ise Anayasayı ihlal suçuna yardım eden sıfatıyla iştirak ettiklerini değerlendirmiş; bu nedenle atılı suçtan yardım eden yerine müşterek fail sıfatıyla cezalandırılmalarının kanuna aykırı olduğu gerekçesiyle bu kişiler hakkındaki mahkûmiyet kararlarını bozmuştur. Bozma gerekçesi şöyledir:

"Sanıklar [... ve Reşat Ardıl'ın] Kara Harp Akademisinden gönderilen subaylar ve bölük komutanlarıyla birlikte geldikleri il başkanlığında polis, vatandaş ya da görevlilere karşı hürriyeti yoksun kılma, silahla tehdit, yağma, yaralama, öldürme ya da öldürmeye teşebbüs gibi eylemler gerçekleştirmedikleri, eylemlerinin halkın tazyikiyle dağılan barikatta ve görevlendirildikleri sair konumlarda bulunmaktan ibaret olduğu, halka ya da görevlilere yönelik başkaca herhangi bir eylemleri bulunmadığı, alay komutanınca telefonda kendisine verilen halkın üzerine ateş açması yönündeki emri uygulamayı reddeden ve emir komutayı geri alan [M.D.] tarafından verilen geri çekilme emrine askerlerini de bu yönde uyararak uydukları ve birlikte bina bahçesinden ayrılarak dışarı çıktıkları, İETT otobüsleriyle mahalden ayrıldıkları ana kadar askerlerinin yanında bekledikleri anlaşılan oluşa ve dosya kapsamına göre, örgütsel bağı kesin olarak ortaya konamayan sanıkların, icra hareketlerinden önce örgütsel organizasyon içinde yer alarak darbe girişiminden haberdar oldukları, suç işleme karar ve iradesine katıldıklarının kanıtlanamamış olmasına, elverişli nitelikteki icra hareketlerine katkı sunmakla birlikte, sundukları katkının tek başına vahamet arz etmemesine göre, zarar tehlikesi bakımından illi bir değer taşıdığında kuşku bulunmayan eylemlerinin, işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak (TCK madde 39/2-c) suretiyle Anayasayı ihlal suçuna yardım etmek kapsamında kaldığının kabulü gerektiği gözetilmeden sanıklar hakkında hatalı değerlendirme ile doğrudan fail olarak mahkûmiyet hükmü kurulması [kanuna aykırıdır]"

22. Bozma üzerine Mahkeme 22/11/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Mahkeme tensip tutanağında, bozma kararına konu olan ve aralarında başvurucunun da

olduğu sanıkların fotoğraflarının temin edilip bu fotoğrafların olaya ilişkin kamera kayıtlarıyla birlikte incelenerek bilirkişi raporu alınmasına, yargılamanın 27/2/2020 tarihli celsesinde de olay anında başvurucunun yanında bulunan ve haklarındaki dava, bozma öncesi yapılan yargılama sırasında tefrik edildikten sonra Anayasayı ihlal suçundan ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilen Z.Y. ile S.K. adlı er statüsündeki askerlerin tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasına karar vermiştir.

23. Başvurucu bozmadan sonra yapılan yargılama sırasında alınan savunmasında önceki savunmalarını tekrar etmiş ve buna ek olarak Mahkemenin ilk kararındaki gerekçede yer verilen değerlendirmelere dair itirazlarını da ileri sürmüştür. Başvurucu savunmasında;

i. Uzman çavuşlardan oluşan WhatsApp grubuna görev yaptığı askerî birlikteki ilanlardan ve nöbetlerden haberdar olmak amacıyla üye olduğunu, GSM hattının HTS kayıtlarına göre grupta yazışmaların yapıldığı saatte GPRS kaydının olmadığını ve bu yazışmaları okumadığını, GPRS kaydının en son olay günü saat 19.26'da son bulduğunu, ayrıca olay anında gruba üye olan uzman çavuşlarla aynı yerde bulunmadığı için yazışmalar konusunda onlarla da konuşmadığını ileri sürmüştür.

ii. Davanın diğer sanığı olan hakkındaki mahkûmiyet hükmü kesinleşen E.H.nin TOMA'daki polislere silahları olup olmadığını sorup olay yerinden gitmelerini söylediğini uzaktan duyduğunu, polislerin silahlarının alınması ve gönderilmesi olayına kendisinin karışmadığını, TOMA'nın yanına geldiğinde aracın çalışır hâlde olduğunu ve aracı olay yerinden giderken gördüğünü, dolayısıyla bu olay yaşanırken olay yerine sonradan geldiğini söylemiştir.

iii. Yine gerekçeli kararda kendisinin 1 numaralı barikat bölgesinde olduğu belirtilmişse de o bölge yerine kendilerine söylendiği üzere er konumundaki askerler Z.Y. ve S.K. ile TOMA'nın yanında beklediğini, bozma öncesi yargılamada tanık olarak ifadeleri alınan polislerin beyanlarında kendilerine ait silahların nöbet kulübelerinde olduğunu söylediklerini, kendisinin kimseden silah alınması olayına karışmadığını beyan etmiştir.

iv. Polisler olay yerinden gönderildiği anda durumdan şüphelendiğini ancak olay yerinde halktan ve diğer askerlerden uzak bir yerde durduğu için yine de ne olduğunu tam anlamadığını, subay rütbesindeki diğer sanıklarla da konuşmadığını, olayın darbe girişimi olduğunu diğer askerlerle birlikte H. Otelin merdivenlerinin olduğu yere çekildikleri zaman vatandaşların kendilerine söylemesi üzerine öğrendiğini belirtmiştir.

24. Mahkeme celse arasında kolluğa gönderdiği müzekkere ile aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıkların muhakeme sürecinde bildirdikleri ve ayrıca yapılacak araştırma üzerine tespit edilecek olan GSM numaraları üzerinden FETÖ/PDY'nin askerî mahrem yapılanmasına bağlı mahrem imamlar tarafından ankesörlü hatlar üzerinden aranıp aranmadıkları hususunda araştırma yapılmasını istemiştir. Bu müzekkere doğrultusunda İstanbul İl Emniyet Müdürlüğüne bağlı Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü 29/6/2020 tarihli yazı ekinde başvurucunun kullandığı GSM hattı ile örgütün mahrem imamları tarafından kullanıldığı belirlenen ankesörlü hatlar arasında yapılan görüşmelere dair kayıtları (ankesör raporu) Mahkemeye sunmuştur. Diğer yandan olay yerinde olduğu belirlenen tüm kameralara dair kayıtlar ve sanıkların fotoğrafları üzerinden yapılan inceleme üzerine düzenlenen bilirkişi raporu da celse arasında dosyaya sunulmuştur.

25. Yargılamanın 6/7/2020 tarihli celsesinde S.K.nın başvurucunun da hazır bulunduğu oturumda tanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. S.K. ifadesinde;

i. Olay yerine getirildikten sonra gruplara ayrılıp farklı yerlere gönderildiklerini, bir süre sonra parti binasına gelen vatandaşların "Asker kışlaya, siz bizim evlatlarımızsınız, neden buraya geldiniz." gibi sözler söyleyerek bağırdıklarını, kendilerinin de ne olduğunu anlamaya çalıştıklarını, ilk defa orada gördüğü kurmay subayların kendilerine şarjör takmaları yönünde emir verdiklerini ancak uzman çavuşların ise şarjör takmamalarını söylediğini belirtmiştir.

ii. Tanık S.K. başvurucunun soruları üzerine ise araca bindiklerinde kendilerine nereye gideceklerine dair bilgi verilmediğini, TOMA'nın yanına geldiklerinde polislerin silahlarının alınıp olay yerinden gönderilmeleri olayına dâhil olmadıklarını, bu araca doğru giderlerken aracın çalışır hâlde veya olay yerinden gitmek üzere olup olmadığını hatırlamadığını, başvurucuya neden geldiklerini sorduğunda onun bilmediğini söylediğini, başvurucuyu cep telefonu kullanırken de görmediğini, TOMA'nın yanında diğer askerlerden ve halktan da uzak bir yerde beklediklerini, olayın darbe girişimi olduğunu anladıklarında da hiçbir olaya karışmadıklarını beyan etmiştir.

26. Diğer tanık Z.Y. başvurucunun da hazır bulunduğu yargılamanın 6/7/2020 tarihli celsesinde alınan ifadesinde;

i. Rütbeli askerler tarafından tatbikat yapılacağı söylenerek kışladan çıkarıldıklarını, parti binasına geldiklerinde başvurucuyla birlikte kendilerini bir TOMA'nın yanına bırakıp buradan ayrılmamalarını söylediklerini, kendi bulundukları yerde başta polislerin de beklemekte olduğunu, sonrasında polislerin silahlarını güvenlik noktasına bırakıp gittiklerini, ne olduğunu anlamadığını söylemiştir.

ii. Ardından olay yerine gelen vatandaşların bağırıp kendilerine küfretmeye başladığını, bir üsteğmenin ve uzman çavuşların kendilerini toplayıp otelin yanındaki merdivenlere doğru götürdüğünü, orada 2-3 saat beklediklerini, polislerin silahlarının alınması olayına dâhil olmadıklarını belirtmiştir.

iii. Tanık Z.Y.ye muhakeme sürecinde verdiği ifadesi Mahkeme tarafından okunmuş, tanık bu beyanında belirttiği hususların yanı sıra olay yerinde araçtan indiklerinde herkesin kısım kısım dağıtıldığına, TOMA'nın olduğu yere tanık S.K. ve başvurucu ile birlikte geçtiklerine, olay yerindeki binbaşı rütbeli subayın güvenlik görevlileriyle tartıştığına, sonrasında arkadaşlarının barikat kurduğuna, kendilerinin onlardan bağımsız olarak TOMA'nın durduğu yerde beklediklerine dair ifadesini tekrar etmiştir.

iv. Tanık Z.Y. başvurucunun kendisine sorduğu sorular üzerine başvurucunun olay anında telefonuna bakmadığını, onunla birlikte diğer askerlerden farklı bir yerde beklemekte olduklarını beyan etmiştir.

27. Başvurucu, son celseden önce dosyaya sunulan ankesör raporu ile kamera kayıtlarına ilişkin bilirkişi raporuna karşı da savunmalarını dile getirmiştir. Bu bağlamda başvurucu, bilirkişi raporunda polislerin silahlarının alınması ve TOMA'nın olay yerinden gönderilmesi sürecine ilişkin olarak kendisine ait bir görüntünün bulunmadığını, diğer yandan da kendi kullandığı GSM hattı ile ankesörlü hatlar arasında ardışık olarak yapıldığı belirtilen aramalar sırasında aranan diğer kişilerin asker kişi olmadığını, ardışık aramaya konu olduğu belirtilen diğer numaraların şirketlere ait olduğunu söylemiştir.

28. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun Anayasayı ihlal suçuna yardım eden sıfatıyla iştirak ettiği kanaatine ulaşarak bu suçtan 12 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında; bozma sonrası yapılan

yargılama sırasında toplanan delillere şu şekilde yer vermiştir:

i. Ankesör raporuna göre FETÖ/PDY'nin askerî mahrem yapılanmasına yönelik soruşturmalar sırasında örgütün mahrem imam konumundaki mensupları tarafından örgütsel iletişim amacıyla kullanıldığı tespit edilen ankesörlü hatlar arasındaki iki ayrı hattan başvurucunun kullanımındaki GSM hattı 11/7/2012-16/9/2012 tarihleri arasında toplam beş kez aranmış, bu aramalardan dördünde başvurucu, S. A.Ş. adlı şirket ile B.D. adlı kişi adına kayıtlı hatlar ile ardışık olarak aranmıştır. Mahkeme bu delilin suçun sübutu açısından diğer delillerle birlikte bir bütün olarak değerlendirildiğini belirtmiştir.

ii. Kamera kayıtlarına dair bilirkişi raporunun "Sonuç" bölümünde;

- Mevcut görüntülerin parti binasının nizamiye girişini, binanın içini ve etrafını, bina önündeki yol ile bahçeyi gösterdiği,

- Saat 23.13 sıralarında altı adet askerî araç konvoyunun parti binasının nizamiye girişine geldiği ve araçlardan çok sayıda tam teçhizatlı, silahlı, üniformalı, kalkanlı ve coplu askerlerin indiği,

- Askerlerin araçlardan indikten sonra nizamiye girişini demir bariyer ve kalkanlar ile kapattıkları, bina etrafında konuşlandıkları, bina bahçesinde ve bina önünde çok sayıda askerin konuşlanarak giriş çıkışları kapattıkları,

- Saat 23.20 sıralarında vatandaşların bina nizamiye girişi önünde toplanmaya başladıkları,

- Vatandaşların askerlerin kapattıkları bariyerleri aşmak için askerlere tepki gösterdikleri, askerlerin vatandaşlara kalkan, cop ve ellerindeki uzun namlulu tüfek ile vurarak vatandaşların içeriye girmelerine engel oldukları,

- Vatandaşların bariyerleri aşmak için askerlere tepki gösterdikleri sırada vatandaşın içeriye girmesini engellemek için bariyerlerin ve bariyer kuran askerlerin arkasından rütbesi ve kim olduğu tam ve net olarak anlaşılamayan iki askerin aralıklarla ve birçok kez ellerindeki uzun namlulu silahlarla teker teker ateş ettikleri,

- Vatandaşların askerlerin kurduğu bariyeri aştıktan sonra binanın çevresine, bahçesine ve içine girdiği, sabah saatlerine kadar yoğun vatandaş kalabalığının parti binası önünde ellerinde Türk bayraklarıyla bekledikleri belirtilmiştir.

29. Mahkeme, darbe girişimi kapsamında parti binasının ele geçirilmesine yönelik hazırlık ve eylem aşamasına dair aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıkların gerçekleştirdiğini kabul ettiği eylemleri bozma öncesi yargılama sonucunda verilen kararın gerekçesinde yer verildiği şekilde yinelemiştir (bkz. §§ 16-19).

30. Mahkeme kararında, aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıkların darbe girişimine yönelik eylemlere yardım eden sıfatıyla iştirak ettiklerine dair şu değerlendirmede bulunulmuştur:

"Sanıkların saat 23:33'ten itibaren bina önünde vatandaşlarla askeri personel arasında -askerin darbe yapmaya çalıştığı gerekçesiyle- çıkan tartışmaları gördükleri halde görev bölgesinden ayrılmadıkları, vatandaşlarımız tarafından saat 23:52'de binanın bahçesindeki araç giriş noktası önünde oluşturulan barikatın (1 nolu görev bölgesi) yarılarak askeri birliğin mukavemeti kırıldıktan sonra Dutluk Sokak girişinde oluşturulan yeni barikata katıldıkları, vatandaşlarımız tarafından bu barikatın mukavemetinin kırılarak askerlerin [H.] Otel yanında bulunan merdivenlere kadar geri püskürttükleri saat olan 00:45 sularına kadar

olay yerinde kaldığı,

Sonuç olarak; sanıklar [... ve Reşat Ardıl'ın] olay gecesi faaliyetin bir darbe girişimi olduğunu öğrenmelerine karşın, olay yerini makul süre içerisinde terk etmedikleri ve bu süre içerisinde emir komutadan çıkmayarak kendilerine verilen görevleri yerine getirdikleri, vatandaşlarımız ile karşı karşıya geldikleri, kalkan ve diğer mühimmatlar ile vatandaşlarımıza mukavemet uyguladıkları, vatandaşlarımızı itekledikleri ve Ak Parti İl Başkanlığı binasına girmelerini engelledikleri, askerler tarafından oluşturulan barikatı yararak geçmeyi başaran bazı vatandaşlarımızı zorla barikat dışarısına çıkarttıkları, sanıkların yukarıda detaylı bir şekilde anlatılan eylemleri neticesinde elverişli nitelikteki icra hareketlerine katkı sunmakla birlikte, sundukları katkının tek başına vahamet arz etmediği, zarar tehlikesi bakımından illi bir değer taşıdığında kuşku bulunmayan bu eylemlerinin, doğrudan fail sıfatıyla atılı suçları işleyen ve haklarında kurulan hükümler Yargıtay tarafından onanarak kesinleşen Yargıtay Bozması öncesi 2016/55 Esas sayılı dosyamızda yargılanan sanıkların eylemlerini işlemesi sırasında bunlara yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak (TCK madde 39/2-c) suretiyle Anayasayı ihlal suçuna yardım etmek kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmış, bu bakımdan sanıkların muhtemel suç ve cezadan kurtulmaya dönük inkara dayalı savunmalarına itibar edilmemiştir."

31. Diğer yandan başvurucu ve diğer sanıkların asker olduklarından bahisle emir komuta zinciri içinde üstleri tarafından verilen emirleri sorgulayamadıklarına, emrin konusunun suç oluşturduğunu bilmediklerine, bu nedenle kasta dayalı kusurlarının ve cezai sorumluluklarının bulunmadığına dair itirazları karşısında Mahkeme;

i. Bu kişilerin askerî darbe yapmak için geldiklerini olay yerine vardıktan çok kısa bir süre sonra öğrendiklerini, böylece faaliyetin adli bir suç teşkil ettiğini bilmelerine/öğrenmelerine karşın amaç suçu işlemeye elverişli vasıtalarla, olay yerine getirildikleri saat olan 23.15'ten, vatandaşlar tarafından merdivenler bölgesine püskürtüldükleri saat olan 00.45 sularına kadar parti binasını ele geçirmek amacıyla başlarında bulunan rütbeli askerlerin emir komutasından çıkmadıklarını ve onlar tarafından kendilerine verilen emirleri yerine getirdiklerini,

ii. Kendilerine verilen emrin adli veya askerî bir suç işlenmesi amacıyla verildiği ve içeriğinin suç teşkil ettiği bilinç ve iradesine sahip olduklarını değerlendirmiş, bu nedenle cezai sorumluluklarının bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

iii. Mahkeme bu gerekçeye ek olarak aralarında başvurucunun da bulunduğu sanıkların rütbeleri/askerî hiyerarşideki konumları, konumlarına göre sahip oldukları mesleki bilgi düzeyleri, yaşları, somut olaydaki hareket tarzları itibarıyla işledikleri fiilin haksızlık içeriğini bildikleri hâlde suçun icrai hareketlerini gerçekleştirmeye devam ettiklerini, dolayısıyla atılı suç açısından kastlarını ortadan kaldıran kaçınılmaz hataya düşmediklerini değerlendirmiştir.

iv. Mahkeme ayrıca başvurucu ve diğer sanıkların Anayasayı ihlal suçuna ilişkin icrai hareketlerine vatandaşların müdahalesinden kaynaklanan bir dış etken nedeniyle son vermek zorunda kaldıklarını, bu bakımdan suçun neticesine ulaşma olanaklarının ortadan kalktığını, dolayısıyla suçun icrai hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçmediklerini kabul etmiştir.

32. Başvurucu, aşamalarda ileri sürdüğü savunmalarını tekrar ederek temyiz kanun yoluna başvurmuş; Yargıtay 3. Ceza Dairesi 4/10/2022 tarihinde Mahkeme kararını onamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

33. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Fatih Bozkurt [GK], B. No: 2023/16452, 18/9/2025, §§ 28-47.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Anayasa Mahkemesinin 13/1/2026 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

35. Başvurucu, 2022/101839 numaralı bireysel başvuru dosyasında adli yardım talebinde bulunmuştur.

36. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

37. Başvurucu;

i. Darbe girişimini planlayıp eyleme koyan rütbeli askerler tarafından bu eylemin içeriği hakkında kendisine bilgi verilmeksizin olay yerine getirildiğini, birlikten gelen ve parti binasına barikat kuran diğer askerlerden ayrı yerde bulunması, eyleme katılan diğer rütbeli askerlerle görüşme imkânı bulamaması ve telefonunu da kullanmaması nedeniyle olayın darbe girişimi olduğunu anlayamadığını,

ii. Rütbesi ve görev yaptığı askerî birlikteki hiyerarşik konumu itibarıyla üstleri tarafından verilen emirlerin kanunsuz olduğunu olayın darbe girişimi olduğunu anlayana kadar sorgulayamadığını,

iii. Eylemin darbe girişimi olduğunu anladığı andan itibaren ve hatta olay yerinde bulunduğu süreçte darbe girişimine katkı sağlayacak herhangi bir eylemde bulunmadığını,

iv. Bu bağlamda ileri sürdüğü lehe delillerin dikkate alınmadığını ve darbe girişimine dair muhakeme sürecinde elde edilen deliller doğrultusunda kendisi özelinde atılı suça iştiraki açısından kasta dayalı sorumluluğunun belirlenmesine yönelik bir değerlendirme yapılmadan mevzuat hükümlerinin geniş ve öngörülemez bir şekilde yorumlanması yoluyla cezalandırılması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Bakanlık görüşünde; konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına yer verildikten sonra, ihlal iddialarının değerlendirilmesi açısından söz konusu hükümler ve kararlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

39. Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez."

40. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun bu başlık altında ileri sürdüğü, fiilleri işlediği sırada cezai yönden sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngöremediği yönündeki şikâyetlerinin suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

42. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerle ilgili bölümlerindeki pek çok maddede kanunla düzenleme ilkesine yer verilmiştir. Bu düzenlemeler dışında Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin genel ilkelerde de sınırlamaların ancak kanunla yapılabileceği kurala bağlanmıştır. Anayasa'nın suç ve cezaları düzenleyen 38. maddesinde de suçta ve cezada kanunilik ilkesi özel olarak güvence altına alınmıştır (Karlis A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 31).

43. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., § 32; Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 104; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 46; Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 60).

44. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında "Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz." denilerek suçta kanunilik, üçüncü fıkrasında da "Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur." denilerek cezada kanunilik ilkeleri güvence altına alınmıştır. Anayasa'da öngörülen suçta ve cezada kanunilik ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde ceza hukukunun temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Anayasa'nın 38. maddesine benzer şekilde 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi; yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır (AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011).

45. Bununla birlikte ne kadar açık ve anlaşılır şekilde düzenlenirse düzenlensin suç ve ceza öngören kurallar yargı organlarının yorumuna ihtiyaç duyabilir. Bu bağlamda ceza verme

yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi, kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir ve yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Dolayısıyla yargı organları bir suç bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken ve özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suç ve cezaların kanuniliği ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, §§ 46-50; Adnan Şen, §§ 104-107).

46. Bireylerin cezai sorumluluklarının kapsamına ilişkin hukuki sorunların incelenmesi Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında olmayıp konu, yargı mercilerinin takdirine bırakılmıştır. Yine bu bağlamda suçun unsurlarının oluşup oluşmadığını ya da daha hafif veya ağır ceza verilmesi gerektiğini belirlemek de Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında bulunmamaktadır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 35). Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemelerindeki rolü, yargı mercilerinin yerini almak değildir. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile ortak koruma altına alınan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil etmeyen, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içermeyen tespit ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin incelemesinin dışındadır (Adnan Şen, § 109).

ii. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesinin 15 Temmuz 2016 Tarihinde Gerçekleşen Darbe Teşebbüsü Bağlamında Anayasayı İhlal Suçuna İlişkin Değerlendirmeleri

47. Darbe teşebbüsü; egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun zorla, demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbenin gerçekleşmesi hâlinde demokratik anayasal düzen ve milletin iradesinin üstünlüğü ortadan kalkmakta, demokratik düzende millete -dolayısıyla onu oluşturan her bir bireye- ait olan egemenlik bir grubun eline geçmektedir. Bu durumda demokrasiden ve hukuk devletinden söz etmek mümkün değildir. Doğal olarak böyle bir düzende bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alacak bir mekanizma da olmayacaktır. Zira temel hak ve özgürlükler gerçek anlamda ancak etkin bir demokrasinin varlığı hâlinde korunabilir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 220).

48. Açıklanan gerekçelerle darbe teşebbüslerinin Anayasa'da belirlenen demokratik toplum düzeninin olmazsa olmaz ilkeleri olan egemenliğin millete ait olması, egemenliğin yetkili organlar eliyle kullanılması, egemenliğin kullanılmasının hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamayacağı, hiçbir kimsenin veya organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisini kullanamayacağı, demokrasi, hukuk devleti ve insan haklarına saygı ilkelerine açık ve ağır saldırı teşkil ettiği tartışmasızdır. Bu yönüyle demokratik bir toplumun karşılaşabileceği en ağır tehditlerden birinin, belki de en ağırının darbe teşebbüsleri olduğu söylenebilir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 221).

49. Yargıtay 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsü kapsamında Anayasayı ihlal suçunda tanımlanan amaçları gerçekleştirmeye yönelik eylemlerin işlenmesi açısından iştirak iradeleri bulunan kişiler hakkında 5237 sayılı Kanun'un 37. ve 39. maddeleri gereğince (Fatih Bozkurt, §§ 31, 32) iştirakin her şeklinin uygulanmasının mümkün olduğunu vurgulamıştır. Bu suç yönünden kişilerin ceza sorumluluğunun belirlenmesinde sıfatlarının, konumlarının ve rütbelerinin önem taşımadığını değerlendiren Yargıtay;

i. Örgütsel koordinasyon veya iştirak iradesi gereğince ve iş bölümü doğrultusunda,

bulundukları mahal ve konumlarına uygun, amaca hizmet eden ve katkı sunan icrai harekette bulunanların, icra aşamasına geçerek amaç suç yönünden somutlaştığında ve elverişliliğinde tartışma bulunmayan söz konusu bu fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurdukları tespit edildiğinde 5237 sayılı Kanun'un 37. maddesi kapsamında "doğrudan fail";

ii. Kanuni tanımda öngörülen cebir ve şiddet içeren icrai hareket niteliğinde olmayan ve somut zarar tehlikesinin gerçekleşmesini sağlayacak biçimde -faillerle birlikte- fiil üzerinde müşterek hâkimiyet kurmalarını temin edecek fonksiyonel bir mahiyet taşımayan ancak darbe girişiminin icrasını kolaylaştırmaya yönelen hareketleri gerçekleştirenlerin ise aynı Kanun'un 39. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (c) bendi kapsamında bu suça "yardım eden" olarak sorumlu tutulmaları gerektiği sonucuna ulaşmıştır (Fatih Bozkurt, §§ 39, 42, 43).

50. Diğer yandan askerlik hizmetinin kendine özgü koşullarını da dikkate alan Yargıtay, bağlayıcı emri yerine getiren astın hukuki sorumluluğunun belirlenmesi açısından;

i. Öncelikle ülke genelinde gerçekleştirilmek istenen amaca matuf cebri/icrai fiilin kişinin bulunduğu mahalde de doğrudan doğruya ya da araç suçlar yönünden icrasına başlanıp başlanmadığının belirlenmesi gerektiğini,

ii. Bunun ötesinde kişinin bilgi düzeyi, eğitimi, yaşı, rütbesi ve görevi, içinde bulunduğu sosyal ve kültürel çevre koşulları gibi kriterlerin darbe girişiminin olağanüstü şartları dikkate alınarak değerlendirilmesinin, böylece kişinin fiili gerçekleştirdiği sırada mevcut irade ve bilgisini, eylemin haksızlığını algılama, davranışlarını bu algılama doğrultusunda yönlendirme ve böylece haksızlığı tercih etmeme bakımından kendisinden beklenebilen tercih ve tutum noktasında kullanıp kullanmadığının ortaya konulmasının zorunlu olduğunu,

iii. Askerî hiyerarşinin en altında yer alan erler ile rütbeli personelin ast kavramına bağlanan hukuki sonuçlar bakımından aynı değerlendirmelere tabi tutulamayacağını vurgulamıştır (bkz. Fatih Bozkurt, §§ 37, 38, 41, 45).

51. Yargıtay istikrar kazanan içtihatlarında cezai sorumluluğun belirlenmesine dair ortaya koyduğu kriterler doğrultusunda;

i. Kişi işlediği fiilin haksızlık oluşturduğunu bilmesine rağmen bu fiili somut olayda hukuka aykırı olmaktan çıkaran bir maddi sebebin varlığı hususunda kaçınılmaz bir yanılgıya düşmüşse bu kişinin hukuka uygunluk nedeni olarak yetkili amir tarafından verilen ve yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan hizmete ilişkin emrin ifasının (Fatih Bozkurt, § 28) maddi koşullarında kaçınılmaz bir yanılgıya düştüğünün kabul edilmesinin zorunlu olduğunu, bu hatanın 5237 sayılı Kanun'un 30. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları (Fatih Bozkurt, § 29) uyarınca suçun manevi unsurunu oluşturan kastı ortadan kaldırdığını, dolayısıyla kişi hakkında beraat kararı verilmesi gerektiğini,

ii. Kişi işlediği fiilin haksızlık teşkil ettiğini bilmesine rağmen esasen hukuk düzeninde kabul edilmeyen konusu suç teşkil eden emrin ifasının, askerî hiyerarşi içinde mutlak itaat ve emrin muhtevasını sorgulayamama ilkelerinin sonucu olarak bağlayıcı olduğu hususunda kaçınılmaz bir yanılgıya düşmüşse hukuka uygunluk nedenlerinin varlığında kaçınılmaz bir yanılgıya düştüğünün kabul edilmesinin zorunlu olduğunu, bu hatanın da kusuru tamamen ortadan kaldırdığını, dolayısıyla kişi hakkında ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Fatih Bozkurt, §§ 41, 43-45).

52. Mevzuat hükümleri ve Yargıtay kararları dikkate alındığında, askerî hiyerarşi içinde ast

konumundaki askerin, üstleri tarafından verilen kanunsuz bir emri uyguladığı her durumda, emrin konusunu oluşturan suçun manevi unsuru yönünden ayrı bir değerlendirme yapmaksızın istisnasız her durumda cezai sorumluluğu bulunduğunu kabul etmek anılan suçun ast aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulmasına neden olabilir. Böyle bir durumda ortaya çıkan sonucun da Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmayacağı açıktır. Dolayısıyla suçta ve cezada kanunilik ilkesinin gereği olarak yargı mercilerinin bu değerlendirme kapsamındaki yorumlarının suçun tanımlandığı ve cezanın belirlendiği kuralın özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yukarıda belirtilen kriterlerin dava konusu her bir olay ve kişi yönünden yeterli şekilde değerlendirilmediği durumlarda ise Yargıtay, mahkûmiyet kararlarının bozulmasına karar vermektedir (Fatih Bozkurt, §§ 41, 43-46). Dolayısıyla Yargıtayın darbe girişimine yönelik eylemler nedeniyle haklarında mahkûmiyet kararı verilen askerî personele yönelik yaklaşımının kategorik olmadığı anlaşılmaktadır.

iii. İlkelerin Olaya Uygulanması

53. Yargıtayın bozma kararı sonrası Mahkeme; başvurucunun olay yerine geldiği andan itibaren darbe girişiminden haberdar olduğunu ve atılı suçtan hakkında verilen mahkûmiyet kararı kesinleşen binbaşı rütbesindeki sanık E.H.nin olay yerinde başvurucuyu ve er statüsündeki iki askeri parti binasını korumak için olay yerinde bulunan TOMA'nın yanında görevlendirmesi sonrasında E.H.nin aracın içindeki polislerin silahlarının alınması ve olay yerinden uzaklaştırılmaları şeklinde gerçekleştirdiği eylemlere başvurucunun doğrudan tanık olduğunu kabul etmiştir (bkz. §§ 30, 31).

54. Mahkeme bu doğrultuda, başvurucu olay yerine tatbikat amacıyla getirildiklerini ve olayın aslında darbe teşebbüsü olduğunu anlamadığını savunsa da parti binasına geldiği andan itibaren yaşanan ve tanık olduğu olaylar itibarıyla çok kısa süre içinde olayın bir darbe girişimi olduğunu öğrendiğini, buna karşın olay yerine gelen vatandaşların kendilerini binanın yanındaki merdivenlere doğru gitmeleri için zorlayıp orada beklemeye başladıklara ana kadar geçen süreçte darbe teşebbüsüne katılan diğer rütbeli askerlerin emir komuta zincirinden çıkmadığını ve olay yerini terk etmediğini tespit etmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, içinde bulunduğu eylemin darbe teşebbüsü olduğunu olay yerinde öğrenen başvurucunun bu teşebbüsün ellerinde olmayan sebeplerle tamamlanamayacağını anladığı ana kadar geçen süreçte olay yerinden ayrılmayıp suçun müşterek faili olan diğer sanıkların emirlerini uygulamak suretiyle atılı suçun işlenmesine yardım açısından kasta dayalı sorumluluğunu gerektiren faaliyetleri gerçekleştirdiğini değerlendirmiştir.

55. Bu noktada Mahkemenin gerekçeli kararda her ne kadar başvurucunun FETÖ/PDY'nin askerî mahrem yapılanmasına ilişkin soruşturmalar kapsamında örgütün mahrem imamı konumundaki mensupları tarafından kullanıldığı tespit edilen ankesörlü hatlarla farklı tarihlerde ardışık olarak arandığına dair tespitlere yer verip bu durumu suçun sübutu açısından diğer delillerle bir bütün olarak değerlendirdiğini belirtmiş olsa da mahkûmiyete konu suçu oluşturan eylemlerin aktarıldığı bölümde ve başvurucunun cezai sorumluluğunun nedenlerinin ortaya konulmasında bu delile yer verilmediğinin de altı çizilmelidir.

56. Başvurucu hakkında Anayasayı ihlal suçunu işlediği gerekçesiyle verilmiş olan hapis cezasının kanuni dayanağı 5237 sayılı Kanun'un 309. maddesidir. Başvurucu; bu suça dayanak olan darbe teşebbüsünün planlama ve hazırlık aşamalarında yer almadığını, önceden yaptıkları plan dâhilinde suçun icrai hareketlerini gerçekleştiren kendisinden üst rütbeli diğer askerlerin askerî birlikten kendisini diğer askerlerle birlikte tatbikat yapılacağı

bahanesiyle çıkardıklarını, parti binasına gelmelerinden birliğe dönmek üzere beklemeye başladıkları zamana kadar yaşanan olayların darbe teşebbüsü olduğunu anlamadığını, dolayısıyla bu süre zarfında kendisine verilen emirlerin kanuna aykırı olup olmadığını olayın gelişimi ve rütbesi itibarıyla sorgulama imkânı bulamadığını, suçun faillerinin eylemlerine kasıtlı bir hareketiyle yardımda da bulunmadığını belirtmiştir. Başka bir ifadeyle başvurucu, temel bir sorun olarak Anayasayı ihlal suçuna yardım eden sıfatıyla iştirak ettiğine dair yargısal makamların bu kabule esas aldığı delilleri kendisi özelinde ayrı ve somut bir değerlendirmeye tabi tutmaksızın yaptığı yargısal yorumların öngörülebilir olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca parti binasına geldiği andan itibaren olayın darbe teşebbüsü olduğunu kısa sürede öğrendiğine ve bu teşebbüsü gerçekleştiren faillerin eylemlerine yardım ettiğine dair kabule dayanak olan delillere yönelik esasa etkili itirazlarının dikkate alınmadığını da iddia etmiştir.

57. Mevzuat hükümleri ve Yargıtay kararları dikkate alındığında, askerî hiyerarşi içinde ast konumundaki askerin, üstleri tarafından verilen kanunsuz bir emri uyguladığı her durumda, emrin konusunu oluşturan suçun manevi unsuru yönünden ayrı bir değerlendirme yapmaksızın istisnasız her durumda cezai sorumluluğu bulunduğunu kabul etmek anılan suçun ast aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulmasına neden olabilir. Böyle bir durumda ortaya çıkan sonucun da Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmayacağı açıktır. Dolayısıyla suçta ve cezada kanunilik ilkesinin gereği olarak yargı mercilerinin bu değerlendirme kapsamındaki yorumlarının suçun tanımlandığı ve cezanın belirlendiği kuralın özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir (Fatih Bozkurt, § 65).

58. Başvurucu, olayın darbe teşebbüsü olduğu hususunda WhatsApp üzerinden telefonuna gelen mesajları okumadığını ve parti binasına barikat kurup vatandaşların içeri girmesine engel olmaya çalışan diğer askerlerden uzakta olduğundan bu askerlere kanunsuz emirler veren kendisinden üst rütbeli subaylarla irtibat kurmadığını savunmuştur. Bununla birlikte başvurucu, her ne kadar bozma sonrası yapılan yargılama sırasında binbaşı olan sanık E.H.nin parti binası çevresindeki çevik kuvvet polislerinin silahlarının alınmasına ve olay yerinden gönderilmesine tanık olmadığını ileri sürmüş ise de soruşturma evresinde alınan ifadesinde bir subayın söz konusu eylemleri gerçekleştirmesi üzerine polislerin olay yerinden ayrıldığını söylemiştir. Nitekim başvurucunun bu yöndeki ifadesi yine tanık Z.Y.nin soruşturma evresinde şüpheli sıfatıyla alınan ifadesiyle de benzer mahiyettedir (bkz. §§ 9, 11).

59. Gerekçeli kararında Mahkeme, başvurucunun öngörülemez şekilde mahkûm edildiğine ilişkin savunmalarını ayrıntılı bir şekilde değerlendirmiştir. Bu kapsamda Mahkeme, başvurucunun görev yaptığı bölüğün bir KOKTOD birliği olduğunu, başvurucunun en alt rütbede olan askerî personellerden değil bu birliğin, maiyeti bulunan rütbeli personellerinden olduğunu, KOKTOD faaliyetlerinde kol komutanı olarak görev yaptığını, er rütbesindeki sanıklara KOKTOD eğitimi veren ve maiyetinde bulunan askerleri sevk ve idare eden personelden olması nedeniyle Genelkurmay Başkanlığı "Toplumsal Olaylarda Askeri Birliklerin Kullanılması Talimnamesi-MT-145-3 (B)"ni bilmemesinin kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır (bkz. § 18). Yine Mahkeme, içinde başvurucunun da bulunduğu sanıkların rütbelerini, askerî hiyerarşideki konumlarını, konumlarına göre sahip oldukları mesleki bilgi düzeylerini, yaşlarını ve somut olaydaki hareket tarzlarını da gözönünde bulundurduğunu açıkça ifade etmiştir (bkz. § 31).

60. Başvurucunun kışladan çıkarken bir darbe girişimi olduğundan haberdar olmadığına

ilişkin savunmasını ciddi bulan Mahkeme, başvurucunun kışladan çıkış yapmadan önce gerçekleştirilecek faaliyetin mahiyetinin kendisine açıklandığına dair -savunmanın aksini kanıtlayan- herhangi bir delil bulunmadığını kararında açıkça belirtmiştir (bkz. § 31). Nitekim Mahkeme, başvurucunun olay yerine getirildiği saat olan 23.15'ten, vatandaşlar tarafından merdivenler bölgesine püskürtüldükleri saat olan 00.45 sularına kadar parti binasını ele geçirmek amacıyla başlarında bulunan rütbeli askerlerin emir komutasından çıkmadığını ve onlar tarafından kendilerine verilen emirleri yerine getirdiğini kabul etmiş görülmektedir (bkz. § 31).

61. Bununla birlikte Mahkeme, başvurucunun rütbesi ve görevi süresince aldığı eğitimler itibarıyla KOKTOD faaliyetinin kolluk görevlilerine destek olunmasını gerektirdiğini bildiğini, bu durumda sanık Binbaşı E.H.nin bu faaliyetin gereklerine aykırı olarak kolluk görevlilerinin silahlarının alınıp olay yerinden gönderilmesine ilişkin emrinin kanunsuz olduğunu öngörebileceğini, olay yerine gelen vatandaşların da olayın darbe girişimi olduğu konusunda kendilerini bilgilendirdiklerini, sonrasında vatandaşlar tarafından olay yerinden uzaklaştırılana kadar olay yerini kendi iradesiyle terk etmeyip bu emir doğrultusunda kolluğa ait TOMA'nın darbe teşebbüsüne engel olmak amacıyla kullanılmaması için aracın yanında beklediğini belirtmiştir (bkz. §§ 18, 29). Bu itibarla da Mahkemenin başvurucunun olay gecesi faaliyetin bir darbe girişimi olduğunu öğrenmesine rağmen olay yerini makul süre içinde terk etmediğine ve bu süre içinde emir komutadan çıkmayarak kendisine verilen görevleri yerine getirmek suretiyle Anayasayı ihlal suçunu işleyen diğer faillerin eylemlerine yardım ettiğine, bu suretle atılı suça ilişkin kasta dayalı kusurlu iradesini ortaya koyduğuna, yukarıda söz edilen yargılama konusu fiillerinin görevin ifası kapsamında bulunmadığına ve suçun unsurları itibarıyla oluştuğuna dair değerlendirmelerinin kuralı genişletici bir yoruma tabi tutan, temelsiz, suçun özü ile uyumsuz ve öngörülemez olduğu söylenemez.

62. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamındaki İhlal İddiaları

63. Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürdüğü;

i. Yargılama ve kanun yolu incelemesi yapan makamların doğal hâkim güvencesine sahip, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadıklarına ilişkin iddiasının Mustafa Başer ve Metin Özçelik ([1. B.], B. No: 2015/7908, 20/1/2016, §§ 119-133), Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 183-197) ve Adnan Şen (aynı kararda bkz. §§ 91-99) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle,

ii. Müdafiden yararlanma hakkının, olay günü karşılıklı mesajlaştıkları belirtilen eşi ve A.O.T. adlı kişi ile olay yerinden ayrıldıkları otobüsün şoförünün duruşmada hazır edilerek tanık sıfatıyla ifadelerinin alınmasına dair talebinin reddedilmesi nedeniyle tanık dinletme hakkının ve mesajlaşma kayıtlarını içeren CD'nin kendisine verilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin olağan kanun yolu başvurularında itiraz konusu edilmeyen iddialarının Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt ([2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle,

iii. Kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların yanıtsız bırakılması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Abdullah Topçu ([1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, §§ 77, 78) ve Yasemin Ekşi ([1. B.], B. No: 2013/5486,

4/12/2013, §§ 53-59) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle,

iv. Deliller hatalı değerlendirilerek mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının da Ahmet Sağlam ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 2022/101839 numaralı bireysel başvuru dosyası yönünden başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 2022/102703 numaralı bireysel başvuru dosyası yönünden yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun birleşen 2022/101839 numaralı bireysel başvuru dosyası yönünden yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

V.C.

B. No: 2023/24616 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/24616

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

V.C. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/24616)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : V.C.

Vekili : Av. Nilhan BAHADIR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yurt dışında alınan lisans eğitimine ulusal düzeyde denklik tanınmasının seviye ve yeterlik belirleme sistemi kapsamında belirli koşullara tabi tutulması nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, hukuk alanında lisans eğitimini 2014-2018 yılları arasında Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde bulunan First Private University Fon Skopje'de (FON Üniversitesi) tamamlayarak mezun olmuş; 11/4/2018 tarihinde ise Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) lisans diplomasına denklik verilmesi talebi ile başvuruda bulunmuştur.

3. Başvurucunun denklik dosyası YÖK'e bağlı Hukuk Bilim Alanı Danışma Komisyonu tarafından incelenmiştir. Danışma Komisyonu 7/7/2021 tarihli toplantısında başvurucunun hukuk alanında seviye tespit sınavına tabi tutulması ve başarılı olması hâlinde temel hukuk alanında yeterliliğini sağlaması için anayasa hukuku (I ve II), medeni hukuk (I ve II), borçlar hukuku genel hükümler (I ve II), ceza hukuku genel hükümler (I ve II), idare hukuku (I ve II), idari yargı, eşya hukuku (I ve II), medeni usul hukuku (I ve II), ceza usul hukuku (I ve II), ticaret hukuku (I ve II), icra iflas hukuku (I ve II) derslerini tamamlaması gerektiğine ilişkin görüş bildirmiştir.

4. Tanıma ve Denklik Komisyonu 15/9/2021 tarihli raporunda; YÖK Hukuk Bilim Alanı Danışma Komisyonunun görüşü doğrultusunda başvurucunun hukuk alanında seviye tespit

sınavına tabi tutulması gerektiği, bu sınavdan 100 puan üzerinden en az 40 puan alması hâlinde ise Danışma Komisyonunun tespit ettiği bu dersleri YÖK tarafından yerleştirileceği hukuk programı olan üniversitelerden birinde başarı ile tamamlaması şartı koşulmuştur. Raporda ancak bu iki şartın gerçekleşmesi hâlinde 5/12/2017 tarihli ve 30261 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Tanıma ve Denklik Yönetmeliği (Yönetmelik) hükümleri uyarınca denklik işleminin yapılması gerektiği belirtilmiştir.

5. Yükseköğretim Yürütme Kurulunun 15/9/2021 tarihli toplantısında Hukuk Bilim Alanı Danışma Komisyonu ile Tanıma ve Denklik Komisyonu raporları doğrultusunda başvurucunun hukuk alanında yapılacak seviye tespit sınavına girmesine, 100 puan üzerinden en az 40 puan almak suretiyle başarılı sayılması hâlinde belirlenen fark derslerini almak için hukuk bölümü bulunan üç devlet üniversitesi tercihini YÖK'e bildirmesine karar verilmiştir.

6. Yükseköğretim Yürütme Kurulunun 15/9/2021 tarihli kararı YÖK Başkanlığı Tanıma ve Denklik Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından 24/9/2021 tarihli yazı ile tebliğ edilmiştir.

7. Başvurucu 24/9/2021 tarihli işlemin iptali için dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; YÖK tarafından tanınan diğer bir ifadeyle akademik derece vermeye ehliyetli kılınan bir üniversiteden Türk hukuk eğitimi müfredatında yer alan temel dersleri de alarak mezun olduğunu ve bu durumun transkriptinden açıkça görülebileceğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu, YÖK tarafından yapılan eğitimin eş değerliği incelemesinin nasıl ve hangi kriterlere göre yapıldığının belli olmadığını ve incelemenin bilimsel değerlendirmeden uzak olduğunu iddia etmiştir. Transkriptinde yer alan derslerin eş değerliğe tabi tutularak seviye tespit sınavına girmesine gerek kalmadan doğrudan diploma denklik talebinin kabul edilmesi gerektiğini savunan başvurucu, bu uygulamanın uluslararası antlaşmalara ve Danıştay içtihadına aykırılık teşkil ettiğini ifade etmiştir.

8. Ankara 5. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 18/10/2022 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararda Mahkeme, 5/12/2017 tarihli Yönetmelik'in "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendine ve 7. maddesinin (5) numaralı fıkrasına atıf yapmıştır. İlgili düzenlemeler sırasıyla şöyledir:

"Seviye ve Yeterlik Belirleme Sistemi (SYBS): Mezun olunan programla ilgili temel kazanımlar, eğitim-öğretimin dili, programın niteliği, teorik ve uygulamalı dersler, stajlar ve projeler yönünden eksiklik tespit edildiğinde ve/veya tereddüt oluştuğunda, söz konusu programın niteliğine göre ders tamamlama, staj tamamlama, proje yapma veya sınava tabi tutma gibi uygulamalardan birinin, birkaçının veya tamamının kullanılarak kazanımların elde edilme düzeyini ölçme, değerlendirme ve belirlemeye yönelik işlemler bütününü,

...

ifade eder."

"Avrupa Bölgesinde Yükseköğretimle İlgili Belgelerin Tanınmasına İlişkin Sözleşmeye taraf olan ülkelerden, aşağıda sayılan meslek icrasına izin veren alanlar dışında kalan programlardan mezun olan başvuru sahiplerinin, bu Yönetmelikte geçen diğer şartları ve ilgili program ve derecenin Türkiye'de karşılığı olması ve ülkemizde ilgili program ve derecede gerekli olan asgari eğitim süresi ve asgari krediyi sağlamaları durumunda SYBS işlemlerine tabi tutulmaksızın denklik verilebilir. Buna ilişkin usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir. Meslek icrasına izin veren tıp, hukuk, mühendislik, mimarlık, diş

hekimliği, eczacılık, öğretmenlik ve Kurulun usul ve esaslarla belirlediği klinik uygulaması olan sağlık alanlarından alınan diplomaların denklik başvurularının değerlendirilmesinde ise, başvuru özelinde münferiden inceleme yapılır ve bu inceleme sonucunda aynı programdan mezun farklı kişilere; almış oldukları dersler, uygulamalar ve projeler gibi hususlar göz önünde tutularak farklı SYBS işlemleri gerektiren kararlar alınabilir."

9. Bu düzenlemelere göre tıp, hukuk, mühendislik, mimarlık, diş hekimliği, eczacılık, öğretmenlik alanları ile Kurul tarafından belirlenen diğer bazı sağlık alanlarında alınan diplomalar yönünden, başvuru özelinde ayrı değerlendirme yapılabileceği ve kişilerin almış oldukları dersler, uygulamalar ve projeler dikkate alınarak farklı Seviye ve Yeterlik Belirleme Sistemi (SYBS) işlemleri öngörülebileceği belirtilmiştir. Mahkemece başvurucunun durumunun YÖK Hukuk Bilim Alanı Danışma Komisyonunun görüşü doğrultusunda Tanıma ve Denklik Komisyonunca hazırlanan rapor çerçevesinde değerlendirildiği, yapılan inceleme sonucunda başvurucunun hukuk lisans eğitimi açısından temel eksikliklerinin tespit edildiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun önce seviye tespit sınavına tabi tutulmasına, sınavı geçmesi hâlinde ise fark dersleri almasına karar verildiği açıklanmıştır. Mahkeme, YÖK tarafından tespit edilen bu eksikliklerin 23/2/2006 tarihli ve 5463 sayılı Avrupa Bölgesinde Yükseköğretimle İlgili Belgelerin Tanınmasına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile iç hukuka dâhil edilen 11/4/1997 tarihli Avrupa Bölgesinde Yükseköğretimle İlgili Belgelerin Tanınmasına İlişkin Sözleşme (Lizbon Tanıma Sözleşmesi) hükümlerine göre de önemli bir farklılık kriterini karşıladığını belirterek dava konusu işlemde mevzuata ve hukuka aykırılık bulunmadığını değerlendirmiştir.

10. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yolu başvurusunda bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi 25/1/2023 tarihinde başvurucunun istinaf talebinin kesin olarak reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 23/2/2023 tarihinde öğrendikten sonra 22/3/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu;

i. 2014 yılında Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde bulunan Uluslararası Struga Üniversitesinde hukuk alanında lisans eğitimine başladığını, YÖK'ün bu üniversitenin tanınırlığının kaldırıldığına ilişkin 25/7/2014 tarihinde yaptığı duyurunun ardından kaydını YÖK'e tanınırlık konusunda yazılı şekilde danışarak FON Üniversitesine aldırdığını, mezun olduğu FON Üniversitesinin de tanınırlığının 2016 yılında mezun olmasından dört ay önce kaldırıldığını, bu durumun YÖK tarafından verilen kararların çelişkili olduğunu yansıttığını,

ii. YÖK tarafından verilen kararda dikkate alınan Hukuk Bilim Alanı Danışma Komisyonu ve Tanıma ve Denklik Komisyonu raporlarının bilimsellikten uzak bir şekilde maktu ve ön yargılı olarak tanzim edildiğini,

iii. Hukuk Bilim Alanı Danışma Komisyonunun kuruluş ve esaslarına ilişkin denetime müsait yasal bir düzenleme bulunmadığını,

iv. Diploma denklik kararının verilmemesi sebebiyle meslek hayatına başlayamadığını, bu

sebeple sosyal çevresinde ve iş hayatında türlü zorluklarla karşılaştığını,

v. Aynı üniversiteden mezun olan birçok kişinin diploma denklik talebinin hiçbir ön koşul ileri sürülmeden YÖK tarafından kabul edildiğini belirterek eğitim hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, YÖK'ten temin ettiği bilgi ve belgeleri sunmuştur. YÖK, denklik sürecinde adayların seviye tespit sınavına tabi tutulmasının mevzuata uygun olduğunu ve bu konuda birçok yargı kararı bulunduğunu belirtmiştir. Başvurucunun mezun olduğu üniversitede hukuk eğitimi kapsamında aldığı derslerin Türk hukuk sisteminde mesleki yeterliliği karşılaması bakımından ciddi şüpheler doğurduğunu ifade eden YÖK, başvurucunun seviye tespit sınavına bu nedenle tabi tutulduğunu vurgulamıştır. Eksik olduğu değerlendirilen derslerin ulusal hukuka ilişkin temel dersler olduğuna işaret eden YÖK, farklı hukuk sistemlerine veya yabancı mevzuata dayalı derslerin ulusal hukuk derslerinin yerine kabul edilmesinin yerleşik uygulamalara ve denklik incelemesinde esas alınan kriterlere uygun olmadığını ifade etmiştir. Seviye tespit sınavında asgari başarı düzeyinin 100 üzerinden 40 olarak belirlendiğini, hukuk lisans müfredatına dayalı bir sınavda bu asgari puanın dahi alınamamasının hayatın olağan akışına uygun olmadığını açıklamıştır. YÖK ayrıca başvurucunun diploma denklik talebinin reddedilmesinin mezun olunan üniversitenin tanıma kararının kaldırılmasıyla bağlantılı olmadığını, tanınmış bir yükseköğretim kurumundan mezun olmanın denklik incelemesinin ön koşulu olduğunu ve başvurucunun bu koşulu zaten karşıladığını beyan etmiştir.

15. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap dilekçesinde YÖK kararına dayanak alınan Hukuk Bilim Alanı Danışma Komisyonunun nasıl oluşturulduğunun belirsiz olduğu yönündeki iddialarını yinelemiştir. YÖK'ten aldığı görüş yazısına güvenerek yükseköğrenimine başladığını ancak sonrasında kendisinden on bir dersi yeniden almasının ve seviye tespit sınavına girmesinin şart koşulduğunu belirtmiştir. Başvurucu, bu yükümlülüklerin fiilen yeniden üniversite eğitimi almak anlamına geldiğini ileri sürmüştür. YÖK'ün söz konusu uygulamalarının Bologna Süreci ilkeleriyle bağdaşmadığını savunan başvurucu, kararın hem ulusal mevzuata hem de uluslararası düzenlemelere aykırılık teşkil ettiğini ifade etmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu, kendisine hangi sebebe dayalı olarak ayrımcılık yapıldığına ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Adnan Oktar (3) ([2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013) kararında ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvurucuya kendisiyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığının makul delillerle ortaya konulması gerektiği belirtilmiştir (kararda bkz. §§ 46-51). Bu açıklama ışığında başvurucunun ihlal iddiaları eğitim hakkı kapsamında değerlendirilmiş, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden Anayasa Mahkemesinin Adnan Oktar (3) kararı dikkate alınarak ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir. Başvurunun yalnızca eğitim hakkı yönünden incelenmesine karar verilmiştir.

17. Eğitim, Anayasa tarafından doğrudan güvence altına alınmış bir haktır. Ayrıca eğitim, çok özel bir kamu hizmeti olarak sadece doğrudan faydaları olan bir hizmet değil geniş sosyal fonksiyonları da olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda insan haklarının sağlamlaşması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez ve temel bir katkısı olduğu da

aşikârdır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 66). Anayasa Mahkemesi; önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran [2. B.], B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

18. Bununla birlikte eğitim kurumlarına erişim hakkı, eğitim hakkının sadece bir yönünü oluşturmaktadır. Hakkın etkili olması için buna ilave olarak eğitim alan kişi aldığı eğitimden menfaat sağlama imkânına da sahip olmalıdır. Bu imkâna sahip olabilmek için ise bir ülkede yürürlükte olan kurallara uygun olarak tamamlanan eğitimin ülkenin resmî makamlarınca tanınması gerekmektedir (Rauf Bekiroğlu [1. B.], B. No: 2014/127, 19/7/2017, § 25; Şehmus Altuğrul [2. B.], B. No :2017/38317, 13/1/2021, § 41).

19. Bu bağlamda başvurucunun ulusal düzeyde denkliği tanınan bir üniversiteden aldığı eğitimin sonunda diplomasına denklik verilmesi yönündeki talebi, aldığı eğitimin ülkenin resmî makamlarınca tanınması ve başvurucunun eğitiminden menfaat sağlaması için bir gerekliliktir. Aksi takdirde başvurucu aldığı eğitimden yurt içinde bir kazanım sağlayamayacaktır. Bu nedenle eğitime başladığı tarihte YÖK tarafından tanınan ve denkliği olan bir üniversitede tamamladığı eğitim sonrasında başvurucunun diplomasına denklik verilmesi istemine karşılık seviye tespit sınavına tabi tutularak bu sınavdan 100 puan üzerinden en az 40 puan alması hâlinde belirlenen dersleri yerleştirileceği üniversitenin hukuk bölümünde başarı ile tamamlama şartının öngörülmesinin eğitim hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmiştir.

20. Başvurucunun eğitim hakkına yönelik müdahale diplomasına denklik verilmesi talebinin şarta bağlanması şeklinde gerçekleşmiş olup müdahalenin dayanağı olarak 5/12/2017 tarihli mülga Yönetmelik'in 7. maddesinin (5) numaralı fıkrası gösterilmiştir. YÖK'e diploma denkliği başvurularıyla ilgili olarak usul ve esasları belirlemek üzere yönetmelik çıkarmak ve karar alma yetkisi 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun "Yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış ön lisans, lisans ve lisans üstü diplomaların denkliğini tespit etmek" şeklindeki 7. maddesinin birinci fıkrasının (p) bendi ile tanınmıştır. Bu doğrultuda müdahaleye dayanak teşkil eden hükmün 2547 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının (p) bendi olduğu görülmektedir. Bahsi geçen hüküm, diploma denkliğinin tespiti hususunda münhasıran YÖK'ü yetkilendirmekte ancak bu tespitin hangi usule göre yapılacağına ilişkin ayrıntı içermemektedir. Bununla birlikte üniversite sayısının her geçen gün artması, üniversitelerde verilen eğitimin kalitesinin değişiklik göstermesi, eğitim görülen alanların çeşidi ve kompleks yapısı gibi nedenler oldukça dinamik olan bu alanda usule ilişkin katı bir kanuni çerçeve çizmenin güç olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca diploma denkliğinin tespiti gibi devletin egemenlik yetkisinin ağır bastığı alanlarda bu ağırlığa paralel bir şekilde idarenin takdir yetkisinin de genişlediği kabul edilmelidir. Tüm bu gerekçelerle diploma denkliğinin tespiti hususunda münhasıran YÖK'ü yetkilendiren 2547 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının (p) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. Abdulaziz Kaya ve diğerleri [GK], B. No: 2018/35913, 9/10/2024, § 35).

21. Anayasa'da diğer haklardan farklı olarak eğitim hakkının sınırlanması hususunda kanun koyucuyu bağlayan belli bir meşru amaçlar listesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla kanun

koyucunun eğitim hakkının sınırlanması hususundaki takdir aralığının geniş olduğu ve bu bağlamda başvurucunun eğitim hakkına yönelik gerçekleştirilen müdahalenin meşru amacının ulusal ölçekte eğitim kalitesinin korunması olduğu sonucuna varılmıştır (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. Özcan Zengin [2. B.], B. No: 2020/4244, 23/2/2022, § 77; Özcan Bayrak [1. B.], B. No: 2019/14060, 3/11/2022, §§ 42-44).

22. Yukarıda da ifade edildiği üzere Anayasa'da eğitim hakkına ilişkin olarak diğer temel hak ve özgürlüklerden farklı biçimde, sınırlamaya konu olabilecek meşru amaçlara dair sınırlı bir liste öngörülmemiştir. Bunun yanı sıra Anayasa'da öğrenim hakkının kapsamının kanunla tespit edilip düzenleneceği de belirtilmiştir. Bu durumda eğitim hakkının sınırlandırılması konusunda kanun koyucuya tanınan takdir yetkisinin diğer temel haklara kıyasla daha geniş olduğu anlaşılmaktadır. Somut olayda ulusal düzeyde eğitim kalitesinin korunması meşru amacı doğrultusunda başvurucunun eğitim hakkına müdahale edilmiş; bu müdahale başvurucunun denklik talebinin SYBS kapsamında belirlenen koşullara tabi kılınması suretiyle gerçekleştirilmiştir.

23. YÖK, yabancı yükseköğretim kurumlarından alınan diploma ve derecelerin denklik işlemlerini yürütme yetkisine sahip anayasal bir kamu otoritesidir. Kurumun bu alandaki temel amacı, sahte veya yetersiz nitelikteki diplomaların Türkiye'de geçerlilik kazanmasını engellemek ve yükseköğretimde ulusal düzeyde kalite güvencesini temin etmektir (Özcan Zengin, § 88). Bu bağlamda YÖK, başvurucunun diplomasını değerlendirirken SYBS kapsamında bazı ön koşullar belirlemiş; başvurucunun hukuk alanında seviye tespit sınavına tabi tutulmasına ve başarılı olması hâlinde eksik görülen dersleri tercihi de dikkate alınmak suretiyle belirlenen bir hukuk fakültesinde tamamlamasına karar vermiştir.

24. Söz konusu ön koşullar 5/12/2017 tarihli mülga Yönetmelik'in 7. maddesinin (5) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir. Anılan hükümde meslek icrasına imkân veren tıp, hukuk, mühendislik, mimarlık, eczacılık, diş hekimliği ve öğretmenlik gibi alanlarda düzenlenen diplomalara ilişkin olarak ek değerlendirme süreçlerinin öngörülebileceği, her bir başvurunun münferiden incelenmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir.

25. Eldeki olayda başvurucunun kaydolduğu tarih itibarıyla tanıma kararı bulunan bir üniversitenin hukuk programından mezun olduğu ve bu diplomanın -denklik belgesi verilmesi durumunda- Türkiye'de hukuk mesleğini icra etme imkânı sağladığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun diplomasına ilişkin olarak SYBS kapsamında yapılan değerlendirmede eğitimin içeriği, düzeyi, amacı, kazanımları ile süresi, yoğunluğu ve kalitesi yönlerinden Türkiye'deki eş değer programlarla karşılaştırma yapılmış, her iki eğitim arasında önemli bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Gerekçeli kararda da bu farklılığın Türkiye'nin taraf olduğu Lizbon Tanıma Sözleşmesi'nde öngörülen "önemli farklılık" kriteri ile uyumlu olduğu ifade edilmiştir.

26. Bu tespitler ışığında, başvurucunun diplomasına doğrudan denklik verilmesi yerine SYBS kapsamında belirlenen koşullara tabi tutulmasının amacı başvurucunun mesleki yeterliliğinin Türkiye'deki hukuk fakültesi mezunlarıyla eş değer seviyeye getirilmesidir. Başvurucunun öğrenim düzeyinin ulusal yükseköğretim sistemiyle uyumlu hâle getirilmesini hedefleyen bu tedbirin eğitimde asgari kaliteyi sağlama amacına ulaşmak bakımından elverişli bir müdahale olduğu değerlendirilmiştir. Başvurucunun eğitimine ilişkin münferit değerlendirme sonucunda eksikliklerin tespit edildiği ve talebin doğrudan reddedilmesi yerine bu eksiklikleri gidermesi için makul yükümlülükler öngörüldüğü, başvurucuya tamamlayıcı eğitim alma ve mesleki yeterliliğini ortaya koyabilme imkânı tanındığı da

dikkate alındığında müdahalenin meşru amaç bakımından gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

27. Ayrıca başvurucuya uygulanması öngörülen seviye tespit sınavında asgari başarı puanının 100 üzerinden 40 olarak belirlendiği ve bu eşik değerin karşılanabilir nitelikte bir yeterlilik seviyesine tekabül ettiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla başvurucunun mesleki yeterliliğini asgari düzeyde ölçmeyi amaçlayan bu kriterin ölçülü olduğu değerlendirilmiştir. Bunun yanında başvurucunun seviye tespit sınavından başarılı olması hâlinde tamamlaması gereken anayasa hukuku, medeni hukuk, borçlar hukuku, ceza hukuku, idare hukuku, idari yargı, eşya hukuku, medeni usul hukuku, ceza usul hukuku, ticaret hukuku ve icra iflas hukuku gibi alanların hukuk lisans eğitiminin çekirdeğini oluşturan ulusal hukuk sisteminin temelini teşkil eden zorunlu derslerden ibaret olduğu görülmektedir. Bu kapsamda getirilen bu kriterin de ölçülü olduğu değerlendirilmiştir.

28. Tüm bu değerlendirmeler ışığında; başvurucuya yüklenen yükümlülüklerin yabancı bir hukuk sisteminde alınan eğitim ile Türkiye'deki hukuk fakültelerinin müfredatı arasındaki farklılıkları gidermeyi amaçladığı anlaşılmaktadır. Tamamlanması istenen derslerin de yalnızca temel ulusal hukuk alanlarına ilişkin olduğu görülmektedir. Ayrıca denklik talebinin doğrudan reddedilmemiş olması da başvurucuya tespit edilen eksiklikleri giderme olanağı tanındığını göstermektedir. Bu çerçevede aranan asgari başarı puanının makul bir yeterlilik seviyesini yansıttığı ve getirilen koşulların eğitimde kalite güvencesini sağlama amacına uygun, gerekli ve başvurucuya aşırı bir külfet yüklemeyen ölçülü bir müdahale niteliği taşıdığı sonucuna varılmıştır.

29. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda bir ihlal bulunmadığı açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, § 24).

30. Açıklanan gerekçelerle eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL AHMETOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/29200 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/29200

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL AHMETOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/29200)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucular : 1. Halil AHMETOĞLU 2. Hasan AHMETOĞLU 3. Hüseyin AHMETOĞLU 4. Mecidiye MAMYAK 5. MehmetAHMETOĞLU 6. Mürvet MAMYAK 7. Osman MAMYAK 8. Sayit AHMETOĞLU 9. Yusuf AHMETOĞLU

Vekili : Av. Kahraman ÖZÇAĞİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatın enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurunun devamı sırasında başvurucu Mecidiye Mamyak 5/9/2024 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucu vekiline başvuruya mirasçıların devam edip etmeyeceğinin on beş gün içinde bildirilmesi hususunu içeren 14/11/2024 tarihli müzekkere gönderilmiş ancak başvurucu vekili müzekkereye cevap vermemiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Mecidiye Mamyak Yönünden

3. Anayasa Mahkemesi Abdurrahman Beycur ve diğerleri ([GK], B. No: 2023/76490,

31/7/2025) kararında başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra vefat etmesi hâlinde bireysel başvurudan haberi olmayan mirasçılarının hak kaybına uğramaması için yapılması gerekenler hususunda genel ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi mirasçıların hak kaybına uğramalarını engellemek, bireysel başvuruların neticelendirilmesini sağlamak gerekliliğini birlikte karşılayabilecek bir yol olarak 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 84. maddesinin verdiği yetkiyle 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 26. maddesinin başvuru tarihinden sonra ölüm hâli için de uygulanabileceği kanaatine varmıştır. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi hâlinde bu kişi yönünden başvurunun işlemden kaldırılmasına karar verilmesinin uygun olacağı sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında vefat eden başvurucunun mirasçısı olduğunu bilgi ve belgeleriyle ispat eden kişilerin ise makul bir süre içinde bireysel başvuruyu takip etme iradesini ortaya koymaları hâlinde -mirasçıların menfaatlerinin bulunup bulunmadığını da gözeterek- başvurunun incelenmesine devam edilebileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda bireysel başvuru yapıldıktan sonra ölen bir başvurucunun mirasçılarının başvuruyu devam ettirme yönündeki taleplerini Anayasa Mahkemesine iletme yükümlülüğünün kendileri üzerinde olduğu kaydedilmelidir. Öte yandan Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi durumunda dahi başvurunun incelenmeye devam edilebileceği vurgulanmalıdır. Somut başvuruda başvurucu Mecidiye Mamyak başvuru tarihinden sonra 5/9/2024 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucu Mecidiye Mamyak yönünden anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan gerekçelerle başvurucu Mecidiye Mamyak yönünden başvurunun işlemden kaldırılmasına karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

1. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatın Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar ([1. B.], B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz ([1. B.], B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz ([1. B.], B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına veya uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının veya uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet

hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

9. Başvurucular, ihlalin tespiti ile toplam 500.000 TL maddi ve her biri için ayrı ayrı 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

10. Kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 6216 sayılı Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Mecidiye Mamyak yönünden başvurunun İŞLEMDEN KALDIRILMASINA,

B. Diğer başvurucular yönünden;

1. Kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesine (E.2023/68, K.2023/296) iletilmek üzere Kars 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/401, K.2019/556) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

F. 1.480,40 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 41.480,40 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

H.H.

B. No: 2025/48792 | Karar tarihi: 13.01.2026

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2025/48792

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

H.H. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2025/48792)

Karar Tarihi: 13/1/2026

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : H.H.

Vekili : Av. Elif YAŞAROĞLU ANTEPLİOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müşterek çocukların yurt dışında bulunan mutat meskenine iade edilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hem Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı hem Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı hem de İngiltere vatandaşı olan başvurucu ile anılan vatandaşlıklara sahip M.M.H.nin 2009 yılında yaptıkları evliliklerinden biri Suudi Arabistan'da 2010 yılında, diğeri İngiltere'de 2018 yılında dünyaya gelen iki kız çocukları bulunmaktadır.

3. Başvurucu; müşterek çocuklarla birlikte 29/10/2022 tarihinde ikamet ettikleri İngiltere'den, Türkiye'ye gelmiştir. Başvurucu; Türkiye'ye geldikten sonra çocukların babası, başvurucunun çocuklarla birlikte İngiltere'ye dönmemesi üzerine çocukların rızası hilafına alıkonulduğu iddiasıyla 25/10/1980 tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşme (Lahey Sözleşmesi) uyarınca iade işlemlerinin başlatılması talebiyle 31/1/2023 tarihinde İngiltere makamlarına başvurmuştur.

4. İngiltere Merkezî Makamının ihbarı üzerine davacı babayı temsilen Adalet Bakanlığı

(Bakanlık) Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün yazısı üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından İstanbul 5. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) 4/7/2023 tarihinde çocukların mutat meskene iadesi talebiyle dava açılmıştır. Davanamede başvurucu annenin beyanlarına yer verilerek Lahey Sözleşmesi kapsamında çocukların davacı babanın mutat meskeni olan İngiltere'ye iade edilip edilmeyeceği hususunda karar verilmesi dava ve talep edilmiştir.

5. Davacı vekili; müşterek çocukların anneleri tarafından babanın rızası olmaksızın Türkiye'ye getirilmiş olduklarını, çocukların mutat meskenlerinin hayatları boyunca İngiltere olduğunu, her türlü eğitimlerini İngiltere'de aldıklarını, sağlık hizmetlerinden İngiltere'de faydalandıklarını, taraflar arasındaki geçimsizliklerde başvurucunun kusurlu bulunduğunu, çocukları kaçırıp Türkiye'ye götürmesinin de bu durumun göstergesi olduğunu iddia ederek müşterek çocukların mutat meskene iadesine karar verilmesini talep etmiştir.

6. Başvurucu; davaya ilişkin beyanlarında özetle eşi tarafından sürekli boşanmakla ve evden atılmakla tehdit edildiğini, hakarete, aşağılamaya, psikolojik ve fiziksel şiddete maruz bırakıldığını, bunun yanında iade talep eden babanın çocuklara yönelik de psikolojik ve fiziksel şiddete varan nitelikte kötü davranışlarda bulunduğunu, kardeşinin doğum yapacak olması ve eşinin sürekli surette devam eden olumsuz davranışlarından uzaklaşabilmek amacıyla 29/10/2022 tarihinde ailesinin yanına Türkiye'ye geldiğini belirterek durumdan eşini haberdar ettiğini iddia etmiştir. Ayrıca başvurucu iki hafta sonra eşinin Türkiye'ye geldiğini, aile üyeleri huzurunda kusurlarını kabul ettiğini, çocukların ve kendisinin Türkiye'de kalmasını onayladığını, İngiltere'ye dönmeleri konusunda talepte bulunmadığını ve psikolojik durumunun değişken olduğunu ifade etmiştir.

7. Mahkeme tarafından anne, baba ve çocuklarla görüşme yapılmak suretiyle sosyal inceleme raporu hazırlanması sağlanmıştır. Raporda özetle çocuklardan M.nin babasıyla ilgili endişe ve korkularının var olduğu, bu durumun somut bir açıklamasını yapamadığı, çocuğun yaşadığı ortamda babası ile ilgili durumlardan farkında olmadan olumsuz etkilendiği, çocukların Türkiye'deki yaşama uyum sağlamış oldukları, okullarını benimsedikleri, okul değişikliği istemedikleri, küçük M.nin okul hayatında annesinin yanında olup tatillerde babasının yanına gidebileceğini belirttiği ifade edilmiştir. Bunun yanında çocukların anneleri ile gelirken babadan habersiz gelmiş olmaları, yaşanan durumun çocuklar üzerinde kaygı ve endişe oluşturup devamında korkuya bırakmış olduğunun gözlemlendiği, annenin çocukları ile ilgili bu süreçte profesyonel destek aldığı, annenin çocuklarının psiko-sosyal ve bilişsel gelişimleri için özverili olup devamlılığı konusunda da motivasyonunun yerinde olduğu, çocukların anneleri ile yaşamak konusunda istekli oldukları, babaları ile tatillerde görüşmek istedikleri belirtilerek velayetlerin anneye verilebileceği, babayla okulların ara-sömestr-yaz tatillerinde yatılı, diğer günlerde ise teknolojik iletişim araçları ile iletişim kurulmasının uygun olacağı görüşü bildirilmiştir.

8. Tarafların müşterek çocuğu küçük M. 15/12/2023 tarihli duruşmada tercüman eşliğinde "Ben Türkiye'de annem ve kardeşimle birlikte yaşıyorum. Eğitimimi burada sürdürüyorum. İngiltere'ye dönmek istemiyorum. Babam annem etrafındayken anneme ve bizlere kötü davranıyor. Anneme bir çok kez fiziksel şiddet uyguladığına ve kötü sözler söylediğine şahit oldum. Ben her şeye rağmen babamla zaman zaman iletişim araçlarıyla görüşüyorum. Aynı şekilde İngiltere'deki arkadaşlarımla da iletişim kuruyorum. Bu şekilde yaşamaktan memnunum. Kendimi annemin yanında Türkiye'de güvende hissediyorum. İngiltere'de güvende hissetmiyorum. Biz İngiltere'de yaşadığımız evi terk ederek annem ve kardeşimle

birlikte Türkiye'ye geldik. Annemin ailesi zaman zaman Türkiye'deki evimize konuk olmaktadır. Türkçe bilmiyorum." şeklinde beyanda bulunmuştur.

9. Yapılan yargılama sonucunda Mahkeme 15/12/2023 tarihinde iade talebinin reddine karar vermiştir. Kararda hazırlanan sosyal inceleme raporu, küçük M.nin duruşmada uzman eşliğinde alınan beyanları, iade talep edenin başvurucuya fiziksel ve psikolojik şiddet uyguladığı hususu, dosyada mevcut görüntü ve yazışma kayıtları birlikte değerlendirildiğinde çocukların kendilerini İngiltere'de güvende hissetmediği, fiziksel ve psikolojik tehlikeye maruz kalma ihtimallerinin bulunduğu kanaatine varılarak çocukların üstün yararı dikkate alınmak suretiyle davanın reddine karar verildiği ifade edilmiştir.

10. Davacı baba bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 38. Hukuk Dairesince (Bölge Adliye Mahkemesi) 18/7/2024 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; çocukların yaşadığı ev ortamı da görülerek hazırlanan sosyal inceleme raporunda, çocukların uzman eşliğinde alınan beyanlarında ve çocuk M.nin pedagog eşliğinde mahkemedeki beyanlarında anneleriyle yaşamak istediklerini belirttikleri ifade edilmiştir. Bunun yanında ise çocukların isteklerinin tek başına iadenin reddine sebep teşkil etmeyeceği vurgulanarak dosyada delil olarak yer alan görüntü ve yazışma kayıtları, davacının başvurucuya çocukların yanında dahi fiziksel ve psikolojik şiddet uyguladığı yönündeki anne ve çocukların anlatımları ve bunu destekleyen delillerin gözönünde bulundurulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Tüm bu delillerle birlikte çocukların İngiltere'de kendilerini güvende hissetmediklerine ve anne yanında kalmak istediklerine ilişkin beyanlarının dikkate alındığı, sonuç olarak Lahey Sözleşmesi gereği mutat meskene iadelerinin çocukları fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı veya başka şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceği yolunda ciddi bir riskin varlığının kanıtlandığı belirtilmiştir. Böylelikle iadenin kamu düzeninden olan çocukların üstün yararına uygun olmadığı ve iade zorunluluğu bulunmayan hâlin somut olayda gerçekleştiği kanaatine varıldığı vurgulanmıştır.

11. Anılan kararın davacı baba tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesince (Daire) 1/11/2024 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesi kararının kaldırılmasına ve Mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir. Kararda;

i. Anne tarafından çocukların mutat meskenleri olan İngiltere'den 29/10/2022 tarihinde babanın haberi olmadan Türkiye'ye getirildikleri, annenin kanundan doğan koruma hakkını ihlal etmek suretiyle ortak çocukları haksız olarak alıkoyduğu ifade edilmiştir. Bunun üzerine babanın sözleşme hükümleri uyarınca çocukların mutat meskene iadesinin temini için İngiltere Merkezî Makamına başvuruda bulunduğu, alınan sosyal inceleme raporuna göre çocukların babalarını sevdiklerini söylediği, duruşmada dinlenen çocuklardan M.nin anne ve babası arasındaki sorunları anlattığı belirtilmiştir. Böylelikle babanın birebir çocuklara yönelik olumsuz bir davranışının olduğu hususunun kanıtlanmadığına vurgu yapılmıştır.

ii. Ayrıca iade isteğinin reddini gerektirecek vahim bir tehlikenin varlığı veya geri dönmenin çocuğu fiziksel ve psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı ya da başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceğine dair ciddi bir riskin ve Lahey Sözleşmesi'nde kabul edilen diğer iadeden kaçınma sebeplerinin varlığının ispatlanamadığına işaret edilmiştir.

iii. Bunun yanında Lahey Sözleşmesi'nde küçüğün anne yanında bulunduğu ortama alışmasının ve yaşının da iadeden kaçınma sebebi olarak kabul edilmediği, somut koşullar

itibarıyla çocukların mutat meskenlerine iadesinin çocuklar açısından ciddi bir risk oluşturacağının ortaya konulması gerektiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak iade isteğinin reddini gerektirecek sebeplerin olayda mevcut olmadığı kanaatine ulaşılarak davanın kabulüne karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

12. Mahkeme bozma kararına uyarak davanın kabulüne ve çocukların mutat meskeni olan İngiltere'ye iadesine karar vermiştir. Başvurucu, karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Daire 3/7/2025 tarihinde usul ve kanuna uygun olan hükmü onamıştır.

13. Başvurucu, nihai kararı 30/8/2025 tarihinde öğrendikten sonra 12/9/2025 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

15. Başvuru konusu olan uluslararası çocuk kaçırma iadesi davası açıldıktan sonra İstanbul 9. Aile Mahkemesi 22/11/2024 kesinleşme tarihli kararıyla, taraflar hakkındaki Bahreyn Krallığı Adalet İslami İşler ve Vakıflar Bakanlığı Mahkemeler Müdürlüğü Şeriat Mahkemelerinin 7/9/2023 kesinleşme tarihli boşanma ilamının tanınmasına karar vermiştir. Tanınmasına karar verilen boşanma ilamı içinde velayete ilişkin bir hüküm bulunmadığından Şişli İlçe Nüfus Müdürlüğü, velayete ilişkin düzenleme yapılması için ihbarda bulunmuştur. Ardından başvurucu da velayetlerin tarafına verilmesi için velayetin düzenlenmesi davası açmıştır. İki dava birlikte görülmüştür. İstanbul 13. Aile Mahkemesi 19/6/2025 tarihli kararıyla velayetlerin başvurucuya verilmesine, müşterek çocuklar ile baba arasında kişisel ilişki kurulmasına karar vermiştir. Anılan karar 16/9/2025 tarihinde kesinleşmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi tarafından 15/9/2025 tarihinde başvurucunun tedbir talebinin kabulüne karar verilmiştir. Tedbir ara kararında somut olayda iade talep eden baba tarafından çocuklara sözlü ve fiziksel şiddet uygulandığına dair görüntü ve yazışma kayıtlarının bulunduğunun iddia edildiği, iade talep eden babanın bir yılı aşkın süredir İngiltere'de yaşamadığı ve dolayısıyla çocukların İngiltere'ye iade edilmesi durumunda mağdur olacaklarının ileri sürüldüğü vurgulanmıştır. Böylelikle başvurucunun kız çocuklarının İngiltere'ye iade edilmesi durumunda yaşamlarına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike bulunup bulunmadığının değerlendirilebilmesi için ek bilgi ve belgelere ihtiyaç olduğuna kanaat getirildiği, araştırma sürecinde iade gerçekleştirilmesi hâlinde ise telafisi imkânsız sonuçlar ortaya çıkabileceğine değinilmiştir. Bu nedenle ilgili bilgi ve belgeler toplandıktan sonra yeniden değerlendirilmek üzere bu aşamada tedbir talebinin kabulüne; tedbir kararının kaldırılmasına ilişkin yeni bir karar verilinceye veya başvurunun kabul edilemez olduğuna, başvurucunun hakkının ihlal edilmediğine ya da başvurunun düşmesine karar verilinceye kadar başvurucunun kız çocuklarının İngiltere'ye iade edilmesinin geçici olarak durdurulmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu; nihai kararda müşterek çocuklarının babasının kendisine ve çocuklarına yönelik psikolojik şiddet uyguladığına dair video kayıtlarının, mesajların, taahhütnamelerin ve İngiltere'deki okulun rehberlik servisinde müşterek çocuğun verdiği beyanlara ilişkin tutanağın delillerin değerlendirilmesi bağlamında tartışılmadığını, gerekçeli kararda bu delillerin incelendiğine dair açıklamanın bulunmadığını belirterek delillerin tamamına en yakından temas eden ilk derece mahkemesinin dosya üzerinden inceleme yapan temyiz mercine göre çocukların üstün yararına daha uygun karar verdiğini vurgulamıştır. Ayrıca

nihai kararın çocuğun beyanlarına ve görüşüne üstünlük tanınması gerektiği ilkesine de aykırılık teşkil ettiğine işaret eden başvurucu, çocukların mutat meskeninin İngiltere olduğunu iddia eden ve bu sebeple çocukların İngiltere'ye iadesini talep eden babanın yerleşim yerinin ve mutat meskeninin hâlihazırda Suudi Arabistan olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında çocukların babası hakkında kendisine yönelik şiddet uyguladığı iddiasıyla hem İngiltere'de başlatılan bir soruşturma hem de Türkiye'de devam eden bir ceza yargılaması bulunduğunu ifade eden başvurucu, psikolojik ve fiziksel şiddete uğrama korkusuyla İngiltere'ye gidemediğini, bu süreçte mahkeme kararıyla çocukların velayetlerinin kendisine verildiğini, verilen iade kararı nedeniyle çocuğun üstün yararı ilkesinin, aile hayatına saygı hakkının, adil yargılanma hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde; başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

19. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Lahey Sözleşmesi, yasa dışı kaçırılan veya taraf devletlerden birinde alıkonulan çocuğun ivedi şekilde iadesini ve ebeveyn tarafından gerçekleştirilen uluslararası çocuk kaçırma vakalarının çözümü hususunda hızlı bir prosedür öngörmekte ve sözleşmede yer verilen sınırlı sayıdaki istisnai hâller dışında çocuğun bulunduğu ülkenin yetkili makamlarının çocuğu mutat ikametgâhı olan ülkesine ivedi şekilde iade etmesini zorunlu kılmaktadır (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 46, 47).

22. Her çocuk, menfaatleri aksini gerektirmedikçe ebeveyni ile doğrudan ve düzenli olarak kişisel ilişkisini sürdürme hakkına sahiptir. Lahey Sözleşmesi de çocuğun geri döndürülmesi, çocuğu ağır fiziksel veya psikolojik zarar riskine maruz bırakmadıkça veya başka bir şekilde katlanılmaz bir duruma sokmadıkça kural olarak kaçırılan çocuğun ivedi olarak iadesini gerektirmekte ve bu şekilde aile ilişkilerinin sürdürülebilirliğini amaçlamaktadır (Marcus Frank Cerny, § 75; Levent Aşıklar [1. B.], B. No: 2014/13936, 8/3/2018, § 77). Anayasa Mahkemesi, yargı mercileri tarafından izlenen usulü denetleme ve özellikle mahkemelerin Lahey Sözleşmesi hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirleme yetkisine sahiptir (Marcus Frank Cerny, § 62; Levent Aşıklar, § 68).

23. Çocukların ebeveyninden birinin velayet hakkı ihlal edilmek suretiyle kaçırılmaları veya alıkonulmaları hâlinde çocukların mutat meskenlerine derhâl iadesi kuraldır. Bu kuralın istisnası Lahey Sözleşmesi'nin 13. maddesine göre, alıkonulan çocuğun mutat meskeni tespit edildikten sonra ancak çocuğun iade edilmesinin çocuğu fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağının veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceğinin tespit edilmesidir (Asiye Kovancı [1. B.], B. No: 2022/25700, 6/3/2024, § 19; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ayşegül Pervane [2. B.], B. No: 2017/37155, 30/9/2020, § 38).

24. Öncelikle çocuğun mutat meskene iadesine ilişkin davalarda, tarafların koşulları ayrıntılı bir şekilde incelenmeli, tarafların çıkarları ile çocuğun yüksek menfaati arasında bir denge kurulmalı ve sonuç olarak çocuk için en iyi çözümün ne olduğu tespit edilerek karar verilmelidir. Çocuğun üstün yararına olanın ve mutat meskenin belirlenmesi sürecinde, özellikle anneye bağımlılık çağındaki çocuklar yönünden, çocuğun yaşı, anneyle yaşadığı yer ve süre, annenin yaşam koşullarına alışma düzeyi ile annenin çocukla birlikte çocuğun iade edileceği ülkede yaşama olanağı olup olmadığı hususları gözetilerek iadesi hâlinde çocuğun maruz kalabileceği risklerin tespit edilmesi gerektiği söylenebilir. Bu kapsamda anneye bağımlılık çağında olan ve doğumundan itibaren anne tarafından bakılan çocukların, anne yanındayken alıştığı koşullardan ve anneden koparılarak başka bir ülkeye gönderilmesinin çocuk üzerinde olumsuz etkilerinin olabileceğinin de gözetilmesi gerekir (Dilek Tsakırıdıs [1. B.], B. No: 2018/35068, 9/6/2020, § 46).

25. Bu bağlamda eldeki olayda hazırlanan uzman raporunda; çocukların birebir bakımını sağlayan kişinin anne olduğu, çocukların özbakım başta olmak üzere gereksinimlerinin sağlıklı bir şekilde yerine getirildiği, çocukların anneleri ile sıcak bir ilişkisinin bulunduğunun tespit edildiği görülmektedir. Ayrıca çocuklardan M.nin babasıyla ilgili endişe ve korkularının var olduğu, çocuğun yaşadığı ortamda babası ile ilgili durumlardan farkında olmadan olumsuz etkilendiği, çocukların Türkiye'deki yaşama uyum sağlamış oldukları, okullarını benimsedikleri, okul değişikliği istemedikleri, küçük M.nin okul hayatında annesinin yanında olup tatillerde babasının yanına gidebileceğini belirttiği ifade edilmiştir.

26. Bunun yanında başvurucunun, eşi tarafından fizyolojik ve psikolojik şiddete uğradığına dair iddialarını yargılamanın aşamalarında ve uzman raporunda yer alan beyanlarında belirttiği ve buna ilişkin deliller sunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca başvurucunun, eşinin kendisine ve çocuklara yönelik kötü davranışlarda bulunduğuna, kendisinin fiziksel ve psikolojik şiddete uğrama korkusu nedeniyle İngiltere'ye dönemediğine ve eşinin hâlihazırda İngiltere'de yaşamadığına ilişkin iddialarına karşılık Mahkeme tarafından çocukların babasının yaşam koşulları ve çocukların mutat meskene iadesi hâlinde fiziksel veya psikolojik olarak bir tehlikeye maruz kalıp kalmayacakları yönündeki hususlarla ilgili ayrıca bir araştırma yapılmadığına işaret etmek gerekir. Tüm bunların yanında özellikle hâkim huzurunda dinlenen müşterek çocuk M.nin babasının kendilerine de kötü davrandığı ve babası ile ilgili endişe ve korkularının olduğu yönündeki beyanları, çocukların yanında anneye yönelik şiddet eylemlerinin olduğu yönündeki iddiaların içeriği ve mahiyeti, yaşananların çocukların psikolojik durumuna etkileri gibi hususların tartışılmadan ve değerlendirilmeden sonuca varılması nedeniyle çocuğun üstün yararı ilkesi çerçevesinde ilgili ve yeterli gerekçeyle iddiaların karşılanmadığı söylenebilir.

27. Öte yandan çocukların başvurucu yanında bulunduğu ortama alışması ve yaş küçüklüğü Lahey Sözleşmesi kapsamında tek başına iadeden kaçınma sebebi olarak kabul edilmese de anneye bağımlılık çağındaki küçüğün ve ergenlik döneminde olan diğer küçüğün anneden koparılarak mutat meskene iade edilmesi durumunda maruz kalabilecekleri fiziki veya psikolojik tehlikelerin olayın koşulları bağlamında gözetilmesi de çocuğun üstün yararı ilkesinin gereğidir. Özellikle çocukların iade edilmesi talep edilen mutat meskende yaşayacağı koşullar ve maruz kalabilecekleri risklerin araştırılmaması ya da tespit yapılamaması durumlarında mevcut koşullarının değiştirilmesindeki risklerin daha da önem arz edeceği vurgulanmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Asiye Kovancı, § 24). İncelenen olayda da başvurucu tarafından iade talep eden babanın bir süredir

İngiltere'de yaşamadığına dair iddiaları ile Türkiye'ye gelinmeden önce İngiltere'deki son yaşam koşulları, babanın başvurucuya ve çocuklarına yönelik kötü davranışlarda bulunduğuna dair yaşanan olaylar ve bu olaylara ilişkin olduğu iddia edilen ceza soruşturmaları ve yargılamaları araştırılmadan çocukların iadesine karar verildiği ve bu durumun hak ihlaline yol açtığının ileri sürüldüğü görülmektedir.

28. Böylelikle çocuklardan birinin yaşı gereği anneye bağımlı, diğerinin ise ergenlik döneminde anne ilgisine muhtaç olduğu, doğumdan itibaren çocuklarla annenin hiç ayrılmadıkları, bu süreçte çocukların annenin Türkiye'deki koşullarına uyum sağladığı, annenin çocuklar için bir aile ortamı kurduğu anlaşılmaktadır. Tüm bunların yanında başvurucu anne, Türkiye'ye geldikten sonra tarafların boşandıkları, boşanma akabinde yapılan yargılama sonucunda çocukların velayetlerinin anneye verildiği gözetildiğinde anneden ve alıştığı koşullardan koparılması hâlinde çocukların psiko-sosyal kimlik gelişimi açısından nasıl sonuçlar doğacağının yargılama makamlarınca ortaya konmadığı görülmektedir. Ayrıca annenin eski eşinden şiddet gördüğünü iddia ettiği ve yaşamak istemediğini belirttiği ülkeye çocuklarıyla birlikte dönmek zorunda bırakılmasının çocukların üstün yararı bağlamında etkisinin ne olacağının belirlenmediği ve başvurucunun iade talep eden babanın İngiltere'de yaşamadığına dair iddialarının da karşılanmadığı söylenebilir. Sonuç olarak somut olayın koşulları, çocuğun üstün yararı ilkesi ve Lahey Sözleşmesi birlikte gözetilmek suretiyle aile hayatına saygı hakkı kapsamında ilgili ve yeterli gerekçeyle ve araştırmayla bir değerlendirme yapılmadığı kanaatine ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Asiye Kovancı, § 25).

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile zararın tazmin edilmesi talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin GİZLİ TUTULMASINA,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 5. Aile Mahkemesine (E.2025/6, K.2025/259) GÖNDERİLMESİNE,

E. Müşterek çocukların mutat meskene iadesiyle ilgili yargılama sonuçlanıncaya kadar çocukların mutat meskene İADE EDİLMEMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 5.064,40 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 45.064,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

I. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 13/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.